ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
3
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MERCREDI
3 NOVEMBRE
1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7512 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2923

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ԽԱԼՏՈՒՐԱ »

Երեւանի թերթերը յաճախ կը գործածեն այս բառը որ կը նշանակէ անպէտ, անշահ գործ :

Հայաստանի Սովետական Գրողներու վերջին համագումարին մէջ ալ, զեկուցաբերները զանազան փաստեր կը յիշէին, պարզելով «խալտուրային» գրականութեան աւերները :

Կեդր. Կոմիտէին Ա. քարտուղարը, Ս. Հ. Թովմասեան, կը յայտարարէր բարձրաձայն.

— « Մեր պարտքն է վճռական պայքար մղել գրական խալտուրայի դէմ, թոյլ չտալ որ լոյս աշխարհ հանուի խանարուեստ, տժգոյն, իրականութիւնն աղաւաղող որ եւ է գործ» («Սովետ. Գրակ. և Արուեստ, 1954 Սեպտ. էջ 164) :

Եւ կ'աւելցնէր թէ՝ «ինչպէս ցոյց են տալիս փաստերը, լոյս են տեսնում խալտուրային, գաղափարապէս անընդունելի գործեր » :

Բոլոր զեկուցաբերներն ալ այս երեւոյթը կը մատնանշէին գրականութեան զանազան ճիւղերուն մէջ :

Ահաւասիկ վկայութիւն մը, «պետական հայերէն»ով.

— « Վերջին շրջանում դեկլարացիայից, ռիտորիկայից, ճառային պոէզիայից դէպի լիրիկան գնալու առողջ տենդենցը որոշ բանաստեղծների մօտ հասցրեց միւս ծայրայեղութեանը՝ սուբյեկտիվիստական լիրիկային որ վերջի վերջոյ յանգեցնում է տխրահռչակ «ինքնաարտայայտման» անընդունելի տեսութեանը» . (էջ 93) :

Երբ գրողը իր գլխուն վերեւ ունի կապարէ թաթ մը, որ ուղղութիւն կուտայ յանուն Կեդր. Կոմիտէի, հակասական եղելէններով, ինքն ալ կը դառնայ տեսակ մը «խալտուրա» :

Թատերական գրականութեան մասին խօսած ատեն (դրամատուրգիա), զեկուցաբերը, Ս. Ցարութիւնեան կը պատմէ թէ անցած ութ տարիների ընթացքում գրուել են հարիւրաւոր պիէսներ, ամէն տարի «ինքնահոսի կարգով» ստացւում են պիէսներ տասնեակներով » :

Եւ սակայն, այդ բազմաթիւ արտադրութիւններէն «միայն մի քանիսն է մընում հրապարակի վրայ» :

Միւս կողմէ, այդ փոքրաթիւ թատերախաղերը «չարունակաբար մշակւում են» :

Անշուշտ այս վերամշակումը տեղի կ'ունենայ համաձայն զանազան քննադատութեանց եւ Կեդր. Կոմիտէի հրահանգներուն : Այնպէս որ, թատերախաղին սկզբնական բնագիրը եւ փոփոխակները կը դառնան անճանաչելի : Հանդիսատեսը եթէ առաջինը տեսած է, երկրորդէն բան չի հասկնար, կը կորսուի « վարիանտների անտառում » :

— « Ո՛րքան վարիանտ է ունեցել «Խիզախում»ը, ո՛րքան անգամ է մշակուել ու փոփոխուած տարբեր վարիանտներով տպագրուել է Միքայէլ Նալբանդեանը :

Կը թուի թէ ռուսերէնէ հայերէն թարգմանութեանց մէջ ալ տիրական դեր կը կատարէ «խալտուրային » արտադրութիւնը :

Կեդր. Կոմիտէին քարտուղարը խօսելով « ռուս կլասիկների» թարգմանութեան մասին, ցաւով դիտել կուտայ թէ «պատշաճ ուշադրութեան բացակայութեան պատճառով երբեմն ցածորակ են լինում թարգմանութիւնները » :

Եւ զարմանքով կը հարցնէ թէ թարգմանիչները ինչո՞ւ նկատի չեն առներ իրենց նախորդներուն կատարած աշխատանքը :

Այս առթիւ դիտել կուտայ թէ կարգ մը գործեր յաջողութեամբ թարգմանած են Նար-Դոսը, Յակոբ Յակոբեանը, Յովհ. Թումանեանը եւ Աւետիք Իսահակեանը :

Ուրեմն, նորերը —սովետականները— հիներէն ետ կը մնան ոչ միայն հայերէնով, այլ եւ ռուսերէնով ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

●

30 ԱՀԱԲԵԿՈՒՄ ՄԷԿ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

ԶՕՐՔ ՂՐԿՈՒԵՑԱՒ ՕԳՆԱՒԵՐՈՎ

Ալժերիոյ ազգայնական շարժման վարիչներէն Մեսալի Հաճի աքսորէն ի վեր, բաղդատաբար հանդարտութիւն կը տիրէր այդ երկրին մէջ : Բայց անհաւասիկ երեսուն ահաբեկում մէկ գիշերուան ընթացքին, ամբողջ երկրին տարածութեան վրայ : Տեղական թերթերը այս արտակարգ դէպքերէն կ'եզրակացնեն թէ մանաւոր ծրագիր մը մշակուած է :

Կացութիւնը այնքան ծանր է որ, կուսակալը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց Նոյեմբեր 1ին :

« Գիշերուան ընթացքին Ալժերիոյ զանազան շրջաններուն մէջ, բայց մանաւանդ Կոստանդինի նահանգին արեւելեան կողմը եւ Օրէնի շրջանին մէջ մօտ երեսուն ահաբեկումներ տեղի ունեցան անհաւասար ծանրութեամբ, ահաբեկիչ խմբակներու կողմէ : Սպայ մը եւ երկու զինուորներ սպաննուեցան Քանչելայի եւ Պաթնայի մէջ, երկու գիշերապահներ սպաննուեցան Քապիլիի մէջ : Գնդակներ արձակուեցան ոստիկան զօրքին վրայ : Հաստատուեցաւ թէ գործածուած են նաեւ կարգ մը պայթուցիկ կամ հրձիգ մեքենաներ, առանց մեծ վնասներ պատճառելու : Բայց եւ այնպէս բաղդատաբար կարեւոր վնասներ պատահած են կարգ մը վայրերու մէջ : Անմիջապէս պաշտպանողական եւ զսպողական միջոցներ ձեռք առնուեցան կուսակալին հրամանով, մինոյն ատեն սախպողաբար անոր տրամադրութեան տակ դրուեցան լրացուցիչ միջոցներ : Ժողովուրդը կը պահէ իր պաղարիւնը» :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ահաբեկումները մեծ մասով տեղի ունեցած են առաւուան ժամը 2-5 : Պաթնայի զօրակայանը յարձակում կրած է զինեալ ահաբեկումներու խումբի մը կողմէ : Քանչելայի մէջ գիշերային դէպքի մը ընթացքին հրամանատարը սպաննուած է ահաբեկիչի մը կողմէ : Ուրիշ վայրի մը մէջ գիշերապահ մը սպաննուած է, երբ կը փորձէր դրուել «Ազգային Ազատագրութեան ճակատ»ին մէկ յայտարարութիւնը : Բուն Ալժէի մէջ ալ երեք ռումբեր տեղաւորուած էին հրանիւթի ընդունարանին մօտ, Ռատիօ — Ալժերիի պատուհանին տակ : Մէկը պայթելով հրդեհ մը ծագեցաւ բայց շուտով մարեցին :

Այդ օրուան յարձակումներուն զոհ գացին տեղակալ մը, երկու զինուորներ, երկու ուսուցիչներ, երիտասարդ Ֆրանսացի մը, ցեղապետ մը, ոստիկան մը եւ գիշերապահ մը,— բոլորն ալ սպաննեալ :

Կառավարութիւնը անմիջապէս օգնական զօրք ղրկեց օդանաւերով եւ շոգենաւերով, ինչպէս եւ զինամթերք : Ներքին գործերու նախարարին առաջարկով, որոշուեցաւ երեք դասակ վայրաշուներ եւս ղրկել (փառաշիւթիստ) :

× Նոյն օրը Մարոքի եւ Թունուզի մէջ ալ դէպքեր պատահեցան : Մարոքի մէջ սպաննուեցան վեց հոգի, վիրաւորուեցան երեսուն հոգի : Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 22 ահաբեկիչներ, մեծ մասը Քազապլանքայի մէջ :

Իրազեկներ կը կարծեն թէ կապ մը կայ Ալժերիոյ, Թունուզի եւ Մարոքի դէպքերուն միջեւ : Վերջերս Արաբական Ձայնը եւ Ռատիօ Փեշթա գրգռիչ կոչեր կ'ուղղէին, ըմբոստութեան հրաւիրելով ժողովուրդը :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ալժերիոյ դէպքը յատկապէս կազմակերպուած է, ազդելու համար Ազգաժողովին վրայ, որուն դիմած են արաբական պետութիւնները :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ՓԱՌԱՒՈՐ ՅԱՂԹԱՆԱԿ ՄԸ — 70.000 ՈՍԿԻ ՀԱՍՈՅԹ

Երէկ Պէյրութէն հետեւեալ հեռագիրը ստացանք Նոյ. 1 թուականով.— ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ ՏՕՆՈՒԵՑԱՒ ԿԱՏԱՐԵԱԼ ՅԱՋՈՂՈՒԹԵԱՄԲ : ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԲԱՑՈՒԵԼՈՎ ԱՌԱՋԻՆ ԱՌԹԻՒ ԳՈՅԱՑԱՒ 70 ՀԱԶԱՐ ՈՍԿԻ : ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՅԱՂԹԱՆԱԿ.

Յակոբ Տէր Մելքոնեան

ՄԵԾ ԴԱՒ ՄԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏԱԾ ԷԻՆ 160 ՍՊԱՆԵՐ

Եգիպտոսի կառավարութիւնը պաշտօնապէս հաղորդեց թէ ձերբակալուած է Իսլամ Եղբայրութեան գերագոյն առաջնորդը, Հասան էլ Հոտէյպի, Աղեքսանդրիոյ մէջ : Կալանաւորը պահուած էր քանի մը ամիսէ ի վեր, սակայն ձերբակալուեցաւ Հոկտ. 30ին, իսկ տան մէջ, երբ ոստիկանութիւնը խուզարկութիւն կը կատարէր առտուն կանուխ : Հաւանական է որ դատուի յեղափոխական ատեանին առջեւ :

Ներքին նախարարը հաստատեց թէ մօտ 300 վարիչ անդամներ եւս բանտարկուած են : Ձերբակալութիւնները կը շարունակուին :

Վարչապետ Կամալ Նասըր որ հրաշքով ազատած էր մահափորձէն, յայտարարեց թէ ի հարկին իր արիւնը պիտի թափէ, խափանելու համար Իսլամ Եղբայրներու ահաբեկչ. գործունէութիւնը : Ինչպէս գրած էինք, ընկերակցութիւնը լուծուած է անցեալ ուրբաթէն ի վեր : Կառավարութիւնը գրաւեց բոլոր դրամները եւ ինչքերը, որոնց արժէքը քանի մը միլիոն ոսկի կը գնահատուի :

Ազգ. առաջնորդութեան նախարարը, Սալեհ Սալեմ, յայտարարեց թէ Իսլամ Եղբայրութեան ականաւոր անդամներէն մէկուն խոստովանութեան համաձայն, դաւ մը սարքուած էր, սպաննելու համար ներկայ կառավարութեան եւ յեղափոխական խորհուրդին, բոլոր անդամները, բացի նախագահ զօր. Նեկիպէն : Այս խոստովանութիւնը կատարած է ընկերակցութեան օգնական քարտուղարը, Հինդաւի Տավայիր, որ ըսած է նաեւ թէ ինք ճարած էր ատրճանակը՝ Նասըրի դէմ սարքուած մահափորձին համար :

Իր խոստովանութեան համաձայն, Նասըրի սպանութիւնը նախաբանը պիտի կազմէր ծրագրուած սպանութեանց : Յետոյ պիտի սպաննէին յեղափոխական խորհուրդին բոլոր անդամները, իսկ 300 Ազատ սպաներէն 160ը պիտի ոչնչացնէին սպանութեամբ կամ առեւանգումով :

Թիթեղագործ ահաբեկիչը, Մահմուտ Լաթիֆ եւ օգնական քարտուղարը՝ խոստովաներ են թէ «անգիտակցաբար չարժեցան, համաձայն Հասան Հոտէյպիի գաղտնի կոմիտէին հրամաններուն, վախնալով անոր բռնակալութենէն » : Ըսեր են նաեւ թէ այդ գաղտնի մարմնին անդամներն էին Հոտէյպի, Հնդստեան կոչուած գնդապետ մը, Ապտէլ Մոնէյմ, ոստիկանութեան հազարապետ մը՝ Սալահ Շատի եւ Եուսուֆ Թալաթ : Բոլորն ալ ձերբակալուած են : Բանտարկուած է նաեւ համալսարանի ուսանող մը որ պիտի սպաննէր զնդ. Նասըրը, համաձայն գաղտնի հրամանի մը :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, ծրագրուած սպանութիւններէն ետք, նոր կառավարութիւն մը պիտի կազմուէր, նախագահութեամբ նախկին կրթական նախարար Մոհամմէտ Աշմաւիի եւ Արաբական Դաշնակցութեան նախկին ընդհ. քարտուղարին՝ Ապտէլրահման Ազզամի :

× Արտակարգ ատեան մը պիտի գումարուի, ամբաստանեալները դատելու համար :

....

ԻՍՐԱՅԷԼ որոշեց վերսկսիլ ներգաղթը : Յառաջիկայ տարի պիտի ընդունուին 30 հազար գաղթականներ, իսկ այնուհետեւ ամէն տարի 50.000 հոգի :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երէկ երեքշաբթի, տեղի ունեցան Մ. Նահանգներուն երեսփ. ընտրութիւնները, 47 նահանգներու մէջ : Շաբաթներէ ի վեր բուռն պայքար մը կը մղուի ռամկավար (դեմոկրատ)եւ հանրապետական կուսակցութեանց միջեւ : Այզընհաուըր ալ անձամբ կը մասնակցի պայքարին, ինչպէս եւ իր հակառակորդ թեկնածուն որ պարտուեցաւ : Կը կարծուի թէ ռամկավարները մեծամասնութիւն պիտի կազմեն նորընտիր երեսփ. ժողովին մէջ, անհաճոյ կացութիւն մը ստեղծելով նախագահին համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻԶՄԻՐԻ մէջ բանտարկուեցան չորս ամերիկացի զինուորներ, այն ամբաստանութեամբ թէ թրքական դրօշը վար առնելով կոխկրտած են : Եթէ մեղադրանքը հաստատուի, օրէնքը մէկէն երեք տարի բանտարկութիւն կը տրամադրէ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ օդանաւ մը կորսուեցաւ Ատլանտեանի վրայ, 42 ուղեւորներով, երբ Մարոք կ'երթար : Անշեալ չարթու կորսուած ամերիկեան Ս.47 օդանաւին բեկորները գտնուեցան լերան մը վրայ, բայց 21 ուղեւորներէն ոչ մէկը ողջ մնացած էր :

ԻՐԱՆԵԱՆ ՔԱՐԻՒՂԸ, որ միջազգային շուկայէն անհետացած էր երեք տարիէ ի վեր, սկսաւ հոսիլ Հոկտ. 30ին, երբ 4 քարիւղատար նաւեր ճամբայ ելան դէպի արտասահման : Ուրիշ վեց նաւեր ալ պիտի մեկնին Նոյ. 3ին : Աշխատանքի հրաւիրուած են 47.000 բանուորներ : Առայժմ գտարաններէ կը բանին իրենց կարողութեան կէսը առ հարիւր համեմատութեամբ : Միջազգային ընկերութիւնը կը յուսայ տարեկան երեսուն միլիոն թոն քարիւղ արտադրել մինչեւ երեք տարի : Իրան հարիւրին 50 առանալով, պիտի շահի 150 միլիոն սթերլին, այսինքն տարեկան միջին հաշուով յիսուն միլիոն, որ կը նշանակէ նախորդին եռապատիկը : Ապատանը զինուորական զօտի է, ենթակայ՝ խիստ հսկողութեան : Նոր կազմակերպութիւնը, որ կը բաղկանայ ութ օտար ընկերութիւններէ, 8ուկէս միլիոն սթերլին աշխատավարձք պիտի վճարէ, 12 միլիոն՝ անհրաժեշտ պիտոյքներու համար : Առայժմ հանդարտութիւն կը տիրէ Ապատանի մէջ : Ոստիկանութիւնը դեռ վերջերս ձերբակալեց յիսուն կասկածելիներ :

ԵԹՈՎՊԻՈՅ ԿԱՅՍՐԸ Լիոն գնաց առջի օր, տեսակցելու համար Ազգ. ժողովի պատուակալ նախագահին, Էռիոյի հետ : Ապա վերադարձաւ Փարիզ : Քաղաքապետարանի մէջ կատարուած ընդունելութեան առթիւ, Արքային արքան փիղի ժանիքներ, ոսկի գեղարդ մը, վահան մը եւ ուրիշ թանկագին իրեր նուիրեց Փարիզ քաղաքին : Այդ ընդունելութեան Հայոց առաջնորդը, Սերովբէ Ծ. Վ. կը մասնակցէր ընկերակցութեամբ Պ. Պ. Ս. Քարեանի, Բժ. Պէօյիւքեանի, Օ. Խաչրութլեանի, Հ. Թոփաքեանի եւ Վարդանեանի : Անհատապէս հրաւիրուած էր նաեւ Պ. Սարգիս Տէր Պալեան : Կայսրը երէկ պիտի տօնէր իր թագադրութեան 24ամեակը :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հանրապետութեան նախագահը, Ճէլալ Պայար 10րդ ազգ. ժողովին բացումը կատարելով, յոյս յայտնեց թէ Փաքիստանի հետ կնքուած դաշինքը պիտի զօրանայ Արաբներու մասնակցութեամբ : Իր կարծիքով, Փաքիստանի դաշինքը միայն սկզբնաւորութիւն մըն է : «Մենք համոզուած ենք թէ մեր բարեկամ

....

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՕՂԱԿԸ ԿԸ ՍԵՂՄՈՒԻ

Երկու համաձայնութիւններ, երեւութապէս իրարմէ անկախ, ծնան վերջին շաբթուան քաղաքա-դիւանագիտական հոլովոյթէն.—

Փարիզի դաշնագիրը, եւ Սուէզի ջրանցքի մասին անգլեւեգիպտական համաձայնութիւնը:

Բայց քաղաքական հորիզոնին վրայ արդէն կ'ուրուագծուի այն հեռանկարը որ պիտի բխի այս դաշնագիրներէն, շղթայելով երեւութապէս իրարմէ տարբեր երկու դէպքեր:

Մնաց որ, այս համաձայնութիւնները ըստ էութեան սերտ կապ ունին իրարու հետ: Անոնց ստորագրութեան զուգադիպութիւնն անգամ, նշանակալից է:

Շատ բարդ է դաշնագիրներու ցանցը, որ այս վերջին տարիներուն հիւսուեցաւ եւ դեռ կը հիւսուի: Ներկայ պարագային, պէտք է առաւելաբար նկատի ունենալ Եգիպտոս – Անգլիա – Թուրքիա կապը մէկ կողմէ, եւ Թուրքիա – «Ատլանտեան կազմակերպութիւն» — «Պրիւքսէլի Ուխտ» շղթան միւս կողմէ:

Անշուշտ նաեւ, Ամերիկայի գլխաւորութեամբ մղուած դիւանագիտական պայքարը՝ որուն հիմնական նպատակն է համայնավար զանգուածին սեղմ օղակաւորումը ոեւէ լուրջ բանակցութիւն փորձելէ առաջ: Ներկայիս Մոսկուան շատ կ'ուզէ ժողովներ գումարել եւ բանակցիլ, բայց արեւմուտքը որոշած է սեղանին շուրջ չնստիլ, մինչեւ որ չամբողջացնէ իր ռազմական կազմակերպումը, որուն շնորհիւ պիտի կարենայ գործածել շատ աւելի «համոզիչ», չըսելու համար բիրտ լեզու:

Ներկայ կացութիւնը բնական արդիւնքն է յետպատերազմեան խառնակ շրջանին, երբ քայքայուած էր ինչ որ կը կոչուի այժմ «Արեւմուտք», երբ ներկայ ճակատին տարրերուն միջեւ կային դեռ խոր տարակարծութիւններ եւ մանաւանդ թշնամութիւն: Տկար էր Արեւմուտքը, եւ պատերազմը տուած էր Խ. Միութեան անժխտելի առաւելութիւններ: Իր զինուորական եւ դիւանագիտական ուժէն օգտուելով, Մոսկուան ծաւալեցաւ եւ իբրեւ դրական արդիւնք, սանձեց իր եւրոպական արբանեակ պետութիւններու խմբակցութիւնը: Արեւմուտքն ստիպուած էր տեղի տալ, գոնէ առժամաբար:

Ու վերջին տարիներուն, «Ջիղերու պատերազմ», Քորէայի «տաք» պատերազմը, ինչպէս նաեւ Արեւմտեան երկիրներուն միջեւ դաշնագիրներու խրթին շղթան, ձգտեցան միայն նահանջը կասեցնելու, դարմանելու անոր վնասները, ռազմական կուռ ցանցի մը ստեղծումով:

Այս ակնոցով պէտք է դիտել վերջին դաշնագիրները եւ անոնց սերտ կապը իրարու հետ:

Արդարեւ, Արեւմտեան ռազմագիտութեան համար հարցը չի կայանար միայն խորհրդային սահմաններուն երկայնքը բերդեր ցցելու անհրաժեշտութեան մէջ: Արեւմուտքը կը ճգնի զանոնք անքակտելի կապերով շղթայել իրարու: Մէկ խօսքով պողպատէ օղակ մը՝ անընդհատ, առանց ճեղքի, որ պատի պէս պիտի երկնայ երկաթէ վարագոյրին դիմաց: Այս ուղղութեամբ դեռ վերջնական արդիւնքներու չեն հասած, սակայն բաւական դժուարութիւններ հարթուած են:

Նախ Գերմանիոյ գերիշխանութեան հաստատումով, եւ Ֆրանսայի հետ համաձայնութեամբ, արեւմտեան ճակատը կը դառնայ աւելի ներդաշնակ: Յետոյ այդ երկրին մուտքը Պրիւքսէլի Ուխտին եւ Ատլանտեան կազմակերպութեան մէջ՝ ուր պիտի ըլլայ 16րդ անդամը: Արդ՝ Թուրքիան ալ անդամ է այս կազմակերպութեան եւ Տոքթ. Ատընաուըր, որ Պրիւքսէլի Ուխտը կը նկատէ Եւրոպական Միութեան կորիզը, կը փափաքի անոր ընդարձակումը ուրիշ երկիրներու մասնակցութեամբ, եւ մանաւանդ՝ ուղղակի կը թելադրէ Թուրքիան, «որ պիտի ուզէ սիրով յարիլ»: Իրեն իր կողմէ կ'առաջարկէ Յունաստանը, մինչ Պելժիոյ արտաքին նախարարը Սփաք, կը յայտարարէ, «երբ կը խօսինք Թուրքիոյ եւ Յունաստանի մասին, կայ նաեւ Եուկոսլաւիան որ շատ հեռու չէ», թէեւ մենք չենք կարծեր թէ Թիթօն դիւրութեամբ կ'ընդունի առաջարկը: Բայց այդ՝ արդէն տարբեր խնդիր է:

Այս բոլորէն բացորոշ կ'երեւայ մէկ բան: Ամէն ճիգ կը թափուի աւելի ամրապնդելու Ատլանտեան կոչուած երկիրներու յարաբերութիւնները, եւ այսպէսով աւելի սեղմելու հակախորհրդային օղակը՝ ռազմական ուղղակի գործակցութեան դաշինքներով: Որովհետեւ Ատլանտեանի 15երուն կապերէն շատ աւելի կարեւոր են Պրիւքսէլի Ուխտին ինը զինակիցներուն ստանձնած ռազմական եւ այլ յանձնառութիւնները:

Եւ այս տեսակէտէն շատ յատկանշական է մանաւանդ Թուրքիոյ եղած անպաշտօն առաջարկը, Պրիւքսէլի ուխտին յարելու: Կ'ուզեն աւելի սերտօրէն, նոր դաշնագիրով մըն ալ կապել Թուրքիան արեւմտեան ընդհանուր ռազմավարութեան:

Մանաւանդ երկու պատճառներով, եթէ զանց առնենք Թուրքիոյ ռազմական դիրքին կարեւորութիւնը:

Նախ ասիական ճակատին մինչեւ հիւսիսային Ատլանտեան անթեք շարունակականութեան համար: Զմոռնանք թէ Քարաչի – Պրիւքսէլ գիծը, զայն կառուցանող դաշնագիրներով, կ'անցնի Անգարայէն:

Յետոյ՝ հաւանականութիւնը Գահիրէ – Պրիւքսէլ գիծի մը հաստատման, որ պիտի անցնի նորէն Անգարայէն: Եւ հո՛ս է որ Սուէզի համաձայնագիրը իր ընդհանուր յայտարարը կը գտնէ Փարիզի համաձայնութեանց հետ, եւ կը թելադրէ ենթադրել թէ ունի մօտիկ խնամութիւն այս վերջիններուն հետ:

Արդարեւ, Եգիպտոսի համաձայնութիւնը Անգլիոյ հետ, — դաշնակիցը Թուրքիոյ,— կը նշանակէ Անգարա – Գահիրէ յարաբերութիւններու բարելաւում: Յարաբերութիւններ՝ որոնք ցարդ բաւական սառն էին, մանաւանդ Սուէզի խնդրին պատճառով: Հիմա որ կարգադրուած է այդ հարցը, հաւանաբար մերձեցման փորձեր կատարուին երկու երկիրներուն միջեւ, թերեւս Անգլիոյ իսկ ջանքերով:

Եւ այս շատ կարեւոր կէտ մըն է ամերիկեան միջին արեւելեան ռազմագիտութեան նպատակներուն համար:

Ա. Վ–ԱԶԱՏ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲՈՅՆԵՐ ՃԵԶԻՐԷԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ՄԷՋ

Ի՞ՆՉ ՄՆԱՑԱԾ Է ԵՐԲԵՄՆԻ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆՆԵՐԷՆ

Ճէզիրէն առանձին նահանգ մըն է Սուրիոյ մէջ, Եփրատի եւ Տիգրիսի միջեւ: Տարագրութենէն ի վեր այս նահանգին մէջ հայութեան թիւը բազմապատկուեցաւ:

Ճէզիրէի գլխաւոր քաղաքը Գամիշլին ուր կը գտնուի Հայոց փոխանորդարանը, կապուած Հալէպի առաջնորդարանին:

Ճէզիրէի մէջ կը գտնուի Տէր Զօր ուր նախապէս կ'ապրէին հարիւր ընտանիք, իսկ ներկայիս միայն 45 ընտանիք: Ունին ազգ. վարժարան 70 աշակերտներով եւ աշակերտուհիներով: Կը պաշտօնավարեն երեք հայ ուսուցիչներ եւ ուսուցչուհիներ եւ մէկ արաբերէնի ուսուցիչ, նշանակուած կառավարութեան կողմէ: Դպրոցին ելեւմուտքը կը հաւասարակշռուի դպրոցական թոշակներով, զանազան ձեռնարկներով, Ուսումն. խորհուրդի եւ կառավարութեան նպաստներով: Հոս կը գործեն Հ. Մ. Ը. Մ. եւ Հայ Օգն. Խաչը: Դպրոցին կից կայ եկեղեցի մը, որու քահանան պարբերաբար կ'այցելէ Րաքքա: Հայ ժողովուրդը կը բաղկանայ Տիգրանակերտցիներէ, Ուրֆացիներէ, Մարաշցիներէ, Այնթապցիներէ, Պէրէճէկցիներէ: Ընդհանրապէս բարեկեցիկ են:

ՀԱՍԻՋԷՆ կը գտնուի Գամիշլիի եւ Տէր Զօրի միջեւ, Խապուր գետի եզերքը, ընդարձակ եւ բարեբեր հողի մը վրայ: Երկրագործութիւնն ու բամպակամշակութիւնը բաւական զարգացած են: Բանջարեղէնն ու կաթնեղէնը առատ են: 65 հայ ընտանիքներ կ'ապրին հոս: Ունին դպրոց մը ութսուն աշակերտ–աշակերտուհիներով: Կը պաշտօնավարեն 3 հայ ուսուցիչ եւ ուսուցչուհիներ եւ մէկ արաբերէնի ուսուցիչ տրամադրուած կրթական նախարարութեան կողմէ: Հալէպի Ուսումնական խորհուրդը եւ տեղական կառավարութիւնը կ'օժանդակեն նիւթապէս: Ունին եկեղեցի եւ մնայուն քահանայ, որ պարբերաբար կ'այցելէ Տէրպէսիէ եւ Ռաս Իւլ Այն: Հ. Մ. Ը. Մ.ը այս տարի ունեցաւ իր սեփական տունը: Ժողովուրդը կը զբաղի առեւտուրով, արհեստով եւ գործաւորութեամբ:

Թաղ. Խորհուրդը կը խորհի երկու սենեակ շինել եկեղեցիին կից, իբրեւ ժողովատեղի եւ իբրեւ ընդունելութեան սենեակ:

ԱՄՈՒՏԱ կը գտնուի Տէրպէսիէի եւ Գամիշլիի միջեւ: Հոս օդն ու ջուրը աւելի առողջ են: Ժողովուրդը քրտախօս է: Քիչ Արաբներ կան: 40 – 45 հայ ընտանիք բնակութիւն հաստատած է, մեծ մասը հայախօս, մնացեալը քրտախօս: Ազգ. դպրոցը ունի քառասուն աշակերտ – աշակերտուհի, երեք պաշտօնեաներով, որոնց մէկը կրթական նախարարութեան կողմէ տրամադրուած է: Դպրոցին կ'օգնեն Հայ Օգն. Միութիւնը եւ Ուսումն. խորհուրդը: Եկեղեցի չունին, դպրոցն է որ իբր եկեղեցի կը ծառայէ: Գամիշլիի քահանան պարբերաբար կ'այցելէ: Ժողովուրդը կը զբաղի երկրագործութեամբ եւ մանր արհեստներով: Գաղթականութեան շրջանին եղած են խառն ամուսնութիւններ: Ներկայիս ճիգ կը թափուի զանոնք հայութեան կապուած պահելու: Հոս կայ նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ.:

ՏԷՐՊԷՍԻԷՆ Թուրքիոյ սահմանէն հազիւ մէկ – երկու քիլոմեթր է: Ցորենի, սեխի, ձմերուկի եւ կաթնեղէնի կեդրոն մըն է: Հոս հաստատուած են 85 հայ ընտանիքներ, Տիգրանակերտէն, Ուրֆայէն, Կարմուճէն, Հայնիէն, Էրզրումէն, Մարտինէն, Տէրիկէն: Կան նաեւ քրտախօս Հայեր: Ատենէ մը ի վեր երկու հայկական դպրոցներ կան մէկը ազգային, որով ենթակայ Ուսումնախորհուրդին, միւսը անհատական, որուն նպաստ կու տայ Հ. Բ. Ը. Մ. Ազգ. դպրոցը ունի քառասուն աշակերտներ եւ աշակերտուհի:

Եկեղեցի չունին: Հասիչէի քահանան երբեմն կ'այցելէ: Ազգային տեսակէտով ամէնէն թոյլ շրջանն է: Օգն. Խաչը բարեբար դեր կը կատարէ: Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր գոյութիւնը կը զգացնէ ձմեռը: Հայերը կը զբաղին երկրագործութեամբ, խանութպանութեամբ եւ արհեստներով: Նախկին եռուզեռը չէ մնացած եւ առեւտուրը գրեթէ կայուն է:

ՌԱՍ ԻՒԼ ԱՅՆ.— Թրքական սահմանէն 2 – 3 քիլոմեթր է: Աղբիւրներու քաղաքն է: Խապուր գետը կ'ոռոգէ բազմաթիւ այգիներ: Վաթսուն հայ ընտանիքներ բնա–

(Մնացեալը յաջորդով)

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

Ը.— ԻՆՉՈ՞Ւ ԳԱՀԻՐԷԻ ԳԱՂՈՒԹԸ ԱՒԵԼԻ ԼԱՒ Է ...

Ընկերներս կը սկսին լուսաբանել զիս. պզտիկ տարիքէն՝ Սուտանցին Հայերու քով մնացած է, Հայու պէս մեծցած:

— Բայց ի՞նչպէս կ'ըլլայ, որ այսքան մաքուր հայերէն կը խօսիս...

— Հայկական դպրոց գացած եմ, կ'ըսէ. բայց միայն երեք օր... Երբ դպրոց տարին զիս, հայ տղաքը առաջին վայրկեանէն սկսան ծեծել զիս, հալածել. սեւ «խափշիկ» մը չէին ուզեր իրենց մէջ, երեք օր դիմացայ ծեծի, չորրորդ օրը փախայ, երդում ընելով, որ հայերէն պիտի սորվիմ անոնց պէս եւ անոնց չափ. ու ահա, խոստումս յարգեցի ...

Կը ժպտի անհուն երջանկութեան մը անձնատուր... Ապա կը շարունակէ պզտիկ դադար մը ետք, ամբողջացնելու համար իր կեանքին պատմութիւնը.

— Եղած եմ Զակազիկ, Գասպար Իփէքեանի մօտ... ինչ պատուական մարդ էր Պ. Իփէքեանը, Աստուած հոգին լուսաւորէ, ինծի կը նայէր իր զաւկին պէս, անունս անոնք դրին Տիգրան, իսկ ես աւելցուցի Պէրպէրեանը, որովհետեւ ցեղս պէրպերի է ...

— Հրաշալի է, կ'ըսեմ, հազիւ զսպելով խորունկ յուզումս, այդ իրապէս յուզիչ պատմութիւնը լսելով:

Երբեք այնքան երջանիկ ու հպարտ չեմ զգար ինքզինքս, որքան երբ կը լսեմ մայրենի լեզուս օտար շրթներու վրայ ... այդ վայրկեաններուն կարծէք աշխարհ մը տուած են ինծի: Բայց այս մէկը կը գէ կ'անցնի բոլորը:

— Խորովածը լաւ կը պատրաստե՞ն այստեղ, կը հարցնեմ, փոխելով խօսակցութեան նիւթը, որովհետեւ իրաւունք չունինք սպասարկող մը այդքան երկար պահելու.

— Մեր խորովածը, պարոն, գլուխ–գործոց է, կ'ըսէ Տիգրանը, ամենայն պարզութեամբ, գլուխ–գործոց ...

Այս բոլորին մէջ եթէ գլուխ գործոց մը կայ, Սուտանցի այս «Հայ»ն է:

Մինչեւ կեանքիս վերջը պիտի չմոռնամ քեզ, Տիգրան Պէրպէրեան: Հաւանաբար մոռնամ ինծի տուած գլուխ–գործոց խորոված, բայց այն երջանկութիւնը, այն քաղցրութիւնը, զորս պարգեւեցիր իմ Հայու հոգիիս, այդ մէկը երբեք պիտի չմոռնամ ...:

Խօսք եմ տուած Պ. Պալըքին որ միասին պիտի երթանք Պ. Պոլինը փնտռելու: Ֆրանսայի գրագէտ մըն է, դասախօս Գահիրէի համալսարանին: Երկու ժամ փնտռելէ ետք վերջապէս կը հասնինք իր բնակավայրը: Հոն չէ: Երկտող մը կը ձգենք իրիկուան ընդունելութեան համար եւ կը վերադառնանք ուղղակի «Յուսաբեր»: Ընդունելութեան ժամը կը մօտենայ արդէն:

★

Պաշտօնական ընդունելութենէն ետք, ճաշասեղան ի պատիւ մեզի: Կը մնան հիւրերէն քանի մը հոգի միայն եւ Տիկին Սանթրինաք:

Սեղանին շուրջ անմիջապէս կը ստեղծուի հայկական տաք մթնոլորտ: Կ'արժէ որ ծանօթանաք Պ. Գրիգոր Գարապաճեանի, վարիչ «Համազգային»ի Գահիրէի Վարչութեան: Շուտով պիտի մտերմանայինք հետը պաշտօնի բերումով. ինք՝ հոս, ես՝ Մարսէյլ կը զբաղինք «Համազգային»ով: Ուրեմն պաշտօնակից ենք, քիչ մըն ալ մրցակից ...: Ծայր կուտան Հայկական երգերը: Մէջ ընդ մէջ կ'արտասանուին բաժակաճառեր, միշտ ի փառս Հայկ. եւ Ֆրանս. մշակոյթին:

Առաջին խօսքը Նարդունիինն է. «Ես խօսող չեմ, ահա սակայն կը տեսնէք, թէ ոտքի եմ եւ կը խօսիմ, ես գինի չեմ խմեր, սակայն կը տեսնէք, թէ գինի ունիմ բաժակիս մէջ: Ներկայութիւն մը հոս զիս կը ներշնչէ եւ այս բաները ընել կու տայ. այդ ներկայութիւնը Ֆրանսան է: Ես կը խմեմ յաւիտենական Ֆրանսայի կենացը»:

Ֆրանսերէն գեղեցիկ ճառ մը կը խօսի նաեւ Պ. Տիգրան Պապիկեան, ողջունելով Ֆրանսայի մտաւորականները:

Մեթր Մաճառեան շատ իրաւամբ կը շեշտէ Ֆրանսայի մտաւորականներուն բերած նպաստը մեր ազգային դատին: «Ձեր սէրը չի բխիր գութի զգացումէ մը, կ'եզրակացնէ ան, այլ մեր մշակոյթին հանդէպ ձեր սնուցած հիացումն է, որ ձեզ կը բերէ մեզի: Այս զգացումը մեզ աւելի կը հպարտացնէ: Մեծ Ֆրանսայի մտաւորականներու նպաստէն ետք, որոնք մեր տառապանքը եւ կրած հալածանքները կը դնէին քաղաքական նժարի մէջ, դուք, Պալար եւ Մարսել, նոյն նժարին մէջ կը դնէք մեր մշակոյթը»:

Կը խօսին նաեւ Պալար եւ Մարսել, սրտաբաց, անկեղծ այն շեշտով, որ ոչ մէկ կասկած կը թողու իրենց սնուցած սիրոյ եւ հիացումի խորութեան մասին:

«Ֆիզիքապէս եւ հոգեպէս առողջ, ազնիւ ժողովուրդի մը դիմացն ենք, կը գոչեն երկուքն ալ: Ձեր բարեկամութիւնը, ձեր հիւրասիրութիւնը մեզ կ'երջանկացնեն: Ոչ միայն յուսախաբ չենք Նարեկացիի եւ միւս աննման բանաստեղծներու ժառանգորդներէն, որ մեր շուրջն են, այլեւ կամաց կամաց աւելի լաւ կը հասկնանք այն ցեղային առաքինութիւնները, որոնք ձեզ պահած են մինչեւ այսօր եւ պիտի պահեն անկէ վերջն ալ, աշխարհին պարտադրելով ձեր իրաւունքը»:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(Շար.)

կութիւն հաստատած են։ Անոնք Տիարպէքիրէն, Ուրֆայէն, Կարմուճէն, Անթափէն են։ Ունին եկեղեցի եւ Հալիչէի քահանան կ'այցելէ։ Ազգ. դպրոցը ունի 70 աշակերտ – աշակերտուհի, չորս պաշտօնեայով, մէկը կրթական նախարարութեան կողմէ տրամադրուած։ Դպրոցին կ'օգնեն Ուսումնական խորհուրդը եւ Հ. Բ. Ը. Մ.ը, Օգն. Խաչը եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը։ Ծրագրուած է դասարան մը եւս աւելցնել դպրոցին կից։ Տէրպէսիէի եւ Ռաս Իւլ Այնի միջեւ կան հայկական երեք գիւղեր։ Հայերը արաբական տարազ կը հագնին հազիւ 25 ընտանիք են։ Շատ քիչեր գիտեն իրենց մայրենի լեզուն։ Պարբերաբար քահանայ մը կ'այցելէ։

ՏԷՐԻՔ.— Թուրքիոյ եւ Իրաքի սահմանակից։ Այս գիւղէն կարելի է դիտել Հայկական բարձրաւանդակը։ Դէպի Վան չորս օրուան ճամբայ է, հետիոտն։ Ժողովուրդը հողագործութեամբ կը զբաղի։ Գիւղին լոյս հայթայթողը Սալաթէլ Թէրզեան անուն Հայ մըն է։ Ազգ. դպրոցը քանի մը տարիէ ի վեր վերբացուած է։ Աւելի բազմաթիւ Հայեր կային, ներկայիս պակսած է անոնց թիւը։ Ազգ. դպրոցը ունի վաթսուն երկսեռ աշակերտ, յոյս կայ որ հարիւրի բարձրանայ։ Ունին օրինաւոր թաղականութիւն մը որ կը ջանայ դպրոցը բարձր մակարդակի վրայ պահել եւ ելեւմուտքը հաւասարակշռել։ Հ. Բ. Ը. Մ.ը դադրեցուցած է իր նպաստը եւ Ուսումն. խորհուրդը կ'օժանդակէ։ Դպրոցին շէնքը ազգին սեփականութիւնն է։ Թաղ. Խորհուրդը ծրագրած է երկու յաւելեալ սենեակներ շինել եւ հանգանակութիւն ձեռնարկած է։ Տոքթ. Գրիգոր Սարգիսեան գիւղապետն է։ Կան կարգ մը գիւղեր որոնց հայ բնակչութիւնը քրտախօս է։ Ազգ. ուրիշ կազմակերպութիւններ գրեթէ չկան։

ԱՅՆ ՏԻԽԱՐԻ մէջ քանի մը հայ ընտանիքներ միայն կան։ Այս շրջանը նշանաւոր է իր մեղրի եւ կաթնեղէնի արտադրութեամբ։ Արհեստաւոր գրեթէ չկայ։

ԹԷԼ ՔԷՕՉԷՔ, Իրաքի սահմանին վրայ։ Ջուր չունի եւ կը սպասէ շոգեկառքին որ Տիգրիսի ջուրէն բերէ։ 17 հայ ընտանիքներ բնակութիւն հաստատած են։ Ոչ մէկ կազմակերպութիւն։ Ոչ ալ դպրոց եւ եկեղեցի։ Աշակերտներուն մեծ մասը կը յաճախէ պետական դպրոցը։

Գամիշլիէն մինչեւ շրջակայ գիւղերը 320 քիլոմեթր է։ Դժուար է հոգալ այս տարածութեան վրայ ցիրուցան Հայերու հոգեւոր պէտքերը, Առաջնորդարանը մեծ ճիգ կը թափէ ազգ. դիմագիծը պահելու։ Արտասահմանի Հայերուն պարտքն է օգնել այս ցիրուցան բեկորներուն որոնք մնացորդներ են մեր մէկ միլիոն նահատակներուն եւ կը բնակին երբեմնի աքսորավայրերուն մէջ։

ՔՈՒՊՐՊԻԹ մեծ գիւղ մըն է սեփականութիւնը Հաճոյենց տան, որ պետն է քրտական ցեղախումբի մը։ Ժամանակին վաթսուն հայ ընտանիքներ կային։ Այժմ տասը հայ ընտանիք միայն։ Ոչ դպրոց կայ, ոչ ալ եկեղեցի։ Ջուրը շատ վատառողջ։

ԹԷԼ ՊՐԱՔ հայկական գիւղ մըն է 20–25 տունէ բաղկացած, ժողովուրդը Բալուցի է։ Բոլորն ալ երկրագործ են եւ աղքատ։

Յաջորդով ուրիշ տեղեկութիւններ՝ բուն Գամըշլիի մասին։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԽՆՋՈՅՔԸ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Եղանակի առաջին ձեռնարկն ըլլալով, Ֆր. Կ. Խաչի խընջոյքը կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի օրուան առթիւ՝ շատ յաջող անցաւ (17 Հոկտեմբեր)։

Համօ Օհանջանեան ակումբը նեղ կու գար ներկայ բազմութեան։ Մասնաւորաբար աչքի կը զարնէր երիտասարդութեան ներկայութիւնը։

Ճիշդ ատենին, Սանուհիները Կ. Խաչի պաշտ. քայլերգով բացումը կատարեցին հանդէս – խնջոյքին, եւ անմիջապէս Տիկ. Ովս. Խօքախիզեան իբրեւ ատենապետուհի բեմ բարձրանալով բացատրեց օրուան իմաստն ու նպատակը, եւ յայտարարեց թէ խնջոյքին հասոյթը պիտի յատկացուի Կապ. Խաչի օգափոխութեան կայանի նորոգութեան եւ կահաւորման։

Ներկաները խանդավառ ծափերով ողջունեցին առաջադրուած նպատակը, խոստանալով անվերապահ աջակցութիւն։ Այս առթիւ Օր. Ա. Ուզունեան յաջող արտասանութիւն մը ըրաւ ի պատիւ Կապ. Խաչին։

Օրուան սեղանապետն էր ընկեր Աւ. Մաղաքեան, որուն հրաւէրով ոմանք երգեցին, արտասանեցին, ուրիշներ ալ խօսք առին, օրուան հոգերու մասին եւ շեշտեցին Կապոյտ Խաչի փրկարար դերը գաղութներուն մէջ։ Երգիչներէն յիշենք ընկ. Աս. Մաղաքեան, Պ. Եղիշէ Զորլէքեան, Օր. Ա. Ուզունեան եւ Պ. Պենոն Ճիհանշահեան, իսկ խօսողներէն՝ տիկին Արշ. Մաղաքեան որ պարզեց Վիէնի Կապ. Խաչին 25ամեայ գործունէութիւնը։ Խօսեցան նաեւ Պ. Պենոն Ճիհանշահեան եւ ընկեր Աս. Քիչլեան։ Լիոնէն Պ. Յակոբ Խաչերեան իր բարձրախօսով եւ այլազան երգապնակներով կրկնապատկեց խանդավառութիւնը։ Ուրիշ փայլ մը եւս աւելցուցին այս ձեռնարկին վրայ երիտասարդ Պ. Ս. Կարապետեանի (Սէն Շամոնէն) Կովկասեան պարերը։ Օրուան բանախօսը, մեր ընկեր Միսաք Միրզէն անհանգիստ ըլլալով չէր կրցած գալ։

Դադարի մը ընթացքին, կարճատեւ հանգանակութիւն մը բացուեցաւ ի նպաստ օգափոխութեան շէնքի նորոգութեան։ Արդիւնքը աւելի քան 24.000 Ֆր.։ Յուզիչ անակնկալ մը եղաւ, երբ ներկաները լսեցին որ պատանի Բարկէն Ուզունեան իր առաջին ամսականը հազար Ֆր. կը նուիրէր իր շատ սիրելի Կապ. Խաչին։ Նմանապէս Պ. Յ. Խաչէրեան, Կապ. Խաչի անխոնջ գործունէութեան գնահատական ընելէ վերջ, ժամանճիղին նուիրեց հինգ երգապնակ։

Խնջոյքը շարունակուեցաւ մինչեւ ժամը 9, միշտ ուրախ – զուարթ տրամադրութեամբ եւ հայկական պարերու խանդավառ ոլորտին մէջ։

Հ. Մ. Ը. Մ.— Ցանկալի սթափումով մը, այս տարի մեր մարզիկները նորէն ասպարէզ նետուեցան։ Մնալով հանդերձ — բացառիկ կարգադրութեամբ — իրենց Բ. դասակարգին մէջ, փոխանակ իջնելու, անոնք՝ բարեկամական քանի մը մրցումներէ վերջ՝ Հոկտ. 10ին կատարեցին իրենց ախոյենական առաջին մրցումը Միվոռի ուժեղ խումբին դէմ եւ մնացին հաւասար 3-3։

Յաջորդ ախոյենական մրցումը, աւելի կարեւոր, տեղի պիտի ունենար Հոկտ. 31ին, Տէսինի ֆրանսական խումբին դէմ։ Յարատեւութիւնը եւ կարգապահութիւնը հրաշք կը գործեն։ Կը մաղթենք։

Ա. Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

ԿՈՉ ԲՈԼՈՐ ԱՄԱՍԻԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սիրելի հայրենակիցներ, Մարսէյլի Ամասիոյ Հայր. Միութիւնը վերակազմուած է, քանի մը սրտցաւ հայրենակիցներու ջանքերով, 1953 Մայիսէն ի վեր, եւ պաշտօնապէս արձանագրուած է «Ամասիոյ Իրերօգնութեան Միութեան» անունով։

Աւելորդ է յիշեցնել Հայր. Միութեանց նուիրական պարտականութիւնները։ Աւելի քան երբեք հրամայական պահանջ է կազմակերպուիլ։ Մեր երէկի ամուր «օճախները» հետզհետէ կը քակուին օտարութեան մէջ։Մեր բոլոր ճիգերը պէտք է կեդրոնացնենք, ամրացնենք վառ պահելու համար մեր ազգային դիմագիծը։ Հին սերունդը կը հալի,նորը ենթակայ է ուծացման վտանգին։ Հարկ է որ բոլորս միասնաբար, մեր գեղեցիկ աւանդութիւններով, հարուստ պատմութեամբ եւ սքանչելի մայրենի լեզուն փոխանցենք վաղուան սերունդին։

Հաճոյքով տեսանք երիտասարդութեան ներկայութիւնը մեր քանիցս կազմակերպած զանազան ձեռնարկներուն։ Մեծերուս աւագ պարտականութիւնն է վառ պահել այդ կրակը, ձուլումը խափանելու կամ գոնէ սահմանափակելու համար։

Այս մտահոգութեամբ կոչ կ'ընենք Ֆրանսայի եւ արտասահմանի բոլոր Ամասիացիներուն, որպէսզի վերակազմեն ուր որ մասնաճիւղ մը կը գտնուի կամ նոր հաստատեն եւ յարաբերութեան մէջ մտնեն մեզի հետ։

Մեր կեդրոնատեղին է, վարչութեան ատենապետ Պ. Տիգ. Զօրիկեան,

5, Ave. Camille Pelletan, Marseille
B. du R.

«ՄԱՐԻՆԱՅԻ ԵՐԱԶԸ»

Նոյեմբեր 7ին պիտի ներկայացուի Տիկին Լիւսի Պետրոսեանի մէկ գործը «Մարինայի Երազը», մասնակցութեամբ վեց փոքրերու եւ Օր. Ս. Կուխօնոյի։

Մանուկներու հետ առեղծուած սերտ կապերը եւ անոնց անվերջանալի հարցումներուն պատասխան տալը հիմք ծառայած են այս թատերախաղին, որ գրուած է Կաղանդի հէքեաթի ձեւով։

«Մարինայի Երազին» նիւթն է աղջկան մը երազը Ծնունդի առթիւ։ Յաջորդ օրը Ծնունդ է եւ աղջնակին երազը թեւ կ'առնէ։ Ան իր ծնողքին հետ կը փոխադրուի եղեւիններու անտառ մը ուր օճախ մը կը կանգնեն։ Եւ երգին ու պարին հետ զուգընթաց կը վառեն եղեւիններու մոմերը, ինչպէս եւ օճախը։

Ապագայ մարդկութեան առջեւ պատասխանատուները ծնողներն են։ Երախան կը ծնի որոշ յատկութիւններով։Կարեւոր է թէ ինչ ուղղութիւն պէտք է տալ անոր ձիրքերուն։Ոճրագործը կրնայ պահուած ըլլալ անոր մէջ,կարելի է թեթեւցընել, բարձրացնել եւ ազնուացնել մշակելով պզտիկին հոգին։ Եւ ընդհակառակն ի բնէ անմեղ նորածին մը աննպաստ մթնոլորտի մը մէջ կրնայ բոլորովին կորսնցնել իր առաքինութիւնները։

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԷՆ

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ նկարիչներու շրջուն ցուցահանդէսը բացուեցաւ Երեւանի մէջ։ Ցուցադրուած էին աւելի քան յիսուն նըկարներ խորհրդահայ նկարիչներու ստեղծագործութիւններէն, ինչպէս եւ ռուս իրապաշտ նկարչութեան յաջող վերարտադրութիւններէն։

Կը մասնակցէին Մարտիրոս Սարեան, Արա Սարգիսեան, Կոջոյեան ինչպէս եւ երիտասարդ նկարիչներ Զարդարեան, Ռուխիկեան, Իսաբէկեան եւ ուրիշներ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆՆԵՐՈՒ նոր տարեշրջանի առթիւ Սեպտ. 12ի առաւօտուն Լենինի հրապարակին վրայ (Երեւան) տեղի ունեցաւ մայրաքաղաքի դպրոցականներու հանդիսաւոր շքերթ։ Ներկայ էին հանրապետութեան կրթական նախարար Միքայէլեան։ Շքերթ մը կատարեցին մայրաքաղաքի դպրոցներու երեսուն հազարէ աւելի պատանիներ ու պատանուհիներ։

Քաղաքապետը.— Որոշեցինք արձանդ կանգնել քաղաքին կեդրոնը։

Մեր բանաստեղծը.— Ո՞րքան կ'ըլլայ ծախքը։

Քաղաքապետը.— Մօտաւորապէս հարիւր հազար ֆրանք։

Մեր բանաստեղծը.— Հարիւր հազա՞ր. — ինծի 50.000 տուէք, ես անձամբ կը կենամ պատուանդանին վրայ…

★

Ա.— Աղջկանը հետ նշանուած էիր, եւ մօրը հե՞տ ամուսնացար։

Բ.— Կը նախընտրեմ տարիքոտ կին մը ունենալ, քան թէ զոքանչ…

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (39)

Ե Տ Ք Ը…

•

— Ճի՞շդ է, Գէորգ, կը հարցնեմ ես.— որ դուն հոն, պատերազմի ատեն, մեծապէս յառաջդիմած ես լատիներէնի մէջ։

— Ոչ, գրականութեան մէջ, կը պատասխանէ ան, ես հիմա լաւ գիտեմ տանտիրուհիներու սիրած բոլոր ոտանաւորները։ Մեղք որ իմ դասարանի ուսուցիչը Հանգստեան կոչուած է. ան ուղղակի պիտի հրճուէր ինծմով։

— Մերը նոյնպէս, կ'ըսէ Ալբերտ խնդալով.— լաւ ուրեմն, մենք անշուշտ առիթ կ'ունենանք հանդիսաւոր ատեն մը նայելու քու այդ գոհարներուդ արկղը։

— Զգոյշ եղիր միայն, որ վարքիդ համար գէշ նշան չստանաս, կը դիտէ Գէորգ եւ իր արագիլի ոտքերով դէպի գիմնազիոն կը քալէ։

Վերջին կէս տարին ան սաւառնորդ էր ու չորս անգլիական սաւառնակ վար առած էր. բայց չեմ կարծեր թէ կրնայ տակաւին ապացուցանել թէ Պիւթագորասի թեորեմը։

✕

Կը շարունակենք մեր ճամբան։ Ճեմաբանի ամբողջ փողոցը կը վխտայ զինուորական համազգեստներով եւ քաղաքացիական հագուստներով, որոնք այլեւս նեղ կու գան իրենց տէրերուն։ Կ'երեւան դէմքեր, որոնք գրեթէ արդէն մոռցուած էին. կը լսուին անուններ, որոնք տարիներէ ի վեր այլեւս լսուած չէին։ Կաղալով մեզի կը մօտենայ Գէորգ Վալդորֆ, զոր մենք 1917ի նոյեմբերին հանած էինք կրակի գծէն ջախջախուած ծունկով։ Իր սրունքը կտրուած է. այժմ ան կը կրէ ծանր արհեստական ոտք մը եւ քալելու պահուն ուժգին դոփիւն կը հանէ։

Կը յայտնուի Հերման Լայպոլդ եւ խնդալով ինքզինքը մեզի կը ներկայացնէ։

— Գէոց Ֆոն Բերլիխինգեն՝ երկաթէ բռունցքով։

Իր աջ թեւը արհեստական է։

Ապա կուգայ մէկը եւ կ'ըսէ կոկորդային հնչիւններով։

— Զիս, երեւի, այլեւս չէք ճանչնար, չէ՞։

Կը դիտեմ իր դէմքը, եթէ ատիկա տակաւին դէմք մըն է։ Ճակատէն ի վար կը տարածուի լայն, կարմիր սպի մը, որ կը հասնի ձախ աչքին։ Հոն մսէ յաւելում մը գոյացեր է, այնպէս որ աչքը պզտիկցեր ու խոր ինկեր է։ Մինչ աջ աչքը անշարժ է — ապակեայ։ Քիթը չկայ. սեւ լաթ մը կը ծածկէ անոր տեղը։ Ատկէ սպի մը կը սկսի, որ երկու անգամ կը ճեղքէ բերանը։ Շրթները ծռած, իրար փակած են. ատկէ է որ յառաջ կուգայ իր անյստակ խօսուածքը։ Ատամները արհեստական են։ Անոնց միջեւ մետաղեայ կեռ մը կը տեսնուի։

Տատամսոտ իրեն կը նայիմ։ Խոխոջող ձայնը կ'ըսէ.

— Պաուլ Ռադեմախեր։

Հիմա ես կը ճանչնամ զինքը. չէ՞ որ վրան ալ իր մոխրագոյն, գծաւոր զգեստն է։

— Բարի լոյս, Պաուլ, ինչպէ՞ս ես։

— Կը տեսնես արդէն, կ'ըսէ ան՝ շրթները ծամածռելով, բահի երկու հարուած։ Աս ալ կայ դեռ։

Ու կը ցուցնէ ձեռքը, որուն վրայ միայն երկու մատ մնացած է։ Տրամօրէն կը փայլի իր մէկ աչքը։ Միւսը, անշարժ ու անմահ, միշտ նոյն ուղղութեամբ կը նայի։

— Եթէ միայն գիտնայի, թէ կրնա՞մ տակաւին ուսուցիչ ըլլալ։ Խօսուածքս չափազանց գէշ է։ Իրապէս, կը հասկընա՞ս՝ երբ կը խօսիմ։

— Հարկաւ, կը պատասխանեմ, ու յետոյ,նոր գործողութիւններով կարելի է, անտարակոյս, ալ աւելի բարուոքել վիճակդ։

Պաուլ կը թօթուէ ուսերը ու կը լռէ։ Ըստ երեւոյթին, մեծ յոյս չունի. եթէ կարելի ըլլար բան մը ընել, անշուշտ մինչեւ հիմա ըրած կը լինէին։

Վիլլի կուգայ հաղորդելու մեզի իր ժողված տեղեկութիւնները։ Մենք կ'իմանանք որ Բորկման ի վերջոյ մեռեր է իր թոքի վէրքէն, վասնզի եւքը նաեւ արագընթաց հիւծախտէ բռնուեր էր։ Հենցէ անձնասպան եղեր է, իմանալով որ ողնածուծին վէրքը զինքը ընդմիշտ պիտի զըրկէր քալելու կարողութենէն։ Ատիկա հասկնալի է. ան մեր լաւագոյն ոտնագնդակ խաղացողն էր։ Մայեր սպաններ է Սեպտեմբերին՝ ճակատամարտի մը մէջ, Լիխտենֆելդ՝ Յունիսին։ Լիխտենֆելդ իր մահէն միայն երկու օր առաջ ռազմաճակատ եկած էր։

Յանկարծ ամէնքս ալ կը կենանք զարմացած։ Պզտիկ, աննշան կերպարանք մը կանգ առած է մեր առջեւ։

Վիլլի թերահաւատութեամբ։

— Ինչ, Վեստերհո՞լտ, կը հարցնէ։

— Այո, ան է տակաւին, դուն ճանճի սունկ, — կը պատասխանէ պզտիկ մարդը։

Վիլլի ապշած է։

— Ես քեզ մեռած կը կարծէի։

— Ու կը սխալէիր, կը փոխադարձէ ան զուարթօրէն։

— Բայց ես մահուանդ լուրը լրագրի մէջ կարդացի։

— Ոչ մէկ հիմ ունեցող լուր մը, կ'ըսէ Վեստերհոլտ ժպտելով։

(Շար.) Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ղրացիները կ՚ըմբռնեն թէ գործակցութիւնը անհրաժեշտ է ։ Վերջին դէպքերը քաջալերական են ։ Կը յուսանք թէ մեր յարաբերութիւնները եղբայրական արաբ ազգերուն հետ խոստմնալից արդիւնքներու պիտի յանգին» ։ Ճէլալ Պայար այս առթիւ յիշեց Իրաքի, Յորդանանի, Լիբիոյ վեհապետներուն եւ դիւանագէտներուն այցելութիւնը եւ մասնաւորապէս շեշտեց թէ Թուրքիա կ՚ուզէ Միջին Արեւելքի աւելի լայն խմբակցութեան մը վերածել Թուրքիա - Փաքիստան դաշինքը ։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ տօնին առթիւ արտակարգ բազմութիւն մը հաւաքուած էր գերեզմանատուններուն մէջ, մանաւանդ որ օդն ալ շատ գեղեցիկ էր ։ Ծաղկեվաճառները չէին կրնար գոհացում տալ բոլոր պահանջներուն ։ Մէկ փունջ մանիշակը մինչեւ 1200 ֆրանքի կը ծախուէր, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը ։

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ չորաթտատու վեց սպաներ եւս գնդակահարուեցան, իբրեւ լրտես Խ. Միութեան ։ Ցարդ գնդակահարուած են 15 սպաներ ։ Կառավարութիւնը օրէնք մը կը մշակէ համայնավարութեան դէմ ։

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ կը վերարացուի այսօր, Չորեքշաբթի ։ Մեծ վիճաբանութիւններ չեն սպասուիր, մինչեւ դաշիճին վերակազմութիւնը, մանաւանդ որ վարչապետը Մ. Նահանգները եւ Քանատա պիտի երթայ Նոյեմբեր 13ին ։ Հաւանական է որ հարցապնդումներ ըլլան լրտեսական գործին առթիւ որուն քննութիւնները չեն վերջացած տակաւին ։ Պ. Մենտէս Ֆրանս Ամերիկա գացած ատեն ճառ մը պիտի խօսի Ազգաժողովին առջեւ ։

ԱՆԳԼԻՈՅ ութ գլխաւոր նաւահանգիստներուն բանուորները ջախջախիչ մեծամասնութեամբ որոշեցին վերսկսիլ աշխատանքը Նոյեմբեր 1ին (երէկ) ։ Այսպէս կը վերջանայ ընդհ. գործադուլը որ կը տեւէր 26 օրէ ի վեր ։ Առաջին շարժումը սկսաւ Լոնտոնի նաւահանգիստէն, Հոկտեմբեր 4ին եւ արագօրէն տարածուեցաւ, բանթողներուն թիւը բարձրացնելով 44.000ի ։ Անշարժութեան դատապարտուած էին 358 անգլիական եւ օտար նաւեր, մեծ վնասներ պատճառելով ազգ. տնտեսութեան ։ Ամենածանր գործադուլն էր 1926էն ի վեր ։ Քանի մը միլիոն սթերլինի տուժեցին բանուորները եւ գործատէրերը, իսկ երկու հարիւր միլիոն սթերլին արժողութեամբ ապրանք մնաց նաւահանգիստներուն մէջ ։ Մէկ ամիս պիտի անցնի, մինչեւ որ Լոնտոնի նաւահանգիստը գտնէ սովորական վիճակը ։— Աշխատանքը վերսկսելէ քանի մը ժամ ետք, 2500 բանուորներ նորէն գործադուլ մը սարքեցին ։ Կացութիւնը անստոյգ է առայժմ ։

ՀԱՆԴԷՍ Ի ՆՊԱՍՏ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ

Նախաձեռնութեամբ ՏԻԿՆԱՆՑ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ։

Այս կիրակի ժամը 15ին, Մուրատեան վարժարան ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ԴԱՇՆԱԿԻ ԴԱՍԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Յ. ՔԻՐՔՃԵԱՆ կը ծանուցանէ թէ դաշնակի ընկերակցութեան իր դասընթացքին համար (քլաս տ՚աքոմբանյըման) կ՚ընդունուին միայն յառաջացած դաշնակահարներ ։

Դիմել Լիսէ Միւզիքալ, 10 Պուլվ. Սալվաթոր, Մարսէյլ, եւ կամ իր բնակարանը՝ 52 Պուլվ. տը Վօքուա, Պօմոն ։

ԿԱՐ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկ. Աբարատ Կղերունիէ երկու հազար ֆր., իրենց զաւկին ամուսնութեան առթիւ, Տէր եւ Տիկ. Ահարոնեանէ երկու հազար ֆր. իրենց թոռան ամուսնութեան առթիւ ։ Տիկին Մարկրիթ Ֆինէէ հինգ քիլօ շաքար ։ Բարեւէր ոմն հազար ֆրանք ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք Պ. Անդրէաս Պօյաճեանէ, փոխան ծաղկեպսակի, իր կնքահօր՝ Յակոբ Մուրատեանի մահուան առթիւ ։

ԾԱԽՈՒ Է

ՀԻՒՍՈՒԱԾԵՂԷՆԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ՄԸ ։ լաւ մաքենիէլով ։ Ունի տեւական յաջախորդ ։ Գրել՝

Bri s on, 7, Rue du Poteau, Paris (18)

Օր. ԷԼԻԶ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Պ. ԱՐՄԻԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Նշանուած

24 Հոկտեմբեր, 1954

Սէն-Ժերոմ (Մարսէյլ) Նոթր Տամ Լիմիթ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

THÉ DANSANT

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաշէն Տիկնանց Օժանդակ յանձնախումբը, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան, կը հրաւիրէ քաղաքի եւ շրջանի հայ հասարակութիւնը որ ներկայ ըլլայ 7 Նոյ. կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, պարանցիկ թէյասեղանին, որ տեղի պիտի ունենայ Փերաշի եաեւը, Ֆուայեէ Փերաշ ։ Առնել 8 ։ 26 ։ 12 եւ 4 թիւ հանրակառքը ։

Մուտքը ազատ է ։

SALLE ADYAR
4, Square Ra pp Paris (7)

Այս Կիրակի ժամը ճիշդ 16ին, կը ներկայացուի Տիկին Լիւսի Պետրոսեանի

ՄԱՐԻՆԱՅԻ ԵՐԱԶԸ
(ԿԱՄ ԾՆՈՒՆԴԻ ՄԱՅՐԻԻՆ ՏԱԿ)

Մասնակցութեամբ ՕՐ. ԿՈՒԻՕՆՈՅԻ եւ վեց պզտիկներու ։

Տախքերու մասնակցութիւն 200 ֆր. ։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ խաչի մասնաճիւղին ։ Նոյեմբեր 14ին ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

Այս քապինէ տը թուալէթը — 11.950 — ունի՝ լավապօ, պիտէ, քրոմէ եղած պղնձեայ ծորակներ, թապլեթ և հայելի ։

ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ ՄԻՆՉԵՒ ՀԻՄԱ ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Բաղնիք, ծորակով 26.500էն սկսեալ
Տուշի ամբողջական կազմած 8.500էն սկսեալ
Chauffe-Eau à gaz, grand débit avec mélangeur 9.850էն սկսեալ
W. C ամբողջական կազմ 6.500էն սկսեալ
Evier ամէն տեսակ 750էն սկսեալ
Carreaux faïence blanc et ivoire, հատը 12 ֆրանքէն, գունաւոր՝ հատը 20 ֆրանքէն, եւն. եւն. ։

Expédition dans toute la France.
Catalogue sur demande .

ATELIERS SANITAIRES
133, *AVENUE DE CLICHY, PARIS*
Métro BROCHANT, Autobus 31,54,74.
Téléphone MAR. 50 - 53
Բաց է ամէն օր, բացի կիրակիէն ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՇՈՒՔՈՎ

Այս կիրակի գիշեր, ժամը ՃԻՇԴ 9ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, 26, Rue St. Victor (Métro Maubert -Mutualité)

Նախագահութեամբ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ (Միջին Արեւելքէն նոր վերադարձած)

Կը ներկայացուի՝ Ռուբէն Զարդարեանի «Բաղինին փառաբանութիւնը» (կենդանի պատկեր)

Յովհ. Թումանեանի «Երկրում»ը (պատկեր)

եւ Դաշնակցութեան ծնունդը պատկերացնող՝ մէկ արարնոց տեսարան մը ։

Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Պանեէօ Քաշանի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարախումբը ։

Ծանօթ.— Տրուած ըլլալով յայտագրին կարեւորութիւնը, կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ, դռները կը փակուին ներկայացման ընթացքին ։

●

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Պետական Թատրոնին մէջ, Փլաս տը լա Մէրի ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի ։

Բարձր հովանաւորութեամբ՝ Տրոմի ծերակուտական PICի

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Խօսք կ՚առնեն Պուր լէ Վալանսի քաղաքապետ՝ ընկեր ՎԱՇԷ

Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ եւ ընկերվարական ներկայացուցիչը ։

Գեղարուեստական բաժին.— Երգ, արտասանութիւն, բարձրախօս հայկական երգապնակներով ։

Ռոմանի Թատերախումբը պիտի ներկայացնէ յեղափոխական կեանքէ առնուած պատկեր մը՝

«ԱՆԴՐԱՆԻԿ»ը

Ղեկավարութեամբ Պ. Սարգիս Քէփէնէկեանի ։

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

28 Նոյեմբեր, Շաբաթ ։
Կը խօսի ընկեր. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, Կիրակի ։
Կը խօսի ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

●

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «ՎԱՐՈՒԺԱՆ» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին ։

Կիրակի Նոյ. 7ին, ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտեան երեքը «Օթէլ տը Ֆրանս»ի մէջ (Նախկին ձերմակ սըրճարան) ։

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ Օր. Սաթենիկ Տէմիրճեանի (Լիոնի երաժշտանոցէն), Պ. Մ. Միքայէլեանի երգ, արտասանութիւն ։

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Նոյեմբեր 7ին, Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Ռիւ Ժէ, Սէն Լուի սրահը ։

Կը խօսի ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

6 Նոյեմբեր, Շաբաթ ։
Կը խօսի ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, Կիրակի ։
Կը նախագահէ ընկ. Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. Պ. ՉՊՈՒՔՃԵԱՆ

Ճոխ գեղարուեստական բաժին, նուագ, արտասանութիւն, խմբերգ, մեներգ, եւն ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ԴԵՐԱՍԱՆ
ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

6, ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ — ՍԱԼ Տ՚ԻԷՆԱՅԻ ՄԷՋ

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Տ Ի Գ Ր Ա Ն Մ Ե Ծ

Պատմ. նոր ողբերգութեան երկու արարները միայն (Տիգրանի թագադրութիւնը)

Կը մասնակցին.— Տիկիններ՝ Բ. Դաւիթեան, Ա. Թադէոսեան, Օր. Խըտըշեան, Պ. Պ. Գ. Տէրվիշեան, Ն. Մարգարեան, Ն. Պշտիկեան, Ա. Գմբէթեան ինչպէս եւ հեղինակը ։

ԲԵՄԱԴԻՐ՝ ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ

Տոմսերը ապահովել.— «Յառաջ»էն, Գրատուն Մ. Պարսամեանէն, եւ յանձնախումբի գանձապահ Պ. Ն. Յովհաննէսեանէն՝ 14, Rue Rochambeau, Paris (9)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ երեկոյթը, այս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին ։ Կը դասախօսէ Պ. Գ. ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ ։ Նիւթ՝ «Աջ ձեռքը» ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է ։

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Gros, Demi-Gros

Գուլպայ, մի - պա, ներքին ներմակեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ ։

Նոր գրներ
rticles polichinelles-ի համար ։
Միակ հասցէն՝

BONNETERIE BEAUBOURG
227, Rue St. Martin, PARIS (3e)
Tél.: ARC. 66-50

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՏԷՍԻՆ.— Այրի Տիկին Մարիամ Միրաքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կիրակոս Միրաքեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Արմենակ Միրաքեան, Տիկին Ալթուն Միրաքեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Միրաքեան, Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Ղարիպեան, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Սարգիսեան եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, եղբօր, խնամիին եւ ազգականին ՄԻՀՐԱՆ ՄԻՐԱՔԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ ։ Շնորհակալութիւն մասնաւորաբար Համախարբերդի Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղին, Համաշարսանճաքի Հայր. Միութեան, Լիոնի մասնաճիւղին եւ Աղքատախնամին ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԴՈՒՔ ԱԼ ՕԳՆԱԾ Կ՚ԸԼԼԱՔ

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

ԳՆԵԼՈՎ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂԻ (ԹՈՄՊՈԼԱ) ՏՈՄՍԵՐԸ, ՈՐՔԱՆ ՇԱՏ ԵՒ ՇՈՒՏ, ԱՅՆՔԱՆ ԼԱՒ ։

ՀԱՏԸ 100 ՖՐԱՆՔ — ՏԱՍՆՈՑ ՏՐՑԱԿԸ 1000 ՖՐԱՆՔ

50.000 ՏՈՄՍԵՐԷՆ ՄԷԿԸ ՊԻՏԻ ՇԱՀԻ ՆՈՐ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ ՄԸ (ՖՐԵԿԱԹ)

Տոմսերը կրնաք ստանալ ՅԱՌԱՋԷՆ, եկեղեցիէն, գրատուններէն, հայ նպարավաճառներէն եւ Պ. Ն. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԷՆ, 14, Rue Rochambeau, Paris (9)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 4 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
JEUDI 4 NOVEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7513 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2924

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՌԱՋԻՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

•

Ուրեմն, Համազգային Ընկերութեան եւ Փալանճեան Ճեմարանի 25ամեայ յոբելեանը բացուած է «աննախընթաց յաղթանակ»ով մը, ինչպէս կը հաղորդէր, երէկ, հեռագիրը:

Յաղթանակ բարոյական եւ նիւթական:

Փոքր գումար մը չէ եօթանասուն հազար լիբանանեան ոսկին, իբրեւ սկզբնաւորութիւն:

Շուտով կը կարդանք մանրամասնութիւններն ալ:

Պէյրութի այս տօնակատարութիւնը անգամ մը եւս կ'ապացուցանէ թէ ժողովուրդը գիտէ գործնապէս քաջալերել, երբ իր առջեւ կը տեսնէ կենդանի գործը:

«Անուն մի առնէք»ը չէ որ հրաշքներ գործել տուած է, դարերու ընթացքին, այլ կատարուած գործը, իր բովանդակութեամբ եւ յարատեւութեամբ:

Բացառիկ զուգադիպութեամբ մը, «Յառաջ»ի երէկուան թիւը կը պարունակէր նաեւ սրտառուչ տեղեկութիւններ, Ճէզիրէի գիւղերուն մէջ հաստատուած հայկական բնակութիւններու մասին:

Գիւղերուն անունները մինչեւ այսօր ալ սարսուռ կը պատճառեն բոլոր անոնց որ այդ ճամբաներէն անցած են կամ զոհ մը տուած:

Լեռներէն, ծովերէն եւ դաշտերէն դէպի ի անապատ քշուած անհամար բազմութեանց մնացորդներն են անոնք, հրաշքով ողջ մնացած եւ նոր բոյներ հաստատած:

Ոմանք եկեղեցի եւ դպրոց ունին:

Ուրիշներ մէկը ունին, միւսը չունին:

Դեռ կան ալ որ հազիւ տէրտէրի մը երեսը կը տեսնեն, տարին քանի մը անգամ:

Ամէնքն ալ ոտքի կանգնած են իրենց սեփական աշխատանքով, ծաղկաստանի վերածելով երէկուան սպանդանոցները:

Եթէ շատ մը նեղութիւններ կը կրեն, անշուշտ պատճառը այն է որ աչքէ հեռու կը գտնուին: Ովասիսներ՝ հեռաւոր անապատին մէջ:

Եւ սակայն, կարելին կը փորձեն, ազգային դիմագիծը պահելու համար: Կ'աշխատին մայրենի լեզուն սորվեցնել քրտախօս եւ արաբախօս Հայերուն:

Անկախ մը՝ Լիբանանի ափերէն մինչեւ այդ արիւնալից ճամբաները, — պիտի հաստատէր թէ ինքնապաշտպանութեան նոյն պայքարն է որ կը շարունակուի, հաւատքով եւ յարատեւութեամբ:

Մէկը, ծովուն դիմացը թառած, բաղձալի հանրօգուտ ձեռնարկներու հետ, ճեմարան կը բանայ, զօրացնելով իր դիմադրական ճակատը:

Միւսը, անապատին խորերն ինկած, դպրոցներ եւ աղօթատեղիներ կը շինէ գետին եւ երբեմնի սպանդանոցին ափը, նոյն վճռականութեամբ:

Երկուքը իրար կը լրացնեն, լուսաւոր արահետներ բանալով Լիբանանի ափերէն մինչեւ պատմական Իրանի անջրդի:

Եւ երբ այսօր փառաւոր հանդէսներ կը սարքուին ամէն տեղ, տօնելու համար Համազգային Ընկերութեան եւ իր ճեմարանին 25ամեակը, նոյն ճիգին պանծացումն է որ կը կատարուի, — դիմանալ եւ յաղթել:

Համազգայինը խարխախ մըն է, ճեմարանը՝ փարոս մը, ինչպէս Հալէպի «Բարէն Եփփէ»ն:

Երեքը միասին եւ զետ ուրիշ ազգանուէր հիմնարկներ կը կազմեն փոխադարձ պաշտպանութեան եւ շինարար աշխատանքի ցանց մը, ի խնդիր սերունդի փրկութեան:

Իսկ յոբելեանները հանդրուաններ են, կտրուած ճամբան չափելու եւ նոր նուաճումներ կատարելու համար:

Պէյրութի յաղթանակը հորիզոն մը եւս կը բանայ:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

•

ԸՄԲՈՍՏՆԵՐԸ ԳԻՒՂ ՄԸ ԳՐԱՒԱԾ ԷԻՆ

Երկուշաբթի օր Ալժերիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ կատարուած ահաբեկումները, որոնց զոհ գացին ութ հոգի, եւ ծնունդ պատճառեցին ։Ինչպէս գիտել կուտայ տեղական թերթ մը, Ֆրանսա զարժուած էր Մարոքի մէջ կատարուած բռնութեանց որոնք կը շարունակուին 14 ամիսէ ի վեր։Բայց Ալժերիան բաղդատաբար հանդարտ կը համարուէր, իսկ Թունուզի մէջ նոր սկսան ահաբեկումները։

Տեղական թերթերը մեծ մասով կը պահանջեն որ կառավարութիւնը անմիջական միջոցներ ձեռք առնէ, ահաբեկումները զսպելու համար։ Այս առթիւ գիտել կուտան թէ Գահիրէի ռադիոն անթելը կը շարունակէ գրգռել հասարակական կարծիքը։ Եգիպտոսի արտաքին նախարարութիւնը վերջերս ցաւ յայտնած էր, եւ սակայն գրգռիչ քարոզութիւնները կը շարունակուին։ Աւելին Փէշթայի ռատիօն ալ ըմբոստութեան կոչեր կ'ուղղէ Հիւս. Ափրիկէի բնիկներուն։

Կառավարութիւնը լրջօրէն կը քննէ կացութիւնը։ Զօրքը եւ ոստիկանութիւնը շարժման մէջ դրուած են։ Վերջին լուրերու համաձայն խռովութեանց կեդրոնն է արեւելեան Ալժերիոյ մէկ մասը, Օրէս լեռնաշղթային շուրջը, ուր գիւղ մը կը գտնուէր ըմբոստներուն ձեռքը։Այս շրջանը մօտ է Թունուզի սահմանագլուխին եւ կը կարծուի թէ ըմբոստները այդ կողմէն ներս մտած են։ Ըմբոստները կամուրջներ քանդած եւ բանուկ ճամբաները բռնած են։

Առաջին դէպքերուն վրայ, Ֆրանսայէն Ալժէ հասան մօտ վեց հարիւր հանրապետական պահակներ եւ ուրիշ զինուորներ եւ անմիջապէս Կոստանդինի նահանգը ղրկուեցան, որ ահաբեկումներու գլխաւոր վայրերէն մէկն է։ Կ'ըսուի թէ մօտաւորապէս հինգ հազար զինուորներ պիտի յաւելցուին, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար։

Ըմբոստներուն գրաւած գիւղը, Արիս, ամրակռուեցաւ ֆրանսական ուժերուն կողմէ։ Ալժերիոյ կուսակալը, Պ. Ռոժէ Լէոնար, կ'ըսէ թէ Արիսի շրջանը, ուր կարգ մը գաղաթներ հազար մեթր բարձրութիւն ունին, աւանդական թաքստոցը եղած է Ալժերիայի եւ Թունուզի ըմբոստներու։

Գահիրէի ռադիոն անթելը, «Արաբական Ձայն», Բշ. օր կը ծանուցանէր թէ «Ալժերիա վերսկսած է հերոսական եւ փառաւոր ճակատամարտը, յանուն Արաբներու եւ Իսլամի ազատութեան»։ Անթելը կ'աւելցնէր թէ «ազատագրութեան բանակը ապստամբութիւն հռչակած է ֆրանսական աշխարհակալութեան դէմ»։

Ազգ. Ժողովին բացման առթիւ, որ տեղի ունեցաւ երէկ, կարգ մը երեսփոխաններ հարցումներ ուղղած էին կառավարութեան։

× Թունուզէն կը հեռագրեն թէ 15 ըմբոստներ սպաննուեցան երկուշաբթի օր, ընդհարման մը միջոցին։

× Պատերազմական նախարարը, Պ. Ժաք Շըվալիէ, Ալժերիա գնաց, կացութիւնը քննելու համար։ Այս առթիւ ըսաւ. — «Կառավարութիւնը որոշած է գործել ամենայն վճռականութեամբ։ Բոլոր անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնուած են, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար»։

Տեղական թերթերը կը կարծեն թէ համայնավարները կը քաջալերեն ըմբոստութիւնը։

× Գահիրէի անթելը կը հաստատէ թէ Նոյեմբեր մէկի առտուն (Բշ.) «ազատագրութեան բանակը» 30 յարձակումներ կատարած էր եւ թէ բազմաթիւ Ֆրանսացիներ սպաննուած են։ «Եւ այս տակաւին սկիզբն է այն ամեհի, ջախջախիչ ապստամբութեան որով Ալժերիան կը միանայ Մարոքի պայքարին, յանուն ազատութեան»։

❧ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❧

★

ԽՈՐՀՈՒՐԴ «ՎԷՀ»ԻՆ,

ԿԱՄՔ ՓՈՔՐԱՒՈՐԻՆ

Իր մահէն քանի մը տարի առաջ, Գաբրիէլ կաթողիկոս նիւթական միջոցներ ճարելով, Փարիզ կը ղրկէ իմնմաքոյս դրամագէտ մը, Պերճ Կարապետեան, որպէսզի կատարելագործէ իր մասնագիտութիւնը։

Տղան կանոնաւորապէս կը հետեւի դասընթացքին։ Մասնաւոր ուսումնասիրութիւններ ալ կը կատարէ թանգարաններու եւ Մատենադարաններու մէջ, Փարիզ, Վիէննա եւ այլուր։

Կը մասնակցի միջազգային ժողովներու։ Իր մասնագիտութեան համբաւը կը հասնի մինչեւ Երեւան։

Անթիլիասի դպրեվանքին ուսուցիչներէն մին, Ս. Ս., որ էջմիածին գացած էր Գէորգ Զ.ի յուղարկաւորութեան առթիւ, կը պատմէ թէ պատմական գիտութիւններու թեկնածու մը, Կարօ Ղափադարեան, հարցումներ ուղղած էր Պերճ Կարապետեանի մասին, գնահատելով անոր մասնագիտական տաղանդը։

Երիտասարդ դրամագէտը իր ուսման շրջանը աւարտած ըլլալով, անցեալ գարնան վերադարձաւ Լիբանան։

Այլեւս վստահ էր թէ պիտի կրնայ նուիրուիլ իր ասպարէզին։ Մանաւանդ որ, ձեռնարկուած էր թանգարան մը բանալու Անթիլիասի մէջ, վախճանեալ կաթողիկոսին անունով (Յովսէփեանց)։

Դպրեվանքին վերատեսուչը, Դերենիկ եպիսկոպոս, տղան կ'օրօրէ շռայլաբան խոստումներով։

Օրերը շաբաթներու կը վերածուին։ Շաբաթները կը դառնան ամիսներ։

Առտու մըն ալ, աշխարհաշրջիկ վեղաբաւորը թանգարանին բացումը կատարել կուտայ առանձնաշնորհեալ ուսուցչի մը միջոցաւ, առանց նոյնիսկ չոր հրաւիրագիր մը ուղղելու կաթողիկոսի սանին։

Պերճ Կարապետեան, որ առաջնակարգ դրամագէտ է բայց չի գիտեր թէ մարդիկ ինչպէս դրամ կը ցնծան վեղարի մը շուքին տակ, մտահոգութեան կը մատնուի։

Ընտանիք ունի եւ զաւակներ։

Որո՞ւ հոգ։ Թող հաց գնէ Մեծն Տիգրանի կամ Լեւոն Բ.ի դրամներով։

Այդպէս ալ կ'ընէ։ Մաս մը հին դրամներ, մաս մըն ալ գիրքեր ծախելով պատառ մը հաց կը տանի տունը։

Յետոյ կը դիմէ բարեկամի մը որ բարեխօսելով կը յաջողի Պերճը տեղաւորել խանութպանի մը քով, Դամասկոսի մէջ։

Ա՛լ մնաք բարով դրամագիտութիւն, պատմութիւն, հայագիտութիւն, Մեծն Տիգրան, Լեւոն Մեծագործ, Հեթում առաջին…

— Ա՛յ տղայ, Հալէպի «տէնկ»երուն «փաթուրա»ն շինեցի՞ր…

Անշուշտ «Վեհ»ին հոգին կը խայտայ, տեսնելով որ իր սանը փոխանակ պատմութեան ժանգոտած դրամները ուսումնասիրելու, պիտի սորվի առեւտրական դրամներ հաշուելու եւ դիզելու շահաւէտ գաղտնիքները։

Եւ այս՝ շնորհիւ իր փոքրաւորին, որ միշտ պատրաստ է օգնել նետուելու, պտղի հաւաքելու համար [illegible] աշխարհի։ Միշտ ի փառ[illegible] հայկական մշակոյթին…

ՎԱՀԷ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ նախատեսուածէն շատ աւելի եղած են քուէարկուները, Մ. Նահանգներու Երեսփ. Ժողովին եւ կառավարիչներու ընտրութեան առթիւ։ Չորեքշաբթի առտուն կանուխէն քուէներու տեղատարափ մը սկսած էր։ Նիւ Եորքի կարգ մը շրջանակներու մէջ ընտրողներուն 30 առ հարիւրը ժամը 10ին ձգած էր քուէները։ Երկու կուսակցութիւնները կատաղի պայքարի մը բռնուած էին ոչ միայն Երեսփ. Ժողովին, այլ եւ 33 կառավարիչներու ընտրութեան համար։ Մինչեւ երէկ տակաւին ճշդուած չէր ընտրութեանց վերջնական արդիւնքը։ Քուէարկութենէ զրկուած էին միայն խենդերը եւ բանտարկեալները։ Հակառակ սաստիկ ցուրտին եւ անձրեւին — կարգ մը տեղեր ձիւն ալ կը տեղար—100 հազարաւոր քաղաքացիներ կը մրցէին ընտրելու համար 37 ծերակուտականներ, (մէկ մասը) 432 երեսփոխաններ եւ 33 նահանգային կառավարիչներ։ Պայքարը կապ ունի նաեւ նախագահ Այզընհաուըրի կացութեան հետ։ Նախագահը հանրապետական է եւ տակաւին երկու տարի պիտի պաշտօնավարէ։ Եթէ մեծամասնութիւնը կորսնցնէ խորհրդարանին մէջ, անշուշտ մեծ դժուարութեանց պիտի մատնուի։

Ներկայ երեսփ. ժողովին մէջ հանրապետականները ունին 219 անդամ, ռամկավարները՝ 215։ Ծերակոյտին մէջ հանրապետականները ունին 49 աթոռ, ռամկավարները 46։ Ինչպէս կը տեսնէք, այնքան ալ զօրաւոր չէ հանրապետական մեծամասնութիւնը։

ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՀՈՒՆ.— Առաջին տեղեկագիրները կ'ըսեն թէ հանրապետականները պարտուած են Մ. Նահանգներու երեսփ. ընտրութեանց մէջ։ Կորսնցուցած են նաեւ Նիւ Եորքի կառավարչութիւնը, որ իրենց ձեռքն էր 12 տարիէ ի վեր։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլէն հեռաձայնով կը հաղորդեն թէ շաբաթ օր մեծ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ Դաշնակցութեան օրը, Շաթօ տէ Ֆլէօրի մէջ, որ ամբողջովին լեցուած էր։ Ֆրանսացի հիւրերն ալ ողեւորութիւնը կրկնապատկեցին իրենց ճառերով։ Հայերէն եւ ֆրանսերէն խօսեցաւ ընկեր Յովիկ Եղիազարեան։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՒԷՐ ՄԸ ԵԹՈՎՊԻՈՅ ԿԱՅՍԵՐ

Կ'իմանանք թէ Միջազգային բանաստեղծութեան ընկերութիւնը որուն անդամ է Պ. Թ. Գասնիկ, հովանաւորութեամբ Մէզոն տէ զ'Էնթէլէքթիւէլլի, Եթովպիոյ կայսեր նուիրած է ՀԱՅԿ. ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ շքեղ հատորը որ բացուելով Էլիզէի պալատին մէջ, շատ մեծ հետաքրքրութեան եւ գնահատանքի առարկայ եղած է։ Արքայից արքան ընդունելով այդ նուէրը, մեծապէս ուրախացած է եւ ըսած է թէ «ամէնէն թանկագին նուէրն է որ մասնաւորապէս իր սրտին կը խօսի»։

ՆՈՐ ԽՄՈՐՈՒՄՆԵՐ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Թուրքիոյ գեմոկրատ կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, Զաֆէր, Նոյեմբեր 2ի թիւին առաջին էջը ամբողջութեամբ յատկացուցած էր թուրքեւլիբիական եւ թուրքեգիպտական բարեկամութեան, ինչպէս եւ Ազգ. Ժողովի նստաշրջանին բացման։

Պատճա՞ռը, — Այս միջոցին Թուրքիա կը գտնուի Լիբիոյ պատերազմական նախարարը։ Երկու գրութիւններ նուիրուած են այդ հիւրին։ Պարզելով երկու երկիրներուն յարաբերութիւնները, յօդուածագիրները կը հաւաստեն թէ Թուրքիա պատրաստ է ամէն աջակցութիւն ընծայելու երիտասարդ պետութեան (երէկուան Տրիպոլիս եւ Պէնկազին)։ Երկրորդ պարագան կը վերաբերի Անգարայի

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՕՂԱԿԸ ԿԸ ՍԵՂՄՈՒԻ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Գիտենք թէ ամերիկեան դրդումով եւ Ուաշինկթընի միացեալ սպայակոյտին փորձագէտներուն օժանդակութեամբ, Թուրքիան մշակած էր «Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան» ծրագիր մը: Ուաշինկթըն կը նկատէր Թուրքիան, իբրեւ իսլամական ամէնէն զօրաւոր երկիրը, հաւանական ղեկավարը մահմետական աշխարհին, եւ կապը արաբական պետութիւններու հետ: Բայց Գահիրէ մերժեց, թրքական առաքելութիւնը ձեռնունայն վերադարձաւ, իսկ արաբական միւս երկիրները հետեւեցան Եգիպտոսի օրինակին:

Հիմա որ Սուէզի թնճուկը լուծուած է, նախկին ծրագիրը կրնան կրկին մէջտեղ հանել, նորէն փորձել համոզել Գահիրէն: Եւ եթէ յաջողին, մեծ պիտի ըլլայ դատողութիւնը ձեռք ձգուած դաշնագրին, որովհետեւ ակներեւ են Եգիպտոսի դիրքին վարկը Արաբ. Դաշնակցութեան եւ ընդհանրապէս արաբական աշխարհին մէջ: Միւս երկիրներն ալ կրնան հետեւիլ իր քայլերուն:

Եւ այսպէս կրնայ կատարելագործուիլ օղակը, Քարաչի — Անգարա — Պրիւքսէլ առանցքին միացնելով արաբական աշխարհ — Գահիրէ — Անգարա — Պրիւքսէլ գիծը:

Այս հոլովոյթին մէջ Անգարան դիւանագիտական քառուղի մըն է ոչ միայն Ծայր. Արեւելքէն մինչեւ հիւսիսային Ատլանտեանի ճամբուն վրայ, այլ եւ արաբական եւ առ հասարակ մահմետական երկիրներուն համար:

Հարաւ-արեւելեան Ասիան ունի իր ռազմական համաձայնութիւնները՝ Մանիլայի դաշինքով: Միւս ծայրին՝ Եւրոպայի մէջ, իրողութիւն է արդէն Պրիւքսէլի ուխտը: Կը մնայ կեդրոնը՝ Միջին Արեւելքը, զոր կ՚ուզեն կազմակերպել Թուրքիոյ գլխաւորութեամբ, «Միջին Ասիոյ պաշտպանութեան» դաշինքներու նոր ցանցով մը: Լոնտոն — Գահիրէ համաձայնութիւնը բաց դուռ մըն է արդէն, ապագայ բանակցութեանց: Ու հիմա, երբ Մոսկուա — Փեքին կապը աւելի՛ սերտ է, եւ ուրեմն նուազած են անոնց միջեւ պառութիւն ստեղծելու յոյսերը, Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը հրատապ հանգամանք կը ստանայ, եւ այդ ուղղութեամբ է որ ջանքեր պիտի թափէ արեւմտեան դիւանագիտութիւնը անմիջական ապագային:

Եւ դեռ մահմետական աշխարհին միութեան համար նոր շղթայ մը կրնայ կազմել Փաքիստան — Թուրքիա — Եգիպտոս երկրորդական առանցքը: Փաքիստան՝ դաշնակից է Թուրքիոյ. եթէ Եգիպտոսն ալ համաձայնի այս վերջինին հետ, դիւրին է նախատեսել Քարաչի — Գահիրէ կապ մըն ալ: Պարզ փափաք մը չէ Փաքիստանի վարչապետ Մուհամմէտ Ալիի յայտարարութիւնը Սուէզի համաձայնութեան առթիւ, երբ կը մաղթէ որ Գահիրէն յարի Թուրքիոյ «Մերձաւոր Արեւելքի պաշտպանութեան» ծրագրին: Թէեւ վերջերս տագնապ մը ստեղծուեցաւ Քարաչիի մէջ, եւ դեռ անկարելի է բուն շարժառիթներուն թափանցել — սակայն կացութիւնը շատ չէ փոխուած, Մուհամմէտ Ալի կը մնայ միշտ վարչապետ:

Եւ դէպքերը ցոյց կուտան թէ Փարիզի համաձայնութիւնները իրենց Գահիրէի դաշինքին արձագանգով, կ՚ընդարձակուին արդէն դիւանագիտական տենդոտ գործունէութեամբ մը: Իրաքի վարչապետը կը ճամբորդէ Թուրքիա: Թուրք զինուորական առաքելութիւն մը կ՚ուղղուի Պաղտատ: Թուրքիոյ վարչապետը Մենտերէս, Անգարա կը հրաւիրէ Եգիպտոսի վարչապետը, գնդապետ Նասըր: Թրքական ընդհանուր սպայակոյտի պետին, զօր. Պարանսէլի հրաւէրին վրայ, Իրանի վարչապետ զօր. Զահէտի զինուորական պատուիրակութիւն մը կը ղրկէ Անգարա...

Անշուշտ կայ Նեհրուն, 400 միլիոննոց Հնդկաստանով, որ մօտէն կը հետեւի Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելեան խնդիրներուն: Թէ Անգարայի քաղաքական հանգրուաններուն վրայ ի՞նչ ազդեցութիւն պիտի ունենայ ան, — նպաստաւո՞ր թէ ընդհակառակն — դեռ բոլորովին յստա՛կ չէ: Բայց իրականութիւն է իր փափաքը Չինաստանի հետ ոչ-յարձակման դաշինք մը կնքելու, եւ նոյնքան իրականութիւն՝ իր «ասիական չէզոքութեան» առաքեալ Սարտար Փանիքարի գոյութիւնը: Հաւանաբար պիտի փորձէ վիժեցնել Անգարայի բանակցութիւնները, եւ համոզել արաբական պետութիւնները որ չիյնան զինուորական դաշինքներու ցանցին մէջ: Եւ թերեւս ալ մասամբ յաջողի. նոյնիսկ եթէ Գահիրէն մերձենալով Անգարային, լծուի արեւմտեան կառքին, արաբական կարգ մը երկիրներ կրնան չհետեւիլ անոր: Եւ արդէն ըստ վերջին լուրերու, արաբական աշխարհին մէջ որոշ տրամադրութիւն մը կ՚ուրուագծուի, հետեւելու աւելի Հնդկաստանի վարչապետին:

Ցամենայն դէպս, Մերձաւոր Արեւելքի մէջ պաշտպանութեան դաշինք մը կազմելու փորձեր են որ կը կատարուին Անգարայի մէջ, այն յոյսով թէ շղթան կ՚ամբողջացնեն Մանիլայէն մինչեւ Պրիւքսէլ:

Փարիզի եւ Գահիրէի նոյն շաբթուան մէջ կնքուած համաձայնութիւնները, նոյն խնդրին երկու տարբեր երեսներն են: — Միշտ մօտէն օղակել համայնավար աշխարհը՝ եւ նախքան որեւէ բանակցութիւն՝ չինեւխորհրդային միակտուր հակաճակատին հակադրել նոյնքան ներդաշնակ ճակատ մը:

Իսկ Մոսկուան, եթէ ուժգնօրէն դիմադարձեց Մանիլային, եթէ ունի օղակին միւս կողմը, Պրիւքսէլի դէմ, եւրոպական արբանեակներու ճակատը, կեդրոնին՝ Մերձաւոր Արեւելքի հանդէպ, աւելի ըսպասողական դիրքին մէջ է այժմ: Սահմանակից Պարսկաստանի մէջ, անխնայ կը գնդակահարեն իր կողմնակիցները, ու ինք ոչինչ կ՚ընէ, կը սպասէ:

Բայց անշուշտ պիտի հակազդէ: Չի կրնար հանդուրժել որ առանց ճեղքի օղակ մը, ռազմական համաձայնութիւններով, այդքան մօտէն սեղմէ զինքը: Պիտի փորձէ ճեղքեր բանալ, ակար կէտեր ստեղծել: Նախ՝ դիւանագիտական խաղերով: Յետոյ՝ նորածին ազդակով մը՝ համայնավար կուսակցութեանց միջոցաւ: Ըլլան անոնք արգիլուած թէ պաշտօնապէս ճանչցուած, քայքայման կորիզներ են արեւմտեան ճակատին վրայ: Դիւրամարս, խոստումներով շլացուցիչ «վարդապետութիւն» մը՝ որ գործիքն է համայնավար կուսակցութիւններուն, իրենց կարգին գործիքը Մոսկուայի: Ահա օղակին մէջ «թափանցելու», զայն տկարացնելու միջոց մը որուն շնորհիւ Մոսկուան կը յուսայ ջլատել հակաբոլշեւիկ աշխարհի ուժական կորովը: Յատկանշական են Պատմութեան մէջ աննախընթաց յայտարարութիւններ — արեւմտեան կարգ մը երկիրներու խորհրդարաններու բեմերէն, — երբ երեսփոխաններ կ՚ըսեն՝ «մեր կուսակիցները մէկ գնդակ պիտի չպարպեն խորհրդային զինուորին դէմ, ինչ ալ պատահի»:

Անշուշտ այս ոչ-դիւանագիտական զէնքին դէմ, Արեւմուտքն ալ ստիպուած է համապատասխան միջոցներ ձեռք առնել:

Ա. Վ.-ԱԶԱՏ

ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԻ ՌՈՒՍԱՑՄԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ռուս բոլշեւիկ ղեկավարները իբրեւ միջազգայնականներ, պայքարում են ազգային գաղափարի դէմ: Սակայն, լեզուական խնդրում, իրականին մէջ վարում են ռուսացման քաղաքականութիւն, արժանաւոր յաջորդը հանդիսանալով ցարական իշխանութեան:

Գիտենք թէ ցարական կառավարութիւնը ինչպիսի բռնի միջոցներով աշխատում էր իր հպատակ բոլոր ժողովուրդներին ռուսացնել, որոնց թւում նաեւ Հայերիս: Գիտենք նոյնպէս, թէ բոլշեւիկեան իշխանութիւնը մէկ հրամանագրով ինչպէս բազմաթիւ հայերէն բառերի փոխարէն պարտադրեց համանիշ ռուսերէն բառեր:

Փաստերով ապացուցանելու համար, թէ կարելի է ասել Ռուսերից բաղկացած Պոլիտբիւրօն սիստեմատիկ կերպով վարում է ռուսացման քաղաքականութիւն, բերեմ մի քանի օրինակներ.—

Չեխոսլովաքիայի մէջ ռուսերէն լեզուի դասընթացքների թիւն է 15.700, Լեհաստանում ութ հազար, Հունգարիայում երեք հազար: Բուլղարական նախակրթարանների երկրորդ դասարանից էլ պարտադիր է ռուսերէն լեզուի դասաւանդութիւնը:

Սակայն համաձայն համայնավար թերթերի տուած տեղեկութեան, վերոյիշեալ երկիրներում ռուսերէնի ուսուցումը այնքան էլ յաջող չի ընթանում: Չեխական եւ հունգարական թերթերը այս երեւոյթը բացատրում են «ծնողների յետամնացութեամբ եւ աշակերտների բուրժուական գաղափարաբանութեամբ»: Իսկ թէ Խ. Հայաստանի մէջ ռուսերէն լեզուի դասընթացքների թիւը որքան է, մենք չգիտենք:

Թերեւս առարկողներ լինին թէ բոլշեւիկները, գաղութներ ունեցող պետութիւններին հետեւելով, իրենց հպատակ երկիրների մէջ ռուսական դպրոցներ եւ դասընթացքներ են հիմնում, դիւրացնելու համար հպատակ ժողովուրդների հետ իրենց յարաբերութիւնները: Եթէ բոլշեւիկների միակ նպատակը այս լինէր, կարելի էր համակերպել:

Սակայն մերկապարանոց փաստերը գալիս են համոզելու, որ Մոսկուայի կարմիր ռուս իշխանաւորները, նպատակ ունենալով ամբողջ աշխարհում համայնավարական կարգ ու կանոն հաստատել, վերացնելով բոլոր ժողովուրդների առանձնայատկութիւնների հետ նաեւ ազգային լեզուները, լրջօրէն խորհում են ռուսերէնը դարձնել համայնավար աշխարհի միակ լեզուն:

Անհաւատալի փաստը — Համաձայն Փարիզի «Ռուսական Միտք» թերթի տուած տեղեկութեան, նշանաւոր բոլշեւիկ գրող Զասլաւսկին — անկասկած Պոլիտ Բիւրոյի (Քաղաք. Բիւրօ) արտօնութեամբ, եւ թերեւս հրահանգով, Մոսկուայի «Գրական Թերթ»ի մէջ այն միտքն է արծարծել, թէ ներկայիս գոյութիւն ունեցող բոլոր ազգային լեզուներին փոխարինելու է ռուսերէնը՝ բարոյական հիմունքով, (բոլշեւիզմ եւ բարոյականութիւն ...):

Զասլաւսկին նշում է որ մարդկային պատմութեան ընթացքին, նախ լատիներէնն է իշխել հին եւ միջին դարերի սկզբնական շրջանին: Ֆրանսերէնը փոխարինել է լատիներէնին, իբրեւ աւատապետութեան լեզու, ապա որպէս աշխարհակալութեան լեզու՝ անգլիերէնը: Հիմա էլ բոլոր լեզուներին փոխարինելու է ռուսերէնը: Այլ խօսքով՝ աշխարհիս տէրն ու տիրականը դառնալու են Իւանները ...

Եթէ Մալենկովների եւ Զասլաւսկիների մէջ չի խօսում ռուս ազգայնական ոգին, ինչու չեն ուզում որ բոլոր լեզուներին փոխարինէ մի նոր Էսպէրանթօ, փոխանակ ռուսերէնը դարձնելու համայնավար աշխարհի երջանիկ մարդկութեան միակ լեզուն:

Մոսկուայի համայնավար վարիչների

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

Ը.— ԻՆՉՈ՞Ւ ԳԱՀԻՐԷԻ ԳԱՂՈՒԹԸ ԱՒԵԼԻ ԼԱՒ Է ...

Խօսքը իմս է: « Անհունօրէն ուրախ եմ Գահիրէ գտնուելուս, իմ կարօտցած, հարազատ ժողովուրդիս մէջ: Ուրախ մանաւանդ, որ հետս կը բերեմ երկու արժէքաւոր բարեկամներ եւ նոյնքան թանկագին բարեկամուհի մը: Երեքն ալ յափշտակուած մեր բանաստեղծութեամբ: Երբ Նարդունին եւ ես բարեկամացանք Ֆրանսայի այս մեծ զաւակներուն հետ, վստահութիւն մը ունէինք: Գիտէինք, թէ Նարեկացիի հանճարին առջեւ ծունկի եկած ֆրանսացի բանաստեղծն ու մտաւորականը յուսախաբ պիտի չըլլային տեսնելով Նարեկացիի ժողովուրդը: Գիտէինք, որ պիտի չկարենայինք ներկայացնել հայութեան լրիւ դիմագիծը միայն ֆրանսահայերով: Թէ Նարդունին եւ թէ ես կը մտածէինք ձեր մասին, Գահիրէի Հայեր, կը մտածէինք մեր ժողովուրդին հարազատ ներկայացուցիչներուն մասին:

« Բարեկամութիւն մը, որքան ալ հիմնուած ըլլայ հոգեկան եւ մտաւոր արժէքներու վրայ, տեւական եւ աւելի սերտ դառնալու համար կը կարօտի երկուստեք զոհողութիւններու, ջանքերու: Բարեկամութիւնը կը մշակուի:

« Վստահ էինք, թէ մեր սկսած բարեկամութիւնը պիտի զօրանար, արժեւորուէր մեր ժողովուրդին կողմէ: Անհուն է մեր ուրախութիւնը այսօր, երբ մեր մեծ ժողովուրդը մեզ յուսախաբ չըրաւ: Շնորհակալ ենք ձեզմէ, մեր սիրելի եղբայրներ ու քոյրեր: Դուք մեր երեսը ճերմակ հանեցիք »:

Կէս գիշերը անցած էր ու դեռ չէինք ուզեր բաժնուիլ իրարմէ:

Երկար ատեն անքուն մնացի անկողնիս մէջ: Օրուան տեսարանները իրարու ետեւէ կը ներկայանային ինծի: Ինչպէս ամէն գիշեր, հաշուեյարդարի նստած էի եւ կ՚ուզէի ընդհանուր եզրակացութեան մը յանգիլ: Բաւական մտածեցի, որովհետեւ շատ բան էի տեսեր մէկ օրուան մէջ: Վերջապէս գտայ այդ եզրակացութիւնը:

Ինչո՞ւ Գահիրէի հայ գաղութը աւելի լաւ էր, աւելի լաւ կազմակերպուած: Ինչո՞ւ մենք այսպիսի շէնք մը չունէինք Ֆրանսայի մէջ:

Պատասխան.— Այս հայ համայնքին մէջ, ուրիշ շատ մը բարեմասնութիւններու կարգին, կար մէկը, որ ամէնէն աւելի աչքի կը զարնէր: Հայ հարուստը հոն հայրենասէր էր: Նուիրուած հայ հանրային գործիչներ ու հայ առատաձեռն ունեւորները ձեռք ձեռքի տուած շինած էին այս շէնքը, որ խորհրդանիշ մըն է: Խորհրդանիշը իրենց հոգեկան կապին, հաւաքական իտէալին: Ու ժողովուրդը բոլորուած էր անոնց շուրջ: Այդ շէնքին եւ այդ իտէալին շուրջ:

Թ.— ԵՐԲ ԿԸ ՀԱՆԴԻՊԻՆՔ ԱՇԽԱՐՀԱՀՌՉԱԿ ԳԻՏՆԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅԱԳԷՏ ԺՈՐԺ ՏԻՒՄԷԶԻԼԻ

Նարդունիին եւ ինծի, ինչպէս եւ Պալարին ու Մարսելին ծանօթ, հայասէր ու քաջ հայերէնագէտ, Քոլէժ տը Ֆրանսի անուանի դասախօսը, փրոֆ. Ժ. Տիւմէզիլ, Գահիրէ կը գտնուէր եւ նոյն օրը, երեկոյեան, դասախօսութիւն մը պիտի տար Լէ զ՚Ամիթիէ Ֆրանսէզի սրահին մէջ, «Դիցավէպին» ու «Պատմութիւնը» նիւթին շուրջ:

Իմ օրս սկսած էր նախորդին պէս, ժամը վեցին: Միտքս կը չարչարէր յաջորդ օրուան իմ դասախօսութիւնս: Նիւթը մօտ էր սրտիս, բայց որեւէ պատրաստութիւն չունէի: Նախընտրելի էր թերեւս պատրաստ նիւթ մը ընտրել, մտահոգութիւն մը պակաս կ՚ըլլար այս եռուզեռին մէջ: Էջ մը թուղթ հանեցի գրպանէս եւ քանի մը մտածումներ շարեցի իրարու տակ: Ընդհանուր գիծերու մէջ գիտէի վեր ի վերոյ, թէ ինչ պիտի ըսեմ: Տեսակ մը խոստովանութիւն պիտի ըլլար ըսելիքս, հաւատամք: Պէտք է պատասխանէի հետեւեալ հարցումին, — ինչո՞ւ կը գրեմ:

« Հայ գրողին առաքելութիւնը սփիւռքի մէջ» ընդարձակ նիւթ մըն էր, խոր ուսումնասիրութեան կարօտ: Շօշափելիք շատ մը հարցեր կային, հակառակեալ տեսակէտներ:

Ոչ, հարկ էր գրել դասախօսութիւնը եւ զայն կարդալ, ապահով ու հանգիստ: Ուրիշ թուղթ մը հանեցի եւ սկսայ գրել: Հազիւ էջ մը մրոտած, զգացի թէ մէջէն պիտի չկարենայի ելլել: Ժամանակ պիտի չունենայի նախ: Յետոյ... չէր զար, ներսէս գրել չէր զար: Ինչ կ՚ուզէր ըլլար, պիտի խօսէի յանպատրաստից, ապաւինելով ներշնչումին: Չէ որ խոստովանութիւն էր, հաւատամք:

Փոխն ի փոխ մտահոգ ու խանդավառ անցուցի առաւօտը:

Բայց դառնանք փրոֆ. Տիւմէզիլին:

Աշխարհահռչակ գիտնական մըն է ան. իր խօսքերը կշիռ ու արժէք ունին, իր տեսութիւնները, լեզուաբանութեան եւ պատմութեան մէջ, ընդունուած, բարձրօրէն գնահատուած են աշխարհի բոլոր համալսարաններուն ու կաճառներուն կողմէ: Այս այն գիտունն է, որ նոր ուղիներ է բացած մարդկային պատմութեան ուսումնասիրութեան մէջ: Այս այն լեզուաբանն է, որ կը կարդայ Հոմերոսը, Ռիկ-վեդան ու Խորենացին իրենց բնագիրներուն մէջ: Չխօսինք արդիական լեզուներու մասին:

Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

(14) (Շար.)

ՃՇԴՈՒՄ
ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԴԷՊՔԻ ՄԸ ՄԱՍԻՆ

★

ՊԷՅՐՈՒԹ, 14 Հոկտ.— Ջօհրապի եւ Վարդգէսի սպանութեան պատմութեան մէջ, կարդացի Արամ Անտոնեանի հետեւեալ տողերը .—

« Սուրիացիք այդ օրերուն շատ լաւ տրամադրուած չէին Հայոց հանդէպ, ո–րովհետեւ Իսկահիւնէ – Ատանա գիծին վը–րայ հսկողութիւն ստանձնող հայկ. լե–գէոնի զինուորները շատ բարակ մազէ կ'անցընէին այդ ճամբուն վրայ իրենց ձեռք անցուցած Իսլամները: Գէշը հոն էր որ լեգէոնականները հակառակ քանիցս ի–րենց եղած յանձնարարութեանց խտիր չէին դներ անցորդներու միջեւ եւ Հալէպի մէջ Արաբ տարրը օր օրի կը գրգռուէր Հայոց դէմ: Գիտենք որ այս գրգռութի–նը պիտի յանգէր 1919 Փետրուար 28ի կո–տորածին»:

Խղճի պարտք կը սեպեմ վճռապէս հեր–քել Հայկական Լեգէոնի զինուորներուն վերագրուած այս անճիշդ վերագրումը : Այդ երանելի օրերուն իբրեւ վերատեսուչ Իսկահիւնէ Ատանա, Ալեքսանտրէթ – Հա–լէպ գիծերուն վրայ հաստատուած զին–ուորական կայաններուն ամէն օր կ'այ–ցելէի, հետեւելով բոլոր անցուդարձե–րուն եւ իմ կարգիս տեղեկագիր ներկա–յացնելով իմ պետիս :

Ճիշդ է, հայ զինուորը շատ բարակ մազէ կ'անցընէր Թուրք Իսլամը, բայց ոչ Արաբ իսլամը: Այս վերջինը ոչ միայն բարակ մազէ չէր անցուեր այլ եւ ամէն տեսակ դիւրութիւն կը վայելէր եւ ազատ անցք ունէր: Հայ զինուորը իր դասը շատ լաւ սերտած էր, գիտէր ջարդարար Թուրք իսլամը բարակ մազէ անցընել, իսկ պաղ–թականութեան ամբողջ տեւողութեան իր արենակիցներուն սատնջականութիւն չը–նորհող արաբ իսլամին ալ գուրգուրանք ցուցնել: Մանկութիւնս եւ պատանեկու–թիւնս Հալէպի մէջ օրօրած եմ, իսլամ Արաբներուն հանդէպ անխառն սէր եւ հա–մակրանք սնուցած ըլլալով յանձնարարած էի զինուորներուս առաւելագոյն չափով օգտակար ըլլալ անոնց :

Այս գիծերուն վրայ երթեւեկող բազմա–թիւ արաբ իսլամ վաճառականներ, պաշտօնեաներ եւ կառապաններ հայ զինուորին իրենց հանդէպ ցոյց տրուած եղբայրական վերաբերումէն խորապէս գգածուելով շնորհակալական գիրեր կը ղրկէին հրամանատարութեան :

Այնպէս որ 1919 Փետրուար 28ի Հալէպի կոտորածը բերել կապել Հայկ. Լեգէոնի զինուորներուն Արաբներուն հանդէպ ու–նեցած իբրեւ թէ դէշ վերաբերմունքին, առնուազն անփութութիւն է :

1919 Փետրուար 28ի կոտորածին պատ–ճառները ուրիշ տեղ փնտռեցէք.— Ա. գը–րաւոր բանակին յառաջ բերած գրգռու–թիւնը Հայոց հանդէպ՝ իր գրաւումը ար–դարացնելու եւ տեւականացնելու համար : Բ. Ջարդարար Իթթիհատի մնացորդնե–րուն կողմէ նիւթուած դաւ :

1919 Փետրուար 28էն երկու օր առաջ ատրեկան արձակուրդս առնելով Հալէպ ծնողքիս քով եկած էի, զինուորագրութե–նէս հինդ տարի վերջ:

Կոտորածը կը սկսի ճումա պազարէն ուր դաղթական Հայեր գացած էին գնում ընելու: Օրը ուրբաթ առաւօտեան ժամը 6, երբ անգլիական հրամանատարութեան ջարդին լուրը կը տրուի միջամտութեան խնդրանքով, անտարբերութեամբ կը պա–տասխանէ.— Զինուորներս նախաճաշի պահն է : Նախաճաշէն վերջ՝Անգլիացի – Հնդիկ զինուորը կ'ածխլուի, կը հագուի եւ քաղաք կ'իջնէ կոտորածը դադրեցնե–լու: Աւաղ սակայն ջարդը իր աւերը գոր–ծած էր արդէն... 75 խողխողուած Հա–յերու դիակներ իրարու վրայ դիզուած Թիլէլի հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ բակին մէջ, աչքերը բաց վերջին հաստատան մը կը հայցէին :

Ի տես այս քստմնելի տեսարանին բա–նակատեղիս վերադարձայ գլխիկոր, ա–ռանց արձակուրդս լրացնելու :

Վ. Ա. ՃԻՀԱՆԵԱՆ

ՀԱՅԵՐԸ
ԵԹՈՎՊԻՈՅ ԵՒ ՍՈՒՏԱՆԻ ՄԷՋ

★

ԽՄԲ.— Եգիպտոսի առաջնորդ Մամբրէ արք. Սիրունեան հետեւեալ տեղեկու–թիւնները կը հաղորդէ Եթովպիոյ եւ Սու–տանի գաղութներու մասին .—

ԵԹՈՎՊԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Եթովպահայ գաղութը կը հաշուէ 1100 անձեր, որոնցմէ շատերը հաստատուած Եթովպիոյ մայրաքաղաք՝ Ատիս Ապապա–յի մէջ ու փոքր թիւ մըն ալ Տիրէ – Տա–ւայի մէջ :

Հայլէ Սէլասէ կայսրը, իր կառավա–րութիւնը եւ եթովպիացի ժողովուրդը, շատ բարեացակամ վերաբերում ունին հանդէպ հայ ժողովուրդին :

Ատիս Ապապայի մէջ ունինք Պ. Մու–րատեանի բարերարութեամբ շինուած սի–րուն եկեղեցի մը, որուն օծումը կատա–րեցի նախագահութեամբ Հայլէ Սէլասէ կայսեր, 1944ին: Ունինք նաեւ գեղեցիկ վարժարան մը՝ կառուցուած՝ Պ. Գէոր–գօֆի բարերարութեամբ :

Գաղութին հոգեւոր հովիւն է, Յով–հաննէս Աւագ քհնյ. Կէվհէրեան, որ 1923–էն ի վեր կը հովուէ Եթովպիոյ մեր գա–ղութը, դմայլելի անձնուիրութեամբ :

Վարժարանը ունի 150 աշակերտ, ման–կապարտէզի եւ նախակրթարանի հինգ կարգերով :

Գաղութը ունի ժողովրդային քուէար–կութեամբ ընտրուած վարչութիւն մը, որ բստ Ազգ. Սահմանադրութեան, կը կա–ռավարէ եթովպահայ թեմը, նախագա–հութեամբ հոգեւոր հովիւին :

Վարժարանը ունի Հոգաբարձութիւն մը որ կ'աշխատի միշտ եթովհապայ գաղու–թի զաւակները հայեցի կրթութեամբ, հայ լեզուով դաստիարակել ու կրթել :

Եթովպահայ գաղութը ունի նաեւ Ե–րիտասարդաց Միութիւն եւ մարզարան, ուր իրենց ազատ ժամերը կ'անցընեն երի–տասարդները ու երիտասարդուհիները, հեռու մնալով սրճարաններու թունաւոր մթնոլորտէն :

Մեր ժողովուրդին տնտեսական վիճակը շատ լաւ է : Զունինք աղքատներ ու հետե–ւաբար չունինք Աղքատախնամ Մարմին:

Տիրէ – Տաւայի մէջ ունինք միայն Ս. Մինաս անունով մատուռ մը, ուր տարին մէկ քանի անգամ կը պատարագէ գաղու–թին հոգեւոր հովիւը:

Ուզած են Տիրէ – Տաւայի մէջ բանալ դպրոց մը, սակայն կատարուած փորձե–րը յաջողութիւն չեն գտած եւ մերիննե–րուն զաւակները հարկադրուած են յաճա–խել օտար վարժարաններ :

Խաղաղ է գաղութը: Զկան կուսակցա–կան պայքարներ ու վէճեր :

ՍՈՒՏԱՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹ

Սուտանի Հայոց թիւը կը հասնի 850 անձերու, որոնք բնակութիւն հաստա–տած են Խարթումի եւ Օմտուրմանի մէջ : Քիչ թիւով Հայեր կան Սուտանի միւս քա–ղաքներուն մէջ :

Տարիներէ ի վեր գաղութը վարձու շէն–քի մը մէջ կը պահէր մանկապարտէզ ու նախակրթարան մը, իր հինգ կարգերով: Վերջերս գաղութը ունեցաւ իր գեղեցիկ շէնքը, որ իր դռները բացաւ դպրոցական անցեալ շրջանին:

Խարթումի ազգային վարժարանը ու–նի 125 աշակերտներ: Վարժարանի կող–քին կը բարձրանայ մեր եկեղեցին, որու շինութեան ծախքերը ազնուօրէն հոգա–ցին, Գրիգոր Սէֆէրեանի այրին՝ Տիկին Սէֆէրեան եւ զաւակները :

Եկեղեցւոյ հիմերու օրհնութիւնը կա–տարեցին 1953ի Զատկին: Օծումը կը յու–սանք թէ պիտի կրնանք կատարել 1955ի Փետրուարին կամ Մարտին :

Գաղութին ազգային գործերը կը կա–ռավարէ ժողովուրդին կողմէ ընտրուած ժողովը, որ իր կարգին ընտրած է նաեւ Հոգաբարձութիւն մը:

Կան երկու ակումբներ, մին ժամադրա–վայրն է տարեցներու, իսկ միւսը երիտա–սարդութեան, ուր տեղի կ'ունենան յա–ճախ մարզական խաղեր ու հանդիսու–թիւններ :

Լաւ է գաղութին տնտեսական վիճակը: Ունինք յայտնի վաճառականներ՝ Խար–թումի եւ Օմտուրմանի մէջ: Զքաւորներ չկան Սուտանի մէջ ալ:

Սուտանի կառավարութիւնը եւ ժողո–վուրդը, սիրալիր վերաբերում ունին դէպ ի մեր ազգակիցները :

Խաղաղ է գաղութը: Զկան վէճեր եւ պայքարներ :

ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ
ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

★

Ուսանողներու Օգնութեան «Տիկնանց Խնամակալութիւնը» որ կազմուած էքանի մը ամիսէ ի վեր, վերջերս պաշտօնական հանդամանք ստացաւ, դիմելով ձեռնհաս իշխանութեան :

Միութեան նպատակն է բարոյապէս կամ նիւթապէս օգնել Փարիզի եւ շրջանի հայ ուսանողութեան: Մասնաւորապէս կը հետաքրքրուի օտար երկիրներէ եկած ե–րիտասարդներով, որոնք համալսարանա–կան դասընթացքին հետեւելով քանի մը տարի կ'անցընեն Փարիզի մէջ եւ յաճախ կը տառապին օտարութեան մէջ :

Այս երիտասարդները մեծ մասով ապ–րուստի միջոցները կը ստանան իրենց ծը–նողքէն: Բայց կան ալ որ դժուարու–թեամբ կ'ապրին: Կրթական թոշակներով կ'ուսանին կամ ստիպուած են միեւնոյն ատեն աշխատիլ իրենց ապրուստը ճարե–լու համար : Կան ապագայ խոստացող տարրեր որոնք քաջալերութեան արժանի են: Յաճախ կը պատահի որ համալսարա–նական դասընթացքը շարունակելու կամ աւարտելու համար փոքր գումար մը կը պակսի : Մասնաւորապէս այսպիսիներուն կը ջանայ օգնել Տիկնանց Խնամակալու–թիւնը :

Այս ուսանողներու ի նպաստ այս կիրա–կի, 7 Նոյեմբեր տեղի պիտի ունենայ թա–տերական ներկայացում մը, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թատերասրա–հին մէջ, Դդումի վաճառականը, կատա–գերկութիւն մէկ արարով ; կազմակեր–պուած Ուս. Տան Հայ ուսանողներու կողմէ, իսկ երկրորդ, ազգային Հարսնիք մը, պարերով, երգերով եւ աւանդական բարքերով ճոխացած :

Կը յուսանք թէ հայ հասարակութիւնը պիտի փութայ քաջալերել այս ձեռնարկը, գործնապէս օգնելով ուսանողներուն ո–րոնք մեր վաղուան յոյսերն են :

Այս առթիւ Տիկնանց Խնամակալութիւնը մասնաւոր շնորհակալութիւն կը յայտնէ Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի վար–չութեան որ սիրով տրամադրեց թատե–րասրահը :

այս ապգայնամոլ նիւթի մասին, ար–դեօք ինչ է կարծիքը միւս երկիրների համայնավարների :

Իսկ տարագիր Ռուսները, փոխանակ ո–գեւորուելու բոլշեւիկների վարած ռուս–սացման քաղաքականութեամբ, խօսքով ու մամուլով աշխատում են հաւատացնել բոլոր ժողովուրդներին, որ իբր թէ բոլ–շեւիկութիւնը ոչ թէ ռուս ժողովրդի ո–գուց է բխում ,այլ ըստ միջազգային շար–ժում է, որին լծուած են բոլոր երկիրների համայնավար գաղափարին փարած տար–րերը :

ԲԵՆՈ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (40)

ԵՏՔԸ...

●

—Այլեւս բանի մը կարելի չէ վստահիլ, կը մոլտայ Վիլլի՝ գլուխը թօթուելով, կը խորհէին թէ որդերը արդէն շատոնց մաքրազարդած են քեզ:

— Քենէ եաքը, Վիլլի, կը պատասխանէ ան ինքնավստահօրէն, կարգը քեզի աւելի շուտ կը հասնի: Շիկահերները երբեք եր–կար չեն ապրիր:

Ճեմարան կը մտնենք: Բակը, ուր միշտ ժամը տասին մեզի հետ բերած նախաճա–շը կ'ուտէինք, դասարանները՝ նստարան–ներով ու գրատախտակներով, նրբանցք–ները՝ հագուստակալներու շարքերով, ա–մէն ինչ նոյնն է, ինչ որ առաջ էր, բայց մեզի կարծես ուրիշ աշխարհ մը կ'երե–ւայ: Միայն կխամութ սենեակներու հո–տըն է, զոր վերստին կը ճանչնանք. ան կը նմանի զօրանոցներու հոտին, թէեւ ա–նոր չափ ծանր չէ:

Խոշոր, հարիւրեակ մը փողով, կը փայլի հանդիսասրահին մէջ երգեհոնը: Անկէ աջ տեղաւորուած է ուսուցիչներու խումբը: Տեսուչի ամբիոնին վրայ դըր–ուած է երկու թաղար՝ կաչենման տերեւ–ներ ունեցող բոյսերով. իսկ առջեւը ժա–պաւէնաւոր դափնեայ պսակ մը կախուած է: Պատերը զարդարուած են եղեւնակա–նաչէ դրասանգներով: Տեսուչը սեւ թիկ–նոց հագած է, ուսուցիչները՝ գոց գոյնե–րով զգեստներ: Ողջոյնի հանդէս մը ու–նինք ուրեմն:

Մենք կեցած ենք խմբովին, իրարու սեղմուած: Ոչ ոք փափաք ունի առաջին շարքին մէջ ըլլալու: Միայն Վիլլին է որ ամենայն պարզութեամբ տեղ կը գրաւէ հոն: Իր շիկահեր գանկը կը շողայ սրա–հի կիսամութին մէջ՝ ինչպէս հանրատան մը կարմիր լապտերը:

Ես կը դիտեմ ուսուցիչներու խումբը : Առաջ անոնք մեզի համար աւելի մեծ կա–րեւորութիւն ունէին, քան ուրիշ մարդիկ ու ոչ միայն այն պատճառով ,որ մերմեծե–րն էին ,այլորովհետեւ մենքհաւատք ունէ–ինք իրենց հանդէպ: Այսօր անոնք այլեւս միայն տարեց մարդիկ են, զորս մենք բա–րեկամօրէն կ'արհամարհենք: Եթէ հիմա հանդիսասրահը յանկարծակի գրոհի մը ենթարկուէր, անոնք՝ ինչպէս ճագարնե–րը՝ երկչոտ եւ յուսահատ աղին ու ան–դին պիտի իյնային, մինչ մենք ոչ մէկը գլուխը պիտի չկորսնցնէր: Հանդարտ ու վճռական՝ մենք ամէնէն նպատակայար–մարը պիտի ընէինք, այն է՝ զիրենք տեղ մը պիտի գոցէինք, որպէսզի մեզի չխան–գարէին, ապա պաշտպանութեան պիտի սկսէինք:

Իսկ այժմ ահա անոնք կեցած են հոն ու կ'ուզեն նորէն ուսուցանել մեզ: Իրենց երեւոյթէն կը տեսնուի որ պատրաստ են իրենց վեհութենէն բան մը զոհելու: Սա–կայն այլեւս ի՞նչ կրնան սորվեցնել մեզ. գիտելիքը քարացեր, զրկուեր է ամէն կենդանութենէ: Մենք կեանքը իրենցմէ աւելի լաւ կը ճանչնանք. մենք ուրիշ գի–տելիք մը ձեռք բերած ենք, խիստ, արիւ–նոտ, դաժան ու անողոք:Մենք կրնանք ի–րենց ուսուցանել, բայց ո՞վ կ'ուզէ ատի–կա: Այս մաշած մարդիկ այլեւս մեզի տալիք բան մը չունին: Անոնք մնացեր են այն, ինչ որ էին. ու այդպէս ալ պիտի մնան միշտ:

Տեսուչը կը սկսի իր ճառը: Բառերը դուրս կը ցատկեն իր բերնէն հարթ ու կլոր: Ան հիանալի հռետոր մըն է, ատի–կա պէտք է խոստովանիլ: Կը խօսի մեզի զօրքերու հերոսական մարտնչումէն, պայքարէն, յաղթութենէն, զրկանքէն ու քաջութենէն: Սակայն, հակառակ բոլոր գեղեցիկ խօսքերուն, ես խայթ մը կը զգամ. գուցէ այդ իսկ գեղեցիկ խօսքե–րուն պատճառով: Իրապէս գործը այդ–պէս հարթ ու կլոր չէր: Կը նայիմ Լուդ–վիգին. ան ինծի կը նայի. Ալբերտ, Վալ–դորֆ, Վեստերհոլտ, ամէնքն ալ իրենք զիրենք այնպէս դէշ կը զգան, որ կարծես ջուր հոսէր իրենց ծոծրակէն:

Տեսուչը կը խանդավառի: Ան կը ներբո–ղէ հերոսութիւնը ոչ միայն դուրսը, ռազմաճակատին վրայ, այլեւ ներսը, երկ–րին մէջ:

— Մենք՝ ալ հոս, տունը, կատարեցինք մեր պարտքը, խիստ սահմանափակեցինք մեր պէտքերը եւ անօթի մնացինք ի սէր մեր զինուորներու. անձկութեան, ահ ու դողի պահեր անցուցինք: Ծանր էր ատի–կա. ու ատկաւ նման վիճակի մը՝ յաճախ մեզի, կարելի է ըսել, աւելի դժուար էր, քան ռազմաճակատի մարտիկներուն :

— Հոփ, կ'ըսէ Ալբերտ Տրոսկէ :

Քրթմնջիւն մը ծայր կուտայ: Ճառա–խօսը չեղ նայուածք մը կը նետէ մեր կող–մը ու կը շարունակէ :

— Բայց ատիկա մենք, հարկաւ, չենք կրնար բաղդատութեան դնել: Դուք աներ–կիւղ նայեցաք մահու երեսին եւ ձեր մեծ պարտականութիւնը կատարեցիք. ու եթէ վերջնական յաղթանակը մեր դէնքին չվի–ճակուեցաւ, առաւել եւս պէտք է որ փա–րինք ծանր փորձութեանց ենթարկուած մեր հայրենիքին, վերաշինենք զայն՝ հա–կառակ բոլոր թշնամի ուժերու, յիշելով մեր մեծ վարպետ Գէօթէն, որ դարերու մէջէն իր հուժկու յորդորը կ'ուղղէ մեզի — «դիմանալ՝ ի հեճուկս բոլոր զօրու–թեանց»:

— Ատիկա դուք, արդարեւ, շատ լաւ գլուխ հանեցիք,— կը մրմռայ Վեստեր–հոլտ :

Տեսուչին ձայնը երրորդակ մը կ'իջ–նէ : Այժմ ան թեթեւ քօղ մը կը կրէ եւ միստոնով օծուն է:

(Շար.) Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

եգիպտական գեսպանին, որ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրած է.— «Պատրաստ են հիմերը, սերտ գործակցութիւն մը հաստատելու համար երկու բարեկամ հանրապետութեանց միջեւ: Մօտերս պաշտօնական շփումներ տեղի պիտի ունենան: Թուականը պիտի որոշուի թրքական կառավարութեան կողմէ: Այս միութիւնը պիտի կազմէ ուժի մեծ աղբիւր մը Եգիպտոսի համար եւ նեցուկ մը արաբական աշխարհին համար: Զինակցութիւնը պիտի ստեղծէ յիսուն միլիոնոց հզօր ուժ մը Մօտաւոր Արեւելքի մէջ»:

✕ Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Սըր Էնթընի Իտըն, ճառ մը խօսելով երեսփ. ժողովին մէջ, ըսաւ թէ նոր համաձայնութեամբ Եգիպտոսը թիկունքի խարիսխ մը պիտի կազմէ Անգլիոյ համար, «մեր պարտականութիւնն ըլլալով պաշտպանել Թուրքիա–Իրաք գիծը»: Այս առթիւ հաստատեց թէ զինուորական հզօր խարիսխի մը կը վերածուի Կիպրոսը: Ուրիշ առթիւ խրատեկներ կը հաւատեն թէ Թուրքիա, Իրաք, Իրան եւ Փաքիստան կը խորհին զինակցութիւն մը կազմել Արեւմուտքի աջակցութեամբ

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԻՆ եղբայրը, իշխան Ալի Ռզա, որ միեւնոյն ատեն գահաժառանգն է, մեռած է իր փոքր օդանաւին մէջ: Մարմինը գտնուեցաւ լերան մը կողին վրայ, Թեհրանէն վաթսուն քիլոմեթր հեռու, քիչ անդին ալ՝ օդաչուին մարմինը: Իշխանը գիւղացի մըն ալ առած էր օդանաւին մէջ, Թեհրան տանելու եւ բժշկելու համար: Անոր գլխակն ալ գտնուեցաւ բեկորներուն մէջ: Օդանաւը կորսուած էր անցեալ չորեքշաբթիէն ի վեր եւ կը փնտռուէր երեսուն իրանեան եւ ամերիկեան օդանաւերու կողմէ:— Թէհրանի զինուորական ատեանը եօթը սպաներ եւս մահուան դատապարտեց, իբրեւ լրտես: Ձերբակալուած վեց հարիւր սպաներէն եւ քաղաքացիներէն ցարդ ընդակահարուած են 15 մահապարտներ: Ուրիշ 22 հոգի եւս մահուան դատապարտուած, բայց վերաքննութեան դիմած են: Տասը հոգի ալ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուած են:

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ երեք պետ զօրավարներ, այն ամբաստանութեամբ թէ դրամական զեղծումներ կատարած են: Երեքն ալ արդելափակուած են առանձին խուցերու մէջ, որովհետեւ խնդիրը կապ ունի զինուորական գաղտնիքներու հետ:

ՆՈՒԷՐ

Ամերիկայէն Տիկին Թագուհի Մանկասարեան իր այցելութեան առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման, ինչպէս եւ 500ական ֆրանք Հայկ Մանկասարեանի եւ Տիկին Մարիամ Մըսըրեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, Պէյրութի բուժարանին, «Յառաջ»ի միջոցաւ:

Տիկին Թագուհի Մանկասարեան իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր ազգականներուն եւ բարեկամներուն, որոնք իր Ֆրանսա եղած միջոցին հիւրասիրեցին զինք, ինչպէս նաեւ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի անդամուհիներուն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ ՏՆՕՐԷՆ ՄԸ

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան համար կը փնտռուի տնօրէն մը որ օժտուած ըլլայ վարչ. կարողութեամբ եւ գիտնայ լաւ հայերէն եւ ֆրանսերէն:

Դիմել նամակով Աղքատախնամի վարչութեան, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9) Ամէնէն ուշ մինչեւ Երկուշաբթի:

ԻՍԻԻ ՄԷՋ ՅԱՌԱՋԸ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ միայն Պ. Զատիկեանի սրճարանը, ռիւ Տէֆանս:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը ճիշդ 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանէօ Բաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները, այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին ընկերուհի Մալխասեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան դպրոցը:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ յանձնախումբի անդամներէն կը խնդրուի ներկայացնել իրենց տոմսերու հաշիւները ուրբաթ իրիկուն ժամը 19ին: Ազգ. Տուն:

ՀԱՆԴԷՍ Ի ՆՊԱՍՏ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ

Նախաձեռնութեամբ ՏԻԿՆԱՆՑ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ:

Այս կիրակի ժամը 15ին, Մուրատեան վարժարան:

Մասնակցութեամբ՝ Օր. Պապաեան, Օր. Տիրատուրեան, Օր. Մանիկեան եւ Պ. Մոմճեան: Կատակերգութիւն մը Մարի Նուպար Տան Ուսանողներու կողմէ:

Ցետոյ «Հայկական հարսանիքի տեսարան մը» կազմակերպութեամբ Պ. Գրիգոր Վահանի, Տիկին Թորոսեանի խումբին, Օր. Պէնկեանի եւ Պ. Գարեգինի աջակցութեամբ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մկրտիչ Երանեան եւ զաւակները ինչպէս նաեւ Երանեան ընտանիքը, Խաչիկ Եղեկէլեան եւ զաւակները եւ Եղեկէլեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, ժամը 10.30ին տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պատարագ, Փարիզի Հայ կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցին՝ իրենց կնոջ, մօր, քրոջ եւ հօրաքրոջ, ողբացեալ ՄԱՌԻ ԵՐԱՆԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

10պիս, ռիւ Թուէն, Փարիզ (5), մէթրօ՝ Փլաս Մօնժ:

*

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Յ. Ժամկոչեան եւ Մակարեան եղբարք իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ հեռագիրով, ծաղկեպսակով, եւ բարենպատակ հաստատութեանց նուէրներով, ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ քրոջ Էլպիզ Բաղամեանի մահուան առթիւ: Եւ կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Սէն Ժէռոմի Թարգմանչաց եկեղեցին: Կը խնդրուի յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ:

*

Այրի Տիկին Արուսեակ Յովակիմեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ մասնաւոր հոգեհանգիստի պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Սէն Լու Կրան Փէն Ս. Գէորգ մատրան մէջ, իրենց ամուսնոյն եւ հօրը Մալաթիացի Յակոբ Յովակիմեանի արկածալի մահուան քառասունքի առթիւ: Յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՇՈՒՔՈՎ

Այս կիրակի գիշեր, ժամը ՃԻՇԴ 9ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ,
26, Rue St. Victor (Métro Maubert - Mutualité)

Նախագահութեամբ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ (Միջին Արեւելքէն նոր վերադարձած)

Կը ներկայացուի՝ Ռուբէն Զարդարեանի «Բագինին փառաբանութիւնը» (կենդանի պատկեր)

Յովհ. Թումանեանի «Երկրում»ը (պատկեր)

եւ Դաշնակցութեան ծնունդը պատկերացնող՝ մէկ արարնոց տեսարան մը:

Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Պանեօ Բաշանի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարախումբը:

Ծանօթ.— Տրուած ըլլալով յայտագրին կարեւորութիւնը, կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ, դռները կը փակուին իւրաքանչիւր ներկայացման ընթացքին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն Դաշնակցութեան Օրուան Փարիզի տօնակատարութեան առթիւ վարձած է մասնաւոր օթօքարներ, որ կը մեկնին Պուլվար Բաունայէն ժամը ճիշդ 20ին:

Արձանագրուիլ ծանօթ ընկերներու մօտ:

Շավիլի հայրենակիցներու համար Օթօքարը կը մեկնի ժամը 7ուկէսին Փուան տը Շաւիյէն, երթ եւ դարձ 200 ֆրանք:

Արձանագրուիլ «Արդութեան» ի ընկերներուն մօտ:

●

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Պետական Թատրոնին մէջ, Փլաս տը լա Մէրի:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի:

Բարձր հովանաւորութեամբ՝ Տրոմի ծերակուտական PIC/ի

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Խօսք կ՚առնեն Պուր լէ Վալանսի քաղաքապետ՝ ընկեր ՎԱՇԷ

Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ եւ ընկերվարական ներկայացուցիչը:

Գեղարուեստական բաժին.— Երգ, արտասանութիւն, պարձրախօս հայկական երգապնակներով:

Ռոմանի թատերախումբը պիտի ներկայացնէ յեղափոխական կեանքէ առնուած պատկեր մը՝

«ԱՆԴՐԱՆԻԿ»Ը

Ղեկավարութեամբ Պ. Սարգիս Քէփէնէկեանի:

Ճոխ պիւֆէ — Մուտքը ազատ է

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին:

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին Գ. Թադապետեանի սրահը:

Կը նախագահէ ընկ. Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Պիտի երգեն Օր. Ս. Տէր Կոմսեան, Տիկին Ս. Թառչէոսեան եւ Օր. Լ. Հաքելեան:

Պիտի արտասանեն ընկեր Ա. Թաթուլեան, Պ. Թուբլեան եւ Օր. Ա. Կիւրեղեան:

Մուտքը ազատ է

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

28 Նոյեմբեր, Շաբաթ:

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, կիրակի:

Կը խօսի ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

●

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «ՎԱՐՈԺԱՆ» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին:

Կիրակի Նոյ. 7ին, ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտեան երեքը «Օթէլ տը Ֆրանս»ի մէջ (Նախկին ճերմակ սըրճարան):

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ Օր. Սաթենիկ Տէմիրճեանի (Լիոնի երաժշտանոցէն), Պ. Մ. Միքայէլեանի երգ, արտասանութիւն:

Ճոխ պիւֆէ — Մուտքը ազատ է

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Նոյեմբեր 7ին, կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Ռիւ Ժէ, Սէն Լուի սրահը:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթ., մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Կը նախագահէ՝ Պ. Կ. ՏԵՐՄՈՅԵԱՆ (Վիէն):

Կը խօսի ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ (Մարսէյլ)

Գեղարուեստական բաժին.— Կը ներկայացուի կենդանի պատկեր մը (Վրէժի Ոգին):

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, կիրակի:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբին, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի: Ժամը 15.30ին Մուլէն Պլէօյի սրահը (Սրնօն):

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Պ. ՋՊՈՒՔՃԵԱՆ

Ճոխ գեղարուեստական բաժին, նուագ, արտասանութիւն, խմբերգ, մեներգ, եւն:

Մուտքը ազատ է:

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 28ին, Իսիի քաղաքապետարանին սրահներուն մէջ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ԴԵՐԱՍԱՆ

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

6, ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ — ՍԱԼ Տ'ԻԷՆԱՅԻ ՄԷՋ

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Տ Ի Գ Ր Ա Ն Մ Ե Ծ

Պատմ. նոր ողբերգութեան երկու արարները միայն (Տիգրանի թագադրութիւնը)

Կը մասնակցին.— Տիկիններ՝ Բ. Դաւիթեան, Ա. Թադէոսեան, Օր. Խրտըշեան, Պ. Պ. Գ. Տէրվիշեան, Ն. Մարգարեան, Ն. Պշտիկեան, Ա. Գմբէթեան ինչպէս եւ հեղինակը:

Կը պարէ շնորհալի պարուհի ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԲԵՄԱԴԻՐ՝ ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ

Տոմսերը ապահովել.— «Յառաջ»էն, Գրատուն Մ. Պարսամեանէն, եւ յանձնախումբի գանձապահ Պ. Ն. Յովհաննէսեանէն՝ 14, Rue Rochambeau, Paris (9)

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Ազգ. Միութիւնը ձեռնարկած է «ԿՈՄԻՏԱՍ» անունով երկսեռ երգչախումբի մը կազմութեան, ղեկավարութեամբ երաժշտագէտ Պ. Աբրահամեանի եւ նշանակած է առժամեայ վարչութիւն մը հետեւեալ անձերէ.— Պ. Պ. Մոմճեան, Ղ. Միքայէլեան, Պ. Թադէոսեան, Յ. Դաւիթեան, Յ. Վարժապետեան, Տիկին Պ. Միքայէլեան, Օր. Մ. Էքմէքճեան:

Առաջին ամբողջական հաւաքոյթը տեղի պիտի ունենայ 5 Նոյ. ուրբաթ ժամը 20.30ին, եկեղեցին, 69 Լուի Պլան, ձայներու եւ խումբերու դասաւորման համար: Ջերմօրէն կը հրաւիրուին երգասէր ազգայիններ:

ԾԱԽՈՒ Է

Փարիզ, Լէ Լիլայի մէջ գերձակի խանութ մը: Երեք սենեակ եւ մէկ խոհանոց, իսկ ետեւի կողմը երկու սենեակ:

Գինը ազատ է ամէն տեսակ առեւտուրի վերածելու: Դիմել՝

6, Rue du Pré St. Gervais, Les Lilas (S.)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 5 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
VENDREDI 5 NOVEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7514 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2925

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՉ, Պ. ՎԼԱՏ, Ո՛Չ

Նոր ստացանք Պուքրէշի «Նոր Կեանք» շաբաթաթերթին հոկտ. 10ի թիւը, ուր Մանկավարժական Համալսարանին դասախօսը, Պ. Վլատ Պընըցեանու կը վերջացնէ իր տեսութիւնը,— «Հայ գրական լեզուի միասնականութիւնը»։

Ընթերցողները պիտի յիշեն թէ քանի մը անգամ զբաղեցանք այս կարկտան տեսութեամբ, որ հիմնուած է Սթալինի պատգամներուն եւ հում, կիսկատար գիտելիքներու վրայ։

Ռումանացի դասախօսը ձեռնարկած է պաշտպանելու անպաշտպանելի դատ մը, որուն պատասխանը Պուքրէշի հայ վարժապետներն ալ կրնային տալ, եթէ յիմարաբար մէջտեղ դրած չըլլային այս բարդ խնդիրը։

Հայրենասիրութեան մրցանակ շահելու այս ձախաւեր փորձը անգամ մը եւս կ'ապացուցանէ թէ ի՛նչ աւերներ կրնան գործել մեր «պրոգրեսիւ» գլխները մշակոյթի ճակատին վրայ, եթէ ազատ ասպարէզ գտնեն կամ հանդիպին բարեացակամ չէզոքութեան։

Ռումանացի դասախօսին մէջ ալ կուսակցական վարդապետական մոլեռանդութիւնն է որ կը խօսի եւ ոչ թէ վաւերական գիտութիւնը։

Այն աստիճան որ, երբ կը փորձէ ամէն գնով պաշտպանել Երեւանի մէջ մշակուած բոլշեւիկեան բարբառը, իբրեւ «ազգային եւ պետական» լեզու, պարզապէս ծիծաղելի կը դառնայ։ Ոչ միայն միտքով, այլ եւ շարադրութեամբ։

Կարդացէք սա հայերէնը, իբրեւ նմոյշ «գրական եւ պետական» լեզուի, զոր կ'ուզեն պարտադրել ազատ արտասահմանի մէջ ալ.

— «Սովետական Հայաստանի մէջ խօսուած ու գրուած լեզուին դէմ «արեւմտահայ լեզու» մը հակադրելու մէջ շահագրգռուած կապիտալիստական երկիրներու կարգ մը հայ պուրժուա – նացիոնալիստական տարրերու քաղաքական խաղը միայն կրնայ արծարծել «արեւմտահայ լեզուի» մը խնդիրը»։

Այն վարժապետները որ նոյնութեամբ չարել եւ տպել տուեր են այս բոլշեւիկեան «շտապալիս»ն, պարզապէս հրձիգ դեր կը կատարեն։

Անոնք ոչ միայն կը մոլորեցնեն հանրային կարծիքը, այլեւ կ'ուզեն աճարեկել անճար գաղութ մը, քաղաքական հանդամանք տալով լեզուական հարցի մը։

Ի՛նչ անասնական կիրք է այս, որ չի հանդուրժեր արեւմտահայ աշխարհաբարի անկախ գոյութեան եւ կը փորձէ օր առաջ թաղել զայն։

Պրոֆ. Վլատ Պընըցեանու միշտ կառչելով Սթալինի դիակին, կ'ուզէ որ կուլ տանք իր իմաստակութեան եւ հաւատաքննութեան մարգարէները.

— «Փաստարկումները զօրս մէջ բերինք հպանցիկ կերպով, պէտք է ընդունուին իբրեւ ճիշդ փաստարկումներ, մինչեւ իսկ այն Հայերուն կողմէ — եթէ անշուշտ պարկեշտ մարդիկ են անոնք — որոնց համար հաճելի չէ որ հայկական մշակոյթը կը զարգանայ ռուսական մշակոյթի ուղղութեամբ եւ հայ գրականութիւնն ու լեզուն ազդուած են ռուս լեզուէն եւ գրականութենէն»։

Ոչ, Պ. Վլատ, ո՛չ։ Տակաւին պիտի խօսինք։

Իսկ դուք մի փորձէք պարկեշտութեան եւ ... հայերէնի դաս տալ իր հարազատ մշակոյթին հաւատարմօրէն կապուած ժողովուրդի մը։

Եթէ բարի է ձեր միտքը, հաճեցէք ամփոփուիլ ձեր մանկավարժական դասերուն մէջ, մինչնոյն ատեն կարգի հրաւիրելով այն հայանուն գդմաղգիները որոնք աւելին կը պղտորեն, սփիւռքի մշակոյթի անդաստանն ալ «կոլխոզ»ի վերածելու համար։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԱՄԲՈՂՋ ՇՐՋԱՆ ՄԸ ԱՊՍՏԱՄԲԱԾ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ֆրանսական զօրքը մեծ դժուարութեանց կը հանդիպի Արիսի շրջանին մէջ, ուր ըմբոստները ունին արդիական զէնքեր, ռեռնակաւքեր, ռատիոներ եւն.։ Այդ գիւղը պաշարուած է այժմ։ Ըմբոստները կը տիրապետեն գիւղին վրայ, բռնելով Օրէսլերան կատարները։ Եւրոպացի բնակիչները ամփոփուած են կեդրոնին մէջ։ Բոլոր ընդունակ այրերը զինուորագրուած են։ Ֆրանսական հրամանատարութիւնը մեծ գործողութիւն մը կը պատրաստէ այդ լեռնային շրջանին մէջ։

Միւս կողմէ դատական իշխանութիւնը գործի ձեռնարկած է, ապստամբութեան պատասխանատուները հետապնդելու համար։ Երկուշաբթի օրէն ի վեր ձերբակալուած են 130 կասկածելիներ։ Կը կարծուի թէ ոստիկանութեան ձեռքը անցած են խումբ մը կարեւոր դրդիչներ։ Ձերբակալութիւններ կը կատարուին նաեւ Ալժէի, Պլիտայի, Մոսթականէմի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ։ Ոստիկանութիւնը գրաւեց Ալժէի համայնավար թերթը, «Լիպէռթէ»։ Առ այժմ հանդարտութիւն կը տիրէ Ալժերիոյ մէջ, բայց Արիսի շրջանէն ուր զինուորական գործողութիւններ կը կատարուին ահաբեկիչներուն դէմ։ Առջի օր նոր եղեռնափորձ մը կատարուեցաւ Ալժէի կազի գործարանին դէմ։ Շրջուն պահակախումբ մը բռնեց քանի մը գաւազիրներ, երբ կը փորձէին վառել չորս հրձիգ ռումբեր կազաչափ գործիքին մօտ։ Ըմբոստութեան վարիչներէն մին կը համարուի Մոհամմէտ Ուպէլլա, որ 1952ին փախած էր Պլիտայի բանտէն։ Եօթը տարուան բանտարկութեան դատապարտուած էր, իբրեւ դաւադիր պետական ապահովութեան դէմ։ Բանտէն փախչելէ ետք Միջին Արեւելք անցած էր եւ կը գործէր Եգիպտոսէն։

Ապահովութեան տեսչութիւնը ուրիշ կարեւոր դաւադիրներ ալ երեւան հանած է, մէկը՝ նախկին երեսփոխան։ Մօտ քառասուն գիւղեր փակուած են Ալժերիոյ այն շրջանին մէջ ուր կը գործեն ահաբեկիչները։

Վերջին լուրի մը համաձայն, պարպուած է Ֆում Թուպ գիւղը, որ պաշարուած էր ըմբոստներուն կողմէ։ Ֆրանսայէն ղրկուած պահակները կը գործեն ըմբոստութեան կեդրոնին մէջ։ Օդանաւեր ղրկուած են Արիսի շրջանը, որ պաշարուած էր հարիւրաւոր ըմբոստներու կողմէ։ Օդանաւերը միեւնոյն ատեն ուտեստ եւ ուրիշ անհրաժեշտ պիտոյքներ կը հասցնեն գիւղին։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ երբ երկու զրահապատ կառքեր հասան գիւղին շրջակաները, 500 ըմբոստներ լեռները քաշուեցան, յետոյ նորէն վերադարձան, յարձակումներ փորձելով։ Խլրտումները կը շարունակուին Ֆումթուպ եւ Պաթնա քաղաքներուն մէջ, երկուքն ալ սահմանակից Թունուզի։

Դամասկոս ապաստանած ալժերիացի ազգայնականներ 25 հազար կը հաշուեն «ազատագրութեան բանակ»ին թիւը, մեծ մասը Ֆրանսացիներու կողմէ մարզուած։ Բանակին վարիչներն են Սաալի Ասուատ, նախկին հարիւրապետ Ֆրանսայի գաղթային բանակին մէջ, եւ Ալադար Շոտայթի։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, բանակին աջ թեւը Ալժերիա մտած է Թունուզէն, իսկ ձախ թեւ մըն ալ գաղտնօրէն յառաջ կը խաղայ դէպի Մարոք։

Ազգայնական կազմակերպութիւնները որոշած են կարելի աջակցութիւնը խնդրել արաբ կառավարութիւններէն եւ ազգերէն։

× Ֆրանսական կառավարութիւնը նոր ծանուցագիր մը դրկեց Եգիպտոսի, բողոքելով Գահիրէի «Արաբական Ձայն»ի դրդիչ կոչերուն դէմ։ Արտաքին նախարարութեան ընդհ. քարտուղարը ունկնդրութեան ընդունեցաւ Փարիզի եգիպտական դեսպանը։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսա պիտի հարկադրուի աւելի ազդու միջոցներ ձեռք առնել, եթէ անթելը շարունակէ թշնամական կոչեր ուղղել Ֆրանսայի դէմ։

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

★

ՆՈ՞Ր ՊԻՏԻ ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒԻ

Նոյ. 3ին, Անգլիոյ երեսփ. ժողովին պատուարժան անդամներէն մին կը հարցնէ վարչապետին.

— Ո՞րքան հիւլէական պայթումներ պէտք է տեղի ունենան, որպէսզի մթնոլորտը թունաւորուի եւ դառնայ մահացու։

Սըր Ուինսթըն Չըրչիլ կը պատասխանէ, պահ մը խոկալէ ետք.

— Կը կարծեմ թէ հիւլէական պայթումներու շատ մեծ թիւ մը խիստ ծանր հետեւանքներ պիտի ունենայ։ Իմ քաղած տեղեկութիւններուս համաձայն, այն ատեն մթնոլորտը թունաւորուած պիտի ըլլայ մինչեւ հինգ հազար տարի։

Տեսնելով որ կարգ մը երեսփոխաններ կը քրթմնջեն, ծերունի վարչապետը կը սրտմտի.

— Ես միտք չունիմ թեթեւօրէն խօսելու կամ զուարճաբանելու այսքան ծանրակշիռ հարցի մը մասին։

Նոյն օրը, հեռագիրը կը ծանուցանէր թէ քանի մը գիտնական բնագէտներ եւ հիւլէագէտներ ալ հաստատած են Չըրչիլի տեսակէտը։

Անոնց կարծիքով, հազար ջրածին ռումբերու պայթիւնը մթնոլորտին վրայ պիտի ազդէ, զայն վտանգաւոր պիտի դարձնէ մինչեւ հինգ հազար տարի, իր մահաբեր շողարձակումներով։

Իւրաքանչիւր ռումբի ազդեցութիւնը բարդուելով նախորդներուն վրայ, անձրեւի կամ ձիւնի միջոցաւ «ռատիո – ակտիւ» փոշիները կրնան հեռաւոր վայրեր փոխադրուիլ հովերէն։ Եւ տարածուելով մթնոլորտային խաւերուն մէջ, իրենց մահացու ազդեցութիւնը կրնայ բոլորովին ոչնչացնել մարդկային սեռը։

Չեմ գիտեր Չըրչիլ ինչո՛ւ յառաջ կը նետուի մինչեւ հինգ հազար տարի, թնդելով մարդկային երեւակայութեան սահմանները։

Հիւլէական ռումբ չկար, հարիւր տարի առաջ, երբ Եւրոպայի մթնոլորտը թունաւորուեցաւ, սկսելով Խրիմի պատերազմէն։

Թոյնը աւելի թանձրացաւ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, 1878ին, երբ Ծովերու Թագուհին ասպարէզ կը կարդար ռուսական ուժերուն, որպէսզի քաշուին Սան Սթեֆանոյէն (Պոլիս) եւ Կարինէն։

Թունաւորումը քառապատկուեցաւ 1914 – 18ին, երբ դարաւոր ժողովուրդ մը կը փոշիանար իրենց աչքերուն առջեւ, իր հայրենի հողերուն վրայ։

Եւ մթնոլորտը դարձաւ իսկապէս «ռատիօ – ակտիւ», մահաբեր շողարձակումներով, երբ յաղթակա՜ն դաշնակիցները պարպեցին կամ փոխադարձաբար պարպել տուին «արեւելեան նահանգներ», Կիլիկիան, Փոքր Ասիան, Պոլիսը, նուիրագործելով առաջին աշխարհամարտի ցեղասպանութիւնը։

Եւ այժմ ամէն մէկը միւսէն կը վախնայ, վասն զի ոչ միայն հիւլէական պայթումները իրարու կը յաջորդեն, այլեւ փոխադարձ յարաբերութիւնները ալ հիւլէական հանգամանք ստացած են, պատրաստ՝ մէկ օրէն միւսը պայթելու…

ՎԱՀԷ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄԸ

Ազգ. ժողովը վերսկսաւ իր աշխատանքները չորեքշաբթի օր, ամառնային արձակուրդէն ետք։ Առ այժմ կարեւոր վիճաբանութիւններ չեն սպասուիր։ Նոյ. 5էն սկսեալ (այսօր) պիտի ձեռնարկեն ելմտացոյցի քննութեան, որ պիտի գրաւէ 70 նիստ։ Յառաջիկայ ուրբաթ օր, 12 Նոյեմբեր, պիտի լսուին Ալժերիոյ մասին եղած հարցապնդումները։ Միեւնոյն ատեն պիտի որոշուի ազգ. պաշտպանութեան գաղտնիքներու գործին քննութեան թուականը։ Ամէն ուրբաթ կէս գիշերէն ետք մասնաւոր նիստ պիտի գումարուի, աւարտելու համար ելմտացոյցին քննութիւնը։ Նոյ. 29 – 30 պիտի զբաղին սահմանադրութեան վերաքննութեամբ։ Դեկտ. 14–17 պիտի քննուի Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման խնդիրը։

× Վարչապետը առջի օր լուսաբանութիւններ հաղորդեց Ազգ. ժողովի արտաքին գործերու յանձնաժողովին, Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ ջնջուած համաձայնութեանց մասին։ Ըսաւ թէ զինուորական ուժերու առաւելագոյն չափը կրնայ որոշուիլ զինակցութեան անդամներուն միաձայնութեամբ։ Ֆրանսայի համար առաւելագոյն չափը պիտի ըլլայ 18 զօրաբաժին եւ 1980 օդանաւ, Գերմանիոյ համար՝ 12 զօրաբաժին եւ 1326 օդանաւ են։

Կարգ մը զէնքեր արգիլուած են Գերմանիոյ համար, իսկ իւրաքանչիւր անդամ պիտի չկրնայ պէտք եղածէն աւելի զէնք պահել։ Սպառազինութեանց հակակշռի տեսչութեան կեդրոնը պիտի ըլլայ Փարիզ։

Պ. Մենտէս Ֆրանս լայն տեղեկութիւններ հաղորդեց նաեւ Սարի հարցին կարգադրութեան մասին։ Պատասխանելով զանազան հարցումներու, ըսաւ թէ Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ ստորագրուած համաձայնութիւնները չեն հակասեր ֆրանքօ-եւխորհրդային դաշինքին։ Գալով Զարսերու նոր խորհրդաժողով մը գումարելու հարցին, երկար պատրաստութեան կը կարօտի։ Այդ մասին ալ պիտի խորհրդակցի, Ուաշինկթընի այցելութեան առթիւ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

Վերջնական տեղեկագիրը հրատարակուած չէ տակաւին, բայց պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ Մ. Նահանգներու ռամկավար կուսակցութիւնը (դեմոկրատ) մեծ յաջողութիւններ շահած է բոլոր ընտրութեանց մէջ։

Նախորդ երեսփ. ժողովին մէջ ռամկավարները ունէին 212 անդամ, այժմ ընտրած են 232։ Հանրապետականներու թիւը 218էն իջած է 203ի։ Ուրեմն ռամկավարները ունին 29 ձայն աւելի։ Ծերակոյտին մասնակի ընտրութեանց մէջ ռամկավարները շահած են մէկ ձայն։ Նորընտիր կառավարիչներէն 21ը հանրապետական են (նախապէս 29), 27ը ռամկավար (նախապէս 19)։ Ամէնէն բուռն պայքարը մղուած էր Նիւ Եորքի կառավարչութեան համար, որ 12 տարիէ ի վեր կը գտնուէր հանրապետականներուն ձեռքը։ Ռամկավարները այդ մրցնարերըն ալ գրաւած են։

Արտաքին քաղաքականութեան տեսակէտով, մեծ փոփոխութիւններ չեն ըսպասուիր ընտրութեանց այս արդիւնքէն։ Մ. Նահանգները պիտի շարունակեն միջին ճամբայ մը բռնել։ Նախագահ Այզընհաուըր, որ հանրապետական է, յայտարարեց թէ պիտի ջանայ գործակցիլ ռամկավարներուն հետ, որոնց մէջ բազմաթիւ բարեկամներ ունի։ Երբ հարցուցին թէ տրամադի՞ր է իր թեկնածութիւնը դնելու 1956ի նախագահական ընտրութեանց ատեն, Այզընհաուըր անորոշ պատասխան մը տուաւ։

⁂

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ բուռն ձիւնամրրիկի մը հետեւանքով, կարելի չէ եղած մայրաքաղաք փոխադրել Շահին երրօր մարմինը եւ ջախջախուած օդանաւին բեկորները։ Այս պատճառով յետաձգուած է յուղարկաւորութիւնը։

«ՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ...»

(ՍՈՒՐԻՈՅ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԻԹՈՎ)

Ի՞նչպէս ըմբռնել իմաստը Սուրիոյ խորհրդարանական ընտրութեանց :

Այդ ընտրութեանց մասնակցող հայ հոսանքներէն արդեօք ո՞ր մէկը շահեցաւ յաղթանակը :

Այս հարցումին պատասխանելու համար կանխապէս անհրաժեշտ է երկու կէտ պարզել .

Առաջին .— Սուրիական ընտրութիւնները ի՞նչ բնոյթ ունէին, ի՞նչ հիմունքով կը կատարուէին այդ ընտրութիւնները :

Երկրորդ .— Սուրիոյ մէջ ի՞նչ քաղաքականութեան կը հետեւի Դաշնակցութիւնը, եւ ի՞նչ ձեւով ան իր մասնակցութիւնը բերաւ վերջին խորհրդարանական ընտրութեանց :

Առաջին հարցումին պատասխանելով՝ յայտնենք , որ սուրիական ընտրութեանց մէջ փոքրամասնութիւնները, իբրեւ ազգային ուրոյն միաւորներ, հրապարակ չեկան եւ զատ ընտրատուփերով, իբրեւ փոքրամասնութիւն , ընտրութեանց չմասնակցեցան :

Օրէնքը նախատեսուած չէր, օրինակ, թէ Սուրիոյ հայ համայնքը, որ իր մէջ այնքան շունչ կը հաշուէ, իր անջատ քուէարկութիւնը պիտի ունենայ, այնքան երեսփոխան տալու համար :

Ընտրութիւնները ընդհանուր, համաքաղաքացիական ու համապետական բնոյթ կը կրէին. Օրէնքը քաղաքացիին քուէարկելու իրաւունք կուտար ընդհ. կարգով, առանց երբեք անոր ազգային ծագումը նկատի առնելու :

Այս միակ պարագան մեզմէ կը խլէր հնարաւորութիւնը բացառաբար հայկական քուէներով հայ երեսփոխան ունենալու սուրիական Խորհրդարանին մէջ :

Ընտրութեան ելքը կապելով ամենազգի քուէներու, մենք կրնայինք Խորհրդարանի մէջ կամ մէկէ աւելի հայ երեսփոխաններ ունենալ, կամ հայ երեսփոխան բնաւ չունենալ, եւ կամ ունենալ հայազգի երեսփոխաններ, որոնք երբեք հայութեան, հայ համայնքի ընտրեալները չեն :

Այդպէս չէ, օրինակ, Իրանի մէջ, ուր Օրէնքը որոշապէս հայ համայնքին, իբրեւ ազգային փոքրամասնութեան, երկու աթոռ տուած է երկրի գերագոյն օրէնսդիր մարմինին՝ անոր խորհրդարանին մէջ:

Օրէնքին ընծայած այս դիւրութիւնը ունենալով՝ Իրանի հայ համայնքը կանխապէս գիտէ, որ ինք բացառաբար հայ քուէներով ընտրուած իր երկու հայ երեսփոխանները պիտի ունենայ Խորհրդարանին մէջ :

Դառնալով երկրորդ հարցումին՝ անոր լրիւ ու սպառիչ պատասխանը տուած ըլլալու համար, անհրաժեշտ կը դատենք ճշդել հետեւեալ պարագաները .

ա) Մենք ազգային կազմակերպութիւն մըն ենք եւ ոչ միջազգային, եւ այս պարագան շեշտուած է բուն իսկ մեր անուան մէջ, որուն առաջին բառն է — հայ :

Ազգային կազմակերպութիւն մը ըլլալով՝ մենք կը ծառայենք հայ ժողովուրդին՝ զայն օտարութեան մէջ հայ պահելու եւ օր մը զայն իր հայրենիքին տէրը դարձնելու համար :

բ) Այս պարագան կը նախաճշդէ բնոյթը այն կեցուածքին, որ մենք ունինք հիւրընկալ երկիրներու մէջ :

Մենք այդ երկիրներու քաղաքական ներքին պայքարներուն չենք միջամտեր, այդ պայքարներուն մէջ կողմ չենք եւ այդ պայքարներուն մէջ տեղ չունինք :

Մենք երկրի իշխանութեանց հետ ենք՝ մեր աշխատանքով ու մեր օրինապահ կեցուածքով անոր ընդհանուր յառաջդիմութեան ծառայելով եւ մեզմէ պահանջուած բոլոր պարտականութիւնները կատարելով:

գ) Այս պարտականութեանց մէջ կը մտնէ նաեւ մասնակցութիւնը երկրի խորհրդարանական ընտրութիւններուն :

Մեծապէս կը դիւրանար մեր գործը, եթէ մենք, իբրեւ ազգային փոքրամասնութիւն , զատ քուէարկելու եւ զատ ընտրութիւն կատարելու իրաւունքը ունենայինք :

Տեսանք, որ Օրէնքը այդ իրաւունքը Սուրիոյ մէջ զլացած է ազգային փոքրամասնութիւններուն :

Աւելին :

Սուրիոյ մէջ ընտրութիւնները ընդհանուր ցանկերով չեն կատարուիր (ինչպէս որ կ'ըլլայ, օրինակ, Լիբանանի մէջ), այլ կը կատարուին կուսակցական ցանկերով:

Այս պարագան կը պարտադրէ ,որպէս զի Հ. Յ. Դաշնակցութեան նման ազգային կազմակերպութիւն մը, որ կը գործէ բացառաբար հայ համայնքի ծոցին մէջ, իր նախընտրած երեսփոխանը Խորհրդարանին մէջ ունենալու համար, համապետական այս կամ այն կուսակցական ցանկին միանայ, առանց այդ կուսակցութեան հետապնդած քաղաքական ներքին պայքարներուն որեւէ կերպ միջամուխ ըլլալու :

Այս գործակցութեան մէջ նախապայման է, որ տուեալ համապետական կուսակցութիւնը բոլշեւիկ չըլլայ իր դաւանանքով եւ դէմ չըլլայ մեր ժողովուրդին՝ երկրի ներքին կեանքին մէջ որդեգրած իր ուղղութիւնով :

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

(Մնացեալը յաջորդով)

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ինչպէս գրեցինք, Թուրքիոյ ելմտական նախարարութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած է, պահելու համար դրամին արժէքը:

Վար դրուած են «պլոքէ» ապրանքները եւ արտասահման հաստատուած Թուրք եւ օտար անձերը եւ բարոյական անձնաւորութիւնները այլեւս պիտի չկրնան ստանալ իրենց եկամուտները եւն.:

«Լը Մոնտ»ի մէկ աշխատակիցը կարգ մը տեղեկութիւններ կը հաղորդէ այս առթիւ: Իր կարծիքով, տագնապը շատոնց գալի էր եւ նոր պայթեցաւ :

Այս առթիւ նախարարը պարզեց թէ սեղմումը կրնայ վերնալ պայմանով որ երկիր մտած գումարը փոխանակուի թրքական ապրանքի հետ, ինչպէս երշիկ, պտուղ, բանջարեղէն, խաւեար եւն.:

Եթէ այս միջոցները չմեղմանան բանակցելով պահանջատէր գլխաւոր երկիրներու հետ, պիտի վնասուին բազմաթիւ արտադրողներ, զոր հրապուրեցին թրքական ապրանքի տեւական առաջարկներով: Տարուան սկիզբը կը հաշուէին թէ միմիայն յետնեալ առեւտրական առնելիքները 40 միլիառ ֆրանքի գումար մը կը ներկայացնէին :

Կարելի է ըսել թէ կը նախատեսուէր այս ելքը: Թուրքիան երիտասարդ երկիր է, եւ կ'ուզէ արդիանալ «արեւմտեան» երկիրներու օրինակով :

Աթաթիւրքի յեղափոխութենէն ի վեր Թուրքիա ձեռնարկած է մեծծրագիրներու իրագործման: Երբ Աթաթիւրքի կուսակցութիւնը (Հալք) իշխանութեան գլուխ կը գտնուէր, կը ջանար յարմարցնել այս ծրագիրը երկրին հասոյթներուն հետ , այնպէս որ հաշուեկշիռի բացը տանելի էր :

1950ին երբ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը իշխանութեան գլուխ անցաւ, իբրեւ աւելի ազատական փութացուց արդիացման ծրագիրը, որով հաւասարակշռութիւնը խախտեցաւ :

Թուրքիոյ տնտեսութեան աղբիւրները մեծ մասով երկրագործական են եւ նշանակելի յառաջդիմութիւն կատարուած է այս տասնամեակին մէջ՝ պատերազմէն ի վեր, գլխաւորաբար արմտիքի եւ բամպակի արտադրութեան մէջ, սակայն կառավարութիւնը զանոնք գնելու համար համաշխարհային շուկային գինէն կրկին գինը վճարեց: Այս արտադրութեան շուկան գրեթէ յագեցած ըլլալով, կառավարութիւնը մեծ դժուարութեան մատնուած է սպառելու համար իր մթերքը: Միայն մէկ միջոց ունի, — ծախել մեծ վնասով, ինչ որ ծանրօրէն պիտի ճնշէ իր ելեւմուտքին վրայ:

Իսկ ներածումները, հակառակ սեղմումներու, որ կը կիրարկուին 1952էն ի վեր, շատ աւելի են արտածումներէն:

Առեւտրական հաշուեկշիռը 382 միլիոն թրքական ոսկիի բաց մը ունեցաւ 1953ին: Այս վիճակը շարունակուեցաւ մինչեւ այս տարուան առաջին ամիսները, իսկ մայիսին բացը հասաւ մինչեւ 210 միլիոն թրքական ոսկիի:

Անխուսափելի էր որ այսպիսի վիճակ մը յանգէր վճարումներու դադարման :

Իր բացը գոցելու համար, Թուրքիա միայն արտաքին դրամագլուխին վրայ յոյս կրնար դնել, ինչ որ քննադատելի չէր, որովհետեւ յետամնաց երկիր մըն է եւ դեռ նոր կ'օժտուի մեքենական յարմարութիւններով: Յունուարին նոր կառավարութիւնը Խորհրդարանին քուէարկել տուաւ օրինագիծ մը , որ կը ձգտէր նպաստել արտաքին դրամագլուխի շահարկումին երկրին մէջ, եւ զանազան դիւրութիւններ կուտար: Ցարդ առիթ չեղաւ գործադրելու այս օրէնքը: Անծանօթ պատճառներով Թուրքիա խզուեցաւ Վերաշինութեան Միջազգային Դրամատան հետ, երբ այս վերջինը կ'ուսումնասիրէր տոլարով փոխատուութեան մը խնդիրը : Միեւնոյն ատեն կը վտանգուէր Մ. Նահանգներէն փոխառութիւն մը, որ պիտի ազդէր «տոլար»ի պահեստներուն վրայ :

Թէեւ յունուար 20ի օրէնքով ձեռք առնուած միջոցները արգելք չեն արտասահմանեան դրամագլուխի ազատութեան, սակայն կացութեան վատթարացումն ալ չի քաջալերեր փոխատուութիւնը:

Հետեւաբար Թուրքիան կը գտնուի անելի մը մէջ: Անկէ դուրս գալու համար, պէտք ունի ելմտական խիստ կարգուսարքի: Դրամի արժեզրկում մը որ անխուսափելի է, ոչինչ կրնայ կարգադրել: Պէտք է անոր հետ հաստատել դրամատան վարկերու խիստ սեղմումներ, ամփոփ շահարկում, ինչպէս եւ բանակցութիւններ օտար երկիրներու հետ որպէսզի պահանջատէր թէ դրամատէր հետաքրքրուին երկրին արժէքովը :

Հ. Յ. Դ. ԱԿՈՒՄԲ ՄԸ ԵՒՍ

«Հայրենիք»ի մէջ կը կարդանք.— Հոկտեմբերին 11ին, կիրակի օր, տեղի ունեցաւ Տիթրոյիթի «Ազատամարտ» Ակումբի հացկերոյթ – հանդէսը, մեծ յաջողութեամբ: Հացկերոյթին ներկայ էին աւելի քան չորս հարիւր հոգի :

Հանդէսի ընթացքին, որուն կը նախագահէր ընկեր Տոքթ. Ս. Քէշիշեան, խօսք առաւ Միչիկընի նահանգապետը՝ Ճ. Մէնըր Ուիլեըմ, եւ ջերմապէս շնորհաւորեց Ակումբին բացումը, յաջողութիւն մաղթելով :

Ընկեր Յովհ. Տէր Յովհաննէսեան ջերմօրէն շնորհաւորեց «Ազատամարտ» կոմիտէն, ինչպէս նաեւ գաղափարակից կազմակերպութեանց բոլոր ընկերներն ու համակիրները՝ յանուն Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէին նոյնպէս յաջողութիւն մաղթելով :

Խօսք առաւ ընկեր Ռ. Դարբինեան խանդավառութիւն ստեղծելով: Հանդանակութիւնը կը վարէր ընկեր Կոպեռնիկ Թանդրճեան: Հանդանակութեան իրենց մասնակցութիւնը բերին «Ազատամարտ» կոմիտէի, Անդրանիկ կոմիտէի, Հայլընտ

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

Թ.— ԵՐԲ ԿԸ ՀԱՆԴԻՊԻՆՔ ԱՇԽԱՐՀԱՀՌՉԱԿ ԳԻՏՆԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅԱԳԷՏ ԺՈՐԺ ՏԻՒՄԷԶԻԼԻ

Վերջապէս այս այն մարդն է, որ կրնայ ամենախրթին էջ մը հայերէնէ ֆրանսերէնի թարգմանել, կամ փրոֆէսէօրներ Աճառեանի եւ Ադոնցի սխալները բռնել.. ըրած է արդէն :

Ահա թէ ինչպէս մեծանուն գիտնականը եկաւ «Յուսաբեր», բերելով անդին վկայութիւն մը, ոչ միայն մեր մշակոյթը անուանելով ամէնէն գեղեցիկներէն մէկը, այլ եւ հռչակելով ազատ ապրելու մեր արդար իրաւունքը, իբրեւ ամէնէն արժանաւորներէն մէկը քաղաքակիրթ ազգերու փաղանգին մէջ:

Այդ իրիկուն, ուրեմն բոլորս զիրար գտանք Լէ դ'Ամիթիէ Ֆրանսէզի սրահին մէջ, ունկնդրելու Քոլէժ տըՖրանսի փրոֆէսէօրը, զոր չորսս ալ կը ճանչնայինք Փարիզէն :

Երբ մեզ տեսաւ, ան թեւերը վեր վերցուց եւ ուրախ.

— Ի՞նչ գործ ունիք դուք այս տեղերը..

Բացատրեցինք, թէ ինչու եկած էինք..

— Շատ լաւ, շատ ուրախ եմ... Ես երկար չեմ մնար, այսօր վաղը պէտք է ճամբայ ելլեմ... կ'երթամ Թուրքիա ,բաւական խորերը ... Զէյթէքներու գիւղի մը մէջ նոր արձանագրութիւններ գտնուած են... Երթամ տեսնեմ ինչ է...

Դասախօսութիւնը սկսաւ անմիջապէս : Ինչպէս ըսի, վերին աստիճանի հետաքրքրական նիւթ մըն է իր ընտրածը — Դիցավէպը եւ պատմութիւնը : Մասնագէտ մըն էր խօսողը: Մխրճուեցաւ, տարածուեցաւ մարդկային նախապատմութեան մթին ու մանուածապատ ուղիներուն մէջ: Կ'ուզէր ճշդել մեզի հասած դիցաբանական ստեղծագործութիւններուն եւ պատմական դրուածքներուն միջեւ գոյութիւն ունեցող յարաբերութիւնները:

Ուրկէ՞ կը սկսէր եւ ո՞ւր կը վերջանար առասպելը: Ինչ համեմատութեամբ պատմական տարրեր կային ժողովուրդներու հիւսած դիցավէպերուն մէջ: Պատմական դէպքե՞ր էին ծնունդ տուած առասպելին, թէ՞ ճիշդ հակառակն էր : Ի՞նչ արժէք պէտք է ընծայել մէկուն եւ միւսին :

Փրոֆ. Տիւմէզիլ մեզ պտըտցուց Յունաստան եւ Պարսկաստան, կանգ առաւ մանաւանդ հնդկական սրբազան գիրքերուն վրայ: Թուականներով , անուններով փաստեց, թէ հնդկական շքեղ դիցավէպը կը մեկնէր պատմական տուեալներէ: Իրապէս պատահած դէպքերն էին, թագաւորներու, հերոսներու արարքներն էին որ առաջ ծառայած էին դիցավէպի յօրինումին: Անունները փոխուած էին, դէպքերը վիպականացած, հրաշալին մտած էր հոն, բանաստեղծին վառ երեւակայութիւնը բարեփոխած , ոգեկանացուցած էր իր հերոսներն ու անոնց ապրած միջավայրը: Մարդոց ձեռքին մէջ, սուրերու փոխարէն, կայծակ էր դրած, աչքերուն մէջ՝ արեւ: Զանոնք վերածած աստուածներու, գերբնական էակներու :

Այսպէս վերջացուց իր դասախօսութիւնը. «Փնտռտուքներ են մեր ըրածները ,. մեզմէ մէկը ճամբայ մը կը գտնէ ու կը հետեւի անոր, կը կարծէ գտած ըլլալ ճշմարտութեան տանող ուղին :

Մեզմէ ետք ուրիշ մը կուգայ եւ փնտռելով փնտռելով կ'ըգտնէ, թէ բոլորովին ճիշդ չէր մեր հետեւած ուղին: Ուրիշ ուղղութեամբ կը փնտռէ: Նոր տարրեր երեւան կը հանէ: Պէտք էր սակայն առաջինի սխալը՝ երկրորդ ճամբան գտնելու համար: Եւ այսպէս շարունակ: Բոլորս ալ կը փնտռենք, իւրաքանչիւրս բան մը կ'աւելցնենք , նոյնիսկ մեր սխալներով , ընդհանուր գիտութեան վրայ, մինչեւ որ ամբողջովին լուսաւորուի մարդկային կեանքը մեր երկրագունդին վրայ, մեր միակ ու վերջին նպատակը ...»:

Երկու տարբեր մտածումներ կը դառնային մտքիս մէջ:

Առաջին կարգին վրայ նստած էինք , դասախօսին ճիշդ դիմացը, ուստի չէի կրնար խօսիլ Նարդունիին հետ: Երբ ան լրացուց, դարձայ ընկերոջս .

— Նարդունի, ի՞նչպէս ընենք, որ այս մարդը «Յուսաբեր» տանինք ...

— Ես ալ այդ մասին կը մտածէի, դասախօսութեան սկիզբէն ի վեր ... ի՞նչպէս ընենք :

Դասախօսը շրջապատողներու մէջէն ճամբայ մը բանալով, վերջապէս յաջողեցանք մօտենալ անոր :

— Շատ կը ցաւիմ, բայց չեմ կրնար , եղաւ պատասխանը, մինչեւ մեկնումս բոլոր ժամերս բռնուած են, հիւր եմ կրօնաւորներու մօտ :

Տեսած էինք արդէն, որ յաղթամարմին, ճերմակ հագուած կրօնաւորի մը հետ ներս մտած էր ան :

— Փրոֆէսէօր, կ'աղաչենք, չէք գիտեր, թէ որքան մեծ հաճոյք պիտի պատճառէք մեզի ...

— Ինչպէս ըսեմ, փափաքը չէ, որ կը պակսի, այլ ժամանակը ... ըսելը աւելորդ է, շատ կ'ուզեմ ըլլալ ձեր մէջ , գիտէք թէ որքան կապուած եմ հայկ. մշակոյթին ...

Ուրիշներ նոյն անհամբերութեամբ կը սպասէին հետը խօսելու համար :

Մէկդի քաշուեցանք պահ մը, ոչ բոլորովին յուսահատ :

— Պալարը կանչենք օգնութեան, թելադրեց Նարդունին :

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(15) (Շար.)

« ՊԵՏԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒ...»

●

Պուքրէշի «Նոր Կեանք» թերթին մէջ, ոմն Տ. Տէր Գրիգորեան առաջարկեր է խուրացնել արեւելահայ նոր ուղղագրութիւնը, այսինքն «սխալագրութիւն»ը, ողբացեալ Հայր Արսէն Ղազիկեանի բացատրութեամբ:

Գիտենք թէ համայնավար արբանեակ Ռումանիոյ հայկական դպրոցներուն մէջ տեւեն մը այդ այլանդակ ուղղագրութիւնն ալ ուսուցուեցաւ:

Ըստ երեւոյթին, քաջալերուած արդիւնքէն, Տէր Գրիգորեան կ'առաջարկէ այս անգամ «խուրացնել» ամէն տեղ՝ ոչ միայն նոր ուղղագրութիւնը, այլեւ արեւելահայ լեզուն, ճանչնալով զայն իբրեւ « պետական լեզու », փոխան «այժմու արեւմտահայ կամ պոլսահայ լեզուին »...

Այս տխմար առաջարկը ուսումնասիրելու համար, Նիւ Եորքի քողածածուկը իր կարգին հանրաքննութիւն մը բացած է, վճիռ արձակելու համար, անշուշտ:

Երեք կէտերով կը ներկայացուի այս առաջարկը.—

1.— Համայն հայութիւնը պէտք է մէկ լեզու գործածէ, «քանի որ հիմա պետականութիւն ունինք »...

2.— Արեւմտահայերէնը կ'այլասերի՛ եղեր օտար լեզուներու ազդեցութեան տակ.

3.— Արեւմտահայերէնը «դատապարտուած » է կորսուելու, արեւմտահայ ժողովուրդին հետ ...

Ինչպէս կը տեսնուի, եռայարկ տխմարութեան մը առջեւն ենք.

Պարտականութիւն ունինք եղեր ...

Կը զարմանանք որ հակառակ այդ «պետականութեան »հանդէպ այդքան ողեւորութեան, Տէր Գրիգորեաններն ու իրենց նմանները, որ ի Նիւ Եորք, իրենց ամբողջ տաղանդը կը թափեն եւ կարելի բոլոր միջոցներուն կը դիմեն՝ գաղութներուն մէջ ծուարած մնալու համար, առնէտներու նման:

Յետոյ, կը թուի թէ շատ մաքրակրօն են մարդիկ եւ կը ցաւին որ արեւմտահայերէնը կ'այլասերի օտար լեզուներու ազդեցութեան տակ:

Տեղը չէ՞ յիշելու առածը,— աչքիդ գերանը հանէ, յիմար, փոխանակ ուրիշներու աչքին շիւղը տեսնելու: Կոյր են մարդիկ, եւ չեն ուզեր տեսնել բուն այլասերումը, որ եղած է ու կը շարունակուի այսօր «պետական» լեզուին մէջ, իր «րեւոլիւցիա»ներով, «պրեզիդենտ»ներով, «լիկվիտացիա»ներով, «տրադիցիաներով», «պրոկրես»ներով, «ռեվոլիւցիա»ներով, եւն., եւն., որոնց բոլորին հայերէնը ունինք:

Երրորդ կէտը չարագուշակ մարգարէութիւն մըն է, արեւմտահայութեան եւ իր լեզուի մասին ...

Դատապարտուած են անհետանալու երկուքն ալ ...

Զմոռնանք որ հոս ալ կոկոզավիզ մատուրական մը կայ, ծուռ ուղեղով մէկը, որ շարունակ արեւմտահայերէնի մահը կը գուշակէ ...

Կ'առաջարկուի, ուրեմն, մէկ կողմ նետել արեւմտահայերէնը:

Քանի որ մէկը դատապարտուած է մահուան, ինչո՞ւ չապաննենք վերջնայ, օր առաջ:

Կը տեսնէ՞ք թէ ուր հասած է համայնավար քաղցկեղը:

Սակայն, երեւոյթը ոչ լեզուաբանական է, ոչ պետական, ոչ ալ ազգային:

Հոգեբանական է, սորկամիտ եւ ախտաւոր մտայնութեան մը պոռթկումը, ոչ աւելի, ոչ պակաս: Ա. Ա.

Փարիզի Հ. Օգն. Միութեան երէց եւ կրտսեր մասնաճիւղերու եւ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր Ուխտի բոլոր ընկեր – ընկերուհիները, ինչպէս նաեւ համակիրներու մեծ բազմութիւն մը:

Հանգանակութեան գումարը հասաւ 13 հազար տոլարի, որուն յաջողութիւնը ծափահարուեցաւ մեծ խանդավառութեամբ:

ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀՆԴԻԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՆԻՒ ԵՈՐՔ.— «Օքլահոմա Սիթի Թայմըզ» (Սեպտ. 22) եւ «Տըհը Տէյլի Օքլահոմըն» (Սեպտ. 23) օրաթերթերը կը նկարագրեն Պ. Ճօրճ Մարտիկեանի այցելութիւնը Օքլահոմըն Սիթի:

Օքլահոմայի կառավարիչը հրաւիրած էր Պ. Մարտիկեանը որ խօսի Օքլահոմա Սիթիի նպաստամատոյց մարմնի կազմակերպած տարեկան հանգանակութեան բացման հանդէսին: Օքլահոմա Սիթիի օդակայանին մէջ Տէր եւ Տիկին Մարտիկեան կ'ընդունուին կառավարիչին, Եունայթէտ Ֆընտի ներկայացուցիչներուն եւ Օքլահոմայի Ամերիկեան Հնդիկ ցեղերէն Քիովայի պետ Պ. Ճէափըր Սոնքիհի եւ ուրիշներու կողմէ: Կառավարիչը իր ողջոյնի ուղերձին մէջ կը կոչէ Պ. Մարտիկեանը «Դեսպան Օքլահոմայի»: Հնդիկ ցեղապետը կը կոչէ զայն «Մեծասիրտ պետ» եւ կը պսակէ զայն Հնդիկներու ծանօթ ռազմական գլխանոցով: Իր ուղերձին մէջ Հնդիկ պետը բսած է.—

« Ամերիկեան Հնդիկի բարեկամութիւնը հանդէպ իր սպիտակ եղբօր՝ ջերմ է ինչպէս Հնդիկներու խորհրդաժողովի առիթով կազմած խարոյկի վառ կրակը, եւ յարատեւ՝ ինչպէս լուսնին անուշ ցոլքը: Քիովայի բարեկամութիւնը մարդկային չէ, այլ կը բխի բարձր ոգիի աշխարհէն եւ կը մատուցուի անոնց որոնք ցուցադրած են իրենց բարեկամութիւնը մարդկութեան՝ քաջութեամբ եւ գործով: Այս բարեկամութիւնը չի գնուիր, պէտք է որ շահուի: «Այսպէս, ի դիմաց իմ ցեղին, կ'ընդունիմ ձեզ իբր պատուակալ անդամ մը Քիովա ցեղին եւ կը կոչեմ ձեզ «Թէն Վափ Էյթ» որ կը նշանակէ Մեծասիրտ պետ: Եւ արդ, ի դիմաց իմ ցեղին, կը դնեմ գլուխդ այս ռազմական գլխանոցը: Անյիշելի ժամանակէ ի վեր աս ռազմական գլխանոցի տիրացումը նշան մը եղած է մեծ իրագործութեանց: Անոր ամէն մէկ փետուրը խորհրդանիշ մըն էր ապացուցուած քաջութեան եւ պատուաւոր գործին: Հպարտ ենք որ դուք կը կրէք զայն իբրեւ մեզմէ մէկը:

Եւ այժմ հրապարակով ընդունելով ձեզ իբրեւ մեր ցեղին մէկ անդամը, ի դիմաց Օքլահոմայի Քիովա ցեղի եղբայրներուն եւ քոյրերուն կուտամ իմ ձեռքը ձեզի: Թող բախտաւորութիւնը միշտ ընկերանայ ձեզի »:

Պ. Մարտիկեան առաջին Հայն է որ կ'արժանանայ այս պատուին:

Նոյն օրը Պ. Մարտիկեան խօսած է քաղաքի Օտիթորիըմին Զեպրա սրահին մէջ ուր ներկայ եղած են քանի մը հազար ունկնդիրներ բացումը կատարելու տարեկան հանգանակութեան: Յաջորդ օրը խօսած է նոյն նպատակով կազմակերպուած երկրորդ մեծ ժողովին, ընդ հովանաւորութեամբ Աշխատանքի Ամերիկեան Դաշնակցութեան (Էյ Էֆ Էլ):

Իր ուղերձներուն մէջ Պ. Մարտիկեան ի միջի այլոց ըսած է.— Ամերիկա օգնած է ու կ'օգնէ աշխարհի բոլոր երկիրներուն եւ ժողովուրդներուն, բայց Ամերիկացիք մոռնալու չեն իրենց մէկ շատ գեղեցիկ եւ իրաւացի խօսքը — Իրական բարեգործութիւնը կը սկսի տունէն»:

Համայնավարութեան դէմ կռուելու ամէնէն լաւ միջոցն է աշխատիլ որ մեր ժողովուրդը չզրկուի կեանքի անհրաժեշտութիւններէն: Գործնականապէս եւս թափ տալու համար Եունայթըտ Ֆընտի հանգանակութեան՝ Պ. Մարտիկեան իր եւ Տիկին Մարտիկեանի կողմէ նուիրած է հազար տոլար նոյն ժողովին մէջ:

ԿԱԹՈՂ. ՏԵՂԱՊԱՀԸ ԿԱՅՑԵԼԷ
ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ

ԽՄԲ.— Լիբանանի առաջնորդարանէն հաղորդուած զեկոյցէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Հոկտ. 26ի երեքշաբթի առաւօտ ժամը 8.30ին, ըստ կանխապէս առնուած ժամադրութեան մը, Կաթող. տեղապահ Խադ. արք. պաշտօնական այցելութիւն մը տըւաւ Լիբանանի վարչապետ՝ Սամի Պէյ Սոլհի, Սերայի վարչապետութեան դահլիճին մէջ: Տեղապահին կ'ընկերանային կաթողիկոսարանի դիւանապետ՝ Շահէ վրդ. եւ դաւադանակիր Ներսէս աբեղայ:

Սամի պէյ սիրալիր եւ բարեկամական ընդունելութիւն մը ըրաւ տեղապահին եւ կէս ժամուան խօսակցութիւն մը ունեցան, որու ընթացքին Ն. Վսեմութիւնը վստահեցուց թէ հին համակրանք մը եւ բարեկամութիւն մը կը կապեն զինք Հայերուն եւ թէ պատրաստ է այդ բարեկամութիւնը ի սպաս դնելու անմիջական խնդիրներու կարգադրութեան: Վարչապետը հետաքրքրուեցաւ կաթողիկոսական ընտրութեան հարցով եւ մաղթեց որ ընտրութիւնը կատարուի միաձայնութեամբ, եւ հայ համայնքի բոլոր ներկայացուցիչներու մասնակցութեամբ եւ համերաշխութեամբ: Ապա՝ խոստացաւ կարելին ընել օգնելու համար Պուրճ Համուտի Հայերուն եւ բարելաւելու համար անոնց վիճակը: Ի ներկայութեան հիւրերուն, Սամի պէյ հրահանգեց հեռախօսով որ անմիջապէս կազմուի մասնաւոր յանձնախումբ՝ բաղկացած Քաղաքապետարանի, Հանրօգուտ Շինութեանց եւ Առողջապահական նախարարութեանց պաշտօնեաներէ, որպէսզի միջոցներ ձեռք առնեն Անդր Նահրի ճամբաները նորոգելու, աղտոտութեան եւ գետի ղարշահոտութեան դէմ պայքարելու համար, ազատելով հայաբնակ թաղերը հիւանդութեանց սպառնալիքէն:

Տեղապահը խորապէս յուզուած շնորհակալութիւն յայտնեց վարչապետին, մաղթելով երկար կեանք, առողջութիւն եւ Աստուծոյ օրհնութիւնը՝ Լիբանանի կառավարութեան ժողովրդանուէր բոլոր ձեռնարկներուն համար:

ՄԵՆՏԷՍ – ՖՐԱՆՍ
ԵՒ ՄԻԿՈՅԵԱՆ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

Վերջերս Մոսկուայի մէջ լոյս տեսաւ Սովետական Մեծ Հանրագիտարանին 27րդ հատորը: 661 էջէ բաղկացած այս հատորը — ինչպէս իր նախորդը — կը հասնի «Մ» տառին:

Հոն կը տեսնուի Մենտէս Ֆրանսի հակիրճ մէկ կենսագրականը: Հատորը այս Յունիսին յանձնուած ըլլալով տպագրութեան, կ'ենթադրուի թէ հոն տեսնուած կէս սիւնակը հապճեպով խմբագրուած է երբ՝ Մոսկուա կ'իմանար որ Պ. Մենտէս Ֆրանս, վարչապետ ընտրուած էր: Այդ կենսագրականը խմբագրուած է առարկայօրէն եւ հոն՝ Մենտէս Ֆրանսի Ժընեւի խորհրդաժողովին մէջ երեւումը մատնանշուած է իբրեւ յաջողութիւն մը «խաղաղութեան ուժերուն» համար:

Քիչ անդին կը գտնուի Ս. Միութեան փոխ –վարչապետ եւ Առեւտրական նախարար Անաստաս Միկոյեանի կենսագրականը: Միկոյեան կը ներկայացուի իբրեւ «Կոմունիստ կուսակցութեան եւ խորհրդային կառավարութեան ամենակարեւոր անձնաւորութիւններէն մին, անձնուէր հետեւող Լենինի եւ գործակից Սթալինի »:

Հետաքրքրական է որ այս նոր հատորին մէջ Միկոյեանի կրկնապատիկ տեղ տրըուած է, մինչդեռ նախորդ 26րդ հատորին մէջ Մալենքով միայն մէկ եւ քառորդ սիւնակի իրաւունք կ'ունենար: Պէտք է սակայն ճշդել թէ Միկոյեանի նուիրուած գրութեան կէսէն աւելին կը վերաբերի իր Կովկասի մէջ ունեցած յեղափոխական գործունէութեան, երբ Մալենքով, անկէ եօթը տարու աւելի փոքր, նոյն թուականին հազիւ կը սկսէր իր ասպարէզը կուսակցութեան մէջ:— (Լը Մոնտ)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (41)

Ե Տ Ք Ը...

●

Յնցում մը կ'անցնի ուսուցիչներու շարքէն: Անոնց դէմքերը մտամփոփում եւ լրջութիւն կ'արտայայտեն:

— Ի մասնաւորի սակայն, կը ճառէ տեսուչը, ոգեկոչելու ենք մեր այս հաստատութեան ինկած զաւակները, որոնք պատրաստակամօրէն փութացին պաշտպանելու հայրենիքը ու մնացին պատուոյ դաշտին վրայ: Քսանեւմէկ ընկերներ այլեւս մեր միջեւ չեն. քսանեւմէկ մարտիկներ դտան գինուց փառապանծ մահը. քսանեւմէկ հերոսներ կը հանգչին ռազմի շաչիւնէն Ֆրանսայի հողին մէջ եւ կը ննջեն յաւիտենական քնով կանաչ, դալար խոտերուն տակ »...

Ցանկարծ կարճ քրքիջ մը կը թնդայ: Տեսուչը շփոթած կը լռէ: Խնդացողը Վիլլին է, որ կեցած է անհեթեթ՝ հաղուստներու պահարանի մը պէս: Դէմքը կասկարմիր է, այնքան կատղած է ինքը:

— Կանաչ խոտ... կանաչ խոտ, կ'ըսէ ան, յուզումէ կակազելով, յաւիտենական քո՞ւն: Զարարներու աղտեղութեանց մէջ ինկած են անոնք, գնդակահար, պատառոտած, առնէտներէ բզկտուած, ճահիճներու մէջ խրած... կանաչ խոտ... Չէ՞ որ մենք հոս երգեցողութեան դասի չենք եկած ...

Ան կը շարժէ թեւերը. ինչպէս հողմաղաց մը մրրիկի պահուն:

— Հերոսական մահ... ինչպէ՞ս կը պատկերացնէք դուք այդ ձեզի: Փոքրիկ Հոյեր ամբողջ օրը ինկած էր փշոտ երկաթթելերու մէջ ու կը ճչէր. աղիքները, մակարոնի պէս, դուրս թափած էին փորէն: Ապա ռումբի կտոր մը փրցուց իր մատները ու երկու ժամ ետքը՝ ոտքի մէկ մասը: Ու ան տակաւին կը պոռար ու կը փորձէր միւս ձեռքով աղիքները փորը թխմել: Ի վերջոյ, իրիկուան դէմ, Հոյեր այլեւս լմնցած էր: Երբ գիշերը մենք այն տեղին մօտեցանք, տեսանք որ Հոյերի մարմինը մաղի պէս ծակծկուած էր: Այժմ ան հերոս մըն է, իսկ առաջ ձեզ մօտ վէշ նշան սառցած էր եւ երկու տարի նոյն դասարանին մէջ մնացած: Դեհ, պատմեցէք իր մօրը, թէ ինչպէս մեռաւ ան, եթէ քաջութիւն ունիք:

Տեսուչը գոյնը նետած է: Վարանքի մէջ է. չի գիտեր՝ պատժէ՞ կարգապահութիւնը խախտողը, թէ անուշի կապէ խնդիրը:

— Պարոն Տեսուչ, կը սկսի Ալպերտ Տրոսկէ, մենք անոր համար չենք հոս, որ լսենք ձենէ թէ լաւ կատարեցինք մեր գործը. հակառակ որ, դժբախտաբար, չկրցանք յաղթել: Բայց այդ ըսաւ մեր հոգը չէ...

Տեսուչը կը ցնցուի, իրեն հետ ամբողջ ուսուցչական դասը, սրահը կ'երերայ, երգեհոնը կը դողայ:

— Ես պիտի խնդրէի՝ գոնէ արտայայտութեանց մէջ զգոյշ լինել, կը փորձէ տեսուչը իր բարոյալից անցեալի ամբողջ կորովովը:

— Մտիք ըրէք, որպէսզի վերջապէս հասկնաք խնդութիւնը, կը շարունակէ Ալպերտ, եթէ ձեր այդ ափեղցփեղութիւնները հերոսութեան մասին դուրս տայիք խրամի մէջ նստած գինուորի մը առջեւ, դուք նոյն պատասխանը պիտի ստանայիք եւ առկէ զատ հիւթեղ կից մըն ալ պիտի շահէիք: Դուք, ըստ երեւոյթին, գաղափար չունիք խնդրին մասին: Հոս եկած են ոչ թէ պատանիներ, որոնք կ'ուզեն քիչ մը գովք լսել եւ ապա առաջուան պէս խելօք դպրոցականներ դառնալ, անտարակոյս դուք այդպէս կը խորհէիք. հոս եկած են զինուորներ, որոնք կը պահանջեն: Մենք հաշիւ կը պահանջենք: Դուք եւ ձեզի նմանները ձեր խօսքով ու աքտով մեզ պատերազմի ղրկեցիք, որ ուրիշ բան մըն էր, քան այն, ինչ որ դուք կը պնդէիք: Մենէ մեծ մաս մը չվերադարձաւ: Մնացորդը այժմ հոս է, ու մենք կը հարցնենք ձեզ. «Ինչի՞ համար էր այդ»: Դուք, անշուշտ, մեր երթալէն առաջ ալ այդ լաւ գիտէիք: Ըսէք, պատրա՞ստ էք դուք այսօր, Ալպերտ ձեռքով կը ցուցնէ Վալդորֆը, Ռադեմախերը, եւ միւս հաշմանդամները, յայտագիրը անգամ մը եւս կրկնելու:

— Բայց, պարոններ, կը սկսի ծերուկը, լաւ պիտի չըլլա՞նք, եթէ իմ մէկ բառը կուլ հիմ չծառայեցնենք...

Տեսուչը չի կրնար վերջացնել իր խօսքը: Ան կ'ընդմիջուի Հուգոյ Ռայներմանի կողմէն, որ իր վիրաւոր եղբայրը հանած էր ամենասաստիկ կրակի մէջէն եւ զայն միայն իբրեւ դիակ վիրակապութեան կայանը հասցուցած:

— Անոնք ինկան, կ'ըսէ Հուգոյ վայրագօրէն, ոչ թէ անոր համար, որ այդ առիթով ճառեր արտասանուին: Անոնք մեր ընկերներն էին, այդքանը կը բաւէ, ու մենք չենք ուզեր որ իրենց մասին դատարկ բաներ խօսուին: Ահա դուք նորէն կեցած էք հոտ ձեր տօնական թիկնոցներով եւ տօնական տրամադրութիւններով եւ կ'ուզէք ճառեր ըսել: Ռազմիկներուն նուիրուած յուշարձաններ, պսակներ, յարգանքի հանդէսներ... այո, մեռէ լաւագոյնները մեռած են, ու մնացածը այլեւս շատ բան մը չէ... իսկ դուք ամէնքդ ալ դեռ կ'ապրիք: Պէտք է ձեզ փանդակ մը դնել եւ զայն կախել հրազէններու փոթորկային կրակի մէջ, մէկ ժամ միայն, ոչ աւելի:

(Շար.) Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, Կամալ Նասըր, յայտարարեց թէ Իսլամ Եղբայրութեան անդամներէն 647 հոգի ձերբակալուած են։ Այս առթիւ ճշդեց թէ այս ամբաստանեալներէն երկու հարիւրը, որոնցմէ կարդ մը չէյխեր ըմբոստութիւն կը քարոզէին մզկիթներու մէջ, ձերբակալուած են հոկտեմբեր 26ի մահափորձէն առաջ։ Տակաւին կը փնտռուին բազմաթիւ վարիչներ, մասնաւորապէս Եուսուֆ Թալաթ, Իսմաիլիայի առեւտրականը որուն ձերբակալութեան համար 2000 ոսկի պարգեւ խոստացած է ներքին գործերու նախարարութիւնը։ Ծանուցանելէ ետք թէ մասնաւոր առեան մը պիտի դատէ Մահմուտ Լաթիֆը, որ ատրճանակ պարպած էր իր վրայ, ըսաւ. Նասըր ըսաւ թէ Իսլամ Եղբայրութեան գերագոյն առաջնորդը, Հասան Հոտէյպի, վաւերացուցած էր սպանութեան որոշումը։

ԱՆԳԼԻՈՅ նաւահանգիստներուն գործադուլը ամբողջովին վերջացաւ։ Շարժումը վերսկսած է ամէն տեղ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Գերմանիոյ խորհրդային մարզպանը, Պ. Պուշկին, առաջարկած է իր արեւմտեան պաշտօնակիցներուն ազատ արձակել գերման նախկին նախարար Նէօյրաթը, որ 15 տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր Նիւրընպէրկի ատեանին կողմէ։ Դատապարտեալը 81 տարեկան է եւ հիւանդ։ Արեւմտեան մարզպանները քանիցս առաջարկած էին այս արձակումը, բայց Խ. Միութիւնը կը ձգձգէր եւ այժմ ինքն է որ կ՚ուզէ նախաձեռնութիւնն ստանձնել։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ազատական կուսակցութենէն վերջ, տարագիրներու կազմակերպութիւնն ալ որոշեց մերժել Սարի մասին կնքուած համաձայնութիւնը։ Տոքթ. Ատընաուըր Ամերիկայէն վերադարձած է արդէն եւ մեծ դժուարութեանց պիտի հանդիպի, համաձայնութիւնը վաւերացնելու համար։

40.000 ՏԱՐՈՒԱՆ մարդկային եւ կենդանական բրածոյ մը գտնուեցաւ Անթալիոյ մէջ (Թուրքիա)։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓՈՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը ճիշդ 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Բաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները, այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին ընկերուհի Մալխասեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԻՍԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան դպրոցը։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Գոհարի սրճարանի սրահը։

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ յանձնախումբի անդամներէն կը խնդրուի ներկայացնել իրենց տոմսերու հաշիւները ուրբաթ իրիկուն ժամը 19ին։ Ազգ. Տուն։

ՀԱՆԴԷՍ Ի ՆՊԱՍՏ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ

Նախաձեռնութեամբ ՏԻԿՆԱՆՑ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ։

Այս կիրակի ժամը 15ին, Մուրատեան վարժարան։

Մասնակցութեամբ՝ Օր. Պապաեան, Օր. Տիրատուրեան, Օր. Մանիկեան եւ Պ. Մոմճեան։ Կատակերգութիւն մը Մարի Նուպար Տան Ուսանողներու կողմէ։

Ցետոյ «Հայկական հարսանիքի տեսարան մը» կազմակերպութեամբ Պ. Գրիգոր Վահանի, Տիկին Թորոսեանի խումբին, Օր. Պէնկեանի եւ Պ. Գարեգինի աջակցութեամբ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ ՏՆՕՐԷՆ ՄԸ

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան համար կը փնտռուի տնօրէն մը որ օժտուած ըլլայ վարչ. կարողութեամբ եւ գիտնայ լաւ հայերէն եւ ֆրանսերէն։

Դիմել նամակով Աղքատախնամի վարչութեան, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9)

Ամէնէն ուշ մինչեւ Երկուշաբթի։

ԻՍԻԻ ՄԷՋ ՅԱՌԱՋԸ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ միայն Պ. Զատիկեանի սրճարանը, ռիւ Տէֆանս։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՇՈՒՔՈՎ,

Այս կիրակի գիշեր, ժամը ճիշդ 9ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ,

26, Rue St. Victor (Métro Maubert - Mutualité)

Նախագահութեամբ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ (Միջին Արեւելքէն նոր վերադարձած)

Կը ներկայացուի՝ Ռուբէն Զարդարեանի

«Բագինին փառաբանութիւնը» (կենդանի պատկեր)

Յովհ. Թումանեանի «Երկրում»ը (պատկեր)

եւ Դաշնակցութեան ծնունդը պատկերացնող՝ մէկ արարնոց տեսարան մը։

Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Պանեէօ Բաշանի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարախումբը։

Ծանօթ.— Տրուած ըլլալով յայտագրին կարեւորութիւնը, կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ, դռները կը փակուին իւրաքանչիւր ներկայացման ընթացքին։

ԻՍԻԷՆ օթօքարը կը մեկնի ճիշդ ժամը 8ին Խրիմեան վարժարանէն։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն Դաշնակցութեան Օրուան Փարիզի տօնակատարութեան առթիւ վարձած է մասնաւոր օթօքարներ, որ կը մեկնին Պուլվար Քառնոյէն ժամը ճիշդ 20ին։

Արձանագրուիլ ծանօթ ընկերներու մօտ։

●

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Պետական թատրոնին մէջ, Փլաս տը լա Մէրի։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի։

Բարձր հովանաւորութեամբ՝ Տրոմի ծերակուտական PICի

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Խօսք կ՚առնէն Պուր լէ Վալանսի քաղաքապետ՝ ընկեր ՎԱՇԷ

Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ եւ ընկերվարական ներկայացուցիչը։

Գեղարուեստական բաժին.— Երգ, արտասանութիւն, բարձրախօս հայկական երգապնակներով։

Ռոմանի Թատերախումբը պիտի ներկայացնէ յեղափոխական կեանքէ առնուած պատկեր մը՝

«ԱՆԴՐԱՆԻԿ»Ը

Ղեկավարութեամբ Պ. Սարգիս Քէփէնէկեանի։

Ճոխ պիւֆէ — Մուտքը ազատ է

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին։

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին Գ. Թաղապետարանի սրահը։

Կը նախագահէ ընկ. Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Պիտի երգեն Օր. Ս. Տէր Կոմսեան, Տիկին Ս. Թադէոսեան եւ Օր. Լ. Հաբելեան։

Պիտի արտասանեն ընկեր Ա. Թաթուլեան, Պ. Թութլեան եւ Օր. Ա. Կիւրեղեան։ — Մուտքը ազատ է

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

28 Նոյեմբեր, Շաբաթ։

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, կիրակի։

Կը խօսի ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Շավիլի հայրենակիցներու համար Օթօքարը կը մեկնի ժամը 7ուկէսին Փուան տը Շաւիլէն, երթ եւ դարձ 200 ֆրանք։

Արձանագրուիլ «Արդութեան» ի ընկերներուն մօտ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

●

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «ՎԱՐՈՒԺԱՆ» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին։

Կիրակի Նոյ. 7ին, ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտեան երեքը «Օթէլ տը Ֆրանս»ի մէջ (Նախկին ճերմակ սըրճարան)։

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ Օր. Սաթենիկ Տէմիրճեանի (Լիոնի երաժշտանոցէն), Պ. Մ. Միքայէլեանի երգ, արտասանութիւն։

Ճոխ պիւֆէ — Մուտքը ազատ է

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Նոյեմբեր 7ին, Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Ռիւ ժէ, Սէն Լուի սրահը։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթ., մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։

Կը նախագահէ՝ Պ. Կ. ՏԵՐՄՈՅԵԱՆ (Վիէն)։

Կը խօսի ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ (Մարսէյլ)

Գեղարուեստական բաժին.— Կը ներկայացուի կենդանի պատկեր մը (Վրէժի Ոգին)։

ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, Կիրակի։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբին, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի։ Ժամը 15.30ին Մուլէն Պլէօյի սրահը (Սընոն)։

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Պ. ՉՊՈՒՔՃԵԱՆ

Ճոխ գեղարուեստական բաժին, նուագ, արտասանութիւն, խմբերգ, մեներգ, եւն։

Մուտքը ազատ է։

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 28ին, Իսիի քաղաքապետարանին սրահներուն մէջ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. Անդրանիկ Թորոսեանէ (Օչ) հազար ֆրանք, իր այցելութեան առթիւ։ (Զափահաս որբերէն)։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սաթենիկ Գավազեան, Այրի Տիկին Մանուշակ Գավազեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Գավազեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Գավազեան, կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի յետ պատարագի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Պուլվար Օտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ (5 Պուլվար Մուրէն) իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, զաւկին, եղբօրը, աներոջ եւ հօրեղբօր՝

ԶՕՀՐԱՊ ԳԱՎԱԶԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ԴԵՐԱՍԱՆ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

6, ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ — ՍԱԼ Տ'ԻԷՆԱՅԻ ՄԷՋ

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

ՏԻԳՐԱՆ ՄԵԾ

Պատմ. նոր ողբերգութեան երկու արարները միայն (Տիգրանի թագադրութիւնը)

Կը մասնակցին.— Տիկիններ՝ Բ. Դաւիթեան, Ա. Թադէոսեան, Օր. Խրտըշեան, Պ. Պ. Գ. Տէրվիշեան, Ն. Մարգարեան, Ն. Պշտիկեան, Ա. Գմբէթեան ինչպէս եւ հեղինակը։

Կը պարէ շնորհալի պարուհի ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԲԵՄԱԴԻՐ՝ ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ

Տոմսերը ապահովել.— «Յառաջ»էն, Գրատուն Մ. Պարսամեանէն, եւ յանձնախումբի գանձապահ Պ. Ն. Յովհաննէսեանէն՝ 14. Rue Rochambeau, Paris (9)

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Լոյս տեսաւ 1955ի «Գոյամարտ» Օրացոյցը (հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի շրջանի), Ազգային, պատմական, գիտական եւ այլազան ճոխ բովանդակութեամբ։ Շարաթական թերթիկներով եւ պատկերազարդ։ Էջ՝ 54։ Ներկայանալի արտաքինով եւ մաքուր տպագրութեամբ։ Ապսպրանքներու համար դիմել՝

Barsam Agopian. 22, Rue d'Aix, Marseille

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Լեւոն Մանթաշեան եւ ամբողջ ընտանիքը իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Փարիզի Առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի, Փարիզի եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան, գպրաց եւ քահանայից դասուն եւ բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին ողբացեալ ԼԵՒՈՆ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆի մահուան առթիւ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

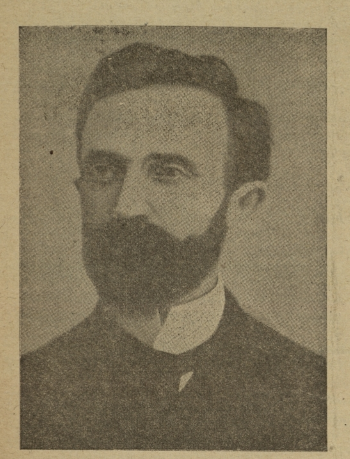
HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ՇԱԲԱԹ 6 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
SAMEDI 6 NOVEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7515 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2926

ՍԻՄՈՆ ԶԱՒԱՐԵԱՆ

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

ՌՈՍՏՈՄ (Ստ. Զօրեան)

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՏՆԷՇԻՆ ՎՐԱՅ, ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ ԵՐԲԵՔ

•

1925էն, երբ Ժ. ընդհ. ժողովը կ'որոշէր Դաշնակցութեան Օրը տօնել ամէն տարի աշնան, գլխաւոր նպատակն էր ինքնաքննութեան, ամփոփումի փորձ մը կատարել :

Ակնարկ մը դէպի ետ, կտրուած ճամբան չափելու, չարն ու բարին զատելու, եւ վաղուան աշխատանքին պատրաստուելու համար :

Ամփոփուիլ, խորհրդածել, քննել եւ զատել,—այս արժանիքները միշտ ալ ունեցած է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, ինքնապաշտպանութեան ամէնի փոթորիկներուն մէջ, երբ կը գործէր հայրենի հողին վրայ :

Տարին անգամ մը եւս հանդիսաւորապէս կատարել այդ պարտականութիւնը՝ կը նշանակէ վերագնահատման եւ վերանորոգման ճիգ մը փորձել :

Այս միջոցին սարքուած տօնակատարութիւնները կը ձգտին ոգեկոչել անցեալը, իբրեւ ներշնչարան, բայց նաեւ իբրեւ ազդարարութիւն :

Այդ առթիւ, կը յիշենք «բազում գործարութեան», որոնք նոր շրջան մը բացին մեր պատմութեան մէջ :

Յիշելով խիկապէս փառաւոր եւ աննախընթաց քաջագործութիւնները, չենք մոռնար, նաեւ, ճակատագրական վրիպումները :

Դաշնակցութիւնը կը մնայ միշտ անխոցելի, ցորչափ կը գործէ ինքնաքննութեան բնազդը :

Մեր կուսակցութեան հիմնական արժանիքներէն մին է ինքնավստահութիւնը, — տոկուն կեցուածք, սուր նայուածք եւ վճռականութիւն՝ խօսքի թէ գործի մէջ :

Մենք ինքնավստահութիւնը չենք շփոթեր ինքնահաւանութեան հետ :

Եթէ այդ մեղքը գործէինք, Դաշնակցութիւնը շատոնց կէս ճամբան մնացած պիտի ըլլար :

Ինքնավստահութեան, ինքնագործունէութեան այդ առնական կորովն էր որ հաւատք ներշնչեց անճար ժողովուրդի մը, աստիճանաբար հարթելով անոր ազատութեան ճամբան :

Նոյն սուր նայուածքը եւ վճռականութիւնը այսօր ալ գլխու պտոյտ կը պատճառեն Դաշնակցութեան հակառակորդներուն :

Խեղճերը տակաւին չեն գտած մեր անսպառ ուժին եւ յարատեւութեան գաղտնիքը :

Չեն գիտեր թէ՝ Դաշնակցութիւնը անփոխարինելի է իբրեւ մղիչ ուժ եւ իբրեւ ազդու պահակ։ Իբրեւ յառաջապահ ճակատ :

Հանրային գործունէութեան ո՛ր եւ է ասպարէզի մէջ, ուր որ Դաշնակցութիւնը կրցած է դեր մը կատարել, միշտ զգալի եղած է վերանորոգման շունչը :

Դարերու ընթացքին, թմրած էր ժողովուրդին դիմադրութեան, ինքնապաշտպանութեան բնազդը :

Մարդիկ թեւեր ունէին, բայց կը վախնային վերցնել, երբ թշնամին անխնայ կը զարնէր :

Դաշնակցութիւնը սորվեցուց ոչ միայն թեւերը վերցնել, այլ եւ զարնել :

Համատարած բռնակալութիւնը խոր թմրութեան դատապարտած էր նաեւ միտքը, ազգային թէ քաղաքական տեսակէտով :

Դաշնակցութիւնը արթնցուց, աշխուժացուց մտածումը :

Մշակոյթի ճակատին վրայ եւս, թարմութեան, ինքնուրոյն ստեղծագործութեան փտակներ բացուեցան, շնորհիւ Դաշնակցութեան սլացքին :

Նոյն իսկ մեր արդի աշխարհաբարը շատ բան կը պարտի Դաշնակցութեան շունչին, իր խոյանքով, խորութեամբ եւ նրբութեամբ :

Քաղաքական ասպարէզին մէջ, չգտնուեցաւ ուրիշ հոսանք մը որ կարենար գերազանցել Դաշնակցութեան վաստակը, գիրով թէ գործքով :

Քաղաքական գրականութիւն ունեցա՞ծ էինք մենք, Դաշնակցութենէն առաջ :

Դաշնակցութիւնը չանտեսեր իր շարքերէն դուրս եղած ուժերը, երբ կ'ուզեն ծառայել պարկեշտօրէն, այս կամ այն ճակատին վրայ :

Մեր կուսակցութիւնը ոչ աղանդ է, ոչ ալ փարախ :

Ո՛րքան անկուսակցական արժէքներ ծաղկեցան, ներշնչուելով Դաշնակցութեան դաւանանքէն եւ գործէն :

Պատնէշին վրայ, աւելի քան երբեք, ընկերներ եւ ուղեկիցներ :

Բայց, չմոռնանք որ դիրքերը կը մնան ամուլ փառքեր, առանց նոր ուժերու եւ յարատեւ աշխատանքի :

Շ.

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

★

ՕԴԱՆԱՒԵՐ ԵՒ ՀՐԱՍԱՅԼԵՐ 1250 ԸՄԲՈՍՏՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն, ֆրանսական օդանաւեր եւ հրա[illegible] արեւելեան լեռներուն մէջ։ Առաջին գործողութեանց վրայ փախած են 1250 ըմբոստներ որոնք ըմբոստութիւն մը սարքած էին։ Օդանաւերը բաւական ցած իջան զարնելու համար Ալժերիա - Թունուզ սահմանագլուխին լեռները, ուր ապաստանած են ըմբոստները։ Այդ լեռներէն իջնելով գիւղեր պաշարած, կամուրջներ քանդած, հեռաձայնի գիծերը խզած էին ահաբեկիչները, անցեալ երկուշաբթի օր :

Ֆրանսական հրասայլերը խորտակելով խճուղիներուն վրայ դիզուած արգելքները պաշարուած գիւղերը հասան առանց դիմադրութեան հանդիպելու։ Ֆրանսական հրամանատարութիւնը կը կարծէ թէ առ նուազն հազար ըմբոստներ կը գտնուին բլուրներուն մէջ, առաջնորդութեամբ 250 Թունուզցի Ֆէլլահներու :

Ալժերիոյ կուսակալը, Ռոժէ Լէոնար, յայտարարեց թէ բոլոր կարելի ձեռնարկները պիտի կատարուին խափանելու համար ապստամբական շարժումը, վերահաստատելով խաղաղութիւնը :

Նախապէս ձերբակալուած 130 կասկածելիները կը հարցաքննուին։ Նոր ձերբակալութիւններ ալ կատարուած են, բայց կուսակալը համաձայն չէ բացառիկ խստութեանց։ Առջի օր Ֆրանսական երկու զրահապատ զօրամասեր Թումթուզ գիւղը հասան որ զրկուած էր հաղորդակցութենէ։ Երրորդ զօրամաս մը եւս օգնութեան հասաւ։ Եւրոպացի գաղթականները այլուր փոխադրուած են օդանաւերու միջոցաւ։ Տասներկու Ֆրանսացի արիներ (սկաուտ) կորսուած են, բայց 36 զբօսաշրջիկ օրիորդներ ապահով տեղ մը փոխադրուած են։ Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ ըմբոստները լաւ զինուած են ինքնագործ զէնքերով, ունին առատ ռազմանիւթ եւ անթելի գործիքներ :

× Ազգայնական վարիչներէն Ֆերհաթ Աբբաս, նախկին երեսփոխան, յայտարարեց թէ բանակին միջամտութիւնը եւ զապողական գործողութիւնները չեն կրնար լուծել Ալժերիոյ խնդիրը, թէ անհրաժեշտ է վերջ տալ գաղթապետական դրութեան եւ գոհացնել ժողովուրդին իղձերը։ Իր կուսակցութիւնը կոչ մը ուղղեց եւրոպացի եւ արաբ ժողովուրդներուն որպէսզի պահեն իրենց պաղարիւնը :

× Հեռագրի մը համաձայն, հօրի մը մօտ գտնուած է դիակը Հաճ Ալի Սայլաի, որ ինքզինքը հրամանատար կը կոչէր «ազատագրութեան բանակին»։ Կարեւոր թուղթեր գտնուած են դիակին վրայ :

× «Ֆիկարօ» կը գրէ թէ Ալժերիոյ ահաբեկչական գործունէութիւնը գործն է կարգ մը ծայրայեղ հոսանքներու որոնք իրենց հրահանգները կը ստանան միեւնոյն աղբիւրէն։ Վերջերս գաղտնի ժողով մը գումարուած է Պելժիոյ մէջ։ Մասնաւոր կազմակերպութիւն մը ստեղծուած է, մարտական նշանախօսքերով։ Ալժերիոյ արեւմտեան մասին մէջ ալ խլրտումներ կը նշմարուին :

× Տեղական թերթերը կը պահանջեն խիստ միջոցներ ձեռք առնել, դադրեցնելու համար Գահիրէի «Արաբական Ձայն» անթելին գրգռիչ կոչերը։ Ֆրանսա - Եգիպտոս ընկերակցութիւնն ալ բողոքագիր մը ուղղեց :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Ռատիօ - Մոսկուան է որ նիւթ կը ճարէ «Արաբական Ձայն»ին :

(Շար. կարդալ Դ. էջ)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՎԱՂԸ, ԿԻՐԱԿԻ, ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 9ԻՆ, ՄԻՒԹՈՒԱԼԻՏԷԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ, ԲԱՑԱՌԻԿ ՅԱՅՏԱԳՐՈՎ ՄԸ (ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ, ԿԵՆԴԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐ, ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՒԱՅԼՆ) :

[illegible]

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Քալիֆորնիոյ Հայ Կրթական Հիմնարկութեան ընդհ. քարտուղարը, ընկեր Հ. Քարեան վերջացուցած ըլլալով իր քննական պտոյտը Միջին Արեւելքի մէջ, վերադարձին հանդիպեցաւ Յառաջի խմբագրատունը, հրաժեշտ առնելու համար։ Ընկերը եւ տիկինը որոնք լաւագոյն տպաւորութիւններ կրած են իրենց պտոյտէն, Քալիֆորնիա վերադարձան Եշ. օր :

× Նոյնպէս խմբագրատուն այցելեց Պ. Մանուկ Տէյէեան, անդամ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիբանանի Շրջ. վարչութեան, որ Ֆրանսա կը գտնուէր առենէ մը ի վեր :

ԴԻՄԱՆԱԼ

Տարի մը եւս բոլորեցինք տարագրութեան մէջ, հեռու հայրենիքէն: Այն հայրենիքէն, որուն ազատագրութեան ազնիւ գաղափարականով ճամբայ ելած էին խումբ մը մտաւորականներ 64 տարի առաջ:

Շատ արիւններ թափեցան այդ ճամբուն վրայ: Հայութիւնը իր լաւագոյն զաւակները ողջակէզ բրաւ ազատութեան սեղանին, ի խնդիր տափ մը սեփական հողի: Յանուն անկախ հայրենիքի՝ այն հողամասերուն վրայ, ուր անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր ապրած էին իր նախնիքները: Որուն ամէն մէկ չերտը իր դարաւոր քաղաքակրթութեան ու մշակոյթին դրոշմը կը կրէր:

Որքան յանդուգն էր ծրագիրը, այնքան տհաւոր եղաւ զոհողութիւնը. որ պարտադրուեցաւ հայ ժողովուրդին:

Այսօր այդ հայրենիքին մեծագոյն մասը՝ բոլորովին հայաջուրկ՝ կը մնայ թշնամի տիրապետութեան տակ: Միւս փոքրիկ մասը, ուր ազատ ու անկախ պետականութիւն ստեղծուեցաւ 1918 Մայիս 28ին, երկաթեայ վարագոյրով բաժնուած է մեզմէ՝ աւելի քան երեք տասնեակ տարիներէ ի վեր:

Կտրուած մայր հողէն եւ նետուած աշխարհի չորս հովերուն՝ Հայութիւնը գերմարդկային ճիգեր կը փորձէ՝ անաղարտ պահելու համար իր ազգային դիմագիծը: Կուրծք կուտայ այլազան օտար ազդեցութեանց, որոնց ամենակուլ յորձանքին մէջ նետուած է ակամայ:

Գերագոյն նպատակն է՝ եթէ ոչ բազմապատկել, գոնէ պահպանել համրանքը: Օտար աստղերու տակ ծնող ու հասակ նետող իր զաւակներուն ներշնչել հայրենիքի սէրը եւ Հայ ծնած ըլլալու հպարտութիւնը:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, հարազատ ծնունդը հայ ժողովուրդին, անոր կազմակերպուած ու կարգապահ միակ հզօր կուսակցութիւնը, երէկ կը գործէր երկրին մէջ, զէն ի ձեռին, իր մարտական խումբերով եւ կամաւորական գունդերով, յանուն հայրենիքի ազատութեան:

[illegible] վիճակուած է կռուիլ ազգային ջարդին, ուծացման, օտարացման եւ այլասերման դէմ, գրիչով ու խօսքով:

Իր կուռ կազմակերպութիւնը ի սպաս դրած է ազգապահպանման, հայապահպանման սրբազան գործին: Պարսկաստանէն մինչեւ Եգիպտոս, Ֆրանսայէն մինչեւ Ամերիկաները դաշնակցական մամուլն ու բեմը այդ նպատակին նուիրուած են:

Դաշնակցութիւնը Սփիւռքի մէջ արթուն պահակն է հայկական բոլոր սրբութեանց:

Փոխանցումի շրջան մըն է որ կ'ապրի հայ ժողովուրդը:

Դաշնակցութիւնը այն հաստատ համոզումն ունի, թէ վերջնական չէ այն վիճակը, որուն ենթարկուած է հայութիւնը [illegible] ի վեր:

Մենք բոլորս ժամանակաւոր հիւրեր ենք այն հողերուն վրայ, ուր կ'ապրինք ներկայիս:

Բազմաթիւ ուրիշ ժողովուրդներ մեր օրին հասած են վերջին աշխարհամարտէն ի վեր:

Միլիոնաւոր մարդիկ՝ հայրենիքէ ու ազատութենէ զրկուած՝ կը սպասեն այն երջանիկ օրուան, երբ պիտի հնչէ աւետաբեր զանգը:

Հեռո՛ւ մեզմէ նահանջականութիւնն ու յուսալքութիւնը:

Հայոց պատմութիւնը շատ աւելի դէշ օրեր արձանագրած է: Բայց հայութիւնը երբե՛ք չէ վհատած:

Այս օրերն ալ կ'անցնին եւ մենք ազգովին կ'ողջունենք մեր ազատ հայրենիքը:

Կարեւորը դիմանալն է:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հայութեան դիմադրական ուժն է:

Այդ ուժը պիտի աճի ու բարգաւաճի եւ իր գործունէութեան դաշտը հետզհետէ պիտի ընդարձակուի՝ քանի կ'երկարին տարագրութեան տարիները:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, ինչպէս 64 երկարաձիգ տարիներէ ի վեր, այսուհետեւ ալ պիտի մնայ հայ ժողովուրդի կողքին, վայելելով միշտ անոր անվերապահ համակրութիւնն ու աջակցութիւնը:

Մինչեւ որ իրականանայ հայութեան գերագոյն երազը, ազատ ու անկախ Հայաստանը:

ՀՐԱՆԴ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ «ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

« Դաշնակցութեան Օրը » երէ իր-պարտութեան տարեդարձն է, միեւնոյն ատեն ազգաբար մըն է բոլոր վեհերոտներուն եւ սկեպտիկներուն :»ԴՐՕՇԱԿ, թիւ 8–10, 1926

Անիմաստ ցուցամոլութիւն մը գոհացնելու համար չէ, որ 1925էն ի վեր, ամէն տարի այս ամիսներուն, գաղթաշխարհի բոլոր կեդրոններուն մէջ կը տօնուի «Դաշնակցութեան Օր»ը:

Եւ կը տօնուի միշտ աւելի հանդիսաւորութեամբ, ոչ միայն Դաշնակցականներու, այլ եւ հայ ազատատենչ, հայրենասէր եւ հաւատաւոր բազմութիւններու կողմէ:

Ի՞նչ իմաստ ունի այդ «Օր»ը եւ ինչո՞ւ հակառակ իր կուսակցական նկարագրին, ան կը դառնայ սատրճանաբար մեր ազգային տօներէն մէկը:

« Հեռու սնամէջ ցուցամոլութենէ. այդ «Օր»ը կը յատկանշէ ինքնաճանաչման արտայայտութիւն մը, որ կազդուրիչ է ամէն կերպով »:

« Դրօշակ »ը այս ընդհանուր բացատրութիւնը տալով Դաշնակցութեան Օրուան իմաստին, կ'աւելցնէ.— «Դաշնակցութեան Օր»ը պիտի դառնայ նախատօնակը հաւատամքի մը, որ ամէն բանէ առաջ, ինքն իր ուժին վստահելու, իր ճակատագիրը վարելու կորով ներշնչեց ստրկացած բազմութեան, եւ ազգային գիտակցութեան առաջնորդեց բանաւոր հոտը »:

« Դաշնակցութեան Օր »ը կոչուած է ուրեմն ճանչնալու այն կախարդիչ եւ հրաշագործ ուժը, որ յեղաշրջեց հայկական մռայլ իրականութիւնը՝ վերստեղծելով Հայաստանն ու հայութիւնը:

Եթէ Դաշնակցութիւնը եղաւ այս յեղաշրջող ու հրաշագործ ուժի մարմնաւորումը, ան այդ ուժի գաղափարները փոխ չառաւ օտար փիլիսոփայութեանց աւետաբաններէն: Եւ ոչ ալ ինքը ծնունդ տուաւ այդ գաղափարներուն:

« Հասունցած մարդիկ էին Քրիստափոր, Սիմոնը եւ Ռոստոմը, երբ հիմնադրեցին Դաշնակցութիւնը: Դեռ անուանումէս Դաշնակցութիւնը չծնած՝ անոնք փաստօրէն Դաշնակցականներ էին արդէն: Այս իմաստով Դաշնակցութեան գաղափարները շատ աւելի հին անցեալ ունին՝ քան Դաշնակցութեան գործերը: Այդ գաղափարներուն ակունքները գտնելու համար հարկ է դառնալ դէպի ետ, դէպի մեր պատմութեան խորհրդաւոր արշալոյսը, ուր մեր նախնիք հայկական ազգութիւնը չապախեցին, կերտեցին մեր հողեկան ինքնատիպ աշխարհը եւ անկախութեան ոգի դրին մեր մէջ»: (Այս եւ հետագայ մէջբերումները Վ. Ն.-ի «Դաշնակցութիւնը եւ Բոլշեւիզմ» գործէն):

Այդ գաղափարները սակայն, մտաւոխութիւններու մէջ էին միայն: Ազգն ու Հայրենիքը, անկարող էին, անհիրընկալ՝ զանոնք իրենց քաշելու:

Կորսնցուցած էինք ազգ ու հայրենիքի բոլոր ստորոգելիները:

Բռնակալներն ու դարերը, տիրոած էին մեզ:

« Մէկ էինք կրօնքով, ու դարձանք բազմակրօն:

« Մէկ էինք լեզուով, ու դարձանք բազմալեզու:

«Մէկ էինք ազգային մարմնով, ու դարձանք բազմամարմին հատուած:

« Մէկ էինք հայրենիքով, զրկուեցանք անկէ՝ ու չունենալով մէկը՝ ունեցանք քանի մը հայրենիքներ, իրարմէ բաժան եւ իրարու անծանօթ:

« Կարծ՝ Լուսաւորչական Հայեր էինք, միացած ու միացեալ Հայաստանի մէջ, սակայն դարձանք յարանուանացած ու հատուածացած բազմաբարբառ Հայեր, օտարացած եւ բաժան – բաժան պարսկապատկան, Թրքապատկան եւ ռուսապատկան Հայաստաններու մէջ:

« Ֆիզիքապէս դարաւոր հարուածներուն տակով՝ մնացինք հող ու ամբոխ, ուր հողը՝ հայրենիքի չէր այլեւս, ոչ ալ ամբոխը՝ ազգ: (Ընդգծումը իմս է, Մ. Տ. Թ.):

« Մեր պատմութեան բերումն էր այս եւ ոչ մեր ազգային գիծը:

« Այսպէս դարձանք ակամայ»:

« Եւ որ ամէնէն ծանր է,— այսպէս եղանք ոչ միայն դուրսէն՝ ազգային պետական կառոյցով, այլ եւ ներսէն՝ մեր հոգեկան կերպարանքով »:

... Մեր պատմութեան այս խաւար գիշերին էր, որ ծնունդ առաւ Դաշնակցութիւնը՝ անհայրենիք, անուղի եւ անհայ մթնոլորտին մէջ, իբրեւ ժողովուրդի մը հայրենաշունչ ոյժը»: (Ընդգծումը իմս է, Մ. Տ. Թ.):

Աւելէ եղքն է, որ Դաշնակցութեան գաղափարաբանութեան սաղմերը մեր պատմութեան արշալոյսէն գոյացած՝ , իրենց բեղնաւորումին կը հասնին՝ հողի եւ մարմին առած Դաշնակցութեան կազմակերպութեան մէջ:

Անհայրենիք, անազգ եւ անհայ մթնոլորտը, թէեւ դեռ երկար ժամանակ մնաց միշտ անշնչելի եւ թունաւոր, սակայն, վերջ ի վերջոյ, մեր ազատագրական պայքարի բոցավառ հարուածներէն ան՝ պիտի քշուէր մեր հորիզոններէն:

Ծանօթ ու դաժան եղաւ Դաշնակցութեան պայքարը:

«Մահ կամ ազատութիւն» նշանախօսքը, դարձաւ Դաշնակցութեան պայքարի գաղափարը:

Գիտակցական մահը՝ ազատութեան համար եւ ստրկութեան փոխարէն, վերափոխեց մեր բովանդակ իրականութիւնը:

Եւ դարձանք ազգ, վերագտնելով մեր փառքի օրերու առաքինութիւնները:

Ստեղծեցինք մեր հայրենիքը, մեր Միացեալ, Ազատ եւ Անկախ հայրենիքը, դարերէ ի վեր ստրկացած, բաժանուած ու կերպարանափոխուած դաշինճներու կողմէն:

Այս է Դաշնակցութեան վաստակը:

Այս վաստակը սակայն, երէկուան գործն էր, մեր սրբացած նախորդներու պայքարի արդիւնքը:

Ի՞նչ կ'ընենք այսօր: Ի՞նչ կ'ընենք բոլորս ալ՝ մնացորդաց թէ նորերը:

Ի՞նչ կ'ընենք պահելու համար մեզի ձգուած հսկայ ժառանգութենէն մեզի մնացած մէկ մասը միայն:

Եւ մանաւանդ, ի՞նչ կ'ընենք մեզմէ գողցուած եւ յափշտակուած այդ ժառանգութեան մեծագոյն մասը վերատանալու եւ դրաւելու համար:

Պատասխանները այս հարցականներուն կուգան ինքնաբերաբար եւ առանց դժուարութեան, եթէ արիաբար եւ հպարտութեամբ տեւականօրէն սերտենք Դաշնակցական հայութեան, հաւատքի, եւ առնենք մանաւանդ ... զոհաբերութեան ոգիով ստեղծուած՝ ազատագրական պատմութիւնը:

Առանց այս հարցումներուն «Դաշնակցութեան Օր»ուան յատկանշումը կը կորսնցնէ իր իմաստը:

Մ. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԳՈՐԾԻՉԻ ՄԸ ՅՈՒՇԵՐԷՆ

★

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԳԱՆՁԸ ՍՈՒՐԲ Է

Հայաստանի հետ կապուած եւ հինաւուրց գաղափարական շունչին տակ դաստիարակուած ամերիկահայ գաղութը իր մէջ մանկական հաւատք ունէր եւ դեռ կ'ապրէր այդ յուշերով: Անոնց համար Դաշնակցական ըլլալը պատիւ էր եւ մեծ ջղագրգռութեամբ կը սպասէին կոմիտէի մը մասնակցելու իրենց դիմումի պատասխանին: Հապա եթէ մերժո՞ւմ ստանային: Անոնք հաւատք ունէին նաեւ դէպի իրենց բոլոր անդամները՝ համեստ աշխատաւորէն մինչեւ համալսարանական մտաւորականը: Իսկ անոնց վերաբերմունքը դէպի Դաշնակցութեան գանձը՝ գաղափարապաշտութեան բարձր թռիչքներու հետ կարելի է համեմատել միայն:

1915 թուին, երբ անկարելի եղաւ համագործակցութեան եզր մը գտնել բոլոր հոսանքներուն միջեւ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէն առանձին թափով սկսաւ հանգանակութեան՝ յօգուտ Ազգային Բիւրոյի: Բոլոր միւս հոսանքները՝ Ռամկավար, Վերակազմեալ, Հնչակեան, Առաջնորդարան, Բողոքականներ եւ Բարեգործական, միացած էին Դաշնակցութեան դէմ: Անոնք իրենց խոշոր թնդանօթները հրապարակ բերած էին՝ սրբազան, փաստաբան, բժիշկ եւն, իսկ մենք կը ամրակռծէինք մեր շարքերը զոհաբերութեամբ: Երբեմնի սրբազան մը՝ Մուշեղ, հասած էր Տիթրոյիթ եւ հանգանակած 3.500 տոլար: Հանգանակութենէն վերջ, մեր ընկերներու ստացած տեղեկութիւններու համաձայն, կանխիկ գումարը՝ 1750 տոլարի չափ՝ սրբազանն ու իր ընկերները վստահած չէին իրենց գանձապահին եւ պահած էին իրենց քով:

Մօտաւորապէս ամիս մը վերջը մենք ունեցանք հրապարակային – հանգանակային ժողով՝ կամաւորներու համար: Հաւաքեցինք տասը հազար տոլար, որուն 7.500ը կանխիկ՝ թղթադրամ եւ ոսկի: Տէյրէյի Կոմիտէի գանձապահ ընկերը, համեստ աշխատաւոր մը, մերժած էր այդքան խոշոր գումար մը վերցնել իր պատասխանատուութեան տակ: Բոլոր ընկերները կատղած էին, որ գանձապահը չի կատարեր իր պարտականութիւնը:

– Մենք մեր ընկերներուն կը հաւատանք, մենք սրբազանի պէս չենք, հոգ չէ թէ մէկ միլիոն տոլար — գանձապահը պիտի տէր դառնայ:

Հաւատք դէպի ընկերները, որովհետեւ բոլորն ալ հաւատացած էին Դաշնակցութեան գաղափարին եւ հերոսապատումին:

Իսկ Ս. Ժողէֆի կոմիտէի գանձապահն էր Բղեցի համեստ և հաշիւ չգիտցող գիւղացի մը: Արժէ անոր պատկերն ալ տալ: Կոմիտէական ժողովի մը մէջ արձանագրութեան տետրերը քննելէ եւ ներկայացուցականները աչքէ անցընելէ ետք, խնդրեցի գանձապահի տետրակը՝ նայելու համար մուտքի – ելքի հաշիւները:

Գանձապահ ընկերը ե՛ւ տեղէն, անցաւ միւս սենեակը, եւ ես լսեցի երկրին հին եւ երաժշտութեամբ բացուող սնտուկի մը ձայնը: Քիչ ետք ընկերը վերադարձաւ եւ լեցուն թաշկինակ մը դրաւ սեղանին վրայ, ըսելով.

— Ահա մեր գանձը, ընկեր:

Ես զարմացայ, Կոմիտէի գանձը. կեղտոտ թաշկինակի մէջ: Եւ բացի թաշկինակ – գանձարկղը, տեսայ ամէն տեսակ նոր եւ հին դրամներ՝ սէնթեր, նիքըլներ, տոլարներ եւ տասնոցներ: Դժուարին կացութեան մը մատնուած էի: Թէեւ հարցաքննութենէ մը վերջ, տեսայ որ բոլոր ընկերներու վճարումներն ու գանձի գումարը հաւասար են:

Պատմեցին, որ կուսակցութեան համար հաւաքուած դրամները կեդրոնացուցած են մէկ տեղ, երբեք սէնթի մը ձեռք դպած չեն եւ, եթէ մանրուքի պէտք ունեցած են ,գանձի օգնութեան դիմած չեն:

— Այդ՝ կուսակցութեան դրամն է, ընկեր Միքայէլեան, սուրբ գանձ է,— ըսաւ գանձապահը:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԿՆԻՔԸ

Երկրի շունչը, ինչպէս յիշեցի վերը, կը տիրապետէր ամերիկահայ գաղութին վրայ: Հ. Յ. Դաշնակցութեան Կ. Կոմիտէն իրենց համար կառավարութիւն էր, իսկ գործիչները՝ անոր ներկայացուցիչներն էին, մամուլը՝ անոր գաղափարները տարածող, Կոմիտէները՝ տեղական իշխանութիւն, ատենապետները՝ տեսակ մը գիւղապետներ: Կոմիտէ, Շրջ. Խորհուրդ, Կ. Կոմիտէ, Պատգամաւորական Ժողով, Բիւրօ եւ Ընդհանուր Ժողով,—ասոնք մեծ կազմակերպութեան անհրաժեշտ օղակներն են:

Հրապարակային ժողովի մը համար Քլիվլէնտէն պիտի անցնէի Պըֆլօ, ուր նոր կոմիտէ մը կազմուած էր: Նամակով մը խնդրած էի հրապարակային ժողովի համար կարգադրութիւններ ընել: Ասկէ քանի մը շաբաթ առաջ Կ. Կ.ը շրջաբերականով մը հաղորդած էր կոմիտէներուն զգոյշ ըլլալ, որովհետեւ մեր հակառակորդներն ամէն ջանք կը թափեն մեր շրջաբերականներուն տիրանալ եւ կամ իրբեւ Դաշնակցական ներկայանալ ներքին գաղտնիքներ կորզելու համար: Իմ անունով ալ ապահովագրուած նամակ մը ղրկուած էր Պըֆլոյի Կոմիտէի հասցէով:

Կայարան հասնելէս վերջը, առաջին գործս եղաւ գտնել մեր տղաները: Տրուած

“ՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ...”

(ՍՈՒՐԻՈՅ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԻԹՈՎ)

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այս բարդ ու խճճուած պայմաններու տակ է աՀա, որ մենք մասնակցեցանք Սուրիոյ վերջին խորհրդարանական ընտրութեանց, պայքարող կուսակցութիւններէն Վաթանիներու ցանկին միանալով եւ ընկ. Հ. Փափազեանի թեկնածութիւնը դնելով:

Նորէն կը յիշեցնենք. 1954 Սեպտ. 24–25ի եւ Համեմատականի մնացած Հոկտ. 4–5ի ընտրութիւնները ՄԵՐ ընտրութիւնները չէին, ՄԵՐ պայքարը չէր, ազգային ՄԵՐ ներքին կեանքին մէջ, բացատրաբար ՀԱՅ քուէներով:

Ոչ, մենք կը մասնակցէինք ՎԱԹԱՆԻ – ՆԵՐՈՒ Հետ և ՎԱԹԱՆԻՆԵՐՈՒ ցանկով:

Ու պարտուեցանք այն պարզ պատճառով, որովհետեւ ընտրութեանց մէջ Վաթանիները պարտուեցան, պարտուեցաւ Վաթանիներու ցանկը:

Սակայն այս պարտութեան մէջ կայ թէ ՄԵՐ բաժինը եւ թէ Վաթանիներու:

Սուրիական ընտրութեանց եղանակը դիւրութիւն կուտայ կողմերէն իւրաքանչիւրի այս բաժինը ճշդելու:

Քաղաքներու մէջ ընտրութիւնները կատարուած են թաղ առ թաղ:

Նոյն ձեւով կատարուած են նաեւ, Հալէպի մէջ, ուր կան թէ զուտ հայաքնակ թաղեր, թէ թաղեր խառն բնակչութեամբ (առաւելաբար Հայ) եւ թէ արաբաբնակ թաղեր:

Արդ, ի՞նչ պատկեր կը պարզեն թաղ առ թաղ կատարուած ընտրութիւնները:

Այս Հարցումին պատասխանելէ առաջ յայտնենք, որ մեր Հակառակորդները անվերապահ ձեւով գոհ են ընտրութիւննե – րէն:

Անոնք ամէնքը միաբերան կը յայտա – րարեն — այս չքախումբին Հետ է նաեւ մեր Հարեւանը — որ ընտրութիւնները տեղի ունեցած են իդէալական պայման – ներու տակ, ազատ, առանց որեւէ բռնու – թեան, առանց միջամտութեան եւ առանց խարդախումի կամ խուսափումի որեւէ փորձի:

Մեր մեծագոյն շահը սուրիական ընտ – րութեանց մէջ — մեր հակառակորդներու այս խոստովանութիւնն է:

Հակառակ այն իրողութեան, որ «կա – խարդ ձեռքեր», ինչպէս որ «Արեւելք» կ'ըսէ, անկարելի դարձուցած են Հայա – բաւոր Հայ քուէատուներու մասնակցու – թիւնը ընտրութեան, այսպէս օրինակ, Սահակեան դոյգ քուէատուփերէն ընտրե – լու իրաւունք ունեցող 1615 Հայրենակից – ներու ... 794ը միայն կրցած է քուէար – կել, իսկ քաղաքի Հայութեան Հոծ թաղե – րէն Սալիպէէի 821 ընտրելու իրաւունք ունեցող Հայրենակիցներէն միմիայն ... 290ը, նոյնը նաեւ ուրիշ թաղերու մէջ, Հակառակ այս իրողութեան, կը կրկ – նենք, մեր բոլոր Հակառակորդները ԱՆ – ԹԵՐԻ եւ ԱՆՔՆՆԱԴԱՏԵԼԻ կը յայտարա – րեն սուրիական վերջին ընտրութիւնները:

Արդ, ի՞նչ կ'ըսեն ԹԻՒԵՐԸ, ի՞նչ կ'ը – սեն ՓԱՍՏԵՐԸ, «աւելի յամառ, քան ինքը ճշմարտութիւնը», ինչպէս որ բրիտը կը սիրէ վկայել:

Սեպտեմբեր 24–25ի ընտրութեանց Հալէպի ութ Հայաբնակ թաղերու 6738 ընտ – րողներէն մասնակցած են 3384 Հոգի:

Այս 3384 քուէներէն Սալաթեան (Հա – մայնավարներու թեկնածու) ստացած է 1085 քուէ, Զրաճեան («Տասպ»ական – ռամկավար եռայլն)՝ 442 քուէ, Երէցեան («անկախ»)՝ 289 քուէ, Հրաչ Փափազ – եան՝ 1870 քուէ:

Երեք թեկնածուները ոչ միայն զատ – զատ Հ. Յ. Դաշնակցութեան թեկնածուէն նուազ քուէ առած են, այլ եւ նուազ ա – ռած են Հաւաքաբար, երեքը միասին (1816 ընդդէմ 1870ի):

Նոյնը նաեւ Հոկտ. 4–5ի Համեմատա – կանի ընտրութեանց:

Ինը Հայկական թաղերու մէջ Դաշնակ – ցութեան բոլոր Հակառակորդներու միակ թեկնածու՝ Տ. Զրաճեան՝ ստացած է 462 քուէ, իսկ Հ. Փափազեան՝ 893:

Արդ, այս պայմաններու տակ ի՞նչպէս ընտրուած է Տ. Զրաճեան:

Պարզ է պատասխանը:

Ընտրուած է նախ այն պատճառով, ո – րովՀետեւ Համեմատականի մէջ նաեւ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ իրենց քուէները տը – ւած են Տ. Զրաճեանի:

Ընտրուած է նաեւ այն պատճառով, ո – րովՀետեւ «Տասպ» կուսակցութիւնը, Համեմատականի մէջ դաշնակցելով Հա – մայնավարներու Հետ, ԱՐԱԲ եւ ՀԱՄԱՅ – ՆԱՎԱՐ քուէներով պարտութեան մատ – նած է ՎԱԹԱՆԻՆԵՐԸ, այն ցանկը, ուր կը գտնուէր նաեւ ընկ. Հրաչ Փափազեանի անունը:

Մեզմէ շուրջ 24 դար առաջ ապրող մեծ աթենացին՝ Սոկրատ՝ կը յայտարարէր, որ կան բանականութեան կանոններ, ո – րոնք պարտադիր են ոչ միայն անմահնե – րու, այլ եւ մաՀկանացուներու Համար:

Իսկ այդ կանոնները ԹԻՒԵՐՈՒ եւ ՓԱՍՏԵՐՈՒ լեզուով կուգան Հաստատե – լու, որ սուրիական վերջին ընտրու – թեանց.

Առաջին.— Տ. Զրաճեան երեսփոխան ընտրուեցաւ ԱՐԱԲ եւ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ քուէներով:

Երկրորդ.— Հայազգի ըլլալով մէկ – տեղ՝ իբրեւ ՀԱՅ երեսփոխան չընտը – րուեցաւ:

Երրորդ.— ՍՈՒՐԻԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ իր քուէներով անգամ մըն ալ եկաւ վկայե – լու, որ ինք Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ Հետ է:

Այս «պարտութիւն»ն է աՀա, որ մենք կրեցինք Հալէպի երեսփոխանական ընտ – րութեանց մէջ:

(Խմբ. ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Հասցէին գացի եւ մտայ սրճարան մը:

— Բարեւ, Հայրենակից,— ըսի առաջին Հանդիպողին:

— Աստծու բարին, Հազար բարով:

— Այստեղ Դաշնակցականներ կա՞ն,— Հարցուցի:

— Այո, բոլորս ալ Դաշնակցականներ ենք, դո՞ւն ով ես:

— Ես ընկեր Ա. Միքայէլեանն եմ, ըսի, սպասելով որ բոլոր ընկերները շուրջս կը Հաւաքուին, ինչպէս ամէն տեղ:

Անտարբերութիւն մը տեսայ սակայն այդ մարդու դէմքին վրայ:

— Կիրակոս, Հոս եկուր, ձայնեց ըն – կերը:

Եւ Կիրակոսը եկաւ միւս ընկերներուն Հետ միասին:

— Ա՞յս է Ա. Միքայէլեանը, Հարցուց ընկերը, որ Կոմիտէի ատենապետն էր:

Կիրակոս նայեցաւ ինծի, դիտեց ոտքէս մինչեւ գլուխս, քիչ մը մտածեց եւ ապա Հեղինակաւոր կերպով յայտարարեց.

— Ոչ:

Կիրակոսը յայտնած էր ընկերներուն, որ ինք կը ճանչնայ ընկեր Միքայէլեանը եւ այդ պատճառով ալ անոր կարծիքը վերջնական էր:

Այդ յայտարարութենէն ետք բոլորն ալ երեսները դարձուցին եւ իրենց խաղերով զբաղեցան:

Ես մնացի մինակ: Ինչ ընելս չէի գի – տեր: Գրպաններս տակնուվրայ ըրի եւ գտայ «Հայրենիք»ի խմբագրութենէն տը – ուած աշխատակցի տոմսը: Հաւաքեցի բո – լոր ընկերները եւ յայտարարեցի, թէ փաստերով պիտի ցոյց տամ, որ Ա. Մի – քայէլեանն եմ: Բոլորը շուրջս խմբուե – ցան: Ես Հանեցի «Հայրենիք»ի յանձնա – րարականը: Ատենապետն առաւ, կարդաց եւ վերադարձուց ինծի՝ ըսելով.

— Պահէ, պարոն, այդ թուղթը կրնան չէզոքի մըն ալ տալ: Մենք Դաշնակցու – թեան կարմիր կնիքով յանձնարարական կ'ուզենք: Դուն չես կրնար մեզ խաբել. քեզի պէս ճամբորդներ շատ ենք տեսած:

Բարկութեան եւ Հրճուանքի Հոսանք մը անցաւ երակներէս: Բարկութիւն, որով – Հետեւ երկար ճամբորդութենէ մը վերջ Հանդիստի պէտք կը զգայի: Եւ Հրճը – ւանք, որովՀետեւ կը զգայի ուժը Հ. Յ. Դաշնակցութեան կարմիր կնիքին:

Պատմութիւնը կը կրկնուի: Նոյն ոգին՝ ամէն տեղ:

Անգամ մըն ալ Մշոյ Դաշտի Նոր – Շէն կաթոլիկ գիւղին մէջ մերժեցին տեղեկու – թիւններ տալ իրենց կացութեան մասին, որովՀետեւ Կ. Կ.էն կարմիր կնիքով յանձնարարական չունէի:

Անխուսափելի կարմիր կնիք, որ ոգի մըն է, գաղափար մը, ուժ մը եւ Հաւատք մը միանգամայն:

Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

●

Անհատի մը կեանքը, անոր Հասկացո – ղութիւնը, ազգային Համակեցութեան ի – մաստով՝ որչափ զարգանայ՝ այնքան կը խորանայ Հաւաքական պաշտպանութեան, արժանապատուութեան զգացումը ու կը դառնայ անընկճելի ձգտում:

Այս զարգացման ուղիով ժողովուրդնե – րու Հաւաքական մոլեռանդութիւնը կը դառնայ աՀեղ փոթորիկ մը, անդուսպ Հեղեղ մը, տապալելու ամէնէն ուժեղ անքարտակները, իրեն պարտադրուած ընկերային եւ քաղաքական կարգուսար – քը, որ կը միտին ընկճել իրենց ազատա – տենչ կամքը:

Հին, Հին, դարերուն, Հեթանոսական բռնակալութեան վերջ տուաւ քրիստո – նէութիւնը: Այս վերջինը յաջողած էր ըս – տեղծել պայթուցիկ ուժ մը, մոլեռան – դութիւն մը, որ իր զոՀաբերութեամբ եւ նաՀատակութեամբ գերազանցեց նախ – կինը:

Վարդան Մամիկոնեանի օրերուն, Հայ ժողովուրդի անվերապաՀ ծառացումը զրադաշտական բռնակալութեան դէմ՝ որ քրիստոնէական Հաւատքին ներշնչումով էր եղած, աւելի քաղաքական ազատու – թեան ձգտումն էր խորքին մէջ: Խաչին առաջնորդութեամբ՝ աՀաւոր պոռթկու – մով մը նետուեցաւ կրակին մէջ, առանց Հաշուելու պարսկական անՀամար ուժե – րը:

Եւ այսպէս ճակատեցաւ ուրիշ արշա – ւանքներու դէմ:

Թուրք – թաթարական անՀամար վոՀ – մակը, կարծես պաՀ մը ընկճեց Արմէնե – րու ըմբոստ ոգին, սակայն ան Փիւնիկի մը նման վերածնաւ նոր կրօնքի մը մղու – մով, Յեղին տառապանքէն, արեան ծո – վերէն՝ աՀաւոր երկունքով ծնաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը որպէսզի Հայը առաջ – նորդէ դէպի ազատութիւն եւ Հայրենիք:

1890ին Շէկ Արտաւազդի շղթաները փշրուած էին. ՎաՀագնեան յանդգնու – թեամբ գրաՀաւորուած սերունդ մըն էր կրկէս նետուած, դարաւոր թշնամիէն Հատուցում պաՀանջելու: Հայոց աշխար – Հի ազատութեան մոլեռանդութիւնն էր արթնցած իր տիտանական զաւակներուն սրտին մէջ: Սերունդներ յորդաճուն իրա – րու յաջորդեցին մինչեւ Հայրենիքի ազա – տութեան ստեղծումը:

Ո՞ր ազգը իր Հայրենիքին ազատութեան Համար զոՀած է այնքան կանաչ կեան – քեր, թափելով ծով արիւն:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Հայուն սրտին մէջ վառեց սրբազան կրակը ազատու – թեան, որ դարձաւ տեսակ մը կիրք, որ – պէսզի տառապանքոտ ժողովուրդը տիրա – նայ իր պապենական Հայրենիքին:

Իր ստեղծած Հայրենիքէն դուրս ալ, ազատ արտասաՀմանի մէջ, այսօր Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը սերունդներ կը թրծէ նոյն Հայրենասիրութեամբ:

Ուր որ կայ Դաշնակցական կազմակեր – պութիւն մը, Հոն կը տեսնենք թրթռուն սիրտ, Հայկական ոգի եւ Հայրենաշունչ աշխատանք:

Անոնք որ այցելած են Սուրիա, Լիբա – նան, Եգիպտոս, Իրաք, Պաղեստին, Պարսկաստան, կը վկայեն թէ ինչ խան – դավառ գործունէութիւն կը տիրէ, ակում – բներով, ամէն կարգի շինարար աշ – խատանքով, առաջնորդութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Ի տես այս յարաճուն աշխուժութեան, այցելողներուն Հոգին ալ կը Համակուի Հաւատքով եւ խանդա – վառութեամբ:

Ամերիկահայ գաղութին մէջ ծնած պատանեկութեան ատեն, Տարօնցի ռամ – կավար քաՀանայ մը կը գրէր բարեկամի մը (անունը կը վերապաՀեմ):

— «Դաշնակցական շրջանակը ունի, ազգային մաքուր զգացում, կրօնական անկեղծ պաշտամունք, եկեղեցիին Հան – դէպ սէր եւ անվերապաՀ նուիրում: Պաշ – տամունքի ատենին կը սիրեն Հայ ժո – ղովուրդի աւանդութիւնները ու սովորու – թիւնները: Անոնց Հանդէսներուն մէջ կը տիրէ խանդավառութիւն եւ ոգի, մարդ տոգորուած կը յարգէ եւ պատկառանք կ'ունենայ, անոնք Հարիւրին Հարիւր Հա – յեր են: Այս դաստիարակութիւնը Դաշ – նակցութիւնն է որկուտայ յարատեւօրէն: Իսկ միւս կողմէ « յառաջդիմական » շըր – ջանակին մէջ ամէն բան աղճատուած է, ոչ ոգի, ոչ ալ ազգային զգացում, բոլո – րովին աշխարՀաքաղաքացի են: Կրօն – քի եւ եկեղեցիի Հանդէպ իրենց վերաբե – րումը պայքարի մէջ կը կայանայ: Անոնք ոչ թէ կ'օգնեն եկեղեցիին այլ կ'օգտա – գործեն իրենց պրոպականտին Համար: Մեր ճակատի քաՀանաներն անգամ Հա – սարակ փարխեցիներ են, կը խմեն, կը զուարճանան, ժողովուրդին մէջ Հրապա – րակաւ կը պաՀեն ծափի եւ զափի առաջ – նորդութեամբ...»:

Աւելորդ է բան մը աւելցնել այս պատ – կերին վրայ:

Հայ ժողովուրդը իբրեւ երախտագի – տութիւն, իր սրտին մէջ խորան մը բա – ցած է իր արի արանց զաւակներուն Հա – մար եւ պարբերաբար կը խոնարՀի անոնց անթառամ յիշատակին առջեւ:

Ամէն Հայ մարդ որ ազգային զգացում ունի, պարտականութիւն պէտք է սեպէ պղտուիկ մը խունկ ծխել, տարին մէկ ան – գամ, խաղաղեցնելով ազատութեան նա – Հատակներուն խռովայոյզ Հոգին:

Դաշնակցութեան Հաւատամքն է որ բո – վանդակութիւն կը դնէ տարազիր բազ – մութեանց մտքին մէջ, ամրապնդելով ա – նոր ոգին:

Դաշնակցութեան Օրը ոգեկոչումի, անցեալ տառապանքներու եւ մարտն – չումներու վերապրումի օրն է, ազբիւր ներշնչումի եւ յարատեւ գործունէու – թեան:

Ց. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

ՀԱՅԿ. ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ ԼԱՌՈՒՍԻ ՄԷՋ

Լառուս Հրատարակչական տունը 1946– ին լոյս ընծայած էր ստուար Հատոր մը երաժշտութեան մասին, Լա Միւզիք, տէ Օրիժին ա նօ ժուր:

Այս Հատորին մէջ ոչ մէկ յիշատակու – թիւն կար Հայկական երաժշտութեան մասին:

Այժմ կը պատրաստուի այս գրքին երկրորդ տպագրութիւնը, ճոխացեալ եւ յաւելեալ:

Հատորի գլխաւոր խմբագիրը՝ Նորպէր Տիւֆուրք վերջերս դիմած է յայտնի ե – րաժշտագէտ եւ մեր աշխատակից Օր. Մարգարիտ Բաբայեանի, որպէսզի խմ – բագրէ Հայկական երաժշտութեան բա – ժինը՝ նոր տպագրութեան Համար:

Օր. Բաբայեան սիրայօժար ընդ առաջ երթալով այս Հրաւէրին, «Երաժշտական Լառուս»ին Համար պիտի գրէ Հայկական երաժշտութեան պատմութիւնը սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը, տալով նաեւ նկարնե – րը Հայ նշանաւոր երաժիշտներու, ինչ – պէս նաեւ երաժշտական գործիքներու պատկերները:

Նոր Հատորը լոյս պիտի տեսնէ քանի մը տարիէն:

Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿ. ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

Ինչպէս Հաղորդեցինք, Համազգային Ընկերութեան եւ Փալանճեան Ճեմարա – նին 25ամեակին առթիւ, որ առաջին ան – գամ տօնուեցաւ Պէյրութի մէջ, Հոկտ. 31ին, 70.000 լիբ. ոսկի Հաւաքած է, իբ – րեւ առաջին ցանկ:

Նուիրատուներն են.— Պ. Պ. Յակոբ Տէր Մելքոնեան 25.000 ոսկի, Լեւոն Խա – նամիրեան 25.000 (իր աղջկան՝ Հանգուց – եալ Նուարդ Խանամիրեանի յիշատակին), Միսաք Ազիրեան Հինգ Հազար, Մելքոն Տէր Մելքոնեան Հինգ Հազար, արտասաՀ – մանէն երկու Հայրենակիցներ 10.000 ոս – կի:

Հանգէսին մանրամասնութիւնները՝ յա – ջորդով:

ՓԱՐԻԶԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ 50ԱՄԵԱԿԸ

Փարիզի Ս. Յով. Մկրտիչ եկեղեցւոյ օծման 50րդ տարեդարձը արժանավայել շուքով կատարուեցաւ կիրակի, ի ներկա – յութեան Հաւատացեալներու Հոծ բազ – մութեան մը:

Կոմիտասեան քառաձայն պատարագէն ետք կատարուեցաւ Հոգեհանգստեան պաշտօն, եկեղեցաշէն բարերար Աղեք – սանդր Մանթաշեանի եւ պարագաներու յիշատակին:

Հոգաբարձութիւնը գեղեցիկ մտածումը ունեցած էր բարերարին կիսանդրին զե – տեղելու եկեղեցւոյ մուտքին աջ կողմը:

Արարողութենէն ետք արձանին վրայ դրուեցաւ մեծ ծաղկեպսակ մը: Ատենա – պետ Պ. Պալըքճեան ներբողելով բարերա – րին ազգօգուտ ձեռնարկները, բացուած Հաշտից յաւերժական տարին: Այս առ – թիւ տեղի պիտի ունենան մեծ Հանդի – սութիւններ:

ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԻՒՆ ՍԱՐԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

ՏՈՔԹ. ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ՉԱՓԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԹԵԼԱԴՐԷ

Արեւմտեան Գերմանիոյ գլխաւոր կուսակցութիւնները կը շարունակեն պայքար մղել Սարի մասին եղած կարգադրութեան դէմ, ծանրապէս մեղադրելով Տոքթ. Ատընաուըրը, որ կը ջանայ ապահովել համաձայնութեան վաւերացումը: Վարչապետը առջի օր ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, յուսախաբութիւն յայտնեց այս պայքարին առթիւ: Իր լուրջ չեշտը տեսակ մը յոգնութիւն կը մատնէր: «Կը կարծեմ թէ, ըսաւ, կարգ մը քաղաքագէտներ ճիշդ չեն ըմբռներ ամբողջ համաշխարհային կացութիւնը որմէ կախում ունի Գերմանիոյ ճակատագիրը: Ծանր սխալ մը պիտի ըլլար չափազանցել Սարի խնդիրը, ամէն համեմատութիւն կորսնցնելով միւս աւելի լայն խնդիրներուն հետ: Անհրաժեշտ է գործել չափաւորութեամբ եւ պաղարիւնով»:

Տոքթ. Ատընաուըր առանց մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, բացատրեց կնքուած համաձայնութեան երկու առաւելութիւնները. — 1. Վերահաստատում քաղաքական ազատութեանց. — 2. Սարի ժողովուրդը ինք ազատօրէն պիտի վճռէ հաշտութեան դաշնագրին այն տրամադրութիւնները որոնք վերջնապէս պիտի ապահովեն իր ապագան:

Վարչապետը յետոյ պարզեց այն պարագաները որոնց մէջ կնքուեցան Լոնտոնի համաձայնութիւնները:

Իր համոզումով, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման մերժումը կրնայ շատ ծանր հետեւանքներ ունենալ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՈՒՌԵՐԸ ՓԱԿՈՒԵՑԱՆ երէկ, ուրբաթ, Փարիզի եւ ամբողջ Սէնի շրջանին մէջ, իբրեւ բողոքի ցոյց: Փռապանները կը բողոքեն կառավարութեան պարտադրած գիներուն դէմ:

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ խորհուրդը արտօնեց որ վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջէ, եթէ Ազգ. ժողովը ուզէ ձգձգել նոր ելմտացոյցին քննութիւնը:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ վերջին ընտրութեանց արդիւնքն է, համաձայն պաշտօնական տեղեկագրին. — Ծերակոյտին անդամ ընտրուած են 47 հանրապետականներ, 48 ռամկավարներ, մէկ անկախ: Երեսփ. ժողով — 203 հանրապետական, 232 ռամկավար: Նահանգային կառավարիչներ — 21 հանրապետական, 27 ռամկավար: Ուրեմն կը հաստատուի ռամկավարներուն (դեմոկրատ) մեծամասնութիւնը:

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը Պ. Շելպա, Թրիէսթէ այցելեց, հանրապետութեան նախագահին հետ: Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, ջատագովեց Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ գործակցութիւնը, ամէն ասպարէզի մէջ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Իսլամ. Եղբայրութեան օգնական առաջնորդը, Ապտէլ Գատէր, որ բանտարկուած է Գահիրէի մէջ, կոչ մը ուղղեց վարչապետ Կամալ Նասըրի, առաջարկելով դադրեցնել «Իսլամ Եղբայրներուն եւ բանակին միջեւ ծագած թշնամութեան որուն երկարաձգումը կրնայ վտանգել երկրին ապագան»: Առաջնորդը կը խոստանայ մինչեւ 15օր կառավարութեան յանձնել ընկերակցութեան զէնքերը, յայտնել բանակին եւ ոստիկանութեան մէջ կազմուած գաղտնի բջիջներու անդամներուն անունները, եթէ կառավարութիւնը հաւանի պատիժներ չտնօրինել: Կառավարութիւնը մերժեց այս առաջարկները:

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ՆԿԱՐԻՉ ՄԱԹԻՍ մեռաւ Նիսի մէջ, սրտի տագնապի մը հետեւանքով: Թէեւ կքած՝ 85 տարիներու բեռան տակ, մինչեւ վերջին պահուն կ՚աշխատէր, լրացնելու համար կարգ մը գործեր:

ՍՈՒՐԻՈՅ երեսփ. ժողովը վստահութիւն յայտնեց նոր դահլիճին, 48ի դէմ 84 ձայնով: Վարչապետն է 86 տարեկան ծերունի մը, Ֆարէս էլ Խուրի: Քուէարկութիւնը կատարուեցաւ ութ ժամուան վիճաբանութենէ մը ետք, երբ վարչապետը յայտարարեց. — «Կառավարութիւնը պիտի չմիանայ որեւէ արեւմտեան դաշինքի, այլ չէզոքութիւն պիտի պահէ Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ»: Նիստը բացուած տեսն ձախակողմեան տարրեր ցոյց մը սարքած էին խորհրդարանին առջեւ: Մէկ հոգի վիրաւորուեցաւ, 30 հոգի ձերբակալուեցան:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՊՕՄՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը ճիշդ 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Ց. Կ. ԽԱՉԻ Պանթէօ Բաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները, այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին ընկերուհի Մալխասեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ. — Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան դպրոցը:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Գոհարի սրճարանի սրահը:

ՀԱՆԴԷՍ Ի ՆՊԱՍՏ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ

Նախաձեռնութեամբ ՏԻԿՆԱՆՑ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ:

Այս կիրակի ժամը 15ին, Մուրատեան վարժարան:

Մասնակցութեամբ՝ Օր. Պապաեան, Օր. Տիրատուրեան, Օր. Եանիկեան եւ Պ. Մոմճեան: Կատակերգութիւն մը Մարի Նուպար Տան Ուսանողներու կողմէ:

Յետոյ «Հայկական հարսանիքի տեսարան մը» կազմակերպութեամբ Պ. Գրիգոր Վահանի, Տիկին Թորոսեանի խումբին, Օր. Պէնկեանի եւ Պ. Գարեգինի աջակցութեամբ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Անցեալ կիրակի Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը փրանսական բաժակի հանդիպումին ընդդէմ Վերսայի, յաղթեց 2–1ով:

Այս Կիրակի սխոյեանական մրցում Հայ Մարզականին դաշտին վրայ Սէն Ժէրմէնի դէմ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սաթենիկ Գավաղեան, Այրի Տիկին Մանուշակ Գավաղեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Գավաղեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Գավաղեան, կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի յետ պատարագի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Պուլվար Օտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ (5 Պուլվար Մուրէն) իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, զաւկին, եղբօրը, տագրոջ եւ հօրեղբօր՝

ԶՕՀՐԱՊ ԳԱՎԱՂԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

*

Մկրտիչ Երանեան եւ զաւակները ինչպէս նաեւ Երանեան ընտանիքը, Խաչիկ Եղեկէլեան եւ զաւակները եւ Եղեկէլեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, ժամը 10.30ին տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պատարագ, Փարիզի Հայ կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցին՝ իրենց կնոջ, մօր, քրոջ եւ հօրաքրոջ, ողբացեալ ՄԱՌԻ ԵՐԱՆԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

10պիս, ռիւ Թուէն, Փարիզ (5), մէթրօ՝ Փլաս Մօնժ:

*

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Տէր եւ Տիկին Յ. Ժամկոչեան եւ Մակարեան եղբարք կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Սէն Ժէռոմի Թարգմանչաց եկեղեցին իրենց մօր եւ քրոջ՝ Էլպիս Բարաղամեանի: Կը խնդրուի յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՇՈՒՔՈՎ

Այս կիրակի գիշեր, ժամը ՃԻՇԴ 9ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, 26, Rue St. Victor (Métro Maubert - Mutualité)

Նախագահութեամբ՝ **ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ**

Կը խօսի **ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ** (Միջին Արեւելքէն նոր վերադարձած)

ՈՒՂԵՐՁ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Կը ներկայացուի՝ Ռուբէն Զարդարեանի «Բազինին փառաբանութիւնը» (կենդանի պատկեր)

Յովհ. Թումանեանի «Երկրում»ը (պատկեր)

եւ Դաշնակցութեան ծնունդը պատկերացնող՝ մէկ արարով տեսարան մը:

Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Պանթէօ Բաշանի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարախումբը:

Ծանօթ. — Տրուած ըլլալով յայտագրին կարեւորութիւնը, կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ, դռները կը փակուին իւրաքանչիւր ներկայացման ընթացքին:

ԻՍԻԷՆ օթոքարը կը մեկնի ճիշդ ժամը 8ին Խրիմեան վարժարանէն:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն Դաշնակցութեան Օրուան Փարիզի տօնակատարութեան առթիւ վարձած է մասնաւոր օթօքարներ, որ կը մեկնին Պուլվար Բառնոյէն ժամը ճիշդ 20ին:

Արձանագրուիլ ծանօթ ընկերներու մօտ:

●

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Պետական Թատրոնին մէջ, Փլաս տը լա Մէրի:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի:

Բարձր հովանաւորութեամբ՝ Տրոմի ծերակուտական PICի

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Խօսք կ՚առնեն Պուր լէ Վալանսի քաղաքապետ՝ ընկեր ՎԱՇԷ

Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ եւ ընկերվարական ներկայացուցիչը:

Գեղարուեստական բաժին. — Երգ, արտասանութիւն, բարձրախօս Հայկական երգապնակներով:

Ռոմանի թատերախումբը պիտի ներկայացնէ յեղափոխական կեանքէ առնուած պատկեր մը՝

«ԱՆԴՐԱՆԻԿ»Ը

Ղեկավարութեամբ Պ. Սարգիս Քէփէճեանի:

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին:

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին Գ. Թաղապետարանի սրահը:

Կը նախագահէ ընկ. Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին. — Պիտի երգեն Օր. Ս. Տէր Կոմսեան, Տիկին Ս. Թադէոսեան եւ Օր. Լ. Հաբելեան:

Պիտի արտասանեն ընկեր Ա. Թաքուլեան, Պ. Թուրլեան եւ Օր. Ա. Կիւրեղեան: Մուտքը ազատ է

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

28 Նոյեմբեր, Շաբաթ:

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, Կիրակի:

Կը խօսի ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Շավիլի հայրենակիցներու համար Օթոքարը կը մեկնի ժամը 7ուկէսին Փուան տը Շաւիլէն, երթ եւ դարձ 200 ֆրանք:

Արձանագրուիլ «Արդութեան» ի ընկերներուն մօտ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

●

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «ՎԱՌԻԺԱՆ» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին:

Կիրակի Նոյ. 7ին, ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտեան երեքը «Օթէլ տը Ֆրանս»ի մէջ (Նախկին ճերմակ սրբաճաշան):

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ Օր. Սաթենիկ Տէմիրճեանի (Լիոնի երաժշտանոցէն), Պ. Մ. Միքայէլեանի երգ, արտասանութիւն:

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Նոյեմբեր 7ին, Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Ռիւ ԺԷ, Սէն Լուի սրահը:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթ., մասնակցութեամբ Ց. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Կը նախագահէ՝ Պ. Կ. ՏԵՐՄՈՅԵԱՆ (Վիէն):

Կը խօսի ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ (Մարսէյլ)

Գեղարուեստական բաժին. — Կը ներկայացուի կենդանի պատկեր մը (Վրէժի Ուղին):

ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, Կիրակի:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբին, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի: Ժամը 15.30ին Մուլէն Պլէօյի սրահը (Սրնօն):

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Պ. ՉՊՈՒՔՃԵԱՆ

Ճոխ գեղարուեստական բաժին, նուագ, արտասանութիւն, խմբերգ, մեներգ, եւն.:

Մուտքը ազատ է:

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 28ին, Իսիի քաղաքապետարանին սրահներուն մէջ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ԴԵՐԱՍԱՆ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

6, ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ — ՍԱԼ Տ'ԻԷՆԱՅԻ ՄԷՋ

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ **ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ**

Տ Ի Գ Ր Ա Ն   Մ Ե Ծ

Պատմ. նոր ողբերգութեան երկու արարները միայն (Տիգրանի թագադրութիւնը)

Կը մասնակցին. — Տիկիններ՝ Բ. Դաւիթեան, Ա. Թադէոսեան, Օր. Խըտըշեան, Պ. Պ. Գ. Տէրվիշեան, Ն. Մարգարեան, Ն. Պշտիկեան, Ա. Գմբէթեան ինչպէս եւ հեղինակը:

Կը պարէ շնորհալի պարուհի **ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ**

ԲԵՄԱԴԻՐ՝ **ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ**

Տոմսերը ապահովել. — «Յառաջ»էն, Գրատուն Մ. Պարսամեանէն, եւ յանձնախումբի գանձապահ Պ. Ն. Յովհաննէսեանէն՝ 14, Rue Rochambeau, Paris (9)

ԻՍԻԻ ՄԷՋ ՅԱՌԱՋԸ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ միայն Պ. Զատիկեանի սրճարանը, ռիւ Տէֆանս:

SALLE ADYAR
4, Square Rapp Paris (7)

Այս կիրակի ժամը ճիշդ 16ին, կը ներկայացուի Տիկին Լիւսի Պետրոսեանի

ՄԱՐԻՆԱՅԻ ԵՐԱԶԸ
(ԿԱՄ ԾՆՈՒՆԴԻ ՄԱՅՐԻԻՆ ՏԱԿ)

Մասնակցութեամբ ՕՐ. ԿՈՒԻՕՆՈՅԻ եւ վեց պզտիկներու:

Տախքերու մասնակցութիւն 200 ֆր.:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 7 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
*
DIMANCHE 7 NOVEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7516 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2927

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԿԱՊԻՏՈՒԼԱՑԻԱ»

●

Ինչպէս կ'երեւայ, մասնաւոր ազդանշան մը տրուած է արտասահմանի պռոպագանդայի բջիջներուն, որպէս զի խաչակրութիւն մը սարքեն արեւմտահայ աշխարհաբարին դէմ, հարուածային կարգով :

Մենք աչքի առջեւ ունինք մասնաւորապէս Պուքրէշի հայատառ չաբաթաթերթը, որ միջոցներ կը փնտռէ, արտասահմանի մէջ ալ տարածելու համար Երեւանի «պետական լեզուն» :

Տեսաք թէ օգնութեան կանչած են ուսումնացի դասախօս մըն ալ, որ գարմանադան պատգամներ կ'արձակէ : «Աւետարան ըստ Սթալինի» :

Մարդը մեռաւ իր գիրքերով եւ գործքերով : Բայց տակաւին իմաստութեան կայծեր կը փնտռեն իր դամբարանին մէջ, պարտկելու համար հայերէնի աղաւաղման դէմ սարքուած դաւը :

Նոր կ'իմանանք թէ Նիւ Եորքի գարշահոտ որջին մէջ ալ սկսեր են արծարծել նոյն հարցը, — գործածել միայն մէկ լեզու, Երեւանի «պետական»ը :

Զախջախի՛չ պատճառաբանութիւն մըն ալ, այս առթիւ.

— Արեւմտահայերէնը կ'այլասերի օտար լեզուներու ազդեցութեան տակ : Արեւմտահայերէնը դատապարտուած է կլլուելու, արեւմտահայ ժողովուրդին հետ …

Իրենց գիտցած հայ – պանիր հայերէնը Թող կ[illegible] որ ըմբռնեն թէ [illegible] լասերման ենթակայ, աղատ ափերու վըրայ մշակուած հայերէ՞նը, թէ բոլշեւիկեան մուրճին եւ սալին տակ տրորուած խառնիճաղանճը :

Եթէ պուտ մը խելք եւ խիղճ ունենային, պիտի տեսնէին որ երբեմնի արեւելահայերէնն անգամ վտանգուած է նոյն կարգուսարքին տակ :

«Պետական» եւ « ակադեմական» կոչուած պատմուճանները ոչ թէ կը փրկեն եւ կը ճոխացնեն լեզուն, այլ կը կաշկանդեն, չնչարգելութեան կը դատապարտեն զայն, ռուս – թաթարական դօտիներով :

Այս ամբողջ անցուդարձին մէջ, ամէնէն ըմբոստացուցիչ պարագան դաս մը արեւմտահայ գրող – բրոյներու անպատիւ նահանջն է :

Արդարեւ, այս անգամ ալ անոնք ցոյց կուտան դասալքութիւն մը, անձնատրութիւն մը որ արդահատանք պիտի շարժէ նա՛եւ Երեւանի մէջ :

Այս անպատիւ «կապիտուլացիա»ն կատարած ատեն, անոնք չեն ըմբռներ թէ ինչ ոճիր կը գործեն հայկական մշակոյթին ազատ զարգացման, մայրենի լեզուի անկախութեան դէմ :

Ամէն բան կապկելով, իրականութիւնը կեղծելով, վայրերան կանչեր արձակելով, անոնք ամբողջական հայրենիքի շահերուն դէմ ալ կը դաւեն :

Իրենց սեփական մայրենիքը ուրանալով, բռնակալ ուժի մը պարտադրած բարբարոսութիւնները ջատագովելով եւ տարածելով, անոնք արինադանդ անցեալն ալ կ'անպատուեն ամենայն տգիտութեամբ եւ սորկամտութեամբ :

Իրենց ամարդի արարքը ոչ հայրենասիրութեամբ կ'արդարանայ, ոչ ալ իրական պահանջով մը :

Հայրենասիրութիւնն ալ գիտութիւն մըն է, որ ամէն բանէ առաջ խելք եւ մշակոյթ կը պահանջէ :

Իսկ անոնք որ բարեացակամ չէզոքութեամբ կը դիտեն այս ցածոգի «կապիտուլացիա»ն, իրենց կարգին կը դառնան մեղսակիցներ՝ անդարմանելի խեղկատակութեանց :

Ի վերջոյ փոքրոգութիւն է սուտ – խենդ ձեւանալ ամէն այլանդակութեան հանդէպ :

Ոչինչ կը փրկուի յարմարելով, օրօրուելով, ժպիտներ բաշխելով աջ ու ձախ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

●

ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Ուրբաթ օր զինուորական խորհուրդ մը գումարուեցաւ Պաթնայի մէջ (Ալժերիա), ի ներկայութեան ներքին գործերու նախարարի գլխանապետին : Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, գործողութիւնները պիտի խտացնեն Օրէսի շրջանին մէջ : Ասոր համար անհրաժեշտ կը համարուի նոր ուժերու առաքումը : Ապստամբները կ'ուղեն ապստակութիւններ կատարել անմատչելի լեռներու մէջ, ինչ որ մեծ դժուարութիւններ կը պատճառէ կանոնաւոր զօրքին : Ինչպէս կը նկարագրէ թղթակից մը, ապստամբը ցերեկ ատեն մէջտեղ կ'ելլէ կրակելով կարաւաններու վրայ : Երբ զօրքը պատասխանէ, անմիջապէս կ'անհետանայ, պահուելով ժայռերուն մէջ : Գիշերը յաճախ կը տեսնուի իր վառած կրակը լեռնալանջերուն վրայ : Իր դիրքը նպաստաւոր է, վասնզի կրնայ զինուորական շարժումները դիտել դիրք բռնելով լեռնակատարներու վրայ :

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Ֆրանսական զօրքը բռնած է Օրէսի շրջանին ճամբաները եւ խստօրէն կը հետապնդէ ապստամբները, բայց անհարեկչական խլրտումներ կը նշմարուին ուրիշ նահանգի մը, Օրանի մէջ :

Ալժերիոյ կուսակալը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը, հետեւաբար եւ ինք վճռած են խորտակել ապստամբական շարժումը եւ պատժել յանցաւորները : « Մինչեւ ծայրը պիտի երթանք, անվնաս դարձնելու համար ոչ միայն գործողները, այլեւ ներշնչողները » :

× Ներքին գործերու նախարարը, Պ. Միթրան, զեկուցում տալով յատուկ յանձնաժողովին առջեւ, հաստատեց թէ անհարեկումները անհատական արարքներ են, բայց Օրէսի շրջանէն ուր զինեալ հրոսախումբեր կազմուած են : Նախարարը գոհունակութեամբ յայտնեց թէ ժողովուրդին մեծամասնութիւնը կը մերժէ հետեւիլ ապստամբական կոչերուն որոնք կ'ուղղուին օտար ռատիոներու կողմէ : Ցետոյ հաստատեց թէ անմիջապէս կուսակալին տրամադրութեան տակ դրած է ոստիկանական նոր ուժեր : Ասկէ զատ, ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը օգնական զօրք ղրկած է եւ դեռ պիտի ղրկէ : Ապստամբութիւնը զսպելով հանդերձ, կառավարութիւնը պիտի շարունակէ բարենորոգումներ կատարել : Նախարարը կը մերժէ որեւէ անջատողական ծրագիր, Ֆրանսայի ամբողջական մասը համարելով Ալժերիան :

Ֆրանսական աղբիւրներու համաձայն, աւելի քան հազար ապստամբներ կը գործեն առաջնորդութեամբ յատկապէս մարզուած Թունուզցիներու : Քաղաքներու մէջ ձերբակալուած կասկածելիներու թիւը կը հաշուեն 150–175 :

× Ահաբեկումները յաճախադէպ են Մարոքի մէջ : Առջի օր կարգ մը յարձակումներ կատարուեցան Քազապլանքայի մէջ : Ծխախոտի վարչութեան պաշտօնեայ մը սպաննուեցաւ երբ տուն կը վերադառնար : Նոյն օրը ռումբ մըն ալ պայթեցաւ տարբեր թաղի մը մէջ :

× Թունուզի ըմբոստներուն պետը նամակ մը հրատարակելով, կը մեղադրէ ֆրանսական հրամանատարութիւնը :

× Երէկ առտու բազմաթիւ ոստիկանական տեսուչներ եւ ոստիկաններ խուզարկութիւններ կատարեցին Փարիզի եւ գաւառի մէջ, հետապնդելով կասկածելի Ալժերիացիները :

(Շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

(Շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

★

« ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՊԵՏԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒ »

Հոկտ. 22ին 50 – 60 նմոյշներ ամփոփած էի, Երեւանի «պետական լեզու»էն : Մէկը միւսէն այլանդակ բառեր : Բոլորն ալ ռուսական կաղապարի մէջ ձուլուած :

Բառին բուն իմաստով՝ կեղծ դրամներ, որոնք ոչ միայն տգիտութիւն, այլ եւ վատութիւն կ'ապացուցանեն :

Ահաւասիկ ծաղկեփունջ մը եւս, պատահաբար ընտրուած՝ Երեւանի գրականգեղարուեստական ամսագրին միայն մէկ թիւէն. —

Կապիտուլացիա, լիրիկա, պիէս, աբսուրդ, Ֆիլոլոգիա, դիրեկտիւ, կլասիկ, տեքստ, կոնցեպցիա, ռէալիզմ, ռէալիստականութիւն, ակտուալ, պրիմիտիւիզմ, ռեցիտիւ, ռէալիստօրէն, էկսպոզիցիա, սիւժէ, պասսիւութիւն, էպօխստական, էպոպէ, ժանր, ժանրի խոշորացման տենդենց, մոնումենտալ, սիտուացիա, մի շարք սիտուացիաների պասիւութիւն, պրոտուկցիա, էմոցիոնալ, ռէալ, տերրիտորիա, կոնտրռեւոլուցիա, ռայոն, ռասսա, ինտերնացիոնալիստ, լիկուիդացնել, ռոկումենտալ կերպով, մօմենտ, կուրս, ադմինիստրացիա, կոմիկ, պրակտիկա, մեխանիկօրէն, էսթետիկա, մասսայական, արխայիկ, անկետիզմ, պանթէիստական, ցիտատ, արգումենտ, պացիֆիստական, ջահելութիւն, ապեկտ, կոնտրաստ, սիմվոլ : Եւայլն :

Դեռ կրնամ շարունակել, շաբթէ շաբաթ :

Ձեզի համար ալ դժուար չէ հատընտիր հաւաքածոյ մը կազմել, ձեռք առնելով որեւէ խորհրդահայ թերթ կամ ընթացիկ հրատարակութիւն :

Բացառութիւն կը կազմեն բանաստեղծութիւնները, որոնք ընդհանրապէս ունին վճիտ եւ սահուն լեզու մը, եթէ նկատի չառնենք սերունդէ սերունդ փոխանցուած թրքաբանութիւններ : (Բառ կամ ոճ) :

Ամէնէն մոլեռանդ «պրոգրեսիւ»ն ալ պիտի չկրնար ապացուցանել թէ մասնագիտական բառեր են ասոնք, թէ չունինք համապատասխան հայերէնը, թէ լեզուն նոխացեր է շնորհիւ խորհրդային իշխանութեան :

Տակաւին այս բառերով կազմուած նախադասութիւններ ալ կան, հազիւ հայերէն բայով մը կամ մակբայով մը իրարու կապուած :

Բռնակալ իշխանութիւն մը պատանքներ կարեւ կուտայ, օր առաջ թաղելու համար ինչ որ հարազատ է, եւ ազատ արտասահմանի մէջ ապուշներ կան որոնք ծափ կը զարնեն …

ՎԱՀԷ

ՆՈՐ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍԱՐԻ ՄԱՍԻՆ

Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ նոր բանակցութիւններ պիտի կատարուին Պոնի մէջ այս շաբթու, լուսաբանելու համար Սարի եւրոպականացման մասին կնքուած համաձայնութիւնը :

Այս լուրը մեծ զարմանք պատճառեց Փարիզի մէջ ուր աւելորդ կը գտնեն որեւէ նոր մեկնութիւն, թէեւ կարելի է կարգադրութիւններ ընել կարգ մը կէտերու մասին :

Ինչպէս յայտնի է, Տոքթ. Ատընաուըրի կառավարութեան մասնակցող կուսակցութիւններէն ոմանք բոլորովին դժգոհ են կնքուած համաձայնութենէն եւ վերաքննութիւն կը պահանջեն :

Կը թուի թէ վարչապետը հարկադրըուած է նոր փորձ մը կատարել, ընդդիմադիրներուն գոհացում տալու եւ համաձայնութեան վաւերացումը ապահովելու համար : Նոր բանակցութեանց լուրը հաղորդուեցաւ նախարարական ժողովէ մը վերջ, ուր բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցած էին : Միեւնոյն ատեն ազատ դեմոկրատներու կուսակցութիւնը կը պահանջէր լայն փոփոխութիւններ կատարել, որպէսզի Սարի ածխաշատ շրջանը բոլորովին չկորսուի Գերմանիոյ համար : Ծերունի վարչապետը տեսակցութիւն մը ունեցած էր երկրորդ մեծ կուսակցութեան վարիչներուն հետ, որոնք մնացին անդրդուելի : Կառավարութիւնը պիտի փորձէ ոչ միայն լուսաբանութիւններ այլ եւ կարգ մը փոփոխութիւններ ապահովել, նոր բանակցութեանց ընթացքին : Ազատ Դեմոկրատները նամակ մը ուղղած են վարչապետին, հետեւեալ փոփոխութիւնները պահանջելով, իբրեւ գին իրենց 47 քուէներուն. — 1. Գերմանախօս Սարը պէտք է պաշտօնապէս ճանչցուի իբրեւ գերմանական հող. — 2. Կրնայ չէզոք յանձնաժողովի մը վարչութեան տակ դրուիլ, բայց առժամաբար. — 3. Իրական քաղաքական ազատութիւն պէտք է տալ Գերմանիոյ կուսակից հոսանքներուն :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Հանրապետութեան տարեդարձին առթիւ, Մոսկուայի անթելը փառաբանեց Թուրքեւսովետ բարեկամութիւնը, իր Թուրքերէն բաժնին մէջ : Խօսնակը մասնաւորապէս յիշեց Խ. Միութեան կողմէ Թուրքիոյ ընծայուած օգնութիւնը՝ ազգ. պայքարի ընթացքին :

ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԴԱՏԸ

Եգիպտոսէն կը հեռագրեն թէ մասնաւոր ատեան մը մօտերս պիտի դատէ Իսլամ Եղբայրութեան վարիչները : Գերագոյն Առաջնորդը, Հասան Հոտէյպի, որ բանտարկուած է Գահիրէի մէջ, պիտի դատուի իբրեւ հայրենադաւ, հետեւեալ ամբաստանութեամբ. — Դաւեր սարքած է պետական ապահովութեան դէմ, փորձած է թշնամութիւն սերմանել Եգիպտոսի եւ արաբական երկիրներու միջեւ, անուանարկած է յեղափոխական վարչաձեւը, զաղտնի կազմակերպութիւն մը ստեղծած է իր հրամանատարութեամբ, [illegible] տարսափ տարածելու համար, օգնած է վարչապետ Կամալ Նասըրի դէմ սարքուած մահափորձին : Ամբաստանագիրը կ'ըսէ նաեւ թէ Հոտէյպի վտանգաւոր ծրագիր մը կազմած է, յեղափոխական խորհուրդին անդամները «մաքրելու» եւ իշխանութիւնը գրաւելու համար, խռովութիւն ստեղծելով ոստիկանութեան եւ բանակին մէջ :

Երեքշաբթի օր պիտի դատուի Աղեքսանդրիոյ ահաբեկիչը, Մահմուտ Լաթիֆ :

× Աղեքսանդրիայէն կը հեռագրեն թէ Իսլամ Եղբայրութեան «մօրուսաւոր» առաջնորդը, Եուսուֆ Թալաթ, որուն ձերբակալման համար երկու հազար ոսկի պարգեւ խոստացուած էր, բռնուեցաւ քաղաքէն 40 քիլոմեթր հեռու վայրի մը մէջ, բայց փախաւ, երբ Գահիրէ կը փոխադրուէր :

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՎՏԱՆԳԸ անհետացած չէ տակաւին, ինչպէս կը յայտարարէ Ատլանտեան կազմակերպութեան ընդհ. քարտուղարը, Լորտ Իսմէյ : «Ամէն անգամ որ Ատլանտեան խորհուրդը կը քննէ կացութիւնը, ապացոյց մը չի տեսներ թէ Խ. Միութեան զինուորական վտանգը նուազած է : Սովետները ամէն բան կ'ընեն մեղ պառակտելու համար : Բացարձակապէս ծիծաղելի պիտի ըլլար թուլնալ մեր ճիգերը » :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ առջի օրուան նիստին մէջ, վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջեց, մերժելով որեւէ յետաձգում ելմտացոյցի քննութեան համար : Քուէարկութիւնը պիտի կատարուի Գշ. օր : Նոր ելմտացոյցը կը նախատեսէ 3.327.000.000.000 ֆրանք մուտք : Բայց կը հաշուեն 318 միլիառ : Մենտէս Ֆրանս պիտի հրաժարի, եթէ ժողովը իրեն դէմ քուէարկէ :

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԳԻՐՔ ՈՒ ԹԵՐԹ ԿԱՐԴԱԼՈՒ ՏԱԳՆԱՊԸ

●

Տարիներ առաջ տպուած գիրքեր կան, որոնք այսօր ալ կը պահեն իրենց այժմէականութիւնը։

Այդպիսի գիրք մըն է Նիկողոս Զօրայեանի Ընթերցասիրութիւն կամ Գիրք կարդալու միջոցաւ մտաւորական մշակութեան հասնելու օգտակար խրատներ անունով հատորը։ Գիրքը տպուած է 1852ին, Պոլիս։

Ուրեմն լոյս տեսած է հարիւր երկու տարի առաջ։ Այս ձեռնարկին իբրեւ մեկենաս իր նպաստը բերած է «վսեմափառ տէր Մկրտիչ Ամիրայ Ճէզայիրլեան», որուն ուղերձ մը ձօնած է հեղինակը։

Այս գիրքը ուշադրութիւնս գրաւեց մասնաւորաբար անոր համար, որ մեր ներկայ օրերուն շատ աւելի տխրալականութիւն կը ներկայացնէ ընթերցասիրութիւնը, քան մէկ դար առաջ։ Այն ատեն ժողովուրդը ընթերցումի կը հրաւիրէին ոչ թէ ազգապահպանման համար, այլ՝ «գիրք կարդալու միջոցաւ մտաւորական մշակման հասնելու»։ Այսօր պայմանները փոխուած են դժբախտաբար։ Այն ատեն խրատներ կուտային։ Այսօր կը խնդրենք ու կը պաղատինք, որ մեր պատանիներն ու երիտասարդները գոնէ քիչ մը հայերէն, Հայոց պատմութիւն ու աշխարհագրութիւն սորվին։ Գիտենք որ արտասահմանի մէջ մեծցող եւ օտար կրթական հաստատութիւններ աւարտող մեր երիտասարդները լայն զարգացում ունին, եւ ինչ որ իրենց կը պակսի հայեցի դաստիարակութեան եւ կրթութեան տարրերն են։

Ո՞վ էր յիշուած գրքին հեղինակը սակայն, որ «խրատներ» կուտար։

Հրանդ Ասատուր իր «Դիմաստուերներ» հատորին մէջ այսպէս կը ներկայացնէ Ընթերցասիրութեան հեղինակը։

— «Մանկավարժը, բարոյախօսը, տնտեսագէտն է որ կը ճառէ իմաստասէրի կորովով, հրապարակախօսի աշխոյժով, ինչ թերի կողմ որ ունի դաստիարակութիւնը մեր մէջ, ինչ որ պէտք է տարածելու համար կրթութիւնը, ընթերցասիրութիւնը, առեւտուրը, ինչ որ կը պահանջէ իր ազգակիցներուն նիւթական ու բարոյական զարգացումը, պիտի գտնէք իր գրուածքներուն մէջ, պարզ ու յստակ կերպով բացատրուած, առանց յաւակնութեան, առանց սեթեւեթի»։

Այս քանի մը տողերով կը ճանչնանք այլեւս Ն. Զօրայեանը, որ Զարթօնքի սերունդին կարկառուն դէմքերէն մէկն էր։

Կ'արժէ սակայն մէջբերում մըն ալ կատարել Հր. Ասատուրի նոյն հատորէն, վերոյիշեալ գրքին մասին.—

— «Հեղինակը կը ջանայ իր ընթերցողներուն ներշնչել գիրքերու համար իր ունեցած անսպառ գորովանքը։ Ընթերցումը տեսակ մը հրայրք դարձած էր արդէն իրեն համար, եւ ինք իր ընթերցասիրութիւն հատորին մէջ կը բացատրէ թէ ի՛նչ մտական դեր կրնայ կատարել ընթերցումը՝ պատանիներուն ինչպէս նաեւ չափահասներուն, դպրոցականին ինչպէս նաեւ գործաւորին, արհեստաւորին կամ վաճառականին համար։ Լուրջ ընթերցումներն է որ կը յանձնարարէ մանաւանդ, գիտական եւ պատմական նիւթերու վրայ գրուած գիրքերը, չմոռնալով նաեւ բանաստեղծական երկերը, որոնք, ըստ իրեն, բարքերը կ'ամոքեն, զգացումները կը նրբացնեն եւ ճաշակը կը կրթեն»։

Մինչեւ այստեղ ինչ որ գրեցինք ի մասա մը կ'առնէ, ընթերցասիրութեան մասին մեր ունեցած այսօրուան տագնապին համար։

Այդ տագնապը կայ եւ երթալով աւելի կը խորանայ։

— Հայերէն գիրք ու թերթ կարդացողները տարուէ տարի կը պակսին։

Յաճախ դանդատներ կը լսենք թէ մեր ժողովուրդը իր նոր բնակավայրերուն մէջ,— խօսելով մասնաւորաբար Ֆրանսայի համար,— կը գտնուի ապրելութիւնը տակ իր նոր միջավայրերուն, եւ հետզհետէ կը կորսնցնէ իր ազգային – հայկական դիմագիծը։ Զօրինակեր ինչ որ դրական ու լաւ երեւոյթ է եւ օտարին յատուկ, հակառակ ըլլալով ենթարկուելու բացասական յատկանիշներուն։

Այսպէս, օրինակի համար, ամէն Ֆրանսացի, բառին իրական ու դրական իմաստով, ընթերցող մըն է։ Բոլորս ալ փորձառութեամբ գիտենք թէ ինչպէս ամէն առաւօտ, աշխատաւորը, ինչպէս դրամատէրը, մեքենագիր օրիորդը կամ կինը, իր գործատեղին մեկնելէ առաջ, լրագրավաճառէն կը գնէ ոչ միայն օրաթերթ մը, այլեւ մէկ երկու պատկերազարդ շաբաթաթերթ կամ ամսաթերթ, եւ ճամբու ընթացքին, հանրակառքին կամ գետնուղիին մէջ աչք մը կը նետէ անոնց վրայ։

Այս երեւոյթը ազգային, դրական յատկանիշ մը դարձեր է այլեւս։ Եւ նոր սերունդն ալ, հայրերու եւ մայրերու այս գեղեցիկ աւանդութիւնը կը շարունակէ։ Դպրոցականները նոյնիսկ կը հետեւին մեծերու օրինակին։

Արձակուրդի օրեր էին։ Ծամբորդական պայուսակներուն մէջ գիրքերն ալ իրենց անկիւնն ունէին։ Օրեր առաջ ապսպրուած ու գնուած էին անոնք։

Ասիկա Ֆրանսացիներու յատուկ վիճակ մըն է։

Հիմա անդրադառնանք հայկական իրականութեան։ Հայ ժողովուրդը ընթերցո՞ղ եւ թէ ոչ, այսինքն կը վճարէ՞ գրքի եւ թերթի։ Պատասխանը դժբախտաբար շատ անմխիթար է։ Բացատրութիւնները յարդելով, Հայը չի քաջալերեր հայերէն գիրքն ու թերթը։ «Հազիւ ժամանակ կը գտնեմ ֆրանսերէն թերթս կարդալու»։ Այս խօսքը կ'արտասանուի իբրեւ չքմեղանք։

Քանի մը ամիս առաջ, երբ ողբացեալ Ա. Զօպանեանին յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ, հազիւ քանի մը օրեր անցեր էին, երբ օրիորդ մը ներկայացաւ հացէ մը առնելու համար։ Եւ երբ գրադէտին յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնը տեսաւ «Յառաջ»ի առաջին էջին վրայ, զարմացաւ մնաց. «Լուր չունէի» ըսաւ։ Երբ հարցուցի թէ «Օրիորդ, դուք հայերէն չէ՞ք կարդար, ազգային կեանքով չէ՞ք հետաքրքրուիր»։ Առանց կարմրելու,— «ոչ» պատասխանեց։ «Որովհետեւ ֆրանսերէն թերթ մը կարդալու ժամանակ իսկ չունիմ», ըսաւ։

Հարցուցէք մեր գրավաճառներուն թէ արձակուրդի օրերուն, ամէն բան ընդօրինակող հայ անհատը, դէպի ծովեզերք, դէպի լեռ ու անտառ իր արշաւին մէջ, որեւէ գիրք կամ պարբերական, գրական նորութիւն մը եկա՞ւ փնտռելու, միասին տանելու համար։

Հայ գրողը, լրագրողը, հեղինակը իրենց պարտականութիւնը կը կատարեն աւելի քան երբեք։ Միշտ պատնէշին վրայ են անոնք, հակառակ մեր ժողովուրդին գրքի եւ թերթի հանդէպ ցոյց տուած անտարբերութեան։

Հո՛ս է ազգապահպանման վտանգը, որուն դէմ ո՛րքան եւ ի՛նչ միջոցներով ալ պայքարինք, քիչ է։ Վտանգը կայ, չենք կրնար անտեսել, քովը այլ՝ սերման այն վտանգներուն, որոնց մէջ կը գտնուինք դժբախտաբար։

Պէ՞տք է յիշել դարձեալ երիտասարդ հայ բժշկի մը պարագան։ Հայերէն շաբաթաթերթ մը կը վերադարձնէր, ըսելով՝— «Հայերէն կարդալ ու խօսիլ չի գիտեր»։ Տակաւին չեմ անդրադառնար աւելի՛ ողբերգական եւ արդէն ծանօթ ուրիշ արտայայտութիւններուն.— «Հայրիկն ու մայրիկը մեռած են եւ տունը հայերէն կարդացող չունինք», գրուած՝ հին սերունդին յաջորդող՝ նոր սերունդի մէկ անարժան ներկայացուցչին կողմէն։

Եթէ սիրտ ունիք խորհրդածութեան նիւթ ըրէք այս բոլորը,

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՄԵՆՔ ԱՂԷԿՆԵՐԸ
(ՔԸՆՑ ՄԵԶ ԱՂԷԿՆԵՐԸ)

●

Մեր պապերը իրենց մեռելներու եւ անոնց գերեզմաններու դէմ ըլլալիք օտար յարձակումները դիմագրաւելու համար կ'ընտրէին անմատչելի քարայրները։ Թշնամիները մեր երկիրը արշաւած ատեն քաղաքներն ու գիւղերը կողոպտելէ վերջ, չէին մոռնար փնտռել ու գտնել հայ թագաւորներու, նախարարներու կամ իշխաններու շիրիմները եւ այս ճիւղին մէջ՝ երկու նպատակ կը հետապնդէին.—

Ա) Կողոպտել շիրիմներու մէջ, մեռելներու հետ թաղուած հարստութիւնը.— ոսկի, արծաթ, ակնեղէն, թագ, գաւազան եւայլն, եւ՝

Բ) Իրենց կրօնական եւ ազգային ատելութեան յագուրդ տալու համար, բանալ գերեզմանները, ոսկորները ցրուել հոս ու հոն, այսպէս անպատուել մեռելները, եւ անոնց միջոցով ալ՝ իրենց պատկանած ազգը։

Հայաստանի մէջ, քարայր – քաղաք գտնուա՞ծ է, յայտնի չէ, պատմական ոչ մէկ յիշատակութիւն ունինք այդ մասին, բայց մենք ունեցած ենք բազմաթիւ քարայրներ՝ որոնք եղած են բնակարան արքայի եւ ժողովուրդի, գերեզմանատուն, ժողովատեղի, պահարան՝ եկեղեցական գոյքերու, թագաւոր, զօրանոց, աղօթատեղի, դպրատուն, ու դեռ՝ հեթանոսական տաճար, բնակարան, ոգիներու, դեւերու, վիշապներու, մանաւանդ՝ ոգիներու։ Հայաստանի զանազան կողմերը կան համախումբ քարայրներ, որոնց թիւը մերթ տասնըհինգի, մերթ քանի կը հասնի։

Սակայն, ըստ կոմս Շուայնիցի եւ Օպէր Հումմէրի, Փոքր Հայքի մէջ կար – ծուածէն շատ աւելի թիւով քարայրներ կան, որոնք արդարեւ կրնան կոչուիլ քարայր – քաղաք, օրինակ, Սօղանլու Տէրէ, «որուն անցքը՝ ձիով մէկ ժամ կը տեւէ», — կ'ըսէ Շուայնից. «բիւրաւոր են քաբայրները ամբողջ երկայնութեանը վրայ, նոյնիսկ մինչեւ տասնըհինգ յարկ իրարու վրայ դիզուած»։

Հոս հարց կը ծագի, թէ՝ ո՞ւր պէտք է փնտռել Վիմի քարայր – քաղաքը, որու մասին կը խօսի Մխիթար Այրիվանեցին, «Զայս ես եւ Անանէ գրեցաք ի Վիմի քաղաքին՝ ուր եկեղեցի օրհնեցաք»։ (Գիրք Հրէից Ծածուկք, էջ՝ 33)։ Հաւանաբար Հրէաստանի մէջ, ուր զանազան մեծութեամբ գետնափոր վայրեր եւ քարայրներ կան, որոնցմէ ոմանց մէջէն առուակներ կը վազեն։ Այս քարայրները եղած են բնակութեան տեղեր, փախստականներու ապաստանարաններ եւ գերեզմանատուներ։

Ղովտը, համաձայն Ս. Գրոց, Սոդոմի կործանումէն ետքը բնակեցաւ քարայրի մը մէջ։ Եդեմայեցւոց երկրին մէջ՝ Պետրա անունով քարայրներու քաղաք մը կար։ Աղքատները՝ Քեփրոնի մօտ, քարայրներու մէջ կը բնակին այսօր ալ։ Նշանաւոր քարայրներն են Մաքփելայի, Ոդողոմայ, Ենգադդիի, Կարմեղայ եւ Արբեղայ, որոնք տակաւին կան։

Հայաստան, փոքր Ասիա, Յունաստան եւ Հրէաստան հարուստ եղած են իրենց քարայրներով։

Պուլտուրուշ գետին եզերքը, Կեսարիայէն տասը ժամ հեռու, հարաւ – արեւմտակողմը կը գտնուի Սօղանլու Տէրէն, որուն մասին կը խօսին Շուայնից եւ Օ –

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

●

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

Թ.— ԵՐԲ ԿԸ ՀԱՆԴԻՊԻՆՔ ԱՇԽԱՐՀԱՀՌՉԱԿ ԳԻՏՆԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅԱԳԷՏ ԺՈՐԺ ՏԻՒՄԷԶԻԼԻ

Գործի լծեցինք ոչ միայն Պալարը, այլ նաեւ իր կինը ...

— Ընդունեցէք, չէք կրնար մերժել ձեր հայ բարեկամները, ձեւ մը գտէք, խնդրեց Պ. Պալար։

— Իրենց հրաւէրէն ի վեր կը մտածեմ, չեմ գիտեր ի՛նչպէս ընեմ... Թերեւս, վաղը, ընթրիքէն առաջ, ժամով մը մի – այն ... կ'ըլլա՞յ... ձեզի կը յարմարի՞ ժամը 7։ Կ'աշխատիմ ազատ ըլլալ այդ ժամուն։

— Ի հարկէ՛, ի հարկէ՛, աղնիւ էք, փրոֆէսէօր... ուրկէ՞ պիտի առնենք ձեզ...

Ան տուաւ կրօնաւորներու վանքին հասցէն։

Երկրորդ խնդիրը ուղղակի Պ. Տիւմէզիլի դասախօսութեան հետ կապուած էր։ Ժամադրութիւն առնելէ ետք յաջորդ օրուան համար, կրկին մօտեցայ Քոլէժ տը Ֆրանսի անուանի դասախօսին.

— Փրոֆէսէօր, ինչ որ ըսիք հնդկական դիցաբանութեան մասին, նոյնը կարելի չէ՞ ըսել հայկականին համար։ Մեր դիցաբանը ի՛նչ համեմատութեամբ պատմական տարրեր կը պարունակէ, արդեօք հետաքրքրուա՞ծ էք այս խնդրով ...

— Այս, կրնայ ըլլալ... կարելի է...

— Կրնա՞մ օր մը ձեզի հանդիպիլ Փարիզ, հայ մշակոյթին եւ պատմութեան շուրջ զրոյց մը ընելու համար։

— Սիրով... երբ Փարիզ ըլլաք, իմացուցէք, ժամադրութիւն կուտանք եւ կը խօսինք... վստահօրէն գիս Փարիզ կը գտնէք դպրոցական տարեշրջանին ...

— Շատ լաւ... շնորհակալ եմ։

Այդ «զրոյց»ը ապահովաբար ունեցածներուս ամէնէն գեղեցիկը պիտի ըլլայ, տրուած ըլլալով խօսակցիս հմտութիւնը նախ, եւ նիւթին կարեւորութիւնը յետոյ։

Ժամանակ կորսնցնելու ատենը չէր, վազեցինք «Յուսաբեր», քսան եւ չորս ժամ իսկ չունէինք հրաւէրներ ուղղելու, ընդունելութիւնը պատրաստելու համար։

Չեմ գիտեր ի՛նչպէս անցաւ յաջորդ օրը, 14 Ապրիլ։

Ժամանակը աւելի արագ կ'ընթանար կարծէք այդ օրը։ Ժամը վեցը կ'անցնէր։ Հեռաւոր թաղի մը մէջ էր փրոֆէսէօրի տուած հասցէն։ Ժամը 7ին հազիւ գտանք մեր հիւրը, բաւական վազվզելէ ետք թաղէ թաղ ու շէնքէ շէնք։

Փրոֆէսէօրը, գլխարաց, երկու թեւերը մէջքին, հանդարտօրէն կը պտըտէր կրօնաւորներու բուրումնալից պարտէզին մէջ։

— Ինչ հրաշալի է արեւելեան երկինքը, յարեց ան, մարդ բանաստեղծ կը դառնայ հոս ...

Երբ «Յուսաբեր» հասանք, ընդունելութեան սրահը լեցուն էր արդէն։ Հոն էին մեզի ծանօթ բոլոր դէմքերը, շատեր բերած էին նաեւ իրենց կիները։

«Յուսաբեր»ի հրաւէրին պատասխանած էին նաեւ Մխիթարեան հայրեր, հայր Գարանֆիլեան, հայր Եղիայեան։

Հաւաքուեցանք փրոֆ.ին շուրջ, ոմանք ցոյց կուտային Նարեկի թարգմանութիւնը, ուրիշներ Հայաստանէն նոր հասած հայ մանրանկարչութեան գեղատիպ հատորը։

Հարկ էր քանի մը խօսք ըսել մեծ հիւրին։ Ինծի ինկաւ յարգանքի քանի մը անկեղծ խօսք ընել, ցաւ յայտնելով որ մեծարանքի այս ցոյցը, հապճեպով կազմակերպուած, արժանավայել տուրք մը չէր այն մեծ գիտնականին հանդէպ, որուն ներկայութիւնը բախտ մըն է մեզի համար։

Արսէն Երկաթ ուղերձ մը գրած էր, զոր կարդաց մեծ յուզումով։ Գեղեցիկ էր։ Մթնոլորտը կը տաքնար։ Գիտէի, որ Պ. Պալարն ալ կ'ուզէր խօսիլ։ Հիացող մըն էր անուանի փրոֆ.ին։ Դրուատալից բառերով ներկայացուց զայն եւ անոր գործը։ «Փրոֆ. Տիւմէզիլը պատուելով՝ կը պատուէք Ֆրանսան, սիրելի Հայեր, գոչեց խանդավառ Պ. Պալարը, որովհետեւ ան պատիւն է մեր ազգին»։

Գահիրէէի հայ գաղութին կողմէ խօսք առաւ քաղաքական ժողովի ատենապետ՝ Պ. Հ. Նասիպեան, նոյնքան յուզիչ եւ պատշաճ բառեր գտնելով, որքան նախորդ օրը։

Ժամը 9ին կը մօտենար եւ ժողովուրդը արդէն սկսած էր զալ իմ դասախօսութեանս։ Կը պատրաստուէինք ճամբու դնել մեր մեծանուն հիւրը, մանաւանդ որ մեզմէ խնդրած էր մէկ ժամէն աւելի չպահել զինք։ Յանկարծ մօտեցաւ ինծի եւ հարցուց.

— Կրնա՞մ քանի մը խօսք ալ ես ընել...

— Խնդրենք, ի հարկէ՛, ի հարկէ՛։

Շրջապատեցինք զինքը։

Յայտնապէս յուզուած սկսաւ խօսիլ։ Ահաւասիկ «այդ քանի մը խօսքը»։

«Ձեզմով շրջապատուած, կը մտածեմ պահ մը հայ ժողովուրդի անօրինակ ճակատագրին։

Գալով իմ անձիս, կը գտնեմ որ ձեր այս իրապէս սրտառուչ ընդունելութիւնը շատ է։ Ես արժանի չեմ ձեր կողմէ ինծի ընծայուած այս յարգանքին, որովհետեւ փոխանակ ես ձեզ փնտռելու, դուք փնտռեցիք զիս։ Ես մեծ բան մը չեմ ըրած հայկական մշակոյթի համար։

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(Շար.)

պէր, հետապտայ մանրամասնութիւնը կուտան, թէ՝ ամբողջ ձորին երկայնութեանը, բոլոր ժայռերը փորուած են վրայէ վրայ սենեակներով, որոնցմէ տասնըհինգը կը գտնուին բարձրագոյն տեղը: Մէջ մէջի բազմաթիւ սենեակներ կան, գեղեցիկ սիւներով, պատուանդաններով, դռներով, մատուռներ կան ժայռին վրայ փորուած՝ սուրբերու պատկերներով :

Վկայութիւն մըն ալ գերման աշխարհագէտ Փօլ Ռհօրպախէն .

— «Եփրատին վրայ, գետն ի վար նաւարկելով, գետին եզերքները, սեպային ժայռերը ընդհատ ընդհատ լի էին քարայրաձեւ բնակարաններով, որոնց մէջ մտնել՝ միմիայն աճապին դժուարութեամբ եւ վտանգով՝ չուանով միայն կարելի է, գագաթէն վար ձգուած. (Կէօրէմէ եւս կարելի չէ ուրիշ կերպ քարայրը մտնել) եզերքներուն բարձրութիւնն է 50 – 120 մեթր, բնակարանները շատ ճարպիկութեամբ շինուած են, գրեթէ ամէնքն ալ սենեակներուն ներքեւ ճշմարիտ ամբարներ ունին, ցորեն, իւղ, ջուր, եւ ուրիշ պաշար պահելու համար: Պատերու վրայ զարդեր կան: Քարայրները եզերքին վրայ՝ միշտ գագաթէն եւ գետէն հաւասարապէս հեռաւոր՝ միջին գծին վրայ փորուած են, մուտքը օտարներուն անկարելի դարձնելու համար: Այդ նպատակով՝ դուռ, պատուհան այնքան փոքր են, որ սակաւաթիւ բնակիչներ կրնան թշնամին փախցնել, գետը նետել»:

«Կան արդարեւ փոքր Ասիոյ ուրիշ կողմերն ալ քարայրներ, ժայռերու մէջ փորուած բնակարաններ, բայց ոչ մէկ տեղ այնքան անհամար, քաղաք անուանումը արդարացնող թիւով: Այդ բացառութիւնը կը գտնուի Եփրատի վրայ, որ ոչ թէ քաղաք մըն է, այլ՝ երկիր մը ամբողջ, քարայրային բնակարաններով լեցուած ,խիտ փեթակի մը նման, գրեթէ 30 ժամ Եփրատի վրայ՝ գետն ի վար նաւարկելով»:

Հայաստան ունի բազմաթիւ քարայրներ, երբեմն հատ հատ, երբեմն ալ խումբ խումբ: Եփրատի քարայրները յիշեցնող դրուագ մը առնենք մեր պատմութենէն:

Երեք նախարարներ՝ Արշակ Թագաւորին գանձը գողցան, Խոսրովին տանելու համար: Սամուէլ (Սամէլ) Մամիկոնեան գանձը կը հալածէ, գողերը ճարահատ՝ կը մտնեն Մանանաղիի ամուր այրի մը մէջ: Մամիկոնեան ի զուր կը փորձէ քարայրին տիրել, կը պաշարէ քարայրը, ու իր զինուորները ոչ թէ քարայրին կատարէն ու չուաններով վար իջեցուց, այլ՝ երկաթապատ սնտուկներ շինել տուաւ, մէջը մէկ մէկ զինուոր տեղաւորեց, շղթայով վերէն քարայրին առջեւ իջեցուց, ի զուր: Այրին վերի կողմը դուրս ցցուած խոշոր ժայռ մը կար ,եւ սնտուկները շատ հեռու մուտքէն՝ օդին մէջ կախուած մնացին :

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿ. ԵՒ ՃԵՄԱՐԱՆԻ 25ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

★

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 1 Նոյ.— Համազգային Հայ Մշակութային Ընկերութեան եւ Նշան Փալանճեան Ճեմարանի քսանհինգամեայ յոբելեանին բացումը կատարուեցաւ երէկ՝ կիրակի, առաւօտեան ժամը 10·30–ին, Ռիվոլիի շքեղ սրահին մէջ, փառահեղ հանդիսութեամբ մը, որ միաժամանակ հայ մշակոյթին նուիրուած փառաբանանք մը եղաւ :

Հրաւիրեալներու բազմութիւնը ծայրէ ծայր լեցուցած էր Ռիվոլիի ընդարձակ սրահը: Բոլորը եկած էին իրենց յարգանքի տուրքը մատուցանելու ընկերութեան մը եւ հաստատութեան մը, որոնց քառորդ դարու գործունէութիւնը վեր է ամէն գնահատանքէ :

Պէյրութի հայութիւնը շատ տեսած է այսպիսի շքեղ հանդիսութիւններ: Ռիվոլի եւ այլ սրահներ քանիցս լեցուած են խուռներամ բազմութիւններով, բայց երէկուան հանդիսութիւնը, իր վեհութեամբ եւ սրտապնդիչ մթնոլորտով ըստեղծեց խանդավառութեան եւ յուզումի պահեր, որոնք աննախընթաց են մեր կեանքին մէջ: Իր մշակոյթին, յաւիտենական արժէքներուն պաշտամունքն ունեցող ժողովուրդ մըն էր, որ երէկ եկաւ հաղորդուելու այդ արժէքներուն, յուզուելով եւ յուզելով, ոգեւորուելով եւ ոգեւորելով:

Արդարեւ, իր մշակոյթին հանդէպ հայ ժողովուրդին սէրն ու հիացումը այնքան գեղեցկօրէն ու հարազատօրէն չէր արտայայտուած որքան երէկ, Ռիվոլիի մէջ ,ուր ամբողջ ժողովուրդ մը, եկաւ հաղորդուեցաւ հայ մշակոյթի աւազանին մէջ, ընդհանուր ոգեւորութեան մթնոլորտի մը մէջ:

Հանդէսը , որուն ներկայ էին Կիլիկիոյ Կաթող. տեղապահ Խադ արք. Աջապահեան, Լիբանանի առաջնորդ Խորէն եպիսկ. Բարոյեան, Կաթողիկէ եւ բողոքական յարանուանութեանց ներկայացուցիչներ, ազգային իշխանութեանց ներկայացուցիչներ եւ Կիպրոսի ու Դամասկոսի Համազգայինի մասնաճիւղերու պատուիրակներ, բացուեցաւ լիբանանեան քայլերգով :

Բացման խօսքը կատարեց Համազգայինի Կեդր. վարչութեան նախագահ Պ. Յակոբ Տէր Մելքոնեան, ոգեկոչելով Համազգայինի եւ Հայ Ճեմարանի հիմնադիրներուն յիշատակը եւ բացատրելով յոբելենական այս հանդիսութիւններու նպատակը :

Այս բանախօսութեան ընթացքին, պատատին վրայ ներկայացուեցան նկարները Համազգայինի հիմնադիրներէն՝ Լ. Շանթի, Ն. Աղբալեանի եւ Հ. Օհանջանեանի, որոնք բուռն ծափերով մեծարուեցան հանդիսականներուն կողմէ :

Ընկ. Մ. Իշխան կարդաց «Համազգային»ի զեկուցումը, ուր կը յիշուէին անցնող 25 տարիներու ընթացքին դանդաղօրէն, բայց ապահով կերպով կատարուած նուաճումները, Ճեմարանի ու Համազգայինի այսօրուան վիճակը, անոնց անցեալ գործունէութիւնը եւ ապագայ ծրագիրները :

Պ. Օննիկ Սիւրմէլեանի ղեկավարութեամբ ,նուագախումբը հրամցուց երկու կտորներ, որոնք գնահատուեցան բուռն ծափերով: Պ. Խաչիկ Արարատեան արտասանեց Սիամանթոյի « Սուրբ Մեսրոպը» խորախորհուրդ մթնոլորտի մը մէջ, մութ սրահէն ներս, Ս. Մեսրոպի ուրուանկարին առջեւ՝ խորապէս տպաւորելով հանդիսականները :

Տասը վայրկեանի դադարէ մը ետք, Ճեմարանի աշակերտները ներկայացուցին կենդանի պատկեր մը՝ Հայ Հանճարին Փառքը (բանաստեղծութիւն Մ. Իշխանի): Սպիտակ շղարշներ հագած կոյսեր իրենց ձեռքերուն մէկական դափնիներ, հիւսեցին փառքը հայ հանճարին ու մշակոյթին՝ ոգեւորելով բոլորը :

«Գուսան» երգչախումբը ղեկավարութեամբ տաղանդաւոր երգահան Պ. Բարսեղ Կանաչեանի երգեց «Նանոր»ն ու «Շուշօ»ն, սրահին մէջ ստեղծելով յուզումի եւ ոգեւորութեան այնպիսի պահեր, որոնց քիչ անգամ ականատես կ'ըլլանք : Ի լուր քաղցրահնչիւն հայ երգին՝ լեցուեցան սրտերը եւ արցունքներ թրջեցին շատերու աչքերը :

Այնուհետեւ, ընկեր Կարօ Սասունի արտասանեց հոյակապ եւ սրտաշունչ ճառ մը, որ յուզումի ալիքներ բարձրացուց սրահէն ներս :

Տիկին Զ. Շանթ նուագախումբի ընկերակցութեամբ երգեց «Կռունկ»ն ու «Սիրուն աղջիկը», հմայելով ներկաները եւ բուռն ծափերու արժանանալով :

Այս հոգեպարար մթնոլորտին մէջն է որ բեմ հրաւիրուեցաւ Քալիֆորնիոյ Հայ Կրթական Հիմնարկութեան հիմնադիրներէն եւ ընդհ. քարտուղար Պ. Հէրի Քորեան, որ խօսեցաւ ինքնատիպ ու գեղեցիկ ճառ մը՝ գնահատելով տարուած աշխատանքը, ընդհանրապէս այս գաղութներու կրթական ասպարէզին մէջ եւ մասնաւորապէս Ճեմարանի առնչութեամբ: Պ. Հէրրի Քորեան, բերելէ ետք Ամերիկայի մեր հայրենակիցներուն ողջոյնները Համազգայինի եւ Ճեմարանի քսանհինգամեայ յոբելեանին՝ խոստացաւ ինչպէս անցեալին, նաեւ այսուհետեւ օգտակար հանդիսանալ այս հաստատութիւններուն, որոնց կապուած է հայութեան յոյսը:

Յոբելենական Կեդրոնական յանձնախումբի կողմէ զեկուցում տուաւ Տօքթ. Ե. Գոնեալեան, յայտարարելով թէ այս հանդիսութիւնները պիտի կատարուին հայկական բոլոր գաղութներու մէջ եւ առիթ մը պիտի ըլլան սրտաբուխ նուէրներով (ժողովրդական ու մասնակի) նիւթական ամուր կռուաններ ապահովելու Ճեմարանին :

Ջերմ ծափերու մէջ զեկուցաբերը տըւաւ անունները առաջին նուիրատուներուն.— Պ. Պ. Յակոբ Տէր Մելքոնեան 25 հազար լիր. ոսկի, Պ. Լեւոն Խանամիրեան 25·000 լիր. ոսկի, (իր աղջկան հանգուցեալ Նուարդ Խանամիրեանի յիշատակին), Պ. Միսաք Ալիքեան հինգ հազար լիր. ոսկի, Պ. Մելքոն Տէր Մելքոնեան հինգ հազար լիր. ոսկի եւ արտասահմանէն երկու ազգայիններ տասը հազար լիր. ոսկի :

Հայ մշակոյթի փառքին նուիրուած այս վեհաշուք հանդիսութիւնը վերջ գտաւ «Յառաջ Նահատակ»ով: Ներկաները մեկնեցան խոր գոհունակութեամբ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

Ժամանակը թեւէս բռնած կը տանի
Եւ կուրօրէն կը հետեւիմ ես անոր
Փնտռող հէք իղձերուս տեղ մէկ քանի
Մէկ քանի յոյս, լոյս դնելով ամէն օր :

Մերթ կը քալեմ գնացքով մը յամր ու տարտամ
Յորձանքին հետ մերթ կը վազեմ շուտափոյթ ,
Կ'ընկղմիմ ու իսկոյն նորէն կը ծփամ
Կը ծփամ, վե՛րն է միշտ երկինքը կապոյտ :

Փախչի՞լդ ինձմէ, իրաւունքդ է ո՞վ սէրդ իմ,
Ինչպէս բոլոր երազներուս ծիրանին,
Թռչուններու խուճապ, որուն կը ժպտիմ
Ժպիտով մը որ լացի շատ կը նմանի :

Ես կամքով մը հզօր սիրոյս հաւասար
Ես անտրտունջ կ'երթամ ճամբէս զառ–տուղի,
Հիմա զգցուած գիշերով թանձր ու ստուար ,
Թանձր ու ստուար վաղորդայնով մը յըղի :

1908 ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

★

Օրն է կարնացել
Արեգն է մարում ,
Աշնան ջութակներ
Ողբում են տրտում ,
Նրա տխուր երգեր ,
Սիրտս է ճնշում :

Ո՞ւր էք, մանկութեան
Տարիներ անցած ,
Այսպէս շաչում է
Քամին ողբաձայն ...
Եւ թափառ ընկած
Ես քարշ եմ գալիս ,
Տերեւի նման
Դեղնած , թառամած ...

Թարգմ. Ա. Գրասիլնիկեան ՎԵՐԼԷՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (42)

Ե Տ Ք Ը . . .

Տեսնենք առկէ ետքը տակաւին փափաք պիտի ունենայի՞ք շարունակելու ձեր ճառերը, դուք անզէտ դրասորդեր... Ուրեմն գոցեցէք բերաննիդ ու հանդիստ ձգեցէք մեր ընկերները :

Տեսուչը կանգնած է բոլորովին անօգնական. ուսուցիչները խումբ մը խրտչած հաւերու կը նմանին :

Իսկ մենք կը զգանք թէ ինչպէս զառնութիւն մը կ'աճի այն բուռթ ճնշումէն, որ մեզ ցարդ գերի պահած էր: Երբ հոս կուգայինք, տակաւին տեսակ մը շշմած վիճակի մէջ էինք: Հիմա սթափման առաջին նշանը այլեւս խրողութիւն է. աղօտ կերպով կը նշմարենք, որ ողորկ, գաղջ, օճառոտ բան մը կ'ուզէր տարածուիլ մեր շուրջը, բռնել ու կաշկանդել մեզ: Տեսուչը չէր ատիկա եւ ոչ ալ դպրոցը — ատոնք մասնակի երեւոյթներ են միայն, — այլ այս ամբողջ , լպրծուն, մածուցիկ աշխարհը մե ծ– մեծ խօսքերու եւ փտած ըմբռնումներու , որոնց մենք ատեն մը հաւատացինք. այն ատեն, երբ պատերազմի կ'երթայինք: Հոն մենք կարծր ու զգաստ դարձանք: Հիմա մենք կը զգանք սուտը, կիսատը, փքուն ողորմելիութիւնը, անճարակ մեծամոլութիւնը. կը զգանք այնպէս, որ ցասումը գրեթէ արգահատանքի կը փոխուի :

Տեսուչը վճռած է ամէն գնով մեր սիրտը առնել. նախ, մենք շատ ենք. ու յետոյ, անոր առջեւ կեցած է Վիլլի իր ահագնագոռ ձայնով: Իրապէս, ով գիտէ թէ դեռ ինչ անակնկալներու կարելի է հանդիպիլ այս վայրենացած զինուորներուն կողմէ, մի գուցէ յանկարծ ձեռնառումբեր հանեն գրպաններէն ...

Տեսուչը կը թափահարէ թեւերը, ինչպէս հրեշտակապետ մը. բայց ոչ ոք կը լսէ զինքը: Ի վերջոյ կը գոչէ սուր ձայնով .

— Այն ատեն ըսէք ինծի թէ՝ ինչ կ'ուզէք :

Լռութիւն կը տիրէ: Այո, եթէ միայն կարելի ըլլար այդքան պարզօրէն արտայայտել մեր ուզածը մէկ նախադասութեամբ ... Մեր մէջ տարտամ կերպով զօրաւոր զգացում մը կ'եռայ. բայց զայն անմիջապէս ձեւակերպելու համար մենք տակաւին չունինք պէտք եղած բառերը : Թերեւս օր մը ունենանք ...

Այնուամենայնիւ Վեստերհոլտ, հրմշտկելով շուրջինները, կը յառաջանայ ու կը տնկուի տեսուչին դիմաց :

— Մենք ոգեկոչումի ճառեր չէ որ կ'ուզենք լսել.— այլ գործնական առաջարկներ: Օրինակ, ինչպէ՞ս կը խորհէիք դուք կարգադրել մեր խնդիրը: Հոս կեցած են 70 զինուորներ, որոնք նորէն իրենց դպրոցական նստարանները պիտի գրաւեն: Ես հիմակ իսկ կ'ըսեմ ձեզի — մենք գրեթէ այլեւս բան մը չենք գիտեր եւ նոյնքան քիչ փափաք ունինք հոս երկար նստելու :

Տեսուչը կը յայտնէ որ այդ խնդրի մասին պատկան իշխանութեան կողմէ իրեն դեռ ոչ մէկ հրահանգ եկած է: Այդ պատճառով ալ մենք առ այժմ պիտի բաժնուինք նոյն դասարաններուն վրայ, ուրկէ ռազմաճակատ գացած էինք: Յետոյ միայն կը տեսնուի թէ ինչ կարելի է ընել:

Որոտալից քրքիջ մը կը պատասխանէ իրեն :

— Դուք իսկ , անշուշտ , չէք հաւատար, կ'ըսէ Վիլլի սպառնալից , թէ մենք պիտի նստինք երախաներու քով եւ մատերնիս պատշաճօրէն վերցնենք , երբ բան մը գիտենք: Ոչ, մենք ամէնքս ալ միասին կը մնանք:

Հիմա միայն մենք իրապէս կը նկատենք ,թէ որքան ծիծաղելի է այս ամէնը հոս: Մենք իրաւունք ունէինք տարիներ շարունակ կրակելու, սուինահարելու , սպաննելու մեր սիրտը ուզածին չափ: Իսկ այժմ մեծ կարեւորութիւն կը ստանայ այն, թէ դպրոցի որ կարգէն գացած էինք տակաւին ըլլալու: Պատերազմէն առաջ մենէ ոմանք, օրինակ, մաթեմատիկի բարդ խնդիրներուն հասած էին, միւսները՝ դեռ ոչ: Այս տարբերութիւններն են որ հիմա նկատի կ'առնուին :

Տեսուչը կը խոստանայ առնել բոլոր անհրաժեշտ քայլերը՝ զինուորներու համար մասնաւոր դասընթացքներ հաստատել տալու :

— Մենք չենք կրնար աւար սպասել , կ'ըսէ Ալբերտ կարուկ, մենք ինքնիս ձեռք կ'առնենք գործը :

Տեսուչը ոչինչ կ'առարկէ ու լռելեայն դէպի դուռը կը դիմէ: Ուսուցիչները կը հետեւին իրեն: Մենք ալ աղմուկով ու գոփիւնով կ'ելլենք սրահէն: Բայց նախ քան այդ՝ Վիլլի կ'առնէ տեսուչի ամբիոնէն թաղարները ու գետին կը զարնէ :

— Բանջարեղէն ես արդէն երբեք չէի սիրեր, կ'ըսէ ան ցասումով: Ապա դափնեայ պսակը կ'անցընէ Վեստերհոլտի գըլուխը ու կը յարէ.

— Աղուոր եփէ քեզի համար ատիկէ ...

*

Սիգարները եւ ծխամորճները կը մըխան: Մենք խորհրդակցութեան նստած ենք գիմնազիոնի այն սաներուն հետ, որոնք մասնակցած էին պատերազմին : Հարիւրէ աւելի զինուոր, տասնեւութ տեղակալ ,երեսուն յիսնապետ ու ենթասպայ :

Ալբերտ Տրոսկէ դպրոցական հին կանոնագրի օրինակ մը բերած է ու կը կարդայ մեզի անկէ :

(Շար.) Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԸ ԱՌԱՆՑ ՀԱՑԻ մնաց ուրբաթ օր, փուռպաններու գործադուլին հետեւանքով։ Այս առթիւ շատ մը անհաճոյ դէպքեր պատահեցան։ Բազմութիւններ պոչ կապած էին փուռերուն առջեւ։ Միւս կողմէ կարգ մը փուռպաններ փորձեցին փակել այն խանութները որ բաց մնացած էին։ Երէկ ալ հացթուխ բանուորները գործադուլ մը սարքեցին, պահանջելով ժամական 113 ֆրանքը բարձրացնել 145 ֆրանքի։

ԴԵՍՊԱՆԱԿԱՆ փոփոխութիւններ կը կատարուին այս միջոցին։ Ուաշինկթընի դեսպանութիւնը առաջարկուեցաւ Պ. Ռոպէր Շումանի, յետոյ զօր. Քէօնիկի։ Երկուքն ալ մերժեցին եւ նշանակուեցաւ Պ. Քուվ տը Միւրվիլ, որ 47 տարեկան է։ Լոնտոնի դեսպանը, Ռընէ Մասիլի, արտաքին գործերու նախարարութեան ընդհ. քարտուղար նշանակուեցաւ։ Ուրիշ փոփոխութիւններ ալ պիտի կատարուին նոյն նախարարութեան մէջ։

ԳԵՐՄԱՆ նախկին մառաջալ Քլայստ, որ բանտարկուած էր Խ. Միութեան մէջ, իբրեւ պատերազմի ոճրագործ, մեռած է երկարատեւ հիւանդութենէ մը ետք, ինչպէս կը ծանուցանէ արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը։ Վերջերս երկտող մը գրած էր իր 93 տարեկան մօրը։ Երկրորդ աշխարհամարտի ընթացքին եղած է Լեհաստան, Ֆրանսա, Եուկոսլաւիա։ 1941ին գրաւեց Խ. Միութեան Ռոստով քաղաքը, յետոյ նշանակուեցաւ գերագոյն հրամանատար Եուկոսլաւիոյ գերման ուժերուն։ Ի վերջոյ գերի բռնուեցաւ Անգլիացիներուն կողմէ, որոնք Եուկոսլաւիոյ յանձնեցին զինքը, իսկ այս վերջինն ալ՝ Խ. Միութեան։ 73 տարեկան էր։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ընտրութեանց արդիւնքը նկատի առնելով, նախագահ Այզընհաուըր ժողովի հրաւիրած է երկու կուսակցութիւնները, Նոյեմբեր 17ին, որպէսզի միասնաբար գործեն։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Այս կիրակի ախոյենական մրցում Հայ Մարզականին դաշտին վրայ Սէն Ժէմէնի դէմ։

ԽՆՋՈՅՔ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն կազմակերպած է ընկերահամակրական խնջոյք մը Նոյ. 14ի կիրակին։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՄԱԶՈՒԹՈՎ ՏԱՔՑՆԵԼՈՒՆ ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ամբողջապէս եղանակով մը բնակարան տաքցնելու ձեւ մըն է, բուխերիկը օգտագործելով եւ առանց գետեղման ծախքի։ Վայրկենական կը տաքցնէ, խէժալ ձեւ մը աշխատողներու համար, խնայողական (2 կամ 3 սենեակի համար ժամական 6–10 ֆրանք) մաքուր։ Ամէն ածխավաճառ կրնայ հայթայթել մազութը 20 լիտրնոց ժէրիքաններով, որոնք կրնան պահ դըրուիլ ամէն բնակարանի մէջ։

Եթէ մազութով կը տաքցնէք ձեր բնակարանը, կը յանձնարարենք գործածել ամէնէն կատարեալ վառարանը,

MAZOUTERMIC,

որ օժտուած է բոլոր առաւելութիւններով, — Ունի հրահրիչ՝ դիւրացնելու համար օդ քաշելը, ընդունարան եւ զտարան, զորս կարելի է քակել հանել՝ մաքրելու համար։ Ապահովութեան կնիք, որ կը համապատասխանէ Ապահովագրական Ընկերութեանց կանոնադրութեան։ Մազութի այս միակ վառարանն է որ կը ծախուի երաշխիքով։ Գինը՝ 2 կամ 3 սենեակի յատուկ վառարանը կ'արժէ 34.500 ֆրանք։

Ցուցադրութիւն ու վաճառում՝

Et. ROMIS, 32, Rue Etienne Dolet,
Paris (20)

Ուզողին կը ղրկուի ամէն մանրամասնութիւն տպագրեալ։ (Ձենկոյց)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Արիներու տարեկան ցերեկոյթը, Կիրակի վեց մարտ, 1955, կէսօրէ ետք ժամը 2.30ին, Սալ տը լա Շիմի։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

1.— Ոգին Հայկազանց	50 ֆր.
2.— Գրագէտը որ փնտռելու ելած է իր ժողովուրդը	50 ֆր.
3.— Ես տեսայ ժողովուրդը որ չուզեց մեռնիլ Բաբելոնի պարիսպներուն տակ	50 ֆր.
4.— Բաժակ ի ձեռին	50 ֆր.
Ճառերու այս շարքէն դուրս Երուսաղէ՞մ, Երուսաղէմ, նոր տպագրութիւն, պատկերազարդ	200 ֆր.

Այս բոլորէն, որոնք տպուած եւ վաճառուած են արտասահմանի մէջ, ունինք սակաւաթիւ օրինակներ։

Թղթատարով ղրկելու պարագային՝ ճամբու ծախքի համար աւելցնել 30 ֆր.։

Փարիզի մէջ՝ դիմել Յառաջի, Մարսիլիոյ մէջ՝ Պ. Յակոբ Մալաքեանի։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱ – ՓԱՅԷԼԵԱՆ Նախկին Աշակերտներու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին։

4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ժամը 21.30էն մինչեւ առաւօտ։

LE CLUB Rue Grignan

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ խաչի մասնաճիւղին։

Ցօգուտ օդափոխութեան կայանի շէնքին

Կիրակի 14 Նոյ. ժամը 16 – 24

Քաղաքապետարանի Վոլթէր սրահին մէջ

Կը նուագէ՝ ՊԱԶԻԶԱ

Համբաւաւոր նուագախումբը

Գեղարուեստական բաժին, անակնկալներ

Ներկայացում՝ ԲԱՐԵՐԱՐԸ՝ հեղինակ Գ. Վահան, զաւեշտ մէկ արար։

Կը մասնակցին՝ Ա. Գմբէթեան, Ժագ Ստէփանօ, Գ. Վահան, Հապէշեան։

Ճոխ պիւֆէ Տոմս 300 Ֆր.

Մէթրօ Էքօլ Շառանթօնէն 103 թիւ օթօպիւս իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիօն։

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Տոտաքեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Սիպիրեան, զաւակները եւ թոռները, Այրի Տիկին Սուճուքճեան, Տէր եւ Տիկին Սուճուքճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սահակեաններ եւ զաւակները, ինչպէս եւ բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՏՈՏԱՔԵԱՆԻ

(Ծնեալ Զմրուխտ Երկաթեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը, 71 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս երկուշաբթի նոյ. 8 ժամը 15.30ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի գիւղին գերեզմանատունը։

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ԻՍԻԻ ՄԷՋ ՅԱՌԱՋԸ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ միայն Պ. Զատիկեանի սրճարանը, ռիւ Տէֆանս։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՇՈՒՔՈՎ

Այս կիրակի գիշեր, ժամը ՃԻՇԴ 9ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ,

26, Rue St. Victor (Métro Maubert -Mutualité)

Նախագահութեամբ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ (Միջին Արեւելքէն նոր վերադարձած)

Ընկերվարական կուսակցութեան կողմէ կը խօսի PIERRE COMMIN

Կուսակցութեան օգնական քարտուղար

ՈՒՂԵՐՁ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՆՈՅ. 9 ԺԱՄԸ 21ԻՆ

BA - TA - CLAN

50, Bd. VOLTAIRE, Métro OBERKAMPF

(Արտադրութիւն Քուքոլսքի)

Կ Ո Վ Կ Ա Ս Ե Ա Ն Պ Ա Լ Է

ժողովրդական երգեր եւ պարեր մասնաւոր գործիքներով։

Տոմսերու գին՝ 200–300 եւ 400 Ֆր.։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ – ԼՍԱՐԱՆ

Չորեքշաբթի երեկոյ, Քաւէ սրճարանի վերնայարկը։ Կը խօսի՝ Պ. Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ։ Նիւթ.— Կիլիկիոյ ներկան եւ ապագան։ Մուտքը ազատ է։

ՀԱՅԿԱԶՆԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Իններորդ թաղամասի Ազգ. Տան շէնքին մէջ հաստատուած հայերէնի դասընթացքը պիտի կոչուի

ՀԱՅԿԱԶՆԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

× Նոյն դասընթացքին հովանաւորութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Կարապետ Փափազեանէ հինգ հազար ֆրանք, իրենց համայն ննջեցեալներուն յիշատակին։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Խարբերդի Մորենիկ գիւղի Ուսումն. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հայրենակից Խոսրով Կարապետեանի, Ա. Յակոբեանի, Մ. Միրոյեանի, իր քրոջ եւ պարագաներուն եւ Այրի Տիկին Սրբուհի Կարապետեանի, իրենց եղբօր, հօրեղբօր, եւ ամուսնոյն ու ազգականին Սարգիս Կարապետեանի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցած է Հոկտ. 22ին, Տիտրոյիթի մէջ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ Պրիւսէլէն Տէր եւ Տիկին Ճշմարտախօսեան երկու հազար Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար, փոխան ծաղկեպսակի։

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ

MAISON FAR (ՖԱՐՇԻԵԱՆ)

Այս երկուշաբթի Նոյ. 8էն սկսեալ

37, Rue Rochechouart, Paris (9)

ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ ԿԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՅՐԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՉԱՓԻ ՎՐԱՅ

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եղիպտացի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու բոլոր ընկերները այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Սօսիէթէ Սաւանթ։ Զեկուցում ընկեր Ս. Թորոսեանի։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեօ Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները, այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին ընկերուհի Մալխասեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Լոնտոնէն նամակ ունի Պ. Հ. Տ. Թոփալեան (Փարիզ, 9)։

ՑԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Բ. Ը. Մ. Եփրատ Ընկերակցութեան, ի յիշատակ ողբացեալ գրագէտ Ա. Չօպանեանի, վաղը, երկուշաբթի ժամը 20.30ին։ Սալ Մազընոյի մէջ։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MARDI 9 NOVEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7517 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2928

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՎՏԱՆԳԸ ԱՆՑԱԾ ՉԷ...»

Արեւմտեան պետութեանց պատասխանատու վարիչները կը շարունակեն ահազանգ հնչեցնել պարբերաբար, յիշեցնելու համար թէ «Խ. Միութեան զինուորական վտանգը անցած չէ տակաւին»:

Վերջին ազդարարութիւնը կ'ուղղէր Ատլանտեան Կազմակերպութեան ընդհ. քարտուղարը, Լորտ Իսմէյ, քանի մը օր առաջ:

Եւ այս առթիւ անգամ մը եւս կը շեշտէր թէ ծիծաղելի պիտի ըլլար թուլցնել պաշտպանութեան ճիգերը:

Ուրեմն, զինարշաւը պիտի շարունակուի, մինչեւ որ կարենան ապահովութեան ամուր պատ մը կազմել, ամէն տեսակէտով:

Ուժերու բազմապատկումը անհրաժեշտ կը համարուի նաեւ անոր համար որ, Խ. Միութիւնը շարունակ նոր ժողովներ կ'առաջարկէ, առանց հրաժարելու իր հիմնական տեսակէտներէն: Առանց քաշուելու իր գրաւած դիրքերէն:

Արեւմտեան դաշնակիցները հետեւեալ նշանաբանին կը հետեւին,— Որքան զօրաւոր ըլլանք, միութեամբ եւ ապառազինութեամբ, այնքան արդիւնաւոր ելքի մը կը յանգին մեր բանակցութիւնները, որ եւ է համագումարի մէջ:

Յարդ. Արեւմուտքի համար ապահովութեան գերագոյն երաշխաւորութիւնը կը կազմէր հիւլէական ռումբը:

Այս ապահովութիւնը խախտած է այն օրէն ի վեր որ հաստատուեցաւ թէ Խ. Միութիւնն ալ ունի նոյն զէնքը:

Նոյն իսկ պնդողներ կան թէ ունի նաեւ այդ ահարկու եւ հրէշային զէնքին վերջին կատարելագործումը, ջրածինի ռումբ:

Հետեւաբար, զինուիլ եւ զօրանալ: Միշտ պատրաստ՝ ամէն ճակատի վրայ, Եւրոպայի հիւսիսային ծայրամասէն մինչեւ Միջերկրական եւ Միջին Արեւելք:

Այս է օրուան կարգախօսը, Արեւմուտքի համար: Այն ակնկալութեամբ թէ՝ ի վերջոյ Խ. Միութիւնը տեղի պիտի տայ, նկատի առնելով իրեն դէմ կազմուած ահեղ պատնէշը:

Ի՞նչ ռազմավարութիւն կը փորձէ Մոսկուան, այս քաղաքականութեան դիմաց:

Կը շարունակէ քար լռութիւն պահել իր պատրաստութեանց մասին, միեւնոյն ատեն խաղաղասիրական կոչեր ուղղելով եւ բողոքներ, ցոյցեր ներշնչելով, կազմակերպելով Արեւմուտքի «յարձակողական» միտումներուն դէմ:

Վերջին ապացոյց՝ Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութեանց դէմ սարքուած պայքարը, որով կը ձգտի խափանել անոնց վաւերացումը:

Միացեալ բանակի ծրագրին ձախողումէն ի վեր, Խ. Միութիւնը իր ծանր հրետանին ուղղած է այս համաձայնութեանց դէմ:

Ան շարժման մէջ դրած է բոլոր ուժերը, պետական, կուսակցական եւ քարոզչական, համոզելու համար թէ վտանգաւոր են այդ նոր դաշնագիրները, թէ ապահովութեան լաւագոյն միջոցն է իր առաջարկածը,— հաւաքական պաշտպանութիւն:

Այս առթիւ, մասնաւորապէս կը շահագործէ ամէնէն փափուկ խնդիրը, Գերմանիոյ վերազինումը, որ կը բխի այդ համաձայնութիւններէն:

Եւ ահաւասիկ նորէն Չորսերու Խորհրդաժողով կ'առաջարկէ, լուծելու համար գերմանական կնճիռը:

Մինչ այս մինչ այն, փոխադարձ անվստահութիւնը այնքան խորացած է որ, երկու ճակատներն ալ կը շարունակեն զինարշաւը: Մէկը՝ գաղտնի, միւսը՝ հրապարակային յայտարարութիւններով:

Բարենշան երեւոյթներ ալ պակաս չեն, ատենէ մը ի վեր:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԼՈՒԾԵՑ ԱԼԺԵՐԻԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ալժերիոյ արեւելեան շրջանին մէջ ծագած ըմբոստութեան առթիւ, կառավարութիւնը խիստ հետապնդումներ եւ խուզարկութիւններ կատարեց նաեւ Ֆրանսայի մէջ, երեւան հանելու համար դաւադրութեան բոլոր ծալքերը: Նախարարական խորհուրդը շաբաթ օր լուծեց ալժերիական կազմակերպութիւն մը որ ծանօթ է լատիներէն Մ. Թ. Լ. Դ. սկզբնատառերով (Շարժում՝ Ժողովրդավար Ազատութեանց Յաղթանակի համար): Պաշտօնաթերթը Նոյ. 7ին հրատարակեց լուծման հրամանագիրը, ներքին գործերու նախարարին ստորագրութեամբ: Այս կուսակցութիւնը ծնած էր Ալժերիական ժողովրդական կուսակցութենէն որ լուծուեցաւ 1939ին, երբեւ դաւադիր եւ որ միշտ կը համարուէր ապօրէն: Իր պետն է Մեսալի Հաճ: Կազմակերպութիւնը որ կըպահանջէ ինքնավարութիւն Ալժերիոյ երեք նահանգներուն համար, այլեւս ներկայացուցիչներ չունի Ալժերիոյ ընդհ. ժողովին մէջ ուր չորս աթոռ ունէր մինչեւ վերջին ընտրութիւնները: Ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը, 1950էն ի վեր վէճ մը ծագած էր Մեսալի Հաճի եւ կարգ մը վարիչներու միջեւ: Այս վէճին հետեւանքով պառակտում ծագեցաւ անցեալ սեպտեմբերին: Մեսալի Հաճի կուսակիցները կը մեղադրէին թէ հակառակորդները անշարժութիւն ցոյց կուտան քաղաքական տեսակէտով:

Ինչպէս գրած էինք, շաբաթ առտու կանուխ արտակարգ գործողութիւններ կատարուեցան ամբողջ երկրին մէջ: Ոստիկան-զօրքի բոլոր ջոկատները խիստ խուզարկութիւններ կատարեցին Ալժերիոյ մէջ: Մասնաւորապէս խուզարկուեցաւ «Ազատ Ալժերիա» թերթին տպարանը որ կնքուեցաւ, համաձայն 1936ի օրէնքին: Նոյն գործողութիւնները կատարուեցան Ալժերիոյ ներքին քաղաքներուն մէջ, Պլիտա, Պուֆարիք, Միլիանա եւայլն, ինչպէս եւ գիւղերու մէջ: Գործողութիւնները շարունակուեցան ամբողջ օրը, երկար հարցաքննութիւններով: Բազմաթիւ թուղթեր եւ մաս մըն ալ զէնքեր բռնուեցան:

Այս գործողութեանց ընթացքին ձերբակալուեցան 371 հոգի, որոնց 111ը Կոստանդինի, 31ը Օրանի, 54ը Ալժէի նահանգներուն մէջ: Ալժէի ահաբեկիչ խումբերուն բոլոր պետերը ձերբակալուեցան: Կազմակերպութիւնը գրեթէ գլխատուած կը համարուի: Ձերբակալուեցաւ նաեւ լուծուած կազմակերպութեան ընդհ. քարտուղարը, որ Մեսալի Հաճի անձնական ներկայացուցիչն էր Ալժերիոյ մէջ:

Նոյն օրը խուզարկութիւններ եւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան նաեւ Փարիզի, Թուլուզի, Մոնպելիերի, Մեցի, Սէն Նազէրի, Մարսէյլի, Լիոնի եւ ուրիշ գլխաւոր քաղաքներու մէջ: Ոստիկաններ ներկայացան Մեսալի Հաճի բնակարանը, Սապլ տ'Օլոնի մէջ, ուր բռնադատուած է բնակելու հոկտ. 1էն ի վեր: Գործողութիւնը տեղի ունեցաւ առանց միջադէպի:

Ներքին նախարարը, Պ. Միթերան, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով յայտարարեց.— «Եթէ ըմբոստութեան վարիչները կ'ուզէին յաղել միջազգային կարծիքը Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովի նախօրեակին, սխալեցան: Ալժերիան Ֆրանսան է: Իսկ Ֆրանսան իր տան մէջ ուրիշ իշխանութիւն չի ճանչնար բայց միայն իրենը: Եւ թող չկարծեն թէ սպառնալիքները եւ խռովութիւնները պիտի տկարացնեն մեր ջանքերը: Մենք արդէն միջոցներ ձեռք առած ենք բարելաւելու համար Ալժերիոյ ժողովուրդին վիճակը: Արդէն որոշուած է անբաւարար աշխատավարձերու յաւելումը: Մեծ ճիգ մը պիտի գործադրուի բարելաւելու համար Ֆրանսայի ալժերիացի աշխատաւորներուն վիճակը: Ֆրանսական ուժը պիտի պահպանէ ազգային միութիւնը»:

Մարոքի մէջ ալ խլրտումները կը շարունակուին: Շաբաթէն կիրակի վեց նոր մահափորձներ տեղի ունեցան Քազապլանքայի մէջ: Չորս հոգի սպաննուեցան, շատեր վիրաւորուեցան:

× Ֆրանսա եւ Սպանիա որոշեցին այսուհետեւ խորհրդակցիլ Մարոքի վերաբերեալ խնդիրներու մասին:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

★

ՎԱՆ ԵՒ ԿԻՊՐՈՍ

Թուրքերէն թերթ մը, «Թիւրք Սէսի», սրամտութիւն կը ծախէ, Կիպրոսի վէճին առթիւ.

— «Ուշադրութեամբ նայեցէք Անատոլուի քարտէսին: Վանայ լիճը Արարչին ձեռքով ժամանակի նման փորուած պարապութիւն մըն է: Այս պարապութենէն հանուած կտորը Միջերկրականի արեւելակողմը ձգուած է եւ Կիպրոս կղզին երեւան բերուած:

«Կիպրոս պատմական իմաստով ահա այսքան թուրք է: Կիպրոսի ջուրը Վանի եւ Վանի հողն ալ Կիպրոսի մէջ է: Մեր պատմական մռայլ շրջանին ալ ան երբեւ աւանդ Անգլիացիներուն յանձնուեցաւ: Աւանդապահը չի կրնար դաւել աւանդին»:

Իսկ եւ իսկ թրքական ձայն:

Երեւի յօդուածագիրը մոռցեր է որ Կիպրոսը կարգով եղած է եգիպտական, ասորական, պարսկական, արաբական, բիւզանդական, յունական, հռոմէական, փրանկեան,— շնորհիւ իր աշխարհագրական դիրքին եւ պղինձի ու ատաղձի հանքերուն:

Հայկական շուք մըն ալ անցած է անոր լեռներէն, որոնք երկիւղածութեամբ կը բարեւեն հանդիպակաց Կիլիկիան:

Արշաւանքէ արշաւանք տէր փոխելով, կղզին Օսմանեան տիրապետութեան տակ ինկաւ Սուլթան Սէլիմ Բ.ի օրով, 1570ին:

Ինչպէս որեւէ նոր երկիր գրաւած ատեն, Օսմանի թոռները այստեղ ալ փայլեցան արիւնազանգ ջարդերով եւ զանգուածային ջարդերով:

Այնպէս որ, թուրք յօդուածագիրը ի զուր սրամտութիւն կը փորձէ, Կիպրոսը ներկայացնելով իբրեւ թէ Վանայ լիճէն հանուած կտոր մը:

Եթէ ան ուշադրութեամբ քննէր «արեւելեան նահանգներու» քարտէսը, պիտի տեսնէր որ բնութիւնը Ասիոյ այդ շրջանը կազմած է իբրեւ միակտուր ամբողջութիւն մը, ուր լեռները, լիճերը, գետերը եւ դաշտերը կը ներկայացնեն ներդաշնակ ամբողջութիւն մը:

Ոչ պարապութիւն, ոչ ժանեակ, ոչ ալ տեղափոխութիւն հողի կամ ջուրի:

Արարիչն ալ երբեք չէ փորձած որեւէ փոփոխութիւն կատարել:

Կիպրոսը կար «ի սկզբանէ», եւ հեռաւոր կապ անգամ չունէր Վանի հետ:

Գալով աւանդին, Օսմ. կայսրութիւնը 1878 Յունիս 4ին Անգլիոյ յանձնեց Կիպրոսը, փրկելու համար Պոլիսը եւ Կարսը, միեւնոյն ատեն թաղելով Հայաստանի բարենորոգումներու ծրագիրը:

Ուրեմն, իրականին մէջ աւանդ մը չէ, որպէսզի ետ պահանջեն, այլ պարզապէս փրկագին:

Նոյն բանը չպատահեցա՞ւ 1923ին ալ, երբ Մուսուլը կը յանձնէին Անգլիոյ, Սեւրը թաղելու համար...

Փրկագինը ետ կ'առնուի՞:

ՎԱՀԷ

« ՄԻԱՍԻՆ ԿՐՆԱՆՔ ԱՊՐԻԼ »

Բոլշեւիկեան յեղափոխութեան 37րդ տարեդարձին առթիւ, աւանդական ճառը խօսեցաւ նոր դէմք մը, դեր - վարչապետ Սապուրով, փոխան Կեդր. Կոմիտէի ընդհ. քարտուղար Խրուշչեւի: Սապուրով նախագահն է Պետական Ծրագրի յանձնաժողովին եւ ճառը խօսեցաւ Մոսկուայի Մեծ Թատրոնին մէջ, ի ներկայութեան կուսակցութեան դիւանի ուրիշ ութ անդամներու, Մալենքով, Մոլոթով, Միկոյեան, Քականովիչ եւն.: Ներկայ էին նաեւ օտար դեսպանները, թղթակիցներ եւ բազմաթիւ այցելուներ, ի միջի այլոց Քէնթրպըրիի «կարմիր աւագերէցը»:

Բանախօսը բաղդատաբար չափաւոր լեզու մը գործածեց, ջատագովելով բնականոն յարաբերութեանց վերահաստատումը Եուկոսլաւիոյ հետ: «Վերջին ժամանակներս բարւոքեցան յարաբերութիւնները մեր երկրին եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ: Հարթուեցան կարգ մը խոչընդոտներ որոնք կը խանգարէին յարաբերութեանց կանոնաւորումը: Միջոցներ ձեռք առնուած են վերահաստատելու համար առեւտուրի, մշակոյթի կապերը եւ ուրիշ յարաբերութիւններ: Գործակցութիւն եւ անկեղծ բարեկամութիւն Խ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ կը համապատասխանեն մեր երկու պետութեանց...

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի օր մեծ հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ Դաշնակցութեան Օրը, Մութիւալիթէի ընդարձակ սրահին մէջ, որ լեցուած էր արտակարգ բազմութեամբ, ամէն դասակարգէ:

Կարգ մը արտասանութիւններ, Ալֆորվիլ, Իսի եւ Շաւիլ մասնաւոր օթեակներ վարձած էին:

Հանդէսը սկսաւ ճիշդ ժամուն, նախագահութեամբ Շաւարշ Միսաքեանի, որուն բացման խօսքէն ետք եռանդուն ճառ մը խօսեցաւ ընկերվարական կուսակցութեան վարիչ մարմնի օգնական քարտուղարը, քաղաքացի Փիէռ Քոմէն: Օրուան բանախօսն էր Շ. Նարդունի, որուն գրաւոր ճառը պիտի հրատարակենք առանձին:

Տօնակատարութիւնը նախորդներէն կը տարբերէր իր գեղարուեստական բաժինով, որ ամբողջովին նորութիւն էր,— կենդանի պատկեր մը (Ռ. Զարդարեանի Բագինին փառաբանութիւնը), Յ. Թումանեանի «Երկրում», խորհրդապատկեր մը, հայկական եւ կովկասեան պարեր: Տօնակատարութիւնը բացառիկ էր նաեւ ուրիշ տեսակէտով մը,— զանց առնուած էր հերթական պարահանդէսի բաժինը եւ ամէն բան վերջացաւ ճիշդ կէս գիշերին, խոր տպաւորութիւն ձգելով:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ զարնուեցաւ երկու «Միկ.» օդանաւերու կողմէ, եւ ջախջախուելով ինկաւ Ճափոնի Հոքքայտօ կղզին մէջ: Օդաչուներէն մին սպաննուեցաւ: Մ. Նահանգները անմիջապէս բողոքագիր մը ուղղեցին Մոսկուայի դեսպանին միջոցաւ:

ՍԱՐԻ ՀԱՐՑԻՆ համար նոր բանակցութիւններ կատարելու տրամադրութիւն չունի Ֆրանսական կառավարութիւնը, ինչպէս կը հաղորդեն իրազեկ անձեր: Միայն թէ վերջին պահուն յետաձգուած էին մանրամասնութիւնները՝ կարգ մը կէտերու մասին, որոնք պիտի ճշդուին յառաջիկային: Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ տարբեր կ'ըմբռնեն այս պարագան եւ կը կարծեն թէ կարելի է փոփոխութիւններ կատարել նոր բանակցութիւններով:

ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻ ՌԱՀՎԻՐԱՆ

●

Աւելի քան մէկուկէս դար առաջ, 1794, Հոկտեմբեր 16ին, Հնդկաստանի Մատրաս քաղաքին մէջ լոյս տեսած է Հայոց առաջին թերթը՝ «Ազդարար», տետրակի ձեւով եւ գրաբար:

Մատրաս հայկական հոծ ու հարուստ գաղութի մը կեդրոնն էր այն ատեն: Ազգային ու մշակութային կեանքով ապրող հայութիւն մը կ'ապրէր Հնդկաստանի մէջ, ուշադրաւ՝ իր առեւտրականներով, պետական պաշտօնատարներով, մեծահարուստ բարերարներով, զօրավարներով եւ քաղաքական դէմքերով :

Ազգային ու նիւթական այս բարգաւաճութեան զուգընթաց ծայր տուած է մտաւորական շարժում մը, մանաւորապէս Մատրասի մէջ, որ 16րդ դարու սկիզբէն իսկ հայ առեւտրականներու կեդրոն մը դարձած էր: Այդ օրերուն է որ մրտառուչ դէպք մը կը պատահի

Համեստ Հայ մը, Տէր Յարութիւն քահանայ Շմաւոնեան, իր երկու զաւակները յաջորդաբար կորսնցնելէ ետք, սուգը սրտին, Շիրազէն կ'ապաստանի Մատրաս, ծառայելու համար իր ժողովուրդին, իբրեւ քահանայ: Կը ծառայէ՝ ոչ միայն իբրեւ հոգեւոր հովիւ, այլեւ իբրեւ մտքի մշակ, լուսաւորելով հայ ժողովուրդին միտքը եւ արթուն պահելով զայն :

Կը հաստատէ նախ տպարան մը, 1789ին, եւ հինգ տարի ետք, 1794ին, կը հիմնէ առաջին հայ թերթը, «Ազդարար»ը, նիւթական ու բարոյական մեծ զոհողութիւններ ստանձնելով: Շուրջ երկու տարի կը հրատարակէ թերթը, 18 ամիս, հակառ… 28 բաժանորդներով, սպառելով իր ուժերը, ինչպէս նաեւ նիւթական իր բոլոր միջոցները, մինչեւ իսկ տան կարասիները աճուրդի դնելով :

Առաջին այս հրատարակութեամբ իսկ, կարծէք, կը վճռուի հայ թերթին, հայ մամուլին ու անոր աշխատաւորներուն ճակատագիրը… Մէկ կողմէ՝ հանրութեան ծառայելու, բոլորանուէր աշխատելու անհուն ջանք մը, եւ, միւս կողմէ՝ նիւթական տաժանելի պայմաններ. — առեղած է հայ թերթին խաչուած պատմութիւնը :

Հայ թերթը լոյս ընծայուած է միշտ նիւթական ու բարոյական զոհողութիւններով, իսկ իր աշխատաւորները ապրած են չարունակ տագնապի մէջ, տաժանելի ճակատագրի մը դատապարտուած: Կատարեալ զգացում մը միայն պահած է զանոնք ասպարէզին մէջ, որ իր կոչումով ու առաքելութեամբ մղուած տուած է շատերուն՝ այօրուան տաժանքը եւ վաղուան անստուգութիւնը: Այսպէս եղած է Հայ մամուլին պատմութիւնը եւ, մէկուկէս դար ետք, շատ քիչ բան փոխուած է նախագծուած ճակատագրէն:

Շմաւոնեան քահանայ, առաջին զոհը եղած է այդ ճակատագրին, ինչպէս նաեւ առաջին լուսաւորիչը՝ հանրային կեանքին, բաժնելով ճակատագիրը մեր բոլոր լուսաւորիչներուն:

Արդարեւ, Շմաւոնեան քահանայ, առաջին դէմքն է, որ կը մտածէ հայ թերթի հիմնումի մասին, տարածելու համար հայ գիրը եւ հայ մշակոյթը: Հաւատքի տէր մարդ մը, որ կ'ըմբռնէ՝ թէ չի բաւեր եկեղեցին, ժողովուրդ մը ողջ ու առողջ պահելու համար, եթէ անոր չմիանայ հայ գիրը :

Մամուլը կոչուած է կարեւոր դեր մը կատարելու, որեւէ ժողովուրդի կեանքին մէջ: Մեր օրերուն Մեծ Պետութիւն մը դարձած է ան, վճռական նշանակութեամբ. հանրային հզօր ձայնակայան մը, որմէ կրնայ խօսիլ ժողովուրդ մը, կրնան խօսիլ զանազան ժողովուրդներ եւ հանրային գործօն ուժեր, դէպքերուն ընթացքը յեղաշրջելով, շատ անգամ, դէպի աջ կամ դէպի ձախ, դէպի յառաջ կամ ետ :

Ազատ աշխարհին մէջ, մամուլը ազատութեան, առողջ ու ազատաշունչ կարծիքներու, գաղափարականներու դրօշակ մըն է, բարձրախօս մը:

Հայ կեանքին մէջ, այս ամէնը ըլլալով մէկտեղ, յաւելեալ կոչում մը ունի ան: Ինչպէս Հայոց Եկեղեցին, ինչպէս հայ դպրոցը, հայ մամուլն ալ, եթէ հաւատարիմ է իր կոչումին, եթէ բարձրագոյն գաղափարներու կը ծառայէ, ամէնէն առաջ ազգային նշանակութիւն մը ունի: Ոսկեղէն կապ մըն է ան, հոգեկան ու մտաւոր, ցրուած հայութեան բեկորներուն միջեւ. սրտագին յիշեցում մը, կոչ մը՝ բոլոր Հայերուն ուղղուած՝ թէ իրենք, անհատ կամ համայնք, մաս կը կազմեն ամբողջութեան մը. հայ ժողովուրդին, այդ հինաւուրց եւ ստեղծագործ ազգին, որ իր հայրենիքը ունի, իր պատմութիւնը, չքեղ լեզուն ու մշակոյթը :

«Ազդարար» այս դերը սկսած է կատարել, կատարած է 160 տարի առաջ, Հնդկահայութիւնը կապելով Կովկասի ու Պոլսոյ հայութեան առաւելապէս, ամէն կողմէ աշխատակիցներ ճարելով եւ արձագանգ տալով ազգային, կրօնական, ընկերային ու մտաւորական շարժումներու. տարածելով զանոնք :

Առաջին անգամն ըլլալով, ան հրաւիրած է հայ ժողովուրդը հանրային ու ազգային խնդիրներով զբաղելու, «հանրային կարծիք» կոչուած ուժը կազմակերպելով: Նոր ուժ մը, նոր ազդակ մը եղած է ան, ոչ միայն ազդակերտումի, այլեւ ազգապահպանման :

Խոնարհ քահանայ մը՝ հայ մամուլի հիմնադիրը եւ ռահվիրան, որ չէ գոհացած աղօթքով ու պատարագով, այլ գիտցած է պատգամներ փոխանցել բոլոր Հայերուն, հայ ժողովուրդի սրտէն, մտքէն ու բովանդակ պատմութենէն խօսելով :

Մեսրոպ, տասներհինգ դար առաջ, հայ գիրը գտաւ ու նուիրեց հայութեան. Շմաւոնեան քահանան, հարազատ հոգեզաւակը Մեսրոպի, թեւեր տուաւ հայ գիրերուն, դպրոցներէն ու դասարաններէն դուրս, հայկական գանգուածներուն խօսելու համար :

Հնդկահայ գաղութը, առանց Շմաւոնեան քահանայի շարժումին, թերեւս, աւելի շուտ անհետանար. անոր ոգին ու անոր ստեղծած շարժումը՝ որ կը շարունակուի դեռ այսօր, պահած են ու կը պահեն Հնդկահայութիւնը, իբրեւ թանկագին մէկ բեկորը աշխարհացրիւ հայութեան :

Կը պահեն բովանդակ գաղութահայութիւնը, որուն կենսունակութեան, ազգային ու հայրենասիրական աղբիւրներէն մէկը՝ հայ մամուլն է :

Հայ գիրը, իր բոլոր ձեւերուն մէջ, առաքելութիւն մըն է. սրբազան պաշտօն մը, զոր պատուով կը տանի կենդանի խօսք դարձած հայ գիրը, այսինքն հայ թերթը. այն թերթը՝ որ ազգային սրբութիւններուն նուիրուած է: Կը հաւատայ ինք ու հաւատք կը ներշնչէ :

Կը հաւաստուի թէ Շմաւոնեան քահանայի շիրիմը, այսօր Մատրասի Հայոց եկեղեցւոյ բակին մէջ, նսեմ անկիւն մը կը գրաւէ միայն, հողով ու խոտերով ծածկուած եւ մաշած արձանագրութիւններով: Կը հաւատանք: Բայց կը հաւատանք նաեւ, որ այս օրերուն կը ծագկազարդուի ան. կ'արծարծուի յուշքը Հայոց առաջին ու գաղափարապաշտ խմբագրին, որուն գործը կ'ապրի այսօր, բազմապատկուած թեւերով :

Առաջին ու անշուք կանթեղը, զոր վառեց քահանայ – խմբագիրը, մէկուկէս դար առաջ լուսաւորեց հայ կեանքը, առաջնորդեց ու սրտապնդեց հայութիւնը: Ու այսօր, լուսաւոր ջահ մըն է ան, հայ մամուլը, ազգային մեր գոյութեան խարիսխներէն մէկը, ազգային մեր պայքարին ամէնէն ապահով բերդերէն :

Լոյս իջնէ Հայոց առաջին խմբագրին մոռցուած ու հեռաւոր գերեզմանին վրայ :

Համազգային մեծարանք իր անմահ յիշատակին :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՄԵՆԷ ԱՂԷԿՆԵՐԸ
(ՔԸՆՑ ՄԵԶ ԱՂԷԿՆԵՐԸ)

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մեր երկրին մէջ գտնուած շատ մը քարայրները՝ մեր ժողովուրդի կողմէ՝ նըկատուած են ոգեբնակ: Ոգիները իրենց գործած արարքներէն դատելով, երկու կարգի կը բաժնուէին, Չար եւ Բարի :

Բարի ոգիներն էին.—

1) Մասխաբնակ ճաղճերը, կամ Մենէ աղէկները, կրօնական էակներ, այնիւ ու բարի, հայրենիքի պատուին, թագաւորական փառքին եւ արժանապատուութեան պահակներ էին, ասոնց դէմ անսաստողները կը պատժուէին իրենց ձեռքովն իսկ ;

2) Առլէզները կամ յարալէզները, երեւակայական, երկնային հսկաներ՝ շուներու կերպարանքով, ասոնք՝ պատերազմի դաշտերուն վրայ ինկած դիւցազներու վէրքերը լզելով՝ կենդանութիւն կուտային :

3) Ուրու, ուրուանկարը մեռնող արու նախնիքներու, ասոնք ալ անմարմին էին:

4) Ուրիի կամ Ուհի, կէս աստուածուհի, մեր հին նախնիքներու ոգին, երեւակայական եւ անմարմին: Այս երկու վերջինները սկզբնական ու նախատիպ պահապաններն էին հերոսներու, թագաւորներու, դիւցազներու եւ ազնուականուհիներու :

Բոլոր այն քարայրները որոնց մուտքը անմատչելի, ներսը խորունկ, մութ ու արհաւրալից էին, մեր ժողովուրդը անոնց մէջ բնակեցուցած է «Մենէ աղէկները» եւ անոնց վրայ կամ շուրջ հինած է աւանդութիւններ: Ժողովուրդը զանոնք կ'ապրեցնէ մարդկային կենցաղով ու առօրեայով, որոնց կուտայ շարժումի, խօսքի ու ձայնի յատկութիւն :

Մեր գրագէտներէն Յակոբ Մնձուրին, Հնձան կոչուած քարայրներու մէջ բնակող «Մենէ աղէկներու» մասին կը գրէ :

— «Կիները, որոնք այդ կողմերը ջուր բերելու եւ կամ «երեխի հող» բերելու, կուգան կը պատմեն թէ՝ հարսնեւորներու բազմութիւն մը, հարսանեկան թափօր մըն են տեսեր, մէկ հնձանէն ելեր միւս հնձանը մտեր են, հարսն ու փեսան թափօրին առաջքը, հարսնեղբայրն ու հարսին քոյրը հարսին ու փեսին երկու քովերը փակած, հարսին գլուխը վեղարանման եռանկիւնաձեւ մեղրամոմէ խաչքաղան դըրած ու վերէն վար քօղքուած, փեսի գլխարկին վրայ խաչ մը ու կարմիր, ոսկեհիւս պճնիշը վրան ձգած, մանրաքայլ մէկ հնձանէն միւսը յառաջանալով: Ու ետեւը հարսնեւոր կիներու եւ այրերու առաւելին բազմութիւն մը՝ որ կը հետեւի հարսին ու փեսին: Ճերմակ բուռներուն երեսը կարմրազգեստ բազմութիւն մը: Եւ ինչ զգեստներ եւ ինչ էնթարիներ ու ճիւպպէներ, գլուխին մէջ այդպէս ոսկեհուռ, այդպէս կարմիր ատլէզ հանդերձներ ո՞վ կ'ունենայ: Պահենք, ակնահմայ հանդերձներ…, իրենք տեսեր են եւ ակընթարթի մը մէջ անյայտ են եղեր՝ նշմարուելուն պէս»:

«Երբեմն ալ կուգան, կը պատմեն թեւխաղի մը եղանակը լսելնին, թեւխաղի զուռնա մը զարկեր են ներսը, հնձաններու մէջ, այնպէս զուռնա զարնել մը՝ որ դեղը չէ, գաւառի մէջ ալ այնպէս պալոշ չկայ. պարզ, արագ թեւխաղի եղանակ մը չէ, յամր, մեղմ, այն կիները ինչպէս առան–

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

●

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

Թ.— ԵՐԲ ԿԸ ՀԱՆԴԻՊԻՆՔ ԱՇԽԱՐՀԱՀՌՉԱԿ ԳԻՏՆԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅԱԳԷՏ ԺՈՐԺ ՏԻՒՄԷԶԻԼԻ

Այն պզտիկ աշխատանքները, որոնց ձեռնարկած եմ, ըլլայ հայ լեզուի, ըլլայ Հայոց պատմութեան մասին, միայն հաճոյք ու երջանկութիւն են պարգեւած ինծի, ես հոն բան սորված եմ: Այնուել իմ տեսածներս, իմ սորվածներս զիս բերած են հետեւեալ եզրակացութեան, — դուք, Հայեր, ձեր մշակոյթով բարձրօրէն քաղաքակիրթ ժողովուրդէ մը աւելի արժանի էք երջանիկ կեանքի մը: Տասը անգամ աւելի արժանի, քան ուրիշ մէկը :

Մարդկութիւնը շատ անարդար է եղած ձեզի հանդէպ :

Ինչ որ սակայն զիս կը զարմացնէ եւ ձեր ժողովուրդին համար իմ սնուցած հիացումս կը հասցնէ իր ծայրագոյն աստիճանին, այն իրողութիւնն է, որ, հակառակ այդ անարդարութեան, հակառակ համայն աշխարհին, մշակոյթին պարգեւած այդ երջանկութիւնը դուք գիտէք ըստեղծել նոյնիսկ ձեր ներկայ վիճակին մէջ: Ցրուած աշխարհի չորս կողմերը, գիտէք ծաղկեցնել մշակոյթ ու գեղեցկութիւն փոքր տարածութեան մը վրայ իսկ, ուր կը հաստատէք ձեր կայքը»:

Ականջիս մէջ կը հնչեն դեռ անոր սրտաբուխ բառերը, անոր ձայնին անկեղծ, արծաթահունչ չեշտը: Կը տեսնեմ զայն մեր մէջ, գլուխը քիչ մը ձախ ծռած, համակրանքի, սիրոյ քաղցր ժպիտ մը դէմքին, քիչ մը զարմացած, անակնկալէ եկած կարծէք, ձեռքերը օդին…

Աշխարհի մեծագոյն գիտնականներէն մէկը, լաւատեղեակ բոլոր ժողովուրդներու մշակոյթի գանձերուն, դարերու ընթացքին, այդ մարդուն մէջ հեղինակութիւն մը ունեմն, կը յայտարարէր բարձրաձայն — «Դո՛ւք, Հայեր, ձեր մշակոյթով բարձրօրէն քաղաքակիրթ ժողովուրդէ մը աւելի արժանի էք երջանիկ կեանքի մը, տասն անգամ աւելի արժանի…» :

Ու հիմա փխրութեամբ, յասումով մը նաեւ կը մտածեմ բոլոր թերահաւատներուն, հեռացողներուն, ուրացողներուն վրայ…

Փրոֆ. Տիւմեզիլէն բաժնուելէ առաջ, չմոռնամ այստեղ յիշատակելու Հայկ Պէրպէրեանի անունը :

«Քսան տարի շարունակ, իր ամբողջ ժամանակն ու հմտութիւնը ի սպաս դըրած է իմ փնտռտուքներուս», ըսաւ փրոֆէսօր Տիւմեզիլ իր ճառին սկիզբը երախտագիտութեամբ ոգեկոչելով իր հայ բարեկամին անունը:

Գահիրէի մէջ մենք բոլորս եկած էինք մեծարելու հայ հանճարը: Նարեկացին էր, որ կը խորհրդանշէր այդ հանճարը: Ու արդար էր որ այս առթիւ յիշուէր նաեւ Հայկ Պէրպէրեանի անունը, որովհետեւ ան մեծապէս օգտակար եղած էր Լիւք-Անտրէ Մարսելին, իր թարգմանութեանց ընթացքին :

★

Ժ.— «ԳՈՅՑ» ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ԵՆՔ ՄԵՆՔ

15 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթիէն մինչեւ Երկուշաբթի, 19 Ապրիլ, մեր ժամերը առաւելաբար յատկացուցինք Գահիրէի եւ իր անմիջական շրջապատին մէջ գտնուող հնութիւններու ուսումնասիրութեան :

«Ուսումնասիրութիւն» բառը յատկապէս գործածեցի հոս: Ան շատ է, դէթ ինծի համար, բայց ճիշդ՝ մեր Ֆրանսացի ուղեկիցներուն համար: Արդարեւ, երեքն ալ, իրենց գլուխը ունենալով տիկին Պալարը, կ'ուզէին այդ քանի մը օրուան մէջ կլլել եգիպտական հինգ հազար տարուան քաղաքակրթութիւնը :

Այնպիսի ջանասիրութեամբ մը յաճախ, որ հիացումս կը գրաւէին ու նաեւ երբեմն կը ջղայնացնէին զիս :

«Առաջնորդ» կազմող գիրքը ձեռքերնին՝ կը հետաքրքրուէին ամենայետին մանրամասնութիւններով, ժամերով կը կենային խոյակի մը, դրան մը, կամ հատարակ աւերակներու առջեւ :

Գիտութեան ծարաւը աւելի զօրաւոր էր անոնց մէջ, կիզիչ արեւին առաջացուցած իրական ծարաւը մոռցնել տալու աստիճան :

Կը հիանայի մանաւանդ այդ վաթսունը անց մարդուն՝ Պ. Պալարին, իր Ֆիզիքական եւ հոգեկան ուժին՝ դեռ նոր բան սորվելու, ամէն ինչ ուսումնասիրելու անյագ ծարաւին :

Եգիպտոսի հողին վրայ դեռ ոտք չդըրած, անոնք շատ բան գիտէին արդէն փարաւոններու քաղաքակրթութեան մասին: Նոյնիսկ այդ երազներու մէջ կորսուած, անհոգ երեւոյթով երիտասարդը, Լիւք – Անտրէ Մարսել, խորապէս ուսումնասիրած էր եգիպտական հին պատմութիւնը :

Ի հարկէ, մենք չունէինք նոյն հետաքրքրութիւններն ու նոյն մտահոգութիւնները այդ օրերուն: Մեզի համար կար նախ մեր ժողովուրդը, որուն համար եկած էինք ամէնէն աւելի, որուն հետ կ'ուզէինք հաղորդուիլ. մնացածը երկրորդական էր :

Այսուհանդերձ, ինչպէս ուրիշ առիթներով, այստեղ անգամ մը եւս կը հաստատէի խառնուածքի, մտաւոր կազմութեան տարբերութիւնները, որոնք գոյութիւն ունէին անոնց եւ մեր միջեւ :

Մենք կը նայէինք ու կ'անցնէինք, անոնք կ'ուզէին մնալ, ուսումնասիրել, խորհրդածել, բաղդատել:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(Տար.

ձին առանձին, իրարու ետեւ կը չարուին, բոլորակ մը կը կազմեն ու կանգնի բազուկներու տարածումով ու համաչափ ելեւէջներով կը դառնան ու կը պարեն այնպիսի թեւխաղի եղանակ մը»:

Մենէ աղէկները, ուրիշներու պատմածին նայելով, ձիախաղի եղանակներ կը փչեն զուռնայով ու ձի կը խաղցնեն, կարծես թէ հարսնեւորներու բազմութիւն մը՝ նորահարս մը կը բերէ գիւղը, երիտասարդները ձիաւորուած ու զինուած են հարսնեւորներուն ներկայութեան, եղանակին հետ համաչափ՝ ձի կը խաղցնեն, իրենց վարպետութիւնը ցոյց կուտան:

Այս ողիները կը ցուցադրեն իրական հարսանիքի մը բոլոր մանրամասնութիւնները, որպէս թէ մարդեր ըլլային, կ'ունենան իրենց հարսն ու փեսան, հինադրեքի արարողութիւն կը կատարեն, հարսնառի կ'երթան, հարս ու փեսայ կ'օծնեն, հարս ու փեսայ կը խաղցնեն, նուէր կուտան, կնքահայր, կնքամայր, սպասկաւոր քահանայ կ'ըլլան, պսակ կ'ընեն, նարօտ կը կապեն հարսի ու փեսայի գլխուն, ճաշ կուտան, գինի կը խմեն, եւայլն:

Մենէ աղէկները՝ սիրողի պէս սիրերգներ կ'երգեն, աքաղաղի պէս կուկուլիկու կը կանչեն, կը սիրեն կանաչեղէններն ու ծաղիկները, հիւր կ'ընդունին եւ զանոնք կը մեծարեն կախարդական խմիչքներով եւ պտուղներով, կը հագուին մարդերու նման, կիները՝ կարմրագոյն էնթարի, կարմիր լաչակ, կարմիր կօշիկ, ոսկիները կախած, օղերը դրած, ապարանջանը՝ բազուկ եւ ճկոյթը՝ վիզը անցուցած, իսկ այրերը՝ մարդոց նման հագուած, ուզեն՝ կ'երեւան, ուզեն՝ կ'անհետանան մէկ երկվայրկեանի մէջ... :

Բարի ու բարեգործ են մենէ աղէկները, բայց եթէ փափաքին՝ իրենց սիրած մարդը կը կախարդեն, իրենց քարայրները կը փախցնեն, իրենց նման ողի կը դարձնեն..., տուն մը իրենց քովը պահելէ վերջ՝ եթէ ջուրի գացած կին մըն է եւ կուժ ունի, եթէ անտառէն վերադարձող փայտահատ մըն է եւ փայտ չալկած է, եթէ ծաղկաքաղէն տուն եկող աղջիկ մըն է եւ ձեռքին մէջ ծաղկեփունջ ունի, եթէ իլիկ մանող պառաւ մըն է եւ ձեռքին մէջ իլիկ, արչկան կամ քարման ունի, վերջապէս, օր մըն ալ իրենց ունեցածովը իրենց պատկանած տուները կը ղրկեն ողջ եւ առողջ, լաւ մը կերակրելէ եւ հիւրասիրելէ վերջ, ու դեռ՝ աւելի ըլլալով՝ անոնցմէ ամէն մէկուն, սեռին, տարիքին համեմատ թանկագին նուէրներ կուտան:

Ո՞ւր, ո՞ր երկրի եւ ազգի մէջ այսպիսի բարեմիտ, մարդասէր ողիներ կրնաք գտնել:

Ի զուր պիտի անցնի ձեր փնտռտուքը, Հայը՝ բարի մարդասիրութեան տիպար՝ իր հոգիին կաղապարովը երկնեց բարի ոգիները եւ զանոնք անուանեց «քընց մեզ աղէկներ»:

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆՆԱ, 3 Նոյ. (Յառաջ).— Կիրակի, 31 Հոկտ. ժամը 10ին, Ս. Մատրան մէջ տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր պատարագ, որմէ անմիջապէս վերջ աշխարհիկ շատ սիրուն հանդէս մը, Մշակոյթի Տօնին առթիւ:

Գաղութին մեծ մասը փութացած էր ներկայ ըլլալ հանդէսին, որուն բացումը կատարեց Եղիշէ Ծ. վրդ., խնամուած բանախօսութեամբ մը ծանօթացնելով հայկ. մշակոյթին ծագումն ու զարգացումը դարերու ընթացքին:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերած էին, Տիկին Մարիանէ Տօնիկեան, երկու սիրուն երգերով, Պ. Պետրոս Իսպէնչէրեան, նոյնպէս: Դաշնակ նուագեց Թեհրանահայ Օր. Նոռա Յակոբեան, ջութակ՝ Պ. Լորիս Ճգնաւորեան, արտասանեցին Պ. Պ. բեմավար Քրիստափոր, Երուանդ ու Վահէ Պալըքճեան:

Բոլոր դերակատարները ջերմապէս ծափահարուեցան:

Մէկ ժամէն աւելի տեւող յայտագիրը, մեծ հաճոյքով ունկնդրուեցաւ ներկայ հասարակութենէն բոլորը շնորհաւորեցին հանդէսին մասնակցողները, փափաք յայտնելով որ յաճախ սարքուին այսպիսի հանդէսներ վառ պահելու համար մշակոյթի սէրը:

Այս առթիւ կը փութամ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն ծանօթացնել 1954–55 դպրոցական շրջանի հայ ուսանողներու անունները քաղաքին բարձրագոյն կրթարաններու մէջ.—

Օր. Մերի Պալեան, Պոսթոն ծնած Հայուհի մը որ կատարեալ հայերէն կը խօսի ու կը գրէ, ներկայ էր մեր հանդէսին: Ան պաշտօնեայ է ամերիկեան գրաւման բանակին:

Երկու Ֆրանսահայեր եւս կային, որոնք կը ծառայեն Ֆրանս. գրաւման բանակին մէջ, իբրեւ զինուոր.— Յարութ. Սըրըքճեան Ալֆորվիլէն եւ Կօզաու Սիմոնեան Վերսայլէն, երկուքն ալ հայախօս աղուոր երիտասարդներ: 1) Քրիստափոր Երուանդ Մանարեան, Թէհրան, շարժանկարի բեմավար, 2) Վահէ Պալըքճեան, Գահիրէ, լեզուագիտութիւն, 3) Պետրոս Իսպէնչէրեան, Վիէննա, երաժշտութիւն, 4) Տիկին Մարիանէ Տօնիկեան, Վիէննա, երաժշտութիւն, 5) Երուանդ Շառէեան, Վիէննա, քաղաք. գիտութիւն, 6) Զէնոբ Զաքրեան, Պուլկարիա, բժշկութիւն, 7) Ժէնիա Պետրոսեան, Թէհրան, դաշնակ, 8) Նոռա Յակոբեան, Թէհրան, դաշնակ, 9) Եդուարդ Ճամպազեան, Թէհրան, պար, 10) Աւետիս Ճամպազեան, Թէհրան, դաշնակ, 11) Օննիկ Յովսէփեան, Թէհրան, դաշնակ, 12) Վարդան Կարապետեան, Թէհրան, բժշկութիւն, 13) Վարուժան Կարապետեան, Վիէննա, առեւտր. ակադեմիա, 14) Լորիս Ճգնաւորեան, Թէհրան, երաժշտութիւն, 15) Հրանտ Աւետիքեան, Դամասկոս, բժշկութիւն (Կրաց):

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Հակառակ անվերջ տեղացող անձրեւին, այս տարի ալ, մեծ շուքով տօնեցինք Դաշնակցութեան Օրը, շաբաթ իրիկուն, 30 Հոկտեմբեր, Քաղաքապետարանի նորոգուած եւ լուսազարդ սրահին մէջ: Հանդէսին բացումը կատարեց ընկեր Մ. Մուրատեան, նախագահութեամբ ընկեր Մ. Միրզէի: Ընկերը իր կրակոտ եւ իմաստալից ճառով ոգեկոչեց Դաշնակցութեան անհամար նահատակներուն յիշատակը եւ հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել անոնց յիշատակը: Ապա խառն երգչախումբը երգեց «Մշակ բանուորը» եւ «Մարսէյեէզ»ը, որոնց յաջորդեցին քանի մը արտասանութիւններ եւ մեներգներ: Այսպէս, փոքրիկն Կ. Տոլմաճեան, մանկական շեշտերով ներբողեց Մեծն Քրիստափորի յիշատակը: Մեներգեցին ընկերներ Աւետիս Բղէլեան՝ (Հայերուս Թուքը), եւ Աստուր Մաղաքեան (Լուսաճաճանչ Հ. Յ. Դ.).— Իսկ Օր. Անժէլ Ուզունեան «Միշտ կանգուն» խորագրով երկարաշունչ հատուած մը արտասանեց ի պատիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Շարքը վերջացուց Օր. Անահիտ Ստեփանեան (Սէնթ Էթիէնէն) արտասանելով Յովհ. Թումանեանի «Հայրենիքիս հետ»:

Գեղարուեստական բաժնին մասնակցողները գնահատուեցան խանդավառ ծափերով:

Ունէինք մեր օտար հիւրերը, քաղաքացի Ժիւլիէնը, քաղաքապետի օգնական, Վիէնի ընկերվարական մասնաճիւղին պաշտօնական ներկայացուցիչը, ինչպէս նաեւ ոստիկանական տեսչութեան քարտուղարը եւ ուրիշ բարեկամներ: Քաղաքացի Ժիւլիէն բեմ բարձրանալով շնորհակալութեան խօսքեր ուղղեց կազմակերպիչ յանձնախումբին իրեն եղած պատիւին համար, եւ ապա գնահատանքի խանդավառ խօսքերով փառաբանեց հայ ժողովուրդին ազատատենչ ոգին եւ գոչեց. «Սիրելի բարեկամներս, ազատութեան սիրով սնած եւ մեծցած, 1918ին, եթէ մենք Ֆրանսացիներս վերագրաւեցինք Ալզաս – Լօրէնը, դուք ալ վերստացաք ձեր այնքան սիրած Անկախութիւնը առաջնորդութեամբ հայ ընկերվարական կուսակցութեան» (Դաշնակցութիւն): Ցաւ յայտնելէ վերջ որ մեր թանկագին բարեկամները Լ. Հիւսէլ, Ալ. Պէրթէ եւ Ժ. Մարսէլ չէին կրցած ներկայ ըլլալ այս մեծ տարեդարձի տօնակատարութեան, վերջացուց իր խօսքը պանծացնելով հայ ժողովուրդը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ համայն ընկերվարական մեծ ընտանիքը: Օրուան բանախօսը՝ ընկեր Ն. Նիկողոսեան (Փարիզէն) ամփոփ գրաւոր ճառով մը, մեր Ֆրանսացի հիւրերուն ներկայացուց պատմութիւնը հայ ազատագրական շարժումին, սկսելով 1890էն, Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծնունդէն մինչեւ մեր օրերը: Երիտասարդ բանախօսը պարզեց հայ ժողովուրդին մղած պայքարները համայնավարութեան դէմ եւ եզրակացուց.— «Մենք համոզուած ենք որ բռնակալութիւնները չեն կրնար երկար տեւել»:

Սրահը մէկէն թնդաց ծափերով: Յետոյ ընկերը սկսաւ Ֆրանսերէն ճառը, որ ուղերձ մըն էր նուիրուած հայ ստեղծագործ եւ հրաշագործ ժողովուրդին: Ոգեկոչելով մեր բիւրաւոր հերոսներու զոհաբերութիւնը, բացագանչեց.— «Վեց երկար դարերու ստրկութենէ վերջ, ով հայ ժողովուրդ, անգամ մը եւս տառապեցար եւ զոհուեցար եւ ունեցար ցանկալի արշալոյսդ: Այո, շատեր ողջակէզ եղան որպէսզի ապրի մեր ժողովուրդը: 1890ին, երբ կը կազմուէր հայ յեղափոխականներու դաշնակցութիւնը — հիմնաքարը Հայոց Ազատութեան փառահեղ շէնքին, այդ օրէն սկսեալ, իսկական հաւատքի եւ ազատութեան դրօշը պարզուեցաւ ամէն տեսակ բռնակալութեան դէմ — թրքական, ցարական եւայլն: Յետոյ պայքարը շարունակուեցաւ Սարտարապատի, Բաշ – Ապարանի եւ Ղարաքիլիսէի դաշտերուն վրայ, Զանգեզուրի լեռներուն մէջ, եւ այնուհետեւ նոր կարմիր բռնակալութեան դէմ»: Յետոյ խօսքը ուղղելով Նոր Սերունդին, պաղատագին խնդրեց.— «Դուք նոր սերունդի ազնիւ տղաք, նայեցէք ուշի ուշով թէ ինչեր ըրած են ձեր պապերը եւ հայրերը Հ. Յ. Դաշնակցութեան առաջնորդութեամբ: Ան դեռ պիտի վարէ առաջնորդի դերը մինչեւ որ հայ ժողովուրդը գտնէ իր արդար դատին լուծումը»:

Խանդավառ ծափերով ընդունուեցաւ բանախօսին վերջին խօսքերը: Եւ հանդէսին նախագահը՝ իբրեւ վերջաբան կրկնեց անմահ Ա. Ահարոնեանի հետ.— «Հայրենակիցներ, պէտք չէ յոգնինք, ուրիշ ելք չկայ, կա՛մ կանք, կա՛մ չկանք, զարնենք, զարնուինք մինչեւ որ ազատ եւ անկախ Հայաստան մը ունենանք»: (Անվերջ ծափեր):

Տօնակատարութեան առաջին մասը լրացած ըլլալով, սկսաւ երկրորդ բաժինը՝ պարահանդէսը, տեւելով մինչեւ առաւօտեան երեքը:

Հ. Մ. Ը. Մ.— Ինչպէս յիշած էի նախորդ թղթակցութեանս մէջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկները կատարեցին իրենց երկրորդ ախոյենական մրցումը մեր դաշտին վրայ, 31 Հոկտ. կիրակին, Տէսինի Ֆրանսական խումբին դէմ: Մեր տղաքը գեղեցիկ յաղթանակ մը եւս արձանագրեցին՝ 7–1: Շնորհաւորելի են ամէնքը, որ իրենց ներդաշնակ ճիգերով լաւագոյն արդիւնքներ ձեռք կը բերեն:

Ա. Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (43)

ԵՏՔԸ...

Ընթերցանութիւնը դանդաղ կ'ընթանայ, վասնզի ամէն մէկ յօդուածէ ետքը բուռն վէճ մը կը պոռթկայ: Մենք հիմա անկարող ենք ըմբռնելու, որ ատեն մը այդ կանոնադիրը պարտադիր էր մեզի համար:

— Յօդուած եօթը.— «Անպայմանօրէն հետեւելու է ուսուցիչներու կարգադրութիւններուն»:

— Մենք այդպէս ալ ըրինք,— կը գոչէ Վիլլի,— անպայմանօրէն պատերազմի գացինք...

— Սակայն մենք չյաղթեցինք, ինչպէս որ անոնք կ'ուզէին,— կ'առարկէ Վեստերհոլտ:

— Դուն լռէ, կ'ըսէ Վիլլի, դուն աւելի քան մենէ որեւէ մէկը խայտառակեցիր քու ուսուցիչդ: Իբրեւ մեռած կ'արձանագրուիս, կ'արժանանաս զգածուած տեսուչի հանդիսաւոր ճառին, կը փառաբանուիս իբրեւ հերոս եւ այդ ամէնէն յետոյ անամօթութիւնը կ'ունենաս ողջ եւ առողջ տուն վերադառնալու: Ուսուցիչը շատ աղուոր կացութեան մէջ է. ան ստիպուած է հիմա ամէն ինչ ետ առնել, վասնզի հանրահաշուի եւ շարադրութեան մէջ դուն անտարակոյս նոյնքան պէշ ես, որքան առաջ:

— Յօդուած տասներկու, կը շարունակէ կարդալ Ալբերտ, «ծխախոտի եւ ոգելից ըմպելիներու գործածութիւնը խստիւ արգիլուած է սաներուն»:

— Ձեր կենացը, կը գոչէ Վեստերհոլտ ընդհանուր վէճին մէջ:

— Յօդուած տասնեւհինգ. «Ամէն առաւօտ դասերէն առաջ տեղի կ'ունենայ ընդհանուր աղօթք»:

— Այժմ առոր փոխարէն մէկ ժամ ձեռնառումբ նետելու վարժութիւն ընելու է, կ'ըսէ Ռայնէրման:

— Յօդուած տասնեւութ. «Դպրոցի բոլոր սաները պարտական են ձմեռը իրիկուան ժամը վեցուկէսէն, իսկ ամառը եօթէն ետքը տունը լինել: Այդ ժամերէն վերջը դուրսը մնալու համար (այցելութիւն կամ ստիպողական պարագաներ) անհրաժեշտ է կանխաւ արտօնութիւն ստանալ: Ուսուցիչները ամէն շաբաթ քննական շրջագայութեամբ կը ճշդեն սաներու ներկայութիւնը իրենց տուներուն մէջ:

Լայպոլդ խնդալէն իր աթոռին հետ մէկտեղ գետին կ'իյնայ: Մինչեւ իսկ Լուդվիգ չի կրնար ինքզինքը զսպել: Ատիկա մենք բոլորովին մոռցած էինք: Այո, ժամը եօթէն ետքը մենք այլեւս իրաւունք չունէինք փողոցը գտնուելու, եւ ուսուցիչները կը ճշդէին՝ թէ արդեօք տունը կ'աշխատէի՞նք:

— Մեղք որ ռազմաճակատը եղած պահուս առոր մասին չխորհեցայ,— կը հռհռայ Վիլլի, ապա թէ ոչ, ամէն իրիկուն ժամը ճիշդ եօթին վերջ կուտայի պատերազմին, տուն կ'երթայի եւ ոտանաւորներ գոց կ'ընէի:

Ռայնէրման կը հառաչէ, կը հեծկլտայ ու կը դողայ. իր ապակեայ աչքը վար կ'իյնայ, երեսի սեւ լաթը կը շարժուի:

— Ի՞նչ պատահեցաւ անոր, կը հարցնեմ ես:

— Կը խնդայ. իսկ ատիկա ուղղակի վտանգաւոր է իր կեանքին համար, կ'ըսէ Վալդորֆ որ ծռած է դէպի Ռայնէրմանը, ան պատկերացուցած էր իրեն, թէ տեսուչը երեկոները սաւառնակ նստած, ձեռքը հեռադիտակ մը՝ կը նայի ձորակներուն եւ խրամներուն մէջ համոզուելու համար՝ թէ մենք արդեօք խելօք նստած դասերնիս կը սորվի՞նք...:

×

Մենք դպրոցականներու խորհուրդներ կ'ընտրենք: Ուսուցիչները, եթէ կ'ուզեն, թող բարի լինեն քննութիւններու համար մեր գլուխները քանի մը բան լեցնել: Բայց կառավարել մեզ — այդ մենք այլեւս թոյլ չենք տար իրենց: Մեր կողմէն խորհուրդներու համար կ'ընտրուին Վիլլի, Վեստերհոլտ եւ Ալբերտ Տրոսկէ. իսկ գիմնազիոնէն՝ Գէորգ Ռահէ եւ Կարլ Բրէօգեր:

Մեր ներկայացուցիչները վաղն իսկ շրջանի կրթական վարչութեան եւ նախարարութեան պիտի ներկայանան՝ մեր պահանջները իրագործել տալու համար: Անոնք կը ստանան զինուորական վկայականներ եւ ձրի ճամբորդելու տոմսեր, որոնցմէ մենք տակաւին ամբողջ տետրակներ ունինք: Վկայականները կը ստորագրուին մեր տեղակալներուն եւ զինուորական խորհուրդի անդամներուն կողմէ: Ռայնէրման պատրաստակամութիւն կը յայտնէ միանալ մեր մեկնող ներկայացուցիչներուն՝ իր բզկտուած դէմքով տպաւորութիւնը զօրացնելու համար: Առաջարկը կ'ընդունուի: Զինուորները վարժուած են առանց այլեւայլութեան օգտագործելու ամէն ինչ, որ կրնայ նպատակին հասցնել: Միայն Վիլլին է որ երթալու փափաք չունի: Իր կարծիքով այդ ամէնը ապուշ բան մըն է:

— Եթէ ճիշդը կ'ուզես, մեր այս ամբողջ պատմութիւնը մէկդի նետելու է, կ'ըսէ ան Լայպոլդին, իրապէս, ի՞նչ պիտի ընենք մենք հոս առհասարակ, եթէ մինչեւ իսկ մեր բոլոր պահանջները ընդունուին... Դպրոցը կը մնայ դպրոց, այսինքն՝ դատարկաբանութիւն: Ուրեմն այլեւս ինչի՞ համար են մեր ջանքերը:

(Շար.) Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

թեանց շահերուն, ինչպէս եւ ամբողջ աշխարհի խաղաղութեան շահերուն»։

Մարէշալ Թիթօ անձնապէս շնորհաւորութիւններ յայտնած էր յեղափոխութեան տարեդարձին առթիւ, հեռագիր մը ուղղելով Վորոշիլովի։

Սաբուրով իր ճառին մէջ ծանրանալով արտաքին քաղաքականութեան վրայ, յայտարարեց.— «Մեծն Լենինի կողմէ ձեւակերպուած հիմնական սկզբունքները հաստատուած են ընկերվարական եւ դրամատիրական դրութեանց խաղաղ համակեցութեան վրայ։ Ամէն հնարաւորութիւն կայ այդպիսի գործակցութեան մը համար։ Եւ սակայն սխալ պիտի ըլլար կարծել թէ Խ. Միութեան խաղաղութեան ջանքերը տկարութեան նշան են։ Խորհրդային ժողովուրդը գիտէ ի հարկին զէնքով պաշտպանել ինքզինքը ուէ նախայարձակի դէմ։ Այս տեսակէտէն, առ նուազն տարօրինակ է Մ. Նահանգներու կարգ մը վարիչներուն այն փորձը որով կ'ուզեն ուժի բարձունքէն խօսիլ Խ. Միութեան հետ։ Այդպիսի լեզու մը երբեք յաջողութեան յանգած չէ։ Եւ անձահ է մանաւանդ այս պահուն, երբ Խ. Միութիւնը աւելի բազմապատկած է իր ուժերը եւ երբ խաղաղութեան պայքարին համար Խ. Միութեան հետ կը քալեն Ասիոյ ամենամեծ պետութիւնը, Չինաստանի ժողովրդական Հանրապետութիւնը եւ բոլոր ժողովրդավար երկիրներուն ժողովուրդները»։

Բանախօսը կը կարծէ թէ միջազգային կացութիւնը աւելի պիտի մեղմանայ, կարելի դարձնելով սպառազինութեանց կրճատումը, ինչպէս եւ հիւլէական եւ ջրածին զէնքերու խափանումը։

Սաբուրով ամէնէն վերջ քննադատեց Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ կնքուած համաձայնութիւնները, դիտել տալով թէ անոնց վաւերացումը եւ գործադրումը նոր խոչընդոտներ պիտի յարուցանեն գերմանական հարցին կարգադրութեան դէմ, պիտի խորացնեն պառակտումը եւ տարիներով անդամատեալ վիճակի մը պիտի մատնեն գերման ազգը։

✕ Նոյն օրը խօսք առաւ նաեւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, մարեշալ Բուլկանին եւ մասնաւորապէս շեշտեց թէ Խ. Միութեան բանակը եւ նաւատորմը փորձած են բոլոր արդիական զէնքերը ու չնան ռազմափորձերուն ատեն։ «Այդ ռազմափորձերը ապացուցին թէ մեր զինեալ ուժերուն մարտական պատրաստութիւնը լիովին կը համապատասխանէ ներկայ պահանջներուն»։ Այս ճառը խօսեցաւ Կարմիր Հրապարակին վրայ, ի ներկայութեան տասը հազար զինուորներու։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Իսլամ Եղբայրութեան ամենամեծ գաղտնի կազմակերպութիւնը երեւան հանուեցաւ կիրակի օր, Աղեքսանդրիոյ մէջ։ Ձերբակալուեցան ութ դաւադիրներ, մէկը՝ տեղակալ նաւատորմին մէջ, միւսները՝ դասախօս մը, ուսանող մը եւ երեք բանուորներ են։ Մեծ քանակութեամբ զէնք, ռազմանիւթ եւ պայթուցիկներ բռնուեցան խուզարկութեան ատեն։— Այսօր զինուորական ատեանի մը առջեւ պիտի դատուի Թիթեղագործ Մահմուտ Լութֆի, որ զէնք պարպած էր վարչապետին դէմ, Աղեքսանդրիոյ մէջ։

ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԵՑԱՒ Գերմանիոյ երբեմնի արտաքին նախարարը, Ֆոն Նէօյրաթ, որ Չեխոսլովաքիոյ դիկտատոր նշանակուած էր պատերազմի ընթացքին եւ որ իբրեւ պատերազմի ոճրագործ 15 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ Նիւրընպէրկի ատեանին կողմէ։ Դատապարտեալը 81 տարեկան է եւ հիւանդ։ Արձակուելէ անմիջապէս ետք իր հայրենի գիւղը, հարաւ. Գերմանիա մեկնեցաւ օդանաւով մը։ Եկեղեցիներու կոչնակները կ'աւետէին իր ժամանումը։ Տոքթ. Ատընաուըր հեռագրով շնորհաւորեց իր արձակումը։

ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՀՈՒՆ հասած տեղեկութեանց համաձայն, զինուորական գործողութիւնները յառաջ կը տարուին արեւելեան Ալժերիոյ մէջ։ Օղանաւերը անխնայ կը ռմբակոծեն ըմբոստներուն դիրքերը։

ԻՐԱՔ որոշեց փակել Մոսկուայի դեսպանատունը, խնայողական պատճառներով։

ԹԵՀՐԱՆԻ զինուորական ատեանը առջի օր դատեց ամբաստանեալ սպաներու 6րդ խումբը, 16 հոգի։ Տասներկու հոգի դատապարտուեցան մահուան, միւս չորսը՝ երեքէն տասը տարի բանտարկութեան։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

1.— Ոգին Հայկազանց — 50 ֆր.
2.— Գրագէտը որ փնտռելու եկած է իր ժողովուրդը — 50 ֆր.
3.— Ես տեսայ ժողովուրդը որ չուզեց մեռնիլ Բաբելոնի պարիսպներուն տակ — 50 ֆր.
4.— Բաժակ ի ձեռին — 50 ֆր.

Ճառերու այս շարքէն դուրս
Երուսաղէ՞մ, Երուսաղէմ,
նոր տպագրութիւն,
պատկերազարդ — 200 ֆր.

Այս բոլորէն, որոնք տպուած եւ վաճառուած են արտասահմանի մէջ, ունինք սակաւաթիւ օրինակներ։

Թղթատարով ղրկելու պարագային՝ ճամբու ծախքի համար աւելցնել 30 ֆր.։

Փարիզի մէջ՝ դիմել Յառաջի, Մարսիլիոյ մէջ՝ Պ. Յակոբ Մալաքեանի։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին։

Յօգուտ օդափոխութեան կայանի շէնքին
Կիրակի 14 Նոյ. ժամը 16 – 24
Քաղաքապետարանի Վոլթէռ սրահին մէջ
կը նուագէ՝ ՊԱԶԻՉԱ.

Համբաւաւոր նուագախումբը
Գեղարուեստական բաժին, անակնկալներ
Ներկայացում՝ ԲԱՐԲԱՐԸ՝ հեղինակ Գ. Վահան, զաւեշտ մէկ արար։
Կը մասնակցին՝ Ա. Գմբէթեան, Ժագ Ստէփանօ, Գ. Վահան, Հապէշեան։
Ճոխ պիւֆէ — Տոմս 300 ֆր.
Մէթրօ Էքօլ Շառանթօնէն 103 թիւ օթօպիւս իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիօն։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Նոր շրջանի առաջին դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ ուրբաթ երեկոյ, 12 Նոյ. ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ։

Հանրածանօթ երգիծաբան ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ պիտի կարդայ վերջերս գրի առած իր անտիպ երգիծավէպը,

ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ

որ ինչպէս անունէն կ'երեւի, կը շօշափէ արտասահմանեան հայութեան ամէնէն հրատապ հարցը։

Մուտքը ազատ է։

ԽՆՋՈՅՔ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն կազմակերպած է ընկերահամակրական խնջոյք մը Նոյ. 14ի կիրակին։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Զորեքշաբթի երեկոյ, Քաւէ սրճարանի վերնայարկը։ Կը խօսի՝ Պ. Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ։ Նիւթ.— Կիլիկիոյ ներկան եւ ապագան։ Մուտքը ազատ է։

ՑԱՒԱԼԻ ԱՐԿԱԾԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ընկեր Խաչիկ Յովհաննէսեան, նաւահանգիստը աշխատած ատեն արկածի հանդիպած է եւ ծանր վիճակի մէջ փոխադրուած է հիւանդանոց։ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ցաւակցութիւն յայտնելով իր ընտանեկան պարագաներուն, արագ ապաքինում կը մաղթէ ընկերոջ։

ՀԱՅԿԱԶՆԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Իններորդ թաղամասի Ազգ. Տան շէնքին մէջ հաստատուած հայերէնի դասընթացքը պիտի կոչուի

ՀԱՅԿԱԶՆԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է տասը հազար ֆրանք Տիկին Մ. Զաքարեանի ձեռամբ, Այրի Տիկին Իսկուհի Փափազեանի եւ զաւակներուն կողմէ, հանգուցեալ Եղիշէ Փափազեանի մահուան տարելիցին առթիւ։ Նոյն առթիւ Տիկին Փափազեան նուիրած է հինգ հազար ֆր. Լիոնի Աղքատախնամ Տիկնանց Միութեան։ Պոլսէն Տիկին Վեհանուշ Բաղումեան, Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան կը նուիրէ հազար ֆրանք։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէս Պուա Քոլոմպի վարչութեան։

Այս կիրակի ժամը 16 – 23։ 149 պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյի ծանօթ սրահը։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Խմբերգ, մեներգ, պար եւ զանազան անակնկալներ։
Ճոխ պիւֆէ — Ազատ մուտք
Սիրով կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի ընկերուհիներն ու ընկերները։
Օթօպիւս.— Փորթ Քլիշիէն 140, Փորթ Շամփէրէէն թիւ 165, իջնել Փլաս տէ Պուրկինեօն, Անիէս։
Շոգեկառք.— Սէն Լազարէն, իջնել Պուա Քոլոմպ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի Կ. Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Պօյաճեանէ հազար ֆր., փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Տիկին Մարիամ Պօլիկեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ։ Նոյնպէս Բժ. Սիրվիհիսարլեանէ հազար ֆր. ողբացեալ Տիկին Դաւիթեանի մահուան առթիւ։

Պ. Օննիկ Դաւիթեան հազար ֆր. կը նուիրէ Պոմոնի Կ. Խաչի դպրոցին իր տիկնոջ Տիկին Դաւիթեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ։

Պ. Յակոբ Փափազեան հազար ֆր. կը նուիրէ Պոմոնի Կ. Խաչի դպրոցին ողբացեալ Պ. Զարեհ Գալուստեանի մահուան առթիւ։

Պ. Վարդան Գալուստեան 500 ֆր. կը նուիրէ Պոմոնի Կ. Խաչի դպրոցին, փոխան ծաղկեպսակի, իր եղբօր՝ Զարեհ Գալուստեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ։

Պ. Գրիգոր Պաղտասարեան հազար ֆր. կը նուիրէ Պոմոնի Կ. Խաչի դպրոցին, Պ. Տիգրան Էլիզեանի ամուսնութեան առթիւ։

Տիկին Խաթուն Քէհեան 400 ֆր. կը նուիրէ Պոմոնի Կ. Խաչի իր ապաքինման առթիւ։

(ԿՆԻՔ)

ԻՍԻԻ ՄԷՋ ՅԱՌԱՋԸ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ միայն Պ. Զատիկեանի սրճարանը, ռիւ Տէֆանս։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եզնիկեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու բոլոր ընկերները այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Սօսիէթէ Սաւանթ։ Զեկուցում ընկեր Ս. Թորոսեանի։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Բանեէի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները, այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին ընկերուհի Մալխասեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Զինադադարի տօնին, պատճառով, Համազգայինի վարչական ժողովը 18 Նոյ., Եշ. ժամը 6ուկէսին, նոյն ժողովատեղին։

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Լոյս տեսաւ 1955ի «Գոյամարտ» Օրացոյցը (հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի շրջանի), Ազգային, պատմական, գիտական եւ այլազան ճոխ բովանդակութեամբ։ Շարաթական թերթիկներով եւ պատկերազարդ։ Էջ՝ 54։ Ներկայանալի արտաքինով եւ մաքուր տպագրութեամբ։ Ապսպրանքներու համար դիմել՝

Barsam Agopian. 22, Rue d'Aix, Marseille

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ՆՈՅԵՄԲԵՐ ★ MERCREDI 10 NOVEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7518 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2929

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՄԵԾ»ԵՐԸ ԿԸ ԶԲՕՍՆՈՒՆ

Միջազգային մամուլը սիւնակներ կը նուիրէ աննախընթաց ընդունելութեան մը որ սարքուած էր Կրեմլինի մէջ, Նոյ. 7ի գիշերը, բոլշեւիկեան յեղափոխութեան 37րդ տարեդարձին առթիւ։

Օրուան հիւրերն էին Մոսկուայի դեսպանները։ Խորհրդային վարիչներն ալ հաշուելով, կոչնականներուն թիւը կը հասնէր 28ի։

Իրազեկներ դիտել կուտան թէ 1935էն ի վեր առաջին անգամ էր որ արեւմտեան դիւանագէտներ կ'ընդունուէին Կրեմլինի պատմական դահլիճին մէջ։

Կարեւորը բուն կոչունքը չէ, այլ այդ առթիւ պարզուած երեւոյթը։

Բոլոր նկարագրութիւնները կը հաստատեն թէ անսովոր մթնոլորտ մը կը տիրէր։ Տեսակ մը մտերմութիւն, որ նախանշանը կը համարուի յարաբերութեանց բարւոքման։

Այսպէս, Խ. Միութեան վարչապետը, Մալենկով, մօտ մէկ ժամ գլուխ գլխի խօսակցութիւն մը ունեցաւ Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանին հետ։ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ կէս ժամ առանձին մնաց Փրանսական դեսպանին հետ։ Քարտուղարը յետոյ սկսաւ նոյն մտերմութեամբ խօսակցիլ Եուկոսլաւիոյ դեսպանին հետ։ Անշուշտ խօսուած բաժակաճառերն ալ կը համապատասխանէին մթնոլորտին։

Թղթակից մը կը պատմէ թէ երբ անգլիական դեսպանը առաջին բաժակաճառը կը պարպէր Մոսկուայի բարօրութեան համար, Մոլոթով դիտել տուաւ.

— «Ես շատ կը սիրեմ Փարիզը, թէեւ Փարիզի համաձայնութիւնները հաճելի չեն ինծի համար»։

Ասոր վրայ, Փրանսական դեսպանը ոտքի կ'ելլէ պատասխանելու համար։ Մոլոթով, Խրուշչեւ, Մալենկով կը նկատեն որ դեսպանին բաժակը ջուրով լեցուած է։

— «Չեղա՛ւ, չեղա՛ւ», կ'ըսեն։ Եւ քիչ մը վոտկա կը լեցնեն։

Դեսպանը դիւանագիտական պատասխան մը կուտայ Փարիզի համաձայնութեանց դէմ եղած առարկութեան։

Այս անգամ ոտքի կ'ելլէ ամերիկեան դեսպանը, որ Մոսկուայի եւ Փարիզի հետ Ուաշինկթընն ալ յիշելով, կ'առաջարկէ բաժակ պարպել Պ. Մոլոթովի յառաջիկայ ճամբորդութեան համար դէպի Ուաշինկթըն։

Թղթակցութեան շարունակութենէն կ'իմանանք թէ՝ մթնոլորտը այնքան կը տաքնայ որ, երբ ժողովրդական երգ մը կ'երգուի, Մոլոթով ալ կը ձայնակցի երգիչին։ Յետոյ խորհրդային վարիչները կարգով կը մօտենան օտար դիւանագէտներուն, ժպիտներ բաշխելով եւ սիրալիր խօսքեր փոխանակելով։

Ուրիշ թերթեր ալ նոյն պատկերը կը պարզեն, յաւելեալ եւ ճոխացեալ։

Երանի՜ թէ խնջոյքներով ապահովէին խաղաղութիւնը, փոխանակ մանուածապատ խորհրդաժողովներ սարքելու։

Միամտութիւն պիտի ըլլար ենթադրել թէ փոփոխութիւն մը տեղի կ'ունենայ Մոսկուայի արտաքին քաղաքականութեան մէջ։

Եղածը տեսակ մը ռազմավարութիւն է, նոր դիրքեր շահելու համար։

Այս տեսակէտէն, ուշագրաւ է, նաեւ, որ յեղափոխութեան տարեդարձին առթիւ աւանդական ճառը խօսեցաւ ոչ թէ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, այլ ուրիշ վարիչ դէմք մը, չափաւոր արտայայտութեամբ։

Ուրիշ նշանակելի պարագայ մը եւս, — Մոսկուայի ջերմ շնորհաւորութիւնները՝ Թուրքիոյ Հանրապետութեան տարեդարձին առթիւ։

Կ'արժէ առանձին խօսիլ այդ մասին։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ 3000 ԸՄԲՈՍՏՆԵՐԸ ԼԵՌՆԵՐԸ ՔԱՇՈՒԵՑԱՆ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Կ'ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒԻՆ

Վերջին լուրերու համաձայն, հարաւային արեւելեան Ալժերիոյ ըմբոստներուն թիւն է երեք հազար։ Հազարաւոր զինուորներ կը գործեն այդ շրջանին մէջ, շարժումը զսպելու համար։ Ըմբոստները լեռները քաշուած են, բայց չի կարծուիր որ ջախջախուած կամ ցիրուցան եղած ըլլան։ Ըմբոստներուն նահանջին հետեւանքով բաղդատաբար հանդարտութիւն կը տիրէ, բայց Փրանսական հրամանատարութիւնը ուշադրութեամբ կը հետեւի անցուդարձին եւ ամէն միջոց ձեռք առած է, վճռական գործողութիւններ կատարելու համար։ Նոյեմբեր 8ին Մէվլուտ էր (Մարգարէին ծննդեան տարեդարձը), միեւնոյն ատեն 12րդ տարեդարձը դաշնակից զօրքի ցամաքահանման։ Իբրեւ զգուշական միջոց կառավարութիւնը արգիլեց աւանդական հրախաղութիւնները։ Միւս կողմէ ձերբակալութիւնները եւ խուզարկութիւնները կը շարունակուին ամբողջ Ալժերիոյ մէջ։

Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ անցեալ երկուշաբթի օր, երբ առաջին յարձակումները կատարուեցան, հազար ըմբոստներ երեսուն անգամ յառաջ խաղացին, ինը հոգի սպաննեցին եւ շարք մը շէնքեր քանդեցին պայթուցիկներով։ Բոլորն ալ ունէին արդիական զէնքեր։ Անկէ ի վեր ըմբոստներուն թիւը եռապատկուած է։ Ֆրանսացիները նախ մասնակի դէպք մը կը համարէին այս շարժումը, բայց շատ չանցած հաստատուեցաւ թէ ճարտարօրէն կազմակերպուած գործողութիւն մըն է։ Այս կացութեան առջեւ, կառավարութիւնը հարկ դատեց շարժման մէջ դնել աւելի քան 5 հազար զինուորներ, հրասայլերով եւ դաշտային թնդանօթներով։ Ամբողջ երեք օր, ըմբոստները բռնած էին եռանկիւն մը, որ կը պարունակէր Ֆումթուպ եւ Պաթնա գիւղերը։ Ֆրանսական հրամանատարութիւնը անմիջապէս գործի ձեռնարկեց օդանաւերով եւ ցամաքային ուժերով։ այնպէս որ ըմբոստները հարկադրուեցան լեռները քաշուիլ։ Միեւնոյն ատեն ոստիկանութիւնը սկսաւ հետապնդումներ կատարել Ալժերիոյ թէ Ֆրանսայի մէջ, երեւան հանելու համար դաւադրութեան բոլոր ծալքերը։

Նոր հեռագիրներ կը հաստատեն թէ օդանաւային գործողութիւնները հետզհետէ կը բազմապատկուին։ Զրահապատ զօրամաս մը Ֆումթուպ գնաց, ուր ըմբոստները խորտակած են 15 հեռագրական ձողեր։ Իրենց կ'ընկերանար ներքին նախարարին դիւանապետը։ Անցեալ գիշեր խզուեցաւ Ալժերիա – Մարոք ընդծովեայ հեռագրաթելը, որու միջոցաւ կը կատարուին բոլոր հաղորդակցութիւնները։ Նոյն գիշերը գիւղ մըն ալ յարձակման ենթարկուեցաւ։ Հրասապետ մը սպաննուեցաւ Օրանի մօտ։

× «Արաբական Ձայն»ը, որ կը շարունակէ զրգռիչ կոչեր ուղղել Եգիպտոսէն, այս անգամ ալ կը մեղադրէ Ֆրանսան թէ կը քաջալերէ Հիւս. Ափրիկէի Հրեաներուն ներգաղթը դէպի Իսրայէլ, թէ ուժ կուտայ Սիոնականութեան, ընդդէմ Արեւելքի եւ արաբական աշխարհին։

× Ալժերիոյ կուսակալութիւնը կը հերքէ այն լուրը թէ Ֆրանսական օդանաւերը ռմբակոծութիւններ կը կատարեն «նափալմ»ով։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ՋՈՒՐ ԽՄԵՑԷՔ

Շաբաթ եւ կիրակի օր, վարչապետը պտոյտ մը կատարեց հիւսիսային շրջանի քաղաքներուն մէջ, մօտէն ծանօթանալու համար տեղական պահանջներուն։

Այս առթիւ ճառեր ալ խօսեցաւ, պարզելով հասուն տեսակէտներ՝ ընկերային եւ տնտեսական հարցերու մասին։

Մասնաւորապէս շեշտեց թէ անհրաժեշտ է թեւ տալ երիտասարդութեան, որպէսզի վարժուի պատասխանատուութիւններ ստանձնելու եւ պետական գործերը վարելու։

Վալանսիէնի մէջ, իր գլխաւոր հոգն եղաւ բացատրել ալքոլամոլութեան չարիքները։

Եւ պատուիրեց ... աղբիւրներ հաստատել գործարաններու մէջ, որպէսզի բանուորները ջուր խմեն։

Գիտէ՞ք թէ ինչ կը նշանակէ այս պատուէրը երկրի մը մէջ ուր գինին ջուրի տեղ կը բռնէ։

Մինչեւ այսօր ալ, եթէ ջուր ուզես սրճարանի մը մէջ, չկամութեան կը հանդիպիս։

— Այս գործերը ո՞ւրկէ եկան, կ'ըսէին եւ կ'ըսեն մինչեւ այսօր ալ։

Ցանալս, եթէ ջուրը բերեն, գաւաթը կը զլանան։

Երեսուն տարուան ընթացքին, մերինները ալ վարժուեցան գոնէ մէկ նորութեան,— գինի կ'առաջարկեն, եթէ ջուր ուզես, հիւրասիրութեան մը ատեն։

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ռուպէի մէջ, երբ Մենտէս Ֆրանս կը թելադրէր բանուորական միութենէն ուժ տալ իր հակալքոլական պայքարին, աշխատաւորները խնդուեցան մեծ սրճարանի մը մէջ։

Մառանը բացուած էր արդէն եւ գինին կը հոսէր։

Եթէ հայ բանուոր մըն ալ գտնուէր, անշուշտ պիտի երգէր.

— «Գինի լից աղբեր, գինի լից, խմողաց անուշ»...

Անշուշտ օրուան հիւրին ալ առաջարկեցին, բայց վարչապետը մերժեց։ Եւ բաժակաճառերուն պատասխանեց, գաւաթ մը ... կաթ խմելով։

Այս առթիւ իրազեկներ դիտել կուտան թէ Պ. Մենտէս Ֆրանս խորհրդարանին մէջ խօսած ատեն ալ կաթ կը խմէ, փոխանակ ջուրի։

Իր բոլոր ասուլիսներուն մէջ, վարչապետը մանրամասնօրէն պարզեց ալքոլամոլութեան հետեւանքները,— Բանուորները չեն կրնար պէտք եղածին պէս աշխատիլ։ Յիմարանոցները հետզհետէ կը լեցուին։ Մահերու եւ արկածներու թիւը աւելցած է 40 առ հարիւր, եւայլն։

Մասնագէտներ պիտի ըսէին թէ զանազան «իւլսէր»ներու յաւելումն ալ հետեւանք է ալքոլամոլութեան, սովորական աշխարհաբարով՝ կոնծաբանութեան։

Ուրեմն, ջուր խմեցէք։ «Վերադարձ դէպի աղբիւրը կենսատու»։

Դժբախտաբար հայրիկներ եւ մայրիկներ կան որոնք ոչ միայն ջուր խմելը մոռցեր են, այլեւ զանազան ըմպելիներ կը հրամցնեն իրենց 5–6 տարեկան զաւակներուն անգամ։

Եւ կը պարծենան ալ... «Մեր տղան գինի, *ափերիթիֆ* կը խմէ ...»։

Կը մոռնան որ անոնց արիւնը կը մտնեն։

ՎԱՀԷ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

Ինչպէս գրած էինք, Մոսկուայի անթելը մասնաւորապէս շնորհաւորած էր Թուրքիոյ Հանրապետութեան տարեդարձը, իր Թուրքերէն բաժնին մէջ։

Թուրք թերթերը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընեն այս առթիւ. —

Անգարայի քաղաքական շրջանակները շահագրգռութեամբ դիմաւորեցին այն պարագան որ Հանրապետութեան տօնին առթիւ Մոսկուայի ձայնասփիւռը առաջին անգամ ըլլալով բարեկամական հրատարակութիւն կատարեց մեր երկրին հանդէպ։

Հարց կը տրուի թէ ի՞նչ պատճառաւ Մոսկուայի ձայնասփիւռը յանկարծ բարեկամական լեզու մը կը գործածէ Թուրքիոյ հանդէպ մինչ ցարդ սովոր էր ամէն առթիւ ծանր յարձակումներ գործելու մեր երկրին վրայ, այն անհեթեթ պնդումը ընելով թէ Թուրքիա աշխարհակալ երկիրներուն հրամանին տակ կը գտնուի։

Վերջերս երբ Ռուսիա ուզեց բոլոր Արեւմուտքցիներուն ինչպէս եւ Թուրքիոյ հետ հաշտ ապրիլ, մեր պետական անձերը հաղորդած էին որ «սուր գրական ապացոյցները տեսնել կ'ուզեն»։ Այսօր ալ նոյն պատասխանը տուաւ մեր պետական աւագանին, երբ հարցուցինք թէ ի՞նչ կը խորհին Մոսկուայի ձայնասփիւռին խաղաղութեան կոչերուն մասին։ Դիտել տուին թէ Մոսկուա իր անկեղծութիւնը ոչ թէ այդպիսի հրատարակութիւններով այլ գրական քայլերով պէտք է ապացուցանէ։

Թուրքիոյ իրաւասու շրջանակները կը յիշեցնեն թէ անհրաժեշտ է վերապահ շարժիլ, մինչեւ որ խորհրդային ընդհանուր քաղաքականութեան փոխուած ըլլալուն ապացոյցները տեսնուին։ Եւ սակայն Մոսկուայի ձայնասփիւռին լեզուն փոխուած ըլլալը գոհունակութիւն պատճառած է։

× «Տայմս»ի խմբագրապետ Ֆալիհ Րըֆքը Աթայ կը գրէ.

«Ամէն անկեղծ խաղաղութեան ձայնին բաց է մեր սիրտը։ Չկայ ոչ մէկ Թուրք հայրենակից, որ Մոսկուայի ձայնասփիւռի յայտնած գաղափարները չանուցանէ։ Մենք Անկախութեան Պայքարի առաջին օրերէն ի վեր երբեք Ռուսիոյ դէմ թշնամութիւն չանուցինք։ Միշտ մեր արտաքին քաղաքականութեան իբրեւ հիմ ընդունեցանք այն սկզբունքը թէ երկու հարեւան ազգերը անգամ մըն ալ իրարու դէմ չըլլեն իբրեւ թշնամի։ Մեր յարաբերութիւնները արեւելեան նահանգներու եւ Նեղուցներու մասին Մոսկուայի պահանջներուն վրայ ցնցուեցան։ Կրեմլինի նոր քաղաքականութիւնը ոչ միայն Թուրքիոյ հողային միութեան դէմ դարձաւ, այլեւ աշխարհը երկուքի բաժնեց եւ երկու ճամբաներուն վրայ պատերազմի տենդային պատրաստութեանց ծնունդ տուաւ»։

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՅՈՅՍԵՐԸ

Մ. Նահանգներու նախագահը ճառ մը խօսելով Պոսթընի մէջ, յայտարարեց թէ «երբեք այսքան բարենշան եղած չեն տեսական խաղաղութեան մը հեռանկարները»։ Յետոյ յոյս յայտնեց թէ ի վերջոյ պիտի ընդունուի հիւլէական ուժի զարգացման մը իր ծրագիրը, «նոր շրջան մը բանալով Մ. Նահանգներու եւ Խ. Միութեան յարաբերութեանց մէջ։ Մեր արտաքին քաղաքականութեան նպատակը պէտք է ըլլայ միշտ տեւական խաղաղութեան մը իրականացումը»։

Ճառը նախապէս պատրաստուած էր, բայց նախագահը պահ մը շեղելով, անդրադարձաւ ամերիկեան օդանաւի մը խորտակման, ճափոնական ջուրերուն մէջ, եւ ըսաւ թէ հակառակ այդ միջադէպին, «պատերազմի ուրուականը նուազ սպառնալից է մարդկութեան համար։ Թող հակառակն չթուի եթէ, մեր խաղաղասիրական ջանքերուն մէջ, զինուորական հզօր ուժեր կը պահենք։ Աշխարհի մէկ մասին կը տիրապետեն մարդիկ որոնք միայն թնդանօթները, օդանաւերը եւ հրասայլերը նկատի կ'առնեն։ Այսպիսի աշխարհի մը մէջ այդ զէնքերը էական են մեր ապահովութեան համար։ Մեր նպատակը կը մնայ միշտ նոյնը— ապահովել խաղաղութիւնը»։

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՃԻԳԵՐ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

●

ԼԻՈՆ.— Մեր գաղութը եռանդով փարած է իր ազգ. տան կառուցման գործին, որուն շնորհիւ պիտի ունենանք եկեղեցի, դպրոց, ժողովասրահ եւն.:

Ամէն գնահատանքի արժանի է ցարդ կատարուած աշխատանքը:

Ազգ. Միութեան հովանաւորած Հայ-կաղնեան մանկապարտէզ նախակրթարանը վերաբացուած է արդէն: Կը պատրաստուին յունուարի առաջին օրերուն տարեկան ծառահանդէսին: Մեղուաջան մանկավարժուհին Օր. Ընծայ Ստեփանեան եւ օգնականը՝ Տիկին Պէրպէրեանը լծուած են դաստիարակչական գործին: Ծնողքներուն կը մնայ օգտուիլ այս ձեռնարկէն առաւելագոյն չափով: Նոյնպէս վերսկսած է Մինչա-Վիլէօրպան միացեալ Թաղերու դասընթացքը հմուտ ուսուցչուհի Պ. Օգումուշեանով, իսկ Պրոնի դասընթացքը վերսկսելու համար աշխատանքներ կը կատարուին:

Ազգ. Միութիւնը ձեռնարկած է երկսեռ երգչախումբի մը կազմութեան: Պաշտօնի կոչուած երաժշտագէտ Պ. Արբահամեան: Առաջին հաւաքոյթը տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր հինգին: Վստահ ենք թէ այս ձեռնարկն ալ յաջողութեամբ պիտի պսակուի:

Եկեղեցաշէն Տիկնանց յանձնախումբի կատարած գնահատելի աշխատանքներու մասին գրած էի արդէն: Վերամուտի առթիւ անդամագրութեան նոր արշաւ մը սկսած է, որպէսզի բոլոր մայրերը մասնակցին այս շինարար գործին: Կիրակի օր, Նոյեմբեր 7ին սարքած էին պարանցիկ թէյասեղան մը հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան, ստեղծելով ընտանեկան ու ազգային ջերմ մթնոլորտ մը:

Ազգ. միութեան նախաձեռնութեամբ եւ աշխատակցութեամբ ծանօթ դերասան Պ. «Թրապոչ» Նոյեմբեր 22ին Էմիլ Զոլայի չարժանկարի դեղեցիկ սրահին մէջ պիտի ներկայացնէ «Ղարաբաղի Մելիքները», հայկական հարսանիքի իրական պատկերացումով — միշտ ի նպաստ Ազգ. Տան շինութեան հիմնադրամին: Լիոնահայը որ գիտցած է գնահատել առօրեան տեւականէն, անշուշտ պիտի փութայ խուռներամ բազմութեամբ քաջալերել նաեւ այս ձեռնարկը, վայելելով հաճելի գրօսանք մը:

Վիճակախաղի տոմսերու սպառման համար Ազգ. Միութիւնը դիմած է նաեւ ըմբռնասայի եկեղեցական եւ Ազգ. մարմիններու եղբայրական աջակցութեան, բաժին մը ղրկելով իւրաքանչիւրին: Անշուշտ անոնք պիտի չզլանան իրենց կարելին, ապացուցանելով թէ Հայը ամէն տեղ եւ ամէն ժամանակ մէկ խոէյլ կը հետապնդէ, — ապահովել իր տեւականութիւնը: Երիտասարդաց Միութեան անդամները ամէնէն բազմամարդ կեդրոնները յաճախելով, կը ջանան օտար շրջանակներու մէջ ալ սպառելու, իրենց ինկած բաժինը: Տիկնանցը նմանապէս ներկայ է հոն ուր հանրային ձեռնարկ մը, հանդիսութիւն մը կայ, իսկ Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը համախորհուրդ Ազգ. Միութեան հետ անցեալ հոկտեմբերին ընդհ. ժողովի հրաւիրեց կուսակցական, մշակութային, հայրենակցական, բարեսիրական, մարզական, երիտասարդաց, Տիկնանց, դեղարուեստասիրական եւն. կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները: Պ. Կ. Ճնկըրեան բացատրեց վերջ կատարուած մեթոտիկ աշխատանքները՝ թելադրեց որ գործնապէս աջակցին տոմսերու սպառման համար: Պատիւ բոլոր կազմակերպութեանց, բոլորը միակամ ու միասիրտ ստանձնեցին իրենց բաժինը, համաձայն իրենց հնարաւորութեանց: Այս ալ գրաւական մը, Հայու անպարտելի կամքին: Այս ուղղութեամբ կատարուած բոլոր աշխատանքներու արդիւնքը ամէնէն ուշ մինչեւ Նոյեմբեր 20, շաբաթ օր պէտք է հաղորդուի կեդրոնին Դեկտեմբեր 4ին անպայման պիտի կատարուի վիճակահանութիւնը: Նոյն օրուան համար Երիտասարդացը կը պատրաստէ շքեղ պարահանդէս մը որու ընթացքին պիտի կատարուի վիճակահանութիւնը, որուն անհամբեր կը սպասեն ամէնքը:

Մինչ այս մինչ այն շինարար յանձնախումբը գովելի նախանձախնդրութեամբ մեզ կը պարտադրէ նոր ձեռնարկ մը կատարել, ճանչցնելու համար մեր դարաւոր արժէքները հիւրընկալ ժողովուրդին: Պիտի կազմակերպէ հրապարակային դասախօսութիւններ, հայկ. մշակոյթի, գրականութեան եւ ճարտարապետութեան մասին, յառաջիկայ Դեկտեմբեր եւ Յունուար ամիսներու ընթացքին, Սալ Էլէնի մէջ: Հրաւիրուած են արդէն մեծանուն փրօֆ. Ֆէյարին, եւ ծանօթ ճարտարապետ Պ. Ս. Ճէվահիրճեան (Լոզանէն): Իսկ տաղանդաւոր արուեստագէտ Պ. Աշոտ Մալաքեան (Անրի Վերնէօյ) ընկերակցութեամբ օտար արուեստագէտներու պիտի ներկայացնէ իր մէկ շարժանկարը, իբրեւ անփոխարինելի նպաստ մը մեր շինարար ձեռնարկին: Պիտի ներկայացնէ յառաջիկայ տարուան Ա. ամիսներու ընթացքին Լիոնի ամէնէն շքեղ սինեմաներէն մէկուն մէջ:

Այսքան շարժում կազմակերպական ոգի, տոկուն կամք կոչուած են հրաշք գործելու: Այո, մեր նպատակն է ազգապահպանումը, մեր ապագան մի միայն մեր աշխատանքէն կախում ունի, պիտի յաղթանակենք եթէ շարժման մէջ դնենք մեր բոլոր կարողութիւնները, բարոյական թէ նիւթական: Կառուցանելով մեր Ազգ. Տունը, եկեղեցին ու դպրոցը պիտի պահենք նախ մեր լեզուն եւ աւանդութիւնները, որոնք դարեր պահուեր են մեր նախահայրերու արեան եւ կեանքին գնով:

Ամէնէն առաջ մենք ծնողքներս կատարենք մեր պարտքը հանդէպ մեր զաւակներուն եւ մեր տառապած ժողովուրդին: Անգամ մը եւս կոչ կ'ուղղենք մեր հեռաւոր թէ մօտաւոր ունեւորներուն որպէսզի աջակցին Լիոնի գաղութին անհաւասար ճիգին, իբրեւ բարերար, ազգային պարտականութիւն մը կատարած ըլլալու անփոխարինելի գոհունակութեամբ:

Յ. Պ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲՈՅՆԵՐ ՃԵԶԻՐԷԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ՄԷՋ

(ՀԱՅԱԶԻՆՋ ԱՔՍՈՐԻՆ ՄՆԱՑՈՐԴՆԵՐԸ)

●

Գամիշլի մայրաքաղաքն է Ճէզիրէի: Հայ. եկեղեցւոյ անդամներուն թիւը կը հասնի 12 հազարի: Գամիշլիի շրջակաները կան 350 տուն Հայեր որոնք քրտախօս են: Զուտ հայկական գիւղեր են Հալլեքօ, Տըլպանա, Զուխա, Մաստա, Ճէլալ եւ Միւլլիւք Սէրայ: Հայ բնակիչները ենթակայ են հողատէրերու եւ նախանձելի վիճակ մը չունին: Մօտ 90 տուն հայ կաթոլիկներ ունին եկեղեցի եւ առաջնորդարան:

Հայ Օգն. Խաչը ունի 169 անդամներ եւ անդամուհիներ (36ը այրեր են), բաժնուած վեց խումբի: Արձուիկներու թիւը կը հասնի երեսունի: Միութիւնը օգնած է 333 աղքատներու: 1952-53ի շրջանին պահած են դպրոցներու մէջ քառասուն սաներ եւ սանուհիներ, վճարելով 3400 ս. ոսկի: Իսկ Քարէն Եփփէ ճեմարանին մէջ ունին երեք ուսանող եւ կը վճարեն վեց հարիւր ս. ոսկի իբրեւ կրթաթոշակ:

Օգն. Խաչը կը կազմակերպէ դասախօսութիւններ եւ վիճարանական ժողովներ: Այս վերջին երկու տարիները աւելի քան հարիւր պարկ ցորեն հաւաքուած եւ ղրկուած է Հալէպի պատսպարանի աղքատիկ սաներու: Այս տարուան ելեւմուտքը եղած է 6500 ս. ոսկի, Օգն. Խաչը ծրագրած է այս շրջանի համար եւս ունենալ պատսպարան մը:

Պատանեկան Միութիւնը ունի 42 անդամներ որոնք գործօն դեր կը կատարեն: Անոնցմէ իւրաքանչիւրը ոչ մէկ ջանք կը խնայէ անոնց մտաւոր, ֆիզիքական եւ հոգեկան զարգացման համար: Պատանիներու գրադարանը ունի 350 ընտիր գիրքեր: Բաղդատմամբ պահանջին շատ քիչ է գիրքերուն այս թիւը: օգնութիւն կը սպասեն արտասահմանի գրասէրներէն:

Ճէզիրէի փոխանորդարանը, որ կը գտնուի Գամիշլի, գրեթէ առաջնորդարանի դեր կը կատարէ: Փոխանորդարանի յարաբերութիւնները միշտ լաւ եղած են ոչ միայն կառավարութեան պաշտօնեաներուն հետ, այլեւ օտար համայնքներու հետ:

Փոխանորդարանի շրջափակը շինուած է այս տարի եւ ճամբուն վրայ կը գտնուին երեք խանութներ որոնց մէկը շինել տըւած է տիկին Արաքսի Ոսկանեան ի յիշատակ իր հօր՝ Արուշ Խաչատուրեանի:

Փոխանորդարանը եւ Օգն. Խաչը ծրագրած են պատսպարան մը շինել, հեռաւոր շրջաններէ շքաւոր սաներ պատսպարելու համար: Հողը գնուած է դպրոցին մօտ:

Ծրագրուած է նաեւ նոր եւ աւելի մեծ հայկական ոճով եկեղեցի մը շինել, ի յիշատակ Ապրիլեան նահատակներու, ողբահեռեւ Ճէզիրէն հայ նահատակութեան գողգոթան եղաւ: Այս նպատակով շուտով կոչ մը պիտի հրատարակուի, որպէսզի հայրենակիցներ սրտաբուխ նուէրներով օժանդակեն, յաւերժացնելու համար իրենց սիրելիներուն խնկելի յիշատակը:

Տնտեսական կեանքը. — Ընդհանրապէս բոլորն ալ գրաղում մը ունին: Հարուստներ չկան: Ժողովուրդը իր շահով կը գոհանայ: Բարեկեցիկները հողատէր են: Մանուկ Խաչատուրեան ձեռնարկած է արդիական ջաղացքի մը շինութեան, որ իր տեսակին մէջ միակը պիտի ըլլայ ամբողջ Ճէզիրէի շրջանին մէջ:

Ժողովուրդը հողագործութեամբ կը զբաղի, սակայն վերջերս մեքենաչարժ արօրներու առատութեան պատճառով հողերը սկսած են նեղ գալ: Այսուհետեւ ալ այս շահաբեր գործը պիտի կրնան շարունակել միայն անոնք որ ի վիճակի են: Գիւղացիները սկսած են այլուր գաղթել, որովհետեւ ներկայիս հողը կուտան միայն հարուստներուն:

Գամիշլիի մէջ կան երեք քահանաներ եւ կրօնական գործերը կանոնաւոր կ'ընթանան: Աւուր պատշաճի քարոզները, կը խօսի Հ. Տաճատ Ծ. վրդ. Ուրֆալեան:

Գամիշլիի մէջ կան բազմաթիւ արհեստաւորներ, որոնք շատ յառաջդիմած են իրենց արհեստին մէջ: Բոլոր մեքենաչարժ արօրներու նորոգութիւնը կը կատարուի հայ արհեստաւորներու ձեռքով: Մովսէս Ներսէսեան Զուիցերիայէն բերել տուած է Քրանկի թօրնօ մը որ 45000 ս. ոսկի կ'արժէ եւ ուրկէ ամբողջ Սուրիոյ մէջ միայն եօթը հատ կայ: 1939էն ետքն է որ Գամիշլիի մեքենական գործը յառաջդիմած է: Այս նշանաւոր մեքենագէտներէն կարելի է յիշել Գաբրիէլ Սարգիսեան, Յովհաննէս Շահինեան, Անդրանիկ Հէքիմեան, Անդրանիկ Արապեան, Արմենակ Աւագեան եւ Տաղատանի, Մանուէլ տէր Խորէնեան: Յակոբ Միսաքեան Ճէզիրէի լաւագոյն երկաթագործն է: Ամբողջ Ճէզիրէի կազէօզի արտադրիչներն են Արմէն եւ Պօղոս ընկերները: Կան փոքր առեւտրականներ, բժիշկներ, դեղագործներ եւ այլ արհեստաւորներ:

ԻՐԱՆԻ Շահը հաստատեց նախկին նախարար Հուսէյն Ֆաթեմիի դէմ արձակուած մահավճիռը: Իր մեծաւորը, Տոքթ. Մոսատեղ ծանրապէս հիւանդացած է բանտին մէջ:

ՓԵԹԷՆԻ ԱՃԻՒՆԸ Տուօմոնի հոյակապ դամբարանը փոխադրելու համար ձեռնարկներ կը կատարուին, ի յիշատակ Վէրտէօնի յաղթանակին: «Իւմանիթէ» պայքար կը մղէ, ըսելով թէ «դաւաճան Փեթէնի աճիւնը պէտք չէ սրբապղծէ պատմական դամբարանը»:

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

●

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

★

Ժ.— «ԳՈՅ» ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ԵՆՔ ՄԵՆՔ

Ընդհանրապէս մենք Հայերս հետաքրքիր ժողովուրդ չենք: Մեր հետաքրքրութիւնները կարծէք սահմանափակուած են որոշ տարածութեան մը մէջ: Խնդիր մը մեզ կը հետաքրքրէ իր ընդհանուր երեւոյթով:

Տարբեր է եւրոպական միտքը: Անգլիական ու գերմանականը չափազանց խիստ, չոր: Ֆրանսականը աւելի մօտ մերինին, բայց դարձեալ տարբեր:

Արդ, ֆրանսացին տարբեր ձեւով կը մօտենայ որեւէ խնդրի: Նախ կ'ուսումնասիրէ զայն իր մանրամասնութիւններուն մէջ, բոլոր տուեալները կը քննէ, կը դիտէ ամէն կողմէ, ներսէն, դուրսէն: Այսպէս՝ կը հասնի աւելի լրիւ, աւելի լայն եղրակացութեան մը: Ֆրանսական մտածումին հայրը «Տեքարթն» է: Իսկ մերը, չեմ գիտեր ով է. տեսանող մը, բանաստեղծ մը անպայման, Ս. Մեսրո՞պը, Եղիշէ՞ն, Խորենացի՞ն թէ Նարեկացին...:

Չեմ ըսեր, թէ Ֆրանսացիները մեզմէ խելացի են. թերեւս հակառակն է, որ ճիշդ է: Ինչ որ մենք մէկ ակնարկով կը տեսնենք, կ'ըմբռնենք նոյնիսկ, անոնք կամաց կամաց կը թափանցեն, բայց աւելի խոր. անոնք կ'երթան աւելի հեռուն:

Ֆրանսական միտքը հրաշալի խառնուրդն է երեւակայութեան եւ տրամաբանութեան: Ասոր համար է, որ այնքան ճկուն է ու խորաթափանց, ասոր համար նաեւ այնքան սիրելի:

Ֆրանսական մտքին ամէնէն յատկանշական հանճարը Փասքալն է, թերեւս Տեքարթէն աւելի: Խորունկ մտածողը, գերզգայուն գրագէտը եւ հանճարեղ գիտունը նոյն բացմաւառ հոգիին մէջ:

Քանի որ Նարեկացին օրուան նիւթն է, առնենք անոր պարագան, ցոյց տալու համար խառնուածքի, մտաւոր կազմութեան այդ տարբերութիւնները մեր եւ անոնց միջեւ:

Հայ մեծ քերթողը ուսումնասիրող բոլոր հայ մտաւորականները, գրագէտ, քննադատ, վարդապետ ու եպիսկոպոս, ի՞նչ են ըրած: Առած են Նարեկացիին ընդհանուր դիմագիծը եւ ընդհանուր միտքեր յայտնած: Բաւականացած են հաստատելով, որ ան հանճարեղ քերթող մըն է, հրեղէն բառերով, խորունկ ճիչով, Աստուծոյ հետ խօսող ճգնաւոր մը: Բայց ոչ մէկը անոնցմէ թափանցած է աւելի խոր, քան այս օտար տղան, անծանօթ մեր լեզուին:

Միայն իր թարգմանութիւններն ու ուսումնասիրութիւնները չեն, նոյնիսկ իր դասախօսութիւնը չէ, պէտք է մտիկ ընել Անտրէ Մարսէլը, երբ կը քննէ Նարեկացին: Անթիլլասի Դպրեվանքին մէջ, Դըպրեվանքի աշակերտներուն եւ ուսուցիչներուն առջեւ, ան խօսեցաւ յանպատրաստից, առանց որեւէ նոթի: Շօշափեց այնպիսի խնդիրներ, Նարեկացիին մօտեցաւ այնպիսի անկիւններէ, որ ափ ի բերան մնացինք բոլորս:

Երբ դուրս ելանք, դժուարահաճ Նարդունին մօտեցաւ ինծի եւ ըսաւ.

— Սորպոնի փրոֆէսօր մըն էր կարծես խօսողը:

Կ'երեւակայէ՞ք, թէ ուր կրնար երթալ այդ տղան, եթէ իր տրամադրութեան տակ ունենար հարկ եղած բոլոր զէնքերը:

Ի՞նչպէս բացատրել այս երեւոյթը: Շատ հեռուները պիտի երթայինք, եթէ ուզէինք քննել պատճառները: Նախ կարծեմ կայ մշակոյթի տարբերութիւն մը: Բարձր է անոնց մշակոյթը: Անհամեմատօրէն զարգացած են ֆրանսացի մտաւորականները: Ասկէ դուրս, սակայն, կան ցեղային տարբերութիւններ: Մենք արեւելցի ենք, անոնց եւրոպացի, մենք լեռան զաւակ ենք, անոնք դաշտի բնակիչներ: Մեր մէջ զօրաւոր է երեւակայութիւնը, անոնց մէջ՝ վերլուծումը: Յետոյ մեր տնտեսական, քաղաքական պայմանները մեզ դարձուցած են «գոյ» ժողովուրդ մը. ամփոփուած ապրած ենք մենք մեր մէջ: Հալածանքները, ջարդերն ու տառապանքները կարծէք կոտրած են մեր սիրտը: Ամէն Հայու մէջ բեկուած բան մը կայ, կարծէք քէն է ըրեր աշխարհին: Անոնք երջանիկ ժողովուրդ են եղած, մենք դժբախտ: Ահա թէ ինչու անոնց հետաքրքրութիւնները աւելի մեծ են: Մենք սիրտ չունինք մեր շուրջը նայելու: Մեր ցաւը մեզի կը բաւէ:

Հոս կը կեցնեմ այս խորհրդածութիւնները, որոնք առաւել կամ նուազ չափով ճիշդ կրնան ըլլալ: Հաստատումներ չեն ամէն պարագայի:

Սկսինք ուրեմն մեր պտոյտին՝ մարդկային ամէնէն հին եւ ամէնէն շքեղ քաղաքակրթութիւններէն մէկուն հետքերուն վրայ:

ԺԱ. ԲՈՒՐԳԵՐԸ

Հինգշաբթի այցելեցինք Կիզէի բուրգերը, երկրորդ անգամ ըլլալով: Մեզի կ'ընկերանար Պ. Օրադեան: ճարտարապետ, մասնագէտ հայ ճարտարապետութեան:

Կը ցցուէին բուրգերը կապոյտ երկինքին մէջ: Տպաւորութիւնը նոյնն էր: Երբ ներս մտանք առաջին եւ ամէնէն խոշոր բուրգէն, Քէոփսի անունով ծանօթ, ամէն ինչ փոխուեցաւ:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(Շար.)

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ ՊԵԼՃԻՈՅ ՄԷՋ

★

ՊՐԻՒՍԷԼ, (Յառաջ). — Պելճիոյ Հայ Ուսանողներու Միութիւնը իր գոյութեան երրորդ տարին կը թեւակոխէ այս տարի:

Անցեալ երկու տարիները եղան հիմնաւորումի եւ զարգացման շրջան մը: Այս տարին անկասկած կ'ըլլայ աւելի բեղնաւոր գործունէութեան նոր հանգրուան մը:

Այս հաստատ համոզումը ունէին գէթ բոլոր անոնք, որ ներկայ եղան կիրակի, 31 Հոկտեմբերի խանդավառ ընդհ. ժողովին:

Այդ ժողովին մէջ լսուեցաւ նախորդ վարչութեան գործունէութեան տեղեկագիրը, ընտրուեցաւ նոր վարչութիւն եւ տրուեցան կարգ մը կարեւոր որոշումներ Միութեան յառաջիկայ գործունէութեան մասին:

Անցեալ տարուան վարչութեան տեղեկագրէն յայտնի կ'ըլլայ որ 1953–54ը եղած է օգտակար գործունէութեան շրջան մը: Վարչութիւնը կազմակերպած է մշակութային հանդէս մը, ուր բանախօսած է հայագէտ Պ. Ֆէյտի: Սարքած է «Պաղտասար Աղբար»ի ներկայացումը՝ ի նպաստ գաղութի կարօտեալներուն: Պրիւքսէլի ռատիօկայանէն հայկական երաժշտութիւն հեռարձակուած է երկու անգամ: Նիւթական գործառնութիւնը եղած է յաջող եւ միութեան գանձին մէջ գոյացած է 1900 պել. ֆրանք:

Նախորդ վարչութիւնը ծրագրած էր կատարել ուրիշ կարգ մը ձեռնարկներ, որոնց իրագործումը կը մնայ նորընտիր վարչութեան: Այսպէս, բանակցութեան մտած է Պրիւքսէլի համալսարանի Ուսանողական Մարմիններէն երկուքին հետ՝ կազմակերպելու համար երկու երեկոյթ, մէկը՝ նուիրուած Հայաստանի եւ հայութեան ծանօթացման:

Միւսը՝ հայ երաժշտութեան:

Նոր վարչութիւնը, որուն անդամներն են Խօժէնի Իսպէնճեան, Լոտի Ժախեան եւ Տիգրան Տամլեան, ամէն յարմարութիւն ունի այս ձեռնարկները իրագործելու եւ արդիւնաւոր ուրիշ ձեռնարկներ կազմակերպելու: Բարենշան է տեղացի երկու ուսանողներու ներկայութիւնը վարչութեան մէջ, որպէսզի այլեւս միայն դուրսէն եկած երիտասարդներու խանդավառութեամբ չապրի:

Կազդուրիչ էր մթնոլորտը ընդհ. ժողովի ընթացքին: Հայրենասիրութեան անկեղծ ու խանդավառ շունչ մը կը տիրէր ժողովարահին մէջ: Այս մթնոլորտին մէջ է որ ժողովը որոշեց աղքատ ուսանողներու օգնութեան համար մասնաւոր հիմնադրամ մը ստեղծել՝ վարչութեան նիւթական գործունէութենէն անկախ, երէց ուսանողուհիի մը պատասխանատուութեամբ:

Այս որոշումը երկու նպատակ կը հետապնդէ. — Նուէրները կեդրոնացնել գաղութին եւ ուսանողներուն յարգանքը վայելող անձի մը հսկողութեան տակ, ի հարկին օգնելու համար կարօտ ուսանողներու եւ արգիլելու ուսանողներու անուան հաւանական չահագործումը գաղութին մէջ: Երբ նոր վարչութիւնը հիմնաւորէ այս գործը, ուսանողները պիտի ունենան տեսակ մը ընկերային ծառայութիւն օժտուած՝ գործին անհրաժեշտ գաղտնապահութեամբ եւ նուիրումով:

Միութեան անդամուհիներէն մէկը՝ Վեհօ Երամեան, հիմը դրաւ օգնութեան այս ֆոնտին՝ հինգ հարիւր Ֆր. նուիրելով:

Խանդավառ ծափերու մէջ, օրուան նախագահը Աշոտ Ապրլեան, փակեց ընդհ. ժողովը: Բաժնուեցանք իրարմէ այն վստահ գիտակցութեամբ, թէ փայլուն տարիներ կը սպասեն մեր միութեան:

ՈՒՍԱՆՈՂ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ, 2 Նոյեմբեր. — Շաբաթ երեկոյ, 31 Հոկտեմբեր, տօնեցինք Դաշնակցութեան Օրը մեր տան մէջ, նախաձեռնութեամբ տեղական կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին: Բեմը եւ սրահին պատերը զարդարուած էին մեր անմահ հերոսներուն նկարներով, Մեր տարագիր եռագոյնը եւս Ֆրանսական դրօշին հետ դէմ դիմաց վեհութիւն մը կը սփռէր սրահ՚ին մէջ: Օրուան նախագահը, ընկեր Սարգիս Առաքելեան իր բացման խօսքով պարզեց տօնակատարութեան իմաստը ու թելադրեց ծնողներուն հաւատարմութեամբ կատարել իրենց ազգային պարտականութիւնները եւ բարի օրինակ հանդիսանալ իրենց զաւակներուն:

Հանդէսը բացուեցաւ դպրոցին աշակերտներուն «Բամ Փորոտան»ով, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս: Գեղարուեստական բաժինը եւս կազմուած էր դպրոցին աշակերտներով: Օր. Ժանէթ Աբրահամեան, համարձակ ու մաքուր առոգանութեամբ արտասանեց «Հէյ ջան հայրենիք»ը: Փոքրիկն Օր. Անժէլ Կարապետեան երգեց «Հայաստանի ձինադաղաթը»: Օր. Բրաբիոն Տապալեան ինչպէս միշ՚, այս անգամ ալ յաջողութեամբ արտասանեց «Անսահման սէրը»: Դպրոցին երգչախումբը երգեց «Արտասահմանի Նոր Հայեր ենք» խմբերգը: Տիկին Միլտոնեան նուագով կ'ընկերակցէր խումբին: Օր. Սոնա Փանոսեան յուզումով ու արուեստով արտասանեց «Ակայծ ճրագը»: Իսկ փոքրիկն Գէորգ Պառաւեան «Այս ի՞նչ է.. մոտս է» փանթէզիով, ընկերակցութեամբ երգչախումբին, արտայայտեց դերասանի յատկութիւններ եւ արժանացաւ կրկնութեան:

Երգչախումբը փակեց գեղարուեստական բաժինը Գ. Ալէմշահի «Իմ հեռաւոր հայրենիք»ով, այնքան բաբախուն ու հայրենաշունչ:

Միջանկեալ ըսենք որ, դպրոցին նոր ուսուցչուհին, Տիկին Ռ. Միլտոնեան իր առաջին հրապարակային երեւումով իսկ լաւ տպաւորութիւն ստեղծեց ու իր աշակերտներուն միջոցաւ արժանացաւ ջերմ գնահատանքի:

Գովելի է մանաւանդ իր սորվեցնելու եղանակը, որու շնորհիւ յաջողեցաւ շատ կարճ ժամանակի ընթացքին մաքուր առոգանութեամբ արտասանողներ ու ներդաշնակ խմբերգներ պատրաստել մեր փոքրերէն: Ուրախ ենք որ հոգաբարձութիւնս բարեբախտ ընտրութեամբ դպրոցի ունեցաւ իր ժրաջան դաստիարակուհին: Կհայոյս ենք թէ Տիկին Միլտոնեան նոյն խղճմտութեամբ, ինչպէս Տէր եւ Տիկին Փափազեան, հայեցի շունչով պիտի կրթէ մեր զաւակները:

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Նուպար Նիկողոսեան, Փարիզէն: Մեր համակրելի երիտասարդ ընկերը բովանդակալից ճառով մը փառաբանեց Դաշնակցութեան 64 տարիներու բեղուն գործունէութիւնը, — հերոսական, յեղափոխական, քաղաքական: Անոր դրօշը ծածանեցաւ ամէն ճակատի վրայ, ուր որ անհրաժեշտ էր իր ներկայութիւնը, ընդդէմ բռնակալութեանց, կեղեքիչներու, անիրաւութեանց, մարդկային քարացած սրտերու: Յանուն հայրենիքի ազատագրութեան ու ժողովուրդին պատուին ու ինչքին պաշտպանութեան: Դաշնակցութիւնը պիտի շարունակէ գործել, հակառակ աջէն ու ձախէն եկած պառաւական բարբանջանքներուն, ցորչափ չեն իրականացած մեր ազգային բաղձանքները: Յետոյ ընկերը թելադրեց նորահաս երիտասարդութեան բոլորուիլ Դաշնակցութեան դրօշին տակ, ներշնչուիլ հայրենասիրական գաղափարներէ եւ շարունակել նախորդ սերունդներու գործը:

Խօսք տրուեցաւ նաեւ Պ. Ստեփան Միլտոնեանի, որ պարզեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան ստեղծման պատճառները եւ Ա. Ահարոնեանի մէկ պատմուածքը օրինակ բերելով փաստեց թէ ազգային յեղափոխութիւնը կը բխէր ժողովուրդին կրած տառապանքներէն ու հայրենիքի պահանջներէն, հետեւաբար անարդար են մեղադրանքները յեղափոխութեան եւ յեղափոխականներու հանդէպ: Բանախօսը յուսադրեց ներկաները փայլուն ապագայի մը հեռանկարով, կենդանի օրինակներ յիշելով զանազան ազգերու կեանքէն:

Յետոյ ընկեր նախագահին առաջարկութեամբ հանդէսը փակուեցաւ հանդիսականներուն ոգեւորիչ «Մշակ Բանուոր»ով:

Գ. Պ.

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պ. Հայկ Խաչալեան որուն գեղարուեստի վկայական ստանալը գրած էինք, պըսակաւորուած է բժշկական համալսարանէն (Լօռէա տը լա Ֆաքիւլթէ տը Մէտըսին տը Փարի, Պրանշ Ֆարմասի):

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

Հոկտ. 24ի կիրակին կ'անձրեւէր տեղատարափ, բայց ի՞նչ նշանակութիւն ունի անձրեւը, երբ մեր հայրենակիցները չօշափելի գործի մը փարած են եւ ընկըրկիլ չեն գիտեր:

Հանդէսին ներկայ էին մեր անձնական Մուրատին գինակից ընկերներէն բժիշկ Ա. Պօղոսեան եւ Պ. Արմենակ Միքայէլեան, Թոքաթի, Դաւրայի, Գօչհիսարի մեզ միշտ աջակից հայրենակիցներուն հետ, իրենց ընտանիքներով խումբ առ խումբ բոլորուած, սեղաններուն շուրջ:

Հայրենակից Պ. Պալեանի նուագախումբը սկսաւ հնչեցնել «Բամ Փորոտան»ը, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս, յետոյ միաձայնութեամբ սեղանապետ ընտրուեցաւ, Եղօ Մինասեան, որ խնջոյքին նպատակը բացատրելով, խօսք տըւաւ Պ. Ե. Երանոսեանի: Մեր հայրենակիցը տեղեկութիւններ հաղորդեց Միութեան երկու սաներու մասին. — «Մեր առաջին ուսանողը, Կ. Զափութեան ինչպէս նախորդ դպրոցական տարեշրջանին, կը պահէ իր առաջնութիւնը: Իսկ մեր կրտսերը Համազասպ Կիւլեան, որուն ծընողքը Գօչհիսարցի են, իր առաջին ամսուան նիշերով, ուսողութեան մէջ ստացեր է արդէն քանի վրայ 19 միջին:

Մեր այս կրտսեր սանը որ 11 տարեկան է, ընտրուած է 13թեկնածուներու մէջէն:

Ինչպէս առաջին օրէն, նախանձախնդիր պիտի մնանք, միշտ, որ ձեր գոհունակութիւնները ի զուր չվատնուին:

— Պատրաստ ենք նոր զոհողութիւններու կը ձայնեն բոլոր սեղաններէն:

Ոգեւորութիւնը կը սկսի: Սեղանապետին հրաւէրով Տիկին Վարդանոյշ Պակճեան որ Սեբաստիոյ Արամեանի հին սանուհիներէն է, կ'երգէ իր դպրոցական շրջանէն սորված երգ մը:

Յ. Ցակոբեան կուռ բանախօսութեամբ մը պարզելով Ուսումնասիրացին աշխատանքները, կ'աւելցնէ թէ Մարսէյլի մասնաճիւղը արդէն ի վիճակի է մեզի օգնելու: Տէսինի մեր մասնաճիւղէն ալ, նոյնքան ալ նպաստաւոր ձեռնարկներու կը սպասենք: Մեր գլխաւոր նպատակն է մտաւոր ուժեր պատրաստել, պայքարելու համար այլասերման դէմ»:

Օր. Ղազարեան, Տիկին Շաքէ Գալայճեան եւ իր դուստրը, իրենց դաշն ու հնչուն երգերով կ'աւելցնեն ոգեւորութիւնը, Օր. Շահինեան կ'արտասանէ Ա. Զօպանեանի «Մայրը», իսկ մեր Ա. սանը Կ. Զափութեան Յովհ. Թումանեանի «Հայ ուխտաւորին»ը գովելի յաջողութեամբ:

Յետոյ կը սկսին պարերը նուագի ընկերակցութեամբ տարեց թէ երիտասարդ թեւ թեւի, հին օրերու հայկ. կենցաղը կը յիշեցնէին, սեղանապետը տպկուած հաւ մը աճուրդի կը դնէ, եւ գումարը կը բարձրանայ 25000ֆրանքի: Ժամը 11ն էր, երբ սեղանապետը ակամայ փակեց խընջոյքը, շնորհակալութիւն յայտնելով բոլոր աջակիցներուն, ներկայ թէ բացակայ:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (44)

ԵՏՔԸ...

●

— Մարդ Աստուծոյ, կը բացագանչէ Վեստերհոլտ, անոր համար որ վերջը կուզում մը ունենաս: Չէ՞ որ պիտի ապրիս:

— Միթէ հիմա չե՞մ ապրիր, կը շարունակէ Վիլլի յամառաբար:

— Վերջը դուն միշտ ալ նոյ կրնաս կենալ, երբ այլեւս փափաք չես ունենար, կը միջամտէ Ալպերտ, իսկ հիմա ջանալու է որ ամէնքս ալ միասին մնանք, այլ ոչ թէ նորէն իրարմէ փախչինք: Հապա ուրիշ ի՞նչ կրնաս ըլլալ:

Այս հարցումը մէկ անգամէն կը պարզէ Վիլլիի համար խնդրին էութիւնը: Իրապէս, ուրիշ ի՞նչ կրնանք ըլլալ մենք: Ճիշդ այդ է, որ մենք չենք գիտեր: Մենք պզտիկ մաս մը միայն, աւելի հանդարտ ու ողջամիտ, խրացուցեր է կոչումի մը հետեւելու գաղափարը: Մեր այդ ընկերները բառ այնմ ալ կը ձեւակերպեն իրենց պահանջները. պատերազմին մասնակցածները, կ'ըսեն անոնք, նստելու չեն ոչ-գին-ուորներու հետ նոյն դասարաններու մէջ, այլ անոնց համար մասնաւոր համառօտ դասընթացքներ հաստատելու է. քննութիւնները մեծապէս դիւրացնելու է, տարածելով զանոնք միայն փոքրաթիւ առարկաներու վրայ: Այս խոհական խըմբակը սակայն իր բանաձեւերը կ'ընտրէ ոչ թէ հանդարտ, այլ ըմբոստ տարբերէ, վասնզի աստնք աւելի աղդու բերանն ունին:

Հուգոյ Ռայնէրսման շրջահայեաց է, ինչպէս միշտ: Գործին ան արտաքուստ ալ պատշաճ երեւոյթը կուտայ: Անոր խորհուրդով, Վիլլի իրենց ձեղնայարկին մէջ գտած իր թիկնոցը պէտք է տունը ձգէ եւ ճամբորդէ կարկտուած եւ ռումբի կըտորներէ ծակծկուած բաճկոնով:

— Դիւանատանց չոր ու ցամաք պաշտօնեաներու վրայ ատիկա աւելի զօրեղ ներգործութիւն կ'ընէ, քան հարիւր բանաւոր հիմեր, կ'ըսէ Հուգոյ:

Նոյն նկատումով Վեստերհոլտ իր կուրծքին կը կախէ Լուդվիգ Բրայերի շքանշանը:

— Դաղանի խորհրդականի մը համար քու խօսքդ հիմա շատ աւելի համոզիչ կը լինի, կը գիտէ Լայպոլդ:

Դալով Ալբերտին, ան ինքն արդէն բաւական շատ շքանշան ունի: Իսկ Ռայնեմախեր կ'աղդէ իր արտաքինով:

Հուգոյ ակնարկ մը կը նետէ իր կատարած գործին:

— Հրաշալի է, կ'ըսէ ան, օ՛ն ուրեմն, հիմա գացէք եւ ցուցուցէք այդ խողուկներուն թէ ինչ ըսել է ռազմաճակատի խոկական մարտիկ:

— Աստր մասին կրնաս անհոգ ըլլալ, կը պատասխանէ Վիլլի վեհապանծօրէն: Ան արդէն մտած է իր նոր դերին մէջ:

Սիգարները եւ ծխամորճները կը մխան: Փափաքներ, մտածումներ ու տենչանքներ իրար կը խառնուին: Ով գիտէ, թէ այդ ամէնէն ինչ պիտի դուրս գայ: 100դեռատի գինուոր, տասնեւութ տեղական, երեսուն յիսնապետ ու ենթասպայ նստած են հոս եւ կ'ուզեն ապրելու սկսիլ:

Անոնցմէ իւրաքանչիւրը կրնայ գրոհի ենթարկուած ամէնէն աննպաստ վայրի մը մէջ ամբողջ վաշտ մը նուազագոյն կորուստներով կրակէ անցընել. անոնցմէ իւրաքանչիւրը վայրկեան մը իսկ պիտի չվարանէր պէտք եղածը ընելու, եթէ իր խրամատասին մէջ յանկարծ հնչէր «կուգան» աղաղակը. անոնցմէ իւրաքանչիւրը մրճահարուած է անթիւ անողոք օրերու ընթացքին. անոնցմէ իւրաքանչիւրը կատարեալ գինուոր մըն է, ոչ աւելի եւ ոչ պակաս:

Բայց խաղաղութեան համար... պիտանի՞ ենք մենք արդեօք: Ունի՞նք առհասարակ որեւէ յարմարութիւն ուրիշ բանի մը՝ բացի գինուորութենէ:

Դաշտապետինները թաց են, եւ ջուրը խոխոջելով կը հոսի ճամբաներէն: Փոքրիկ ապակեայ անօթ մը վերարկուիս գրպանը՝ կ'երթամ կաղամախիներով եզրաւորուած առուի երկայնքէն: Իբրեւ մանուկ՝ հոտ ձուկ ու թիթեռ կը բռնէի կամ ծառերու տակ պառկած կ'երազէի:

Գարնանը առուն լեցուն էր գորտի ձուիկներով եւ ջրմամուռով: Բաց-կանաչ ջրաբոյսերը կ'երերային մանրիկ, վճիտ ալիքներու մէջ. երկայնասրունք չերեփուկները օձընթաց կը վխտային եղեգնի ցօղուններու միջեւ, եւ փշաձկներու երամները իրենց խուսափուկ, բարակ շուքը կը նետէին ոսկեբիծ աւազին վրայ:

Ցուրտ է եւ խոնաւ: Երկայն շարքերով կը բարձրանան կաղամախիները առուի եզերքին: Ճիւղերը մերկ են, բայց թեթեւ, անօտր շունչ մը կախուած է վրանին: Օր մը անոնք վերստին պիտի կանաչին ու սօսափին, եւ արեւը վերստին իր ջերմն ու երանութիւնը պիտի սփռէ այս հողի կտորին վրայ, որուն հետ իմ մանկութենէն այնքան յիշողութիւններ կապուած են: Ես մոռցած կը լինեմ պատերազմը, եւ ամէն ինչ նորէն կը լինի այնպէս, ինչպէս որ առաջ էր:

Ոտքով ափի թումբին կը զարնեմ: Քանի մը հատ ձուկ դուրս կը սահին անոր տակէն: Հոտ այլեւս անկարող եմ ինքզինքս զսպել: Այնտեղ, ուր առուն այնքան կը նեղնայ, որ կրնամ ոտքերս երկու ափերուն դնել, կը կենամ դարանակալ, մինչեւ որ ձեռքով երկու փշաձուկ կը բռնեմ: Հետս բերած անօթը ջուր կը լեցնեմ, զանոնք մէջը կը դնեմ ու կը սկսիմ դիտել:

(Շար.)

Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Պէյրութէն կը հեռագրեն Նոյ. 8 թուականով.— Երկու հարիւր քառասուն հոգի վիրաւորուեցան, 25 հոգին ծանրապէս, 25 քաղաքացիներ հիւանդանոց փոխադրուեցան, ութ հոգի ալ մեռան, իբրեւ հետեւանք Մեվլուտի տօնակատարութեան: Ջահավառութիւն մը կը կատարուէր, երբ ջահակիրներէն մին ձգեց իր ջահը եւ քարիւղը գետին թափելով բռնկեցաւ: Բոցերը անմիջապէս տարածուեցան, բազմութիւնը խուճապի մատնուելով ահռելի հրմշտուք մը տեղի ունեցաւ: Մասնակցողները կը փախչէին գետին նետելով իրենց ջահերը, այնպէս որ ահաւոր խառնակ մը կազմուեցաւ: Հարիւրաւորներ, մեծ մասով երիտասարդներ կրակին մէջ ինկան կամ կոխոտուեցան:

Ուրիշ ցոյց մը եւս տեղի ունեցաւ: Ոստիկանութիւնը միջամտեց եւ տեսուչ մը վիրաւորուեցաւ, երբ կ'ուզէր գլխաւորը ըլլալ ցուցարարներէն մէկը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը հաստուցում պահանջեց ռուսական օդանաւերու կողմէ խորտակուած «Թռչուն - բերդ»ին համար: Ամերիկեան օդանաւին հրամանատարը կ'ըսէ թէ Ռուսերը «յատկապէս կուզային մեզ սպաննելու համար», թէ իրենց օդանաւը ռուսական ջուրերուն վրայ չէր գտնուեր եւն.: Ամերիկեան կառավարութիւնը կը պահանջէ նաեւ պատժել յանցաւորները եւ ներում խնդրել: Խ. Միութիւնը մերժեց այս բողոքագիրը, պնդելով թէ Ամերիկացիները բռնաբարած էին իր սահմանները:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը յաջողեցաւ համոզել երեսփոխանները որպէսզի յառաջիկայ Դեկտեմբեր 9ին յետաձգեն Փարիզի համաձայնութեանց մասին բլալիք վիճաբանութիւնները, որոնք տեղի պիտի ունենային Նոյ. 11ին: Այս յետաձգումով կը յուսան ժամանակ շահիլ եւ նոր բանակցութիւններ կատարել Ֆրանսայի հետ, Սարի մասին:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ գումարուեցաւ երէկ, երեքշաբթի: Մեծամասնութիւնը ապահովուած էր, վստահութեան քուէ տալու համար վարչապետին: Ընկերվարականները տակաւին որոշ եզրակացութեան մը չեն յանգած, դաշինքին մասնակցելու համար: Շատ մը մասնաճիւղեր հակառակ են մասնակցութեան, կամ այնպիսի պայմաններ կ'առաջարկեն որ պիտի չընդունուին:

ՓԱՐԻԶԻ խորհրդային դեսպանը ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Ազգ. Ժողովի նախագահին՝ Պ. Լը Թրոքըրի կողմէ, եւ կրկին հրաւիրեց որ Մոսկուա այցելէ մասնաւոր պատուիրակութեան մը հետ: Նախագահը պատասխանեց թէ թիւրիմացութեանց տեղի չտալու համար, այդ այցելութիւնը կրնան կատարել Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն վերջ, յառաջիկայ փետրուարի սկիզբը:

Տէր եւ Տիկին Վահրամ Ճէնազեան եւ զաւակը, Օր. Հռիփսիմէ Ճէնազեան, Տիկին Մարիամ Ճէնազեան եւ զաւակը (Ռուսիա), Տէր եւ Տիկին Պօղոս Ճէնազեան եւ զաւակը (Մանչէսթըր), Տէր եւ Տիկին Եղիշէ Լազարեան (Անժէ), Տիկին Մաքրուհի Գալէնտէրեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Լեւոն Թաթարեան եւ զաւակները (Պուքրէշ), Տիկին Ազնիւ, Պ.Պ. Սուրէն եւ Ժիրայր Ճէնազեան (Աթէնք) Տէր եւ Տիկին Լեւոն Գանարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Էնֆիէճեան եւ զաւակները (Քալիֆորնիա), Տէր եւ Տիկ. Նշան Արապեան (Քալիֆորնիա) ինչպէս նաեւ Եազըճեանեան (Պոլիս), Գույումճեան, Գանարեան (Պոլիս), Խանդաmեան, Փափազեան, Ակոնայեան, Ղազիկեան, Մեծատուրեան, Պասմաճեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻՑԱ ՃԷՆԱԶԵԱՆԻ
(88 տարեկան)

մահը որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ:

Թաղումը կը կատարուի այսօր չորեքշաբթի ժամը 13.15ին: Հաւաքուիլ իր բնակարանը, 78 ռիւ Լաֆայէթ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ խաչի մասնաճիւղին:

Յօգուտ օդափոխութեան կայանի շէնքին

Կիրակի 14 Նոյ. ժամը 16 – 24

Քաղաքապետարանի Վոլթէռ սրահին մէջ

Կը նուագէ՝ ՊԱԶԻԶԱ

Համբաւաւոր նուագախումբը

Գեղարուեստական բաժին, անակնկալներ

Ներկայացում՝ ԲԱՐԵՐԱՐԸ՝ հեղինակ Գ. Վահան, զաւեշտ մէկ արար:

Կը մասնակցին՝ Ա. Գմբէթեան, Ժագ Ստէփանն, Գ. Վահան, Հապէշեան:

Ճոխ պիւֆէ Տոմս 300 Ֆր.

Մէթրօ Էքօլ Շառանթօնէն 103 թիւ օթօպիւս իջնել Ռիւ տը Լ'Ունիօն:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ խումբի կողմէ, այս կիրակի Ազգ. Տան մէջ, ժամը 15էն 23: Կը հրաւիրուին բոլոր մասնաճիւղերու ընկերները անխտիր, ինչպէս նաեւ մեր բարեկամները:

Հաճելի մթնոլորտ:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.-Ի

Վամփինկլի սրահներուն մէջ, այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս:

Նուագախումբ ՓՕԼ ՄՕՐԻՍ

Ընտիր պիւֆէ: Հաճելի ընտանեկան մթնոլորտ:

Մութ գոյն զգեստ պարտաւորիչ:

Տոմսակներու համար դիմել.— Ֆօթի Տիւրան, 85 ռիւ տ'Օպաներ, Քուքիւր Ժան 4 ռիւ Վաֆօն, Բաքէլեան Պ. 22 ռիւ Թափի Վէր, Պար Էտուար (Րաֆֆի) ռիւ բէ Տօմինիքէն, Գույումճեան Ս. 98 ռիւ Լօնկ տէ Քափիւսին:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Նոր շրջանի առաջին դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ ուրբաթ երեկոյ, 12 Նոյ. ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ:

Հանրածանօթ երգիծաբան ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ պիտի կարդայ վերջերս գրի առած իր անտիպ երգիծավէպը,

ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ

որ ինչպէս անունէն կ'երեւի, կը շօշափէ արտասահմանեան հայութեան ամէնէն հրատապ հարցը:

Մուտքը ազատ է:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Չորեքշաբթի երեկոյ, Քառէ սրճարանի վերնայարկը: Կը խօսի՝ Պ. Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ: Նիւթ.— Կիլիկիոյ ներկան եւ ապագան: Մուտքը ազատ է:

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա Հ Ա Յ ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մեծ ցերեկոյթ – պարահանդէսը

Կիրակի, 5 Դեկտեմբեր, ժամը 15էն 24, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 2 ռիւ տ'Էթիէն տ'Օրվ, (կայարանին քով):

Կը նախագահէ՝

Mr. EMILE TRICON
(Maire de Bois-Colombes)

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

*

Մաս մը եւս ստացած ենք ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ շքեղ հատորէն: Ստանալու համար դիմել վարչութեան՝

9, Ave Calmels, Bois-Colombes (Seine)
Tél. CHA. 00-55

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՀԱՅ — ԲՈՅԺ

ԺՈՂՈՎՐԴ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ

Փարիզէն երկար բացակայութեանս պատճառով, լոյս չտեսան ՀԱՅ - ԲՈՅԺի 1954 տարուան թիւերը: Մամուլին յանձնուած է բացառիկ թիւ մը, 40 էջ, իր քսանամեակին առթիւ (1934 Հոկտեմբեր, 1954 Հոկտեմբեր), սովորականէն տարբեր բովանդակութեամբ, առաւելապէս գրական, որ նուէր պիտի ղրկուի, Դեկտեմբեր ամսուան մէջ, բոլոր անոնց որ վճարած են իրենց բաժնեգինը: Անոնք որ վճարած են իրենց բաժնեգինը 1954 տարուան համար, փոխարէն պիտի ստանան 1955 տարուան թիւերը, Յունուարէն ըսկսեալ, առաւել բացառիկ թիւը ձրի:

1955 Յունուարէն սկսեալ ՀԱՅ - ԲՈՅԺ լոյս պիտի տեսնէ, ըստ առաջնոյն, 24 էջ եւ կանոնաւորաբար ամէն ամիս:

Կարգադրութիւններ ըրած ենք դիւրացնելու համար բաժանորդագրութիւնը Արեւելքի մէջ, այնպէս որ կը յուսանք թէ բաժանորդներն ալ նոյնքան կանոնաւոր պիտի չարժին իրենց պարտաւորութեանց մէջ: Բաժանորդներ կան, Ֆրանսայի մէջ կամ արտասահման, որոնք յետնեալ պարտքեր ունին տակաւին: Նամակով պիտի հրաւիրենք վճարելու իրենց պարտքերը, որպէսզի ստանան բացառիկ թիւը: Պիտի աշխատինք մաքրել եւ փակել տալ բոլոր հին հաշիւները: Գալ տարուընէ սկսեալ՝ ամէն բաժանորդագրութիւն կանխիկ:

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ ժողովրդական, սիրուած, գնահատուած, օգտաշատ թերթ մըն է, հայ տուներու մտերիմ: Տարածեցէք ՀԱՅ ԲՈՅԺը, բարի գործ մը կատարած կ'ըլլաք: Տարեկան բաժնեգինը 1955 Յունուարէն սկսեալ 900 Ֆրանք, արտասահման 1000 Ֆրանք:

Մինչեւ որ լրանան կարգադրութիւնները՝ առանձին խմբագրատուն, տպարան, շէք - փոսթալ ունենալու համար, կը խնդրուի ամէն թղթակցութիւն ու վճարում կատարել հետեւեալ հասցէով, առժամաբար.—

Ch. Nartouny, Journal «Haratch»
32, Rue de Trévise, Paris (9)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ողբացեալ Գարեգին Ճէլալեանի մահուան առթիւ (Ամերիկա) Կայծակ եւ Արաքսի Ճէլալեան եւ Գուրգէն Քէշիշեան երկու հազար Ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի օդափոխութեան կայանի շէնքին նորոգութեան: Ստանալ «Յառաջ»էն:

× Պ. Գուրգէն Ակոնայեան երկու հազար Ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի կայանի շէնքին ի նպաստ, Տիկին Վ. Նազարէթեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԻՍԻԻ ՄԷՋ ՅԱՌԱՋԸ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ միայն Պ. Ջատիկեանի սրճարանը, ռիւ Տէֆանս:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի վարչութեան:

Այս կիրակի ժամը 16 – 23: 149 պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյի ծանօթ սրահը:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Խմբերգ, մեներգ, պար եւ զանազան անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ Ազատ մուտք

Սիրով կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի ընկերուհիներն ու ընկերները:

Օթօպիւս.— Փորթ Քլիշիէն 140, Փորթ Շամփէռէէն թիւ 165, իջնել Փլաս տէ Պուրկինեօն, Անիէռ:

Շոգեկառք.— Սէն Լազարէն, իջնել Պուա Քոլոմպ:

ԽՆՋՈՅՔ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն կազմակերպած է ընկերահամակրական խնջոյք մը այս կիրակի, Դաշնակցութեան օրուան եւ Սասնոյ ապստամբութեան 50րդ տարեդարձին առթիւ ժամը 15ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Կը խօսի՝ ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

Երգ՝ Ա. Քէօսէեան, սիրայօժար մասնակցութեամբ Թառխտ Գարեգինի:

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Լոյս տեսաւ 1955ի «Գոյամարտ» Օրացոյցը (հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի շրջանի), Ազգային, պատմական, գիտական եւ այլազան ճոխ բովանդակութեամբ: Շարաթական թերթիկներով եւ պատկերազարդ: Էջ՝ 54: Ներկայանալի արտաքինով եւ մաքուր տպագրութեամբ: Ապսպրանքներու համար դիմել՝

Barsam Agopian. 22, Rue d'Aix, Marseille

« ՆՈՐ ՔՆԱՐ »

Ձայնագրուած եւ պատկերազարդ երգարանին Բ. տպագրութիւնը, հիմնովին բարեփոխուած եւ ճոխացուած Հայաստանէն լոյս բազմաթիւ նոր երգերով:

640 էջ, 800 ԵՐԳ, 342Ը ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԱԾ եւ 132 ՆԿԱՐՆԵՐ

Այս բովանդակութեամբ երգարան ցարդ լոյս չէ տեսած որեւէ տեղ:

Գինը 1400 Ֆրանք (թղթակազմ)
Լաթակազմ 1650 ֆրանք:

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ:

Դիմել «Յառաջ»ի հասցէով: Մարսէյլի շրջանէն դիմել Պ. Յակոբ Մալաքեանին,

3, Bld. Th. Turner, Marseille.

Գ Ն Ե Ց Է՛ Ք

ՄԱԶՈՒԹԻ ՎԱՌԱՐԱՆ ՄԸ ԱՄԷՆԷՆ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾԵԱԼԸ

ՄԱԶՈՒԹԵՐՄԻՔ վառարանը ունի խոզովակներուն քաշողութիւնը դիւրացնող պահեստ մը, զտիչ գործիք մը որ կը դիւրացնէ մաքրութիւնը: Ունի ապահովիչ կտուց մը, համապատասխան Ապահովագրութեան ընկերութեանց կանոններուն: Եւ միակը որ կը ծախուի երաշխաւորիչ վկայականով մը:

Երկու կամ երեք սենեակ տաքցնողը Մոտէլը 34.500 փրանք:

Վաճառում եւ ցուցադրութիւն:

ROMIS ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

32, Rue Etienne Dolet, Paris (20)

Լրացուցիչ տեղեկութեանց համար գրաւոր դիմել նոյն հասցէին:

ՅԱՌԱՋի ընթերցողներուն 5% զեղչ:

ԴՈՒՔ ԱԼ ՕԳՆԱԾ ԿԸԼԼԱՔ

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

ԳՆԵԼՈՎ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂԻ (ԹՈՄՊՈԼԱ) ՏՈՄՍԵՐԸ, ՈՐՔԱՆ ՇԱՏ ԵՒ ՇՈՒՏ, ԱՅՆՔԱՆ ԼԱՒ:

ՀԱՏԸ 100 ՖՐԱՆՔ — ՏԱՍՆՈՑ ՏԵՏՐԱԿԸ 1000 ՖՐԱՆՔ

50.000 ՏՈՄՍԵՐԷՆ ՄԷԿԸ ՊԻՏԻ ՇԱՀԻ ՆՈՐ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ ՄԸ (ՖՐԵԿԱԹ)

Տոմսերը կրնաք ստանալ ՅԱՌԱՋԷՆ, եկեղեցիէն, գրատուններէն, հայ վաճառատուններէն եւ Պ. Ն. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԷՆ.

14, Rue Rochambeau, Paris (9)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
11
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
JEUDI
11 NOVEMBRE
1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7519 30e ANNEE

խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2930

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐ...

Որքա՜ն ճակատագրական փոթորիկներ եւ ալեկոծութիւններ պայթեցան, առաջին Մեծ Պատերազմի զինադադարէն ի վեր...

Եւ դեռ կը գտնուինք մէկը միւսէն վրդովիչ հարցականներու առջեւ:

Այն աստիճան որ, բառերն ալ կորսնցուցած են իրենց իմաստը:

Կը թուի թէ երկարատեւ զինադադարն է որ կը տեւէ, շարունակելու համար զինարշաւը, ի նախատեսութիւն գալիք փոթորիկներու:

Երբ թնդանօթները լռեցին 1918 Նոյեմբեր 11ին, մարդիկ լրջօրէն կը հաւատային թէ նոր աշխարհ մը պիտի կազմուի, միլիոնաւոր զոհերու ջարդուփշուր ոսկորներուն եւ լեռնակուտակ աւերակներու վրայ:

Ջախջախուած էին կայսերական Գերմանիան, Աւստրիա-Հունգարիան եւ Սուլթանական Թուրքիան:

Ամէնէն անճար ժողովուրդն ալ անձկութեամբ կը սպասէր հատուցման ժամուն: Երազները ծրագրի, ծրագիրները գործքի կը վերածուէին սրտառուչ լաւատեսութեամբ:

Դաշնակից ուժերէն մէկը, ցարական Ռուսաստանը նոյնպէս փոթորկայոյզ վիճակ մը կը ներկայացնէր յեղափոխական վերիվայրումներով:

Եւ բարեմիտներ կը կարծէին թէ իրական լոյսը այդ կողմէն պիտի ծագի:

Փետրուարեան յեղափոխութիւնը յանհեցաւ Հոկտեմբերեան փոթորիկին (1917 Նոյ. 7), եւ դէպքերը գահավիժեցան ահագնադղորդ փլուզումներով:

Եւրոպան, արդէն ուժասպառ, այլեւս ի վիճակի չէր նախատեսելու ապագան:

Թէեւ յաղթական, դաշնագիրներ ստորագրել կուտար առանց հաւատալու անոնց տեւականութեան:

Եւ արդէն սկսած էր մտածել իր իսկ ապահովութեան մասին:

Երկար չտեւեց բոլշեւիկեան իշխանութեան դէմ սարքուած արշաւանքը:

Շատ աւելի անփառունակ վախճան մը ունեցան Օսմ. կայսրութեան համար նախատեսուած կարգադրութիւնները:

Ի վերջոյ պարտեալը դարձաւ յաղթական, ձեռք ձգելով հաշտութեան դաշնագիր մը շատ աւելի նպաստաւոր քան կրնար երազել:

Իր զինակիցն ալ, Գերմանիան, որ արշաւանք չէր տեսած, աստիճանաբար ամփոփելով իր ուժերը, հետզհետէ դարձաւ պահանջկոտ: Սկսաւ քակել Վերսայլի դաշնագրին կապանքները, երբեմն յամառաբար, երբեմն սպառնալից:

Մեծ պատերազմին աւետած բարիքները ցնորքներու վերածուած էին: Ազգերու Դաշնակցութիւնն անգամ դարձած էր կրկէս՝ ազդեցութեան պայքարներու:

Այնպէս որ, ոչ իրական օգնութիւն մը կրցաւ հասցնել իր ուժին ապաւինած ազգերուն, ոչ ալ արգիլել՝ զինեալ ընդհարումները:

Շատ չանցած, տեղի կ'ունենար իտալական արշաւանքը՝ դէպի Եթովպիա (1935):

Մ. Նահանգները ամուր կառչած էին Մընրոյի վարդապետութեան: Բոլշեւիկեան ծաւալման դիմաց, ստեղծուած էին երկու ընդդիմադիր հոսանքներ,— ֆաշականութիւն եւ հիթլէրականութիւն, որոնք նախանշաններն էին նոր հրաբուխներու:

Նոր փոթորիկը պայթեցաւ 1939 Սեպտեմբերին, զինակցութեամբ Սթալինի եւ Հիթլէրի:

Ամբողջ Եւրոպան դարձաւ դժոխք, դարձեալ չորս տարի: Աւելի ահաւոր քան 1914-18ին:

Ու այժմ յաղթականները լոյս կը փնտռեն համատարած քաոսին մէջ...

Մնացեալը ամենօրեայ պատմութիւն է:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ 207Ի ԴԷՄ 320 ՁԱՅՆՈՎ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԿԸ ՍՊԱՍԷ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ՈՐՈՇՄԱՆ

Ինչպէս կը նախատեսէր, Ազգ. Ժողովը Գչ. օր վստահութիւն յայտնեց վարչապետին, որ կը մերժէր որեւէ ձգձգում նոր ելմտացոյցի քննութեան մէջ: Դէմ քուէարկած էին համայնավարները եւ Ժողովրդական Շարժումը, բայց եւ այնպէս կառավարութիւնը կարեւոր մեծամասնութիւն մը շահած էր, 321 ձայն 207ի դէմ:

Պ. Մենտէս Ֆրանս Փարիզէն կը մեկնի շաբաթ օր, այցելելու համար Քանատա, Ուաշինկթըն եւ Նիւ Եորք: Այցելութիւնը պիտի տեւէ տասը օր:

Իրազեկներ դիտել կուտան թէ 5 ամսուան մէջ առաջին անգամ է որ կը նուազի Պ. Մենտէս Ֆրանսի վայելած մեծամասնութիւնը: Նոյն օրը հարիւր երեսփոխաններ ալ ձեռնպահ մնացած էին, ինչ որ ենթադրել կուտայ թէ վարչապետը նոր դժուարութեանց պիտի մատնուի, Ամերիկայէն վերադարձած ատեն:

Այս անգամ վէճը ծագած էր թղթատարական վարչութեան ելմտացոյցին քննութենէն: Երեսփոխանները կը պահանջէին որ կառավարութիւնը նոր վարկեր յատկացնէ այդ վարչութեան եւ թոշակներու յաւելում կատարէ: Վարչապետը պատասխանեց թէ ընդհ. ելեւմուտքը կարեւոր բաց մը կը ներկայացնէ, այնպէս որ կարելի չէ նոր յաւելումներ կատարել կառավարութեան նախատեսած ծախքերուն վրայ: Ինչպէս կը պատահի յաճախ, Ազգ. Ժողովին ելմտական յանձնախումբը մերժած էր թղթատարական վարչութեան ամբողջ ելմտացոյցը, պահանջելով որ կառավարութիւնը վերաքննէ զայն: Վարչապետը մերժեց, յիշեցնելով թէ երեսփոխանները կրնան փոփոխութիւններ կատարել, բայց դէշ սովորութիւն մըն է ամբողջովին մերժել նախարարութեան մը ելմտացոյցը, առանց կէտ առ կէտ քննելու զայն: Ինչպէս ուրիշ պարագաներու մէջ, այս առթիւ ալ Պ. Մենտէս Ֆրանս կ'ուզէր բարեփոխել կարգ մը բարքեր:

Նիստը բացուած ատեն, երեսփոխան մը բողոքեց կառավարութեան նոր մեթոտներուն դէմ, դիտել տալով թէ վիճաբանութիւնը աւելորդ կը դառնայ, եթէ Ազգ. Ժողովը պիտի ստիպուի նոյնութեամբ ընդունիլ կամ մերժել որեւէ ելմտացոյց: Համայնավար երեսփոխան մը գանգատեցաւ թէ զինուորական ծախքերը ընդհ. ելեւմուտքին քառասուն առ հարիւրը կը ներկայացնեն: Ընկերվարական ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ իրենք վստահութեան քուէ պիտի տան, կարգ մը վերապահումներ ունենալով հանդերձ:

Վարչապետը պատասխանելով բոլոր դիտողութեանց, բացատրեց թէ սահմանադրութիւնը չարտօներ որ խորհրդարանը ծախքերը աւելցնէ ելմտացոյցի քննութեան ատեն: «Այս գիշեր տրուելիք որոշումը ի զօրու է բոլոր ելմտացոյցներուն համար: Ամէն բանէ առաջ կարգապահութեան խնդիր մըն է այս: Ազգ. Ժողովը իրաւունք չունի մերժելու ելմտացոյցի մը քննութիւնը եւ լսելու կառավարութեան բացատրութիւնները: Ազգ. Ժողովը միշտ իրաւունք ունի մերժելու ելմտացոյց մը եթէ աւօրէն կը նկատէ: Հարկ է դիւրաշնալ մոլորանքներէ որոնք պարզապէս ժամանակ վատնել կուտան»:

Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան մինչեւ գիշեր եւ ի վերջոյ քուէարկուեցաւ կառավարութեան պահանջած վստահութիւնը, առանց մեծ խանդավառութիւն պատճառելու, ինչպէս դիտել կուտան տեղական թերթերը:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

★

Ո՞ՒՐ Է ԲԱՌԱՊԱՇԱՐԸ

Պուքրէշի կարմրուկ շաբաթաթերթը կը շարունակէ կարծիքներ հաւաքել, «հայ պետական լեզուն ընդհանրացնելու համար»:

Նորէն վարժապետ մըն է որ կը գանգատի, մոռնալով ցարդ սորված եւ սորվեցուցած հայերէնը: Անունը՝ Թ. Կապուտիկեան, «ուսուցիչ Պուքրէշի հայկական վարժարանի մէջ»:

— «Տիրող ազատ ու նպաստաւոր պայմաններու հետեւանքով, սովետահայ մտքի ու գիտութեան բիւրաւոր մշակները անվերջ կը ստեղծագործեն, մինչդեռ Սփիւռքի հայ մտաւորականութեան ծառը տակաւ առ տակաւ կը չորնայ ու կ'ամլանայ (31 Հոկտ.):

Այս առթիւ ուրիշ սուտ վկայ մըն ալ օգնութեան կը կանչէ.

— «Քառորդ դարէ աւելի է որ արեւմտահայ լեզուն արտասահմանի մէջ կ'ապրի լճացումի դատապարտուած վիճակ մը: Ան կը նմանի հողէն կտրուած, չորնալ եւ տժգունիլ սկսած բոյսի մը որուն մէջէն կեանքը պարպուիլ սկսած է»:

Այս փետրաթափ թութակները 25 տարուան մէջ 25 տող արեւմտահայ գրականութիւն կարդացա՞ծ են, որպէսզի կարենան դատել կատարուած նուաճումները — մեր արդի աշխարհաբարին կենսունակութեան, զարգացման եւ ճոխութեան խորութիւնը:

Իրենց հայերէնը շատոնց ճաքցած եւ չորցած ըլլալով, ամէն բան նոյն կանգունով կը չափեն:

Եւ փոխսասացութեան մը պէս կը կրկնեն միեւնոյն յանկերգը:

Հարցուցէ՛ք թէ որո՞նք են «պետական լեզու»ին հնարած գրական, գիտական, ճարտարագործական, վերջապէս մասնագիտական կամ արդիական բառերը, — եւ պիտի պապանձին:

Իրենք իրենց համար կախարդական մթնոլորտ մը ստեղծեր են եւ գետնամած կը խոնարհին, փառաբանելու համար «սովետահայ լեզուի հարուստ բառապաշարը»:

Յօդուածագիրը պարծանքով կը յիշէ թէ Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ ազգ. վարժարաններուն մէջ «բոլոր առարկաները կ'աւանդուին Սով. Հայաստանէն ստացուած դասագիրքերով եւ տարիներէ ի վեր կը կիրարկուի Սով. Հայաստանի ընդունած ուղղագրութիւնը»:

Անշուշտ ատոր համար է որ հետզհետէ «կչորնա»եւ «կամլանա» իրենց հրատարակած թերթերուն լեզուն, շարադրութեամբ եւ ուղղագրութեամբ (ոչ թէ ընդունուած, այլ բռնի պարտադրուած):

Խեղճերը տակաւին չեն կրնար զանազանել թէ ինչ որ հարազատ է, ինչպէս ազգային-գրական, կրկնապատիկ ճոխութեամբ եւ խորութեամբ կը ծաղկի եւ կը զարգանայ ազատ արտասահմանի մէջ, իսկ մնացեալ թխածոյ խառնիճաղանճը ոչ թէ հարստութիւն է, այլ աղճատում, աղքատացում եւ այլասերում: Իսկ եւ իսկ «սովետահայ» էկզոտիզմ, աբսուրդ եւ [illegible]:

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՎԵՐՍԿՍԱՆ

Երեքշաբթի առտու կանուխ բազմաթիւ վայրաշուներ, ցամաքային զինուորներ եւ զրահապատ զօրամասեր լայն գործողութեան մը ձեռնարկեցին Ալժերիոյ եւ Թունուզի սահմանագլուխին վրայ, ուր կը գործեն ըմբոստները: Այս զանգուածային գործողութիւնը պիտի տարածուի 12.000 քառ. քիլոմեթրի վրայ, խորտակելու համար ըմբոստութիւնը: Գործողութեանց կեդրոններն են Պաթնա, Արիս եւ Ֆումթուպ, երեքն ալ թաղուած բարձրաբերձ լեռներու մէջ: Ըմբոստները արդիական զէնքեր կը գործածեն քարայրներու մէջ պահուելով: Առջի օր երկու դասակ վայրաշուներ յանկարծ յարձակում կրեցին խումբ մը ապստամբներէ որոնք դիրք բռնած էին քարայրներու մէջ: Մաքրագործումը յառաջ կը տարուի զրահապատ կառքերով, հրասայլերով եւ օդանաւերով: Մասնագէտներ կը կարծեն թէ մինչեւ երեք ամիս կրնայ տեւել մաքրագործումը եւ անդորրութեան հաստատումը այս լեռներուն մէջ: Առջի օր օդնական զինուորներ հասան Ալժերիա, որոնց 740ը օդագօրք:

Վերջին լուրերու համաձայն, հանդարտութիւն կը տիրէ Ալժերիոյ մնացեալ մասերուն մէջ: Խուզարկութիւնները կը շարունակուին միշտ: Երեսուն կոտորումբեր գտնուեցան Օրանի մէջ: Պատերազմական նախարարութեան խորհրդականը, որ Ալժերիա գացած էր, Փարիզ վերադառնալով յայտարարեց թէ կացութիւնը նպաստաւոր ընթացք մը ունի եւ թէ ինք լաւատես է վերջնական յաջողութեան մասին: Խորհրդականը, որ Ալժէի երեսփոխան է, նորէն Ալժերիա պիտի երթայ քանի մը օրէն:

× Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», կը պահանջէ «ճանչնալ Ալժերիոյ ժողովուրդին ազատութեան իրաւունքը»:

×Զօրս պատուիրակներ գացած են Գահիրէ, խնդրելու համար որ Արաբական Դաշնակցութիւնը միջամտէ, Ազգաժողովին առջեւ հանելու համար Ալժերիոյ խնդիրը:

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ ԵՒ ՍՊԱՐՏԱԿ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Լոնտոնի մեր թղթակիցը կը գրէ թէ Անգլիա հասած է Մոսկուայի «Սպարտակ» խումբը, գլխաւորութեամբ Պ. Սիմոնեանի: Խումբին 18 անդամները իջած են առաջնակարգ պանդոկ մը: Բացարձակապէս արգիլուած է յարաբերիլ որեւէ մէկուն հետ:

Խումբը երեքշաբթի օր ճակատեցաւ անգլիական «Արսենալ» խումբին դէմ, ի ներկայութեան 65.000 քաղաքացիներու եւ յաղթական հանդիսացաւ 2-1ով: Տոմսակները սպառած էին շաբաթներէ ի վեր: Անգլ. թերթերը իրենց առաջին էջին վրայ հրատարակած են խմբապետ Սիմոնեանի նկարը:

Աշխարհահռչակ երաժշտագէտը, Արամ Խաչատրեան, Նոյեմբեր 25ին նուագահանդէս մը պիտի տայ Լոնտոնի Ալպըրթ Հոլ սրահին մէջ: Այժմէն իրարանցում սկսած է, տոմսակ ճարելու համար:

ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՉԵՆ ԶՕՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ ԳՈՒՄԱՐԵԼՈՒ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին բացատրեց թէ անօգուտ է Զօրսերու ժողով գումարել Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ համար, երբ դեռ չեն վաւերացուած Փարիզի համաձայնութիւնները՝ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման մասին: «Առանց այդ վաւերացման, Խ. Միութեան պնդումը ժողովի գումարման մասին պիտի ծառայէ գերման ուժերուն մասնակցութիւնը խափանելու, փոխանակ կարգադրութեան մը յանգելու: Վաւերացումէն ետք աւելի լաւ պատեհութիւններ պիտի ունենանք գրական արդիւնք մը սպասելու որեւէ խորհրդաժողովէ»:

Ի պատասխան զանազան հարցումներու, նախարարը բացատրեց թէ ըսել չուզեր թէ պէտք է սպասել որ Փարիզի համաձայնութիւնները գործադրուին, որեւէ խորհրդաժողովէ առաջ: «Կարեւորը այն է որ Փարիզի համաձայնութիւններով նա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅՑՔ ԵՒ Հ. Յ. Դ.

ԽՄԲ. — Ահաւասիկ այն բանախօսութիւնը զոր կարդաց Շ. Նարդունի, Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ.—

Ա.

Մանկութեանս օրերէն՝ յիշողութեանս մէջ կը մնայ վախ մը, տարօրինակ վախ մը, որ երկիւղը չէ, ոչ ալ սարսափը, կամ սոսկումը, կամ զարհուրանքը, կամ ահուդողը, — բոլոր ատոնք՝ գրական բառեր: Բիչ մը աւելի գիտական՝ անդրահանք բառը, թերեւս, կը բացատրէ այդ զգացումը, որ կը սեղմէ հոգիդ եւ ներքին անձկութիւն մը կը ստեղծէ: Արդարեւ, նման անձկութեան մը կը մատնուէի՝ ամէն անգամ որ կը հեռանայի մեր տունէն, դէպի գիւղին այգիները, որոնք արեւագալ կ'երգէին մեր բլուրներուն վրայ, կամ դէպի անտառները, որոնք իրենց կանանչ բուրգին մէջ կը ծածկէին յաւերժահարսներուն մերկութիւնը: Տակաւին ապահովութիւն մըն էր ինծի համար տեսնել, հեռուներէն, ժամուն խաչը, որ կը հրկիզէր ու կը խանձէր երկինքին կապոյտը: Տակաւին ապահովութիւն մըն էր ինծի համար տեսնել, միշտ հեռուներէն, մեր տուներուն կղմինտրներուն կարմիրը, որ պատրանքը կուտար երկինքէն ինկած կրակի կտորներու, իրար գրկած մեղապարտ եւ հեթանոս ծառերու կանանչութեան մէջ: Բայց երբ, թռչունի մը պէս, կը կորսուէի խաչը բլրան մը ետեւ, կամ հորիզոնին վրայ կ'անհետանար գիւղական տուներուն քաղցրաւենիքը՝ դժրուխտ ափսէով, վախը կը ծնէր արդէն հոգւոյս մէջ,— ինքզինքս կը զգայի հեռո՜ւ, հեռո՜ւ, եւ ա՛յնքան հեռու, որ, կը կարծէի թէ այլեւս երբեք պիտի չկարենամ վերադառնալ իմ տունս:

Ցեղապայքին, արդէն պատանի, հեռուներուն հետ աստիճանաբար մտերմացած, կրնայի լայն բանալ ոտքերուս կարկինը, անցնիլ բլուրներէն անդին, կորսուիլ անծանօթ եւ խոր ձորերու մէջ,— տունէն հեռու գտնուելու վախը ա՛լ չէր յաճախեր հոգիս: Բայց երբ երեկոյ կ'ըլլար, գիւղէն հեռու, կը սկսէր անձկութիւնը, հոգիս կը սեղմուէր եւ վախը կ'աճէր, — արդեօք պիտի հասնի՞մ տուն՝ գիշեր չեկած: Ու կ'աճապարէի՜, կ'աճապարէի՜, — պահ մը հոգիս կ'ընդլայնէր՝ երբ, հեռուներէն, կը լսէի ժամուն զանգակներուն երեկոյեան ղօղանջիւնը, որ հովին մէջ կ'անուշնար, վերջալոյսին մէջ կը քաղցրանար, կ'ըսես՝ կը մայրանար այն ձայնին պէս, որ օրօրեր է քեզ, խաղաղեցուցեր քու ցաւդ եւ ամոքեր: Այսուհանդերձ չէի դանդաղեցներ քայլերս, մինչ կ'երկարէր շուքս վերադարձի ճամբուս վրայ եւ ծառերուն հասակը մարգագետիններուն վրայ: Բիչ ետքը կը կորսուէր արեւը, կը կորսուէին ճառագայթները՝ արդէն անարիւն: Ու դաշտերուն խաղաղութիւնը կը խորունկնար, մելամաղձոտութիւնը կ'աւելնար, — Նման պահերու մէջ կարծես բնութիւնն ալ կը մատնուէր տարօրինակ վախի մը, կը լռէր, շունչը կը բռնէր, ինքն իր մէջ կ'ամփոփուէր, պարեգօտի մը մէջ կը փաթթուէր: Այս այն պահն է, երբ, կ'ըսես, սատանան կ'անցնի: Երկինքը կը սկսի ծակծկիլ՝ աստղերը կը բուսնին, խաղաղութիւնը կը սկսի ծակծկիլ՝ ծղրիթները կը խօսին: Փրսփսուք մը կը լսուի պուրակին եղերքէն: Մութը կը թանձրանայ, անտառը կը խոժոռի, աղբիւրը Նարեկ կը կարդայ, մինչ ես կը վազեմ, այլեւս կը վազեմ ու կը հեւամ, կը հեւամ ու կը վազեմ՝ երբ, քըրտինքի մէջ, կը հասնիմ գիւղիս լոյսերուն օրհնութեան եւ ապահովութեան:

Վախը զոր նկարագրեցի սկիզբը՝ կարելի է կոչել հեռուներու վախ (փէօռ կամ փօպի տէ լուէնթէն),— տունէն հեռու, օտարութեան մէջ, անապահովութեան վախն է ատիկա, զոր մանուկը կը զգայ նոյնիսկ փոքր տարածութիւններու վրայ, նեղ հորիզոններու դիմաց: Մանուկին համար շատ փոքր ու նեղ է տակաւին միջավայրը, որուն մտերմութիւնն ունի, — միջավայրին լայնութիւնը կը վախցնէ մանուկը անպայման: Միւս վախը զոր նկարագրեցի յաւելուածաբար՝ կապուած է երեկոյին յատուկ ախտավիճակի մը հետ (մալ տիւ սուար),— մթութիւնը կենսահոգեբանական ներգործութիւն մը կը կատարէ ապրող ամէն էակի վրայ, մահուան նախահամ մը կուտայ կարծես, կամ կը սաստկացնէ անապահովութեան եւ անպաշտպանութեան գաղափարը: Ահա թէ ինչո՞ւ մելամաղձոտութիւն կը բերէ վերջալոյսը, որ, կարծես, ողջն է լոյսին որ կը թաղուի, չէնչողութեան որ կ''ընդհատուի, արթնութեան որ կը սպառի:

Ու նման վախերու ենթական, անձկութեամբ եւ անդոհանքով դողդղուն, կը վազէ տուն, դէպի ապահովութիւն, կ'աճապարէ հասնիլ իր տանը լոյսին պաշտպանութեան, կը ջանայ ժամ առաջ մտնել իր երդիքին պարգեւած հոգեկան խաղաղութեան մէջ:

Ես այս վախերը ունեցած եմ մինչեւ այն տարիքը՝ երբ մեծ պատանի մըն էի այլեւս: Ցեղապայքին, մոռցայ այդ վախերը՝ երբ, [illegible], դարձանք թափառական, կորսնցուցինք հայրենի երդիքին ապահովութիւնը, հայրենի տան գաղափարը:

Ի՞նչ է տունը,— անկիւն մը, որ քու սեփականութիւնդ է՝ կեանքիդ ամէնէն մտերիմ պահերու հարստութեամբը, ուր կը մտնես ինքզինքդ գտնելու եւ տեսնելու համար, ինքնամփոփուելու համար, ուժերդ նորոգելու համար, նոր ներշնչումներ քաղելու համար, աճելու եւ մեծնալու համար, ուր, վերջապէս, ոչ ոք իրաւունք ունի եւ կրնայ խանգարել հանդստութիւնդ եւ աշխատանքդ, վասնզի հոգիդ այնտեղ միայն կը գտնէ իր անձեռնմխելիութիւնը, եւ ուր, աւելի քան ուրիշ տեղ, պաշտպանուած ես սատանային խաղերուն դէմ, երեւելի եւ աներեւոյթ դեւերու չարութեանց դէմ, կախարդական արկածներու դէմ:

(Շար.) Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԵԱՆ ԾԱԼՔԵՐԸ

Թունուզի խլրտումները հազիւ զըսպուած, ահա Ալժերիան է որ կը բռնկի:

Տեղական թերթերը կը կարծեն թէ այս շարժման գլխաւոր վարիչն է Ֆէրհաթ Ապպաս, զաւակը Կոնստանդինյի ցեղապետի մը: Ինք դեղագործ է, 55 տարեկան: Կանուխէն մտած է քաղաքական ասպարէզը, երբ տակաւին ուսանող էր Ալժէի համալսարանին մէջ:

Լայն արձագանգ գտած է իր գիրքը «Երիտասարդ Ալժերիացին»: Շուտով քաղաքական վարիչը դարձաւ «Իսլամ ընտրեալներու Դաշնակցութիւն» միութեան, որուն կը նախագահէր Պէնճելուլը: Սակայն շատ չանցած համոզուեցաւ թէ այս կազմակերպութիւնը չունէր պէտք եղած ուժականութիւնը, որով պատերազմի նախօրեակին հիմնեց «Ալժերիական ժողովրդական միութիւնը»:

1943ին խմբագրեց «Ալժերիոյ ժողովուրդին ուղղուած յայտարարութիւն» մը, որուն նշանաբանն էր «Ազատ Ալժերիա մը, միացած ազատ Ֆրանսայի մը»:

1944 Դեկտեմբերին կազմեց միացեալ ճակատ մը Ալժերիոյ ժողովրդական կուսակցութեան վարիչ Մեսալի Հաճի եւ Իւլեմաներու հետ (կրօնական բարենորոգիչներ): Սակայն շատ չանցած ծայրայեղներ մտան այս Դաշնակցութեան մէջ եւ խռովութեանց պատճառ դարձան Սեթիֆի մէջ, որու հետեւանքով ալ ձերբակալուեցաւ Ֆէրհաթ Ապպաս: Ան ազատ արձակուեցաւ բանտէն 1946ին: Եղաւ նաեւ երեսփոխան Ալժերիոյ:

Իր կուսակիցը՝ Մեսալի Ահմէտ Պէն Հաճ զաւակն է արհեստաւորի մը: 56 տարեկան է: Ֆրանսա մտաւ իբրեւ զինուոր եւ Փարիզ մնաց հետեւելու համար բարձրագոյն ուսման: Հոս յարեցաւ համայնավար կուսակցութեան, սակայն շուտով բաժնուեցաւ եւ կազմեց «Հիւսիսային Ափրիկէի Աստղը»: Իր նախկին համայնավար ընկերները չարունակեցին եւ հրատարակեցին «Էլ Ումմա» թերթը: 1937ին «Ալժերիական Ժողովրդական կուսակցութեան» գլուխը անցաւ եւ այս նորգործունէութիւնը բանտ առաջնորդեց զինք: 1942ին ելաւ բանտէն և հսկողութեանտակ ապրեցաւ, իբրեւ տեւական աղբիւր խռովութեան: Ի վերջոյ իրեն արգիլուեցաւ մնալ ալժերիական հողամասին վրայ եւ բանի բնակութեան դատապարտուեցաւ Նիորի մէջ: Մինչեւ անցեալ ամիս հոն մնաց, ներկայիս Սապլը տ'Օլոն կը բնակի, միշտ հսկողութեան տակ:

Բացի 1871ի Քապիլի ապստամբութենէն, 1917 – 18ի խռովութիւններէն, Օրէսի լեռներուն մէջ եւ Սեթիֆի խռովութիւններէն 1945ին, Ալժերիա գրեթէ խաղաղ էր: Սեթիֆի ըմբոստութիւնը անակնկալ մը եղաւ: Երեք օրուան մէջ հարիւրէ աւելի Եւրոպացիներ սպաննուեցան: Տասը ամիս ետք ներում շնորհուեցաւ ձերբակալուած Ալժերիացիներուն բացի անոնցմէ որ ամբաստանուած էին ոճրագործութեամբ եւ աւարով: Թէեւ Սեթիֆի ըմբոստութիւնը անակնկալ կերպով պայթած էր, սակայն բազմաթիւ դէպքեր, ինչպէս տնտեսական դժուարութիւններ եւայլն նախապատրաստեցին այս անակնկալ պայթիւնը: Խռովութիւնները չարունակուեցան մինչեւ 1947 Սեպտ. 20:

1950ին վերսկսան խռովութիւնները, երբ «Ժողովրդական ազատութեանց Յաղթ. Շարժման» կուսակցութեան անդամ փախստականի մը առեւանգումը ձախողեցաւ, ինչ որ մէջտեղ հանեց զինուորականի նման կազմակերպութիւն մը, կրթնած ըմբոստներու ցանցի մը վրայ: Զինամթերքներ գրաւուեցան եւ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան, որով ձախողեցաւ ապստամբութիւնը: Վարիչը՝ Պէնպելլա Մոհամէտ Էմպարէք ձերբակալուեցաւ եւ տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուեցաւ:

Սակայն Մեսալի Հաճ կը չարունակէր գրգռութիւններ սարքել ամէն տեղ: 1952ին Օրլէանվիլի մէջ «Ժողովրդավար Ազատութեանց Յաղթանակի Շարժում»ին մէկ ժողովը այնպիսի խրախոյս յառաջ բերաւ որ երկու հոգի սպաննուեցան եւ մարդպանը ստիպուեցաւ հեռացնել Մեսալի Հաճը:

Ալժերիոյ մէջ մեծ ազդեցութիւն կը գործէր «Արաբներու Ձայնը» ռատիօն, Թունուզցի եւ Մարոքցի ծայրայեղներու քարոզութեամբ:

Այս քաղաքական խմորումները պարզ ցոյցեր էին: Ալժերիացի մտաւորականներուն մէջ կը նշմարուէր անորոշութեան եւ մտահոգութեան զգացում մը:

Քաղաքական հարցը կը թուէր թէ առժամապէս երկրորդ կարգի վրայ դրուած էր: Տնտեսական անձկութիւնը եւ ժողովուրդի ապրուստի բարւոքումը կը կազմեն խռովութեանցհիմը: Շահարկմանհմր. տրամադրուած վարկերու յաւելումը, բաւարար չէր զարգացնելու համար հողագործական արտադրութիւնը եւ յաւելեալ աշխատանք տալու: Ապրուստիմակարդակը շատ ցած է եւ դասակարգերու միջեւ տարբերութիւնները չափազանց չեշտուած են Եւրոպացիներու ընկերութեան ինչպէս եւ Իսլամներուն մէջ:

Կարճ խօսքով, անմիջական հարցերը գլխաւորաբար տնտեսական եւ ընկերային են: Անշուշտ վարչական բարենորոգում ալ կը սպասեն:

Երեք մեծ կուսակցութիւններ կը վարեն իսլամ ժողովուրդին քաղաքական գործունէութիւնը: Ժողովրդավար Ազատութեանց Յաղթական Շարժումը, Ալժերիական յայտարարութեանց Միութիւնը եւ Անկախները:

Քաղաքական կուսակցութիւններէն զատ, Իւլէմաններն ալ շատ կարեւոր դեր կը կատարեն իրենց կրօնական գործունէութեամբ:

Անկախները համաձայն են Ֆրանսացիներու ներկայութեան: Վերջին ընտրու–

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

★

ԺԱ. ԲՈՒՐԳԵՐԸ

Մթին նրբանցքներէն պէտք էր բարձրանալ, յաճախ ծռած, երկրաչափութեան դիրքի մը մէջ, որպէսզի կարելի ըլլայ զգալ հսկայ կառոյցին խորհրդաւոր մեծութիւնը:

Դուրսէն բլուր մըն է բուրգը, ներսէն լաբիւրինթոս մը, մարդու ձեռքով շինուած անհաւատալի կոթող մը:

Երբ հասանք Թագաւորին սենեակը, շօշափեցինք քանի թոն կշռող վարդագոյն կրանիթները, որոնցմով շինուած էին պատերն ու ձեղունը, երբ ձեռք տուինք ալապաստրէ դամբանին, ուր ալ չկար Թագաւորին զմռսուած մարմինը, բայց կար անոր ներկայութիւնը, այն ատեն բոլորս ալ զգացինք, թէ կը գտնուէինք մարդկային ամէնէն պատկառելի կառոյցին մէջ:

Արդարեւ, ան մեծագոյն կոթողն է, որ մարդկութիւնը բարձրացուցած է մեր երկրին վրայ:

Քէոփսի բուրգին բարձրութիւնը, իր այժմու վիճակին մէջ 137 մեթր է, չեղմակերեսներունը՝ 186 մ., իսկ խարիսխը, որ քառակուսի մըն է, 230 մեթրի վրայ 230 մէթր: Ծաւալը ուրեմն, վեր ի վերոյ 2.500.000 խորանարդ մէթր: Միայն այս բուրգին քարերը պիտի բաւէին Ֆրանսայի բոլոր սահմաններուն վրայ պարիսպ մը քաշելու՝ մէկ մէթր բարձրութեամբ եւ քառասուն սանթիմեթր լայնքով: Տասը տարի աշխատած են հարիւր հազար գործաւորներ, ճամբաներու շինութեան եւ այդ քարերուն փոխադրութեան, քսան տարի ալ բուն բուրգին շինութեան համար:

Այս բոլորը անոր համար, որպէսզի Քէոփս փարաւոնը կարենայ ապրիլ, նոյն շքեղութեան մէջ, իր երկրորդ կեանքը, երկրայինէն ետք:

Անմիջապէս քովինը, իր եղբօր՝ Քեֆրէն կառուցած դամբարանն է, շատ պըստիկ տարբերութեամբ մը, իսկ երրորդը, փոքրագոյնը, Քէոփսի թոռան՝ Միներինոսին գործն է:

Ամենահինը Քէոփսինն է, մօտաւորապէս 4700 տարի մեզմէ առաջ, միւս երկուքը 50 կամ 60 տարի աւելի ուշ շինուած են:

Բուրգերը այսօրուան տեսքը չունէին առաջ: Անոնց արտաքին բոլոր երեսները ծածկուած էին վարդագոյն կրանիթէ եւ մարմարէ սրբատաշ քարերով: Միայն Քեֆրէնի բուրգին գագաթին վրայ կը մընան անոնք անաղարտ: Մնացածը կողոպտուած է դարերով Եգիպտոսի հողին վըրայ ապատակող ցեղերուն կողմէ: Այդ հրաշալի քարերը վար առած ու անոնցմով իրենց պալատներն ու մզկիթներն են շինած, յաճախ գործածած՝ աւելի հասարակ շինութեանց: Ճիշդ ինչպէս Հայաստանի մէջ: Հոն արշաւող բարբարոսները քանդած են հայ արուեստի կոթողները եւ անոնց սրբատաշ քարերով կառուցած են իրենց ղոնախները:

Հիմա կարելի է միայն երեւակայել, թէ որքան աւելի գեղեցիկ պէտք է ըլլային բուրգերը իրենց նախկին վիճակին մէջ: Եգիպտոսի կապոյտ երկինքն ի վեր ցցած են իրենց հպարտ զանգուածը, մինչ արեւը հազար ու մէկ շողերով կը խաղար այն ողորկ ու հսկայածաւալ հայելիներուն վրայ, որոնք բուրգերու չեղ երեսներն էին: Միակտուր, հսկայ, իբրեւ Մեմնոնի արձաններ, կեանքին ու մահուան խորունկ ու անիմանալի խորհուրդը ձուլուած այդ հսկայ զանգուածին մէջ, երկրի ու երկնի միջեւ:

Պէտք է երկար ատեն մնալ բուրգերու լաբիւրինթոսին մէջ, զգալու համար յանկարծ այն ահաւոր ուժը, որ կը ներկայացնէ Եգիպտոսի զօրաւոր արեւը: Ներսը եւ դուրսը երկու տարբեր աշխարհներ են, կեանքն ու մահը կարծէք: Կեանքը, այս հսկայ ուժը, Սփինքսն է: Մահուան անհուն խաւարներէն կը քալէինք հիմա դէպի կեանքը: Երկար չէ ճամբան, հազիւ երկու հարիւր քայլ:

Տիկին Պալար տեղեկութիւններ կ'ուզէր ինձմէ այդ մռայլ աշխարհի մասին, որովհետեւ միակ տեղն էր, ուր ան մեզի չընկերացաւ:

Հաւանաբար կարդացած էր իր «առաջնորդ» գրքին մէջ, որ օդը հոն շատ մաքուր չէ, եւ թէ բարձր հասակ ունեցողները լաւ կ'ընեն, որ դրան առջեւ կենան: Արդարեւ, յաճախ պէտք է երկուքի ծալուիլ անցնելու համար ցած նրբանցքներէն:

Ամէնէն զուարճալին սակայն այն էր, որ մեր մէջէն ամէնէն կարճ հասակ ունեցողը, Պ. Պալար, վիրաւորուած էր ճակատէն: Մեր ծիծաղներուն մէջ ան շարունակ կը շփէր իր ճակատն ու ուսը:

Տիկին Պալարի հետաքրքրութիւնը գոհացնելէ վերջ, պահ մը մինակ մնացի Պ. Օրպելեանի հետ: Ան ինծի կը պատմէր իր ուսանողական կեանքէն դրուագներ, Հռոմի մէջ:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(19) (Շար.)

ՏՈՄՍԵՐ

ՀՈԳԵՇԱՀ ԽՐԱՏՆԵՐ

★

— Քեզի քանի մը խրատներ տալու ե–կած եմ․ սկսի՞մ …

— Սկսէ նայիմ․ խրատի համար ա–կանջներս միշտ բաց են …

— Լաւ․ ասկէ ետք ուխտ մը ըրէ եւ մեր ազգին բացասական կողմերը մատղ մի փաթթեր եւ ազգը մի քամքասեր …

— Գլխուս վրայ …

— Երբ անհամ երեւոյթ մը աչքիդ զար–նէ, անմիջապէս աչքերդ գոցէ եւ չտես–նելու զարկ …

— Կը գոցեմ …

— Երբ վարդապետը իր տուած քարոզ–ներուն հակառակ ընթացքի մը մէջ գտ–նուի, գլուխդ անդին դարձուր …

— Կը դարձնեմ …

— Երբ հարուստը իր միլիոններուն վը–րայ նստած, աղքատին սանթիմ ալ չի տար, դուն անոր գործին մի խառնուիր…

— Չեմ խառնուիր …

— Եթէ մեր հանդէսներուն չես հաւ–նիր, մի երթար ։

— Չեմ երթար …

— Երբ կը տեսնես որ ազգը իր խելքը թռցուցեր է եւ խենթումենթ բաներով իր օրերը կ'անցընէ, իրեն դէմ բան մի գը–րեր …

— Չեմ գրեր …

— Երբ Ռամկավար թերթը հայերէնի տեղ չինարէն կը գրէ, դուն չունչ մի սպառեր …

— Չեմ սպառեր …

— Երբ կարմիրները « Հայաստանի մէջ կրօնական ազատութիւն կայ» ըսեն, պա–տասխան մի տար ։

— Չեմ տար…

— Երբ հարսնիքներու եւ ուրիշ հաւա–քոյթներու մէջ Թրքական եղանակներ նը–ւագեն, չլսելու զարկ …,

— Կը զարնեմ …

— Երբ Թաղումէն ետք, սգաւորին տու–նը երթան հնդկահաւ ուտեն եւ ուխքի ճնկեն, ձայն ձուն մի հաներ …

— Չեմ հաներ …

— Երբ դիմացինները « Հայաստանը անկախ է» գրեն, մի փրփրիր …

— Չեմ փրփրիր, ուրի՞շ …

— Ուրիշ բաներ ալ կան, բայց հիմա–կուհիմա այսքան …

— Կրնա՞մ ես ալ քեզի քանի մը խրատ–ներ տալ …

— Ես խրատի պէտք չունիմ, բայց, հոգս չէ, պատմէ նայինք ։

— Դուն կարգուած ես եւ զաւակներ ունիս, այնպէս չէ՞ …

— Այո, մանչ մը եւ աղջիկ մը․ Արմե–նակը եւ Արմենուհին …

— Լաւ․ասկէ ետք, երբ Արմենակդ ու Արմենուհիդ անկրթութիւն մը ընեն, մի յանդիմաներ զիրենք… Երբ տղադ երեսդ ի վեր պոռայ, «շատ ապրիս, տղաս» ըսէ … Երբ աղջիկդ Հայերուն դէմ խօսի, «ի–րաւունք ունիս, ձագս» ըսէ… Երբ եր–կուքը միասին, խօսք մէկ ըրած, բառ մը հայերէն չխօսին, « շատ լաւ կ'ընէք » ը–սէ… Երբ իրենց մօրը չհնազանդին, «մի հնազանդիք» ըսէ… Երբ …

— Սպասէ, սպասէ, ատ ըսածներդ չըլ–լալիք բաներ են։ Այդ ձեւով զաւա՞կ կը կրթուի։ Խե՞նթ ես, ինչ ես …

— Վա՞, ուրեմն քու առաջարկած ձե–ւովդ — ազդ կը բարեկարգուի եւ իմ խրատներովս զաւակ չի՞ բարեկարգուիր եղեր …

— Այո, բայց …

— Բայց – մայց չկայ․ վէրքին վրայ մե–տաքսէ Թաշկինակ փռելով, վէրքը չի դարմանուիր, մանաւանդ ազգային վէր–քը։ Ցտեսութիւն …

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՑՒՐՈՒՑԵԱՆ ՀԱՅԵՐ

ՕՇ․— Ժիւռ նահանգին մէջ նախապէս ութ հարիւր հայ որբեր կային, ներկայիս հազիւ 40 – 45 հոգի։ Հալէպէն եւ Յու–նաստանէն բերուած որբերը առաւելապէս այս նահանգին ագարակներուն մէջ տե–ղաւորուեցան ։

Հայերը ցրուած են՝ ամբողջ նահանգին մէջ, քանի մը ընտանիքներ կան անոր գը–խաւոր քաղաքին՝ Օշի մէջ, կան քանի մը ագարակատէրեր, երկու պատկերահան, որոնք անձնական խանութ ունին, մէկ ա–պակեգործ որ կարեւոր հաստատութիւն մը ունի, մնացեալը օրականով աշխատա–ւորներ են ։

Հայ տղաք մեծ մասով ամուսնացած են Ֆրանսուհիներու հետ։ Քանի մը հոգի միայն ամուսնացած են Հայերու հետ ։ Գրեթէ բոլոր փոքրերը հայերէն չեն խօ–սիր, մինչեւ անգամ Հայուհիներու հետ ամուսնացողներու զաւակները ։

Ամբողջ նահանգին մէջ միայն երկու ընտանիքներ «Յառաջ» կը ստանան ։ Ու–րիշ որեւէ հայերէն թերթ չկայ ։

Անդրանիկ Թորոսեան

ՊԵՐՃԱԽՕՍ ՆԱՄԱԿ ՄԸ

★

ՆԻՒ ԵՈՐՔ․— Վերջերս հոս վերա–դարձաւ «Նիւ Եորք Թայմզ» մեծ օրա–թերթի թղթակիցը, Հէրիսըն Սալըզպը–րի, որ հինգ տարի էր որ Մոսկուա կը գտնուէր։ Վերադարձին «Նիւ Եորք Թայ–մըզ»ի մէջ հրատարակեց 14 ընդարձակ յօդուածներ, որոնք քանի մը հարիւր էջ–նոց գիրք մը կը կազմեն։ Մեծ հետաքր–քրութեամբ կարդացուեցան անոնք գըլ–խաւորաբար այն պատճառով որ Սալըզ–պըրի կը շեշտէր իր յառաջաբանին մէջ թէ կը գրէր առանց գրաքննութեան։ Ընթեր–ցողներու տպաւորութիւնները խառն էին, ինչպէս կը յայտնուի թերթին ղրկուած նամակներէն, որոնք իրենց կարգին սիւ–նակներ կը բռնեն։ «Նիւ Լիտըր » ազա–տական – աշխատաւորական շաբաթա–թերթը իր աշխատակիցներէն Մարք Վիշ–նիաքի — ՝որ մասնագէտ մըն է ռուսական ընթացիկ կեանքի — յատուկ գործ յանձ–նեց որ ան ուշի ուշով հետեւի այդ գրու–թեանց եւ իր վերլուծումն ընէ իրեն հա–մար։ Վիշնիաքի գրութիւնը երեւցաւ « Նիւ Լիտըր »ի մէջ Հոկտեմբեր 18ին։ Այս գրութեան առիթով Նիւ Եորք քա–ղաքացի Փիթըր Մայըր, հետեւեալ նա–մակը գրած է շաբաթաթերթին խմբա–գրութեան (Նոյեմբեր մէկ, 1954), զոր կը թարգմանենք այս տեղ իր ընդհանուր եւ մասնաւոր հետաքրքրութեան համար․

— « Մարք Վիշնիաքի գրութիւնը, «Սա–լըզպըրի վերաքննուած» վերնագրին ներ–քեւ, որ հրատարակուեցաւ «Նիւ Լիտը–րի» Հոկտեմբեր 18ի թիւով, կը յիշեցնէ ինձ նամակ մը զոր ես ղրկեցի երեք տա–րի առաջ «Նիւ Եորք Թայմզ»ի խմբա–գրութեան, որ իր կարգին յարմար չնկա–տեց հրատարակութեան։ Կը կարծեմ թէ ձեր ընթերցողներուն համար որոշ հետա–քրքրութիւն ունի ան։ Ահաւասիկ․—

« Մեծ հետաքրքրութեամբ կարդացի խորհրդային Վրաստանի կեանքի նկարա–գրութիւնը ձեր թղթակցին՝ Հէրիսըն Ի․ Սալըզպըրիի կողմէ։ Նկատելով որ, հա–մաձայն Գ․ Սալըզպըրիի, Վրացիները կ'ապրին համեմատաբար կեանք մը, որ՝ Վրաստանի մէջ ուտելիքը առատ է, ա–ժան ու այլազան, որ՝ ճնշումներ ու պը–կումներ կը բացակային, եւ ամէն մարդ ազատօրէն կը խօսի ամերիկեան զբօսա–նորդներու հետ, չեմ դիմանար փոր–ձութեանը պատմելու պատմութիւն մը որ շատ ժողովրդական է Վրացիներու դրացի խորհրդային Հայերուն մէջ։

— Երկու Հայեր կը բնակէին Միացեալ Նահանգներուն մէջ։ Երբ խորհրդային կառավարութիւնը հրաւիրեց արտասահ–մանի տարագիր Հայերը հաստատուելու Հայաստանի մէջ, այս երկու Հայերը ո–րոշեցին որ իրենցմէ մին երթայ Հայաս–տան։ Միւսը մնաց Ամերիկա՝ սպասելու իր բարեկամին տեղեկութեանց։ Երկուքը համաձայնութեան մը եկած էին։ Ինչ որ գրուած ըլլար սեւ մելանով՝ իրողութիւն, ճշմարտութիւն պիտի նկատուէր, իսկ ինչ որ գրուէր կարմիր մելանով՝ պիտի ըն–դունուէր հակառակ իմաստով, թէ սուտ էին գրուածները ։

Քանի մը շաբաթներ ետք հասաւ առա–ջին նամակը։ Գրուած էր սեւ մելանով եւ կ'ըսէր ․

— « Ամէն ինչ սքանչելի է այստեղ ։ Կատարեալ ազատութիւն կը վայելենք․ ոչ մէկ բանէ վախնալու պէտք ունինք։ Նոյնիսկ գաղտնի ոստիկանութիւնը շատ բարի է ու ամէնուն կ'օգնէ։ Ունինք շատ լաւ գործեր, եւ կ'ապրինք շքեղ «ափար–թըման»ի մէջ։ Գիները աժան են, եւ խանութները լեցուն․ կրնաս գնել ամէն բան – գեղեցիկ պտուղներ, ընտիր միս, համեղ խմորեղէններ, օտար լրագիրներ, եւ նոյնիսկ *օթօմոպիլ*ներ, սառնարան–ներ, եւ մեքենական աւելներ եւ *թէլէվի–զիոն*ներ։ Միակ բանը որ տակաւին չեմ կրցած գտնել … ԿԱՐՄԻՐ ՄԵԼԱՆՆ է։

— Կրնա՞մ թելադրել ձեզի՝ որ շիշ մը կարմիր մելան ղրկէք ձեր Մոսկուայի թղ–թակցին» ։

ՓԻԹԸՐ ՄԱՅԸՐ

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ

ՀՆԴԻԿ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐ եւ դասախօսներ վերջերս Երեւան այցելեցին։ Պետական համալսարանի վերատեսուչը, Պետրոս–եան, դասախօսներ եւ ուսուցիչներ դիմա–ւորելու գացած էին։ Հիւրերը այցելեցին « Կոմիտաս »կաճառը, երկրին մշակու–թային հաստատութիւնները, Արտաշատի «Միասնիկեան» կոլտնտեսութիւնը, Ար–զնի։ Ներկայ եղան երգի եւ պարի հան–դէսներուն ։

ՍՈՎԵՏԱՀԱՅ գրողներու վերջին քանի տարուան գործերէն ժողովածու մը լոյս ընծայեց Գ․ Արով, Մոսկուայի մէջ ։ Գրքին մէջ տեղ կը գրաւեն Գուրգէն Բոր–եանի, Սիլվա Կապուտիկեանի, Գէորգ Է–մինի, Յովհ․ Շիրազի, Աշոտ Գրաշիի եւ Եղիշէ Չարենցի ստեղծագործութիւն–ները ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ (Վասպուրակա–նի գաւառաբարբառով)։ Կազմեց՝ Յարու–թիւն Տապալեան։ (Գաւառական բառե–րու բացատրութեամբ եւ պատկերազարդ։ Գին 500 Ֆրանք։ Հասցէ․— 43 Ռիւ Լա–փայէթ, Փարիզ (9) ։

թեանց մէջ ձայներու 79·6 առ հարիւրը առացան ։

«Ալժերիական Ցայտարարութեան ժո–ղովրդավար Միութիւնը» որուն գլխաւոր վարիչն է Ֆերհատ Ապպաս կը պահանջէ Ալժերիոյ ինքնավարութիւնը։ Ան օգտա–կար չի նկատեր բռնութիւնը եւ յեղափո–խական գործունէութիւնը։ Համակիր է քաղաքական բարեշրջման Ֆրանսեւալժե–րիական բարեկամական յարաբերու–թեանց պահպանման։ Իր թերթն է «Ալ–ժերիական Հանրապետութիւնը» ։

« Ժողովրդավար Ազատութեանց Յաղ–թանակի Շարժումը», որուն վարիչն է Մեսալի Հաճ, լուծուեցաւ Նոյեմբեր 7ին, ֆրանսական կառավարութեան կողմէ ինչպէս գրած ենք արդէն։

Միւս կողմէ արտաքին թէ ներքին հա–միսլամական քարոզութիւնները մեծ դեր կը կատարեն խռովայոյզ վիճակ մը ըս–տեղծելու Ալժերիոյ մէջ ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (45)

Ե Տ Ք Ը . . .

●

Անոնք աղին ու անդին կը նետուին, վայելչապէս ու կատարեալ, իրենց երեք փուշերով մէջքերնուն վրայ, նրբաձիգ թուխ մարմիններով եւթրթռուն լողակ–ներով ։ Ջուրը յստակ է՝ ինչպէս բիւրեղ, եւ ապակիի ցոլքերը կ'արտափայլին ա–նոր մէջ։ Ու մէկէն շունչս կը դադրի, այնպէս ուժգնօրէն կը զգամ թէ որքան գեղեցիկ է ջուրը ապակեայ անօթին մէջ իր լոյսերով եւ ցոլացումներով։

Զգուշութեամբ ձեռքս կ'առնեմ անօթը ու կը շարունակեմ ճամբաս, երբեմն մէջը նայելով, այնպիսի յուզումով մը՝ որ կարծես իմ պատանեկութիւնն էր բըռ–նուած հոն, ու ես զայն հիմա տուն կը տանէի։ Պահ մը կը նստիմ լճակի մը եզ–րին ու կը նայիմ։ Ջրի երեսին կը լողան ջրասլի խիտ շերտերը։ Կապոյտ — մար–մարագոյն սալամանդրներ, ինչպէս փոք–րիկ ծփուն ականներ, դուրս կը հանեն գլուխնին՝ օդ առնելու համար։ Կապար–ճաճանճներու թրթուրները ծանրօրէն կը սողան տիղմի մէջէն․ գեղնաերից բզէզ մը ծուլօրէն կը թիավարէ յատակի վրայէն, եւ փոքր արմատի մը տակէն ինծի կը նա–յին անշարժ գորտի մը այլշած աչքերը ։

Ես կը տեսնեմ ամէնը, ու ատոր մէջ աւե–լին կայ նաեւ յիշողութիւն, կարօտ եւ անցեալի երջանկութիւնը …

Կ'առնեմ անօթը ու նորէն կը քալեմ, ո–րոնելով, յուսալով։ Հովը կը փչէ, ու լեռները կապտորակ կը գծուին հորիզո–նին վրայ ։

Բայց յանկարծ խօլ սարսափ մը կը հա–մակէ զիս … պառկէ, պառկէ… պա–տըսպարուէ… չէ՞ որ դուն կեցած ես անպաշտպան վիճակի մէջ ի տես ամենե–ցուն… կը ցնցուիմ՝ խենթ վախէ մը բռնուած, կը պատրաստուիմ ծառի մը ե–տեւ նետուելու, կը դողամ, կը հեւամ… ու մէկէն վերստին շունչ կ'առնեմ․ ան–ցաւ … երկչոտ կերպով շուրջս կը նայիմ – –արդեօք զիս տեսնող չեղա՞ւ ։

Ոչ ոք։ Բալական ատեն կ'անցնի, մին–չեւ որ կը հանդարտիմ ։ Ապա կը վեր–ցնեմ դետնէն անօթը, որ ինկած էր ձեռ–քէս ։ Ջուրը թափած է, բայց ձկները տա–կաւին կը թպրտան յատակին։ Կը մօտե–նամ առուին եւ անօթը թարմ ջրով կը լեցնեմ ։

Դանդաղօրէն յառաջ կ'երթամ՝ խոհե–րուս անձնատուր։ Անտառը տակաւ կը մօտենայ։ Կատու մը կը սլքտայ ճամբուն վրայ ։Երկաթուղիի ածուն կը կտրէ կ'անցնի դաշտերէն մինչեւ անտառը ։ « Հոս կարելի էր պատսպարաններ շինել, կը մտածեմ ես,— պէտք եղածին չափ խոր ու կրախնձէ ծածքով… ապա խը–րամներու գիծը երկարել դէպի ՝ձախ, օժտելով զայն ականներով եւ ունկնդրոց–ներով… ու ատոնց վրայ քանի մը գնդա–ցիր դնել… ոչ, միայն երկու հատ, իսկ միւսները՝ անտառի մօտ, այդպէսով գրե–թէ ամբողջ տարածութիւնը խաչաձեւ կը–րակի տակ կ'առնուի … կաղամախները պէտք էր կտրել, որպէսզի անոնք չդիւ–րացնէին թշնամի հրետանիին նշանառու–թիւնը … ու ետեւը, բլուրին վրայ, ա–կան նետող գործիքներ տեղաւորել … Ու այն ատեն թող հրամմեն գան …

Կառաչար մը կը սուլէ։ Նայուածքս ան–դին կը դարձնեմ ։ Ի՞նչ կ'ընեմ ես հոս ի–րապէս։ Եկած էի վերադտնելու իմ ման–կութեան բնակարանը, իսկ այժմ խրամ–ներ կը շինեմ աջ ու ձախ… «Ատիկա մե–զի համար ալ սովորութիւն դարձած է, — կը խորհիմ ես, մենք այլեւս կորսնցու–ցած ենք բնանկար տեսնելու կարողու–թիւնը ու ամէն տեղ ռազմավայրեր միայն կը տեսնենք — վայրեր յարձակման ու պաշտպանման համար… այն հին հող–մաղացը ահա բլուրին վրայ՝ հողմաղաց մը չէ․ յենակէտ մըն է… անտառը ան–տառ չէ, հրետանիի թաքստոց է… Եւ նորէն ու նորէն նոյն ցնորական երեւոյթ–ներն են որ ամէն առիթով կուգան շար–շրկելու մեր միտքը »…

Կը թօթուեմ ինծմէ այդ կախարդանքը ու կը փորձեմ առաջուան բաներու մասին մտածել։ Բայց լիովին չեմ յաջողիր։ Ես այլեւս այնպէս ուրախ չեմ, ինչպէս ա–ռաջ, ու այլեւս ոչ մէկ փափաք ունիմ շա–րունակելու պտոյտս։ Կը վերադառնամ ։ Հեռուէն մենաւոր կերպարանք մը կը տեսնեմ։ Ան ինծի ընդառաջ կուգայ ։ Գէ–որգ Ռահէն է ։

— Ի՞նչ կ''ընես հոս, կը հարցնէ զար–մացած ։

— Իսկ դո՞ւն։

— Ոչինչ։

— Ես ալ ոչինչ ։

— Հապա այդ ապակեայ անօ՞թը, կը հարցնէ՝ քիչ մը հեգնօրէն ինծի նայելով։ Կը կարմրիմ ։

— Ամչնալու բան չկայ, կ'ըսէ ան, երե–ւի կ'ուզէիր մէյ մը նորէն ձուկ բռնել, հէ՞։

— Իրաւ է ։

— Եւ ի՞նչ եղաւ ։

Բացասօրէն կը թօթուեմ գլուխս ։

— Հարկաւ, երբ մարդ արդէն համա–զգեստ կը կրէ, նման բան մը այլեւս գլուխ չի հանուիր, — կ'ըսէ ան մտած–կոտ ։

Կը նստինք փայտաշեղջի մը վրայ ու կը սկսինք ծխել։ Ռահէ գլխարկը վար կ'առ–նէ ։

— –Կը յիշե՞ս դեռ թէ ինչպէս մենք հոս նամականիշներ կը փոխանակէինք ։

(Շար․) Է․ ՄԱՐԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

« ՅԱՌԱՋ » ԼՈՅՍ ՉԻ ՏԵՍՆԵՐ վաղը, ուրբաթ, ՋԻՆԱԴԱԴԱՐԻ տօնին առթիւ :

խատեսուած հիմնական որոշումները հաստատուին, որպէսզի Մոսկուան չկարենայ խափանել զանոնք » :

Պ. Տըլըս միեւնոյնատեն անհիմն հռչակեց այն ենթադրութիւնը թէ Մ. Նահանգները կը խորհին կանխարգել պատերազմ մը սարքել Խ. Միութեան դէմ : Ինք չի հաւատար թէ Խ. Միութիւնը ընդհանուր պատերազմ մը պիտի կազմակերպէ, վասն զի այդպիսի գործողութիւն մը չի կրնար ծառայել իրենց շահերուն, իրենց իսկ խոստովանութեամբ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը արտօնութիւն ստացաւ քաղաքային օդանաւեր գործածելու : Արեւմտեան պետութեանց մարզպանները նամակ մը ուղղելով Գերմանիոյ փոխադրութեանց նախարարութեան, պաշտօնապէս կը հաղորդեն այս արտօնութիւնը : Ուրեմն, արեւմտեան Գերմանիան պիտի կրնայ ներածել եւ գործածել քաղաքային օդանաւեր, ճամբորդութեան եւ առեւտուրի համար : Արդէն ապսպրուած են չորս ամերիկեան սաւառնակներ եւ կը յուսացուի օդանաւային երթեւեկը սկսիլ 1955 Ապրիլ 1ին :

ԳԱՀԻՐԷԻ ոստիկանութիւնը երեւան հանեց համայնավարական բջիջ մը, ձերբակալելով 25 հոգի : Այս առթիւ գրաւեց տպագրական մեքենաներ եւ գաղտնի թռուցիկներ, որոնք կը թելադրէին տապալել զինուորական կառավարութիւնը, ինչպէս կը հաղորդէ Եգիպտոսի ներքին նախարարութիւնը :

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Չըրչիլ, ճառ մը խօսելով Լոնտոնի քաղաքապետին սարքած ճաշին առթիւ, ըսաւ թէ «Արեւելքը եւ Արեւմուտքը ի վերջոյ պիտի յաջողին խաղաղ համակեցութիւն մը հաստատել : Բայց եւ այնպէս, խաղաղութիւնը կրնայ փրկուիլ միայն արեւմտեան աշխարհին պաշտպանողական ուժով եւ միութեամբ » :

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԸ գործադուլ մը սարքած են ուրբաթ օրուան համար : Կարգ մը սենտիքաներ հակառակ են այս ձեռնարկին :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ուժի միջազգային խորհրդաժողով մը գումարելու համար, արեւմտեան պետութիւններ հրաւէր ուղղեցին Խ. Միութեան եւ Հնդկաստանի, որպէսզի մասնակցին : Ժողովին նպատակը պիտի ըլլայ համաձայնութիւն գոյացնել եւ հիւլէական ուժը օգտագործել խաղաղասիրական ձեռնարկներու համար :

ՆՈՅ. 11Ի ՋԻՆԱԴԱԴԱՐԻՆ առթիւ, մեծ հանդիսութիւններ սարքուած են այսօր, հինգշաբթի : Բոլոր նախկին ռազմիկները պիտի մասնակցին աւանդական թափօրին :

ԱՐԱԲԻՈՅ թագաւորը հրամայեց քննութիւն մը կատարել երկրին տասը տարուան ելմտական գործողութեանց վրայ : Սուրիայէն մասնագէտներ գացած են այս քննութեան համար : Հռապիրը կ'ըսէ թէ աւելի քան տասը տարի ելեւմուտքը յանձնուած էր Շէյխ Ապտուլլահի, ոչ նախահաշիւ կար, ոչ ալ ստուգում ելքի եւ մուտքի, եւ երկիրը պարտքի տակ է այսօր, կանխաւ գանձելով հանդերձ քարիւղի եկամուտը եւ ուխտաւորներու տուրքը, որ տարեկան տասը միլիոն ոսկիէն պակաս չէ եղած 1948էն ի վեր :

ԻՐԱՆԻ նախկին արտաքին նախարարը, Հուսէյն Ֆաթեմի, որ Տոքթ. Մոսատեղի աջ բազուկն էր, գնդակահարուեցաւ Նոյ. 10ին : Մահուան դատապարտուած էր այն ամբաստանութեամբ թէ փորձած է տապալել միապետութիւնը եւ համայնավարական հանրապետութիւն հաստատել :

ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՀՈՒՆ հասած տեղեկութեանց համաձայն, բուռն կռիւ մը ծագած է Ալժերիոյ ըմբոստներուն եւ ֆրանսական օդաչուներուն միջեւ : Բազմաթիւ զինարաններ գտնուած են Ալժերիոյ մէջ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետին ահաբեկիչը, Մահմուտ Լաթիֆ, խոստովանեցաւ թէ կ'ուզէր սպաննել Կամալ Նասըրը : Ականաւոր փաստաբաններէն ոչ մին յանձն կ'առնէ պաշտպանել ամբաստանեալին դատը : Երիտասարդ փաստաբան մը բռնադատուած է այդ ծանր պարտականութիւնը : Ձերբակալութիւնները կը շարունակուին սրընթաց : Առջի օր զէնքի պահեստ մը գտնուեցաւ Իսլամ Եղբայրներու ատենապետին գամբարանին մէջ :

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին :

Ցօգուտ օդափոխութեան կայանի շէնքին

Կիրակի 14 Նոյ. ժամը 16 – 24

Քաղաքապետարանի Վոլթէռ սրահին մէջ

կը նուագէ՝ ՊԱՁԻՁԱ

Համբաւաւոր նուագախումբը

Գեղարուեստական բաժին, անակնկալներ

Ներկայացում՝ ԲԱՐԲԱՐԸ՝ հեղինակ Գ. Վահան, զաւեշտ մէկ արար :

Կը մասնակցին՝ Ա. Գմբէթեան, Ժագ Ստէֆանօ, Գ. Վահան, Հապէշեան :

Ձոխ պիւֆէ Տոմս 300 ֆր.

Մէթրօ էքօլ Շառանթօնէն 103 թիւ օթօպիւս իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիօն :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

Վամփինկի սրահներուն մէջ, այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս :

Նուագախումբ ՓՕԼ ՄՕՐԻՍ.

Ընտիր պիւֆէ : Հաճելի ընտանեկան մթնոլորտ :

Մութ գոյն զգեստ պարտաւորիչ :

Տոմսակներու համար դիմել.—

Ֆօթօ Տիւրան, 85 ռիւ տ'Օպանեը, Քուբիւր ժան 4 ռիւ Վաքօն, Բաքէլեան Պ. 22 ռիւ Թափի Վէր, Պար էտուար (Բաֆֆի) ռիւ տէ Տօմինիքէն, Գույումճեան Ս. 98 ռիւ Լօնկ տէ Քափիւսէն :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Նոր շրջանի առաջին դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ ուրբաթ երեկոյ, 12 Նոյ. ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ :

Հանրածանօթ երգիծաբան ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ պիտի կարդայ վերջերս գրի առած իր անտիպ երգիծավէպը,

ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ

որ ինչպէս անունէն կ'երեւի, կը շօշափէ արտասահմանեան հայութեան ամէնէն հրատապ հարցը :

Մուտքը ազատ է :

ԽՆՋՈՅՔ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն կազմակերպած է ընկերահամակրական խնջոյք մը այս կիրակի, Դաշնակցութեան օրուան եւ Սասնոյ ապստամբութեան 50րդ տարեդարձին առթիւ ժամը 15ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ :

Կը խօսի՝ ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ :

Երգ՝ Ա. Քէօսէեան, սիրայօժար մասնակցութեամբ Թառիստ Գարեգինի :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ «Ահարոնեան» խումբի պարանցիկ ցերեկոյթը, որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի :

Նոր թուականը՝ Նոյ. 28, նոյն սրահին մէջ :

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ԱՆԻԷՌԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի երեկոյեան ժամը 5ին ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ԱՄԱՏՈՒՆԻ Ծ. Վ. Նօթր Տամ տիւ Փէրփէթիւէլ Սըքուռի եկեղեցւոյն մէջ : 35 ռիւ Ալպէռ 1) :

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԲԱՐՍԵՂ ԽՐԻՄԵԱՆ ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց անդրանիկ զաւկին՝ ԱՆԱՀԻՏԻ ծնունդը :

Փարիզ, Նոյ. 8, 1954 :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԼՈԶԱՆ, Ս. Ճ.— Կրնաք գրկել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Արա Ժամկոչեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Խաչ եկեղեցիին մէջ (10պիս, Ռիւ Թուէն) ԱՐԱ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ :

*

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Արուսեակ Յովակիմեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի 14 Դեկտեմբեր, կիրակի առաւօտ Սէն Լուի Կրան Փէն Ս. Գէորգ մատրան մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Մալաթիացի ՅԱԿՈԲ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆի արկածալի մահուան քառասունքի առթիւ : Ցիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ ԳԻՐՔԵՐԸ

1.— Ոգին Հայկազանց	100 ֆր.
2.— Գրագէտը որ փնտռելու ելած է իր ժողովուրդը	50 ֆր.
3.— Ես տեսայ ժողովուրդը որ չուզեց մեռնիլ Բաբելոնի պարիսպներուն տակ	50 ֆր.
4.— Բաժակ ի ձեռին	50 ֆր.
Ճառերու այս շարքէն դուրս Երուսաղէ՜մ, Երուսաղէմ, նոր տպագրութիւն, պատկերազարդ	200 ֆր.

Այս բոլորէն, որոնք տպուած եւ վաճառուած են արտասահմանի մէջ, ունինք սակաւաթիւ օրինակներ :

Թղթատարով ղրկելու պարագային՝ ճամբու ծախքի համար աւելցնել 30 ֆր. :

Փարիզի մէջ՝ դիմել Յառաջի, Մարսիլիոյ մէջ՝ Պ. Յակոբ Մալաքեանի :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Անիէռ Պուա Քոլոմպի վարչութեան :

Այս կիրակի ժամը 16 – 23 : 149 պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյի ծանօթ սրահը :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Խմբերգ, մեներգ, պար եւ զանազան անակնկալներ :

Ձոխ պիւֆէ Ազատ մուտք

Սիրով կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի ընկերուհիներն ու ընկերները :

Օթօպիւս.— Փորթ Քլիշիէն 140, Փորթ Շամփէռէէն թիւ 165, իջնել Փլաս տէ Պուրկինեօն, Անիէռ :

Շոգեկառք.— Սէն Լազարէն, իջնել Պուա Քոլոմպ :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Լիոնէն Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է՝ Տէր եւ Տիկ. Կարպիս Ճնկլտըրեանէ, Ֆ. Կ. Խաչի օդափոխութեան կայանի նորոգութեան ի նպաստ հինգ հազար ֆրանք :

ԻՍԻԻ ՄԷՋ ՅԱՌԱՋԸ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ միայն Պ. Զատիկեանի սրճարանը, ռիւ Տէֆանս :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ – Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, թէյասեղանով, այս շաբաթ օր կէսօրէն վերջ ժամը 3.30ին, Ժանթիյիի դպրոցին սրահը : Ներկայ պիտի ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը : Կը հրաւիրուին բոլոր անդամուհիները :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները, այս կիրակի, ժամը 14.30ին, դպրոցի սրահը : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԱԼԱՆՍ.— Խարդերի նահանգի Եփրատ Միութիւնը սովորաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի Հայ Մարզական Միութիւնը կը հրաւիրէ հայրենակիցները ներկայ ըլլալ իր կազմակերպած ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԵՐԵԿՈՅԹԻՆ, որ տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ ուշ ատեն : Առ Է Լուազիր գեղեցիկ սրահին մէջ, 4 ռիւ Կրիմալտի : Մուտքը ազատ է

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ՇԱԲԱԹ 13 ՆՈՅԵՄԲԵՐ * SAMEDI 13 NOVEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7520 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2931

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՅԱՆՑԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ

Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախագահը Ազգ. Ժողովին 10րդ նստաշրջանը բանալով, իր ճառին մէջ մասնաւորապէս ծանրացաւ ելմտական եւ տնտեսական խնդիրներու վրայ:

Յետոյ պարզեց արտաքին քաղաքականութեան հիմնական կէտերը:

— «Իններորդ նստաշրջանին ոչ Ատլանտեան Կազմակերպութեան անդամ էինք, ոչ Պալքանեան, ոչ ալ Փաքիստանի դաշինքները կնքած էինք: Թուրքիա կայունեցաւ խաղաղութեան եւ մարդկային իտէալներուն: Ոչ միայն օգտուեցանք Ատլանտեան Կազմակերպութեան անդամակցութենէն, այլ եւ ուժ մը կը ներկայացնենք անոր մէջ»: (1 Նոյ.):

Բայց եւ այնպէս, դեռ գոհ չեն: Ուրիշ խօսքով, բաւական չեն գտներ ապահովութեան ցանցը եւ նոր օղակներ կը փնտռեն, լրացնելու համար զայն:

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Անգարա նորէն իրարանցումի մատնուած է եւ կ'ուզէ գործօն դեր մը կատարել Միջին Արեւելքի մէջ, ի խնդիր հաւաքական պաշտպանութեան:

Ինչպէս հաղորդուեցաւ օր օրին: Վերջերս Անգարա այցելեցին Յորդանանի Թագաւորը, Իրաքի գահաժառանգ իշխանը եւ ծերունի վարչապետը՝ Նուրի Սաիտ փաշա:

Իսկ այժմ Թուրքիոյ վարչապետն է որ կ'ուզէ Միջին Արեւելք այցելել, սկսելով Եգիպտոսէն:

Ցարդ բարեխառն հանգամանք մը ունէին Անգարայի եւ Գահիրէի յարաբերութիւնները: Նոյնիսկ միջադէպ մըն ալ ծագեցաւ, իբրեւ հետեւանք Թուրք դեսպանին կարգ մը արտայայտութեանց:

Այն օրէն ի վեր որ Անգլիա եւ Եգիպտոս կարգադրեցին Սուէզի վէճը, Անգարան կը ջանայ աւելի սերտ յարաբերութիւններ հաստատել Գահիրէի հետ:

Այս ձգտումն ալ կը բխի ապահովութեան հոգէն:

Նախ որ, անգլօ-եգիպտական համաձայնութեան տրամադրութեամբ, անգլ. զօրքը պիտի կրնայ Եգիպտոս վերադառնալ, եթէ յարձակում կատարուի Թուրքիոյ կամ արաբական երկրի մը վրայ:

Երկրորդ, կարելի չէ հաւաքական պաշտպանութեան որեւէ ցանց հաստատել Միջին Արեւելքի մէջ, առանց Եգիպտոսի գործօն մասնակցութեան:

Ուրեմն, ամրապնդելով կապերը Եգիպտոսի հետ, Անգարա կը յուսայ ոչ միայն ազդել արաբական աշխարհին վրայ, այլ եւ տիրական դեր մը կատարել, ինչպէս կը թելադրեն իր անգլեւսաքսոն դաշնակիցները:

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Ատնան Մենտերէս Գահիրէ այցելած ատեն, պիտի հանդիպի նաեւ Լիբանան, Յորդանան, Սուրիա եւ Իրաք:

Տարակոյս չկայ թէ ամէն տեղ պիտի փառաբանէ ոչ միայն Թուրքիոյ «խաղաղութեան եւ մարդկային իտէալներու» քաղաքականութիւնը, այլ եւ զինուորական ուժը:

Ճէլալ Պայար իր ճառին մէջ ծանրացած էր նաեւ այս կէտին վրայ.

— «Թուրք բանակը փառահեղ պատմութիւն մը ունի եւ ապահովութեան տարր մըն է ոչ միայն մեզի, այլեւ Ատլանտեան ճակատի ազգերուն համար: Եթէ մեր բարեկամ եւ դաշնակից Ամերիկան իր օժանդակութիւնը չբերէր, այդօրուան կատարելութեան պիտի չհասնէր թուրք բանակը»:

Եւ սակայն, դեռ բաւական զօրաւոր չեն գտներ ապահովութեան գօտին: Կ'ուզեն ոչ միայն միացեալ ճակատ մը կազմել Միջին Արեւելքի մէջ, ձեռնարկին գլուխն անցնելով, այլեւ մտնել Պրիւսէլի Նաքակամ դաշինքին մէջ: Կարճ խօսքով, ներկայ ըլլալ ամէն ուր որ կարելի է նեցուկ մը ճարել: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

●

ՊԻՏԻ ՎԱՒԵՐԱՑՆԵՆ ԼՈՆՏՈՆԻ ԵՒ ՓԱՐԻԶԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԿՐՆԱՆ ՄԱՍՆԱԿՑԻԼ ՈՐՈՇ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

Ընկերվարական կուսակցութեան արտակարգ համագումարը, որ բացուած էր Դշ. օր, վերջացաւ յաջորդ օրը: Երկար վիճաբանութիւններէ ետք որոշուեցաւ արտօնել որ Ազգ. Ժողովին ընկերվարական խմբակցութիւնը քուէարկէ Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը: Այս բանաձեւը քուէարկուեցաւ 454ի դէմ 2817 ձայնով:

Բանաձեւը կ'ըսէ թէ ընկերվարական կուսակցութիւնը ուզելով ապահովել տեւական խաղաղութիւն մըն հաւատարմօրէն փարած հաւաքական ապահովութեան ծրագրին, անգամ մը եւս կը յայտարարէ թէ ընդհանուր, միաժամանակ եւ միջազգային հսկողութեամբ կատարուած զինաթափութիւն մը միայն կրնայ անհրաժեշտ պայմանները ստեղծել կազմակերպուած խաղաղութեան մը համար: Յետոյ, նկատելով որ եղերական բացմըլխի գոյանայ, եթէ խորհրդարանը նորէն մերժէ կնքուած համաձայնութիւնները, կանխելու համար աւելի գէշ կացութիւն մը, Ֆրանսայի մեկուսացումը եւ գերմանական անսահման վերազինում մը, կ'արտօնէ խորհրդարանական խմբակցութիւնը որ վաւերացնէ այդ համաձայնութիւնները:

Համագումարը որոշելով հանդերձ վաւերացնել համաձայնութիւնները, չուզեր իր հաւանութիւնը յայտնել պետութենէ պետութիւն աւանդական դինակցութեանց վրայ հիմնուած միջազգային կազմակերպութեան: Բայց կը հաստատէ թէ այդ համաձայնութիւնները կը պահպանեն եւրոպական եւ ատլանտեան համերաշխութիւնը, կ'երաշխաւորեն Անգլիոյ ներկայութիւնը եւ ճամբան կը հարթեն Ֆրանքօ-գերման հաշտութեան համար:

Գալով դահլիճին մասնակցելու հարցին, համագումարը աչքի առջեւ ունէր երեք բանաձեւեր.— 1. Մասնակցիլ առանց նախապայմաններ դնելու: Այս բանաձեւը շահեցաւ 1091 ձայն: 2. Մասնակցիլ կարգ մը պայմաններով (1773 ձայն): 3. Ուժ տալ կառավարութեան, առանց մասնակցելու դահլիճին (498 ձայն): Ուրեմն, համագումարը հրաժարելով սկզբունքային ամուսնութենէ մը եւ մարմնական բաժանումէ, ինչպէս գրել կուտան տեղական թերթերը, կը նախընտրէ խնամութիւն մը հաստատել ըստ յարմարութեան: Այսինքն, համագումարը կ'արտօնէ պայմանաւոր եւ սահմանափակ մասնակցութիւն մը: Իրագէկներ հաւանական չեն գտներ որ Մենտէս Ֆրանս ընդունի առաջարկուած պայմանները:

Այս բանաձեւը խմբագրած էր ծերակուտական Փիէռ Գոմէն, որ կիրակի օր ճառ մը խօսեցաւ Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ: Մեր բարեկամը գնահատելով Մենտէս Ֆրանսի կատարած շարք մը գործերը, որոնք կը համապատասխանեն ընկերվարական տեսակէտներուն, կ'առաջարկէր «ճշգրիտ եւ սահմանափակ» ծրագիր մը, իրենց մասնակցութեան համար:

Ինչպէս կը յիշուի, վարչապետը վեց նախարարական պաշտօններ առաջարկած էր, առանձին նամակներ գրելով իւրաքանչիւր թեկնածուի: Առաջարկուած պայմանները մեծ մասով կապ ունին ընկերային եւ տնտեսական խնդիրներու հետ: Ընկերվարականները կ'ուզեն որ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԽԻՍՏ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԱԼՔՈԼԱՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Կառավարութիւնը որոշեց խիստ միջոցներ ձեռք առնել, սահմանափակելու համար ալքոլամոլութեան չարիքները: Կարգ մը միջոցներ օրինագծի վերածուած են եւ խորհրդարանին վաւերացման պիտի ներկայացուին մօտերս, ուրիշներ ալ պիտի գործադրուին քանի մը օրէն, մասնաւոր հրամանագիրներով, համաձայն բացառիկ իրաւասութեանց օրէնքին:

Ահաւասիկ նախատեսուած միջոցները.

1.— Հրապարակային գինովութիւն.— Հազարէն հինգ հազար ֆրանք տուգանքի պիտի դատապարտուի ո՛վ որ իբրեւ գինով կը բռնուի փողոցին, սրճարանի մը, գինետան մը կամ ուրիշ որեւէ հանրային վայրի մէջ, (Նախապէս տուգանքի գումարն էր 100 – 600 Ֆրանք):

Յանցանքը կրկնուած ատեն, առաջին անգամ կը դատապարտուի ութ օր բանտարկութեան:

Եթէ երրորդ անգամ գինովութեան մէջ բռնուի երկրորդ դատավարութենէն ետք, մէկ տարուան ընթացքին, պիտի դատուի ոստիկանութեան պատժական ատեանին առջեւ, դատապարտուելով 15 օրէն երեք ամիս բանտարկութեան եւ 24.000էն 300 հազար Ֆրանք տուգանքի: Միեւնոյն ատեն կրնայ դատապարտուիլ բնակութեան արգելքի, մէկէն հինգ տարի տեւողութեամբ եւ կորսնցնել քուէ տալու, կառք վարելու եւն. իրաւունքները:

Աւելի ծանր յանցանքներու պարագային բանտարկութեան պատիժ կրնայ տեւել երկուքէն տասը տարի:

Այն գինեպանները որոնք ոգելից ըմպելի կուտան յայտնապէս գինով անձերու կամ ներս կ'առնեն զանոնք այսուհետեւ պիտի դատապարտուին 4000էն 24.000Ֆր. տուգանքի: Եթէ երկրորդ անգամ գործեն նոյն յանցանքը, կը դատապարտուին ութ օր բանտարկութեան: Նոր յանցանքներու պարագային տուգանքը կրնայ բարձրանալ մինչեւ մէկ միլիոն Ֆրանքի, մէկ ամիսէն մէկ տարի բանտարկութեամբ: Միեւնոյն ատեն ատեանը կրնայ խանութը փակել մինչեւ երկու տարի եւ կարգ մը իրաւունքներէ զրկել անոր տէրը:

Ուեւէ գինեպան եւ ընդհանրապէս ոեւէ անձ որ գինովցնելու աստիճան ոգելից ըմպելի կը խմցնէ քան տարեկանէն վար անչափահասի մը կը դատապարտուի մէկ ամիսէն մէկ տարի բանտարկութեան եւ 24 հազարէն մէկ միլիոն Ֆր. տուգանքի:

Շաբաթը մէկ անգամ պիտի փակուին այն խանութները որ ոգելից ըմպելի կը ծախեն: Որոշ ժամերու, առաւօտեան հինգէն 10 պիտի արգիլուի կարգ մը ախորժաբերներու եւ ոգելից ըմպելիներու գործածութիւնը սրճարաններու եւ կապելաններու մէջ:

Հարիւրէն քան պիտի աւելնայ ոգելից ըմպելիներու սպառման տուրքը, հետեւաբար աւելի սուղ պիտի ծախուին կարգ մը ըմպելիներ, ախորժաբերներ, փրփրուն գինիներ եւն., ինչպէս եւ անուշահոտութիւններ:

Պիտի սահմանափակուին ոգելից ըմպելիներու մասին եղած ծանուցումները (ռեքլամ):

Այս բոլոր միջոցները պիտի գործադրուին, խորհրդարանին հաւանութեամբ: Իսկ հրամանագիրներով պիտի արգիլուին այն ըմպելիները որոնց ալքոլի չափը կ'անցնի որոշ աստիճան մը: Դեռ ուրիշ միջոցներ ալ նախատեսուած են:

Այս որոշումները հրապարակուած ատեն, վարչապետը յայտարարեց.

— Գիտեմ որ յարձակումներու պիտի ենթարկուիմ, բայց կառավարութիւնը լրջօրէն պիտի կատարէ իր գործը: Մենք պէտք է մաքրենք այս արատը որ մեր երկրին ամէնէն եղերական վէրքերէն մէկն է: Ֆրանսացիները շատ աղօտ գաղափար մը ունին այն աւերներու մասին զորս ալքոլամոլութիւնը կը պատճառէ ազգին: Այսպէս, Լօռի Նահանգին մէջ որուն ընդհ. ժողովին նախագահն եմ, 300 հազար բնակչութեան վրայ հազար հոգի արգելափակուած են յիմարանոցներու մէջ, այսինքն 300էն մէկը: Եւ ամէն տարի կ'աճի այս թիւը: Ֆրանսայի մէջ աշխատանքի արկածներուն մէկ երրորդը հետեւանք է ալքոլամոլութեան, դեռ չեմ խօսիր ճամբու արկածներու մասին: Ալքոլամոլութիւնը ամէն տարի հարիւրաւոր միլիառ Ֆրանքի կը նստի ազգին:

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐԵՑԻՆ ՀՈՍԷՅՆ ՖԱԹԵՄԻՆ

Ինչպէս գրած էինք, Նոյ. 10ին գնդակահարուեցաւ Իրանի երբեմնի ամենազօր արտաքին նախարարը, Հուսէյն Ֆաթեմի, որ Տոքթ. Մոսատեղի աջ բազուկն էր:

Զինուորական ատեանին ընդհ. դատախազը, զօր. Ազմուտեհ, յայտարարեց թէ մահապարտը մեռաւ արիաբար:

Մահավճիռը արձակուած էր հոկտ. 10ին: Դատապարտեալը վերաքննութիւն խնդրեց, բայց մերժեցին: Շահն ալ հաստատեց մահավճիռը, զօր. Ազմուտեհ, որ ներկայ եղած էր մահապարտին վերջին վայրկեաններուն, կը պատմէ.

— Երբ առաւօտեան ժամը 4ին մօլլայի մը հետ գացի լուր տալու թէ հասած է իր մեղքերը քաւելու ժամը, թեթեւ տկարութիւն մը զգաց, բայց շուտով գտաւ ինքզինքը: Յետոյ հանդարտօրէն աղօթեց մօլլային հետ եւ իբրեւ վերջին շնորհ խնդրեց որ հրաժեշտ առնէ իր մեղսակիցներէն, նախկին նախարարներ Շայեկանէն եւ Ռազավիէն որոնք դատապարտուած են վեցական տարի բանտարկութեան: Ժամը 6ին մահապարտը փոխադրուեցաւ զօրանոցի նշանաձգութեան դաշտը, Թեհրանի եւ Շեմրանի կէս ճամբուն վրայ: Կառքէն իջած ատեն հաստատակամ գնաց գնդակահարութեան պատին առջեւ: Զոլի մը կապուած էր աչքերը գոց եւ չորս զինուորներ չորսական գնդակ պիտի արձակէին: Գործողութենէն առաջ Հուսէյն Ֆաթեմի ըսաւ.— «Աստուած պահէ ձեզ. կեցցէ Մոսատեղ»:

Թեհրանի զինուորական կառավարիչը, Թէյմուր Պախթիար, կ'ըսէր, գնդակահարութենէն ետք.— «Ֆաթեմի աւելի շատ արիւն ունէր քան թէ եզ մը:

Մեռնելէ առաջ Ֆաթեմի իր կտակը գրեց, իր 15 ամսուան զաւկին խնամակալ նշանակելով Տոքթ. Մոսատեղը:

Դատապարտեալը ծնած էր 1912ին եւ իրաւագիտութիւն սորված Փարիզի մէջ: Ընդդիմադիր թերթի մը խմբագրութենէն ետք, 1951 Մայիս 6էն 1953 Օգոստ. 19 դարձաւ կեդրոնական դէմք մը Իրանի քաղաքական կեանքին մէջ: Երբ Տոքթ. Մոսատեղ վարչապետ եղաւ, զինքը նշանակեց ընդհ. քարտուղար: Իր անկումէն վերջ Ֆաթեմի անհետացաւ լման եօթը ամիս եւ վերջապէս ձերբակալուեցաւ 1954 Մարտ 13ին: Բանտ փոխադրուած ատեն մահափորձի մը ենթարկուեցաւ. դանակի հինգ հարուածներ ստանալով: Դեռ չէր ապաքինած եւ դատարան կը փոխադրուէր պատգարակով: Կատաղօրէն կ'ատէին զինքը միապետական շրջանակներու մէջ, յիշելով անոր արտասանած խօսքերը Շահին եւ արքունիքին դէմ:

× Գնդակահարութիւնը տեղի ունեցաւ գաղտնի: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ Ֆաթեմի փախուստէն ետք պահուած էր համայնավարներու կողմէ: Իր եղբայրը, որ դասախօս է ամերիկեան համալսարանի մը մէջ, սրտի տագնապ մը ունեցաւ, երբ իմացաւ գնդակահարութեան լուրը: Գնդակահարութենէն ետք մարմինը գերեզմանատուն մը փոխադրուեցաւ լուացուելու համար ըստ իսլամական սովորութեան եւ յետոյ յանձնուեցաւ ընտանիքին: Մահապարտը միապետութեան թիւ մէկ թշնամին կը համարուէր:

ՀԱՅՔ ԵՒ Հ. Յ. Դ.

Բ.

Տունը միակ դեղն է այն վախին դէմ, զոր նկարագրեցի քիչ առաջ:

Արդ, տարի մը առաջ, երբ ճամբայ ելայ դէպի Արեւելք, զոր չէի ճանչնար, մանկութեանս վախը վերստին ծնաւ հոգւոյս մէջ՝ անծանօթ հորիզոններու դէմ առ դէմ: Իր տունէն հեռացած մանուկն էր դարձեալ, որ օտարութեան եւ անապահովութեան վախն ունէր, վասնզի դուրս ելած էի տարիներու մտերմութեամբ ընտելացած իմ ապաստանէս, գնդակի մը նման կը նետուէի ծովէն անդին, ամպամածիկ հորիզոններէն անդին, եւ նորէն ու նորէն վերջալոյսը իր տխրութիւնը կը թափէր հոգւոյս մէջ, ծղրիթները գիշերուան սարսափներուն մասին կը խօսէին ինծի, եւ ուր, կ՚ըսէի ես ինծի, ոչ խաչը պիտի տեսնէի գիւղիս, ոչ ալ լոյսերը օրհնեալ: Դէպի իմ գիւղս չէր որ կ՚երթայի, ուրեմն իմ տունս չէր որ պիտի գտնէի: Հո՛ղ չունէի, երկիր չունէի, անցաղիրս հայրմաթլոսի անցագիր, հովծիուն եւ ալետատան՝ կ՚երթայի մանկական հին դողը դարձեալ սրտիս մէջ:

Բայց, սիրելի ընկերներ եւ հայրենակիցներ, հրաշքի՛ն նայեցէք:

Աստուած ինծի ցոյց տուաւ տո՛ւն մը, մե՛ծ տուն մը, տո՛ւն մը լուսաւոր, լուսարձակ եւ արեւագալ:

Ատիկա այն տունն էր, որ կը կոչուի Հ. Յ. Դաշնակցութեան տուն: Ու լոյսերը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան լոյսերը:

Այդ տունը կը գտնուէր երկրի մը մէջ, որուն սահմանները կայսրութիւն մը կը գծեն: Այդ կայսրութեան անունն է Հ. Յ. Դաշնակցութիւն: Սահմաննե՞րը կը հարցնէք, — արեւելքէն արեւմուտք, հիւսիսէն հարաւ, բովանդակ աշխարհը: Ներկա՛յ է Դաշնակցութիւնը ուր որ Հայութիւն կայ: Ուր ո՛ր Հայու բեկոր մը կայ: Հին ժամանակներու մէջ՝ հայ ճամբորդը եկեղեցի մը եւ հողետուն մը կը փնտռէր իր ճամբուն վրայ եւ կը գտնէր կամ չէր գտներ: Այժմ, ո՛վ Հայ որ կը ճամբորդես, գնա՛ ուր որ կ՚ուզես, եւ եթէ գիշերը հասաւ՝ հարցուր գիւղատիրոջ. — Այստեղ Հայ կա՞յ: Եթէ Հայ կայ, անպայման առջեւդ կը բացուի դուռ մը, որ Հ. Յ. Դաշնակցութեան տան դուռն է: Իմ ճամբուս վրայ՝ հանդրուաններ կային, ուր չկա՛ր տակաւին հայ եկեղեցի, չկա՛ր տակաւին հայ դպրոց, բայց կար Դաշնակցական ակումբ մը:

Այսպէս է իրականութիւնը Արեւելքի մէջ: Ուր որ նստած է Հայը՝ իր փեթակէն դուրս պարս կազմած, այնտեղ անպայման կը գտնուի Հ. Յ. Դաշնակցութեան տուն մը, կամ ակումբ մը, կամ մատենադարան – ընթերցարան մը, կամ Դաշնակցականի մը բնակարանը՝ որ հիւրանոց է, ժողովատեղի է, ակումբ է, հանդիսասրահ է, եթէ նոյնիսկ հիմնուած չէ դեռ եկեղեցի մը կամ դպրոց մը: Արդարեւ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը տուն ունի կամ ակումբ, Կեդր. Կոմիտէ մը կամ խումբ մը Հալէպէն մինչեւ Հասիճէ կամ Գամըշլը կամ Տէր – Զօր, Միջագետքէն մինչեւ Թէհրան, մինչեւ Ապադան, կամ Մէսճէդ Սուլէյման, կամ Հաֆքէլ, կամ Ահվազ, կամ Աղիջարս, կամ Շիրազ, կամ Նոր – Ջուղա: Կ՚անցնիք գիւղէ մը, Դաշնակցական խումբին վարիչը կը վազէ ընդառաջ եւ կ՚ողջունէ ձեզ: Կ՚անցնիք ագարակէ մը, ագարակատէրը կամ ագարակին աշխատաւորը կը ներկայացնէ ինքզինք անպայման... Դաշնակցական: Թէհրանի արեւելեան հիւսիսը, լերկ եւ այրացաւեր լեռներուն մէջ, կայ հանքային ջուր մը, Ապալէ, ուր գացեր էի հանգստանալու, — Թաղաւորը այնտեղ հիմնած է շքեղ հանգստարան մը, որու վարիչը Հայ է, Զոմունի, եւ... Դաշնակցական: Անակնկալ մըն էր ինծի այս հանդիպումը, — մեր երիտասարդ ընկերը կ՚աղաչէր, կը պաղատէր որ մնայի, իր մօտ մնայի, որպէսզի հիւրասիրէր զիս պալատին մէջ իշխանավայել: Վերջապէս, կ՚ապահովցընեմ ձեզ, ամբողջ Պարսկաստանի մէջ, կամ Միջագետքի մէջ կամ Յորդանանի մէջ, կամ Սուրիոյ մէջ կամ Լիբանանի մէջ, կամ Եգիպտոսի մէջ, կամ Կիպրոսի մէջ, պիտի չպակսին ձեզի նման անակնկալներ՝ երբ պտոյտի ելլէք քաղաքէն գիւղ, գիւղէն ագարակ: Շրջաններ կան, ուր ձեզի հանդիպած հայրենակիցներուն մէջ պայման է կարծես որ գտնուի Դաշնակցական մը: Օդանաւէն վար կ՚իջնեմ, մաքսային ու զինուորական պաշտօնեաները ցատկած՝ առջեւդ կը տնկուի երիտասարդ մը, ձեռքդ կը սեղմէ եւ կ՚ըսէ. — Ցանուն կէն – նէնին՝ բարիգալուստ կը մաղթեմ: Պէյրութէն օդանաւ նստայ՝ Ամման երթալու համար, այն ծրագրով որ մէկ շաբաթ պիտի մնամ Ամման, յետոյ ինքնաշարժով պիտի անցնիմ Երուսաղէմ: Մեր օդանաւը կէս ժամու համար կանգ առաւ Երուսաղէմի բլուրներուն վրայ, — յանկարծ օդանաւին մօտեցան երեք երիտասարդներ եւ ըսին ինձ. — Ցանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան՝ վար պիտի իջնես եւ այստեղ պիտի մնաս, մենք ձեզ Ամման պիտի տանինք մէկ շաբաթ ետքը: Ի՞նչպէս իմացեր էին Երուսաղէմէն անցնիլս՝ երբ հեռագրուած էր միայն Ամման:

Մենք Փարիզի մէջ սովորութիւն ունինք ըսելու. — Կը բաւէ մէկ շաբաթ Մարսէյլ երթալ, վերադառնալու համար աւելի ետ հայացած:

Այժմ կ՚ըսեմ. — Կը բաւէ մէկ ամիս Արեւելք երթալ, վերադառնալու համար Դաշնակցական դարձած:

Ահա թէ ինչո՛ւ խորհուրդ կուտամ արեւելք գացողներուն՝ չմոռնալ Դաշնակցութեան վիզան:

Արեւելք կը նշանակէ Դաշնակցութիւն:

Ահա թէ ինչո՛ւ, դարձեալ, կ՚ըսեմ. —

Սիրելի հայրենակիցներ, այսօր՝ երբ եկեր էք տօնելու Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օրը, գուք կը տօնէք աշխարհատարած կազմակերպութեան մը փառքը:

Զարմանալի չէ երբ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը կոչեմ աշխարհատարած կազմակերպութիւն: Խորենացիի «փոքրիկ ածուն», այս ժողովուրդը, որ կը կոչուի Հայութիւն, կը զարմանաս թէ ի՛նչպէս հասեր է ամէն տեղ, հիմներ է դպրոց, հիմներ է եկեղեցի, հիմներ է նաեւ Դաշնակցութիւնը կը կոչեմ աշխարհատարած ժողովուրդ է այս, որ կ՚երկարի՛, կ՚երկարի՛: Ու Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւս, կը քալէ իր ժողովուրդին հետ, կը հետեւի անոր քայլերուն ամէն տեղ: Այս ձեւով, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը դարձած է պահակ, որ կանգներ՝ արթուն կը հսկէ բեւեռէ բեւեռ, գաղութէ գաղութ, արեւելքէն արեւմուտք, մինչեւ Ուրուկուայ ու մինչեւ Չիլի: Եթէ վաղը Ափրիկէ երթամ, մինչեւ Բարեյուսոյ Հրուանդանը, եւ տեղ մը Հայու հանդիպիմ, գրաւ կը դնեմ որ Դաշնակցական պիտի ըլլայ այդ Հայը:

Կը խնդրեմ, թող չարամիտը չփորձէ սրամտութիւն մը նետել այս առթիւ, — կ՚ապահովցնեմ նաեւ զինքը որ, եթէ կ՚ուրախանայ՝ տեսնելով որ «էմիգրացիան» տարած նետած է Դաշնակցականը մինչեւ ափրիկեան կամ ամերիկեան «պլանտացիաները», ուրիշ աղէտ մը Դաշնակցականը տարած նետած է նաեւ մինչեւ Սիպերիոյ սառնամանիքները, — այս անբիբէջին բացատրութիւնը կը թողում չարամիտին, բայց կ՚աւելցնեմ թէ՝ դէթ դէպի Սիպերիա կատարուած «էմիգրացիային» պատճառն այն է, որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը տուն ունի նաեւ Հայաստանի ժողովուրդին հոգւոյն մէջ, իսկ դէպի ափրիկեան կամ ամերիկեան պլանտացիաները կատարուած «էմիգրացիա»ն պատճառն այն է որ ազատութիւնն է նըստած Հայութեան հոգւոյն մէջ:

Այսպէս Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը փռուած, սփռուած ու տարածուած է ամէն ուր որ Հայութիւնն է տարածուած:

Ահա թէ ինչո՛ւ, սիրելի ընկերներ եւ հայրենակիցներ, երէկուան մանուկը, որ տարօրինակ վախ մը կը զգար՝ երբ կը հեռանար տունէն, մօրը ձայնը չհասնելու չափ հեռու, երբեք եւ երբեք օտար չզգաց ինքզինք ամպամածիկ հորիզոններէն անդին, եւ իր վախը բուժուեցաւ հիմնովին: Ես կ՚երթայի կարծես հօրեղբօրս տունը, հօրեղբօրս տունէն կը մեկնէի՝ կ՚երթայի մօրեղբօրս տունը, — ամէն ուր որ կը հասնէի, զիս կը դիմաւորէին հարազատներ: Կարծես կը ճանչնայի զիրենք առաջուընէ, անոնք կարծես կը ճանչնային զիս տարիներէ ի վեր: Վասնզի Դաշնակցական էինք, նոյն ընտանիքին զաւակները: Զարմանալի չէ, Դաշնակցականը կը ճանչցուի իր դիմագիծէն:

Ուստի կ՚ըսեմ ձեզի. — Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը միայն տուն մը չէ ինձ համար, այլ եւ հայրենիք մըն է: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ինքն իր՝ մէջ Հայաստան մըն է, հարազատ եւ անբռնաբարելի:

(Շար.) Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ

●

1910, Ատափազար, պարտէզը կ՚աշխատիմ: Երկու պատանիներ կը մտնեն անհամարձակ, երկչոտ, եկեղեցի մտնելու պէս: Առաջին անգամ պարտէն կը տեսնեն, եւ պարտէզը ի հարկէ սրբուէ խանութ չէ իրենց համար: Միջակ էի հոն, եւ քաջալերուելով որ գրեթէ իրենց տարեկիցի մը դիմաց կը գտնուին, քիչ մը աւգատ զգացին: Կը հարցնեմ թէ արդեօք բա՞ն մը կը փափաքին: Իրենցմէ մէկը տետրակ մը կը հանէ եւ կ՚ըսէ թէ այդ գրուածքը կ՚ուզեն տպել տալ: Աչքէ կ՚անցընեմ. — «Կանոնագիր Պատանեկան Միութեան ի Զալկարս» (կամ Մուրատչայ, լաւ չեմ յիշեր): Իրենց փափաքին վրայ, միասին փոքրիկ սրբագրութիւններ կ՚ընենք ու կը տպուի գործը: Ծեւօքիկ ու ամչկոտ գիւղացի տղաքներ էին: Պատանիները շուտ կը բարեկամանան, եւ երկու օրուան այս շփումէն վերջ երբ գիւղ կը վերադառնային, լաւագոյն զգացումներով բաժնուեցանք իրարմէ: Բայց յետոյ այլեւս իրար տեսնելու առիթ չունեցանք եւ մոռցանք իրար:

●

1914ի Թուրքին զօրակոչէն փախչելով Պուլկարիա անցած եմ: Աշնան ամիսներն են, Պուրկազ եմ այդ միջոցին եւ ծանօթի մը սենեակը կ՚ապրիմ առժամապէս, որովհետեւ Ֆիլիպէ պիտի երթամ հոն մընալու համար: Իրիկուն մը հիւրընկալս Ամերիկայէն եկած քանի մը երիտասարդներու հետ ներս մտաւ: Իր հայրենակիցներն են եղեր եւ քանի մը օր մեզի հետ նոյն սենեակը պիտի մնային: Սենեակը շատ փոքր չէ: Մեր ըրածին պէս եթէ ծածկոց մը՝ կամ վերարկու մը ունեցողը ուղղակի յատակին վրայ պառկի, կօշիկներն ալ բարձ ըրած, տակաւին ուրիշներու ալ տեղ կ՚ըլլայ:

Ընկերս, հազիւ նորեկներուն հետ ներս մտած, արդէն ծանօթացուց, անունները տալով: Դեռ իմ անունս չէր տուեր, տեսայ որ մէկը զարմացած եւ աչքերը խոշոր բացած ինծի կը նայի, եւ կը հարցնէ.

— Բարեկամ, դուն Արտաշէս Ներկարարեանը չե՞ս, Ատափազարցի, գրաշար:

= Այո, կը պատասխանեմ: — Զիս չե՞ս ճանչնար: = Ոչ: — Այնինչը չեմ: = Ա՛, յիշեցի: Տնաչէն, Ամերիկայէն կուգաս, ես ալ մտքիս մէջ ամերիկացի ծանօթ կը փնտռեմ, հարկաւ չեմ կրնար յիշել, գիւղիդ անունը ըսէիր առաջ:

Երբ թնդանօթները սկսեր են արդէն գոռալ, ամէն ազգ զօրակոչ ըրած է, ամէն օր կը սպասուի Թուրքին, Պուլկարին եւ մնացած բոլորին պատերազմ յայտարարելուն, ի՞նչ խելքով, սա երիտասարդները ապահով Ամերիկան ձգած, եկեր են կրակին բերանը: Կը հարցնենք, անշուշտ, եւ պատասխանը մեզի կը շշմեցնէ: Թերթերու մէջ կարդացեր են Օսմ. իշխանութեանց մէկ յայտարարութիւնը, որով կ՚ըսեն եղեր — «Զինուորական տարիք ունեցող այդ ուժը, եթէ ոչ առիւծի մը մարմնով եւ մարդու մը դէմքով:

Մարդկային կեանքին ուժն է ամփոփուած այդ հսկայ, 57 մէթր երկարութեամբ կրանիթին մէջ:

Մարդկային գլուխը իր ակնարկները ուղղած է իր առջեւ անհունօրէն տարածուող աւազներուն, ուր կ՚իշխէ արեւը...:

Իր ետին բուրգերը, հսկայ այդ դամբարանները, ուր կ՚ապրին, տարբեր կեանքով մը, սակայն եւ այնպէս կ՚ապրին, ամէնէն մեծերը մարդերուն, — փարաւոնները:

Կեանքին ու մահուան մեծ առեղծուածը, պատկերացուած հոդ, երկու կոթողներով: Բայց Սփինքսն ու Բուրգը չինող ժողովուրդը չէր հաւատար մահուան, չէր ընդուներ վերջնական մահուան գաղափարը: Ան կը հաւատար, անմահութեան, եւ մահը անոր համար փոփոխութիւն մըն էր, նոր վիճակ մը: Կը ձգէր արեւով լի երկիրը եւ կ՚երթար ապրիլ իր մութ դամբանին մէջ: Այդ երկու վիճակները շատ աւելի ըմբռնելի էին անոնց համար, շատ աւելի շօշափելի, քան մեզի: Եգիպտացիներու անմահութիւնը վերացական բան մը չէր, ինչպէս մերն է այսօր, հինգ հազար եւ աւելի տարիներ ետք:

Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

(Շար.)

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

●

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

★

ԺԱ. ԲՈՒՐԳԵՐԸ

— Հանրապետութեան օրերուն, Մ. Վարանդեան մեր դեսպանն էր: Ընդամէնը չորս հայ ուսանողներ էինք: Հիմնած էինք հինգ ուսանողական ու մշակութային միութիւններ... ու այդ հինգ կազմակերպութիւններուն անունով դիմումներ կը կատարէինք աջ ու ձախ...

Մարսելը դեռ չէր ուզեր հեռանալ բուրգերէն: Ակնարկը անոնց գագաթներուն, կորսուած էր իր երազներուն մէջ:

— Աճապարէ, միացիր մեզի...

Տիկին Պալար, մեզ իրարու քով չարած, կ՚ուզէր լուսանկարել:

— Գիտե՞ս, Փօլատեան, դարձաւ ինծի Մարսելը քիչ ետք, բուրգերը, որոշ պահերու կ՚երգեն...

— Ի՞նչ, կ՚երգե՞ն...

— Այո, ականջներս սրած՝ կ՚ուզէի լսել անոնց մեղեդին, չյաջողեցայ սակայն:

Ու իմ թերահաւատ դէմքիս նայելով.

— Կատակ չէ, բարեկամս, Ակաթոսը ինծի հաղորդեց այդ գաղտնիքը... Պէտք է գիշեր մը գամ եւ ունկնդրեմ այդ մեղեդին...

— Հետդ չմոռնաս մատիտ եւ թուղթ առնել, պատասխանեցի միշտ թերահաւատ ծիծաղով մը, չփախցնես այդ նոթերը, հրաշալի երաժշտութիւն մը կրնաս յօրինել...

Երբ Ակաթոսի գաղտնիքը բարձրաձայն հաղորդեցի միւսներուն, իրենց ետին դարձան եւ սկսան դիտել երեք բուրգերը:

– –Կարելի է, կարելի է... բացագանչեց Պ. Պալար, ձեռքը միշտ ճակտին...:

Նարդունին առած էր իր ամէնէն յատականշական արտայայտութիւնը, ներքին այն քմծիծաղը, որմէ թերեւս բան մը կայ Սփինքսի դէմքին վրայ: «Բաներ, բաներ, ինչ բաներ»ու հեղինակը, քիթը վեր քաշած, ռունգերը շարժուն, խրախճանքի հարցումի կը հակադրէր իր նշանաւոր «Հըմ... հըմ...»ը:

ԺԲ. — ՍՓԻՆՔՍԸ

Հասած էինք արդէն Սփինքսին:

Ինչու ան նկատուած է ամէնէն խորհրդաւոր արձանը, հոմանիշ՝ անիմանալի էակի մը, որուն գաղտնիքն կարելի չէ հասնիլ, որուն մտածումները անթափանցելի պիտի մնան ընդմիշտ ու անլուծելի:

Այդ կարծիքն ունէր արդէն Հերոդոտոս որ զայն իր աչքերով տեսած է: Ու անկէ ի վեր նոյն կարծիքը կը շարունակէ չարչարել միտքերը բոլոր անոնց որոնք կը գտնուին անոր դիմաց:

Ինչո՞ւ այսպէս է: Աւանդութի՞ւն, նախապաշարո՞ւմ:

Չեմ գիտեր:

Հարիւրաւոր, հազարաւոր արձաններ, կոթողներ կան աշխարհի ամէն կողմը, բոլոր թանգարաններուն մէջ, ինչպէս եւ Գահիրէի թանգարանին: Մարդիկ կրցա՞ծ են որոշապէս թափանցել անոնց հեղինակներուն խորունկ, գաղտնածածուկ մտածումներուն:

Մտածում, զոր խրախճանքի արուեստագէտ ուզած է դնել այդ կրանիթի կտորին, մարմարին կամ փայտին մէջ:

Ինչպէս որ կը ներկայանայ Սփինքսը, աւելի առեղծուածային չէ, քան ուրիշ արձաններ, ուրիշ կոթողներ:

Աւելի հեռուն չերթալու համար, Քէոփսի բուրգը, որուն գաղտնիքներուն միայն մէկ մասին թափանցած են մարդիկ, ինծի համար շատ աւելի խորհրդաւոր մեծութիւն մը ունի: Իր կառուցուածքով, իր անհուն մանրամասնութիւններով, հընարամտութիւններով, ան մարդկային մտքին ամէնէն տարօրինակ իրականացումն է:

Ինչպէս եւ բոլոր միւս բուրգերը:

Գտնուած արձանագրութիւնները ցոյց կուտան, թէ արեւի աստուածն էր Սփինքսը: Ոչ մէկ տարակարծութիւն այս մասին:

Արդ, ուրիշ ի՞նչ ձեւով կարելի էր պատկերացնել մեր երկրագունդին ամենահզօր այդ ուժը, եթէ ոչ առիւծի մը մարմնով եւ մարդու մը դէմքով:

նեցող ամէն ազգի թրքահպատակները, ուր որ ալ ըլլան, մինչեւ այսինչ թուականը պէտք է ներկայանան իրենց պատկանած զինուորական զրասենեակը եւ արձանագրուին։ Հակառակ պարագային փախստական կը նկատուին եւ խստագոյն պատիժին կ'ենթարկուին, երբ որ ալ բռնուին»։ Ամէնդայ պատիժին վախն է ուրեմն, որ խելքը առեր է այս երիտասարդներուն։ ամերով կը խօսինք, կը յորդորենք ու կը խրատենք, անօգուտ։ Պիտի երթան ու պիտի երթան։ Եւ գացին։ Մենք ալ զիրենք ճամբու դրինք, գիտնալով մէկտեղ որ մատաղցու կը ղրկենք դժոխք։

●

Դէպքերը այնպէս բերին, որ շատ չանցած մեզմէ շատեր ալ այդ դժոխքը գացին, բայց իրենց կամքով եւ նաեւ զոհէն, բոլորովին հակառակ նպատակով։ Անկէ վերջ անցան երկար տարիներ։ Աշխարհի բոլոր մարդոց պէս աղի – լեղի օրեր ապրեցանք։ Ժամանակը այդպէս էր, օրերուն բոլոր պահերը լեցուն էին դէպքերով։ Յուսափիլ չկար։ Բայց ժամանակը չի կենար, կը թաւալի, կը թաւալէ նաեւ մեզ։ Անհաշիւ աշխարհներ կտրելէ վերջ օրին մէկն ալ եկեր հասեր ենք Փարիզ։

Եղաւ ժամանակ մը, որ այժմ դադրած թերթի մը մէջ աշխատեցայ։ Շաբաթ օր մը ցանկ մը տալով ձեռքս գանձումի ղրկեցին։ Ցանկին առաջին անունը, Առաքելեան, հիմա չեմ յիշեր ո՛ր հայաշատ արուարձանին մէջ սրճարան ունէր, ուր թերթ ալ կը ծախէր։ Գացի, գտայ և նախ խմելիք մը ուզեցի։ Սպասարկողը որ տէրն է եղեր, ձայնս լսելուն պէս, անսովոր նայուածք մը երեսիս, ուզածս կուտայ, բայց պաղարիւնը կորսնցուցած է։ Կը խմեմ ուզածս։ Գաւաթ մը օղի կը քշէ առջեւս եւ «մէկ մը սա ալ խմէ նայինք, հայրենակից» կ'ըսէ եւ անունս կուտայ։— Ծօ դուն Արտաշէսը չէ՞ս։= Այո, բայց կը ներէք, ես քեզի չճանչցայ։ Կը բացատրէ։ Մեր բարեկամն է նորէն։ = Բայց չէ՞ որ մատաղցու ղրկած էինք մենք քեզ, քանի երեք տարի առաջ։— Ամբողջ պատերազմի ընթացքին չմեռնելէ զատ դեռ քանի տարի ալ Աթաթիւրքին զինուոր եղայ եւ պարտականութիւնս լրիւ կատարելէ ետք միայն հեռացայ։ Եւ հիմա, սա չափ տարի է հոս եմ։ Դո՞ւն ինչպէս անցուցիր այդ օրերը, եւ ինչպէ՞ս Փարիզ ինկար։)

Կ'ուզէ որ նստինք եւ երկար խօսինք։ Բայց ես կ'աճապարեմ։ Խոստանալով անգամ մը յատկապէս գալ։ Ներողութիւն կը խնդրեմ եւ կը մեկնիմ։ 17 տարի ալ ատոր վրայ անցաւ, բայց ես չկրցայ երթալ, ոչ ալ որեւէ տեղ հանդիպեցանք իրարու։

●

Կը տեսնէք որ, մեր բարեկամութիւնը խորանալու, ամրանալու առիթ չէր եղած եւ ծանօթներ էինք միայն, եւ զարմանալի չէր ըլլար եթէ բոլորովին մոռնայինք զիրար։

●

Բայց ոչ տրամաբանութիւնը եւ ոչ ալ մեր կամքը դեր ունին այս գործերուն մէջ։ Եւ չորրորդ հանդիպումն ալ եղաւ, բոլորովին ուրիշ տեսակ, սակայն։

Գիշեր մը — այս օրերուն — լսեցի որ կը խօսիմ. «Ջալկարա, Ջալկարա, Առաքելեան, Պատանեկան Միութիւն, սրճարան, սրճարան, սրճարան, Առաքելեան, Ջալկարա, Առաքելեան, Առաքելեան..» եւ դեռ ուշքս վրաս գալէ ետքն ալ, գլուխս ատով լեցուած է։ Մէկ օր, երկու օր եւ աւելի, ամէն ժամ։

Մէկ տարուան հիւանդանոցի կեանքը, դեղերուն ազդեցութիւնը եւ անքնութիւնը, հարկաւ անբնական վիճակ պիտի ստեղծէին հոգեկէս։ Եւ այդ պատահածը հասկնալի պիտի ըլլէր։ Բայց ինչո՞ւ չենթադրել նաեւ, որ, բարեկամիս ղրկած, շատ ուժեղ մտածումի ալիքներն էին։ Ցամառ մտածումի, բուռն թելադրութեան թրթռացումները սահման չեն ճանչնար։

Եթէ վերջին ենթադրութիւնս ճիշդ է, եթէ բարեկամս կը հետաքրքրուի ինձմով, ահաւասիկ հասցէս կուտամ, երբ որ փափաքի, թող գայ, ուրախութեամբ կ'ընդունիմ զինքը եւ երկարօրէն կը խօսինք։ Եթէ արգելք մը ունենայ եւ չկրնայ գալ, չեմ մեղադրեր, այսպէսով ալ արդէն յիշողութիւնները բաւական թարմացան։ (Օփիթալ Թրնօն, այցելութիւն ամէն օր ժամը 1·30ին։

ԱՐՏԱՇԷՍ ՊԻՊԼՈՒԵԱՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

★

Ինչպէս հաղորդած էր Յառաջ, կիրակի գիշեր խուռն բազմութեամբ տօնուեցաւ Դաշնակցութեան Օրը, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ։

Հանդիսութիւնը սկսաւ ճիշդ յայտարարուած ժամուն։ Օրուան նախագահը, Շաւարշ Միսաքեան, բեմ գալով հրաւիրեց ժողովուրդը՝ յոտնկայս ունկնդրել Ֆրանսական ազգային քայլերգը եւ «Մըշակ բանուոր»ը։

Իր բացման խօսքին մէջ, նախագահը բացատրեց թէ Դաշնակցութեան Օրը տօնած ատեն, մենք միայն մեր ռազմիկները չենք ոգեկոչեր, այլ եւ բոլոր անոնք որ ազատութեան համար զոհուեցան որեւէ դրօշի տակ եւ կամ առանց դրօշի։ Եւ համառօտակի պարզեց Դաշնակցութեան կատարած դերը՝ իբրեւ ազդարար զանգ, իբրեւ մարտական ուժ եւ իբրեւ ազդակ վերածնութեան։ «Հայաստանի բանաստեղծներէն Յովհ. Շիրազ երգ մը ունի որուն երեք տողերը կը խտացնեն Դաշնակցութեան գործը.— «Մենք խաղաղ էինք մեր լեռների պէս.— Դուք հողմերի պէս խուժեցիք վայրագ.— Մենք ձեր դէմ ելանք մեր լեռների պէս»։ Լեռներուն այն մասը որ բաղդատաբար խաղաղ էր, այսօր կը կազմէ Հայրենիքի կորիզ մը։ Լեռներուն այն մասը որ կը գալարուէր ամեհի փոթորիկներու եւ արեան ճապաղիքներու մէջ, նոյնպէս պիտի դառնայ Հայաստան, կը բաւէ որ ամէնքս ունենանք դաշնակցութիւն սրտի, դաշնակցութիւն մտքի եւ, ի հարկին, դաշնակցութիւն բազուկի»։

Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան ներկայացուցիչը, ծերակուտական Փիէռ Քոմէն, կուռ բանախօսութեամբ մը իր կուսակցութեան ողջոյնը հաղորդեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան։ Յետոյ ըսաւ.— «Ֆրանսայի ընկերվարականները, տակաւին յիսուն տարի առաջ իրենց բազուկները բացած էին բոլոր ընկերվարականներուն, մասնաւորապէս Հ. Յ. Դաշնակցութեան, եւ իրենց մեծանուն ղեկավարները, ինչպէս Ժան Ժօռէս, Փրեսանսէ եւ այնքան ուրիշներ, կ'աշխատակցէին ձեր հայկական պարբերաթերթին։ Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութիւնը կը շարունակէ միեւնոյն պայքարի դրօշակիրն ըլլալ։ Ձեր ժողովուրդը ցաւատանջ պահեր անցուց, բայց այսօր, ձեր ներկայութիւնը այստեղ, ձեր ապատանէնչ ոգին եւ ձեր հայրենիքի անկախութեան յոյսին լուսաւոր փաստն է։ Մենք չենք մոռցած ձեր պայքարներուն յիշատակը։ Ճիշդ է, ձեր երկիրը այժմ բաժան – բաժան եղած է եւ անկախ չէ։ Բայց պատմութիւնը ընկերվարութեան հետ է, ուշ կամ կանուխ ազատութիւնն ու ժողովրդապետութիւնը պիտի յաղթանակեն։ Ֆրանսայի ընկերվարականները, ձեր կողքին կանգնած, անսասան պիտի մնան իրենց իտէալին ու պահանջներուն մէջ։ Մենք չենք ուզեր բռնապետութիւն կամ որեւէ կաշկանդում։ Ահա թէ ինչու բոլորս պէտք է միեւնոյն պայքարինք՝ մարդկային արժանապատուութեան յաղթանակին եւ մարդու ազատութեան համար»։ (Ջերմ ծափեր)։

Այս ճառէն վերջ ներկայացուեցաւ Յովհաննէս Թումանեանի «Երկրում»ը, կենդանի պատկեր, որ կը ներկայացնէր Հայերու տառապանքը գիւղերու մէջ Քիւրտ բէկերու թաթին տակ եւ հայ ֆետայիներու դիմադրական պայքարը։

Օր. Աստղիկ Քէօսէեան յուզումով երգեց «Զինուորին երգ»ը, որ օտարութեան մէջ կ'երազէ իր հայրենի տունն ու գիւղը։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաշանի պարախումբը իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էր այդ օրուան տօնակատարութեան, եւ քանիցս բեմ ելլելով խանդավառեց բազմութիւնը, իր հայկական եւ կովկասեան պարերով։

Հանդէսին առաջին բաժինը վերջացաւ Ռուբէն Զարդարեանի «Բաղնիին փառաբանութիւնը» պատկերով, ուր նուրբ դիտակցութեամբ արտասանեց Տիկին Ա. Տէր Մինասեան, մեծապէս խանդավառելով բոլոր հանդիսականները։

Տասը վայրկեան դադարէն վերջ Պ. Զաւէն Մելիքեան ջութակի վրայ նուագեց Ռօնտօ Քափրիչիօզօն, բացառիկ ճարտարութեամբ։

Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, Շ. Նարդունի, որ Միջին Արեւելքի տաք շունչը կը բերէր իր խանդավառ բանախօսութեամբ։ (ԽՄԲ.— Ճառը արդէն կը հրատարակուի առանձին)։

Հանդէսը վերջացաւ 1890ական թուականներու յեղափոխական տրամադրութիւններէն քաղուած պատկերով մը, որ նախափորձ մըն էր, պատկերացնելու համար Դաշնակցութեան ծնունդը։

Հանդէսը յաջող էր նաեւ անոր համար որ հանդիսականները ճիշդ ժամուն գրաւած էին իրենց տեղերը եւ ամենամեծ կարգապահութեամբ հետեւեցան յայտագրին։ Ժամանակը կարճ ըլլալով, կարելի չեղաւ կարդալ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Համազգային ընկերութեան եւ Ֆ. Կ. Խաչին ուղերձները։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՏԱՐՕՆ - ՍԱԼՆՈՅ ՁՈՐԻ

ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ, 6 Նոյ.— Քանի մը օր առաջ «Սալ Մազընոյի» մէջ, տեղի ունեցաւ Տարօն – Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան կազմակերպած սգահանդէսը, ի յիշատակ զօր. Սմբատին եւ Սօսէ մայրիկին։

Օրուան նախագահը հանդէսին բացումը կատարելով, հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել երկու անձնուէր հայրենասէրներուն յիշատակը։ Յետոյ ամփոփ տեղեկութիւններ հաղորդեց անոնց կեանքի եւ գործունէութեան մասին։ Մասնաւորապէս յիշեց դրուագներ Սմբատի կեանքէն.— Մուշէն Կովկաս, Պարսկաստան, կամաւորական շարժումէն մինչեւ Հայաստանի հանրապետութիւնը, Կարսի անկումը եւ յետագայ կռիւները, Պարսկաստան անցնիլը, Ամերիկա եւ Ֆրանսա բնակիլը եւ ի վերջոյ Հայաստան մեկնիլն ու հոն մեռնիլը։ Տեղեկութիւններ տըւաւ նաեւ Սօսէ Մայրիկի մասին եւ զայն համարեց Հայ Հերոսուհի։

Ապա Պուլվար Օտռոյի Կ. Խաչի դպրոցի պզտիկները երգեցին «Գնդակ որոտաց»ը։ Օր. Ալիս Գէորգեան երգեց «Ահա կ'երթամ», Օր. Ա. Արզումանեան «Մայր Արաքսի», Պ. Պ. Ժ. Գասպարեան եւ Տէրոյեանը ասուր պատշաճի երգեր։ Իսկ Մարսէյլի երգչախումբի անդամներէն Օր. Սիմոնեան երգեց Աշուղ Ջիւանի «Ձախորդ օրերը»։ Օր. Ալիս Շամիրեանը փարագոյրին ետեւէն դաշնակի ընկերակցութեամբ արտասանեց Սօսէի Մայրիկին նուիրուած նոր բանաստեղծութիւն մը։

Սգահանդէսին մասնակցելու հրաւիրուած էին՝ Հայր. Միութիւններ, յարանուանութիւնները եւ կուսակցութիւնները։

Բանախօսներու թիւը եօթնէն աւելի էր. Դաշնակցութեան կողմէ խօսեցաւ ընկեր Տ. Թադոյեան, իսկ Տարօն Սալնոյ Ձորի կողմէ Պ. Գ. Շեխիկեան, Հնչակեաններու կողմէ Ա. Արապեան։ Միւս խօսողներն ալ կը ներկայացնէին զանազան միութիւններ։

Ճառախօսներէն ոմանք գնահատական խօսքեր ըրին Սմբատի եւ Սօսէի յեղափոխական գործունէութեան մասին, առանց անդրադառնալու թէ որ կուսակցութեան ծոցէն ծնած եւ ինչ շունչով սնած են։ Մէկ երկու բանախօսներ ալ առիթէն օգտուեցան իրենց բութ սլաքները ուղղելով Դաշնակցութեան դէմ։ Անոնք գիտմամբ անտեսեցին Սմբատի մասնակցութիւնը փետրուար 18ի ապստամբութեան եւ զայն համարեցին գերագանցօրէն «Հայաստանեան»։

Վստահ ենք թէ Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութիւնը այդ անախորժութիւնը չէր նախատեսած, յիշեալ բանախօսները հրաւիրած ատեն։

Ամէն պարագայի մէջ, գնահատելի է Տարօն – Սալնոյ Ձորի ձեռնարկը եւ կատարած աշխատանքը։

Եւ լաւ է, որ յաջորդաբար տեղի ունենան այսպիսի ձեռնարկներ, վառ պահելու Տարօնի աշխարհի մեր աննման հերոսներու յիշատակը։

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (46)

ԵՏՔԸ...

●

Ես դեռ կը յիշեմ այդ։ Արեւին տակ փայտէն խէժի ու ձիւթի հոտ կուգար։ Կաղամախիները կը փայլէին, եւ ջրէն պաղ հով կը հասնէր մեզի... Ես տակաւին կը յիշեմ ամէն ինչ — թէ ինչպէս մենք զօրտ կը փնտռէինք, ինչպէս գիրք կը կարդայինք, կը խօսէինք ապագայի եւ կեանքի մասին, որ կը սպասէր կապոյտ հորիզոնին ետեւ՝ որպէս հազիւ լսելի երաժշտութիւն։

— Վերջը տակաւին քիչ մը տարբեր եղաւ Էրնստ, չէ՞։

Ու Ռահէ կը ժպտի։ Այդ ժպիտը, զոր մենք ամէնքս ալ ունինք, քիչ մը դառն, քիչ մը յոգնած։

— Ռազմաճակատը եղած ատեննիս, կը շարունակէ ան, ձուկն ալ մենք տարբեր կը բռնէինք. կը բաւէր ձեռնառումբ մը նետել ջուրի մէջ, ու ահա ձկները, փայլթած փամփուշտներով եւ ճերմակ փորերով, կը լողային մակերեսին վրայ։ Այդ աւելի գործնական էր։

— Ինչպէ՞ս կրնայ լինել, Գէորգ, կ'ըսեմ ես, որ ամէնքս ալ նստոտած ենք հոս եւ չենք գիտեր թէ ինչ բանի ձեռնարկենք։

— Բան մը կը պակսի, Էրնստ, այնպէս չէ՞։

Կը հաստատեմ ըսածը։ Ան մատով կը զարնէ կրծքին։

— Լսէ, Էրնստ, թէ ինչ պիտի ըսեմ քեզի. տես ահա, Գէորգ կը ցուցնէ մեր առջեւ տարածուող մարգագետինը, ատիկա կեանք էր, կը ծլէր, կը ծաղկէր, կ'աճէր, ու մենք ալ հետը կ'աճէինք։ Եւ այն, մեր ետին, ան դէպի կոնակը դարձուցած գըլխով հեռուն կը ցուցնէ, այն՝ մահն էր. բան մը կը քայքայուէր, կը մեռնէր ու քիչ մըն ալ մեզ հետը կը քայքայէր։

Գէորգ նորէն կը ժպտի.

— Մենք քիչիկ մը պէտք ունինք նորոգման, տղաս։

— Թերեւս աւելի լաւ կը լինէր, եթէ ամառ լինէր, կ'ըսեմ ես, ամառը ամէն ինչ աւելի դիւրին է։

— Մեռնիլը ամէն ատեն հաւասարապէս ծանր է, կը պատասխանէ ան, դուրս փչելով ծխախոտի մուխը, եւ ուրիշ բան ալ մենք մինչեւ հիմա չսորվեցանք։

Գէորգ ոտքի կ'ելլէ.

— Երթանք տուն, Էրնստ։ Պատմե՞մ քեզի, թէ անկէ ետքը ես ինչ պիտի ընեմ։

Ան կը հակի դէպի ինձ.

— Նորէն զինուոր պիտի դառնամ։

— Դուն խենթ ես, Գէորգ, կ'ըսեմ ես ապշահար։

— Բնաւ, կը յարէ ան ու վայրկեան մը շատ լուրջ երեւոյթ կը ստանայ, ոչ թէ խենթ, այլ միայն հետեւողական։

Ապա կը սկսի ուրիշ բաներու մասին խօսիլ։ Երբ կ'երեւան քաղաքի առաջին տուները, ես կ'առնեմ անօթը եւ նորէն առուին մէջ կը պարպեմ։ Ձկները, պոչերնին շարժելով, փութով կը խուսափին։ Անօթը առուի եզերքին կը ձգեմ։

★

Լուդվիգի եւ Ալբերտի հետ յիմարանոց կ'երթամ։ Մեր դպրոցական ընկերներէն մէկը, Բէօդեկեր, քանի մը օրէ ի վեր հոն տարուած է։ Անոր այցելութեան կ'երթանք։

Պայծառ օր մըն է։ Բլուրէն, որուն վըրայ կանգնած է յիմարանոցին շէնքը, կարելի է տեսնել դաշտերու ամբողջ տարածութիւնը։ Յիմարները, իրենց կապոյտ ճերմակագիծ բաճկոններով, կ'աշխատին հոն՝ համազգեստաւոր պահակներու հըսկողութեան տակ։ Շէնքի աջ թեւի պատուհաններէն մէկէն երգի ձայն կը լսենք։ «Ջաալէ գետի ջինջ ափերուն» — կ'երգէ, ըստ երեւոյթին, հիւանդ մը։ Տարօրինակ կը հնչէ ատիկա երկաթէ ցանկապատի մէջէն. «Ու ամպերը կ'անցնին վրայէն»..

Բէօդեկեր տեղաւորուած է ընդարձակ սրահի մը մէջ քանի մը ուրիշ հիւանդներու հետ։ Երբ ներս կը մտնենք, մէկը սուր ձայնով կը ճչէ. «պատսպարուեցէք, պատըսպարուեցէք», ու սողալով կը մտնէ սեղանին տակ։ Միւսներու հոգը չէ այդ։ Բէօդեկեր իսկոյն մեզի կուգայ։ Դէմքը նիհար ու դեղին է։ Եւ իր սուր կզակով ու դուրս ցցուած ականջներով ան առաջուընէ շատ աւելի դեռատի կը թուի։ Միայն աչքերն են որ անհանդիստ ու ծերացած երեւոյթ ունին։

(Շար.) Է. ՄԱՐԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

վարչապետը զրաւոր պայմանագիր մը կնքէ իրենց հետ, որպէսզի կարենան մասնակցիլ դաշինքին :

Համագումարի ընթացքին, լուր առնուած էր թէ Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութիւնը հաւանութիւն յայտնած է Մեծն Բրիտանիոյ այն յանձնառու-թեանց՝ որոնց համաձայն զինեալ ուժեր պիտի պահէ եւրոպական ցամաքին վրայ : Կուսակցութիւնը արդէն հաւանութիւն յայտնած է Գերմանիոյ վերազինման եւ միւս համաձայնութեանց : Այնպէս որ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին գործն ալ կը դիւրանայ :

Համագումարը համաձայն է նաեւ որ հանդիպում մը տեղի ունենայ Արեւմուտ-քի եւ Արեւելքի վարիչներուն միջեւ, կարելի եղածին չափ շուտ, անշուշտ Լոն-տոնի եւ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն ետք :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, կուսակ-ցութեան ընդհ. քարտուղարը, Կի Մոլէ, դիտել տուաւ թէ ցանկալի էր որ ընկեր-վարական մը գտնուէր կառավարութեան գլուխը :

ՀԱԿԱՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Սուրիոյ երեսփ. ժողովին արտաքին գործերու յանձնախումբը յանձնարարեց հեռագիր մը ուղղել Ֆրանսայի Ազգ. ժո-ղովին, բողոքելով Ալժերիոյ ազգային շարժման հանդէպ ձեռք առնուած միջոց-ներուն դէմ եւ ուրիշ հեռագրով մըն ալ քաջալերել Ալժերիոյ ազգայնականները : Յանձնախումբը միեւնոյն ատեն կը պա-հանջէ որ Սուրիա ամէն աջակցութիւն ընծայէ Ալժերիոյ եւ Մարոքի ազատու-թեան եւ անկախութեան համար : Այս առթիւ բուռն խօսքեր արտասանուեցան խորհրդարանին մէջ, Ֆրանսայի վարած քաղաքականութեան դէմ : Իրագեկներ հա-ւանական կը գտնեն որ Սուրիա դիմում-ներ կատարէ միւս արաբական պետու-թեանց, քաղաքական եւ տնտեսական պայքար մղելու համար Ֆրանսայի դէմ :

Երեսփ. ժողովին վիճաբանութիւններէն ետք, ութ հազար ուսանողներ ցոյց մը կատարեցին խորհրդարանին առջեւ, պա-հանջելով խզել տնտեսական եւ մշակու-թային յարաբերութիւնները Ֆրանսայի հետ եւ ամէն կարելի, պաշտօնական եւ անպաշտօն օգնութիւն ընծայել Ալժերիա-ցիներուն : Վարչապետը, Ֆարէս Խուրի, պատասխանելով ցուցարարներուն, ըսաւ.

— Վստահ եղէք թէ ազատ Ալժերիա-ցիները, Թունուզցիները եւ Մարոքցինե-րը պիտի չհանդուրժեն աշխարհակալու-թեան եւ, իսլամ ու արաբ աշխարհին ա-ջակցութեամբ շարունակ պիտի ըմբոս-տանան : Տարակոյս չկայ թէ աշխարհա-կալութիւնը մօտերս պիտի փչէ իր վեր-ջին շունչը » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆՈՅ. 11Ի ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԻ հանդիսու-թեանց առթիւ, տեղի ունեցաւ աւանդա-կան զօրահանդէսը : Այս առթիւ ոգեկոչ-ունեցաւ նաեւ յիշատակը Բ. աշխարհա-մարտի եւ Ազատագրութեան զոհերուն : Հանրապետութեան նախագահը նոյն առ-թիւ հիմնարկէքը կատարեց յիշատակա-րանի մը որ պիտի կառուցուի Թրոքատէ-րոյի հրապարակին վրայ, ի փառս Ֆր-րանսական բանակներուն :

ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԴԷՄ հետա-պնդումները կը շարունակուին Եգիպտոսի մէջ : Վարչապետին դէմ կատարուած մա-հափորձին դատավարութեան ատեն, Եղ-բայրութեան անդամներէն փաստաբան Հինտաուի յայտարարեց թէ Կամալ Նա-սըրի սպանութենէն ետք նախագահ Նէ-կիպ անթելով պիտի հաղորդէր նոր կա-ռավարութեան կազմը : Այս վկայութիւնը ծանր տպաւորութիւն գործեց երկրին մէջ : Վկան միեւնոյն ատեն ըսաւ թէ դա-ւադրութեան նպատակն էր սպաննել յե-ղափոխութեան գինուորական պետերը եւ իշխանութիւնը յանձնել այնպիսի անձերու որոնք Իսլամ Եղբայրութեան վստահու-թիւնը կը վայելեն :

ՀԱԿԱԿՐՕՆԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԻՆ առթիւ յայտարարութիւն մը հրատարակեց Կեդր. Կոմիտէն, ընդհ. քարտուղարին՝ Խրուշ-չեւի ստորագրութեամբ, ինչ որ բացառիկ պարագայ մը կը համարուի : Բանաձեւը կը պատուիրէ զաղափարական պայքար մղել կրօնական նախապաշարումներու դէմ առանց նախատելու հաւատացեալ-ները եւ կղերը : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՆՈՐ ՏՆՕՐԷՆԸ

Ալֆորտվիլի դիւանէն մեզի կը հա-ղորդեն թէ վարչական ժողովը իր Նոյ. 9ի նիստին մէջ մեծամասնութեամբ որո-շեց Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան տնօրէնի պաշտօնի կոչել Պ. Հրանդ Թո-րոսեանը, 12 թեկնածուներու ցանկին վրայ :

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ խաչի մասնաճիւղին :

Ցօգուտ օդափոխութեան կայանի շէնքին

Կիրակի 14 Նոյ. ժամը 16 – 24

Քաղաքապետարանի Վոլթէռ սրահին մէջ

Կը նուագէ՝ ՊԱԶԻԶԱ

Համբաւաւոր նուագախումբը

Գեղարուեստական բաժին, անակնկալներ

Ներկայացում՝ ԲԱՐԵՐԱՐԸ՝ հեղինակ Գ. Վահան, զաւեշտ մէկ արար :

Կը մասնակցին՝ Ա. Գմբէթեան, Ժագ Ստէֆանօ, Գ. Վահան, Հապէշեան :

Ճոխ պիւֆէ Տոմս 300 Ֆր.

Մէթրօ Էքօլ Շառանթօնէն 103 թիւ օ-թօպիւս իջնել Ռիւ տը լ'Ինիօն :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

Վամփինկի սրահներուն մէջ, այս շա-բաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս :

Նուագախումբ ՓՕԼ ՄՕՐԻՍ

Ընտիր պիւֆէ : Հաճելի ընտանեկան մթնոլորտ :

Մութ գոյն զգեստ պարտաւորիչ :

Տոմսակներու համար դիմել.—

Ֆօթօ Տիւրան, 85 ռիւ տ'Օպանեը, Քու-թիւր ժան 4 ռիւ Վաքօն, Բաքէլեան Պ. 22 ռիւ Թափի Վէր, Պար Էտուար (Րաֆ-ֆի) ռիւ տէ Տօմինիքէն, Գույումճեան Ս. 98 ռիւ Լօնկ տէ Քափիւսէն :

ԽՆՋՈՅՔ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն կազմակերպած է ընկերահամակրական խնջոյք մը այս կիրակի, Դաշնակցութեան օրուան եւ Սասնոյ ապստամբութեան 50րդ տարեդարձին առթիւ ժամը 15ին ե-կեղեցւոյ սրահին մէջ :

Կը խօսի՝ ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ :

Երգ՝ Ա. Քէօսէեան, սիրայօժար մաս-նակցութեամբ Թառխտ Գարեգինի :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէսինէն Օր. Սօնա Հիւսեանի եւ Պ. Ար-տաւազդ Պալապանեանի նշանախօսութեան առթիւ հետեւեալ նուէրները եղած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին Պ. Պ. Ա. Պալապանեան, Հիւսեան, Ս. Պալա-պանեան, Պ. Պալապանեան, Գ. Գազան-ճեան, Յովհ. Պէտիրեան հազարական ֆրանք, Մ. Տօլմաճեան եւ Ե. Բարսեղ-եան 500ական, իսկ «Յառաջ»ի բարգա-ւաճման համար Ե. Բարսեղեան հազար ֆր. նոյն առիթով :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ընկեր Պետրոս Զպուքճեան եւ զաւակ-ները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, յետ պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց կնոջ եւ մօր ողբացեալ՝

ԱՂԱՒՆԻ ԶՊՈՒՔՃԵԱՆԻ

մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ :

*

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Արուսեակ Յովակիմեան եւ զաւակները կը ծանու-ցանեն թէ մասնաւոր հոգեհանգիստ պի-տի կատարուի 14 Դեկտեմբեր, Կի-րակի առաւօտ Սէն Լուի Կրան Փէն Ս. Գէորգ մատրան մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Մալաթիացի ՅԱԿՈԲ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱ-Նի արկածալի մահուան քառասունքի առ-թիւ : Յիշատակը յարգողներէն կը խնդ-րուի ներկայ ըլլալ :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սե-րունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի վարչու-թեան :

Այս կիրակի ժամը 16 – 23 : 149 պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյի ծանօթ սրահը :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Խմբերգ, մեներգ, պար եւ զանազան ա-նակնկալներ :

Ճոխ պիւֆէ Ազատ մուտք

Սիրով կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շըր-ջանի ընկերուհիներն ու ընկերները :

Օթօպիւս.— Փորթ Քլիշիէն 140, Փորթ Շամփէռէէն թիւ 165, իջնել Փլաս տէ Պուրկինեօն, Անիէռ :

Շոգեկառք.— Սէն Լազարէն, իջնել Պուա Քոլոմպ :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՆՈՅ. 21ԻՆ ԺԱՄԸ 17ԷՆ 24

ԿՐԱՆ ՕԹԷԼԻ շքեղ սրահներուն մէջ

Նուագախումբ ԱՄԻՌԱԼ ՊԵՌԱՆԺԷ եւ Տիկինը : ԽՕՇՔԱ ՆԵՄԷԹ եւ իր ծանօթ նուագախումբը :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Եթէ կ'ուզէք օգնաւային ձրի ճամբոր-դութիւն մը կատարել դէպի Նիս, փու-թացէք այս ցերեկոյթին նախապէս ապա-հովեցէք ձեր սեղանները՝

Հեռ. ԹՌՕ. 44–38 :

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱ-ՓԱՅԷԼԵԱՆ Նախկին Աշակերտներու Մի-ութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին :

4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ժամը 21.30էն մինչեւ առաւօտ :

LE CLUB Rue Grignan

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախորհրդի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հայ-րենակից Պ. Սուրէն Անդրէասեանի եւ ըն-տանեկան պարագաներուն, իրենց եղբօր Արմենակ Անդրէասեանի մահուան առ-թիւ :

ՄԱԶՈՒԹՈՎ ՏԱՔՑՆԵԼՈՒՆ ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Առողջարար եղանակով մը բնակարան տաքցնելու ձեւ մըն է, բուխերիկը օգտա-գործելով եւ առանց գետեղման ծախքի : Վայրկենական կը տաքցնէ, խօսքի ձեւ մը աշխատողներու համար, խնայողական (2 կամ 3 սենեակի համար ժամական 6–10 ֆրանք) մաքուր : Ամէն ածխավաճառ կը-նայ հայթայթել մազութը 20 լիտրնոց ժէրիքաններով, որոնք կրնան պահ դըր-ուիլ ամէն բնակարանի մէջ :

Եթէ մազութով կը տաքցնէք ձեր բնա-կարանը, կը յանձնարարենք գործածել ա-մէնէն կատարեալ վառարանը,

MAZOUTERMIC,

որ օժտուած է բոլոր առաւելութիւննե-րով,— Ունի հրահրիչ՝ դիւրացնելու հա-մար օդ քաշելը, ընդունարան եւ զտա-րան, զորս կարելի է քակել հանել՝ մաք-րելու համար : Ապահովութեան կնիք, որ կը համապատասխանէ Ապահովագրական Ընկերութեանց կանոնագրութեան : Մա-զութի այս միակ վառարանն է որ կը ծախուի երաշխիքով : Գինը՝ 2 կամ 3 սեն-եակի յատուկ վառարանը կ'արժէ 34.500 Ֆրանք :

Ցուցադրութիւն ու վաճառում՝

Et. ROMIS, 32, Rue Etienne Dolet, Paris (20)

Ուզողին կը ղրկուի ամէն մանրամաս-նութիւն տպագրեալ : (Ջեկոյց)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ազրիւր Սերոբ-Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժո-ղովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, սո-վորական հաւաքատեղին :

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, դպրոցի սրահը : Կը դասախօսէ ընկեր Վարդգէս Պարօնվարդեան : Կը հը-րաւիրուին Նոր Սերունդի հին եւ նոր ըն-կերները եւ ընկերուհիները :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, թէյասեղանով, այս շաբաթ օր կէսօրէն վերջ ժամը 3.30ին, Ժանթիյիի դպրոցին սրահը : Ներկայ պիտի ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը : Կը հրաւիրուին բոլոր անդամուհիները :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերու-հիները, այս կիրակի, ժամը 14.30ին, դպրոցի սրահը : Կարեւոր օրակարգ : Պար-տաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԱԼԱՆՍ.— Խարբերդի նահանգի Եփ-րատ Միութիւնը սախպողաբար ընդհ. ժո-ղովի կը հրաւիրէ իր անդամները այս կի-րակի առաւօտ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի Հայ Մարզական Միութիւնը կը հրաւիրէ հայրենակիցները ներկայ ըլլալ իր կազմակերպած ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԵՐԵ-ԿՈՅԹԻՆ, որ տեղի կ'ունենայ այս շա-բաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ ուշ ատեն : Առ Է Լուազիր գեղեցիկ սրահին մէջ, 4 ռիւ Կրիմալտի : Մուտքը ազատ է.

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՇԱՒԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

21 Նոյ. Կիրակի ժամը 3ին, Սէվրի Պէ-շիքթաշլեան թատերասրահին մէջ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՀԱՅԱՑԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ԱՆԻԷՌԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի երեկոյեան ժամը 5ին ձայ-նաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ ԳԵ-ՐԱՊԱՅԾԱՌ ԱՄԱՏՈՒՆԻ Ծ. Վ. Նօթր Տամ տիւ Փէրփէթիւէլ Սըքուռի եկեղեց-ւոյն մէջ : 35 ռիւ Ալպէռ 1) :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն Սասնոյ Զօրի Հա-Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հինգ հազար Ֆր. Լիոնաբնակ հայրենա-կից Պ. Յովհաննէս Տօնոյեանէ, ի յիշա-տակ հանգուցեալ հայրենակից Միսաք Սիմոնեանի մահուան տարելիցի առթիւ : Նաեւ հինգ հազար Ֆր. հայրենակից Ք. Կ.է, հերոսուհի Սօսէի եւ զօր. Սմբատի պահանջէսին առթիւ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

1955Ի ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատ. Թաքատի Հայր. Միութեան, ճոխ բովանդակութեամբ, պատկերա-զարդ : Ընտիր տպագրութիւն :

Դիմել՝ Սուքիաս Պապիկեանի,

26, Rue Emile Duployer, Issy-les-Moulineaux

Tél. MIC. 01-89

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՆՈՅԵՄԲԵՐ ★ DIMANCHE 14 NOVEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7521 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2932

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ ԱԼ ԾԱՌԱՅ

●

Անոնք որ «պետական լեզու»ն տարածելու փորձեր կը կատարեն, այնքան ձախաւեր մարզանքներով, թուեթակարար կը կրկնեն թէ Ակադեմիաներ, Կաճառներ եւ ամէն տեսակ ուսումնարաններ ունինք Հայրենիքին մէջ :

Այո, ունինք եւ դեռ նոր կորսնցուցինք շարք մը առաջնակարգ ակադեմիկոսներ, բանասէրներ եւ պատմագէտներ :

Բայց, օր մը օրանց հետաքրքրուեցա՞ք թէ ինչպէս կը գործէին եւ կը գործեն այդ Ակադեմիաները եւ ակադեմականները :

Կրնայի՞ն եւ կրնա՞ն իրենց վաւերական պաշարը օգտագործել անկաշկանդ : Գործել եւ ուսուցանել համաձայն գիտութեան պահանջներուն :

Մինչեւ այսօր ալ, քանի մը տարին անգամ մը, երբեմն ալ տարուան ընթացքին, Կեդր. Կոմիտէն կամ տնարոյս «հանճար» մը կրնայ վերիվայր հրջել որեւէ ուսմունք, համաձայն կուսակցութեան պահանջներուն :

Եւ «դեկրէտ» չի պակսիր, այլափոխելու, խեղաթիւրելու համար ամէնէն բնական եւ տրամաբանական գիտելիքները :

Տգիտութիւնը, բռնութիւնը եւ «հաւաքական» խեղկատակութիւնը չէ՞ին որ անճանաչելի դարձուցին մեր ուղղագրութիւնը, մեղքը փաթթելով ակադեմիկոս Մ. Աբեղեանի վզին :

Դարձեալ, ակադեմիկոս Հրաչեայ Աճառեանը չէ՞ր որ յաճախ կ'ըմբոստանար, արդար դառնութեամբ :

— Ո՞ւր կ'ուզէք տարէք թխեցէք Մարքսիզմ – Լենինիզմը, բայց ոչ լեզուագիտութեան մէջ...

Ոչ թէ ակադեմական մը, այլ բանասիրութեան յետին թեկնածուն ալ չէր կրնար թելադրել որ միեւնոյն ձեւով գրուին «սէր»ն ու «սեր»ը, «հարկ»ը եւ «յարկ»ը, «յաջող»ն ու «հաջող»ը :

Լեզուագիտութեան, քերականութեան, տրամաբանութեան ո՞ր կանոնին կը համապատասխանէ ինքնօրէն «յետոյ»ն դարձնել «հետո», գրել «Կիլիկիա», Սիբիր, անցյալ, կյանք, հարստություն, Նյու Եորք եւն. :

Ի՞նչ պէտք ունինք ակադեմիաներու եւ ակադեմականներու, երբ նախակրթարանի յետին աշակերտը կամ Աշտարակի կոլխոզին քարտուղարն ալ կրնայ հայերէնը ճոխացնե՛լ տակէ տակ չարելով որեւէ օտար բառ, այն ալ ռուսական արտասանութեամբ,— ադմիրալ, սիտուացիա, կոնցեպցիա, դիրեկտոր, ակտուալ, մայոր, լեյտենանտ, լաուրիատ, սիմվոլ, պրըմիէր – մինիստր, սեսիա, վիցէ-պրեզիդենտ, ռեենկատ եւ դեռ հարիւրաւոր բարբարոսութիւններ :

Ուրիշ ժողովուրդներ եւս բոլշեւիկեան լուծին տակ ինկան կամ կորիզներ կազմեցին վարակուելով օրուան հովերէն :

Անոնց մէջ ալ պարտադրուեցա՞ն այս կարգի այլանդակութիւններ, բացի «կոլխոզ»էն, «կոմսոմոլ»էն, «կոմինտերն»էն և ուրիշ կարգ մը յատկաբանութիւններէ :

Անցեալ օր կովկասահայ տարագիր մը կ'ողբար թէ արեւմտահայ աշխարհաբարէն առաջ, արեւելահայ լեզուն է որ կ'աղճատուի, կ'այլասերի, կարմիր կոմիսարներու թաթին տակ :

Արդարեւ, անմիջական է վտանգը՝ արեւելահայ աշխարհաբարին համար :

Դժբախտաբար, կարմրուկ տիրացուներ չեն պակսիր սովետական գօտիէն դուրս ալ, երկուքը միասին լղրճելու համար :

Եւ կան «ողջամիտ» կոչուած հօսանքներ եւ թերթեր, որոնք բարեացակամ չէզոքութիւն կը պահեն, մինչեւ անգամ տեղ կուտան զոյգզոյն կեղծարարներու լեզուական ցնդաբանութեանց :

Մշակոյթը կը զարգանա՞յ, երբ Ակադեմիաներն ալ դառնան ծառայ ատեան մը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ԴԱՀԼԻՃԸ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԵՑԱՒ ԱՌԱՆՑ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

●

« ԱԼԺԵՐԻԱՆ ՖՐԱՆՍԱ Է »

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ.— ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՑԵՏԱՁԳԵՑ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԻՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ.— ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՔԱՆԱՏԱ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, վարչապետը անընդունելի գտած է ընկերվարական համագումարին առաջարկած պայմանները : Ուրեմն, մէկդի դնելով ընկերվարական նախարարներու անդամակցութեան խնդիրը, անմիջապէս ձեռնարկեց դահլիճին վերակազմութեան : Նոր նախարարներն են.— 1. Մորիս Լըմէռ, կուսակից զօր. տը Կոլի երբեմնի կազմակերպութեան : Անցեալ Օգոստոսին հրաժարած էր, միացեալ բանակի ծրագրին առթիւ : Այժմ կը վերադառնայ իբրեւ նախարար վերաշինութեան.— 2. Ռընէ Պիլլէռ, արմատական, խորհրդական պետական պաշտօնէութեան վերաբերեալ խնդիրներու.— 3. Անտրէ Մուանէ, անկախ, խորհրդական վարչապետական դիւանի եւ երիտասարդական ճակատի : Նախապէս եղած է առաջնակարգ օդաչու : 4.— Ֆիլիփ Մոնէն, անդամ դիւղացիական խմբակցութեան, որ նշանակուած է օդնական առեւտրական նախարարութեան : Առաջին անգամ է որ այս խմբակցութիւնը կ'անդամակցի Մենտէս Ֆրանսի դահլիճին :

Այս վերակազմութենէն ետք, վարչապետը ճամբայ ելաւ դէպի Քանատա եւ Մ. Նահանգները, ուր պիտի մնայ 10 օր :

× Ազգ. ժողովին ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Ալժերիոյ ըմբոստութեան մասին : Քննադատութիւնները ուղղուած էին վարչապետին դէմ, որ պատասխանեց ամենայն հանդարտութեամբ .

— Ալժերիա պիտի դրկենք բոլոր անհրաժեշտ ուժերը եւ նոյն իսկ աւելին : Ոչ մէկ վարանում, ոչ ալ կիսամիջոցներ, ապահովելու համար բարեկարգութիւնը եւ օրինապահութիւնը : Ամբողջ Ֆրանսան հպարտ է տեսնելով որ Ալժերիոյ Իսլամներու ստուար մեծամասնութիւնը անթերի հաւատարմութիւն ցոյց տուաւ : Յանցաւորները պիտի պատժուին : Կարելի չէ միջին ճամբաներով գոհանալ երբ խնդիրը կապ ունի ազգին միութեան եւ ամբողջութեան հետ : Անըմբռնելի է անջատումը : Ալժերիան Ֆրանսայի ամբողջական մասը կը կազմէ : Ամէն մարդ պէտք է գիտնայ այս բանը, միանգամ ընդ միշտ, Ֆրանսայի, Ալժերիոյ եւ արտասահմանի մէջ : Ոեւէ կառավարութեան չի կրնար տեղի տալ այս հիմնական սկզբունքին մէջ :

ԲՈՂՈՔ ՕՏԱՐ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

«Կարելի չէ բաղդատել Թունուզի եւ Ալժերիոյ կացութիւնը : Ալժերիան Ֆրանսա է, մինչ Թունուզը օտար երկիր մըն է սերտօրէն կապուած Ֆրանսայի, թէեւ հոն տեղի կ'ունենան քաղաքական խլրտումներ զորս պէտք է նկատի առնել : Բայց եւ այնպէս, նմանութիւն մը կայ երկու երկիրներուն կացութեան մէջ : Ֆրանսայի թշնամիները քաջալերանքներ եւ դրդումներ կը ստանան ռատիօ – Գահիրէի միջոցաւ : Այդ կարգի քաջալերանքները լրջօրէն կ'ազդեն մեր եւ Եգիպտոսի յարաբերութեանց վրայ : Ֆրանսան կ'ուզէ բարեկամական յարաբերութիւններ պահել արաբական աշխարհին հետ : Եկած է ժամանակը որ եգիպտական կառավարութիւնը չափէ իր պատասխանատուութիւնը, գիտնալով որ Ֆրանսա

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

❈ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❈

★

ՇԱԲԱԹԸ ՄԷԿ ԱՆԳԱՄ

Մեր աշխատակիցը, Հ. Եփրեմ Պօղոսեան, կը շարունակէ իր այնքան շահեկան շարքը,— «Պատմութիւն հայ մշակութային ընկերութիւններու» :

« Հանդէս Ամսօրեայ»ի վերջին թիւին մէջ (Յուլիս – Օգոստոս), կը յիշէ « Հայ Սանուց ընկերութիւն » մը, որ կազմուած էր Կ. Պոլսոյ ամերիկեան ծանօթ կրթարանին, Րոպըրթ Քոլէճի մէջ, 1871ին :

Այն ատեն քառասուն ուսանողներ կային այդ հաստատութեան մէջ :

Ընկերութեան գլխաւոր նպատակը եղած է «հայ աշակերտաց մտաւորական կարողութեան զարգացմանը նպաստել եւ նոյա լրագիր եւ գիրք հայթայթել» :

Քանի մը տարի վերջը, 1879ին, ընդլայնելով իրենց նպատակը, կ'որոշեն«կարելի եղածին չափ թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս օգնել հայ մանկտւոյն դաստիարակութեանը » :

Իսկ 1881ին Միութեան անունն ալ կը փոխեն, կոչելով «Հայ Ուսանողաց ընկերութիւն» :

Եւ կը յաջողին գործել ութ տարի, հակառակ բազմաթիւ դժուարութեանց :

Նկատելով որ օտար վարժարան մը կը յաճախեն, այս ուսանողները գնահատելի կանոն մը կը հաստատեն,— «Մասնաւոր օրեր որոշեր էին, մաքուր հայերէն խօսելու համար», ինչպէս որ կ'ընէին անգլերէն եւ ֆրանսերէն խօսելու համար » :

Ցետոյ, շաբաթը երկու անգամ, փոխն ի փոխը այցելելով Րումէլի – Հիսարի ազգ. աղքատիկ դպրոցը, «ձրիաբար դասախօսութիւն կ'ընեն եւ դպրոցական պիտոյք ալ կը նուիրեն աշակերտաց» :

Այս բոլոր տեղեկութեանց մէջ, ամէնէն սրտառուչը իրենց հաստատած կանոնն է,— « մասնաւոր օրեր որոշել, մաքուր հայերէն խօսելու համար» :

Անշուշտ խօսելու համար պէտք էր նաեւ սորվիլ :

Մանրամասնութիւններ կը պակսին, բայց տարակոյս չկայ թէ տղաքը բաւական չէին սեպեր վարժարանին մէջ աւանդուած դասերը եւ տեսակ մը լսարան կը կազմէին, կատարելագործուելու համար :

Ահա այսպէ՛ս կը գուրգուրային մայրենի լեզուին վրայ, 85 տարի առաջ, երբ այնքան դիւրին էր հայերէն սորվիլ :

Այժմ ամէն տեսակ հաւաքոյթներ տեղի կ'ունենան, շաբթուան ընթացքին : Ընտանիքներն ալ ունին մասնաւոր օրեր, թուղթ խաղալու համար :

Երբեք տրամադրութիւն չունին դաս տալու ոեւէ մէկուն :

Բայց, ի՞նչպէս կ'ըլլար, եթէ շաբաթը մէկ-երկու ժամ ալ յատկացնէին հայերէն սորվելու կամ կարդալու :

Իսկ մասնաւորապէս Երիտ. Միութիւնները ծերացա՞ծ կամ « սիվիլիզէ»ներու շարքէն դո՞ւրս եկած կ'ըլլային, եթէ շաբաթը մէկ անգամ ասուլիսներ սարքէին, քանի մը ժամ, իրենց անդամներուն համար, կարդալով, խօսելով եւ փոխադարձաբար օգտուելով :

Նոյնը տուներու մէջ :

ՎԱՀԷ

ՀԱՒԱՔԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա» նոր յօդուած մը հրատարակելով հաւաքական ապահովութեան մասին, կը դանդատի թէ արեւմտեան կարգ մը շրջանակներ «կը խեղաթիւրեն Խ. Միութեան առաջարկները հաւաքական ապահովութեան մասին : Այս առթիւ նորութիւն մըն ալ կը յայտնէ .

— «Բացորոշ է թէ Խ. Միութիւնը երբեք չէ պնդած Ատլանտեան դաշինքին լուծման վրայ, իբրեւ էական պայման հաւաքական ապահովութեան ցանցի մը հաստատման Եւրոպայի մէջ : Ուրեմն, սուտ է այն փաստը որուն կ'ապաւինի բրիտանական տեղեկատու դիւանը, ինչպէս դարձեալ սուտ են այն բոլոր փաստարկութիւնները եւ մասնաւորաբար ապարազան թէ Խ. Միութիւնը իր հաւաքական ապահովութեան ծրագրով ամէն բանէ առաջ կը ջանայ Եւրոպայէն հեռացնել Մ. Նահանգները :

× Մինչ Ուաշինկթըն մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Կրեմլինի հանդիսաւոր ընդունելութեան առթիւ կատարուած խօսակցութեանց, Լոնտոն որոշ վերապահում կը ցուցնէ : Այժմ Անգլիոյ մէջ ալ այն տեսակէտն ունին թէ աւելի գործնական է բանակցութիւններ կատարել դիւանագիտական ճամբով, փոխանակ տեսակցութիւն մը սարքելու չորս գլխաւոր վարիչներուն միջեւ : Չըրչիլ ինքն ալ կը կարծէ թէ Մալենկովի հետ մասնաւոր տեսակցութիւն մը անհրաժեշտ կրնայ դառնալ եթէ կացութիւնը վտանգաւոր հանգամանք ստանայ : Մէկ տարուան անցուդարձին վրայ հիմնուելով, Անգլիոյ մէջ կը կարծեն թէ Սթալինի յաջորդները կ'ուզեն կամ ստիպուած են աւելի ճկուն քաղաքականութեան մը հետեւիլ :

× Հիւլէական ուժի խաղաղ օգտագործման ծրագրին քննութեան առթիւ խօսք առնելով, Խ. Միութեան գլխաւոր պատուիրակը, Վիշինսկի կարգ մը քննադատութիւններ ուղղեց Ազգաժողովի քաղաքական յանձնախումբին մէջ : Ըսաւ թէ անհրաժեշտ է արգիլել հիւլէական զէնքերը, որպէսզի կարելի ըլլայ խաղաղօրէն օգտագործել հիւլէական ուժը : Ցետոյ տեղեկութիւններ հաղորդելով խորհրդային գիտուններու կատարած հետազօտութեանց մասին, ըսաւ թէ ելեկտրականութեան առաջին հիւլէական գործարանը կը գործէ Խ. Միութեան մէջ, 1954 Յունիս 27էն ի վեր :

ՄԵՐ ԹԵՐԹՕՆՆԵՐԸ

Բաւական համարելով մեր Գ. էջի թերթօնին՝ «ԵՏՔԸ»ի ցարդ հրատարակուած մասերը, իբրեւ պատկերներ Ա. Մեծ Պատերազմի սարսափներէն, Երեքշաբթի օր կը սկսինք հրատարակել նոր շարք մը՝

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Գրեց՝ ՍԵՊՈՒՀ

ուր այնքան կենդանի գոյներով կը նկարագրուին ազատագրական պայքարի ըսկզբնական անցքերը :

Երբ վերջանայ մեր աշխատակից Կ. Փոլատեանի «Լուսաւոր ճամբան», պիտի հրատարակենք նաեւ եւրոպական թերթօն մը, խիստ հետաքրքրական :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆ

Վերջին պահուն ցաւով կ'իմանանք թէ ուրբաթ օր մեռած է Պ. Մարտիրոս Սարեան, 82 տարեկան : Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի չորեքշաբթի :

Նախկին Դաշնակցական, հանգուցեալը գործօն դեր ունեցած է Իզմիրի մէջ, Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին :

Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարագաներուն :

ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԵԱՆ առժամեայ առաջնորդը, Խամիս Հոմեյտա, ձերբակալուեցաւ Եգիպտոսի ոստիկանութեան կողմէ, իբրեւ հետեւանք իրեն դէմ ուղղուած ամբաստանութեանց : Բուն գերագոյն առաջնորդը, Հասան Հոտէյպի, շատոնց բանտարկուած էր : Ահաբեկիչներու խոստովանութեանց համաձայն, առժամեայ առաջնորդը ոչ միայն գիտէր կազմակերպութեան գաղտնի խմբակին գոյութիւնը, այլեւ ստանձնած էր անոր ղեկավարութիւնը :

ՀԱՅՔ ԵՒ Հ. Յ. Դ.

Գ.

Ի՞նչ կը ներկայացնէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ ըստ էութեան, — այսօր ժամանակն է այս հարցումին պատասխանելու՝ ներկայացնելէ առաջ զայն ըստ իր հանգամանքին:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը այն կազմակերպութիւնն է, որ կ՚արտայայտէ հոգեվիճակ մը, — էօֆորի, բարձր տրամադրութիւն: Այլ կազմակերպութեանց մէջ՝ ինծի դժուար չէ ցոյց տալ եղերամայրերը, որոնք հետեւեցան Մեծն Արտաշէսի դաղաղին, զուր համարելով այլեւս ապրիլ՝ այն տրամաբանութեամբ թէ ցեղային հանճարը մէկ անգամ միայն կը փայլի եւ առաջին իսկ աղէտէն ետքը ուրիշ բան չի մնար ժողովուրդին, եթէ ոչ համակերպիլ դժբախտութեան եւ նետուիլ ունայնութեան փոսին մէջ կամ օտարին գիրկը: Ընդհակառակն, հրապարակ կու գայ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը աղաղակելով, ինչպէս Մեծն Արտաւազդ, թէ յիմարութիւն է յուսահատիլ եւ անձնասպան ըլլալ առաջին աղէտէն ետքը, վասնզի եթէ ցեղային հանճարը փայլեցաւ մէկ անգամ, կը փայլի երկրորդ անգամ եւս, երրորդ անգամ եւս, եւ Հայկազանց Ոգին դարձեալ կը հաստատէ իր գերազանցութիւնը դարերն ի վեր: Այս հաւատքն է որ կը ստեղծէ արտաւազդականութիւն մը, վերստին տիրապետելու կամքը, յաւիտենական գիմադրականութեան ոգին, բոլոր տեսակի թշնամութեանց դէմ ճակատելու կորով: Այդ հոգեվիճակն է, որ աղէտներէն ու ձախողութիւններէն չի պղտորիր երբեք եւ, ինչպէս երգի մը մէջ ըսուած է թէ միշտ բարձր կը հնչէ քաջ մարդուն ձայնը, նոյն այդ բարձր տրամադրութիւնն է որ փոքր ածուին մէջ արձանագրեր է արութեան մեծ գործեր՝ համաձայն խորենացիականութեան, եւ բոլոր աղէտներուն հակառակ՝ պահպաներ է Հայկազանց յաւիտենական ներկայութիւնը համաձայն արտաւազդականութեան: Վերջապէս՝ նոյն այդ պատմական, կամ եթէ կ՚ուզէք՝ հայկական էօֆորին է, որ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէջ դրեր է հաւատքի, յոյսի, խանդավառութեան, ոգեւորութեան կրակը, — ահա թէ ինչո՛ւ Դաշնակցականը չի յուսահատիր երբեք, կը կռուի, կը պայքարի, կը մարտնչի: Դաշնակցականը չի նմանիր թաց լուցկիներուն՝ այլ ընդհակառակն, կրակ կ՚առնէ դիւրաւ: Ահա թէ ինչո՛ւ Դաշնակցական հանդէս մը կարելի կ՚ըլլայ զանազանել տարբեր հանդէսներէ, Դաշնակցական ճառ մը կարելի կ՚ըլլայ զանազանել տարբեր ճառերէ: Վասնզի տաքութիւն կայ, ոգեւորութիւն, հրեղէն շունչ մը Դաշնակցական ամէն գործի եւ ձեռնարկի մէջ:

Պէտք է աւելցնել թէ էօֆորին զոր Դաշնակցութիւնը կը ստեղծէ, ամէնէն կարեւոր պայմանն է ժողովուրդին տոկունութեան եւ յարատեւութեան, ինչպէս մշակոյթին եւ ստեղծագործութեան:

Անհաւասիկ այդ էօֆորին է, որ, — այժմ ներկայացնելու համար Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ըստ իր հանգամանքին, — բանաձեւեր է ազգային արդար պահանջներ, առանց յուսահատելու աղէտներէն: Այսպէս, մենք կը գտանինք թէ ստեղծագործ ժողովուրդ մըն է հայ ժողովուրդը: Այն ժողովուրդներէն չէ, որոնք մակաբոյծ են եւ կ՚ապրին ուրիշին վաստակով: Հայ ժողովուրդը աշխատասէր եւ արդիւնաբերող ժողովուրդ է, կ՚աշխատի թեւադրուած իր ցեղին նկարագիրէն եւ կ՚արդիւնաբերէ համաձայն իր ցեղին հանճարին: Վերջապէս կը ծառայէ ի՛ր պատմութեան եւ մարդկայի՛ն քաղաքակրթութեան: Ստեղծագործ այս ժողովուրդը, ուրեմն, իր հո՛ղը կ՚ուզէ, որպէսզի շարունակէ պատմութեան յաւիտենական կշռոյթը: Իր հողերը կը պահանջէ, ճիշդ ինչպէս ուեւէ արհեստաւոր իր գործիքները կը պահանջէ: Քաղաքակիրթ ժողովուրդի վայե՞լ է միթէ, արհեստաւորը իր գործիքներէն զրկելու ձեւով, ստեղծագործ ժողովուրդ մը դուրս նետել իր հողերէն, կամ հանդուրժել որ դուրս նետուի իր հողերէն, ինչ որ միեւնոյն բանն է: Ոճի՛ր՝ քաղաքակրթութեան դէմ: Քաղաքակիրթ ժողովուրդի վայե՞լ է միթէ, Քորէայի եւ Ձինաստանի հողերը գրաւելու համար, պատերազմելու տանիլ ժողովուրդ մը, որուն հողերը գրաւուած կը մնան աշխարհի վրայ ուրիշ տեղ մը, ուրիշ ժողովուրդի մը կողմէ, անշնորհ եւ անտաղանդ: Եթէ արիւն պիտի թափենք հող գրաւելու համար, աւելի լաւ չըլլա՞ր որ մեր արիւնը թափենք մե՛ր հողերը գրաւելու համար: Այսքան պարզ եւ արդար բաներ է որ կ՚ըսէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Օրհնեա՛լ կուսակցութիւն, որ չարիք չի կամենար ուրիշին: Կ՚ըսէ միայն. — Թողէք որ աշխատիմ, հողերս վերադարձուցէք որ մշակեմ: Ես կրնամ վարել իմ ագարակս, ազատ ձգեցէք որ գատիմ աշխատիմ, ի՛մ ագարակիս մէջ: Այսքան արդար իրաւունքներ բանաձեւելու համար՝ հայ ժողովուրդը պէտք չունէր Մոսկուայի համալսարաններուն փրոֆէսէօրներուն կարծիքը նետելու հրապարակ, ոչ ալ Օքսֆորտի կամ Քոլոմպիոյ համալսարաններուն իրաւագէտ հեղինակութեանց խորհուրդին դիմելու:

Ուրեմն, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր պահանջները կը բանաձեւէ առանց ուղելու նմանիլ գայլին, որ ակէն ջուր կը խմէ եւ կը մեղադրէ թէ ջուրը կը պղտորէ այն անմեղ գառնուկը, որ կը փորձէ ջուր խմել իրմէ վար: Նման բարձր դիալեկտիկա սորվելու համար պէտք է երթալ Մոսկուայի կամ Օքսֆորտի համալսարանները, բայց մենք կը գոհանանք Աստուծոյ պարգեւած դիալեկտիկայով:

Թէ ստեղծագործ ժողովուրդ է Հայը, մշակոյթ տուեր է մարդկային պատմութեան, ո՞վ կրնայ ուրանալ: Ուրեմն իրաւունք ունի՞ ապրելու եւ զարգանալու: Այն ատեն՝ իրե՛ն վերադարձուցէք իր հողերը: Եթէ ըլլար ապիկար, մակաբոյծ, ամուլ ինչպէս անիծուած թզենին, լաւ կ՚ըլլար կտրել եւ նետել կրակը: Բայց քանի որ բեղնաւոր ժողովուրդ է, իր ծոցէն ծնած կուսակցութիւնը արդա՛ր է որ պահանջէ վերադարձնել իր հողերը, եւ վեհապետական իրաւունք այդ հողերը մշակելու:

Կան մարդիկ, որոնք կ՚ընդունին այս ամէնը իբրեւ արդար եւ ճշմարիտ, բայց կ՚առարկեն թէ մեր ժողովուրդը տակաւին երախայ է, ինքն իր գործերը վարելու կարողութիւն չունի: Թէ անհրաժե՛շտ է որ ուրիշ պետութիւն մը բռնէ մեր ձեռքէն, տատիս ընել սորվեցնէ մեզի: Սիրելի հայրենակիցներ, զայլին նոյն աւետարանն է որ կը կարդացուի տարբեր ձեւով՝ զառնամիտ գառնուկներու գլխուն: Այդ մարդիկը, եթէ տուտուններով մեծցած են, թող լաւ գիտնան թէ տուտուններու պէտք չունի հայ ժողովուրդը, որ քաղաքակրթութիւն է ստեղծեր առանց տուտուններու, մշակոյթ է ստեղծեր տուտուններէն անկախ, լեզու է ստեղծեր ի հեճուկս տուտուններուն: Եթէ կան կազմակերպութիւններ, որոնք լալաներով ու տատաներով կը կառավարուին, կը խնդրենք որ չխաթարեն Հայկի աւանդութիւնը եւ բարոյականը: Ինչ խօսք որ տուտուններու խնամքին կարօտ չա՛տ ժողովուրդներ, այս վերջին տարիներուն, հայրենիք եւ ազատութիւն պարգեւ ստացան:

(Շար.) Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԼԻՊԱՐԻՏ ՆԱԶԱՐԵԱՆՑ

Ես աւելի մեռելներու հետ կ՚ապրիմ քան թէ ողջերու: Յաճախ երկարատեւ խօսակցութեան մէջ կ՚ըլլամ անոնց հետ: Կը բաւէ որ բանամ անցեալին մատեանը, եւ անոնք ահա կը շրջապատեն զիս, կամար մը կը կազմեն գլխուս վերեւ իրենց բազուկներով: Անոնց լռութիւնը ոչ թէ լռութեամբ ու խաւարով կը պարուրէ զիս, այլ տարօրինակ եւ խաղաղ ճաճանչով մը՝ որով կը լուսաւորուի լքուած աշխարհը:

Սիրական մեռելներէս մէկն է Լիպարիտը՝ որ կեանքէն բաժնուեցաւ իր հետ գաղտնօրէն տանելով շատ մը գանձեր: Իր քանքարներէն բան մը չթողուց մեզի: Անարժա՞ն կը համարէր մեզ ժառանգելու զանոնք: Կը կարծէ՞ր արդեօք թէ տակաւին շատ ժամանակ ունէր իր կտակին մասին մտածելու:

Ալեզարդ գլուխը՝ որուն մէջ գաղափարի մեղուները կը բզզային անդադար, յաճախ բառի մը վրայ ծռած՝ ամբողջ օր մը կ՚անցընէր ան: Ամբողջ գիշեր մը խօսք՞ մը բիւրեղը անընդհատ կը յղկէր եւ բացարձակ ներդաշնակութեան հասնելէ ետք միայն կը գոհանար իր աշխատանքէն:

Ան մէկն էր այն հազուագիւտ անձերէն՝ որոնք մեր լեզուն սուրբ արձանային կերպարանքի մը տակ վարժուած են տեսնելու, կատարեալ գործերով, որոնց շարժումը կը հպատակի յաւերժական գեղեցկութեան անխորտակելի օրէնքներուն:

Հիւանդագին բան մը կար, պիտի ըսէր իր, անոր այս բծախնդրութեանը մէջ: Բայց երբ կը տեսնենք այսօր մեր լեզուին դէմ կատարուած անլուր մեղանչումները, որքան իրաւունք կուտան այն զայրոյթին՝ որ կը պոռթկար անոր հոգիէն, ի տես սխալ գործածուած բառի մը:

Երկարատեւ անշէջ սիրոյ մը կրակը անոր մտքին հայելիին մէջ ցոլացուցած էր մեր լեզուին չքեղ պատկերները: Անհանդուրժելի կը գտնէր ան որ դրիչ շարժող մէկը, ըլլայ բանաստեղծ, փիլիսոփայ կամ համեստ լրագրող մը, թեթեւ եւ անհոգի վերաբերում մը ունենար իր գործածած լեզուին հանդէպ:

Ցեղի մը հոգին կը բաբախէր անոր մէջ իր անսահման խորհուրդներով, եւ այդ ոգին, դարերու գաղտնիքին մէջ լուսեղէն թռիչք ստացած, ամենավառ գեղեցկութեամբ կը յայտնուէր հայ դրականութեան մէջ:

Այս մենակեացը անսքեմ վանական մըն էր որ մեր եկեղեցիներու ճարտարապետական տեսիլքը կը տեսնէր Թարգմանիչներու եւ անոնց յաջորդող ոսկեդարեան ստեղծողներու աշխատանքին մէջ:

Եւ ոչ միայն այսքան, այլ կ՚ամբողջացնէր տիեզերական խորհուրդը երաժշտութեամբ՝ որուն գաղտնիքներուն տիրացած ըլլալով՝ կշռոյթի ոսկեծուփ ծովին վրայ ճարտար նաւարկող մըն էր ինք:

Դեռ կը կարծեմ տեսնել զինքը «Յուսաբեր»ի նախորդ խմբագրատան այն խոնարհ, գրեթէ մթին սենեակին մէջ՝ ուր ամբողջ օրը ներկայ էր ան, նստած իր գրասեղանին առջեւ: Միշտ սրբազան յուզումով մը կը մտնէի ներս եւ հոն գտնելով Լիպարիտը՝ բերկրանքներուն ամէնէն լուսահոս աղբիւրէն կ՚անցընէի հոգեկան ծարաւս:

Ուիլքէի մէկ քերթուածին թարգմանութեանը համար իրեն դիմած էի: Զայն կատարած էի Ֆրանսերէնէ: Ուզեց անպատճառ բնագիրը տեսնել, գտայ եւ տարի զայն: Երեք չորս օր, երկար ժամերով, գլուխ գլխի փնտռեցինք բառարաններու օգնութեամբ իւրաքանչիւր բառին իմաստը:

— Կը տեսնե՞ս, ըսաւ ինծի, որքան ճոխացած է մեր աշխարհաբարը այս վերջին երեսուն տարուան մէջ, եւ յետոյ ինչո՞ւ զարմանալ, գրաբարը ոսկեհանք մըն էր եւ մենք այդ անսպառ հանքէն առատացանք թանկագին մետաղը:

Երբ հիւանդանոցն էր, կիրակի առաւօտ մը այցելեցի իրեն: Պզտիկցած, մեղրամոմի գոյնով, անարիւն ճպուռի մը կը նմանէր ան, բայց միշտ լուսաբաց հոգի մը: Եթէ չտեսնէիր սպիտակահեր գլուխը, պիտի կարծէիր թէ պատանի մը պառկած էր անկողնին մէջ: Բարձին տակ, իր քովը, սեղանին վրայ գիրքեր

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

★

ԺԲ. — ՍՓԻՆՔՍԸ

Ու անոնցմէ ի վեր, մեր բոլոր փնտռտուքները, հետազօտութիւնները, մեր ներաշխարհէն ներս ու նաեւ արտաքին աշխարհին մէջ, մեզ ո՞ւր են հասցուցած:

Աւելի բան մը գիտե՞նք, քայլ մը աւելի յառաջացա՞ծ ենք այդ մեծ առեղծուածին ճամբուն վրայ: Չեմ կարծեր:

Ուստի ի՞նչ մասնաւոր գաղտնիք կ՚ուզենք կորզել Սփինքսէն:

Երկրային կեանքին եւ հոգիի անմահութեան երկու պատկերացումները շատ աւելի գեղեցիկ ու պարզ են այստեղ, քան որեւէ ուրիշ տեղ: Սփինքսը՝ կեանքը, զոր կ՚ապրինք արեւուն տակ. բուրգը՝ ուր կ՚երթանք շարունակելու այդ կեանքը, տարբեր պայմաններու մէջ: Ուր կ՚երթանք, երբ դադրի շունչը մեր թոքերուն մէջ, մարի արեւին լոյսը մեր կոպերուն տակ:

Պատասխան նոյնը կ՚ըսէ, աւելի մանուածապատ նախադասութիւններով: Մօտէս՝ նոյնը, տարբեր բառերով:

Սփինքսին մէջ առեղծուած փնտռելով, պարզապէս կը մատնենք մեր անկարողութիւնը: Կը նմանինք ճամբորդի մը, որ շարունակ ետին կը դառնայ, որովհետեւ վստահ չէ, թէ ուր կ՚երթայ:

Ոչ, կարելի չէ հաւատալ, թէ առեղծուածին լուծումը մեր ետին է, եթէ իրապէս կայ առեղծուած, կամ եթէ տրուած է մարդուն լուծել այդ առեղծուածը:

«Առեղծուածը» կարդալու եկած չէինք, ի հարկէ, Գահիրէի հնութեանց թանգարանին, մզկիթներուն կամ ուրիշ զանազան վայրերու մէջ: Մենք պարզապէս կ՚ուզէինք տեսնել, ինչ որ ձգած էին իրենց ետին քաղաքակրթութեան ամենահին օրրաններէն մէկուն մէջ ապրած, ստեղծագործած ու յետոյ անցած գացած այդ մարդիկը: Եւ ինչ որ կտակած են անոնք մեզի, ոչ միայն վերին աստիճանի հետաքրքրական է, այլեւ իրապէս գեղեցիկ, հզօր:

Եգիպտացիները յաւիտենականութեան համար աշխատած են կարծէք: Անոնք ինչ որ շինած են, բուրգ, մեհեան, արձան, նկար, շինած են տեւելու համար յաւիտենապէս:

Զարմանալու ոչինչ կայ այս տեղ: Անոնք կը հաւատային յաւիտենականութեան, առարկայական, նիւթական յաւերժութեան մը: Մարմարը, կրանիթը, անոնց վրայ փորագրուած մտածումը, ու նաեւ մարդը, մարդը իր զմռսուած մարմինով, այդ բոլորը անոնց համար յաւիտենապէս պիտի ապրէին: Այս ըմբռնումին կը պարտինք հազարաւոր տարիներու մէջէն մեզի հասած մարդկային այդ անգնահատելի վկայութիւնները: Ի՞նչ են ձգած մեզի անոնցմէ առաջ կամ վերջը ապրող միւս քաղաքակրթութիւնները:

Ի՞նչ կը մնայ Հիթիթներէն, Փիւնիկեցիներէն, հզօր Բաբելոնէն կամ Ասորեստանէն:

Գրեթէ ոչինչ, Եգիպտականին հետ բաղդատմամբ: Շնորհիւ այս անպարտ մնացած վկայութիւններուն, այսօր գիտենք թէ ի՞նչպէս կ՚ապրէին անոնք, ի՞նչ կ՚ուտէին, ի՞նչ կը խմէին, ո՞ր արմտիքներն ու բոյսերը կը մշակէին, ընկերային, կրօնական ի՞նչ ըմբռնումներ ունէին, ո՞ւր էին հասած ստորագրաշխութեան, տիեզերագիտութեան, բնագիտութեան, քիմիաբանութեան եւ միւս բոլոր գիտութիւններուն մէջ, ինչպէս եւ արուեստներուն:

Ինչ հզօր ճարտարապետներ... Երկրաչափութիւնը գաղտնիք չունէր անոնց համար: Տրուած թեքնիք միջոցներով կարենալ կառուցանելու համար այդ բոլորը, իրապէս հանճարեղ մարդիկ պէտք է ըլլային անոնք, մեծատաղանդ արուեստագէտներ, անմրցելի գիտուններ:

Վերջապէս այսօր գիտենք, իրենց յետին մանրամասնութիւններով, անոնց նիստ ու կացը, անոնց բարքերը, անոնց ապրած կեանքը:

Այդ կեանքն է, որ խօսուն չարժապատկերի մը պէս մեր առջեւ կը փռէր մեր առաջնորդուհին, Տիկին Մամլուք, մեզ պտըտցնելով հնութեանց թանգարանի սրահներուն մէջ: Տէր եւ Տիկին Պալար փնտռեր գտեր էին այս զմայլելի կինը, լաւագոյն մասնագէտներէն մէկը եգիպտագիտութեան: Անոր խօսքերուն, տուած բացատրութիւններուն հմայքին տակ, մեր աչքերուն դիմաց կը կենդանանար իւրաքանչիւր մոմիա, արձան, նկար ու քանդակ:

Կը զարմանայի մանաւանդ, թէ ինչպէս ջուրի պէս կը կարդար այդ տարօրինակ նշանները, որոնք թռչուններ էին յաճախ, բազէ, արագիլ, արծիւ, օձ, նժար, սուր, նիզակ, այլազան կենդանիներ, ամէն տեսակ առարկաներ, կամ երկրաչափական պատկերներ:

Ինչ չքեղութիւն գամբարաններու, ինչ նրբութիւն եւ հզօրութիւն արձաններու դէմքերուն վրայ: Անոնցմէ ոմանք իրական աչքերով կը նային մեզի: Առաջին անգամն է, որ կը տեսնէին այդպիսի բան: Զանազան բաղդատութիւններով շինած են մարդկային իրական աչքեր, որոնք կը նային հազարաւոր տարիներէ ի վեր, առանց կորսնցնելու իրենց կենդանութիւնը: Հապա մոմիանե՞րը, ինչ արուեստ, ինչ գիտութիւն...

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(21) (Շար.)

ՏՈՄՍԵՐ

ՋՈՒԳԵՐԳ

★

Հին – գլուխ հայրիկը ·
— Ազատն Աստուած այն օրից, Երբ հաճեցաւ շունչ փչել — Իմ հողանիւթ շինուածքին — Կենդանութիւն պարգեւել :
Նոր – գլուխ զաւակը ·
— Թոմպուլ աղջիկ, հո՛ս եկուր, Ինծի մէկ պաչիկ մը տուր··· Թռլալա՛մ, թըռլալա՛մ ···

×

— Բամ, Փորոտան բարձունս բոմբիւնք յԱրարատեան դաշտն ի վայր — Արի ա–րանց ալիւնք յեռանդն առատանան ի հը–րապայր ···
— Սուլթան Բէկը ամուսնացաւ — Եւ իր ընտրածին նա առաւ — Էլ հիմա մէջքդ չի ցաւում — Հաստ խալային արժանացաւ··

×

— Արիք Հայկազունք, յառաջ ընթա–նանք — Սահմանադրութեան նոր բարեւ մ'ալ տանք —— Որ ազգն երբ զանի փր–կարար կոչեց— Նոր հոգի, նոր կեանք անոր պարգեւեց ···
— Ե՛ս, ուր հեւ նո պընանաս, ուր հեւ նո պընանաս, թուտէ՛յ ···

×

— Թէ հայրենեաց պսակադիր, —– Գող–թան քնարք լռել են — Երկնից Թող գան անմահ հոգիք — Հայոց քաջեր պսակել ··
—Փառի ժը թ'էմ, ժը թ'էմ, ժը թ'էմ–ը, աւէֆ իվռէսը, ֆոմ իւն մէթռէ՛ս···ը ···

×

— Ծիծեռնակ, ծիծեռնա՛կ — Դու գար–նան սիրուն Թռչնակ — Դէպի ո՞ւր ինչ ա–սա — Թռչում ես այդպէս արագ ···
— Սէօյլէ՛, սէօյլէ՛, նիչիւն պէնի սէվ–մէտին, եալլա՛յ···

×

— Ո՛վ մեծասքանչ դու լեզու — Ո՛վ հնչտ բարբառ մայրական — Քաղցրահն–չիւն բառերուդ — Նըման արդեօք այլ տեղ կա՞ն ···
— Պէսամէ, պէսամէ մուչօ, Իչ թայմ այ ֆլինկ թու եուր լիփս այ հիըր միւզիք տիվայն ···

×

—Վէրքերով լի ջան Փեսայ իմ,—Թա–փառական ,քուն չունիմ — Նարխ փոխան զէնքս եմ գրկեր— Մի օր հանգիստ քուն չունիմ···
— Թոլամ, թոլամ, իմ Մարիամ — Ե–կուր երթանք մենք պայրամ — Ես քեզի առնեմ շատ փիսթան — Շափխա, կօշիկ եւ մինթան ···

×

— Մէկ խօսք ունիմ, ինխիմաղով—Ան–գաճ արի, օվ աչկիլուս — Սրտումս ին – Թիզար ունիմ — Քու տիսըն բարօվ, աչ–կիլուս···
— Թռալլալ լա՛մ ···

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Վայրն, Թերթեր եւ բառարաններ՝ որոնց–մէ չբաժնուեցաւ երբեք մինչեւ կեանքին վերջին ժամը :

Այսպէս մեռաւ քանքարաթաքոյցը : Տարաւ իր հետ գրեթէ ամբողջ հարստու–թիւնը՝ որուն միայն փշրանքները մնա–ցին մեզի :Բայց մեծ դաս մը կրնանք առ–նել իրմէ, մենք՝ որ գաղտնի ոչինչ կը պահենք մեր մաքին եւ հոգիին մէջ, մենք՝ որ կը փորձենք տալ ամբողջը, ո–րովհետեւ օրերը գաղտնիօրէն կը սահին եւ դեռ յղկուած չէ հանածոյէն փրցուած բիւրեղը :

Մեծ դաս մը· բծախնդիր ըլլալ իրեն պէս· չթողուլ որ մեղանչեն մեր լեզուին դէմ : Պահպանել զայն մոլեգին սիրով, անսահման խանդաղատանքով, իբրեւ աս–տուածներէն տրուած ընծայ մը :

Դասը՝ զոր կրնանք առնել իրմէ, մեզ ա–ւելի պիտի մօտեցնէ մեր լեզուին արժէք–ներուն : Անոր նման պիտի հասկնանք որ դարերու մարմնացեալ սարսուռը կայ, լոյսի եւ ստուերի բիւրեղացեալ խոր–հուրդը իւրաքանչիւր բառին մէջ՝ որ ինքնին ողի մըն է, պատկեր մը տեղերքի անսահման շունչով Թաթաւուն :

Պիտի հաղորդուինք խորունկ իմացու–թեամբ անոնց հետ ՝որ պատմագիր էին եւ նաեւ բանաստեղծ, ինչպէս Խորենա–ցին, եւ հայ խօսքը ոսկեհուր չրթունքնե–րէ մեզի փոխանցուած՝ աղօթք է եւ նը–ւագ, քաղցրամրմունջ մեղեդի եւ հզօրա–շունչ պատգամ :

Այս դասը միայն :

Ոչ երբեք իրեն պէս քանքարաթաքոյց ըլլալու մեղքը· որովհետեւ արդէն կեան–քի ճամբան մօտ է իր վախճանին, եւ դեռ երազներ կան, լուսաճաճանչ յոյսեր, ցա–ւատանջ հայրենի կարօտներ, անզուսպ սպասումներ՝ որոնք կը պահանջեն մեր արիւնն ու արցունքը, մեր սրտին ամբողջ հեւքը :

Արդեօ՞ք մինչեւ հիմա ապրեցին ան–ցուցինք մեր օրերը, եւ մեր գլխերնուս անվախճան հսկումին մէջ չկարողացանք հոգեկան արեւով հասունցնել անուրջի կախարդական պտուղները :

Պէտք է ուրեմն մտածել մահուան վը–րայ, ուպէսզի «գրողն ըլլանք մեր ծած–կուած գանձերուն»· իմ մեռելներուս պատուէրն է ասիկա· անընդհատ յղկել ինչ որ ձեւ ու կերպարանք պիտի առնէ եւ մաքրաշող կամուրջ մը պիտի ըլլայ մեր լեզուին յաւերժական գեղեցկութեան մէջ :

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՍԿՈՎՏԱԿԱՆ

Տէր եւ Տիկին հանդէսի կ'երթան՝ հը–րաւիրատոմսով : — Հանդէսի կէսին հանգամանկութիւն մը կը սկսի : Տիկինին վրայ մարելիք կուգայ, եւ ամուսինը զինք շալկած տուն կը տանի :

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԱՐՒԱԶՆ
(ԱՐՏՕ ՏԷՐԵԱՆ)

Անցեալ Յուլիս 4ին Թեհրանի մէջ մե–ռաւ բանաստեղծ Արիազն (Արտօ Տէր–եան) : Ծնած էր 1892ին Թեհրան : Ուսումը առած է տեղւոյն «Հայկազեան» դպրոցը : Իբրեւ սիրող մասնակցած է դերասան Ար–մէն Արմէնեանի եւ դերասանուհի Սիրա–նոյշի Թատերական ներկայացումներուն : Ան իր պարսկերէն ներկայացումներով նպաստած է Թեհրանի պարսիկ Թատրոնի դեղարուեստական շարժման :

Արիազն օժտուած էր բանաստեղծական ձիրքերով : 1930ին լոյս ընծայած է «Սըր–տիս դիւանը» : Իր տաղաւորներու խորքը փիլիսոփայական, բարոյախօսական է : Ունի նաեւ հայրենասիրական, ժողովր–դական, քնարական էջեր եւ արձակ բա–նաստեղծութիւններ : Լեզուի պարզու–թեան հետ ունի զգացումի անկեղծու–թիւն : Իր ըմբռնումով բանաստեղծին կո–չումն է ծառայել ժողովուրդի շահերուն :

Արիազն մեծ դեր ունեցած է Նարեկի Թարգմանութեան մէջ, օգնելով Լիւք Անտոէ Մարսելի, երբ Փարիզ կը գըտ–նուէր :

Արիազն ունի նաեւ արձակ գրուածք–ներ, «Ոսկէ Թռչունը», «Էդ կարապը», «Փշրուած Բէմանչէն» եւն· որոնք լոյս տեսած են պարբերաթերթերու մէջ :

Թաղումը կատարուած է մեծ շուքով եւ գինուորական պատիւներով : (Հանգուց–եալը գնդապետի աստիճան ունէր) : Ցու–ղարկաւորներուն մէջ կը գտնուէին պար–սիկ երեւելիներ :

«Թէհղնա» Թատերական բաժնին մէջ կարեւոր գործունէութիւն ունեցած էր : Իր մահուան քառասունքին առթիւ սար–քուած հանդէսին պարսիկ բանաստեղծ Աղայէ Աթաօլլա Ֆասիհին արտասանած է Արիազնի նուիրուած իր մէկ գեղեցիկ բա–նաստեղծութիւնը : Իսկ Աղայէ Մօէզ Դի–ւան Ֆէքրին խոր յուզումով կանգ առած է այն ծառայութեանց վրայ զոր Արիազն մատուցած է Իրանի բեմին :

ԷՐՆԸՍԹ ՀԵՄԻՆԿՈՒԷՅ

Ինչպէս գրեցինք, այս տարուան գրա–կանութեան Նոպէլի մրցանակը շահեցաւ ամերիկացի ականաւոր գրագէտ Էրնըսթ Հեմինկուէյ :

Այս առթիւ Շուէտական Ակադեմիային մնայուն քարտուղար Էօսթերլինկ պաշտ–պանելով Հեմինկուէյի Թեկնածութիւնը կ'ըսէր·— «Եթէ ճիշդ է որ Հեմինկուէյի նախկին գործերը բիրտ եւ անպատկառ են եւ կը հակասեն Նոպէլի հիմնարկութեան բարոյական պահանջներուն, սակայն ա–նոր մօտ կը գտնենք հերոսական ճարտա–սանութիւն մը, կեանքի սէր, առնական հիացում մը հանդէպ անոնց որ դէպի պայքար եւ մահ կ'երթան» :

Նոպէլի մրցանակի տասնեւութ ակա–դեմականներուն վճիռը կանգ առաւ եր–կու ընտրելիներու վրայ՝ Հեմինկուէյ եւ Լեքսնէս :

Հեմինկուէյ կը քննադատուէր իբրեւ անկարգ, Թէ լեզուի եւ Թէ կեանքի մէջ, իսկ Իրլանտացի Լեքսնէս իր ձախակողմ–եան հակումներուն համար : Անկարգու–թիւնը նկատուելով իբրեւ նուազ ծանրա–կշիռ քան քաղաքական ձգտումները, նա–խապատուութիւնը տրուեցաւ Հեմին–կուէյի :

1924էն ի վեր արդէն Հեմինկուէյ ու–շադրութիւն կը գրաւէր, եւ մարդիկ մեծ փառք մը կը նախատեսէին անոր համար :

Հեմինկուէյ այս տարի մեծ արկած մը անցուց երբ քանի մը ամիս առաջ Քենիա գացած էր իր կնոջը հետ, ուսումնասիրե–լու համար Մաօ Մաօներու ըմբոստու–թիւնը :

Օդանաւը ինկաւ ճախճախուտ վայր մը, լեցուն փիղերով եւ կոկորդիլոսներով : Ամբողջ աշխարհ իրմէ լուր չունեցաւ ըլ–լան 24 ժամ եւ իր մասին գովեստներ եւ մահերգներ հիւսեցին, նոյն իսկ, հարս–տութեան չափը տուին, — տարեկան 25 միլիոն եւայլն :

Անտոէ Ժիտ ժամանակին կը գրէր Թէ Հեմինկուէյ ամէնէն շատ «եւրոպականա–ցած» ամերիկացի հեղինակն էր : Հեմին–կուէյ ծնած է 1898ին : Հայրը բժիշկ էր : Ինք շատ մարզասէր : Դպրոցը ձգեց 15 տարեկանին : 19 տարեկանին լրաբերն էր ամերիկեան Թերթի մը : Ասկէ զատ փո–ձած է բազմաթիւ արհեստներ :

1921ին Փարիզ է ուր կը սկսի վիպակ–ներ գրել Միտըլուեսթի իր մանկութեան մասին : Յետոյ գրեց «Գարնան հեղեղ–ները» : 1926ին մեծ յաջողութիւն ունեցաւ իր «Արեւը» գործը, իսկ անդուլթ նկար մըն է «Ամերիկացիները» Փարիզի մէջ» գործը :

Անոր այս գործը կորովի է եւ շատ մեծ է ազդեցութիւնը իր ոճին, իր ժամանակի գրական արուեստին վրայ մասնաւորա–բար վերջին «Ծեր մարդը եւ ծովը» գործովը, որ արժանացաւ նաեւ «Փուլի–ցըր» մրցանակին :

Սպանիան կը հրապուրէր զինք, մանա–ւանդ ցլամարտը, Թէեւ «երբեք ցլամար–տիկ մը պիտի չկրնամ ըլլալ, կ'ըսէ, շատ եւ շատ ալ ճախաւեր եմ» : Հոն եղած մի–ջոցին կը պայթի քաղաքացիական պա–տերազմը եւ ինք ողի ի բռին կ'օգնէ հան–րապետականներուն :

Եւ ահա կ'երեւայ Ափրիկէի մէջ : Կը հիանայ երկրին եւ կը գրէ «Ափրիկէի կա–նանչ բլուրները» եւ «Քիլիմանճարոյի ձիւները» գիրքերը :

1944ին, պատերազմին կրցած էֆրանսա անցնիլ եւ պահուիլ Պրըթանիի դիմադը–ական ճակատի ըմբոստներուն մէջ :

Պատերազմէն ետք Քուպա կ'երթայ ուր ձկնորսութիւն կ'ընէ :

Հեմինկուէյ հինգերորդ Ամերիկացին է որ կը ստանայ Նոպէլի մրցանակը : Այս տարի ոսկի շքանշան մը եւ 35·066 տոլար է զոր Շուէտի Կիւսթավ Զ· Ադոլֆ Թա–գաւորը պիտի յանձնէ իրեն, Դեկտեմբեր 10ին հանդիսաւոր արարողութեամբ մը :

1901էն ի վեր Նոպէլի մրցանակը կը տր–ուի աշխարհի ամէնէն ականաւոր գաղա–փարապաշտ գրագէտին :

Հեմինկուէյ տակաւին արկածախնդրա–կան կեանք մը կը վարէ եւ մրցանակի ընտրութեան ատեն կատակով կ'ըսէին Թէ քանի որ իր անունը մրցանակի գրատախ–տակին վրայ կը գտնուի, կրնանք հիմա անոր տալ, նախ քան մեռնիլը :

Իր միւս մրցակիցներն էին Իրլանտացի Լեքսնէսը, Յոյն Քազանցաքիսը, եւ Փը–րանսացի Ալպէռ Քամիւն :

Ցարդ 48 Նոպէլի մրցանակաւորներէն 12ը անգլիախօս երկիրներէ են : Ֆրանսա ունի ութ պսակաւորներ, Բրիտանիա եօ–Թը, Գերմանիա եւ Մ· Նահանգները հին–գական իւրաքանչիւրը, Տանըմարքան, Ի–տալիա, եւ Նորվեկիա երեքական իւրա–քանչիւրը, Լեհաստան, Սպանիա, եւ Զը–ւիցերիա երկուական ամէն մէկը, Պել–ժիա, Չիլի, Ֆինլանտա, Հնդկաստան եւ Ռուսիա մէյ մէկ իւրաքանչիւրը :

Երբ լրագրողները հաւաքուեցան Հեմին–կուէյի շուրջ, շնորհաւորելու իր մրցա–նակը, ամերիկացի գրագէտը, բսաւ·

— «Մրցանակին գումարով կրնամ վճարել պարտքերս, ութ հազար տոլար, իսկ մնացեալը պիտի օգտագործեմ շատ խելացի կերպով» :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (47)

ԵՏՔԸ···

●

Նախ քան մենք զէնքը կը բարձենք, մէկը մեզ մէկդի կը քաշէ·

— Ի՞նչ նորութիւն դուրսը, կը հարցնէ ան :

— Ոչ մէկ նորութիւն, կը պատասխա–նեմ ես :

— Իսկ ռազմաճակա՞տը· առի՞նք մենք վերջապէս Վէրդէօնը :

Մենք իրարու կը նայինք :

— Չէ՞ որ արդէն շատոնց հաշտութիւն կնքուած է, կ'ըսէ Ալպերտ հանդարտե–ցնող եղանակով :

Ան կը ծիծաղի· անախորժ, մայող ծի–ծաղ մը···

— Նայեցէք որ ապուշի պէս ծուղակը չիյնաք : Անոնք դարանակալ կը սպասեն միայն որ մենք դուրս գանք : Ու այն ա–տեն մէյ մըն ալ տեսաք բռնեցին ու չի–տակ ռազմաճակատ···

Ու խորհրդաւոր շեշտով մը կ'աւելցնէ·

— Չիս անոնք անգամ մըն ալ ձեռք չեն անցըներ···

Բեռդեկեր ձեռք կուտայ մեզի : Մենք շփոթած ենք, վասնզի կը կարծէինք Թէ ան կայծիկի նման պիտի ցատկռտէր, պո–ռար, կանչէր, ծամածռութիւններ ընէր կամ առնուազն շարունակ ցնցուէր ու դո–ղար : Ատոր փոխարէն ան կը ժպտէր մեզի ծուռ, խեղճուկ ժպիտով մը ու կ'ըսէր·

— Դուք անշուշտ, չէք կարծեր Թէ զիս այս վիճակին մէջ պիտի գտնէք, այնպէս չէ՞ :

— Բայց դուն բոլորովին առողջ կը Թը–ւիս, կ'առարկեմ ես, ի՞նչ բանէ կը տա–ռապիս հապա :

Ան կը շփէ ճակատը :

— Գլխու ցաւերէ : Կարծես օղ մը գըլ–խուս յետակողմին մէջ··· ու յետոյ Ֆլ–եորի ···

Ֆլեորիի շուրջ տեղի ունեցած կռիւնե–րու պահուն ամբութիւն մը փլեր էր Բեռ–դեկերի վրայ, ու ան քանի մը ժամ մնա–ցեր էր աւերակներու տակ՝ երեսը դերա–նի մը ճնշումով ուրիշ մէկու մը մինչեւ փորը ճեղքուած աղիքին սեղմուած : Վի–րաւորը սոսկալ կը ճչէ, ու ամէն անգամ արեան ալիք մը կը հոսի Բեռդեկերի ե–րեսն ի վար :Այս աղիքները տակաւ դուրս կը Թափին պատռուած փորէն, ըս–պառնալով զինքը խեղդել : Բեռդեկեր, որպէսզի կարողանայ շունչ քաշել, ստիպ–ուած զանոնք ետ կը մղէ, ու միշտ, երբ ձեռքը աղիքներուն կը դպցնէ, կը լսէ վի–րաւորի խուլ հառաչը :

Բեռդեկեր կը պատմէ այս ամէնը բո–լորովին ճիշդ ու սահուն կերպով : Ու կ'ա–ւելցնէ ·

— Ամէն գիշեր կը վերապրիմ այդ տե–սարանը ու կը սկսիմ խեղդուիլ· ու սեն–եակը լեցուն է ճերմակ լպրծուն օձերով եւ արիւնով :

— Սակայն, քանի որ գիտես հիւանդու–Թեանդ պատճառը, չե՞ս կրնար միԹէ բան մը ընել անոր դէմ, կը հարցնէ Ալբերտ :

Բեռդեկեր կը Թօթուէ գլուխը :

— Ոչ մէկ բան կ'օգնէ, մինչեւ իսկ երբ արԹուն եմ : ՄուԹն իյնալուն պէս՝ ա–նոնք, օձերն ու արիւնը, միշտ ալ հոն են :

Բեռդեկեր կը սարսռի

— Տունը եղած ատենս պատուհանէն դուրս ցատկեցի եւ մէկ ոտքս կոտրեցի : Անկէ ետքն է որ զիս հոս բերին : Ու լաւ է որ այդպէս եղաւ· ապա Թէ ոչ՝ ով գիտէ տակաւին ինչեր կրնամ ընել :

Հրետաձիգի համազգեստով մէկը հռհռա–լով կ'անցնի մեր մէջէն ու՝ պիրկ Թեւերը երկնցուցած՝ կը մռմռէ·

— Զզոյշ, ձեռք չդպցնէք· ես ռումբ մը կլլած եմ : Զգոյշ··· զգոյշ, եԹէ ոչ՝ կը պայԹիմ :

— Իսկ դո՞ւք ինչ կ'՚ընէք, — կը դառ–նայ մեզի Բեռդեկեր, քննուԹիւն տուի՞ք արդէն :

— Շուտով պիտի տանք, կը պատասխա–խանէ Լուդվիգ :

— Իսկ ես, երբեք, այլեւս երբեք պիտի չյաջողիմ, կ'ըսէ Բեռդեկեր մԹագնած, ինծի պէս մէկը չեն ձգեր որ երախանե–րուն մօտենայ :

(Շար·)

Է· ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

պատրաստ է ձեռք առնելու բոլոր միջոց – ները, ղաղրեցնելու համար անհանդուր – ժելի յարձակումներ: Կ'ուզեմ հաւատալ թէ պիտի լսուի այս կոչը »:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, անկախ երեսփոխան մը Ալժերիոյ բարեկարգու – թեան պատասխանատուները «աններելի սխալ մը գործեցին, չխափանելով ահա – բեկիչներուն Նոյեմբեր 1ի յարձակումը : Քիչ մնաց որ ամբողջ Հիւս. Ափրիկէն բռնկէր » :

Համայնավար կուսակցութեան ներկա – յացուցիչները պահանջեցին ... «դադրեցնել զսպողական գործողութիւն – ները եւ գոհացնել Ալժերիոյ ժողովուր – դին ազգային տենչերը» :

Ի վերջոյ որոշուեցաւ յետաձգել հար – ցապնդումները: Միեւնոյն նիստին մէջ Դեկտեմբեր 3ին յետաձգուեցաւ ազգ. ա – պահովութեան գաղտնիքներու յայտնու – թեան քննութիւնը :

× Վերջին լուրերու համաձայն, զին – ւորական գործողութիւնները դժուարա – ցած են, իբրեւ հետեւանք տեղատարափ անձրեւներու: Բայց եւ այնպէս ընդհա – րումներ տեղի ունեցած են երկու ցետե – րու վրայ, արեւելեան Ալժերիոյ լեռնե – րուն մէջ:

× Պետական պաշտօնեաները դժգոհու – թեան ցոյց մը սարքած էին ուրբաթ օր, Օփերայի հրապարակին վրայ, թոշակի յաւելում պահանջելով: Տեղական թեր – թերը կ'ըսեն թէ հազիւ երեք հազար պաշտօնեաներ կը մասնակցէին : Թղթա – տարական պաշտօնեաներու մէկ սենտի – քան ալ գործադուլ մը սարքած էր նոյն օ – րը, բայց սպասարկութիւնը խանգարուե – ցաւ միայն կարգ մը կայարաններու մէջ: Այս ցոյցերը ազդարարութիւններ են, եւ ի հարկին ընդհ. գործադուլ մը պիտի կազմակերպուի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավա – րութեան մէկ ներկայացուցիչը Փարիզ գալով, մասնաւոր տեսակցութիւն մը ու – նեցաւ Պ. Մենտէս Ֆրանսի գրասենեակին բարձր պաշտօնատարներէն մէկուն հետ , Փարիզի համաձայնութեանց եւ Սարի հարցին կարգադրութեան մասին: Գեր – ման պաշտօնատարը անմիջապէս վերա – դարձաւ: Կը կարծուի թէ Տոքթ. Ատըն – աուըր վճռած է վաւերացնել բոլոր հա – մաձայնութիւնները:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ երկու նա – խարարներ հրաժարեցան, իբրեւ հետե – ւանք վարչապետ Փափաղոսի կարգ մը յայտնութեանց: Մառեշալը հրապարա – կաւ հաստատեց թէ առեւտրական նախա – րարը, Մարքեզինիս, որ «հրաժարեցաւ» անցեալ ապրիլ 2ին, գերմանական ընկե – րութեանց յանձնած էր Յունաստանի ան – թելի եւ հեռաձայնի բոլոր սպասարկու – թեանց մենաշնորհը :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ վարչապետը Մ. Նահանգ – ները պիտի երթայ Նոյ. 20ին եւ պիտի մնայ մինչեւ Դեկտ. 5: Պիտի ջանայ զործնական աջակցութիւն ապահովել , վերջ տալու համար երկրին զինուորական գրաւման որ կը շարունակուի 1945էն ի վեր:

ՀԱՅԻ ՏԱԳՆԱՊ կը տիրէ Եուկոսլա – ւիոյ մէջ: Նախագահը, մառեշալ Թիթօ բացատրեց թէ պատճառը այն է որ 1.600-000 թոն ցորեն հասած է հունձքէն, փո – խանակ 2.500.000ի, ուրեմն ստիպուած են ցորեն ներածել Մ. Նահանգներէն: Մա – ռեշալը պատուիրեց իր հայրենակիցնե – րուն քիչ հաց ուտել եւ աւելի շատ՝ լու – բիա եւ գետնախնձոր: Այս առթիւ թեր – թերը կը գրեն թէ Եուկոսլաւ մը միջին հաշուով երկու հարիւր քիլօ հաց կ'ուտէ ամէն տարի, Իտալացին՝ 154, Ֆրանսա – ցին՝ 126, Գերմանը՝ 124, Պելժը՝ 109 , Հոլանտացին՝ 99:

ՄԱՐԱԽՆԵՐԸ ահագին աւերներ գործե – ցին Մարոքի մէջ, 400.000 հեկտար տա – րածութեան մը վրայ: Այս տարի այնքան կատղած են որ ոչ միայն բոյսերուն, այլ եւ կենդանիներուն եւ մանուկներուն վրայ կը յարձակին խածնելով ականջները եւ բերանները եւ վէրքեր պատճառելով : Մասնաւորապէս վնասուած են Սուսի շր – ջանին մանր հողագործները: Հունձքերու կրած վնասը կը հաշուեն 500 միլիոն ֆր., 387 միլիոնը ներկայ հունձքին, 113 մի – լիոնը գալիքին համար: Շատ մը վայրե – րու մէջ հեռաձայնի հաղորդակցութիւն – ներն ալ խզուած են: Մարզպանը որոշեց թունաւոր նիւթեր տարածել օդանաւերու միջոցաւ :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ խաչի մասնաճիւղին :

Յօգուտ օդափոխութեան կայանի շէնքին

Կիրակի 14 Նոյ. ժամը 16 – 24

Քաղաքապետարանի Վոլթէռ սրահին մէջ

Կը նուագէ՝ ՊԱԶԻՁԱ

Համբաւաւոր նուագախումբը

Գեղարուեստական բաժին, անակնկալներ

Ներկայացում՝ ԲԱՐԵՐԱՐԸ հեղինակ Գ. Վահան, զաւեշտ մէկ արար :

Կը մասնակցին՝ Ա. Գմբէթեան, Ժագ Ստէֆանօ, Գ. Վահան, Հապէշեան :

Ճոխ պիւֆէ Տոմս 300 Ֆր.

Մէթրօ Էքօլ Շառանթօնէն 103 թիւ օ – թօպիւս իջնել Ռիւ տը լ'Ունիոն :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվարենց» մասնա – ճիւղին, Կիրակի, 21 Նոյեմբեր ժամը 16– էն 24 : Սալ Կալմանի մէջ (Առնուվիլ) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ համ – բաւաւոր նուագախումբ :

Հաղորդակց. միջոցներ.— Շոգեկառք կառ տիւ Նոռէն ժամը 14.40ին, օթօպիւս Փորթ տը լա Շափէլէն թիւ 268:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ընկեր Պետրոս Զպուքճեան եւ զաւակ – ները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի , յետ պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց կնոջ եւ մօր ողբացեալ՝

ԱՂԱՒՆԻ ԶՊՈՒՔՃԵԱՆԻ

մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Վահրամ Ճէնազեան եւ զաւակը, Օր. Հռիփսիմէ Ճէնազեան, ինչ – պէս նաեւ Ճէնազեան ընտանիքը եւ բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտ – նեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրա – ւոր ,ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտ – նեցին իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգակա – նին՝

ՄԱՐԻՑԱ ՃԷՆԱԶԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

×

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Տոտաքեան եւ զաւակը ինչպէս նաեւ պարագաները շնոր – հակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսա – կով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ մեծ մօր, ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՏՈՏԱՔԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Այս երկրորդ տարին է որ Մուրատեան վարժարանի աշակերտութիւնը անդամա – գրուած է Ազատ վարժարաններու Մար – զական խումբին Իւ. Ժ. ԷՍ. Է. ԷԼ (Իւ – նիօն Ժէն. Սփօրթիւ տէ զ'անսէնեըման Լիպրը) եւ վարժարանի աշակերտները միութեան ծրագրին համաձայն կանոնա – ւորապէս կը մասնակցին մրցումներու զանազան վարժարաններու դէմ, եղանա – կին խաղերուն համաձայն :

Անցեալ տարուան յաջողութիւնները ար – դէն բաւական քաջալերած էին աշակերտ – ները :

Նոյ. չորսին վերսկսան «պասքէթ»ի մր – ցումները եւ առաջինը տեղի ունեցաւ հինգշաբթի կէսօրէ վերջ:

Մուրատեան վարժարանի կրտսերներու Ա. խումբը Ֆրանսականին յաղթեց 73– 7ով, փոքրիկներու խումբը ուրիշ մրցա – կիցի մը՝ 31–7ով եւ Բ. խումբի մը՝ 93– 3ով, ինչ որ բարենշան է: Նոր յաջողու – թիւններ կը մաղթենք:— Մարզիկ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՄԱՐՍԷՅԼ, Տ. Թ.— Ձենք ստացած :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՆՈՅ. 21ԻՆ ԺԱՄԸ 17ԷՆ 24

ԿՐԱՆ ՕԹԷԼԻ շքեղ սրահներուն մէջ

Նուագախումբ ԱՄԻՌԱԼ ՊԵՌԱՆԺԷ եւ Տիկնը: ԻՕՇՔԱ ՆԵՄԷԹ եւ իր ծանօթ նուագախումբը :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Եթէ կ'ուզէք օգտակար ձրի ճամբոր – դութիւն մը կատարել դէպի Նիս, փու – թացէք այս ցերեկոյթին նախապէս ապա – հովեցէք ձեր սեղանները՝

Հեռ. ԹՌՕ. 44–38 :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, դպրոցի սրահը: Կը դասախօսէ ընկեր Վարդգէս Պարօնվարդեան: Կը հր – ւաւիրուին Նոր Սերունդի հին եւ նոր ըն – կերները եւ ընկերուհիները :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի Ծնողաց միութեան տօնածառի հանդէսը մանուկներու համար, Դեկտ. 19ին :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

PAUL DU VEOU

« LA PASSION DE LA CILICIE »

Edition Geuthner - Paris

Երկրորդ տպագրութիւն

Նոր յառաջաբանով, վերամշակուած

ՆՈՐ ՆԿԱՆԵՐՈՎ, ԵՒ ՆՈՐ ՔԱՐՏԷՍՆԵՐՈՎ.

ԱՄԷՆ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՊԱՐՏԱՒՈՐ Է ՈՒՆԵՆԱԼ ԱՅՍ ԳԻՐՔԸ

Աճապարեցէք գնել: Տպուած է սակա – ւաթիւ օրինակներով: 450 էջ, բազմաթիւ պատմական փաստաթուղթեր:

Գին 980 Ֆրանք :

Կը գտնուի նաեւ «Յառաջ»ի մօտ :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԽԱԶԻՆ ՃԱՄԲԱՆ, (դրուագներ 1915 – 25): Գրեց՝ Ծատուր Պէրպէրեան : Մ. Պարսամեանի յառաջաբանով: Տպ. Տէր Յակոբեան, Փարիզ, 1955: Գին 400 Ֆր.: Ամերիկա 1ուկէս տոլար: Հասցէ.— 104, Ավընիւ տ'Իթալի, Փարիզ (13) :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
16
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MARDI
16 NOVEMBRE
1954

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7522 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2933

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՇԻՆԱՐԱՐ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

●

Ինչպէս յայտարարուեցաւ զանազան առիթներով, Թ. Կ. Խաչը շէնք մը գնած է Ժիւռայի լեռներուն մէջ, իբրեւ կազդուրման կայան :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, շէնքը ամէն յարմարութիւն կը ներկայացնէ, գոհացնելու համար անմիջական պահանջ մը: Բայց կը կարօտի նորոգութեան եւ կահաւորման :

Կապոյտ Խաչի Կեդր. վարչութիւնը այժմ ձեռնարկած է այդ աշխատանքին, ապաւինելով գաղութին աջակցութեան :

Միեւնոյն ատեն աշխատանքներ կը կատարուին մասնաճիւղերու կողմէ, օգնելու համար ձեռնարկին յաջողութեան :

Գործը կը պահանջէ արագութիւն, որպէսզի կազդուրման Տունը պատրաստ ըլլայ յառաջիկայ ամառ, ընդունելու համար իր սաներն ու սանուհիները :

Կապոյտ Խաչը այս ձեռնարկին գլուխն անցած է տարիներէ ի վեր, երախտապարտ ձգելով հարիւրաւոր ծնողներ :

Ամէն տարի օդափոխութեան համար ընդունուած մանուկները կ'օգտուին ոչ միայն մարմնապէս, այլ եւ հոգեպէս, ապրելով հայաշունչ մթնոլորտի մէջ :

Շատերը մէկ բառ հայերէն չէին գիտեր գացած ատեն, բայց հայերէն կ'երգէին կամ կ'արտասանէին վերադարձին :

Մեղաւորը Կապոյտ Խաչը չէ, եթէ ծնողները հոգ չեն տանիր, որպէսզի աւելին սորվին :

Ցարդ վարձու շէնքեր էին կազդուրման կայանները, կարելի յարմարութիւններով :

Անհրաժեշտ էր ունենալ սեփական տուն մը, գեղեցիկ եւ օդասուն շրջանի մը մէջ, աւելի լաւ ծառայելու համար առաջադրուած նպատակին :

Այդ ծրագիրն է որ կ'իրագործէ Կապոյտ Խաչը, յանձն առնելով ամէն զոհողութիւն :

Միութիւնը երբեք տատանումներ չունեցաւ եւ կէս ճամբան չմնաց, որեւէ հանրօգուտ ձեռնարկ ծրագրած ատեն :

Տարիներէ ի վեր կը շարունակուին իր շաբաթական կամ ամենօրեայ դասընթացքները, Փարիզի եւ ուրիշ հայաշատ շրջաններու մէջ :

Անշուշտ աւելին կրնայ կատարել, եթէ նիւթական միջոցներ եւ զանազան յարմարութիւններ չպակսին :

Երեւակայեցէք որ կարգ մը դասընթացքներ տեղի կ'ունենան արհեստանոցի մը կամ խոհանոցի մը անկիւնը ...

Սերունդի փրկութեան աշխատանքին հետ զուգընթաց կ'երթայ մարդասիրականը,— օգնութիւն անկարներու, չքաւորներու, հիւանդներու :

Եւ ահա օդափոխութեան գործը, ամէն տարի արձակուրդին :

Մի մոռնաք որ մեծ մասով համեստ աշխատաւորներ, ընտանեկան հոգերու տակ ճնշուած մայրեր եւ քոյրեր են այս ժողովրդական կազմակերպութեան անդամուհիները :

Անոնք ամէն յոգնութիւն յանձն կ'առնեն նոր սերունդի փրկութեան :

Փորձով գիտեն թէ հանրութիւնը երբեք չի զլանար իր աջակցութիւնը, երբ աչքի առջեւ կը տեսնէ կենդանի գործ մը :

Այդ գործերէն մէկն է կազդուրման կայանի ձեռնարկը, սեփական շէնքով :

Ձեզի կը մնայ օգնել անոր նորոգման եւ կահաւորման, համաձայն ձեր կարողութեան :

Հայկական տուն մը աւելի ունենալ օտարութեան մէջ, կը նշանակէ ինքնապաշտպանութեան խարիսխ մը եւս ապահովել :

Որո՞ւ սրտին չի խօսիր այս գործը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ՐԱՑԱՌԻԿ ՎԻՃԱԿ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

●

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԵԿԻՊ [illegible] ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ

★

ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Մէկ տարուան մէջ երկրորդ անգամ ըլլալով Եգիպտոսի զինուորական խորհուրդը Նոյեմբեր 14ին բոլոր պաշտօններէն արձակեց Հանրապետութեան նախագահը, զօր. Նեկիպ, որ անմիջապէս իր անձնական բնակարանը փոխադրուեցաւ ուր պիտի մնայ հսկողութեան տակ :

Գործողութիւնը տեղի ունեցաւ արտակարգ արագութեամբ : Պաշտօնանկութենէն վերջ կառավարութիւնը անմիջապէս բացառիկ վիճակ յայտարարեց եւ սուինաւոր ոստիկաններ դիրք բռնեցին Գահիրէի գլխաւոր կէտերուն վրայ : Միեւնոյն ատեն հրահանգուեցաւ զինուորներուն պատրաստ կենալ, խափանելու համար հրապարակային ցոյցերը, ինչպէս տեղի ունեցած էին անցեալ փետրուարին, Նեկիպի առաջին պաշտօնանկութեան ատեն: Առաջին գիշերը հանդարտ անցաւ, թէեւ զրահապատ կառքեր կը շրջէին փողոցներուն մէջ :

Նախագահին այս նոր պաշտօնանկութիւնը հետեւանք է վկայի մը խոստովանութեան : Աղեքսանդրիոյ մէջ կատարուած մահափորձին դատավարութեան ատեն, գլխաւոր վկաներէն մին ըսած էր թէ զօր. Նեկիպ տեղեակ էր անցուդարձին եւ թէ պիտի ծանուցանէր նոր կառավարութեան կազմը, վարչապետ Նասըրի սպանութենէն ետք: Թերթերը խոշոր խորագիրներով յայտնեցին Նեկիպի մեղսակցութիւնը Իսլամ Եղբայրութեան հետ: Կիրակի կէսօրին յեղափոխական խորհուրդը կը ծանուցանէր թէ նախագահը արձակուած է իր բոլոր պաշտօններէն :

Շաբաթ օրուընէ թերթերը լուր կուտային թէ սենատքանները որոշած են ժողով գումարել կիրակի օր, անհրաժեշտ որոշումները տալու համար զօր. Նեկիպի մասին : Միեւնոյն ատեն կը հաղորդուէր թէ Դամասկոսի եգիպտական դեսպանը, զօր. Ալի Նեկիպ ետ կանչուած է, խորհրդակցութեան համար: Այս առթիւ կը յիշուէր թէ Եգիպտոս քանիցս բողոքած է որ Սուրիա կ'արտօնէ Իսլամ Եղբայրներուն գործունէութիւնը իր հողին վրայ, եւ թէ բնակութեան արտօնագիր տուած է նոյն ընկերակցութեան երեք վարիչներուն :

Կիրակի օր բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան: Ցետոյ, հաղորդուեցաւ թէ Իսլամ Եղբայրութեան երկու անդամներ սպաննուած, անցորդ մը եւ երկու ոստիկաններ ծանրապէս վիրաւորուած են Գահիրէի Շուպրա թաղին մէջ: Աւելի քան մէկ ժամ երեք Իսլամ Եղբայրներ դիմադրեցին ոստիկանական պաշարման, մասնաւոր տան մէջ: Նոյն օրը կը ձերբակալուէր Եուսուֆ Թալաթ, ընկերակցութեան ահաբեկչական կազմակերպութեան վարիչը, Զէյթուն թաղին մէջ, ինչպէս եւ Գահիրէի գաղտնի կազմակերպութեան վարիչը, Իպրահիմ Թայեր:

Նոյն օրը ժամը 11.30ին զինուորական ոստիկանութիւնը կը պաշարէր Նախագահին պալատը (Ապտին Նախկին արքայական պալատը), զօր. Նեկիպի ժամանումէն քիչ վերջը: Զինուորները դիրք բռնեցին շէնքին մէջ, առանց որեւէ միջամտութիւն կատարելու: Յեղափոխական Խորհուրդին անդամներէն երկու սպաներ զօր. Նեկիպի գրասենեակը մտնելով հաղորդեցին պաշտօնանկութեան որոշումը: Ցետոյ դանիվակ խօսակցութիւն մը տեղի ունեցաւ, տեւելով աւելի քան մէկ ժամ :

Այս տեսակցութենէն ետք զօր. Նեկիպ իր գրասենեակը հրաւիրեց նախագահութեան բոլոր սպաները եւ պաշտօնատարները, շնորհակալութիւն յայտնեց իրենց հաւատարիմ ծառայութեան համար եւ իւրաքանչիւրին ձեռքը սեղմեց :

Ժամը ճիշդ 13ին Նեկիպ կ'իջնէր պալատին սանդուղներէն, մինչ պահակները բարեւի կեցած էին, իսկ նախագահութեան դրօշը վար կ'առնուէր հանդիսաւորապէս :

Հեռուէն կ'ըսէ թէ զօրավարը կը ժպտէր, երբ լրագրողներ շրջապատեցին իր կառքը: Երբ կառք մտաւ, զօր. Ապտէլ Հաքիմ Ամր, որ իրեն կ'ընկերանար մինչեւ պալատին սեմը, բարեւեց ակներեւ յուզումով: Ցետոյ պաշտօնանկ նախագահը առաջնորդուեցաւ իր անձնական բնակարանը, որ կը գտնուի Գահիրէի հիւսիսային թաղամասին մէջ:

Այս գործողութիւններէն կէս ժամ ետքը, Գահիրէի անթելը տակաւին չէր հաղորդած նախագահին պաշտօնանկութիւնը, բայց լուրը տարածուած էր կայծակի արագութեամբ: Քիչ վերջը հաղորդուեցաւ թէ ուրիշ բնակարան մը յատկացուած է զօր. Նեկիպի, արեւելեան թաղամասին մէջ :

Վարչապետ Կամալ Նասըր հանրապետութեան նախագահութիւնն ալ պիտի վարէ առժամապէս :

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԳԻՏԷ՞Ր ԴԱՒԸ

Իր գլխաւոր թիկնապահը, հազարապետ Ամին Շաքիր յայտարարեց թէ Նեկիպ «գիտէր որ Իսլամ Եղբայրութիւնը դաւ մը սարքած է, ներկայ իշխանութիւնը տապալելու համար եւ նոյն իսկ հաւանութիւն յայտնած էր Նեկիպը պահել իբրեւ նախագահ եւ անոր յանձնել նաեւ վարչապետութիւնը: Նեկիպ տեղեակ էր այս ամէնուն եւ համամիտ »:

Վերջին լուրերու համաձայն, մօտ հազար Իսլամ Եղբայրներ ձերբակալուած էին մինչեւ կիրակի: Նոյն օրը երեք հոգի մեռած, 17 հոգի ալ վիրաւորուած էին, ոստիկանութեան հետ պատահած ընդհարումի մը միջոցին :

Յեղափոխական Խորհուրդը իր յայտարարութեան մէջ կ'ըսէ թէ նախագահական պաշտօնը թափուր պիտի մնայ: Բայց ժամանակը չի ճշդեր :

× Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ Սուրիա հասան Իսլամ Եղբայրութեան գաղտնի մարմնին անդամներէն 13 հոգի :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ԱՆՃԱՐԱԿ ՀՆԴԻԿՆԵՐԸ

Հնդկաստանի կառավարութիւնը տագնապի մը մատնուած է, իր զինուորական բառարանը լրացնելու համար :

Ցարդ հրամանները կը տրուէին անգլերէն :

Հիմա որ երկիրը անկախ է, տարրական տրամաբանութիւնը կը պահանջէ ամէն բան թարգմանել հնդկերէնի :

Այդ գործին ձեռնարկած են երկար ատենէ ի վեր, բայց մեծ դժուարութեանց կը հանդիպին, շատ մը բառերու համազօրը գտնելու համար:

Այսպէս, մօտ 750 բացատրութիւններ եւ 160 հրամաններ յօրինած են, անգլերէնը մէկդի դնելու համար :

Եւ սակայն, դեռ չեն գտած շատ պարզ հրամանի մը հնդկերէնը,— «Յառա՛ջ, դէպի ...»

Անշուշտ անոր համար որ օժտուած չեն «յառաջդիմական» արժանիքներով :

Եթէ խելք ունենային, անմիջապէս կը հետեւէին մեր «պրոգրեսիւ» դպիրներուն եւ բառը իմքնին կը ծնէր.

— *Ան ավա՛ն, մա՛րշ...*

Կ'արժէ՞ գլուխ ճաթեցնել, յանուն լեզուի հարազատութեան եւ անկախութեան:

«Ան ավան »ով ճամբան կը հարթուի եւ կրնան դառնալ «ավանկարտ» ուրիշ ազգերու համար :

Այսպէս կը ճոխանայ իրենց պետական լեզուն, ինչպէս եղած է մերինը, շնորհիւ բոլշեւիկեան համայնագիտութեան :

Վերջերս հնդիկ պատուիրակութիւն մը եւս այցելեց Մոսկուա եւ Երեւան :

Անշուշտ իր անդամները ուսումնասիրեցին լեզուներու զարգացման գաղտնիքները :

Ի՞նչ պէտք ունին իրենց դարաւոր գիտելիքները պրպտելու, երբ կազմ եւ պատրաստ կաղապարներ կան սովետական գանձարանին մէջ, գերազանցապէս «ինտերնացիոնալ» նրբութիւններով :

Մանաւանդ որ, հեռուէն – մօտէն սահմանակից են Խ. Միութեան :

Եւ յետոյ, խաղաղ համակեցութիւնը կը տրամադրէ կարելի եղածին չափ նուազեցնել բառերու եւ արտայայտութեանց տարբերութիւնները :

Երբ հետեւին Երեւանի օրինակին, *կոլոսալ* քայլ մը առած կ'ըլլան դէպի *սոցիալիստական ռեւոլուցիա*, վերջ տալով մի շարք *սիտուացիաների պասսիւութեան*:

— *Ան ավա՛ն*, թող պոռայ հնդիկ հրամանատարը, եւ բանակը յառաջ կը խաղայ դէպի ովկիանոս, Գանգէսէն ալ աւելի սրընթաց :

Քիչ մը *ինիցիատիւ* եւ *ռեւոլուցիոն տենդենց*, ա՛յ նորազատ Հնդիկներ, եւ դուք ալ կը դառնաք *չեմպիոն Փիլոլոգիայի* եւ *լաուրեատ՝ էսթետիկայի* :

Այն ատեն աւելի հեշտ կ'ընթանան ձեր *պարլամենտական սեսիաները* եւ ձեր *վիցէ – պրեզիդէնտ*ները չեն ստիպուիր *էվակուացնել ռէակցիոն դեպուտատ*ները :

ՎԱՀԷ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԺՈՂՈՎԻ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ 24 ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՄԵՐԺԵ՞Ն

Խ. Միութիւնը Նոյ. 13 թուակիր ծանուցագիր մը ուղղեց 24 եւրոպական պետութեանց, առաջարկելով խորհրդաժողով մը գումարել Նոյ. 29ին, քննելու համար հաւաքական ապահովութեան խնդիրը :

Նոյն ծանուցագիրը ուղղուած է ֆրանսական կառավարութեան, պատճէնները՝ միւս 22 պետութեանց եւ Մ. Նահանգներուն: Միեւնոյն ատեն կ'առաջարկէն իբրեւ պարզ դիտող հրաւիրել կարմիր Չինաստանը :

Ծանուցագիրը մասնաւորապէս կը բացատրէ թէ առաջարկուած խորհրդաժողովին նպատակն է «կանխել Եւրոպայի կացութեան բարդացումը որ կ'աւելցնէ պատերազմի վտանգը: Անհրաժեշտ պիտի ըլլար ուշացնել այսպիսի խորհրդաժողովի մը գումարումը, վասն զի յառաջիկայ դեկտեմբերին կարգ մը եւրոպական երկիրներ պիտի սկսին քննել Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման խնդիրը : Այդպիսի վաւերացում մը մեծապէս պիտի բարդացնէ Եւրոպայի ամբողջ կացութիւնը եւ պիտի խափանէ անլոյծ խնդիրներու՝ առաջին առթիւ գերմանական հարցին կարգադրութիւնը »:

Հրաւիրուած 24 երկիրներն են.— Ֆրանսա, Անգլիա, Աւստրիա, Ալպանիա, Պելժիքա, Պուլկարիա, Հունգարիա, արեւելեան Գերմանիա, Հոլանտա, Յունաստան, Տանիմարքա, Իսլանտա, Իտալիա, Լիւքսէմպուրկ, Նորվեկիա, Լեհաստան, Ռումանիա, Թուրքիա, Չեխոսլովաքիա, Շուէտ, Զուիցերիա, Եուկոսլաւիա, Ֆինլանտա, Մ. Նահանգներ :

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅՔ ԵՒ Հ. Յ. Դ.

Դ.

Արդ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան ուզածը պարգեւ մը չէ, այլ իրաւունք։

Ահաւասիկ այս խաչալով եւ այս համոզումով մարտնչող կուսակցութիւն մըն է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որ կը խօսի ժողովուրդին սրտէն։ Փա՞ստ կ՚ուզէք, — նոյն այդ ժողովուրդն է որ կը լեցնէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը ամբողջ Արեւելքի մէջ։ Արդարեւ, գացէք Պէյրութ, — քաղաքին հիւսիսային կողմը գետակ մը կայ, որ կը կոչուի Նահր էլ Պէյրութ։ Կամուրջ մը անդր - Նահրը կը կապէ Պէյրութի։ Ձեմ խօսիր քաղաքին դաշնակցական կազմակերպութեանց կամ զանգուածին մասին։ Քալեցէք դէպի կամուրջ, պատերուն վրայ զանազան ծանօթ նկարներ եւ խօսքեր կը հաստատեն թէ կ՚անցնիք կասկածելի գօտիէ մը։ Անցէք այդ գօտին, կը մտնէք անդր - Նահր, 30-35 հազարնոց քաղաք մը, ամբողջովին Հայ, զոր հակառակորդները կը կոչեն Դաշնակիստան։ Այո՛, գրեթէ ամբողջ բնակչութիւնը Դաշնակցական կամ համակիր Դաշնակցութեան։ Էր երբեմն, հայկական գաղթակայան մըն էր այս ընդարձակ աշխարհը։ Ժողովուրդը հետզհետէ դարձաւ ինքնաբաւ, շինեցին միյարկ կամ երկյարկ տուներ, խանութներ, թատերասրահներ, դպրոցներ, եկեղեցիներ, — այստեղ է Նոր Մարաշը, Նոր Ատանան, Նոր Սիսը։ Պատերուն վրայ, ցուցափեղկերուն վրայ, թաքսիներուն վրայ, սինէմաներուն վրայ, ամէն կողմ հայերէն գրուած։ Քաղաքապետը Հայ, ոստիկաններ ալ կան նոյնպէս Հայ։ Տուներէն, պատշգամներէն կը թափին հայերէն երգեր ու կանչեր։

Այստեղ ժողովուրդը կը տօնէ Դաշնակցութեան Օրը ամէնէն հանդիսաւոր ձեւով։ Վերջապէս այստեղ կը փառաւորուի, կը փառաբանուի Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, — ահա թէ ինչո՛ւ անդր-Նահրի այդ ընդարձակ շրջանը կը կոչուի Դաշնակիստան։

Շարունակեցէք ձեր պտոյտը, անցէք անապատները, մինչեւ Թեհրան, — ձեր ճամբուն վրայ ամէնուրեք, ուր որ Հայութիւնն է նստած, կը հսկէ եւ կը գործէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։ Երբ կը մօտենաք Պարսկաստանի սահմաններուն, հետք չի մնար այն կազմակերպութենէն, որուն վարիչը, մասնագիտաբար, դրօշմաթուղթ կը ծախէ իբրեւ վկայութիւն իր Հայաստանասիրութեան, մինչ կը խտանան շարքերը եւ կ՚աճի զանգուածը այն կազմակերպութեան, որուն անդամները, ըստ իրենց ուխտին, իրենց արիւնն են ծախած եւ դարձեալ կը ծախեն Հայաստանի համար։

Ինչպէս կը տեսնէք, մեծ է տարբերութիւնը. —

Լալաներով կառավարուելու կողմնակից կուսակցութիւն մը Հայաստան կը սիրէ՝ երգելով. —

Ծափիկ ծափիկ ծիրանի,
Բեր պագնեմ որ չտանի ...

Իսկ իր արիւնովը Հայաստանի ծառայող կուսակցութիւնը կ՚երգէ. —

Մենք անկեղծ զինուոր ենք առանց ի վիճակ,
Ուխտել ենք ծառայել երկար ժամանակ։

Դաշնակցականը դրօշմաթուղթ ծախելու համար չէ որ Հայաստանասէր է։

Ուրեմն ինչո՛ւ խիտ են Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը, ինչո՛ւ երիտասարդութիւնը կը դիմէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծոցը, — պարզ է պատասխանը։ Վասնզի Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը խօսի ժողովուրդին սրտէն, կը գործէ ժողովուրդին համար, կը մեռնի ժողովուրդին սիրոյն։

Թող չըսուի թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, Հայոց այս Մեծ Աղբարը, կը սիրէ նուաստացնել, կամ գործելու ազատութենէ զրկել կրտսեր եղբայրները։ Ընդհակառակն, միշտ ուզած է համերաշխ մնալ, բայց մեր պզտիկ աղբարիկները, իրենց շուքէն մեծ պատիւներ կ՚երազեն, եւ կ՚արհամարհեն մեծ աղբարը, կ՚աշխատին դուրս նետել ազգային տունէն, իբրեւ պոչ՝ կապուելով եւ ուժ տալով ուրիշ բարեկամներու կառքին։ Ընդհակառակն, Մեծ Աղբարը, որ կը կոչուի Հ. Յ. Դաշնակցութիւն, ուզած է միշտ գործակցութիւն ստեղծել՝ համախմբելով բոլոր հայկական ուժերը, փոքր կամ մեծ, տկար կամ ուժեղ։

Համերաշխութեան ի՜նչ գործնական ապացոյցներ, Լիբանանէն մինչեւ Երուսաղէմ։ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը երբեք մերժած չէ գործակցիլ՝ երբ Հայութեան կը սպառնայ վտանգը։

Բայց թոյլ տուէք, այստեղ, արձանագրել. — Արտասահմանի մէջ պտոյտներուս ընթացքին, ամէն տեղ բաց եւ յայտարարեցի թէ ես, դրադէտ, հարիւր տոկոսով Դաշնակցական, կը սիրեմ համերաշխութիւնը, գործակցութիւնը, կուսակցականներու եղբայրանալը։ Ինծի պատասխանեցին, խմբագրականներու եւ յօդուածներու մէջ, ծաղրածուներու իրենց բառարանին հատընտիր անարգական նորմոյներով. — Օպորտիւնիստ, որձեւէգ, սրօքն հանդերձ։

Լա՛ւ, այսուհետեւ պիտի չխօսիմ համերաշխութեան մասին։ Կ՚ուզեն որ իբրեւ անհա՞շտ խօսիմ։ Ուրեմն, կը հարցնեմ. —

— Դուք, հակառակորդնե՛ր, որ ամէն օր կը պահանջէք Դաշնակցութեան թաղումը, ի՞նչ պիտի պատահէր ձեզի՝ եթէ թաղուած ըլլար Դաշնակցութիւնը, որեւէ յարձակման ժամանակ։

— Դուք, դրօշմաթուղթ ծախող մեծապատիւներ, որ երդում պատառ կ՚ըլլաք ձեր Հայաստանասիրութիւնը հաստատելու համար, արիւն ծախա՞ծ էք երբեք — մեղա՛յ, մեղա՛յ, — Հայաստանի համար։ Դուք որ շատ տեսած էք ոսկին, օր մը օրանց տեսա՞ծ էք փամփուշտն ալ, — բայց այդ փամփուշտն է փրկած մեզ վտանգի պահուն, վտանգին դէմ արթուն կուսակցութեան մը անձնուիրութեամբ։

Մեր փոքր աղբարիկները կը խորշին գործակցելէ՝ վախնալով որ կ՚ենթարկուին Դաշնակցութեան տիրապետութեան, որովհետեւ Դաշնակցութիւնը միշտ խլեր է առաջնորդողի դահը։

Զարմանալի չէ՞, — առիւծը, եզը եւ գառնուկը երբ դաշնակցին, նախագահական աթոռը որո՞ւ վայել է, գառնուկի՞ն թէ առիւծին։ Այսչափ պարզ բան մը վճռելու համար արդարօրէն, կ՚արժէ՞ր քէն պահել Դաշնակցութեան դէմ, Հայաստանասիրութիւնը իրե՛նց միայն վերապահելով՝ առանց բաժին հանելու Հ. Յ. Դաշնակցութեան։

Բայց ի՞նչ հարկ կայ, որ այս մարդիկը Հայաստանասիրութեան անունով խօսին, նախ ապացո՛յց կ՚ուզենք իրենց Հայասիրութեան մասին։ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը քանիցս տուած է այդ ապացոյցները թէ՛ մէկուն, թէ՛ միւսին մասին, թէ Հայաստանասիրութեան եւ թէ Հայասիրութեան մասին։ Պատերազմի միջոցին, դուք բոլորդ որ նստած էք այս սրահին մէջ՝ կրնաք վկայել թէ Հայու մը քիթը չարիւնեցաւ երբեք։ Նոյնիսկ Դաշնակցութեան հակառակորդներ պաշտպանութիւն գտան Դաշնակցութեան կողմէ։ Բայց ի՞նչ պատահեցաւ պատերազմէն ետքը, — շատ պէս կատղեցան շատեր եւ հալածեցին Դաշնակցականները օտար ուժերու կռթնած։ Ա՞յս Հայասիրութիւնն է որ Հայաստանասէր դարձուցած է զիրենք։ Վստահ եմ թէ ամբողջ հայ ժողովուրդը դատապարտեց այս աւազակները։ Վստահ եմ թէ ամբողջ հայ ժողովուրդը գնահատեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան դիրքը։ Սակայն եթէ ձայն չհանեց ժողովուրդը, պատճառն այն է որ ազատ կարծիքի թշնամի էին աւազակները, որոնք, իրենց նպաստաւոր առիթներու մէջ, կրնային դարձեալ գործել նոյն աւազակութիւնը՝ այս անգամ ազատ կարծիք յայտնողներուն դէմ։ Այլապէս վստահ եմ, որ հայ ժողովուրդին հարիւրին 90ը հոգիով սիրտով կապուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան։ Ատոր համար ալ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օրը տօն մըն է ազգային, — հանդէս մը՝ անգամ մը եւս ազգովին՝ նուիրագործելու մեր պատմական եւ յաւիտենական խաչալները, անգամ մը եւս սրբագործելու մեր յոյսերը Հայութեան եւ Հայաստանի ապագային մասին։

(Շար.) Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՀԱԿԱԿՐՕՆԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ ԿԸ ՄԵՂՄԱՆԱՅ

Ինչպէս գրած էինք, հակակրօնական պայքարին առթիւ Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէն յայտարարութիւն մը հրատարակեց Նոյ. 10ին, ընդհ. քարտուղար Խրուշչեւի ստորագրութեամբ։ Այս որոշումին համաձայն կրօնաւորներու դէմ պայքարը պէտք է վարել գաղափարական գետնի վրայ, առանց նախատինքներ արձակելու հաւատացեալներու եւ կղերին դէմ։

Խրուշչեւ դիտել կու տայ թէ կուսակցութեան կազմակերպութիւնները հեռացած էին այս տեսակէտէն եւ անձնատուր եղած նախատական յարձակումներու, մինչեւ իսկ կը ներկայացնէին կղերը իբրեւ անարժան քաղաքական վստահութեան, եւ կրօնական խմբակներու դէմ վարչական միջամտութիւններ կը կատարէին։ Յայտարարութիւնը դիտել կու տայ թէ այս կարգի արարքներ չեն համապատասխաներ կուսակցութեան եւ պետութեան ուղեգծին եւ կը հակասեն խորհրդային սահմանադրութեան, որ խղճի ազատութիւն կը պահանջէ։

Եթէ, իբրեւ հետեւանք ընկերվարական վարչութեան նոր պայմաններու, Խ. Միութեան քաղաքացիներու մեծամասնութիւնը ազատագրուած է կրօն. նախապաշարումներէ, կ՚ըսէ Կեդր. Կոմիտէն, ճիշդ է նաեւ որ կան քաղաքացիներ որոնք պատուով կատարելով հանդերձ իրենց քաղաքացիական պարտականութիւնները տակաւին ենթակայ են կրօնական նախապաշարումներու ազդեցութեանց։ Գիտական քարոզութիւնը պէտք է օգնէ որ անոնք ազատագրուին, սակայն վարչական միջոցներ, եւ նախատական յարձակումներ ընդհակառակն կը վնասեն։

Նոր բանաձեւը կ՚ընդգծէ նաեւ թէ կարելի չէ նմանութեան եզր գտնել ընկերվարական երկիրներու Եկեղեցիին եւ դրամատիրական երկիրներու եկեղեցիներուն միջեւ։ Այս վերջիններուն մէջ Եկեղեցին նեցուկ մըն է տիրող դասակարգին որ կը շահագործէ աշխատաւորը եւ կը ստրկացնէ զայն։

Մինչեւ անգամ դրամատիրական ընկերութեանց մէջ, կարգ մը կղերականներ կ՚իւրացնեն աշխատաւորին տեսակէտները քաղաքականութեան էական հարցերու մասին։ Եւ այս կղերականները, իբրեւ հետեւանք իրենց բռնած դիրքին, որ կը հակասէ շահագործող դասակարգին շահերուն, ընդհանուր կերպով կ՚ենթարկուին հալածանքներու տիրող կառավարութեանց եւ Եկեղեցիին կողմէ։

Ցարական Ռուսիոյ մէջ, Եկեղեցին կը սպասարկէր ինքնակալութեան, մեծ կալուածատէրերու ինչպէս եւ դրամատէրերուն։ Ան կ՚արդարացնէր ժողովուրդին տմարդի շահագործումը։ Հոկտեմբերեան յեղափոխութենէն ետք, եւ որոշ ատեն մը բազմաթիւ կազմակերպութիւններ եւ կղերական խմբակցութիւններ թշնամական դիրք բռնեցին հանդէպ Խ. Միութեան։

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

*

ԺԲ. — ՍՓԻՆՔՍԸ

Ինչ արուեստ նաեւ նկարներուն մէջ, գիծերու անթերի նրբութիւն, գոյներու ճշդութիւն եւ ներդաշնակութիւն։ Պարզութիւն մը, կենդանութիւն մը, հիացում կը պատճառէ։

Հօս խումբ մը ձկնորսներ ձուկ կը բռնեն Նեղոսի ջուրերուն մէջ, նաւակով։ Իւրաքանչիւր մարմին, իւրաքանչիւր դէմք իրաւ է, ճիշդ է։ Անդին ընտանիք մը ճաշի է նստեր։ Կը տեսնէք, թէ ինչ կ՚ուտեն ու կը խմեն. հոն են իրենց խոհարարական բոլոր առարկաները։ Հոն են բոլոր անձնաւորութիւնները, տանուտէրը, կիները, երեխաները, սպասարկողները, նուագածուները իրենց երաժշտական գործիքներով, եւ պարողները։ Ու նաեւ ընտանի կենդանիներ, շունը, կատուն, աքաղաղը։

Ոչ մէկ բաղդատութեան կը դիմանան միւս ժողովուրդներու յիշատակարանները, որոնք կը մնան Եգիպտոսի հողին վրայ։ Հսկայ վիհ մը կը բաժնէ փարաւոններու քաղաքակրթութիւնը միւսներէն։ Տեսանք նաեւ բերդը, մզկիթներ, շուկաներ։ Սիրելի Վարուժան Մինասեանն էր մեր առաջնորդը այս խառն ի խուռն աշխարհին մէջ։

Այդ բոլորէն կը պահեմ միայն երկու տեսարան, որոնք ամէնէն աւելի տպաւորեցին զիս։ Ի հարկէ, ամէն համեմատութիւն պահելով ու բոլորովին տարբեր մարզի մը մէջ։

Առաջինը Մոհամէտ Ալիի մզկիթն էր, իրապէս շքեղ։ Ոսկեզօծ պատեր ու ձեղուն, ջահերու մէջ կորսուած։ Մզկիթներ շատ էի տեսած, աւելի մեծ, աւելի վեհաշուք։ Նոյնպէս եկեղեցիներ, ամէն տեղ, բայց այդքան ճոխ սրահ չէի տեսած։ Բուն ճարտարապետական արուեստին հետ ոչ մէկ կապ ունի այս։ Ու ինչ քաղցր զովութիւն բարձրաբերձ գմբէթին տակ... մեծարժէք գորգերուն վրայ մարդուն նստիլը կուգայ։ Եգիպտոսի ահաւոր արեւէն պաշտպանուած, նստիլ հոդ, սիւնի մը կռթնած, ու երազել։ Այդչափ։ Երբ ժամերով կը հրջագայիք ժխորով լեցուն շուկաներուն մէջ, կը թափառիք արեւէն այրած այդ քարակոյտերուն շուրջը ու երբ յանկարծ կը մտնէք մզկիթէն ներս, Ալի Փաշայի գանձերով լեցուն քարայրին մէջ մտած ըլլալու տպաւորութիւնը կ՚ունենաք։ Այսքան, ոչ աւելի։

Երկրորդ վայրը, զոր սիրեցի եւ ուր երկար պահ մը մնացի երազուն, իսլամական դպրութեանց յատուկ համալսարանն էր։ Տարօրինակ վայր մը իրապէս։ Համալսարանէ զատ ամէն բանի կը նմանի։ Մզկիթ է, հանդստեան տուն, զբօսավայր, ամէն ինչ։ Ամէնէն սիրած տեղերէս մէկն է, ուր յաճախ պիտի երթայի ու ժամերով նստէի, եթէ Գահիրէ բնակէի։ Դուրսէն՝ քաշողական ոչ մէկ բան ունի շէնքը։ Աշխարհի չորս կողմերէն իսլամական բոլոր երկիրներէն, ամէն տարիքի ու ամէն գոյնի ուսանողներ կուգան հոն, Գուրանի պատուիրանները սերտելու։ Բակին մէջ, բոպիկ, «գալունով», երբեմն եւրոպական «փիժամա»յով տղաք։ Հաստ շրթներով խափշիկ մը, նուրբ դիմագիծով հնդիկ մը, կամ պարսիկ մը, Սուրիայէն, Արաբիոյ խորերէն եկած իշխան մը, Ափրիկէի բոլոր երկիրներէն ներկայացուցիչներ, ամէն մէկուն ձեռքը գիրք մը, արագօրէն կ՚երթեւեկեն եւ բարձրաձայն կը կարդան իրենց դասը։

Քսան հազար են անոնք, ըսին մեզի։

Ձեմ գիտեր, թէ ո՞ւր կը պառկին, ո՞ւր կը ճաշեն, իրենց դասերը ո՞ւր կ՚առնեն։

Բակին դիմաց՝ բուն համալսարանը։ Ցած առաստաղով, գորգապատ, անվերջանալի սրահ մըն է, անթիւ անհամար սիւներով։ Իւրաքանչիւր սիւնի շուրջ՝ ուսանողներ, նստած, փորի վրայ պառկած, գիրքը ձեռքերնին, թուղթ ու մելան քովերնին։ Մէկը կը քնանայ թեւը բարձ ըրած, ուրիշ մը իր ճաշը փռած է գետինը ու ախորժակով կ՚ուտէ։ Ուրիշներ լուռ կ՚երազեն։

Տարօրինակ վայր մը, ուր կը խորհիմ թէ հաճելի պիտի ըլլար ծալապատիկ նստիլ, գիրք մը առնել ծունկերուն վրայ ու մեղմաձայն կարդալ։ Քիչ մը երկննալ, երբ յոգնիս, կրկին ելլել ու շարունակել ընթերցումը, դիտել շուրջը, խորհրդածել, երազել ...

Աղօթե՞լ ... չեմ կարծեր, աւելի լաւ է հանդստանալ, երազել ... մտածել աշխարհի հաճոյքներուն ու տառապանքներուն մասին, բարիին ու չարին, փառքի եւ ... անոր ունայնութեան մասին։

Հանդարտ, զով, մտերմիկ վայր մը։ Ոչ մէկ ժխոր, ձայները մեղմ են հոն, մեղուներու բզզիւնին նման։ Հոն կը տիրէ մտաւորական շունչ մը։ Մարմնին մէջ ու հոգիին, կ՚իջնէ խաղաղութիւն մը, հրաւիրելով ձեզ իմաստութեան, երազանքի։

Ինծի թուեցաւ, թէ հոն նստած՝ աւելի լաւ պիտի հասկնայի հին հին դարերու իմաստուններուն խօսքերը, աշուղներուն մեղեդին, բանաստեղծներուն հոգիէն ծորող արցունքի եւ ուրախութեան չիթերը։

ԺԳ. — ԵԳԻՊՏՈՍԻ «ՇՕՖԷՕՐ»ՆԵՐԸ

Հիմա պէտք է խօսիմ Գահիրէի «շօֆէօր»ներուն մասին։ Ինչպէս քիչ մը ամէն տեղ, ամէնէն վարպետորդի մարդիկն են անոնք։ Անոնցմէ մէկուն կը պարտինք սակայն ամէնէն ազուոր տեսարաններէն մէկը, որ տրուեցաւ մեզի Եգիպտոսի մէջ։

(22) (Շար.)

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի կազմակերպած «Դաշնակցութեան Օրը» տեղի ունեցաւ Նոյ. վեցի շաբաթ իրիկուն երրորդ Թաղապետարանի սրահին մէջ, որ լեցուած էր հաւատաւոր բազմութեամբ:

Տարիները կը սահին օտարութեան մէջ եւ սակայն հայ ժողովուրդը միշտ հաւատարիմ իր ծոցէն ծնած կուսակցութեան, վստահ անոր վարած քաղաքականութեան ու աշխատանքին կը փութայ լսել անոր խօսքը, սրտապնդուիլ անոր գործունէութեամբ:

Բեմին վրայ պարզուած էին ֆրանսական եւ հայկական եռագոյնները, անոնց մէջտեղ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան զինանշանը:

Օրուան նախագահը ընկեր Թադէոս Այվազեան հանդէսը բացուած յայտարարեց «Մշակ բանուոր»ով զոր երգեցին Լիոնի Նոր Սերնդականները: Յետոյ պարզեց Դաշնակցութեան նպատակները, եւ համագործակցութիւն թելադրեց, աւելի տոկալու, դիմանալու համար, «գլուխները բարձր, ճակատները բաց»:

«Նոր Սերունդի անդամներ Թութլեան եւ Տօնապետեան, յաջող արտասանութիւններ ըրին Վարուժանէն ու Սիամանթոյէն, հայրենասիրական զգացումներով:

Գեղարուեստական բաժինին համար ունէինք երկու երգչուհիներ, Տիկին Թադէոսեան (Վիէնէն) եւ Օր. Տէր Կոմսեան (Կրընոպլէն), որոնց դաշնակի վրայ կ'ընկերակցէր Տիկին Օրչանեան, (Լիոնէն): Առաջինը երգեց «Իղձը» եւ «Մի բանի ծառ» քնքոյշ եւ յուզիչ ձայնով, իսկ երկրորդը «Կ'անձրեւէ, տղաս», «Կռունկ» եւ «Հայաստան» հայրենաբաղձական յուզումներով: Երկուքն ալ արժանացան բուռն ծափերու:

«Վարանդեան» կոմիտէն երեքին նուիրեց մէյ-մէկ ծաղկեփունջ, ի գնահատութիւն իրենց բարեացակամութեան ու արժանիքին:

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Յակոբ Պապիկեան, որ ծափերու մէջ բեմ բարձրանալով յայտարարեց.— «Դաշնակցութեան Օրը» ինքնաքննութեան, վերադնահատման եւ խորհրդածութեան օր է»: Յետոյ պարզեց անցեալի հերոսական դէպքերը եւ քաջագործութիւնները եւ թելադրեց ժողովուրդին «հաւատք եւ վստահութիւն ունենալ իր այնքան սիրած կուսակցութեան վրայ, որովհետեւ ան կը գործէ լուռ ու մունջ, հաւատարիմ իր ուխտին ու ծրագրին, ծառայելով հայ ժողովուրդին եւ անոր քաղաք. դատին»: Յետոյ խօսքը ուղղելով երիտասարդութեան, յորդորեց.— «Դուն, նոր սերունդ, որ օտարութեան մէջ ծնար եւ կը վայելես այս երկրի բոլոր բարիքները, սիրէ հայրենիքդ, ամէն օր աւելի բան մը սորվէ Հայ ըլլալու եւ Հայ ապրելու համար, հոգւով եւ զգացումներով»: Եւ վերջապէս դառնալով Դաշնակցական ընկերներուն, թելադրեց «անվհատ աշխատիլ եւ զոհաբերել, մինչեւ որ իրականանայ Միացեալ, Անկախ Հայաստանի, նուիրական գաղափարը»:

«Նոր Սերունդ»ի անդամները երգեցին «Յառաջ նահատակ» քայլերգը, որով փակուեցաւ հանդէսը: Եւ բազմութիւնը հեռացաւ սրահէն, անգամ մը եւս սրտապնդուած հայրենասիրական զգացումներով, անցեալի յիշատակներով:

ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ՏԻԿՆԱՆՑ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

Եկեղեցաշէն Տիկնանց Յանձնախումբի «Պարանցիկ Թէյասեղանը» հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան, տեղի ունեցաւ կիրակի օր, 7 Նոյեմբեր ժամը 4էն սկսեալ, Քուռ Շաւլըմանյը, «Ֆուայէ Փերաշ»ի մէջ: Այս սրահը բոլորովին նորութիւն մըն էր գաղութին համար, որովհետեւ կեդրոնէն հեռու կը գտնուի, եւ սակայն, լեցուած էր խուռն բազմութեամբ եւ սեղանները գրաւուած էին:

Օրուան խօսնակները Տիկիններ Ճընկըտըրեան ֆրանսերէն, Մոմճեան հայերէն, պարերու ընթացքին մէջ ընդ մէջ կը հրաւիրէին օրիորդներ եւ պարոններ բերելու իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը այդ երեկոյթին գեղարուեստական բաժինին: «Յառաջ»ի սիւնակները չեն ներեր անչուշտ դատ դատ թուել անոնց անունները: Բոլորն ալ յաջող էին եւ չնորհաւորելի: Հոս ալ երգեցին նաեւ մեր չնորհալի երգչուհիները Օր. Տէր Կոմսեան եւ Տիկին Թադէոսեան, մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով: Բացումը կատարեց եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութեան ժրաջան ատենապետուհին, Տիկին Զաքըրեան, չնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն, եւ վստահութիւն ներշնչեց անոնց թէ ոչ մէկ դժուարութեան առջեւ պիտի ընկրկին, եկեղեցին եւ Ազգ. Տունը չինելու համար:

Խօսք առաւ նաեւ Ազգ. Կեդր. վարչութեան ատենապետը, Պ. Ա. Կիւլպէնկեան, որ յայտնապէս յուզուած, «Եկեղեցին հայկական», այնքան յաջող եւ սրտագին արտասանութենէն, ըսաւ.— «Հայոց եկեղեցին իրապէս որ «խաղաղ նաւահանգիստ է», ուր կը գտնենք հոգին Նարեկացիին եւ Շնորհալիին: Մենք հաւաքուած ենք հոս չինելու համար այդ եկեղեցին, խօսկալու կենսական հարցերու շուրջ: Յետոյ շնորհակալութիւն յայտնելով ներկայ ժողովուրդին, Եկեղեցաշէնի Տիկինները նմանցուց հին օրերու «Փափկասուն տիկիններուն» որոնք կ'աշխատէին անձնուիրութեամբ, նիւթական ու բարոյական զոհողութիւններով, չինելու համար Ազգ. Տունը: Յաջողութիւն մաղթեց յանձնաժողովին եւ շնորհակալութիւն անոնց որոնք կը սատարեն այս ազգօգուտ ձեռնարկին համար:

Հանդէսը լաւ կազմակերպուած էր, մթնոլորտը ջուարթ էր եւ, հայկական, կերուխումը առատ էր եւ քասկներս լայն բացուած էին:

Կ'արժէր մանաւանդ տեսնել մեր երիտասարդներու խանդավառութիւնը, որ տեւեց մինչեւ կէս գիշեր:

Իսկապէս շնորհաւորելի են եկեղեցաշէն տիկինները եւ օրիորդները:

Յ. Հ.

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՊՈՒՏՕ, 9 Նոյ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին Դաշնակցութեան Օրը տօնուեցաւ կիրակի, 7 Նոյեմբեր, ժամը 15.30ին Մուլէն Պլէօյի սրահը, Սընօն:

Ներկայ էր գաղութին մեծ մասը: Հանդէսի բացումը կատարեցին Նոր Սերնդականները, «Մշակ Բանուոր»ով ղեկավարութեամբ Օր. Շ. Քէնտէրեանի:

Նախագահ ընկեր Ա. Միքայէլեան քանի մը խօսքով բացատրեց տօնակատարութեան իմաստը եւ հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել բոլոր նահատակներու յիշատակը:

Արտասանութիւններ ըրին Րաֆֆի Տօնէրեան »Արարատին», (Ա. Իսահակեան), Պետ. Քէնտէրեան «Հայոց Արեւին» (Ա. Փանոսեան), ընկեր Հ. Թաշճեան «Սեւ մոռացութիւն» (Ա. Ահարոնեան), ընկեր Կ. Տօնէրեան Ծառուկեանի «Թուղթ առ Երեւան»էն մաս մը կարդաց: Քնքշօրէն մեներգեցին օրիորդներ Մ. Տօնիկեան եւ Ե. Քէնտէրեան: Թաւ ջութակի վրայ երկու հայկական եւ մէկ եւրոպական կտորներ նուագեց Ս. Քէնտէրեան, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Շ. Քէնտէրեանի: Ջութակի վրայ երկու հայկական եւ մէկ եւրոպական կտորներ նուագեց Ս. Տօնէրեան:

Օրուան բանախօս ընկեր Պ. Զպուքճեան նկարագրեց թէ ինչ վիճակ ունէր հայ ժողովուրդը, Դաշնակցութենէն առաջ: Հայրենասիրական երգերէն, ողբերէն վերջ կարգը եկած էր ինքնապաշտպանութիւնը կազմակերպելու: Նախ կազմուեցան փոքր խմբակներ, յետոյ փորձ եղաւ բոլոր յեղափոխական ուժերը միացնելու, եւ ի վերջոյ Քրիստափոր, Ռոստոմ եւ Զաւարեան, իրենց գործակցելով հիմը դրին Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որ կրակը նետուեցաւ յանուն ազատագրութեան: Ընկերը յիշեց չարք մը հերոսական դրուագներ, մինչեւ Սարդարապատի ճակատամարտը եւ հայրենիքի կոբիղի մը հաստատումը (ջերմ ծափեր):

Ապա խօսքը ուղղելով երիտասարդութեան.— Այս տօնակատարութեան մէջ կը տեսնեմ որ երիտասարդները աւելի բազմաթիւ են քան տարեցները, պատիւ նոր սերունդին, դուք էք որ պիտի փոխարինէք հայութեան կամքը ներկայացնող այս կազմակերպութեան, ձեր անձնուիրութեամբ, զոհողութեամբ եւ յարատեւ պայքարով, մինչեւ որ իրագործուի մեր բոլոր նահատակներու աւանդը՝ Ազատ, միացեալ եւ անկախ Հայաստանը:

Հանդէսը փակուեցաւ խմբերգով մը եւ նախագահին քանի մը խօսքով: Տօնակատարութենէն վերջ Նոր Սերունդի անդամները հանդիպում ունեցան ընկեր Զպուքճեանի հետ: Այս առթիւ երեք հոգի փափաքեցան Դաշնակցութեան շարքերը մտնել: Երդումի արարողութիւնը կատարել տուաւ ընկեր բանախօսը:

ԶԱԼԿԱՐԱՅ

Այս է պատճառը որ պետութիւնը պահանջեց կարգ մը կրօնաւորներէ որ պատասխանատու ըլլան իրենց գործով, ոչ թէ կրօնական այլ քաղաքական գործունէութեամբ, որ հակառակ է ժողովուրդին շահերուն եւ նպաստաւոր՝ հակայեղափոխութեան եւ միջազգային աշխարհակալութեան համար:

Ներկայիս եւ իբրեւ հետեւանք ընկերվարութեան յաղթանակին եւ շահագործող դասակարգերու ջնջումին, այլեւս գոյութիւն չունին կրօնքի ընկերային հիմքերը Խ. Միութեան մէջ: Ջնջուած է հիմքը որու վրայ հաստատուած է եկեղեցին: Կղերականները մեծ մասով օրինապահ դիրք մը ունին Խ. Միութեան հանդէպ: Այդ է պատճառը որ կրօնական նախապաշարումներու դէմ պայքարը պէտք է ըլլայ գաղափարական:

Կեդր. Կոմիտէն կը շեշտէ թէ սխալներու սրբագրութիւնը պէտք չէ տկարացնէ գիտական եւ անաստուածեան քարոզութիւնը որ լրացուցիչ մասն է աշխատաւորներու համայնավար դաստիարակութեան եւ կը ձգտի հալածել գիտական ծանօթութիւնները ժողովուրդին մէջ եւ պարտադրել հաւատացեալները կրօնական նախապաշարումներու ազդեցութենէն:

Պետութեան տեսակէտով կրօնքը անհատական գործ է եւ այս է պատճառը որ Եկեղեցին բաժնուեցաւ պետութենէն: Համայնավար կուսակցութիւնը հաստատուած՝ աշխարհի միակ արդար եւ գիտական ըմբռնումին, Մարքսի վարդապետութեան եւ անոր տեսական հիմքին վրայ, չի կրնար չէզոք դիրք մը ունենալ կրօնի հանդէպ, որ իբրեւ գաղափարաբանութեան ոչինչ ունի գիտութեան հետ:

Կեդր. Կոմիտէի բանաձեւը կը յիշէ հակադրութիւնը գիտութեան եւ կրօնական վարդապետութեան միջեւ: Արդի գիտութեան յառաջդիմութիւնները բնական գիտութեանց, թէ ընկերային գիտութեանց մէջ, համոզիչ կերպով կը մերժեն այս վարդապետութիւնները:

Բոլոր այս պատճառներով հարկ է գիտական եւ անաստուածեան ծրագրեալ քարոզութիւն կատարել, սակայն առանց վիրաւորելու հաւատացեալներու ինչպէս եւ կղերականներուն կրօնական զգացումները:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Յիշատակին անոնց՝ որ ինկան
Ազատութեան արշալոյսէն առաջ:

1894ին, գարնան գեղեցիկ օր մըն էր: Նստած էինք ընկերոջս՝ Նատոյի հետ Եալթայի ծովափեայ սրճարաններէն մէկուն մէջ, եւ կը ծխէինք մեր կլկլակները: Կը ծխէինք եւ կ'ապրէինք հայրենի վիշտը: Մեր մէջ զարթնած էր հայրենասիրական մեծ ոգին:

Մենք մեզ չէինք կրնար զսպել եւ ամէն օր Թաթարներու հետ կռիւ կը մղէինք, գլուխ կը պատռէինք եւ, վերջ ի վերջոյ, ոստիկանութեան կողմէ կը բանտարկուէինք օրերով:

Այդ էր մեր առօրեայ կեանքը: Մենք մեր կիրքերուն տէրը չէինք, մեր խելագար արիւնը եւ կամ ազգասիրական ոգին կը ստիպէին մեզ, որ ընենք այն ամէնը, ինչ որ մեր ձեռքը չէր: Ինչո՞ւ էր այդպէս: Չէինք գիտեր:

Մեր շուրջը կը նայէինք եւ կը տեսնէինք ամբոխ մը, որ անխռով, իր օրուան ապրուստին ետեւէն էր, հոգ չէ թէ սահմանին միւս կողմը իր ազգականները, իր ցեղը կը տանջուէին ու կը մորթուէին: Ան մոռացած էր երէկը եւ կ'ուրախանար իր այսօրով: Զէր յիշեր այն զուլումը, որ իր կաշիին վրայ կրած էր:

Նատոյի հետ մենք վաղուց կազմակերպութեան մէջ էինք: Կը գործէինք Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշին տակ: Կ'օժանդակէինք ամէն կերպով անոր տարածմանը: Բայց մեր նպատակը չէր միայն նիւթապէս օգնել: Եթէ այդ ըլլար միայն, մենք կը դադրէինք Դաշնակցական ըլլալէ: Մենք գիտէինք, որ Դաշնակցականները զոհողութեան առջեւ կանգ չեն առներ: Մենք կռուել կ'ուզէինք, եւ ահա այդ նպատակին համար զանազան կողմեր դիմումներ կ'ընէինք:

Ժընեւէն նոր «Դրօշակ» ստացանք: Գրըուած էր Սասնոյ ապստամբութեան մասին: Շէնիկի առասպելական հերոսի մասին ամբողջ էջեր լեցուն էին: Ռէս Գրգոյի քաջութիւնները մեզ ուղղակի խանդավառում էին եւ հիացում պատճառում:

Հոն կար հերոսուհի Շաքէի ժայռերից գահավիժումը, իր սրբացած ընկերուհիներով, որպէսզի թշնամու ձեռք չիյնային:

Վրդովուած, ծխում էինք մեր անվերջանալի կլկլակները, եւ ամէն արտաշընչուած ծուխի հետ ուզում էինք, որ մեր ցաւերը օդը ցնդին: Բայց, ի զուր: Ամօթ էինք համարում այդպիսի օրերին մեր հոս լինելը: Այնտեղ, մեր մայրերի, քոյրերի պատիւն էր բռնաբարւում, իսկ մենք անգործ նստած էինք այստեղ: Դեղ ու դարման էինք փնտռում մեր ցաւերը բուժելու:

Մեր վիշտն ու զայրոյթը աւելի հրահրեց այդ օրերում շրջան ընող մի նոր երգ.

«Խալամական գոռ վաշտերը կատաղի,
Պաշարել են մեր լեռները սոսկալի:
Մի՛ վհատիր, քաջ Մուրատ,
Սուրդ շարժիր անվհատ,
Մեր հեռաւոր եղբայրներ,
Չեն կենար միշտ անտարբեր,
Շուտով կուգան օգնութեան»:

Այս երգը յուզում էր մեր սրտերը: Մոռցած էինք գործ, աշխատանք, ծնողք, ազգականք եւ միշտ կրկնում էինք երգի վերջին տողերը. «Չեն կենար միշտ անտարբեր, շուտով կուգան օգնութեան»:

Էհ, սաէք հայ մայրեր, հայ հայրեր, ուխտեալ Դաշնակցականներ, երբ այդ ձայնը հասնի ձեր ականջին, կրնա՞ք ձեռքերնիդ ծալած նստիլ:

Հանգիստ չունէի մանաւանդ ես: Նատոյի՝ Տարօնի այդ կորիւնին հետ մտածում էինք մի հնար գտնել եւ անմիջապէս մեկնիլ հոն, ուր Արաբոներն ու Մխոները բոյն դրել էին: Ուր Մուրատը քաջերի հետ կռւում էր դերազանց ուժերի դէմ: Մեր ոսոխները հազար-հազարներով լեցուել էին Սասնոյ անառիկ եւ անմատչելի լեռների վրայ, եւ բուռ մը քաջեր դիմադրում էին:

Վրէժի հուրը խանձում էր մեր սրտերը եւ բորբոքում այն զգացումը, որ աստուածային է, այսինքն՝ հայրենեաց սէրը եւ Ազատութեան վեհ գաղափարը:

Ամէն ժամ, ամէն րոպէ երեւակայում էինք մեր դարաւոր թշնամին եւ ցանկանում միայն, որ նրա արիւնով մարենք այն բոցերը, որոնք բռնկեր էին մեր ներսը:

Մեր սարերն ու ձորերը կարմրել էին Հայի արիւնով, մեր գետերը կարմիր էին հոսում, մեր գիւղերը հրկիզուած էին եւ մեր սրբավայրերն ու մատուռները պղծուած: Սոսկալի էր Թրքահայ ժողովուրդի վիճակը: Գահավէժ եղած սրբուհիները աննման Շաքէի բերնով մեզ էին կանչում, որ վրէժ լուծէինք: Զարդուած մարմնով, խոր անդունդներից, աչքերը մեզ յառած, նրանք մեզ էին կանչում:

Մխիթարութեան միակ շօշափելի կէտը Դաշնակցութեան մեծացումն ու տարածումն էր: Նոր կոմիտէներ էին կազմուած Սեւաստապոլի եւ Սիմֆերոպոլի մէջ:

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

Իր ծանուցագրին մէջ Խ. Միութիւնը կը ձաղկէ Փարիզի մէջ ստորագրուած համաձայնութիւնները, դիտել տալով թէ անոնց շնորհիւ արեւմտեան Գերմանիան 500 – 520.000 հոգինոց բանակ մը պիտի ունենայ, օդանաւերով եւ մարտանաւերով եւ իրեն յատուկ սպայակոյտով, պիտի կրնայ անսահման սպառազինութիւններ արտադրել եւն.: «Կարգ մը հակամարտ պետութիւններէ զինուորական խմբակցութիւններու կազմութիւնը պիտի վնասէ փոխադարձ յարաբերութեանց եւ ի վերջոյ պատերազմի պիտի առաջնորդէ: Մինչդեռ ամբողջ Եւրոպայի հաւաքական ապահովութեան կազմակերպումը տեւական հիմք մը պիտի կազմէ խաղաղ գործակցութեան համար: Այսպէս պիտի վերնայ Գերմանիոյ միացման գլխաւոր արգելքը եւ պիտի բարւոքին միջազգային յարաբերութիւնները»:

Այս ծանուցագիրը բացասական ազդեցութիւն գործեց արեւմտեան շրջանակներու մէջ: Բոլորին համոզումը այն է թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ խափանել Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը եւ խախտել Ատլանտեան դաշինքը: Մասնաւորապէս վճռական դիրք մը բռնած են Մ. Նահանգները եւ կը թուի թէ պիտի մերժեն Մոսկուայի առաջարկը: Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր անկարելի կը գտնէ խորհրդաժողով մը գումարել Նոյ. 29ին, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն, Գերմանիոյ դերիշխանութեան վերահաստատումէն եւ օտար գրաւման դադարումէն առաջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՇԱՊԵՏԸ չաբաթ օր մեկնելով, Քէպէք (Քանատա) հասաւ կիրակի եւ ընդունուեցաւ մեծ խանդավառութեամբ:

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ զինուորական վերաքննիչ ատեանը ցկեանս բանտարկութեան վերածեց եօթը մահապարտներու պատիժը:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Նեհրու, Մոսկուա հրաւիրուեցաւ Խ. Միութեան կողմէ: Որոշած է երթալ, երբ դրամները թեթեւնան:

ՓԱՐԻԶԵԱՆ նորաձեւութեանց երրորդ մեծ վարպետը, Ժաք Ֆաթ, մեռաւ շաբաթ օր: Երկար ատենէ ի վեր կը տառապէր արեան կարմիր գնդիկներու նուազումէն եւ բոլոր դարմանները անօգուտ անցան: 42 տարեկան էր:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ պայքարը կը սաստկանայ Փերոնի կառավարութեան եւ կաթոլիկներուն միջեւ: Ձերբակալուեցաւ Քորտոպայի կաթոլիկ ժողովրդապետը, այն ամբաստանութեամբ թէ սուտ լուրեր կը տարածէր:

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն կատաղի կռիւներ կը մղուին ֆրանսական օդազօրքին եւ ըմբոստներուն միջեւ, 30 ժամը ի վեր: Պաշարուած է ըմբոստներուն գլխաւոր կեդրոնը: Միւս կողմէ կը շարունակուին ձերբակալութիւնները քաղաքներու մէջ:— Շաբաթ օր քսան ըմբոստներ սպաննուեցան Թունուզի մէջ:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ Կեդր. Կոմիտէին առջեւ զեկուցում տալով, գործօն անդամներէն Էթիէն Ֆաժոն խստօրէն քննադատեց պաշտօնաթերթին՝ «Իւմանիթէ»ին ուղղութիւնը եւ բովանդակութիւնը: Այս առթիւ ըսաւ.— «Երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ, կուսակցութիւնը երկու օրաթերթ ունէր: Այժմ իր տիրապետութեան տակ ունի 15 օրաթերթ: Ի՞նչ է սպառումը: Անցեալ Սեպտեմբերին ընդհ. գումարն էր 517.000, որուն 121.000ը միայն «Իւմանիթէ»: Պարզապէս ծիծաղելի կացութիւն, քանի որ հինգ միլիոն քուէ շահեցանք 1951ի ընտրութեանց մէջ»: Այս անկումին պատճառներն ալ բացատրելով, զեկուցաբերը դիտել տուաւ թէ «շատ մը անդամներ եւ բոլոր անոնք որ վստահութիւն կը յայտնեն մեզի ենթարկուած են թշնամիներու գաղափարական ազդեցութեան: Անհրաժեշտ է աւելի կենդանի եւ աւելի ժողովրդական դարձնել «Իւմանիթէ»ն: Պէտք է պայքարիլ այն ընկերներուն դէմ որոնք թշնամի մամուլը կը կարդան եւ մանաւանդ անոնց դէմ որ կը պարծենան թէ քաղքենի օրաթերթ մը կը կարդան իրենց պաշարը լրացնելու համար»:

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Շնորհակալութեամբ ստացանք իրենց այցելութեան առթիւ Տիկին Թ. Մանկասարեանէ 2000 Ֆր., Ա. Միսիրեանէ եւ Դ. Բալուճեանէ 500ական: ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Պանեօ Քաշանի «Արծիւ» ենթակոմիտէն կը տօնէ ընկերահամակրական խնջոյքով մը, Նոյեմբեր 21ին կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ 11, Սալ Միքէ, 67 Ավընիւ Ժան Ժօռէս, Քաշան:

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Կը նուագէ Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Մէթրօ Լիյնեը տը Սօ, իջնել Սթասիօն Պանեօ, օթօպիւս 187, Փորթ տ'Օրլէան, իջնել Սիթէ Ժարտէն:

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 28ին, Իսիի քաղաքապետարանին սրահներուն մէջ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

28 Նոյեմբեր, Շաբաթ:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կաւվարենց» մասնաճիւղին, կիրակի, 21 Նոյեմբեր ժամը 16էն 24: Սալ Կալմանի մէջ (Առնուվիլ):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ համբաւաւոր նուագախումբ:

Հաղորդակց. միջոցներ.— Շոգեկառք Կառ տիւ Նորէն ժամը 14.40ին, օթօպիւս Փորթ տը լա Շափէլէն թիւ 268:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ: Դասախօս ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ, նիւթը՝ շարունակութիւն նախորդ դասախօսութեան, ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՈՒՄ (երգիծական վէպ): Մուտքը ազատ է:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, Քառէ սրճարանի վերնայարկը: Կը խօսի Տոքթ. Ա. Ճինեեան: Նիւթ՝ «Ատամներու դերը՝ ընդհ. առողջութեան վրայ»:

Մուտքը ազատ է:

Այրի Տիկին Մարտիրոս Սարեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր՝

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 12ին, 82 տարեկան հասակին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս չորեքշաբթի ժամը 14ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պանեօյի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

Տէր եւ Տիկին Կարօ Ժամկոչեան, Այրի Տիկին Նեկտար Արոյեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Արոյեան եւ զաւակները եւ զարմիկները, իրաւագէտ Հանրի Մարմարեան եւ Տիկինը խորունկ վիշտով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի մօր եւ ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՐՇԱԿ ՍԱՐՏԱՐԵԱՆԻ

(Ծնեալ Վիքթորիա Տարաեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ 11 Նոյ. 1954, իր բնակարանը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, երեքշաբթի ժամը 13.30ին: Հաւաքուիլ հանգուցեալին բնակարանը, 44 Ժան Ժաք Ռուսօ, Օպօն, ուր պիտի կատարուի եկեղեցական կարգը եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Օպօնի գերեզմանատունը:

Մեկնում Կառ տիւ Նորէն Էրմօն–Օպօն 12.05 եւ 12.17, Կառ Սէն Լազարէն Էրմօն Օպօն 12.11 եւ 12.31:

Այս առթիւ ողբացեալին յիշատակին Պ. Երուանդ Յարութիւնեան կը նուիրէ 500 Ֆր. Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, 500 Համազգայինի: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՆՈՅ. 21ԻՆ, ԺԱՄԸ 17ԷՆ 24

ԿՐԱՆ ՕԹԷԼԻ շքեղ սրահներուն մէջ

Նախագահութեամբ ԱՄԻՐԱԼ ՊԵՐԱՆԺԷԻ եւ իր տիկնոջ:

ԻՕՇԿԱ ՆԷՄԷԹ եւ իր ծանօթ նուագախումբը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Եթէ կ'ուզէք օգնաւային ձրի ճամբորդութիւն մը կատարել դէպի Նիս, փութացէք այս ցերեկոյթին նախապէս ապահովեցէք ձեր սեղանները՝

Հեռ. ԹՌՕ. 44–38:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին կողմէ, ի նպաստ Օգափոխութեան կայանի տան:

Այս կիրակի ժամը 15ին, Սեւրի Մուրատեան վարժարանի թատերասրահին մէջ, Մէթրօ Փօնտը Սէվր:

26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)

Կը նախագահէ ընկերուհի ՍԱԹ. ՏԷՐ ԴԱՒԹԵԱՆ:

Կը խօսի ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ:

Պ. Գրիգոր Վահան կը ներկայացնէ իր ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ (քաղուած Մոլիէռի մէկ թատերախաղէն), մասնակցութեամբ փարիզահայ կարող ուժերու:

Կ'երգեն Շաւիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդէն Օր. Աստղիկ Քէօսէեան եւ Պ. Խորէն Մինասեան:

Մուտք 200 Ֆրանք:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ Շրջ. Ազգ. վարչութեան ի նպաստ եկեղեցւոյ եւ դպրոցի շինութեան: Կազմակերպութեամբ Դերասան ԹՐԱԳՕՇի, մասնակցութեամբ Լիոնի եւ Տէսինի լաւագոյն ուժերու:

Դերասան ԹՐԱԳՕՇ կը կատարէ ծաղրածու Պուղիի դերը:

Այս երկուշաբթի 22 Նոյ., ժամը 20.30ին, Սինէ Փաքսի շքեղ սրահին մէջ, 127, ռիւ Պուալօ (մեզի ծանօթ նախկին Էմիլ Զօլա սրահը):

Կը ներկայացուի Ա. Աբէլեանի

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

Օփէրէթ չորս արարուածով:

ԹՐԱԳՕՇի յաւելուածական երգերով եւ պարերով:

Տոմսերու գիներ.— Ա. կարգ 250, Բ. կարգ՝ 200, Գ. կարգ՝ 150 Ֆրանք:

Խճողումի տեղի չտալու համար կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը, որոնք կը գտնուին Ազգ. Միութեան, Եկեղեց. Տիկ. Միութեան անդամներու մօտ, ինչպէս նաեւ Կեդր. վայրեր:

Ծանօթ.— Սոյն ներկայացման հասոյթը պիտի յատկացուի Լիոնի մէջ կառուցուելիք Եկեղեցւոյ եւ դպրոցի Ազգ. Տան շինութեան ֆոնտին:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, դպրոցի սրահը: Կը դասախօսէ ընկեր Վարդգէս Պարօնվարդեան: Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի հին եւ նոր ընկերները եւ ընկերուհիները:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կը խնդրուի ծանուցանել թէ Պ. Թ. Գառնիկ երեք դասախօսութիւններ պիտի տայ Խրիմեան դպրոցին մէջ (2 ռիւ տը լա Տէֆանս), նախագահութեամբ պատ. Գ. Սիսլեանի:

Ա. դասախօսութիւն՝ հինգշաբթի 18 Նոյ. ժամը 21ին:

Նիւթ՝ Հայկականութիւնը իբրեւ ազգային վարդապետութիւն, ի՞նչ է Հայը:

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Տիկնանց Միութեան Որբախնամ Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Գառնիկ Համբարձումեանէ հազար Ֆր., փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ տիկին Մարիցա Ճէնտըեանի մահուան առթիւ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Նոյեմբեր 28ին աւանդական այցը Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը, յարգելու համար մեր մեծ մեռելներուն յիշատակը:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 17 ՆՈՅԵՄԲԵՐ * MERCREDI 17 NOVEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7523 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2934

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԷՆ ՏԱՔ ՈՒ ՊԱՂ

●

— Մի՛ ընէք, հետեւանքը դէշ կ'ըլլայ...

Մօտաւորապէս այս իմաստն ունի Խ. Միութեան վերջին ծանուցագիրը, որ 23 եւրոպական պետութեանց եւ Մ. Նահանգներուն յանձնուեցաւ Նոյ. 13ին:

Եւ այս ազդարարութիւնը կ'ուղղուի Կրեմլինի պատմական դահլիճին մէջ սարքուած փայլուն ընդունելութենէն ճիշդ մէկ շաբաթ ետքը:

Կը յիշէք թէ ինչ սիրալիր տեսարաններ պարզուեցան այդ առթիւ:

Վոտկան եւ գոյնզգոյն գինիները կը հոսէին ջուրի պէս: Օրուան հիւրընկալը, արտաքին նախարար Մոլոթով ժպտադէմ ակնարկներ կ'ուղղէր օտար դեսպաններուն:

Վարչապետը, Մալենկով գլուխ գլխի խօսակցութիւն մը կ'ունենար ամերիկեան դեսպանին հետ, մօտ մէկ ժամ տեւողութեամբ: Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ, նոյն մտերմութեամբ կը խօսէր Ֆրանսական դեսպանին հետ:

Սահեղծուած էր կախարդական մթնոլորտ մը, որուն ազդեցութեան տակ դեսպանները եթէ ոչ լաւատես, գոնէ յուսատու տեղեկագիրներ կ'ուղղէին իրենց կառավարութեանց:

Ընդունելութիւնը սարքուած էր ի պատիւ բոլշեւիկեան յեղափոխութեան 37րդ տարեդարձին:

Նոյն առիթով, Մոսկուայի Մեծ Թատրոնին մէջ աւանդական ճառը կը խօսէր փոխ-վարչապետ մը, Սաբուրով, ջատագովելով խաղաղ համակեցութեան քաղաքականութիւնը:

Թէ տօնակատարութեան եւ թէ Կրեմլինի ընդունելութեան առեն, Խ. Միութեան վարիչները բացորոշապէս կը յայտնէին իրենց տհաճութիւնը՝ Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութեանց դէմ:

Միեւնոյն առեն ամէնքն ալ կը շեշտէին թէ իրենց խաղաղասիրութիւնը հետեւանք չէ տկարութեան, թէ ունին ամէն տեսակ արդիական զէնքեր, ի հարկին դաս տալու համար թշնամիներուն:

Եւ մինչ կը սպասուէր որ արեւմտեան պետութիւնները պատասխանեն Մոսկուայի վերջին հրաւէրին՝ Զորսերու խորհրդաժողով մը գումարելու համար, անհաւասիկ Խ. Միութեան նոր անակնկալը,— Նոյ. 29ին ժողով մը գումարել մասնակցութեամբ 24 պետութեանց:

Աւելորդ է ըսել թէ ժխտական եղաւ այս հրաւէրին անմիջական տպաւորութիւնը:

Արեւմտեան մայրաքաղաքներուն մէջ, բոլորն ալ այն համոզումն ունին թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ խափանել Լոնտոնի մէջ կնքուած եւ Փարիզի մէջ ստորագրուած համաձայնութեանց վաւերացումը, միեւնոյն առեն հարուած մը տալով Ատլանտեան Կազմակերպութեան:

Մոսկուայի նոր ծանուցագիրը յայտնապէս կը մատնէ այդ պարագան:

Մասնաւորաբար ծանրանալով արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման վրայ, որ ընդունուած է այդ ծանուցագիրներով, Խ. Միութիւնը կ'ուզէ գրգռել հանրային կարծիքը, որ չափազանց զգայուն է Մանաւանդ Ֆրանսայի մէջ:

Բառերն ալ յատկապէս ընտրուած են, աւելի խոր ազդեցութիւն գործելու համար:

Միւս կողմէ, ծանուցագիրը առանձին կը յիշէ Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութեանց հետեւանքները,— ծանրացում Եւրոպայի կացութեան, «ինչ որ կ'աւելցնէ պատերազմի վտանգը»:

Արեւմտեան ճակատը այժմէն կը պատասխանէ,— Նախ վաւերացնենք Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութիւնները, յետոյ կը խօսինք:

Ուրեմն ուժի դէմ ուժ, մնացեալ ճակատով:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՌԱՋԱՐԿԻՆ

●

ԱՆԳԼԻԱ ԿԸ ՄԵՐԺԷ 24Ի ԺՈՂՈՎԸ

★

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ՇՏՐԱԿՈՅՑԻՆ ՑԱՆՁՆԵՑ ՓԱՐԻԶԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ ՈՐՊԷՍԶԻ ՎԱՒԵՐԱՑՆԷ

Խօսքէն գործի անցնելով, արեւմտեան պետութիւնները անմիջապէս ճշդեցին իրենց դիրքը, ի պատասխան Խ. Միութեան վերջին ծանուցագրին:

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Բչ. օրուան նիստին մէջ, արտաքին նախարարը, Սըր Էնթընի Իտըն յայտարարեց թէ այդ ծանուցագիրը «բացէ ի բաց եւ յայտնապէս ուղղուած է Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման դէմ»: Եւ բացատրեց թէ Արեւմտեան պետութեանց քաղաքականութիւնն է նախ՝ վաւերացնել այդ համաձայնութիւնները եւ գործադրել զանոնք, առանց շեղելու այս ուղեգիծէն, որեւէ խորհրդային ռազմավարութեան հետեւանքով: Ստորագրուած համաձայնութեանց վաւերացումէն ետք դուռը կը բացուի քննելու համար խորհրդային առաջարկները:

Արտաքին նախարարը այս յայտարարութիւնն ըրաւ միւս արեւմտեան պետութեանց տեսակէտները իմանալէ եւ իր նախարարութեան խորհրդականները մասնաւոր նիստի մը հրաւիրելէ ետք: Իր յայտարարութիւնն սկսաւ այսպէս.— «Խորհրդային ծանուցագիրը չի պարունակեր որեւէ բան որ ըսուած չըլլայ նախապէս, բացի Նոյեմբեր 29 թուականէն՝ ընդհանուր եւրոպական խորհրդաժողով մը գումարելու համար»: Բացատրելէ ետք թէ ներկայիս անընդունելի է այս ժողովը, շեշտեց Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման կարեւորութիւնը: «Եթէ կարենանք հաստատուն վիճակ մը եւ հասարակաց նպատակ մը ստեղծել Արեւմուտքի մէջ, հաստատած պիտի ըլլանք էական հիմք մը որուն վրայ կրնանք համաձայնութիւն փնտռել Արեւելքի հետ»:

Իտըն մերժեց նախկին վարչապետ Էթլիի եւ ընկերներուն առաջարկը որ կը թելադրէր միաժամանակ բանակցիլ Խ. Միութեան հետ եւ վաւերացնել Փարիզի համաձայնութիւնները: Պնդեց թէ նախ պէտք է վաւերացնել, յետոյ բանակցիլ: «Այդ է առաջին քայլը եւ պէտք է լրացնել, ուրիշ որեւէ բան նկատի առնելէ առաջ»:

Պատասխանելով զանազան հարցումներու, նախարարը դիտել տուաւ թէ Խ. Միութիւնը եթէ անկեղծ է, թող օգնէ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը կնքելու համար:

Ո՞Վ Է ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆ

Նոյն օրը նախագահ Այզընհաուըր ծերակոյտին յանձնեց Փարիզի համաձայնութիւնները, որպէսզի վաւերացնեն: Այս առթիւ կը բացատրէր թէ այդ համաձայնութիւնները «շատ մեծ կարեւորութիւն» ունին Մ. Նահանգներու ապահովութիւն, ինչպէս եւ «աշխարհի խաղաղութիւն եւ ապատութեան համար»:

Այզընհաուըր այս յայտարարութիւնը կ'ընէր ճիշդ այն պահուն երբ Ֆրանսա եւ Անգլիա կը պատրաստուէին պատասխանելու Մոսկուայի նոր ծանուցագրին: Նախագահը իր նամակին մէջ կը յիշեցնէր թէ ոեւէ խաղաղասէր ազգ պատճառ չունի վախնալու արեւմտեան պետութեանց զինակցութենէն: Այս առթիւ կը բացատրէր թէ Ատլանտեան դաշինքին եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման միակ պատճառը Խ. Միութեան եւ իր արբանեակներուն զինուորական ուժն է, եւ թէ իրենք ստիպուած են համապատասխան պաշտպանութիւն ապահովել: «Մեր զինակցութեան նպատակն է վանել նախայարձակումը»:

Ինչպէս յայտնի է, երբ վաւերացուին Փարիզի համաձայնութիւնները Ատլանտեան զինակցութեան 14 անդամներուն կողմէ, արեւմտեան Գերմանիան պիտի դառնայ հաւասարազօր անդամ եւ պիտի կազմէ 500.000 հոգինոց բանակ մը, իբրեւ իր աջակցութիւնը հաւաքական պաշտպանութեան:

Նախագահ Այզընհաուըր կ'ուզէ որ ծերակոյտը օր առաջ վաւերացնէ Փարիզի համաձայնութիւնները, որպէսզի Եւրոպայի ազգերը հասկնան թէ Մ. Նահանգները էական կը նկատեն Գերմանիոյ անդամակցութիւնը Ատլանտեան դաշինքին: (Երեսփ. ժողովը պիտի գումարուի յառաջիկայ յունուարին):

× Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր նիստի հրաւիրեց իր մասնագէտները, քննելու համար Մոսկուայի ծանուցագիրը: Յետոյ պիտի խորհրդակցի միւս պետութեանց հետ: Այս առթիւ իր կուսակցութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց որ կ'ըսէ թէ «վճռական սխալ մը» պիտի ըլլայ, եթէ արեւմտեան ազգերը ընդունին Խ. Միութեան առաջարկը: Տոքթ. Ատընաուըրի տեսակէտն այն է թէ որքան շարունակեն կատարուած իրողութեան քաղաքականութիւնը այնքան կ'օգտուին, ինչպէս հաստատեց Թրիէսթէի վէճին կարգադրութիւնը: Ուրեմն, ոչ մէկ բանակցութիւն Խ. Միութեան հետ, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն առաջ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԵԼԵՒԷՋՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Եգիպտոսի մէջ պատահած նոր խլրտումներուն առթիւ, անհրաժեշտ կը նկատենք արձանագրել վերջին երկու տարիներու անցքերը.—

1952 Յուլիս 23.— Բանակը զաղտնի գործողութեամբ մը ճամբելով Հիլալի փաշայի դահլիճը, զօր. Նեկիպը կը նշանակէ հրամանատար զինեալ ուժերու:

Կառավարութիւնը կը յանձնուի նոր դահլիճի մը, նախագահութեամբ Ալի Մահեր փաշայի:

Քանի մը օր ետք Ֆարուք թագաւորը կը ստիպուի հրաժարիլ գահէն եւ խնամակալութիւն մը կը հաստատուի:

7 Սեպտ. 1952.— Քաղաքային դահլիճը ճամբելով, զօր. Նեկիպը կը նշանակէն վարչապետ:

Սահմանադրութիւնը կը կախակայուի երեք տարուան համար: Քաղաքական կուսակցութիւնները կ'արգիլուին, գլխաւոր քաղաքագէտները կը ձերբակալուին:

Կը հրատարակուի հողային բարենորոգման օրէնքը:

18 Յունիս 1953.— Կը ջնջուի միապետութիւնը: Զօր. Նեկիպ նախագահ կ'ընտրուի, միեւնոյն առեն ստանձնելով յեղափոխութեան խորհուրդին եւ կառավարութեան նախագահութիւնը (վարչապետ):

Սահմանադրական օրէնք մը բոլոր իրաւասութիւնները կը յանձնէ համագումարին. այսինքն դահլիճին քաղաքային անդամներու եւ յեղափոխութեան Խորհուրդի 12 զինուորական անդամներու խառն ժողովին:

Յեղափոխութեան Խորհուրդին անդամները նախարարական պաշտօններ կը ստանձնեն կամաց կամաց:

1954 Փետր. 25 — Մարտ 29.— Նեկիպ կը չէզոքացուի: Փետր. 28ին պաշտօնէ արձակուելով կը վերահաստատուի Փետրուար 27ին, ժողովրդական շարժումի մը հետեւանքով:

Զինուորական մարմինը կը հարկադրուի ազատ ընտրութիւններ, սահմանադրական կարգուսարք եւ յեղափոխական խորհուրդի լուծում խոստանալ: Գրաքննութիւնը կը ջնջուի, կուսակցութիւնները նորէն մէջտեղ կ'ելլեն, ընդդիմադիրները կը ցնծան, Նեկիպ ամենազօր կ'երեւայ:

Մարտի երկրորդ կիսամսեային զինուորական մարմինը նորէն կը շարժի: Ցոյցեր կը սարքուին փողոցներու մէջ, ի նպաստ գնդ. Ապտէլ Նասըրի եւ յեղափոխութեան Խորհուրդին:

Խոստացուած միջոցները չեղեալ կը համարուին: Զինուորական մարմինը կը վտարէ հրամանատար Խալէտ Մոհիէտտինը որ ախոյեան հանդիսացած էր սահմանադրական ազատութեանց: Զօր. Նեկիպ, զրեթէ զերի, առերեւութապէս կ'անհետանայ հանրային կեանքէն, բայց անուանապէս կը մնայ Հանրապետութեան նախագահ:

1954 Նոյ. 14.— Զինուորական մարմինը տէր տիրական: Իսլամ Եղբայրներու խոստովանութեանց հետեւանքով, զօր. Նեկիպ կը վտանգուի եւ պաշտօնէ արձակուելով իր բնակարանը կը փոխադրուի ընդ հսկողութեամբ: Եգիպտոս կը կառավարուի յեղափոխական խորհուրդին տասը անդամներուն կողմէ: Գնդ. Կամալ Նասըր կը նշանակուի վարչապետ, Կամալ Սալեմ՝ փոխ-վարչապետ: Մնացեալ պաշտօններն ալ կը բաժնուին միւս անդամներուն միջեւ:

ՎԱՐԺԱՊԵՏԸ Քանատայի Քէպէք քաղաքէն Մոնրէալ հասաւ, եւ ճառ մը խօսելով փառաբանեց երկու մեծ մշակոյթներու հաւաքական զարգացումը: Յետոյ գնաց Օթթավա, ուր պաշտօնական բանակցութիւններ պիտի կատարէ Քանատայի կառավարութեան հետ:

ԾԱՆՐ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐ ԶՕՐ. ՆԻԿԻՊԻ ԴԷՄ

*

ԴԱ՞Ւ ՄԸ ՍԱՐՔԱԾ ԷՐ

Եգիպտոսի յեղափոխական խորհուրդը Նոյեմբեր 15ին օտար թղթակիցներուն յանձնեց երկար զեկոյց մը՝ նախագահ Նեկիպի զաղտնի գործունէութեան մասին: Զեկոյցը կ'ըսէ.

— «Զօր. Նեկիպ համայնավարներու եւ Իսլամ Եղբայրներու ճակատին միացած էր խորտակելու համար յեղափոխութիւնը: Ան իր ամբողջ հմայքը տրամադրած էր անոնց, կործանելու համար ներկայ վարչակարգը, խռովայոյզ արարքներ եւ ժողովրդային անկարգութիւններ ստեղծելով:

Զեկոյցին համաձայն, համայնավարներու կողմէ Նեկիպի հետ կապ կը պահէր հազարապետ Խալէտ Մոհիէտտին, նախկին անդամ յեղափոխական խորհուրդին որ այժմ արտասահման կը գտնուի: Մոհիէտտինի գունդին երիտասարդ սպաները խոստովաներ են թէ զաղտնի խօսակցութիւններ ունեցած են զօր. Նեկիպի հետ եւ պատրաստած՝ վարչապետին տան եւ կարգ մը կառավարական շէնքերու ռմբակոծումը:

Այս դաւը ձախողած ըլլալով, Նեկիպ երկրորդ ձեռնարկ մը դրդած էր, աջակցութեամբ Իսլամ Եղբայրներու:

Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, զօր. Նեկիպ կը վարկաբեկէր ներկայ իշխանութիւնը եւ կը թելադրէր զինեալ դիմադրութիւն կատարել Անգլիացիներուն դէմ, Սուէզի մէջ, կը խծբծէր կնքուած համաձայնութիւնը եւն.:

Աղեքսանդրիոյ մահափորձին դատավարութեան առթիւ, Իսլամ Եղբայրութեան ականաւոր դէմքերէն Թայեր վկայեց թէ Նեկիպի հետ առաջին շփումը ունեցած էին անցեալ մարտին:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԸ ԵՒ Հ. Յ. Դ.

Ե.

Եւ եթէ կ'ուզէք՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օրը այն նշանակութիւնն ունի, խորհրդանշանական ձեւով՝ ինչ որ կը պատմուի ռուսական աւանդութեան մը մէջ.— Ռուսերը ունին դիւցազնական հերոս մը, ինչպէս մենք ունինք Տորք Անգեղը,— ատիկա Մուրոմցի Իլիան է, որ կ'արտայայտէ ռուս ժողովուրդին ուժի գաղափարը: Ամէն անգամ որ Մուրոմցի Իլիան կը մարտնչի եւ կռիւի պահուն՝ գետին կ'իյնայ, հայրենի հողը ուժ կու տայ իրեն եւ ոտքի կը կանգնի աւելի եւս ուժովցած: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւս այն հերոսն է, որ իր կռիւներուն ընթացքին՝ տարին մէկ անգամ կը մտնէ այս սրահներուն մէջ, ուր համախումբ հաւաքուած է իր մեծ ժողովուրդը, աւելի հզօր, աւելի աՀեղ դուրս գալու համար իր թշնամիներուն դէմ:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, վերջապէս, կը գտնուի կարծես Սայաթ Նովայի հետեւեալ տողերուն մէջ.—

Թէկուզ քու քաշըն մարքրիտ տան բրոյի,
բրոյի,
Թէկուզ քու քաշըն ալմաս տան բրոյի
բրոյի,
Եա՛ր, չիմ տայ, չիմ հեռացնի քիզ քու
խարիմէն,
Բարեքարիմէն.
Չիմ քաշւի էկած մահիմէն,
Ռաղիփի տըված ահիմէն:

Այո՛, Հայաստանասէրնե՛ր յայկոյս եւ յայնկոյս, միշտ յիշեցէք թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Հայաստան չի սիրեր ամուսական ստանալու համար արտասահմանի մէջ, Հայաստան չի սիրեր յեղափոխութիւն ծախելու համար արտասահմանի մէջ, Հայաստան չի սիրեր նստելու համար Բարեգործականի սրահներուն մէջ, Հայաստան չի սիրեր ազգային դրամագլուխ մը, նախ իբրեւ ոսկիի բարեգործականի, յետոյ իբրեւ ժառանգութիւն, փոխանցելու համար օտարին: Բայց Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Հայաստանը կը սիրէ եւ զայն չի ծախեր երբեք նոյնիսկ իր ծանրութեամբը մարգրիտի կամ ադամանդի հետ, ընդհակառակն զայն պաշտպանելու համար՝ ոչ մահուընէ կը վախնայ, ոչ ալ Ջելլատին աՀէն:

Ասիկա յայտարարելու համար է որ Դաշնակցութեան Օր կը տօնուի տարին մէկ անգամ:

Եւ ես վստահ եմ, այստեղ հաւաքուած այս բազմութիւնն ալ կը հաւատայ թէ, երբ վաղը թշնամին սպառնայ Հայաստանի գոյութեան եւ յայտարարուի «հայրենիքը վտանգի մէջ», հրացանը ուսը դարնողը եւ ճակատ վազողը առաջին անգամ պիտի ըլլայ Դաշնակցականը, եւ ամէն Դաշնակցական, որոնց շարքին եւ ե՛ս: Ընդհակառակն, այդ պահուն, մեզ քննադատողները, փոխանակ հրացանի, իրենց ուսը պիտի դարնեն Բարեգործականի բանալին՝ չուելու համար դէպի ուրն անյայտ յարեւմուտս:

Իսկ երբ, փոխանակ Դաշնակցութեան Օրուան, տօնենք Հայաստանի Օրը՝ եթէ Աստուած նման ուրախութիւն մը պատճառել ուզէ հայ ազգին, Մենծ Աղբօր փոքր աղբարիկները կրնան վստահ ըլլալ, թէ այս երկիրներուն մէջ այդ տօնը կը տօնուի, բեմ հանելով, հանդէսը հովանաւորելու համար, ոչ թէ օտար պետութեան մը դեսպանը իբրեւ զրաւման բանալի ներկայացուցիչ, այլ մե՛ր դեսպանը, հայ դեսպան մը:

Ահա ինչ որ կ'ուզենք ըսել եւ սորվեցնել Դաշնակցութեան Օրուան հանդէսներուն մէջ:

Բայց կայ բան մը եւս, զոր կ'ուզէի ըսել անհատապէս, մեր յեղափոխական շարժումներուն ընթացքին, սովորութիւն էր հրացան եւ փամփուշտ ուզել արտասահմանէն: Գամառ Քաթիպա, պատմական երգով մը, այդ պահանջն է որ կը հնչեցնէ.—

Ես Մշեցի ճամբորդ եմ հեռու տեղերէ,
Ձեզ շատ բարեւ բերեր եմ Հայոց գեղերէ:
Ախպէրքս ինձ ղրկեցին դէպի էս կումանն,
(Մի՛ վախնաք, չուզեմ ձեր մանէթն ու թումանն):
Վարազայ Սուրբ խաչէն բերեր եմ ձեզ լուր,
Խղճացէք հայ ազգիս, տուէք մէկ-մէկ թուր:

Այն օրերուն, յեղափոխականները սուր եւ հրացան, փամփուշտ ու վառօդ կ'ուզէին արտասահմանէն: Հիմակ տարբեր խնդրանք մը կը հասնի Արեւելքէն,— կրնամ ըսել՝ ախպէրքս զիս ղրկեցին ձեզի ըսելու թէ չեն ուզեր մանէթ ու թուման, սուր ու հրացան, կ'ուզեն միայն որ Հայ մնաք:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱԼՔՈԼԱՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ՉԱՐԻՔՆԵՐԸ

●

Տեղական մամուլը սիւնակներով մանրամասնութիւններ կը հրատարակէ ալքոլամոլութեան չարիքներու մասին, այն օրէն ի վեր որ կառավարութիւնը պաշտօնապէս հաստատեց թէ խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին:

Ալքոլը աղբիւր մըն է հարստութեան, սակայն միեւնոյն ատեն պատուհաս մը:

Տնտեսական տեսակէտով միլիոնաւոր Ֆրանսացիներ կ'ապրին շնորհիւ ալքոլին, իբրեւ խմիչք, անոր պատրաստութեամբ, արտադրութեամբ եւ բաշխումով:

Փոխուած են ժամանակները երբ ժուժկալութեան համար կ'աշխատէին արգիլել այս խմիչքը: Ներկայիս հարցը ընկերային տեսակէտով կը դատեն: Գինեմոլը որքան վնաս կը հասցնէ իր անձին, նոյնքան նաեւ իր ընտանիքին եւ հանրային բարեկարգութեան:

Վերջերս կազմուեցաւ «Ալքոլի թղթածրարը», բժիշկներու, տնտեսագէտներու եւ ելեւմտագէտներու տեղեկագրերէն:

Ներկայիս մէկդի դրած են յիսուն տարի առաջուան այն տեսակէտը թէ ալքոլի ամէն մէկ կրամը կը պարունակէ եօթը գոլ, որ սնունդի կարեւոր տարր մը կը կազմէ, ինչպէս շաքարը: Բնախօսներ այժմ կ'ընդունին թէ ալքոլը ջիղներ մկաններու զօրացման եւ տաքութիւն յառաջ չի բերեր: Ծանօթ է ջիղերու վրայ իր ազդեցութիւնը, իբրեւ փոքր չափերով գրգռիչ որ հետզհետէ թունաւոր կը դառնայ եւ գինովութեան զանազան երեւոյթները կը պարզէ: Առողջապահութեան մասնագէտները կը նկարագրեն այս վիճակը իբրեւ «թունաւորման սեմ»: Ալքոլի առաւելագոյն չափը տարեց Փիզիքական աշխատաւորի մը համար օրական մէկ լիտրին 10 աստիճան է: Այս չափը պէտք է պակսի կիներու եւ Փիզիքական ծանր աշխատանք չունեցողներու համար: Պատանի մը պէտք չէ օրական քառորդ լիտրէն աւելի խմէ: Այդ պարագային ալ ալքոլ պարունակող խմիչքները պէտք է նուազեցնել: Ախորժաբերները պէտք չէ սովորութիւն դարձնել:

Ֆրանսան կը կոտրէ մրցանիշը ալքոլ պարունակող խմիչքներուն սպառման մէջ, աւելի քան Շուէտէն եւ Մ. Նահանգներէն:

ՄԱԿի վերջին վիճակագրութեան համաձայն հարիւր տոլարի ազգային եկամուտին վրայ Ֆրանսան կը ծախսէ 4.1 տոլարը ալքոլի համար, Զուիցերիան մէկ տոլար, 0.7 Բրիտանացին, եւ 0.4 Մ. Նահանգները:

Սակայն պէտք չէ մոռնալ կ'աւելցնէ Տոքթ. Մէյ թէ Ֆրանսան աւանդաբար գինիի երկիր է եւ իր չափաւոր սպառումը կրնայ առաւելութիւններ տալ, այնքան որքան անպատեհութիւն: Օրական 10 աստիճան գինիի սպառում մը արդէն կը ներկայացնէ տարեկան 36.5 զուտ ալքոլի սպառում: Ուրեմն կարելի է եզրակացնել թէ Ֆրանսայի մէջ միջին սպառումը քսան առ հարիւր աւելի է քան ինչ որ կը ներկայացնէ:

1952ին ալքոլ պարունակող խմիչքներու սպառումը հետեւեալ քանակութեամբ եղած է — գինին 58, խնձորօղին 22, գարեջուրը 8.1, զուտ ալքոլը 1.5 միլիոն հեկտոլիտրին վրայ:

Ալքոլի սպառումը տարեկան մարդագլուխ 19.5 լիտր է ամէն մէկ բնակիչի եւ 28 լիտր տարեցներուն համար:

Հակառակ սպառման նուազումին տասնեակ մը տարիներէ ի վեր դարձեալ ալքոլամոլութիւնը ծանր համեմատութիւններ առած է:

Պիշա հիւանդանոցին մէջ ծանրացած է լեարդի կարծրացման հիւանդութիւններ, նմանապէս յիմարանոցներու մէջ ալքոլամոլութենէ տառապող հիւանդներու թիւը աւելի է քան պատերազմէն առաջ: Վալ տը Կռասի հիւանդանոցը մտած ալքոլամոլ հիւանդներուն թիւը կ'աւելնայ տարուէ տարի:

Միեւնոյնն է պարագան ալքոլամոլութեան հետեւանքով մտային հիւանդութենէ տառապողներուն համար: Անոնց թիւը կ'անցնի նախապատերազմեան թիւէն: 40 առ հարիւր պիտի նուազէր ախտաւորներու թիւը առանց ալքոլամոլութեան:

Ալքոլամոլութեան հետեւանքով կառավարութեան ընդհ. ծախքը կը հասնի 152 միլիառ Ֆրանքի, հիւանդանոցներուն, ընկերային հաստատութեանց, ընկերային ապահովութեանց, դատական սպասարկութեանց մէջ եւայլն: Սակայն ատոր դէմ ցոյց կուտան տուրքերէ եկած շահը ալքոլի միջոցով:

Դիտուած է նաեւ որ այրերու մէջ մահերու թիւը 35-60 տարեկանին աւելցած է: Այս տարիքներուն միջեւ աւելի շատ այրեր կը մեռնին քան կիներ եւ Ֆրանսան բոլոր քաղաքակիրթ ազգերուն մէջ ամէնուն գլուխը կը գտնուի:

Օտար երկիրները այնպիսի օրէնքներ ունին որ կ'արգիլէ ալքոլամոլութիւնը: Սակայն Ֆրանսան իբրեւ գինիի արտադրիչ, մասնաւոր պայմաններու մէջ կը գտնուի:

Տնտեսական խորհուրդը կը փափաքի որ ալքոլամոլութեան դէմ պայքարը հնգամեայ ծրագրի մը ձեւը առնէ, եւ վերսկսի ամէն հինգ տարին: Մասնաւոր կազմակերպութիւն մը որ կապուած ըլլայ տնտեսական Խորհուրդին նախագահութեան, ցոյց տայ վտանգները: Կ'առաջարկէ նաեւ որ արշաւ մը մղուի տնտեսական եւ ընկերային գետնի վրայ, դպրոցներուն, զօրանոցներուն մէջ: Աշխատիլ նուազեցնել յաւելեալ գինին եւ արգիլել տուներու մէջ թորումը եւայլն:

Նկատելով որ չորս հինգ միլիոն Ֆրանսացի իրենց ապրուստը ալքոլի արտադրութենէն եւ բաշխումէն կը շահին տնտեսական խորհուրդը կ'առաջարկէ նոր միջոցներ գտնել ատոր դէմ:

Անցեալ շաբթու ամփոփեցինք կառավարութեան ծրագրած սահմանափակումները, որոնց մէկ մասը պիտի յանձնուի Ազգ. Ժողովին վաւերացման, իսկ մէկ մասը պիտի գործադրուի մասնաւոր հրամանագիրներով:

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Արամ Խաչատուրեան որ մէկուկէս ամիսէ ի վեր Ս. Հայաստան կը գտնուէր իր մեկնումի պահուն յայտարարած է — «Ես մեկնում եմ Խ. Հայաստանից աւելի ոգեշնչուած եւ իմ նոր ստեղծագործութիւններում մէջ պիտի արտացոլայ իմ հարազատ Հայաստանի գեղեցիկ առօրեան, որ հանդիսանալու է իմ որդիական նուէրը»:

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

●

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

★

ԺԳ.— ԵԳԻՊՏՈՍԻ «ՇՕՖԷՕՐ»ՆԵՐԸ

Թէեւ միշտ ալ մէկը կը գտնուէր իր ինքնաշարժը մեր տրամադրութեան տակ դնող, կը պատահէր ալ սակայն, որ երբեմն «թաքսի» առնէինք: Մանաւանդ որ սուղ չեն անոնք եւ ունին հաշուող մեքենայ մը, ինչպէս Ֆրանսայի մէջ: Ուստի, ոչ մէկ սակարկութիւն կայ ընելիք, ու ոչ մէկ պատրուակ՝ խարդախութեան:

Սկզբունքով այսպէս է, եթէ նկատի չառնենք այդ անպիտաններուն հազար ու մէկ հնարամտութիւնները:

Օր մը, ուրեմն՝ խումբով կը վերադառնայինք մեր տեղերը: Ֆրանսացիները պիտի ձգէինք իրենց պանդոկը, իսկ մենք «Ցուսաբեր»:

Հազիւ թէ տալէ վերջ, ճամբուն ընթացքին, յանկարծ, բոլորս մէկ նկատեցինք թէ մեր մարդը ուրիշ ուղղութիւն կ'առնէր: Ոտքով, ձեռքով սկսանք մատնանիշ ընել անոր սխալը: Սուտ խուլ եւ սուտ համր ձեւացած, ան կը քշէր առանց մեզի նայելու: Մեր աւելի բուռն բողոքներուն վրայ վերջապէս բարեհաճեցաւ իր անմեղ դէմքը մեզի դարձնել եւ հասկցնել թէ մեր գիտցած ճամբան գոց էր... Շատոնց կորսուած էր արդէն այդ «գոց» ճամբան ու հիմա լայն պողոտաները ձգած, մխրճուելու վրայ էինք նեղ փողոցներու լաբիւրինթոսի մը մէջ:

Կիսամերկ մանուկներ, ազատ ձգուած կենդանիներ, ձի, էշ, ջորի, ամէն վայրկեան կը ստիպէին մեզ կեցնել ինքնաշարժը: Խայտաբղէտ բազմութիւն մը տարածուած էր ամէն ուղղութեամբ: Օ՜, լայն ժամանակ ունէինք մանրամասն քննելու այդ տարօրինակ մարդկութիւնը:

Մեր բարկութիւնը իջաւ միայն այն ատեն, երբ զգացինք թէ կը գտնուէինք եզակի տեսարանի մը առջեւ: Փնտռէինք պիտի չկարենայինք գտնել: Ուրիշ տեղեր տեսած էինք նմանօրինակ բազմութիւններ: Բայց այս մէկը տարբեր էր: Եգիպտոսի հսկայ մայրաքաղաքին մէջ կորսուած գիւղ մըն էր, երջանիկ գիւղ մը...:

Արեւուն տակ պառկած էին մարդիկ, կիներ, իրենց բեռներուն քով, մայթերուն վրայ, փողոցին մէջ: Բանջարեղէններու հսկայ սակառներ, շաքարեղէնի դէզեր: Ընտանի բոլոր կենդանիները հոն էին, էշեր, ջորիներ, ուղտեր, շուներ, հաւեր ու սագեր:

Ինքնաշարժէն վար իջանք ու խառնուեցանք անոնց: Ինչեր չկային հոն ... Ամբողջ Եգիպտոսի բերքը թափած էին այդտեղ կարծէք: Մարդիկը մանաւանդ, աբեղէն այրած դէմքեր, կիներ, երեխաներ, պղնձագոյն մարմիններով: Երջանկութիւն մը անոնց աչքերուն մէջ:

Ոհ, ոչ, Սփինքսի առեղծուածին մասին չէին մտածեր անոնք: Մզոններով հեռու, մեր միտքը կրծող հոգերէն, մեր հոգին չարչարող մտածումներէն:

Կիսամերկ տղաք շաքարեղէն կը ծամէին, կը թաւալէին փոշիին մէջ ու յետոյ, ձիւնագոյն իրենց ատամներով կը ժպտէին մեզի:

Կիներ, սափորներ իրենց ուսերուն, կ'անցնէին մեր քովէն, արձաններու նման ... Անդին, արդատեան սոխակ մը կ'երգէր իր ջինջ, անխարդախ ձայնով: Անոր աչքերուն մէջ վախ մը կար կարծէք, երբ մեզի կը նայէր...: Մեզի ուղղուած միւս բոլոր ակնարկներն ալ կ'արտայայտէին այդ վախը, խառնուած զարմանքի զգացումի մը:

Պ. Պալարը ինք վճարեց «թաքսի»ն: Ինչ որ ըրինք չկրցանք արգիլել:

— Զգեցէք այս գեղեցիկ հաճոյքն ալ ես վճարեմ ձեզի, պնդեց ան, յայտնապէս ուրախ:

Քանի որ «շօֆէօր»ներուն խօսքը ըրի, լաւ է պատմեմ նաեւ Նարդունիէն կերած սաստս, այդ անպիտաններուն երեսէն:

Քանի մը անգամներ Նարդունիին հետ «թաքսի»ով «Ցուսաբեր» վերադարձանք, քաղաքին զանազան անկիւններէն:

Իտալիոյ մեր պտոյտէն դասս առած էի: Նարդունին լայնօրէն հեղնած էր իմ իտալերէնս «Յառաջ»ի մէջ տպուած իր յօդուածաշարքին մէջ:

Արդ, Եգիպտոսի մէջ զգոյշ էի եւ կը ձգէի որ ինք խօսի: Ամէն առաւելութիւն ունէր ան իմ վրաս: Ջուրի պէս կը կարդար արաբերէնը (թուրքերէնի զօրութեամբ), յետոյ, մէկուկէս ամիսէ ի վեր տեղին վրայ էր եւ լայնօրէն ժամանակ ունեցած անհրաժեշտ բաները սորվելու:

Հակառակ այս բոլորին, անմիջապէս որ մտնէինք «թաքսի»էն ներս, կ'ըսէր քովէս.

— Ըսէ՛, հէ՞, ըսէ՛ այդ մարդուն թէ ուր կ'երթանք ...

«Ցուսաբեր»ի հասցէն, իր երկու փողոցներով գրեթէ անծանօթ է «շօֆէօր»ներու մեծամասնութեան: Հաստատած էի այս, հասնելէս մէկ օր ետք:

Պէտք է տալ, քովէն անցնող պողոտային անունը, Շարա Կալաա՛...Ուշադրութիւն պէտք է ընէք մանաւանդ վերջին «ա»ին, մնացածը այնքան ալ կարեւոր չէ: Այդ «ա՛»ն է կենսականը, եւ իր վրայի երկա՛ր շեշտը: Պէտք է հնչէք այդ գիրը երեք կամ չորս գիրի զօրութեամբ եւ բոլորն ալ շեշտաւոր, այսպէս, Կալա՛ա՛ա՛: Այս ալ չի բաւեր սակայն, պէտք է մեքենավարին յիշեցնէք նաեւ «մէթրօ» բառը: Գահիրէի մէջ, դեռ չէ շինուած փապուղին, բայց այդ ձեր գիտնալիք բանը չէ...:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(23) (Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ» ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

★

ՎԱԼԱՆՍ. — Այս տարի եւս խանդավառութեամբ տօնեցինք «Դաշնակցութեան Օր»ը պետական թատրոնի շքեղ սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, բարձր հովանաւորութեամբ Տրոմի ծերակուտական Պ. Մորիս Փիքի: Բեմին վրայ դրուած էին Հ. Յ. Դ. զինանշանը եւ Զաւարեանի, Քրիստափորի, Ռոստոմի եւ Ժան Ժորէսի մեծադիր նկարները: Բեմին աջ եւ ձախ կողմերը պարզուած էին Ֆրանսական եւ Հայկական դրօշները: Առաջին շարքի աթոռներուն վրայ բազմած էին Պ. Մորիս Փիք, Պուր լէ Վալանսի քաղաքապետ Պ. Վաշէ, փոխ քաղաքապետ Պ. Մանուրի, քաղաքապետական խորհուրդի անդամ Պ. Պ. Վիադաք եւ Փոմիէ, ընկերավարական կուսակցութեան քարտուղարներ, ինչպէս «Լէ Փրոկրէ»ի պատասխանատու խմբագիրը:

Ներկայ էին Տէր եւ Տիկին Միքայէլեան, Ազգ. Միութեան նախագահ Պ. Անտոնեան եւ Տիկինը, Հոգեւոր Հովիւ Սահակ քհնյ. Պալիկեան, Հայ կաթողիկէ Հովիւ Հ. Պալեան վրդ.: Հիւրեր Ռոմանէն, Վիէնէն եւ ուրիշ վայրերէ:

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ «Մարսէյեէզ»ով եւ «Մշակ բանուոր»ով Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներու կողմէ:

Օրուան նախագահը ընկեր Կօչկակարեան ոգեկոչելով մեր անհամար նահատակները, հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել անոնց յիշատակը: Յետոյ պարզեց ազատագրական շարժման ծագումն ու զարգացումը, մինչեւ 1918 Մայիս 28: Խօսքը ուղղելով նոր սերունդին, ըսաւ. սիրեցէք մե՛ր լեզուն, մեր գիրն ու գրականութիւնը, եւ հաւատարիմ եղէք ձեր պապերու կտակին, մինչեւ որ իրականութիւն դառնայ Ազատ եւ Անկախ Հայրենիքը:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին Օր. Մէքսէտեան որ արտասանեց «Աշխարհ Հայրենի» ոտանաւորը, Օր. Խաչէրեան երգեց «Կարմիր Վարդ»ը, Օր. Սինապեան Ֆրանսացի հիւրերուն համար Ֆրանսերէն արտասանեց գեղեցիկ ոտանաւոր մը: Օր. Խաչիկեան Ընտրիկեանի «Անդին Հայրենիք»ը:

Բոլորն ալ արժանացան հանդիսականներու գովասանքներուն: Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ Տիկին Օտէթ Միքայէլեան, որ նախ Ֆրանսերէն, ապա հայերէն ճառ մը խօսեցաւ հայկական անցուդարձին վրայ, ԺԹ. դարէն մինչեւ մեր օրերը... «Հայրենակիցներ այսօր այսքան խուռն բազմութեամբ հաւաքուած ենք այստեղ տօնելու Հ. Յ. Դ. 64րդ տարեդարձը: Այս հանդիսաւոր առիթով եկած ենք խոնարհելու Հ. Յ. Դաշնակցութեան խորանին առջեւ: Հայ ժողովրդի պատմութիւնը իր հարազատներու արիւնով է գրուած: Ոչ մէկ ազգ ունի այնքան ողբերգութիւն որքան հայ ժողովուրդը: Հակառակ այնքան տառապանքներուն ու զրկանքներուն, Հայը երբեք չյուսահատեցաւ: Ընդհակառակն միշտ վեր խոյացաւ, որովհետեւ ունի բարձրանալու ձգտում, գործելու կամք եւ հոգեկան կարողութիւն: Փառք հայ արի ժողովուրդին, փառք Հ. Յ. Դաշնակցութեան որ անվհատ այս տարագիր բազմութիւնները կ'առաջնորդէ դէպի լուսաւոր հանդրուան, Ազատ եւ Անկախ Հայաստան (բուռն ծափեր):

Պ. Վաշէ.— Իմ կուսակցական ընկերներուն կողմէ ջերմագին ողջոյններ կը բերեմ Հ. Յ. Դ. 64րդ տարեդարձին առթիւ:

Պ. Փիք.— Նախ շնորհաւորեց հայ ժողովուրդի արիական կամքը, որ գիտէ տոկալ, պահելով իր լեզուն, իր սովորութիւններն ու աւանդութիւնները: «Մենք գիտենք թէ ինչքան ուժեղ է Հ. Յ. Դ. կուսակցութիւնը, միշտ բարձր է բռնած իր արիւնով ձեռք բերած եռագոյնը: Ժողէս ալ չէր տկարանար տառապանքներուն առջեւ, ինչպէս դուք: Այն եղերական տառապանքները զորս անցուցիք բռնութեան տակ ձեզի ներշնչեցին քաջութիւն, մարդասիրական զգացումներ եւ ուրիշ առաքինութիւններ: Ֆրանսան ձեզ գրկաբաց ընդունեցաւ ձեր դժբախտութեան օրերուն եւ դուք մեր երկիրը հարստացուցիք ձեր ուշիմութեամբ եւ աշխատանքով: Միշտ բարձր պահեցէք ընկերվարութեան դրօշը որուն մենք ալ կապուած ենք հաւատարմօրէն: Կեցցէ՛ հայ ժողովուրդը, կեցցէ Դաշնակցութիւնը»:(Ծափեր):

Կարճ դադարէ մը վերջ Պ. Ն. Քէփէնէկեանի ղեկավարութեամբ եւ մասնակցութեամբ (Անդրանիկի դերին մէջ) ներկայացուեցաւ «Անդրանիկ» թատերախաղը, երեք արար: Դերակատարները Նոր Սերունդէն էին եւ յաջողութեամբ կատարեցին:

Հանդիսականներու ջերմ պահանջով մեր վեթերան ընկեր Հայրիկ Տօնապետեանը (90 տարեկան), երգեց «Բանտարկեալին երգ»ը, խորապէս յուզելով ներկաները: Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, ընկեր Խ. Մկրտիչեան, որ պարզեց ազատագրական շարժումները եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնական սկզբունքները. «Մեր ժողովուրդը անղեկ նաւի մը նման կը ծփար: Անհրաժեշտ էին չդթայուած Արտաւազդներ եւ քաջակորով Վահագներ... Հրաշքը կատարուեցաւ 1890ին, երբ տառապած ժողովուրդի երկունքէն ծնաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, արթնցնելով թմրած ժողովուրդը եւ սուր տալով անոր ձեռքը, յանուն ազատութեան եւ Հայրենիքի»: Ընկերը այս առթիւ յիշեց հերոսական դրուագներ մեր ազատագրութեան մարտնչումներէն, մինչեւ Հայրենիքի կորիզի մը կազմութիւնը:

ԱՇՈՏ Ա.

ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ԼՈՆՏՈՆ, 7 Նոյ.— Սիրելի «Յառաջ», անցած տարի խումբ մը երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ (Յովհ. Ամիրխանեան, քոյր եւ եղբայր Գրիկորեան, Օր. Սեդա Աբրահամեան, Պ. Գէորգ Պըլըզեան, Եդուարդ Կիւլպէնկեան) քով քովի գալով Ուսանողական միութիւն մը կազմեցին:

Երէկ, Շաբաթ իրիկուն ժամը ութին երեկոյթ մը սարքած էին: Ներկայ էին մօտ 150 Հայեր, ամէն դասակարգէ: Միութեան քարտուղարը, Յովհ. Ամիրխանեան յայտարարեց, հայերէն,— «Սիրելի հայրենակիցներ, մեր Միութեան նպատակն է քով քովի բերել նոր սերունդը եւ այլասերումէ փրկել կարելի եղածին չափ: Մենք կ'ուզենք Հայ մնալ եւ Հայ մեռնիլ ինչպէս մեր նախնիքները»:

Դաշնակի վրայ նուագեց Օր. Բոմայն Բոլդի, Պ. Երուանդ Կիւլպէնկեան արտասանեց Ջէսթըրթընի հանրածանօթ «Լէփանթօ»ն, անգլերէն: Պ. Վահրամ Գրիգորեան արտասանեց Եղիշէ Չարենցի «Գովք Հայաստանին»: Օր. Աննա Վարդապետեան անգլ. երգ մը երգեց ընկերակցութեամբ Օր. Ռոմէլա Գրիկորեանի (դաշնակ): Պ. Յովհ. Ամիրխանեան Յով. Թումանեանէն «Օրհնութիւն»ը արտասանեց: Օր. Բոմայնի Բոլդի, ծնած՝ Ճաւա, թէեւ բառ մը հայերէն չի գիտեր, բայց Օր. Բոմէլա Գրիկորեանի հետ (դաշնակի ընկերակցութեամբ) երգեց Ռոմանոս Մելիքեանի «Վարդը»: Պ. Ամիրխանեան եւս միացաւ իր ջութակով եւ երեքը միասին «Ուռիների տակ»ը երգեցին:

Կարճ դադարէ մը վերջ, անգլերէն կատարերգութիւն մը ներկայացուցին: Դերակատարներէն Պ. Գրեկորի՝ Քին, Օր. Վիլմա՝ Բաղիլ, Օր. Ասըլյէ՝ Անտրուս, Օր. Ժան՝ Ժորտան, բոլորն ալ յաջող էին եւ զուարթ մթնոլորտ մը ստեղծեցին:

Անցած տարի երբ կը կազմակերպուէր այս Միութիւնը, այս տղաքը եւ աղջիկները մէկ չիլին չունէին իրենց գրպանին մէջ: Ոչ մէկ Հայ հարուստ քաջալերեց զիրենք: Բայց այսօ՞ր,— ահա առաջին արդիւնքը: Ապրիք, հազար ապրիք:

Հանդէսէն վերջ յայտարարուեցաւ թէ աշխարհահռչակ երաժշտագէտ Արամ Խաչատրեան նուագահանդէս մը պիտի տայ Նոյ. 25ին:

ՅՈՎՀ. Կ. ՉԱԼԸՔԵԱՆ

« ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԽԱՉԵԼՈՒԹԻՒՆԸ »

« LA PASSION DE LA CILICIE »

Par PAUL DU VÉOU

Երբ 1938ին առաջին անգամ հրատարակուեցաւ այս գիրքը, կարճ ժամանակէն սպառեցաւ: Պատերազմը վրայ հասաւ եւ, Կիլիկիոյ արտասովոր անցուդարձերուն այս հրաշակերտ պատմականը, չունեցաւ ոչ պէտք եղած տարածումը եւ ոչ ալ նոր հրատարակութիւններ, եղած պահանջներուն գոհացում տալու համար:

Ներկայիս 1938ի հրատարակութիւնը կը ծախուի քառասուն – յիսուն հազար Ֆր.:

Մենք երախտապարտ պէտք է մնանք Մարքիզ տիւ Վէուին, որ հակառակ իր տարիքին եւ բազմազբաղ վիճակին, ունեցաւ անհրաժեշտ եռանդը, կատարելու այն հսկայ աշխատանքը, որ յանդեցաւ 450 էջնոց գրքին վերամշակման եւ վերահրատարակութեան:

Ֆրանսա հաստատուած հազարաւոր Կիլիկեցիները պէտք է որ իրենց աչքին առջեւ ունենան այս գիրքը, գրուած Ֆրանսացի դրագէտի մը կողմէ, հրատարակուած Ֆրանսական հաստատութեան մը ջանքերով: Ուրիշ ոեւէ ժողովուրդ, ամէն միջոց ի գործ պիտի դնէր, որպէսզի այսպիսի գիրք մը երբեք չանհետանար գրախանութներուն ցուցափեղկերէն:

Հաճընի, Այնթապի, Մարաշի, Ուրֆայի, Տէօրթ Եօլի, վերջապէս զօր. Տիւֆիէօյի մղած կռիւները դիւանագիտական եւ քաղաքական բոլոր խարդաւանանքները, պատմութեան երկրորդ ծանր հարուածը հայ ժողովուրդին եւ իր անձնջելի ու արդար իրաւունքներուն, մանրակրկիտ, խղճամիտ եւ ազնուական վեհութեամբ արձանագրուած են այս գրքին մէջ անվիճելի վաւերագիրներով:

Մեր եւ մանաւանդ նոր սերունդին պարտականութիւնն է այս գիրքը զոյգ գիտնալ եւ զայն կարդալ Աւետարանի մը նման:

Յ. ԽՈՐԷՆԻ

ԽՄԲ.— Յաջորդով՝ Այնթապի յաղթական հանգուցեալ զօր. Անտրէայի յօդուածը «Կիլիկիոյ խաչելութեան» մասին:

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԷՆ ԱՆԹԵԼԷՆ

ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆԻ ծննդեան 125ամեակը տօնելու համար սկսած են շարք մը դասախօսութիւններ: «Ալ. Միասնիկեան» պետական գրադարանին մէջ բացուած է ճոխ ցուցահանդէս: Հայաստանի երգահանները երգեր յօրինած են Մ. Նալպանտեանի բանաստեղծութեանց բնագրերի վրայ, իսկ հայ բազմաթիւ նկարիչներ նկարներ նուիրած են Միքայէլ Նալպանտեանի կեանքի դրուագներուն: Ս. Հայաստանի շարժանկարի նախարարութիւնը յանձնառու է եղած պատրաստել «Միք. Նալպանտեան» փաստանկար ժապաւէնը: Այս առթիւ մրցում բացուած է: Իսկ Երեւանի քաղաքային խորհուրդը աշխատանքներ կը կատարէ Նալպանտեանի մեծղի յուշարձանը պատրաստելու համար:

ՎԻԷԹՆԱՄԻ պատուիրակութիւնը Մոսկուայէն Երեւան երթալով հանդիպումներ ունեցած է երաժշտագէտ Արամ Խաչատուրեանի, պրոֆ. Արա Սարգիսեանի, երգահան Ալ. Յարութիւնեանի, դերասան Աւետ Աւետեանի եւ ուրիշներու հետ: Յետոյ այցելած է Հայաստանի տեսարժան վայրերը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Այդ օրերուն Թիֆլիսից եկաւ ընկեր Մարտիրոս Սէմէրճեանը, որ պատմեց Նիկոլի եւ Վարդանի խմբերի մասին, նաեւ Թաթուլի եւ մի քանի ուրիշ ընկերների մասին, որոնք անմիջապէս անցել էին Սասուն՝ սովատանջ եւ անտուն մնացող Սասունցիներուն օգնութեան գործը կազմակերպելու համար:

Թաթուլն ու Ալբօն դաղտնի ճամբաներով գնացել էին Սասուն, եւ ապահով հասել էին իրենց տեղը: Իսկ Նիկոլն ու Վարդանը, Սարայի ճանապարհի վրայ, Քիւրտերի հետ ընդհարում էին ունեցել եւ, առանց վնաս կրելու, անցել էին Վասպուրականի շրջանը:

×

Տարօնի աշխարհը, այդ պաշտելի վայրը, ունէր արդէն իր գաղտնի խումբը, Կուրավացի Քեռի Բարսեղի ղեկավարութեամբ: Բայց, ի հարկէ, դեռ սաղմնային վիճակի մէջ էր ան եւ որոշ գործ մը դեռ կատարած չէր:

Արաբօն ու Մխօն, Հաճի Նազիկն եւ ուրիշ ընկերներ Կոտոյի Հաճիին հետ աքսորուել էին ուրիշ վայրեր: Այդ լուրերը այդ օրերուն շրջան էին անում: Եւ մենք ախ էինք քաշում ու մեզ անիծում, թէ ինչո՞ւ ենք մնացել հոս: Պէտք էր որ մինչեւ այդ՝ հայդուկային խումբերուն միացած լինէինք:

Այս սպասողական դրութեան մէջ, ամէն օր նոր մարդու, կամ երկրից նամակի կը սպասէինք: Շատ մը հակասական լուրեր կը հասնէին, եւ սկսեր էինք ըսկեպտիկ դառնալ եւ չհաւատալ ամէն լուրի:

Այդ ժամանակ Եալթայի մէջ կար մօտաւորապէս հազարի չափ հայութիւն մը: Բոլորն ալ Հայաստանից եկած էին: Հոն կային Բաբերդցիներ եւ Տարօնցիներ, Պուլանըխցիներ, Ախլաթցիներ եւ Մշեցիներ: Դրոց-բրոցները մատի վրայ կը համրուէին: Այդ ժամանակի մեր դրոցբրոցները, մեր գիւղացի Գալուստ Նորհատեանն էր, որ միեւնոյն ատեն ժողովրդական բանաստեղծ էր:

Օր մը, Գալուստ կարդացեր էր Ախլաթցի Բօթօ – Յովհաննէսի մի նամակը, որ երկրից նոր էր հասել: Ես ընդօրինակեցի այն, որպէսզի մեր տխուր վայրկեաններուն կարդայինք եւ գուցէ այդպէսով մեր ցաւերը սփոփուէին:

Նամակի բովանդակութիւնը իսկական նամակի մը չափ երկար էր: Ես համբերութեամբ գրի առի բառ առ բառ: Մեր սրտի խորքից էր խօսում: Խօսում էր Իգդիրի մասին, Հայոց ապագայ փառքի մասին, հերոսի մասին: Նամակը կը պատմէր հետեւեալը.—

Սեւ ամպերը կուտակւում են մեր հորիզոնի վրայ: Եւ այդ՝ փոթորիկի նշան է: Ձմեռ է: Ճանապարհները ամէն կողմից ձիւնով ծածկուած են: Եւ երեթեւեկութիւնը բաւական դժուարացած է: Էհ, գիտես մեր ձմեռը: Մանրամասն գրել, նկարագրել աւելորդ է:

Ուրախ էինք աչնան պատահարից յետոյ: Ախտի սաքուներում նստած՝ Սերոբի քաջութեան մասին էինք խօսում: Թէ ի՞նչպէս Ասլանը, միս մինակ, Հասանցի Քիւրտերու ձեռքէն խլեց ոչխարի թալանը: Սակայն, ինչպէս երեւում է, Թուրք կառավարութիւնը չուզեց դիւրութեամբ մարսել Հայի արած քաջագործութիւնը: Ահա, ձիւն-ձմեռին, բուք-բորանին, 15–20 ոստիկաններ, նոյնքան էլ պաշի-պօզուք Քիւրտեր եւ Թուրքեր գիշերով շրջապատում են Խեչոյի Վարդանենց տունը, Սոխորդ գիւղում, եւ պահանջում են, որ Սերոբը անձնատուր լինի: Հիւքիւմաթից (կառավարութիւնից) նրան ուզում են:

Է՛հ, աչքդ սիրեմ Սերոբ, անձնատուր կը լինե՞ս: Ոչ:

Անմիջապէս հրացանն է առնում եւ ձիւն ձմեռին սկսում է կռիւը ոստիկանների հետ: Հրացանի որոտը սար ու ձոր դղրդացնում է: Եւ ամէն կողմից. շրջակայքի Քիւրտերն ու Թուրքերը օգնութեան են հասնում ոստիկաններին:

Սերոբը, նկատելով որ գիւղում մնալով իր դրութիւնը հետզհետէ գէշ եւ դժուար կը լինի, անմիջապէս բաղէի նըման խոյանում է թշնամու շարքերի վրայ ճեղքում է ամուր պատնէշը եւ ձիւնի ու փոթորիկի միջից դէպի Նեմրութ է բարձրանում: Թուրքերը չուարում են տեսնելով այդ կտրիճի յանդգնութիւնը: Սկսում են թալանել գիւղը եւ բանտարկել Սերոբի եղբայրները:

Սերոբը սպաննում է մի ոստիկան եւ վիրաւորում է մի քանիսին: Ապա դառնում է փախստական: Եւ, դառնում է տէր տիրականը անառիկ Նեմրութին եւ Հայաստանի բարձրաբերձ լեռներին:

Այդ դէպքին վրայ, Թուրք կառավարութիւնը կատաղում է, եւ հրաման հանում որ, ով որ Սերոբին սպաննէ կամ ողջ բռնէ, մի մեծ նուէր պիտի ստանայ Բաղէշի կառավարութիւնից եւ մի շքանշան Սուլթանից:

Այդ դէպքէն յետոյ, մեր վիճակը վըտանգաւոր դառնում է: Կառավարութիւնը հրաման է հանած եւ գիւղերի գիւղապետներին ղրկած որ՝ «եթէ մի օր Սերոբը ձեր գիւղերի մէջ երեւայ, պաշտպանող գիւղը ուղղակի սրէ կ'անցընենք եւ տեղը գարի կը ցանենք»:

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

ՆՈՐ ՀՈԳԵՐ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Թունուզի կառավարութեան հետ կատարուած բանակցութիւնները անելի մը յանգած են, վասն զի Նոր Տեսթուր ժխտական դիրք մը բռնած է: Ֆրանսական կառավարութիւնը պահանջած էր Թունուզի Նոր իշխանութենէն դատապարտել ապստամբական շարժումները: Նոր Տեսթուր, որ անդամներ ունի դահլիճին մէջ, ժողով գումարելով, փոխանակ ընդառաջ երթալու այս պահանջին, որոշած է թէ Ֆրանսայի կ'իյնայ վերահաստատել խաղաղութիւնը, դադրեցնելով ըմբոստներուն դէմ կատարուած հետապնդումները:

Այս յայտարարութիւնը մեծ յուսախաբութիւն պատճառեց Փարիզի մէջ, ուր կարգ մը զիջումներ կատարած էին, այն պայմանով որ Թունուզի կառավարութիւնը դատապարտէ երկու հազար ըմբոստներու գործունէութիւնը: Այս վերջինները շարունակ արշաւանքներ կը կատարեն ֆրանսական ագարակներու վրայ, սպաննելով Ֆրանսացիներ, ուրիշ քաղաքացիներ եւ զինուորներ: Նոր-Տեսթուրի յայտարարութենէն կը հետեւի թէ Ֆրանսայի կողմէ «օրինազանց» համարուած Ֆէլլահները հայրենասէրներ են, հետեւաբար չի կրնար դիրք բռնել անոնց դէմ:

× Առջի օր ընդհարում մը տեղի ունեցաւ Թունուզ քաղաքէն 80 քիլոմեթր անդին: Քսան Ֆէլլահներ սպաննուեցան, վեց հոգի գերի բռնուեցան:

× Ալժերիոյ եւ Թունուզի սահմանագլուխին վրայ եւս յաճախադէպ կը դառնան ընդհարումները: Առջի օր խումբ մը ապստամբներ յարձակեցան գիւղի մը վրայ:

ՆԻՍԻ թերթերէն կ'իմանանք թէ Պատուոյ Լեգէոնի ասպետի աստիճան տրուած է տոքթ. Եդ. Նաֆիլեան, որ 1914-18ի պատերազմին մեծ ծառայութիւններ մատուցած է Ֆրանսայի, երբ Թուրքիա կը գտնուէր:

Այրի Տիկին Գրիգոր Յարութիւնեան, Տէր եւ Տիկին Նազարէթ Աւագեան, Օր. Մարգարիտ Յարութիւնեան, Օր. Էվլին Աւագեան, Տիկին Մառի Շէլէֆեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Մանուկ Մարկոսեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), Այրի Տիկին Արուսեակ Անուշեան եւ զաւակները (Յունաստան), Տէր եւ Տիկին Սարագէլեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Օննիկ Շէլէֆեան (Հայաստան), Պ. Պ. Գեղամ եւ Արթիւր Մարգարեան (Թուրքիա), խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, փեսային եւ ազգականին

ԳՐԻԳՈՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 14ին, իր բնակարանը 63 տարեկան հասակին:

Թաղումը պիտի կատարուի հինգշաբթի 18 Նոյ. ժամը 10ին: Հաւաքուիլ իր բնակարանը, Պանեէօ, 23 ռիւ Մատամ Քիւռի, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պանեէոյի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Հաղորդակց. միջոց.— Փոռթ տ'Օրլէանէն առնել 188 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Մառսէլ Պօնէ: Մեթրօ Սօ-Լիւքսէմպուր-Տանֆէռ եւ իջնել Պանեէօ, Փօն Ռուայալ:

Այրի Տիկին Մարտիրոս Սարեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր՝

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 12ին, 82 տարեկան հասակին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր Դշ. ժամը 14ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պանեէոյի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվարենց» մասնաճիւղին, Կիրակի, 21 Նոյեմբեր ժամը 16էն 24: Սալ Կալմանի մէջ (Առնուվիլ):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ համբաւաւոր նուագախումբ:

Հաղորդակց. միջոցներ.— Շոգեկառք կառ տիւ Նորէն ժամը 14.40ին, օթօպիւս Փորթ տը լա Շափէլէն թիւ 268:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Պանեէօ Քաշանի «Արծիւ» ենթակոմիտէն կը տօնէ ընկերահամակրական խնջոյքով մը, Նոյեմբեր 21ին Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ 11, Սալ Միքէ, 67 Ավընիւ Ժան Ժօռէս, Քաշան:

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Կը նուագէ Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Մէթրօ Լինեը տը Սօ, իջնել Սթասիօն Պանեէօ, օթօպիւս 187, Փորթ տ'Օրլէան, իջնել Սիթէ Ժարտէն:

★

ԽՍԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 28ին, Իսիի քաղաքապետարանին սրահներուն մէջ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

28 Նոյեմբեր, Շաբաթ:

ՑԻՇԱՏԱԿԻ ԱՑՑ՝ ՓԷՐԼԱՇԷԶԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

Ողբացեալ ընկերներ Ախարոնեանի, Անդրանիկի, Ռուբէնի, Խատիսեանի եւ Ազգ. գործիչ Գ. Օտեանի շիրիմներուն:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին: Հաւաքավայր Կամպէթայի դրան մօտ:

Այնէն վերջ ժամը 4էն 6, թէյասեղան, ԽՏԻԻ ճաշարանի վերնայարկը, Փլաս տը Կամպէթա, ուր պիտի արտասանուին յարգանքի խօսքեր: Կը հրաւիրուին ընկերները եւ համակիրները:

Ծախքերու մասնակցութիւն 150 ֆր.:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ: Դասախօս ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ, նիւթը՝ շարունակութիւն նախորդ դասախօսութեան, ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՈՒՄ (երգիծական վէպ): Մուտքը ազատ է:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, Քառէ սրճարանի վերնայարկը: Կը խօսի Տօքթ. Ա. Ճինեան: Նիւթ՝ «Աստամներու դերը՝ ընդհ. առողջութեան վրայ»:

Մուտքը ազատ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎՐԴ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի առաւօտ Շաւիլի մատրան մէջ պատարագ. հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Կոմիտաս վարդապետի յիշատակին:

Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին եռաձայն, Փարիզէն հրաւիրուած դպիրներու կողմէ: Հոգաբարձութիւնս ջերմօրէն կը հրաւիրէ Շաւիլի ժողովուրդը ներկայ ըլլալու այս հանդիսաւոր արարողութեան:

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Լոյս տեսաւ 1955ի «Գոյամարտ» Օրացոյցը (հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի շրջանի), Ազգային, պատմական, գիտական եւ այլազան ճոխ բովանդակութեամբ: Շաբաթական թերթիկներով եւ պատկերազարդ: Էջ՝ 54: Ներկայանալի արտաքինով եւ մաքուր տպագրութեամբ: Ապսպրանքներու համար դիմել՝

Barsam Agopian. 22, Rue d'Aix, Marseille

ՓԱՐԻԶԻ համար դիմել նաեւ Յառաջին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պուլ. Օտոյի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Գոլակեանէ՝ իրենց աղջկան Ոսկիի մահուան քառասունքին հոգեհանգիստին առթիւ 500 ֆր.:

Նոյն առթիւ 500 ֆր. ալ կը նուիրեն «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին կողմէ, ի նպաստ Օգնութեան կայանի տան:

Այս կիրակի ժամը 15ին, Սեւրի Մուրատեան վարժարանի թատերասրահին մէջ,

26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)

Մէթրօ Փօն տը Սէվր:

Կը նախագահէ ընկերուհի ՍԱԹ. ՏԷՐ ԴԱՒԻԹԵԱՆ:

Կը խօսի ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ:

Պ. Գրիգոր Վահան կը ներկայացնէ իր ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ (քաղուած Մոլիէռի մէկ թատերախաղէն), մասնակցութեամբ փարիզահայ կարող ուժերու:

Կ'երգեն Շաւիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդէն Օր. Աստղիկ Քէօսէեան, Օր. Սրբուհի Եղիազարեան եւ Պ. Խորէն Մինասեան:

Մուտք 200 ֆրանք:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ Շրջ. Ազգ. վարչութեան ի նպաստ եկեղեցւոյ եւ դպրոցի շինութեան: Կազմակերպութեամբ Դերասան ԹՐԱԳՕՇի, մասնակցութեամբ Լիոնի եւ Տէսինի լաւագոյն ուժերու:

Դերասան ԹՐԱԳՕՇ կը կատարէ ծաղրածու Պուղիի դերը:

Այս երկուշաբթի 22 Նոյ., ժամը 20.30ին, Սինէ Փաքսի շքեղ սրահին մէջ, 127, ռիւ Պուալօ (մեզի ծանօթ նախկին Էմիլ Զօլա սրահը):

Կը ներկայացուի Ա. Աբէլեանի

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

Օփէրէթ չորս արարուածով:

ԹՐԱԳՕՇի յաւելուածական երգերով եւ պարերով:

Տոմսերու գիներ.— Ա. կարգ 250, Բ. կարգ՝ 200, Գ. կարգ՝ 150 ֆրանք:

Խճողումի տեղի չտալու համար կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը, որոնք կը գտնուին Ազգ. Միութեան, Եկեղեցւ. Տիկ. Միութեան անդամներու մօտ, ինչպէս նաեւ Կեդր. վայրեր:

Ծանօթ.— Սոյն ներկայացման հասոյթը պիտի յատկացուի Լիոնի մէջ կառուցուելիք Եկեղեցւոյ եւ դպրոցի Ազգ. Տան շինութեան ֆոնտին:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. կոմիտէն իր շրջանի բոլոր կոմիտէներու, ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ, ժամը 9ին «Ահարոնեան ակումբը»: Բոլոր վարչութիւններու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 20.30ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնֆուա: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր:

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, դպրոցի սրահը: Կը դասախօսէ ընկեր Վարդգէս Պարօնվարդեան: Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի հին եւ նոր ընկերները եւ ընկերուհիները:

ՊԷԼՎԻԼԻ «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 4 ռիւ Քոմփան, Փլաս տէ Ֆէթ:

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ Ռէժան:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» ՕՐԸ ցերեկոյթ պարահանդէս, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան:

11 Դեկտ. ժամը 21էն մինչեւ լոյս:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՊՈՄՈՆԻ «Շանթ» մշակութային եւ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի, Ս. Սահակ-Մեսրոպ սրահին նորոգութեան աշխատանքները վերջացած ըլլալով, պաշտօնական բացումը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ շաբաթ գիշեր 27 Նոյեմբեր:

ՈՒՐՖԱՅԻ Հերոսամարտի տարեդարձը Յունուար 2ին Սէրքըլ Միլիթէռի մէջ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի տարեկան ցերեկոյթ-պարահանդէսը Դեկտեմբեր 5ին, Սոյի մէջ:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի Ծնողաց միութեան տօնածառի հանդէսը մանուկներու համար, Դեկտ. 19ին:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅ ՄԻՏՔ, կիսամսեայ գրականութեան եւ արուեստներու Ա. տարի թիւ 1, (15 Նոյ. 1954): Խմբագիր Պ. Զարոյեան: Հասցէ.— 84 ռիւ Պօզարիս, Փարիզ (19): Գին 35 ֆրանք:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՆՈՅ. 21ԻՆ ԺԱՄԸ 17ԷՆ 24

GRAND HOTELի շքեղ սրահներուն մէջ

Նախագահութեամբ ԱՄԻՐԱԼ ՊԵՐԱՆԺԷԻ եւ իր տիկնոջ:

ԻՕՇԿԱ ՆԷՄԷԹ եւ իր ծանօթ նուագախումբը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Ճոխ վիճակախաղ, արժէքաւոր առարկաներով եւ լուսցքի մեքենայ մը (Նուէր Պ. ՎԻԶԷՆԻ):

Եթէ կ'ուզէք օգնաւային ձրի ճամբորդութիւն մը կատարել դէպի Նիս, փութացէք այս ցերեկոյթին նախապէս ապահովեցէք ձեր սեղանները՝

Tél. TRO. 44-38

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 18 ՆՈՅԵՄԲԵՐ * JEUDI 18 NOVEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7524 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2935

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Գործնական, առեւտրական ժողովուրդի համբաւ կը վայելենք, բայց ընդհանրապէս բառերով կը սնանինք, երբ կարգը կուգայ հանրային գործունէութեան :

Երբ անհրաժեշտ է թիւ մը, շօշափելի փաստ մը ներկայացնել, կը գոհանանք շողշողուն բառերով որոնք ոչինչ կ'ապացուցանեն :

Այսպէս, փորձեցէք վաւերական տեղեկութիւններ քաղել Ֆրանսահայ եւ Հարեւան գաղութներու կրթական վիճակի մասին, թղթակիցներու կամ ազգ. իշխանութեանց միջոցաւ :

Ձեր առջեւ կը պարզուի աղօտ պատկեր մը :

Բուն իրականութենէն աւելի, հաւատքներ եւ բաղձանքներ կ'երեւան : Բառերն անգամ օրօրի պատրանքն կը գործեն, թմրեցնելով ջիղերը :

Օրինակ, վերամուտի առթիւ, կը սպասէինք որ թուանշաններով պարզէին սերունդի փրկութեան աշխատանքը : Ի՞նչ փոփոխութիւններ կատարուած են, մէկ տարիէն միւսը : Ո՞ւր եւ կ'երթանք, ո՛ւր յառաջ :

Փարիզի եկեղեցւոյ կրթական Մարմինը տեղեկագիր մը հրատարակեց, ներկայացնելով իր շրջանին վիճակը,— դպրոց, դասընթացք, աշակերտ եւն. :

Այսօր ուրիշ տեղեկագիր մը կը հրատարակենք, որ կը յայտնէ կարգ մը նորութիւններ : Աւելի ճիշդ՝ առաջադրութիւններ :

Նոյն աշխատանքը կրնային կատարել միւս հայաշատ շրջաններն ալ, իրենց Ազգ. Միութեանց կամ Հոգաբարձութեանց միջոցաւ :

Դժբախտաբար ոչ մէկ զեկուցում կամ թղթակցութիւն, սկսելով Մարսէյլէն, որ աւելի լայն ցանցեր ունի :

Վիճակագրութիւն մը յետին համբանքի մասին՝ մեր առջեւ պիտի պարզէր խօսուն պատկեր մը : Պիտի բանար մեր աչքերը, չափելու համար կորուստին խորութիւնը :

Այն ատեն, մեր ջիղերն ալ կը լարուէին, նոր եւ աւելի գործնական աշխատանքներ կատարելու համար :

Մինչդեռ, բուն իրականութիւնը մութին մէջ պահելով, կը կարծենք թէ ամէն բան լաւ կ'երթայ :

Նոյն պարտականութեան առջեւ կը գտնուին Անգլիոյ, Պելժիոյ եւ Իտալիոյ հայ գաղութները :

Երբեմն կիսկատար լուրեր կը հասնին Լոնտոնէն, Պրիւքսէլէն եւ Միլանէն, մասնաւորապէս հանդիսութիւններ կատարուած ատեն :

Բայց կը պակսին ամբողջական տեղեկութիւններ՝ հանրային գործունէութեան, մանաւանդ նոր սերունդի փրկութեան աշխատանքներու մասին :

Սկիզբէն ի վեր տժգոյն են եւ բաղաձայն՝ մանաւանդ Լոնտոնը, Մանչէսթըրը եւ Պրիւքսէլը :

Երեքն ալ ունին ազգ. մարմիններ, բայց կը նախընտրեն լռութիւն պահել : Եւ կամ կը գոհանան հոգեւոր հովիւներու հաւատքներով :

Կը թուի թէ ամէնքն ալ հոգեհանգիստ կատարած են նոր սերունդի փրկութեան գործին վրայ, սկսելով իրենց հարազատ զաւակներէն :

Այսպէս, ամէն տեղ ալ ունինք չէն համբանքներ, որոնք ոչ ձայն կուտան, ոչ ալ ձայն կ'առնեն :

Ամէնքն ալ կախարդական մթնոլորտ մը ստեղծած են իրենք իրենց համար : Եւ կը վախնան որ յանցանք մը գործած կ'ըլլան, եթէ բուն իրականութիւնը յայտնեն, վիճակագրութիւն մը կազմելով :

Այս ճամբով քաշքշել՝ կը նշանակէ աւազի վրայ քալել, օր մըն ալ անոր մէջ խրելու համար, գլխիվայր :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՏՔԵՐ

ՄՈՍԿՈՒԱ Է[...] ԴԻՆԱՅ

ՄԻՋՈՑՆԵՐ ՁԵՌՔ ՊԻՏԻ ԱՌՆԵՆ ԵԹԷ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ ՄԵՐԺԷ ԻՐԵՆՑ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

Մոսկուայի կառավարական եւ կուսակցական պաշտօնաթերթերը, Իզվեստիա եւ Փրաւտա, ինչպէս եւ պետական անթելը կ'ազդարարեն թէ Խ. Միութիւնը փոխադարձաբար միջոցներ ձեռք պիտի առնէ իր արբանեակ երկիրներուն հետ, եթէ Արեւմուտք մերժէ իր առաջարկը՝ Նոյ. 29ին խորհրդաժողով մը գումարելու մասին : Ուրիշ խօսքով, եթէ վաւերացուին Փարիզի համաձայնութիւնները, արտօնելով արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը : Խորհրդային ազդարարութիւնը չի ճշդեր թէ ինչ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, բայց կը կարծուի թէ նոր դաշինք մը պիտի կնքուի Եւրոպայի համայնավար պետութեանց միջեւ :

«Իզվեստիա» կը գրէ.— «Գալով խաղաղասէր (համայնավար) եւրոպական պետութեանց, եթէ համեւրոպական խորհրդաժողովի մը գումարումը չընդունուի, պիտի հարկադրուին միջոցներ ձեռք առնել իրենց ապահովութեան համար» :

Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա» եւս կ'ազդարարէ.— «Եթէ արեւմտեան պետութիւնները մերժեն հաւաքական ապահովութեան ծրագիրը եւ փորձեն գործադրել Փարիզի համաձայնութիւնը, խաղաղասէր երկիրները միջոցներ ձեռք պիտի առնեն, ամրապնդելու համար իրենց պաշտպանութիւնը եւ ապահովութիւնը» :

Մոսկուայի անթելը մանրամասնօրէն հաղորդեց այս երկու ազդարարութիւնները, մասնաւորապէս շեշտելով.— «Կատարելապէս բնական պիտի ըլլար եթէ Եւրոպայի խաղաղասէր ժողովուրդները հարկադրուէին նոր միջոցներ ձեռք առնել, յանուն իրենց ապահովութեան» :

«Իզվեստիա» իր ազդարարութեան մէջ կ'ըսէ.— Այժմ խօսքը կը պատկանի եւրոպական միւս պետութեանց : Անոնք կրնան կանխել կացութեան բարդացումը մասնակցելով հաւաքական ապահովութեան դրութեան մը եւ մերժելով գերման զինապաշտութեան վերահաստատման եւ կարգ մը եւրոպական երկիրներու միջեւ ռազմական խմբակցութեանց հաստատման ծրագիրները : Արեւմտեան Եւրոպայի այդ երկիրները չօգտուելով հաւաքական ապահովութեան ծրագրի մը հնարաւորութենէն, պիտի չկրնան իրենց բացասական դիրքը բացատրել իրենց ժողովուրդներուն որոնք ջերմապէս կ'ուզեն մեղմացած տեսնել միջազգային յարաբերութիւնները» :

Երկու պաշտօնաթերթերն ալ կը պնդեն թէ Խ. Միութեան առաջարկը նոր շրջան կը բանայ Եւրոպայի ապահովութեան պայքարին մէջ, ամրապնդելու համար խաղաղութիւնը» :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏՆ ԱԼ ՄԵՐԺԵՑ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

Վարչապետ Պ. Մենտէս Ֆրանս, որ Քանատա կը գտնուէր, յայտարարեց թէ Նոյ. 29ին խորհրդաժողով մը գումարելու առաջարկը գործնական չէ եւ չի կրնար բարելաւել միջազգային կացութիւնը, մասնաւորապէս Եւրոպայի մէջ : «Այդ չի նշանակեր թէ չենք կրնար ժողով մը գումարել յառաջիկային : Բայց այդպիսի խօսակցութիւններ կրնան տեղի ունենալ երբ արեւմտեան երկիրներու դիրքը զօրանայ եւ երբ անոնց ուղեկիցը բացորոշ դառնայ ամէնուն համար եւ երբ նախնական բանակցութիւններ կատարուած ըլլան» :

Վարչապետը խոստովանելով հանդերձ թէ ժամանակ չէ ունեցած ուսումնասիրելու Մոսկուայի առաջարկին բոլոր մանրամասնութիւնները, դիտել տուաւ թէ հրաւիրուած պետութիւններէն ոչ մէկը ժամանակ պիտի ունենայ պատրաստելու Նոյեմբեր 29ի խորհրդաժողովը : «Արդ, վտանգաւոր կրնայ ըլլալ մասնակցիլ այդպիսի խորհրդաժողովի մը առանց պատրաստուելու, վասն զի եթէ ձախողի, ինչ որ կրնայ պատահիլ, հետեւանքը շատ գէշ պիտի ըլլայ : Ձախողանքը վհատութիւն պիտի պատճառէ Եւրոպայի եւ ամբողջ աշխարհի եւ աւելի շատ չարիք քան թէ բարիք պատճառած պիտի ըլլայ» :

Վարչապետը միեւնոյն ատեն բացատրեց թէ Ֆրանսայի խորհրդարանը պիտի չյետաձգէ Փարիզի համաձայնութեանց քննութիւնը, Խ. Միութեան առաջարկին հետեւանքով : «Մենք այդ համաձայնութիւնները պիտի վաւերացնենք կարելի եղածին չափ շուտ, այսինքն տարեվերջէն առաջ Ազգ. Ժողովին մէջ, իսկ Փետրուարին՝ Հանրապետութեան խորհուրդին մէջ (Ծերակոյտ) : Գալով Սարի մասին կնքուած համաձայնութեան, կը յուսամ թէ Գերմանիա զայն պիտի ընդունի այնպէս ինչպէս որ է : Այլապէս, կարելի չէ ուրիշ որեւէ համաձայնութիւն» :

ԱՄԵՐԻԿԱ ԵՒՍ ԿԸ ՄԵՐԺԷ
ՊԻՏԻ ԿՌՈՒԻՆ, ԵԹԷ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ԿԱՏԱՐՈՒԻ ՖՈՐՄՈԶԱՅԻ ՎՐԱՅ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլլըս եւս իր լրագրական ասուլիսին մէջ բացորոշապէս հաստատեց թէ Մ. Նահանգները պիտի մերժեն Խ. Միութեան առաջարկը : Ցետոյ ազդարարեց թէ շատ ծանրակշիռ հետեւանքներ կրնան ծագիլ, եթէ Խ. Միութիւնը ճնշողական միջոցներ ձեռք առնէ արեւմտեան Պերլինի դէմ, խորտակելու համար արեւմտեան պետութեանց հաւաքական ապահովութեան դրութիւնը : Այս առթիւ յայտարարեց.— «Խ. Միութիւնը շատ լաւ գիտէ որ չենք կրնար ընդունիլ իր առաջարկը : Արդարեւ, նիւթապէս անհնար է որ 25 պատուիրակութիւններ հաւաքուին Փարիզի կամ Մոսկուայի մէջ, Նոյ. 29ին : Մ. Նահանգները երբեք տրամադրութիւն չունին անակնկալ մը պատճառելու խորհրդային վարիչներուն» :

Ի պատասխան հարցումի մը, Պ. Տըլլըս բացատրեց թէ Խ. Միութիւնը արդէն միացեալ ճակատ կազմած է իր արբանեակներուն հետ, ընդդէմ Արեւմուտքի, աւելի կուռ քան արեւմտեան Եւրոպայի միութիւնը :

Ծայր. Արեւելքի մասին ալ խօսելով, նախարարը կրկնեց իր ազդարարութիւնը.— «Եթէ չինացի համայնավարները փորձեն գործադրել իրենց սպառնալիքը Ֆորմոզայի գրաւման մասին, հետեւանքը պիտի ըլլայ ընդհարում Մ. Նահանգներուն հետ» : Թէեւ ինք չի հաւատար որեւէ յարձակման :

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖
*

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՍԱՆԵՐԸ

Այս անունով գիրք մը հրատարակուեցաւ 1939 Օգոստոսին, երբ խմբագիրը զաւառ կը գտնուէր :

Տասը նոր գրողներ, «Յառաջ»ի շրջանաւարտները, ծաղկեփունջ մը կազմելով իրենց գրութիւններէն ձօներ էին խմբագրին :

Կնքահայրն ալ՝ Շ. Նարդունի, որ իր «Թուղթ ընծայութեան»ով կը պարզէր Յառաջի յատկանշական գիծերը,— ոգին, ոճը, «լեզուական հայրենասիրութիւնը» :

Երկուշաբթի օր թէյասեղան մը սարքուած էր Գեղամի ճաշարանը, ողջունելու համար սաներէն մէկուն առաջին գիրքը, «Խաչին ճամբան» :

Հեղինակը, Ծատուր Պէրպէրեան, ծնած՝ 1905ին, Խարբերդի Գումք գիւղին մէջ, Յառաջի ծանօթացած է 1928ին : Աւելի վերջը կը դառնար անոր մնայուն աշխատակիցը, երբեմն «Պատանի» ստորագրութեամբ :

«Խաչին ճամբան» վկայութեանց ժողովածու մըն է, կենդանի պատկերներով : Բոլորն ալ՝ Ահուսարսափի շրջանէն, երբ Ծատուր 8 – 10 տարեկան տղեկ մըն էր : Ազգուն խլեակ մը, նետուած՝ արիւնազանգ ճամբաներուն վրայ :

Գիրքը գրուած է սահուն եւ առոյգ ոճով մը, ուր պատկերները իրարու կը յաջորդեն առանց խճողումներու կամ բռնի ճիգերու : Մասնաւորապէս յաջող են այն էջերը ուր միայն կը նկարագրէ, կացութիւն մը կը պարզէ քանի մը տողով : Առանց խորհրդածութեան :

Կողքին վրայ կ'երեւան շարք մը հրատարակելի գործեր եւս, երկուքը վէպ, միւսները՝ պատկերներ եւ պատմուածքներ, անցեալէն կամ ներկայ կեանքէն :

«Յառաջ»ի միւս շրջանաւարտներն ալ, ծաղկեփունջին մասնակցած ըլլան կամ ոչ, ունին զանազան երկեր :

Մէկը, Օր. Նազենի Տ. Միքայէլեան, բանաստեղծութեանց հատոր մը հրատարակեց քանի մը տարի առաջ — *Վարդենիք* :

Ուրիշ մը՝ Լեւոն Գեղունի, որ նոր պիտի ծաղկէր, ազատագրութեան առաջին տարին զոհ գնաց դաւադիր, իսկապէս դաւաճան գնդակի մը :

Երրորդ մը կը գործէ երաժշտական ճակատին վրայ, եւ արդէն ունի շօշափելի վաստակ մը :

Միւսներն ալ դէզերով գրութիւններ ունին, *Յառաջ*ի մէջ փռուած կամ անտիպ :

Այսպէս, ո՛վ որ տրամադրութիւն եւ ժամանակ կը գտնէր, ամուլ չանցուց իր տարիները : Տոկաց, տքնեցաւ եւ արտադրեց :

Ամէնքն ալ խաչին ճամբէն անցած բեկորներ, ցարդ կ'ապրին նոյն խռովքը :

Զափազանցութի՞ւն է թելադրել որ իրաքանչիւր Հայր. Միութիւն ստանձնէր ամէնէն վաւերական վկայութեանց հրատարակութիւնը, Հայաջինջ Սարսափներու քառասնամեակին առթիւ :

ՎԱՀԷ

ՇՔԱՆՇԱՆ ԽԱՂ. ԱՐՔ.Ի

ՊԷՅՐՈՒԹ, (Յառաջ).— Կիլիկիոյ կաթող. տեղապահ Խադ. արք. Աջապահեան նոյեմբեր 13ին պարգեւատրուեցաւ Լիբանանի Մայրիներու մեծ Սպայի շքանշանով : Լիբանանի վարչապետ Սամի պէյ Սոլհ Անթիլիասի կաթողիկոսարանը այցելելով անձամբ յանձնեց այս մեծ շքանշանը : Այս առթիւ տեղապահը ճառ մը կարդաց, իր երախտագիտական զգացումներն ու շնորհակալութիւնը յայտնելով Լիբանանի կառավարութեան : Վարչապետը պատասխանելով ըսաւ թէ «իրբեւ հին բարեկամը Հայերուն եւ իրբեւ պաշտպանը հայ ժողովուրդին իրեն համար հաճոյք է տալ այս շքանշանը, ի գնահատութիւն տարիներու ձեր ծառայութեան՝ հայ համայնքին եւ Լիբանանի : Կաթողիկոսարանին մէջ երբեք օտար չեմ զգար ինքզինքս : Կը սիրեմ Հայերը» :

ԱՆՈՐՈՇ ՎԻՃԱԿ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, կացութիւնը նորէն պղտորած է Թունուզի մէջ, իբրեւ հետեւանք Նոր – Տեսթուրի դիրքին փոփոխութեան : Այս ազգայնական կուսակցութիւնը փոխանակ զատապարտելու երկու հազար ըմբոստներու գործունէութիւնը, կը պահանջէ որ Ֆրանսա դադրեցնէ զսպողական գործողութիւնները :

Ֆրանսական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Նոր – Տեսթուր վերջերս ենթարկուած է երիտասարդներու ծայրայեղ ազդեցութեան, բայց չափաւոր տարրերը կը յու–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅՔ ԵՒ Հ. Յ. Դ.

(Զ. եւ վերջին մաս)

Արեւելքէն կուգամ՝ բերելով ձեզի ոչ միայն ողջոյնը այն հազարաւոր Հայե-րուն, որոնք կ'ապրին հայրենիքին սահ-մաններուն վրայ՝ բայց հայրենիքէն դուրս, այլ եւ վկայութիւնը անոնց կամ-քին, ուխտին եւ պայքարին.— Հայ մնալ, տոկալ եւ Հայ մնալ: Եւ ատոր համար ա-նոնք կը շինեն դպրոցներ, իրենց ունեցա-ծը կուտան դպրոցներու համար, ամէն բան կ'ընեն Հայ ապրելու համար: Անոնց հանապազօրեայ այդ աշխատանքը ուրիշ իմաստ չունի՝ բայց եթէ Դաշնակցու-թեան Օր տօնել: Վասնզի Դաշնակցութիւ-նը իր Օրը կը տօնէ՝ նուիրագործելու հա-մար գաղափարը թէ Սրբութիւն Սրբոց է Հայութիւնը, ուստի պէտք է աշխատիլ Հայութեան յաւերժութեան համար, եւ փառաբանել այն կազմակերպութիւնը, որ ուրիշ խտէալ չունի բայց միայն Հայուն իրաւունքը՝ ազատօրէն ստեղծագործելու իր սեփական հողերուն վրայ:

Ուրեմն, մենք Դաշնակցութեան Օր կը տօնենք վճռելու, նորոգելու կամ կրկնելու համար, դէթ տարին մէկ անգամ, այս ուխտը թէ պէտք է Հայ մը-նալ, տոկա՛լ, տոկալ:

Թոյլ տուէք, այստեղ, պատկերով մը եզրակացնել եւ վերջացնել.—

Բոլոր այն ճիգերուն ու գործերուն կարգին, զորս Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կատարած է արտասահմանի մէջ, իմ վը-րաս մեծ ու խոր տպաւորութիւն թողած է «Յուսաբեր»ի շէնքը Գահիրէի մէջ:

Միայն պետական ժողովուրդ մը կրնայ շինել նման շէնք մը իր հողերուն վրայ: Կարծես հայկական դեսպանատուն մը ըլ-լար, մեծանիստ եւ խարձրակարկառ:

Պ. Ժան Պալար աչշած կը հարցնէր,— Ի՞նչպէս շինած էք այս հոյակապ ապա-րանքը, ժողովրդական լումաներո՞վ:

Անհաւատալի բան է, արդարեւ:

Հսկայ շէնք մը, որ կը բարձրանայ եր-կու փողոցի բերանը՝ եռանկիւնաձեւ, ճիշդ ինչպէս Հայկի բանակը Բէլի դէմ: Ճակատը՝ առիւծի մը դունչը, երեկոյին՝ երբ լոյսերը կը վառին, կը բոցավառին առիւծին աչքերը, որ կըդիտեն հեռուն: Գը-լխաւոր մուտքը ձեզ կ'առաջնորդէ կարծես դարպաս մը,— կեդրոնը փարթամ սան-դուխ մը, որ երկու թեւի կը բաժնուի՝ բարձրանալու համար առաջին յարկը: Սանդուխէն վեր չբարձրացած՝ դուռ մը, ձախին, ձեզ կ'առաջնորդէ նրբանցք մը, որու վրայ կը բացուին խմբագրութեան չորս սենեակները, իսկ ծայրը՝ ընդարձակ տպարանը, որ մուտք ունի նաեւ ձախ փո-ղոցէն: Աջին՝ թատրոնի տոմսերուն կի-շէն եւ նեղ մուտք մը բնակարաններու բա-ժինը, որ իր գլխաւոր մուտքն ունի, վե-րելակով, աջ փողոցէն,— բնակարաննե-րու այդ բաժինը՝ եօթը յարկ: Առաջին յարկին վրայ շքեղ թատերասրահ մը, որ թերեւս երկրորդը կը համարուի ամբողջ Գահիրէի մէջ: Թատերասրահին ձախ թե-ւին վրայ ակումբ եւ ճաշարան, աջ թեւին վրայ ժողովատեղիներ՝ ճեղեցկօրէն յար-դարուած: Երկու սանդուխներ ձեզ կը բարձրացնեն երկրորդ յարկը, երրորդ յարկը, եւ ամէն յարկ՝ աջ ու ձախ թեւե-րու վրայ ժողովատեղիներ, դասախօսու-թեան սենեակներ: Աւելի վերը՝ դալար տանիքը, որ նստած է թատերասրահին վրայ,— դալար տանիքը ունի թմ... երա-կան բեմ՝ ներկայացումներու եւ դասա-խօսութիւններու համար: Իսկ թէ շէնքին աջ թեւը, եօթը յարկ, յատկացուած է յարկաբաժիններու՝ բնակութեան համար: Շէնքին տակը՝ խանութներ: Շէնքին ճա-կատին վրայ՝ պատշգամներ:

Երբ երեկոյ կ'ըլլայ, փեթակ մը կը դառնայ ամբողջ շէնքը: Ամէն երեկոյ թա-տերական ներկայացում մը, իտալական, յունական եւ հայկական թատերախում-բերու կողմէ, «Յուսաբեր» կը բերէ հա-զարաւոր բազմութիւն: Միւս կողմէ Կար-միր Խաչը ժողով կը գումարէ իր սենեա-կին մէջ, Համազգայինը իր սենեակին մէջ, Մշակութայինը իր սենեակին մէջ, Մարզականը իր սենեակին մէջ, իսկ ան-տարբերը թաւլու կը խաղայ ակումբին մէջ կամ կը ճաշէ: Եւ շէնքը կ'եռայ, կ'եռեւեփի ամէն գիշեր: Կարծես Գահի-րէի եւ Հէլիոպոլսոյ ամբողջ գաղութն է, որ եկած է հանապազօրեայ պարտակա-նութիւն մը կատարելու:

Մէկ շէնք մըն է, առիւծի բաշերով, ա-ռիւծի աչքերով շէնք մը, որ կը վարէ կարծես ամբողջ գաղութը,— իր տիրա-պետութեան տակ առած, իր հոգեկան ներգործութեան տակ պահած, իր ներ-շնչման ենթարկած:

Ինծի կը թուի, հակառակորդները ու-զեն թէ չուզեն՝ իրողութիւն է նոյնիսկ, թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը այդ առիւծն է, որ նստած է գաղութներու մէջ, իր պաշտպանութեան տակ պահելով Հայու-թիւնը եւ Հայուն ազգային իտէալները:

Ու Դաշնակցութեան Օրը կը տօնուի՝ ըսելու համար բոլորին, բոլորին.

—Ջո՛ւր է, մի խարէք եւ մի՛ խաբուիք,
— Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդին հետ է եւ հայ ժողովուրդը Դաշնակցու-թեան հետ, երկուքին ի մի մարմին, ի փառս Հայկազանց:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՅԱՆՈՒՆ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ

(ՁԵԿՈՒՑՈՒՄ ՓԱՐԻԶԻ ԿՐԹ. ՄԱՐՄՆԻ)

Մամուլի, լսարաններու, զանազան մի-ութիւններու եւ կազմակերպութիւններու թելադրութիւնները եւ ազգապահպանման համար առաջարկուած միջոցները, այլեւս պէտք է տան իրենց գործնական ար-դիւնքները: Մեր նորահաս սերունդի ոգին ազգային աւանդութիւններու շունչով թարմացնելու, մեր ցեղային արժանիքնե-րու գիտակցութեամբը պատուաստելու դերագոյն հաճոյքովը առաջնորդուած պէտք է ստեղծենք համագործակցու-թեան եւ անկեղծ համերաշխութեան ցան-ցեր ամենուրեք:

Փարիզի Կրօնական Ընկերակցութեան Կեդր. Կրթական Մարմինը 1954 – 1955 տարուան դպրոցական շրջանին համար, ամփոփելով իր ուժերը կը ձգտի մշակ-ուած ծրագրով աշխատանք տանելու եւ իր հինգշաբթի օրուան դասընթացքները հիմնական կարգադրութիւններով օժտե-լու նախանձախնդրութեամբ տուած է հե-տեւեալ կարեւոր որոշումները.—

Ա.— Նշանակուած է Կրթական քննիչ մը՝ որ սկսած է սիրայօժար այցելել դպ-րոցները, մօտէն կը հետեւի կատարուած աշխատանքներուն եւ շփման մէջ է տեղա-կան կրթական մարմիններու եւ ծնողնե-րու հետ աշակերտութեան թիւը բազմա-ցնելու եւ անոնց ուսման մակարդակը բարձրացնելու համար: Առիթներ պիտի ստեղծուին համերաշխութեան մթնոլորտ ստեղծելու միացնելով տեղական բոլոր հոսանքները մշակութային աշխատանքին շուրջ: Այցելութեան տեղեկագիրները մանրամասն պիտի հրատարակուին մա-մուլին մէջ, միեւնոյն ատեն տալով իւ-րաքանչիւր շրջանի հայկ. կեանքի եւ գործունէութեան պատկերը:

Բ.— Պարբերաբար պիտի կատարուին եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ ուսուցչա-կան ժողովներ՝ ուր դաղթահայ աշակ-տութեան նոր հոգեվիճակը, ուսուցիչնե-րու փորձառութիւնը, անոնց կրած դժ-ուարութիւնները նկատի պիտի առնուին եւ իւրաքանչիւր շրջանի տեղական պայ-մանները եւ ծրագրային ներդաշնակու-թիւն մը ստեղծելու կարելիութիւնները պիտի քննուին:

Այլեւս պէտք է համոզուինք թէ Սփիւռ-քի հայութիւնը կ'ապրի բոլորովին տար-բեր պայմաններու մէջ եւ նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան հարցը կը ներկայանայ նոր երեւոյթով, հետեւաբար այն անհատները եւ միութիւնները որ այդ գործով կը զբաղին պէտք է առաջնոր-դուին մշակուած ուղեգիծով մը եւ ու-սուցչութիւնն ալ պարտաւորուած է ըլլալ աւելի համբերող, նուիրուած իր գործին եւ ստիպուած է ընդգրկել մանկավարժա-կան աւելի օգտակար եւ գործնական ուղ-ղութիւն մը:

Գ.—1955 Փետրուար 20ին համար վար-ձուած է Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը, Փարիզի եւ շրջանի աշակերտութեան, ուսուցչութեան, բոլոր դասընթացքներու եւ կրթական մարմիններու օժանդակու-թեամբ, այդ օրուան համար կազմակեր-պուած է Հայ Գիրին, երգին եւ պարին փառատօնը: Հայ հասարակութիւնը այժ-մէն պէտք է նկատի ունենայ այդ թուա-կանը եւ պատրաստ ըլլայ պատասխանե-լու իրենց զաւակներու հրաւէրին: Մօտ ատենէն պիտի հրապարակուին մուտքի տոմսակները: Հանդէսին մանրամասն յայտագիրը պիտի ծանուցուի յառաջիկա-յին Մամուլի միջոցով:

Դ.— Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Եկեղեցւոյ Օծման յիսնամեակին առթիւ (1904 – 1954), Առաջնորդ Հօր հաւանու-թեամբ 1954 – 55ի շրջանը պիտի նկատուի Յոբելենակա՞ տարի: Հրատարակութեան համար պատրաստուած է յիշատակարան մը՝ ներկայացնելով Փարիզի գաղութին պատմութիւնը սկիզբէն մինչեւ մեր ժա-մանակակից շրջանը, 1885էն ի վեր եկե-ղեցւոյ շուրջ ստեղծուած ազգային շար-ժումները մանրամասն թուականներով, կարեւոր դէպքերով եւ դէմքերով: Միու-թիւններու, պսակներու եւ յուղար-կաւորութիւններու լիակատար ցանկը եւս նկատի առնուած է:

Թերթերու, թատրոնի, գրական միու-թիւններու կազմակերպութիւններու շուրջ տրուած են փաստացի տեղեկութիւններ, արուարձաններու հայ գաղութին կազ-մութիւնը, նկարագրուած է իր զանազան դրուագներով եւ ճշդուած է իւրաքանչիւ-րին թիւը:

Ե.— 1955 Յունուար ամիսէն սկսեալ եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ պիտի հաստատուի նոր դասընթացք մը պատ-րաստելու համար Փարիզի եւ շրջանի եր-կու սեռէ աշակերտները Համբարձման եւ Վարդանանցի տօներու արարողութեանց: Պիտի դասաւանդուին հայերէն եւ ֆրան-սերէն լեզուով ազգային եւ եկեղեցական պատմութիւն, Ս. Գիրքէն դրուագներ, կրօնական աւանդութիւններ: Տղաքը մի-եւնոյն ատեն պիտի սորվին պատարագը, երգելու համար եկեղեցւոյ մէջ տօնական օրերուն: Այս առթիւ ուսուցչական մար-մին մը կազմուած է ձեռնհաս անձնաւո-րութիւններէ, Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական պատուիրակ Տ. Սերով-բէ Ծ. Վ. Մանուկեանի նախագահու-թեան տակ: (ԴԻՒԱՆ)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Համազգային Լսարանի 1954 – 1955 տարեշրջանի դասախօսութիւնները սկսան Նոյեմբեր 12ին, ուրբաթ երեկոյ, Ազգ. Տան մէջ: Նախագահ Մ. Պարսամեան ե-րեկոյթը բանալով, օրուան նիւթին եւ դասախօսին մասին քանի մը խորհրդա-ծութիւններէ վերջ, հրաւիրեց հեղինակ-դերասան Պ. Գրիգոր Վահանը որ արտասա-նութիւն մը ըրաւ, բուն դասախօսին ա-ռակներու հատորէն:

Յետոյ խօսքը տրուեցաւ դասախօսին՝ ծանօթ երգիծաբան՝ Պ. Ն. Պէշիկթաշլեա-նի:

Դասախօսութեան նիւթն էր Ազգապահ-պանումը, չորս գլուխէ բաղկացած երգի-ծական վէպ մը: Նախ քան իր նիւթին անցնիլը, դասախօսը քանի մը բացատրու-

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

★

ԺԳ.— ԵԳԻՊՏՈՍԻ «ՇՕՖԷՕՐ»ՆԵՐԸ

Ըրէք այնպէս ինչպէս կ'ըսեմ, եթէ ոչ, դուք ձեզ կը գտնէք բոլորովին ուրիշ թա-ղի մը մէջ:

Արդ, օր մը, չեմ գիտեր ինչու, թե-րեւս զարմացնելու համար Նարդունին, «շօֆէօռ»ին միայն երկու բառ ըսի: Գըլ-խու շարժում մը ըրաւ, եւ մեզ ուղիղ տա-րաւ «Յուսաբեր»ի շէնքին առջեւ կեցուց:

Տեսնելիք բան էր իմ հպարտութիւնս աւելի տեսնելիք՝ Նարդունիի զարմանքը:

Ու պատահեցաւ որ յաջորդ օրը դարձ-եալ ստիպուինք «Թաքսի» առնել:

— Ըսէ, հէ՞, չտա՞ս հասցէդ, խօսեցաւ տաղանդաւոր ընկերս, շեշտով մը որ ա-ռեղծուածային էր այդ օր...

Ես, առջի օրուան պէս, աւելի ինքնա-վստահ շեշտով մը արտասանեցի երկու մոգական բառերս:

Տասը վայրկեան վերջ բոլորովին տար-բեր թաղի մը մէջ էինք...

— Ծօ, Փօլատ, ո՞ւր բերաւ մեզ այս խայտառակը...

Ես, շուարած, ամօթահար, չէի գիտեր ինչ ըսեմ:

— Ա՞յս էր գիտցած արաբերէնդ, կը մոլտար ընկերս, գիս ջղայնացնելով, չե-ղաւ, չեղաւ, Փօլատ, ո՞ւր ենք... Ըսէ՛ այդ ջիմարին... տուր «Յուսաբեր»ի հաս-ցէն:

Վերջապէս Շարաճ, Կալա՛ա՛ճ, մեր-րօճ, Պուլաքիէճ, էլ – Զահարը, հիւաճ-դաճոցը, ճամակատուճը, իրար խառնելով յաջողեցանք կառքին անիւները մեր ու-զած կողմը դարձնել:

Ուրիշ տեսը, թերեւս ալ աւելի վայր-կեաններ հարկ եղան, մօտենալու համար մեր տեղին:

— Ես քու գիտցած արաբերէնի՛դ...

Կը կռահէք անշուշտ թէ ով է այսպէս խօսողը, եւ թէ որո՞ւն ուղղուած են այդ բառերը: Իսկ ես, խորապէս վշտացած, բարկութեանս մէջէն սկսայ պոռալ, մէյ մը «շօֆէօռ»ին, մէյ մը գիս անիրաւօրէն սաստողին.

—Եղբայր, ես ի՞նչ յանցանք ունիմ այս-տեղ... եթէ այս մարդը արաբերէն չի գիտեր, ես ինչո՞վ եմ մեղաւոր, երէկ տեսար թէ ինչպէս մեւսը եկաւ եւ գտաւ մեր տեղը... Երկուքին ալ նոյն երկու բառերը ըսի...

— Ի՞նչ են այդ երկու բառերը, գոչեց Նարդունին, գրպանին մէջ մանրուք փն-տռելով.

— «Պէյթ էլ Էրմէն»... Հայերու տու-նը....

.. Եղա՞ւ այդ... Հայերու տունը... «Սարը ճիմէլի...» տառանկ հացցէ՞ կ'ըլ-լայ... ես ալ կը զարմանայի թէ...

— Ինչո՞ւ չըլլար, Նարդունի, ի՞նչպէս երէկ եղաւ, այսօր չըլլար... քանի որ այդքան լաւ կը հասկնաս, հարցուր այս մարդուն ատոր պատճառը... եթէ երէկ-ուան մեքենավարը պարկեշտ էր, կամ ալ դրամի պէտք չունէր, իսկ այս մէկը, կատարեալ աւազակ մըն է, ես ի՞նչ կրնամ ընել... եթէ դուն բան մը կրնաս ընել, ըրէ, հոդ է դիմացդ...

Նարդունին իր մանրուքները կը համ-րէր, չարունակ սխալելով...

— Զգէ վճարեմ, ըսի հանդարտած, ե-ղածը եղած է...

— Չէ, ես կը վճարեմ, մանրուք ունիմ:

— Մանրուքի պէտք չկայ, Նարդունի, չե՞ս տեսներ մեքենային արձանագրած թուանշանները... դուն կարդալ գիտես..

Ես յիսունոց մը դրի մեր վճարանու-թեան անտարբեր, շատ անմեղ երեւոյթ մը առած այդ չարժավարին ինծի երկա-րած ափին մէջ... որ կը նշանակէր առ-նուազն քառապատիկը մեր սովորաբար վճարածին...:

×

Իրիկուն մը գացի տեսնելու «Լէ զ'Ա-միթիէ Ֆրանսէզ»ի պատասխանատունե-րը: Ընդհանուր փափաքն այն էր, որ դա-սախօսութիւններէն մէկը, Պալարինը մասնաւորապէս, տեղի ունենար աւելի լայն շրջանակի մը մէջ:

Իր գիրքն ու ընտրած նիւթը՝ «Ֆրան-սական բանաստեղծութիւնը վերջին քա-ռասուն տարիներու ընթացքին»՝ այդ կը թելադրէին մեզի: Իրենք, Ֆրանսացիներն էին, որ այդպէս կ'ուզէին: Մենք կը մտա-ծէինք Հայերուն մասին, անոնց, որոնք «Յուսաբեր» չեն գար: Ֆրանսացի մտա-ւորականը հայութեան բարեկամն էր, ուստի կ'ուզէինք որ բոլոր Հայերը առիթ ունենային զայն տեսնելու, զայն լսելու:

Համաձայնեցանք ուրեմն «Լէ զ'Ամի-թիէ Ֆրանսէզ»ի հետ, որ Պ. Պալար խօսի Ֆրանսական Լիսէի ընդարձակ սրահին մէջ, յաջորդ հինգշաբթի իրիկուն, Ապրիլ 22ին: Իսկ Լիւք Անտրէ Մարսել իր դա-սախօսութիւնը պիտի տար Ապրիլ 21ին, Շաբաթ, «Յուսաբեր»ի թատերասրահին մէջ: Առաջին դասախօսութիւնը դրուած էր «Լէ զ'Ամիթիէ Ֆրանսէզ»ի եւ «Հա-մազգային»ի հովանաւորութեան տակ: Այսպէս ալ յայտարարեցինք, ութ օր ա-ռաջ:

Նախ քան դասախօսութիւնը՝ ներբողա-կից յօդուածներ երեւցան ֆրանսացի հիւ-րերուն մասին, յայտնելով նաեւ դասա-խօսութեանց նիւթը, օրը, տեղը:

Պիտի ըսեմ, թէ ինչ արդիւնք տուին այս բոլորը:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(24) (Շար.)

ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ԱՀՈՒԱՐՍԱՓԻ

Բ. աշխարհամարտի պատմութեան կոմիտէն ցուցահանդէս մը բացած է Փարիզի, ռիւ տ'Իւլմի մանկավարժական թանգարանին մէջ, պարզելու համար դիմադրական ճակատին դէմ սարքուած չար - չարանքները եւ ուրիշ քստմնելի դրուագներ ։

Հոկտեմբեր 9ին կրթական նախարարը կատարեց բացումը այս ցուցահանդէսին որ պիտի տեւէ մինչեւ Յունուար։ Քսանեւհինգհազար դպրոցականներ պիտի այցելեն երկու ամսուան ընթացքին եւ պիտի տեսնեն թէ ինչ ահաւոր չարչարանքներու ենթարկուեցան անհամար նահատակներ, Դրանսիի, Պուխընուալտի, Դախաուի, Աուշվիցի, Մաութհաուզընի, Ռիւ տը լա Փոմփի, Ավընիւ Ֆօշի արգելարաններուն մէջ։

Խնայելու համար ամէնէն փոքրերուն այս ահարկու տեսարանները, աշխատած են որ ցոյց չտան անոնց այդ ահաւոր սրահները։ Թէեւ տղաքը պիտի տեսնեն եւ կարդան դեղին կամ կարմիր թուղթերու վրայ գրուած հետեւեալ ազդարարութիւնը.— «Եթէ մարդասպանները չյանձնուին մինչեւ 25 Հոկտեմբեր 1941 կէսգիշեր, յիսուն ուրիշ պատանդներ պիտի գնդակահարուին». ստորագրութիւն՝ Ֆոն Շթուլփնակըլ ։

Ապակեփեղկերուն մէջ կան օրինակներ գաղտնի թերթերու, Լիպերասիօն, Ֆռան Թիռէօռ, Տէֆանս տը լա Ֆռանս, Իւմանիթէ, Փոփիւլէռ, Մարսէյէզ եւ ուրիշ թերթեր եւ այն թերթիկներէն զոր կը սահեցնէին գաղտնօրէն նամակատուներուն մէջ ։

Ահաւոր «արգելարաններու» սրահներ, չարչարանքի օղակներ, մասնաւոր աքցաններ եւն., քարիւղի սնտուկներ ուր եռացած ջուրեր խակոյն կը սպաննէին կալանաւորը ։

Ասոնցմէ զատ ցուցադրուած են 49 փոքր տղոց նկարները, Պուխընուալտի մէջ հաւաքուած չորցած մանկիկներու փունջեր եւայլն։ Անհամար էին կեսթափոյին չարիքները, որոնց յիշատակն անգամ սարսուռ կ'ազդէ մինչեւ այսօր ։

թի ններ տուաւ իր նոր վէպին մասին ։

Վէպին ընթերցումը խոր տպաւորութիւն ձգեց ներկաներուն վրայ ։ Հակառակ երգիծական գրականութեան արուեստին բազմաթիւ ու սրամիտ գիւտերուն, բովանդակութիւնը խիստ ողբերգական է, քանի որ կը խորհրդանշէ ֆրանսահայ. կեանքը, մանաւորաբար անոր բացասական կողմերը։

Վէպին մնացեալ մասին ընթերցումը պիտի կատարուի այս ուրբաթ, 19 Նոյ., նոյն սրահին մէջ։ Նոյն օրը տեղի պիտի ունենայ նաեւ կարծիքներու փոխանակութիւն եւ ի հարկին պիտի տրուին լրացուցիչ բացատրութիւններ ։ Պ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷի Քաղաք. ժողովը դիմում կատարած է կալուածատուրքի վարչութեան, որպէսզի Ազգ. դպրոցներէն պահանջուած տուրքերը ջնջուին ։

ՄԻՈՒՆԻԽԻ «Ազատագրութիւն» անթենը հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած է.— Հայկական գաղթաշխարհը այս տարի մեծ շարժումներ ունեցաւ շնորհիւ խումբ մը ականաւոր գրագէտներու այցելութեան ։ Այս գրագէտներն էին Շաւարշ Նարդունի (Փարիզէն), Կարապետ Փօլատեան (Մարսէյլէն), Անդրանիկ Ծառուկեան (Պէյրութէն), Մինաս Թէօլէօլեան (Հալէպէն)։ Անոնք շրջեցան հայկական կեդրոնները եւ իրենց հայրենասիրական ճառերով հրահրեցին հայրենակիցներու ազգային գիտակցութիւնը, պաշտամունքը դէպ ի հայկական գիրն ու գրականութիւնը, ազգ. պատասխանատուութեան զգացումը։

ՇԷՆ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ.— Փասատինա (Մ. Նահանգներ), Լոս Անճէլըսի մէկ արուարձանն է եւ կը կոչուի ծաղիկներու քաղաք։ Հոն հայ առաքելական գաղութը հազիւ տասը տարուան պատմութիւն ունի։ Բողոքական գաղութը աւելի հին է, 16 տարի առաջ շինած են իրենց եկեղեցին։ Իսկ երեք տարի առաջ շինուեցաւ առաքելական եկեղեցին։ Երկու տարի առաջ դասընթացք մը բացին։ Դասերը տեղի կ'ունենան շաբաթական մէկ պահ եկեղեցիին սրահին մէջ։ Ունին 30 աշակերտ, խառն։ Քաղաքին մէջ կան 350 հայ ընտանիքներ որոնց մեծամասնութիւնը բողոքական եւ զանազան Եղբայրութիւններու կը պատկանին։ Հարուստներ չկան, ժողովուրդը մեծ մասով արհեստաւոր է։ Տասը հազար տոլարի տուն մը առին որպէսզի քահանան դժուարութիւն չկրէ։ Յանձնախումբ մը՝ կազմուած կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներէ սարքած է վեց դասախօսութեանց յաջող շարք մը ։ Յանձնախումբը կը հովանաւորէ Փասատինայի քոլէժի կրթական միութիւնը ։ Այս դպրոցին տեսչութիւնը անցուցած է դասախօսական ժողովները իր ծրագրին մէջ։ Հայերէն դասի համար յատկացուած է սրահ մը ուր Օր. Արմաքսի Պազիկեան շաբաթը երկու անգամ հայերէնի դաս կու տայ։ Անցեալ տարի 15 աշակերտ կար, այս տարի 25ի բարձրացած է թիւը, 20ը Հայ, իսկ հինգը Ամերիկացի ։

ՀԱՅ ՕԳՆ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Պուէնոս Այրէսի մասնաճիւղին պատուոյ. ժողովը զարկ տալու համար ասպարական կարգերու աշակերտներու հայագիտական պատրաստութեան, որոշած է հաստատել մասնաւոր դասընթացք մը հայերէնի պատմութեան, աշխարհագրութեան եւայլն։ Դասերը պիտի տրուին գիշերները։ ՀՕՄի նախաձեռնութիւնը նկատի ունի միջնակարգ վարժարանի մը հեռանկարը ։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ռզայէհի մէջ (Ուրմիա, Իրան) մեռած է ընկեր Յովհաննէս Բալուեան ։ Բնիկ Բինկեանցի։ Ծնած էր 1884ին։ 95–96ի դէպքերէն ետք գացած է Պուլկարիա ուր անցած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը։ Ա. Համաշխարհային պատերազմին իբրեւ կամաւոր կը մտնէ Իշխանի խումբին մէջ։ 1918ին երբ թուրք բանակը կը մտնէ Ատրպատական, Յովհաննէս ձգելով ամէն բան կը նուիրուի ժողովուրդի ինքնապաշտպանութեան ։ Իր ձիաւոր խումբով չփոթութեան կը մատնէ թշնամին։ Օժտուած էր բացառիկ քաջութեամբ ։

× Ընկեր Միսաք Սիսեռեան, որուն մահը հաղորդած էինք վերջերս, ծնած էր Զէյթուն, 1888ին ։ 1908էն 1911 պաշտօնավարած է Զէյթունի շրջանի ազգ. վարժարաններուն մէջ։ 1924ին ստանձնած է Տիգրանակերտի Հայր. Միութեան վարժարանի տեսչութիւնը։ 1927 1928ին պաշտօնավարած է Օր. Քարէն Եփփէ գանիական հաստատութեան մէջ։ Աշխատանքի իր կարեւոր բաժինը բերած է Տէր Զօրի եկեղեցւոյ եւ դպրոցի շինութեան։ 1945 – 1951 պաշտօնավարած է ազգ. Կիւլպէնկեան վարժարանը ։ 1908էն ի վեր հաւատաւոր Դաշնակցական էր ։ Աշխատակցած է «Յուսաբեր»ի, «Յառաջ»ի, «Ազդակ»ի, « Արեւելք »ի ։ Վերջին տարիները կ'աշխատէր Զէյթունի պատմութեան վրայ, որ վերջացած է։ Կը թողու նաեւ քերթուածներու անտիպ հատոր մը եւ բազմաթիւ թարգմանութիւններ ։

× Ուոթըրթաունի մէջ (Մ. Նահանգներ) մեռած է Բժ. Յովհ. Ծովիկեան, ռամկավար։ Իբրեւ բժիշկ ժողովրդականութիւն շահած էր իր անշահախնդրութեամբ։ Իբրեւ հանրային դէմք յարգուած էր իր լայնմտութեամբ։ Մօտէն կը հետեւէր հայ ազգային ու մշակութային շարժումներուն։ Բնիկ Խարբերդցի էր ։ Տարիներ առաջ հրատարակած է «Հայ Բժիշկ» ամսագիրը։ Գրած է նաեւ բազմաթիւ բժշկական յօդուածներ ։

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ այցելած է «Իսթանպուլ էքսփրէս»ի թղթակիցը որ, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ.— Ներքին եւ արտաքին հիւանդութեանց տաղաւարները երկու հարիւր անկողիններ են, երեսունը թոքախտաւորներու։ Աւելի զատ 160 անկողիններ անկելանոցի եւ ութսուն անկողիններ ջղային հիւանդութեանց տաղաւարներ կան ։ Ոչ միայն հիւանդները այլեւ դեղերը ձրի են։ Կատարեալ պաշտօնէութեամբ հաստատութիւն մըն է։ Կանգուն կը մնայ շնորհիւ հայ հարուստներուն եւ կառավարութեան օժանդակութեամբ ։ Ամէն կողմ մաքրութիւն կը տիրէ։ Թանի - թիւած վիճակով հիւանդի մը չհանդիպեցանք։ Հիւանդանոցին գլուխը կը գտնուին երկու կարեւոր անձնաւորութիւններ ։ Մէկը Տոքթ. Զաքարն է որ ներկայիս երեսփոխան ըլլալով իրեն կը փոխանորդէ Տոքթ. Նուպար Ալեանաք ։ Հոգաբարձութեան ատենապետը Պ. Արամն է տէրը՝ Փարք Օթէլի։ Ամէն տեսակ գիտական գործիքներ կան հոն։ Հիւանդանոցին արդիական վիրաբուժական սրահին մէջ բժիշկները անթերի կերպով կ'աշխատին ։ Թոքախտի բաժնին բժիշկ Հայրապետեան իբրեւ կարեւոր գիտական մարդ ճանչցուած է »։

ԵՐԵՒԱՆԻ «Ալ. Սպենդիարեան» Օփերայի եւ պարախաղի թատրոնի վարիչները քննեցին հայկական «Մարմարա» նոր պարախաղը, որու հեղինակն է երգահան Արամ Խաչատուրեանի աշակերտ Յովհաննէսեան, իսկ լիպրետոն գրուած է Ղուկասեանի կողմէ ։ Այս պարախաղը պիտի բեմադրուի մօտերս ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Մեր հինգերորդ ախոյեանական մրցումը կը կատարէինք անցեալ կիրակի ընդդէմ Սէն Ժէրմէնի, մեր դաշտին վրայ։ Մեր պահեստի խումբը յաղթական եղաւ 3–1։

Մարզասէր Հայերը երկիւղով եւ տաքսակութեամբ հետեւեցան առաջին խումբին խաղին որ սկսաւ ժամը 15·30ին։ Մեր մարզիչը Կրիգէթթի փոփոխութիւններ կատարած էր այդ օրը։ Մեր վերջապահ Ներս կեդրոնը անցուցած էր, . կրտսեր Քիփէլեան դեռ վիրաւոր ըլլալով ։

Մօտ քսան վայրկեան երկուստեք անորոշ կը թուէր ելքը, երբ Սրապ գնդակը կուտար Լօշեանին որ իր կարգին գլխու կ'անցընէր Ներսէին։ Այս վերջինը խաբելով իր պահապան հրեշտակը կ'արձանագրեր առաջին կէտը ի նպաստ մեզի ։ 1–0 եղաւ մինչեւ դադար ։

Վերսկսումին չէինք կրնար հաւատալ յաղթանակին, այնքան վտանգաւոր էին հակառակորդին յարձակումները որոնք սակայն միշտ ետ կը մղուէին շնորհիւ Քուանոյի որ լաւագոյն խաղացողը եղաւ։ Քառորդ ժամը վերջ Լօշեան երկրորդ կէտը նշանակեց 2–0, քիչ վերջ դարձեալ Լօշեան կը խոյանար դէպի հակառակորդին բերդը։ Շատ էր մօտեցած երբ վայրագօրէն զինքը գետին փռեցին։ Արդար էր դատաւորին փէնալթին։ Այս ձեւով Սրապը երրորդ կէտը աւելցուց 3–0։

Հինգ վայրկեան էր մնացած երբ դարձեալ խմբապետ Սրապ չորրորդ կէտ մըն ալ նշանակեց։ Մեր յաղթութիւնը եղաւ 4–0։ Մեր առաջին յաղթանակն է այս ախոյեանական մրցումներուն։ Կը յուսանք թէ վերջ գտած է մեր չար ժամը։

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՀՐԷՇԱՅԻՆ ՈՃԻՐ ՄԸ

Տիկին Խաչատուրեան, 72 տարեկան, դուստրը Յարութիւն Շահրիկեանի, զոհ գացած է խժդժուժ ոճիրի մը Թրոյի մէջ (Մ. Նահանգներ)։ Ոճրագործն է 15 տարեկան պատանի մը որ ձերբակալուած է ։ Ոճիրը ոստիկանութեան հաղորդած է ոճրագործին մայրը։ Տիկին Խաչատուրեան բնիկ Գարահիսար Թոմարզացի է եւ Թրոյ հաստատուած էր 1925էն ի վեր։ Ունի ամուսնացած աղջիկներ եւ թոռներ Ամերիկայի մէջ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Դատուանի քահանան, Տէր Յովհաննէսը, որ նոր վերադարձած էր Պալքաններից, եւ Սերոբի ամենամտերիմն էր, երրորդ օրը, անմիջապէս աճապարում է Նէմրութ, Սերոբի մօտը, իր հետ առած գիւղից մի քանի երիտասարդներ, եւ իր որդին՝ Դանիէլը ։

Տէր Հայրը Պալքաններում եղել է Դաշնակցական։ Հոն, Ռումանիայում, մի ժամանակ, եկեղեցիների մէջ, հոգեւոր պաշտամունքի հետ սկսել էր քարոզել Դաշնակցութեան Աւետարանը ։

Տէր Հայրը թէեւ որոշ չէր գիտեր, թէ ո՞ւր էր առիւծի որջը, բայց, այնուամենայնիւ բարձրանում է Նէմրութ, կռուելով բնութեան խելայեղ տարերքի հետ, եւ հազիւ հազ ինքզինքը եւ իր խումբը նետում է Նէմրութի սկաւառակին մէջ ։ Մտնում են մի քարայր, մինչեւ որ բնութեան կատաղութիւնը՝ մեղմանում է, ձիւն ու փոթորիկ վերջանում։ Սկսում են որոնել առիւծի որջը եւ գտնում են դայն, մի բարձր քարայրի մէջ, ուր հազիւ թէ արծիւները կրնան բարձրանալ կամ թառել ։

Տէր Հայրը, երբ Սերոբին տեսնում է, ասում է.

— Օրհնած, քիչ էր մնացել մրրիկի եւ բուքի մէջ խեղդուէինք այսօր։ Երէկ աւելի սոսկալի էր։ Ինչպէ՞ս եկար ։

— Տէր Հայր, Աստուած պահեց։ Հաւատա, երբ գիւղից ելայ, կարծես մի կաքաւ էի։ Առանց խրուելու, սահում էի ձիւնի վրայէն եւ թեւ առած թռչում արծիւների մօտ։ Տեսնո՞ւմ ես։ Քարը բարձ եմ արել, եւ ապառաժը անկողին։

— Հայոց ազգը ողջ մնայ, որդիս, — կը յարէ Տէր Հայրը։— Եթէ ժայռն ու մացառը մեզի օթեւան չաննենք, մեր ժողովուրդը չի կարող ազատուել։ Քո այդ օրինակը սքանչելի է։ Քո զոհաբերութիւնը անչափելի։ Դու գիտես որ գիւղը քանդեցին, եւ ձեր տունը այրեցին ։

— Չէի գիտեր այդ։ Բայց կը հաւատայի որ՝ եթէ այսօր չքանդեն, վաղը պիտի քանդէն։ Շատ լաւ արին, որ Խեչոյենց Վարդանի օճախը քանդեցին։ Ազատութիւն սիրող ժողովուրդի օճախները պիտի քանդուէին։ Եւ լաւ եղաւ, որ առաջինը իմս եղաւ։ Այսուհետեւ, այլեւս ոչ ոք կրնայ ինծի անիծել՝ ըսելով թէ ո՞վ որ պատճառ եղաւ մեր օճախին քանդուելուն, Աստուած անոր տունը քանդէ։ Թող աւեն։ Զունիմ որ քանդուի։ Ես իմ ձեռքովս քանդեցի։

— Այդ բոլորը լաւ, որդի։ Այժմ ինչպէս ես։ Խոմ մսած չե՞ս, անօթի չե՞ս ։ Հա, մոռացայ մի բան եւս հարցնել։ Նախապէս գիտէի՞ր այս տեղերը։

— Այո, Տէր Հայր, հօտաղ եղած ատենս շատ եմ բարձրացել այս քարայրը ։ Երբ Վարդենիսի Ղազարի մասին հէքեաթ կը պատմէին, լսեր էի որ ան ալ երկար մնացել է այս քարայրի մէջ։ Տէր Հայր, այնքան յանկարծակիի բերիք որ նոյնիսկ մոռացայ «բարի եկար» ըսելու քու այդ կորիճներուդ։ Ասա, Տէր Հայր, ի՞նչ նորութիւն ունիս իմ հեռանալէն յետոյ։

— Նորութի՞ւն. հա, գլխուդ արժէք են դրել հազար ոսկի եւ Սուլթանից էլ մի չքանշան։

— Այդ ո՞րտեղից լսեցիր, Տէր Հայր։

— Քո այս վերջին հերոսութիւնից մի օր յետոյ, քաղաքից Իբրահիմ Զավուշն եկաւ եւ գաղտնի կերպով ինձ յայտնեց ։ Նաեւ քեզ դէմ կռուող ոստիկաններէն մին որ վիրաւորուած էր։ Ան սարսափելի կերպով սպառնում էր եւ ասում.— «Թող Սերոբը Աստուծոյ աղօթէ որ ձիւն ձմեռ էր, եթէ ոչ՝ անոր գլխակը, սայլին բեռցած, կը տանէինք քաղաք»։Նաեւխոստովանեցաւ որ իրօք քաջ տղամարդ, իգիդ է։ Այժմ այս բոլորից յետոյ, Սերոբ, դու գիտես որ քեզ հոգուս չափ կը սիրէի նախ քան այդ դէպքը։ Հիմա իմ սէրը կրկնապատկուել է։ Առանց չափազանցելու ասեմ որ դու այսօր Հայ ժողովրդի պաշտելին ես։ Հայ յեղափոխութեան խորհրդանիշն ես։ Եթէ, դու քո Տէր Հօր կարծիքը լսես, Սերոբ, եկած եմ քեզ ասելու, որ այս երկրից մի ժամանակ հեռանաս։ Մեր ազատագրութեան շահը այդպէս է պահանջում։ Դու անմիջապէս արտասահման պէտք է մեկնիս, միայն դարունը վերադառնալու պայմանով։

— Գնա՞մ, եւ դառնա՞մ վերադառնամ ։ Եթէ պիտի վերադառնամ, ալ ինչո՞ւ գընամ ամբողջ ձմեռը։ Ղազարի քարայրի մէջ կրնամ ապրիլ։ Ան հոս մի քանի ձմեռներ է ապրած։ Մի՞թէ ես այս ձմեռ չեմ կարող ապրիլ։ Մանաւանդ, որ կայ քեզ նման մաքուր, ազնիւ հոգեւորական մը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։ Ալ ինչի՞ց վախենամ։

— Չէ, որդիս, գիս սխալ հասկնալու չես։ Վախի խնդիր չկայ։ Եթէ վախ ըլլար, միշտ Աւետարանիս ու խաչիս հետ կը լինէի եւ վեղարն էլ գլխէս վար չէի առներ։ Քո գնալը գործի յաջողութեան համար խիստ կարեւոր է։ Մեր յեղափոխութիւնը նոր արմատ է ձգում։ Քո գնալը կը խորացնէ արմատը եւ կը բարձրացնէ վեհ գաղափարը, որու սիրուն համար դու այս բուք ու բորանին թողեր ես հանգիստ կեանքդ, թողեր ես քո փառաւոր օճախդ եւ հալածական դարձեր։

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

սան նէք մը գտնել ։ Թունուզի գլխաւոր թերթին խմբագրապետը կ՚ըսէ թէ ըմ-բոստները տարբերութիւն չունին այն գաղտնի ուժերէն որոնք կը կռուէին Գեր-մաններուն դէմ ։ Թունուզցիները պատ-րաստ են առանձնաշնորհեալ դիրք մը տա-լու երկու հարիւր հազար ֆրանսացի գաղթականներուն, բայց պէտք է կատար-եալ հաւասարութիւն հաստատել երկրին մէջ, ճանչնալով անոր անկախութիւնը ։

Ալժերիոյ մէջ հանդարտութիւն կը տի-րէ առայժմ ։ Ընդհ. կարծիքը այն է թէ Հիւս. Ափրիկէի խլրտումները տեղի կ՚ու-նենան Արաբական Դաշնակցութեան ազ-դեցութեան տակ ։ Դարձեալ օդնական զօրք ղրկուեցաւ ։

Մարոքի ծայրայեղ տարրերը ընդհ. գործադուլ մը կը պատրաստեն երեք օր-ուան համար, նախորդ սուլթանին գահա-կալութեան տարեդարձին առթիւ ։ Կը կարծուի թէ գործադուլը տեղի պիտի ու-նենայ Նոյ. 18ին, 19ին եւ 20ին ։ — Զօրս ահաբեկիչներ մահուան դատապարտուե-ցան Մարաքէշի մէջ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻՈՆԻ զինուորական ատեանը սկսաւ դատել տեղական Կեսթափոյին հինգ ան-դամները ։ Բուն ամբաստանեալները մեծ մասով փախած են ։ Ամբաստանեալները գերման բանակին հրամանատարութեան վրայ կը ձգտին ձերբակալութեանց, աք-սորներու եւ գնդակահարութեանց պա-տասխանատուութիւնը ։ Ամբաստանեալ-ներէն մին, Հայման, որ ութ ամիս վա-րած է Կրընոպլի Կեսթափօն, յայտարա-րեց թէ լուր չունի Իզէրի նահանգին մէջ կատարուած գնդակահարութիւններէն ։ Այժմ կը լսուին վկաները ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ յեղափոխական ատեանը կը շարունակէ ահաբեկիչ Մահմուտ Լաթիֆի եւ միւս Իսլամ Եղբայրներուն դատավա-րութիւնը ։ Ընկերակցութեան առժամեայ փոխ-նախագահը նորէն հարցաքննուե-լով, հաստատեց գաղտնի կազմակերպու-թեան մը գոյութիւնը, ահաբեկումներ կատարելու համար ։

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ բուռն ընդհարումներ տեղի ունեցան Ազգ. ժո-ղովին դեմոկրատ եւ հալքեան երեսփո-խաններուն միջեւ ։ Այս վերջինները կը մեղադրէին թէ կառավարութիւնը բռնու-թիւներ կատարած է վերջին ընտրու-թեանց առեն ։ Ասոր վրայ կոփամարտ մը պայթեցաւ եւ նախագահը դադրեցուց նիստը ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՓԵՏՐ. 18ի տարեդարձը Փարիզի մէջ կը տօնուի Փետր. 13ին ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Պանեէօ Քաշանի «Արծիւ» ենթակոմի-տէն կը տօնէ ընկերահամակրական խն-ջոյքով մը, Նոյեմբեր 21ին Կիրակի կէս-օրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ 11, Սալ Մի-քէ, 67 Ավընիւ Ժան Ժօռէս, Քաշան ։

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Կը նուագէ Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ ։

Հաղորդակցութեան միջոց.— Մէթրօ Լինեը տը Սօ, իջնել Սթասիօն Պանեէօ, օթօպիւս 187, Փորթ տ'Օրլէան, իջնել Սիթէ Ժարտէն ։

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 28ին, Իսիի քաղաքապետա-րանին սրահներուն մէջ ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

28 Նոյեմբեր, Շաբաթ ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ց. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին կողմէ, ի նպաստ Օգափո-խութեան կայանի տան ։

Այս կիրակի ժամը 15ին, Սեւրի Մու-րատեան վարժարանի թատերասրահին մէջ,

26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)

Մէթրօ Փօն տը Սէվր ։

Կը նախագահէ ընկերուհի ՍԱԹ. ՏԷՐ ԴԱՒԹԵԱՆ ։

Կը խօսի ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ ։

Պ. Գրիգոր Վահան կը ներկայացնէ իր ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ (քաղուած Մոլիէ-ռի մէկ թատերախաղէն), մասնակցու-թեամբ փարիզահայ կարող ուժերու ։

Կ'երգեն Շաւիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերուն-դէն Օր. Աստղիկ Քէօսէեան, Օր. Սրբու-հի Եղիազարեան եւ Պ. Խորէն Մինասեան ։

Կը մասնակցին՝ Տիկին Զուարթ Տնկոյ-եան, Օր. Հ. Շահինեան, Պ. Պ. Յակոբ Լաթիֆեան, Ն. Մարգարեան, Հ. Պշտիկ-եան, Ժագ Սթէֆանօ, Գ. Վահան ։

Նշանախօսութեան տեսարանին՝ հայ-կական պարեր, երգեր եւ խրախճանք, ընկերակցութեամբ Թառիստ Սէյրանի ։

Մուտք 200 Ֆրանք ։

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԻԼՄՈՄՊԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Ընծայման Տօնին առթիւ երեկոյեան ժամը վեցին ձայնաւոր պա-տարագ պիտի մատուցուի Սէն Լուիի ե-կեղեցիին մէջ ։ (13 Փլաս տը լա Ռէ-փիւպլիք) ։— Ս. Խաչի ժողովրդապետու-թիւն ։

Այրի Տիկին Սիրանուշ Գարակէօզեան, Մարտիրոս Գարակէօզեան, (Իսիի Նոր Սերունդէն), Տէր եւ Տիկին Կարպիս Աթ-մաճեան եւ զաւակները Բենիամին եւ Ա-նայիս խորին ցաւով կը ծանուցանեն ի-րենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ԱՍԱՏՈՒՐ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը Նոյեմբեր 16ին ։

18 ռիւ Կարիպալտի, Իսի

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս ուրբաթ ժամը 13ին ։ Հաւաքուիլ իր բնակարանը, ուրկէ մարմինը պիտի փո-խադրուի Իսիի գերեզմանատունը ։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել ։

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԱՅՑ՝ ՓԷՐԼԱՇԷԶԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

Ողբացեալ ընկերներ Ահարոնեանի, Անդ-րանիկի, Ռուբէնի, Խատիսեանի եւ Ազգ. գործիչ Գ. Օտեանի շիրիմներուն ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի ։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին ։ Հաւաքավայր Կամպէ-թայի դրան մօտ ։

Այցէն վերջ ժամը 4էն 6, Թէյասեղան, ԽՏԻԻ ճաշարանի վերնայարկը, Փլաս տը Կամպէթա, ուր պիտի արտասանուին յարգանքի խօսքեր ։ Կը հրաւիրուին ըն-կերները եւ համակիրները ։

Տախքերու մասնակցութիւն 150 Ֆր. ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուր-բաթ երեկոյ ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ ։ Դասախօս ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ, նիւ-թը՝ շարունակութիւն նախորդ դասախօ-սութեան, ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՈՒՄ (երգիծա-կան վէպ) ։ Մուտքը ազատ է ։

Օր. ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Նշանուած

Ժանթիյի, 14 Նոյ. 1954 Լա Սիոթա

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. կոմիտէն իր շրջանի բոլոր կոմիտէներու, ենթա-կոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւն-ները ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ, ժամը 9ին «Ահարոնեան ակումբը» ։ Բոլոր վարչութիւններու ներկայութիւնը պար-տաւորիչ է ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորա-կան հաւաքատեղին ։ Պարտաւորիչ ներ-կայութիւն ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմի-տէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 20.30ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնփուա ։ Բոլոր ընկերներու ներկայու-թիւնը խիստ կարեւոր ։

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, դպրոցի սրահը ։ Կը դասախօսէ ընկեր Վարդգէս Պարօնվարդեան ։ Կը հը-րաւիրուին Նոր Սերունդի հին եւ նոր ըն-կերները եւ ընկերուհիները ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. « Անտոք » կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

ՊԷԼՎԻԼԻ «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 4 ռիւ Քօմփան, Փլաս տէ Ֆէթ ։

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ Ռէժան ։

ՎԱՍՊ. ՀԱՅՐ. Միութեան քառամեայ ընդհ. ժողովը, ուրբաթ 26 Նոյ. ժամը ճիշդ 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։

ՃՇԴՈՒՄ.— Տէսինէն Օր. Ս. Հիւսեա-նի նշանախօսութեան առթիւ եղած նուէր-ներու ցանկին մէջ կարդալ Պ. Գ. Զուլֆ-եան հազար, Պ. Վ. Խրիմեան 500, Յ. Պէտէրեան (ոչ թէ հազար) 500ական եւ Պ. Բ. (ոչ թէ Ե.) Բարսեղեան հազար («Յառաջ»ի) ։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվարենց» մասնա-ճիւղին, Կիրակի, 21 Նոյեմբեր ժամը 16-էն 24 ։ Սալ Կալմանի մէջ (Առնուվիլ) ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ համ-բաւաւոր նուագախումբ ։

Հաղորդակց. միջոցներ.— Շոգեկառք Կառ տիւ Նոռէն ժամը 14.40ին, օթօպիւս Փորթ տը լա Շափէլէն թիւ 268 ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ՈՒՐԲԱԹ 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
VENDREDI 19 NOVEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7525 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2936

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՃՆՇՈՒՄ

Կը թուի թէ պաղ պատերազմը նորէն պիտի սաստկանայ, իբրեւ հետեւանք երկու ճակատներու միջեւ ծագած վէճին :

Երկուքն ալ հաստատ կը մնան իրենց դիրքերուն վրայ :

Արեւմուտքը վճռած է վաւերացնել Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ կնքուած համաձայնութիւնները, վերահաստատելով արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութիւնը եւ փութացնելով անոր վերազինումը :

Արեւելքը ամէն միջոց կը փորձէ, ջուրը ձգելու համար այդ որոշումները, գլխաւորութեամբ Խ. Միութեան :

Ծանօթ է Մոսկուայի վերջին ձեռնարկը,— Խորհրդաժողով մը գումարել Նոյ. 29ին, մասնակցութեամբ եւրոպական 23 պետութեանց եւ Մ. Նահանգներու :

Խորհրդային ծանուցագիրը հազիւ հրատարակուած, արեւմտեան պետութիւններ ժխտական դիրք բռնեցին ուղղակի կամ անուղղակի, պաշտօնական բերաններով :

Առաջին «ոչ»ը արտասանեց Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին գործերու նախարարը, երեսփ. ժողովին Բչ. օրուան նիստին մէջ :

Նոյն օրը Մ. Նահանգներու նախագահը ծերակոյտին կը յանձնէր կնքուած դաշնագիրները, որպէսզի փութացնեն վաւերացումը :

Քանի մը օր առաջ արտայայտուեցան Ֆրանսայի վարչապետը եւ Հիւս. Ամերիկայի արտաքին նախարարը, լրագրական ասուլիսներու միջոցաւ : Եւ դեռ կը խօսին ուրիշներ ալ :

Այնպէս որ, մթնոլորտը կազմուած է արդէն, մերժելու համար Խ. Միութեան առաջարկը :

Բոլորն ալ նոյն բանը կ'ըսեն — Ոչ մէկ նոր ժողով կամ բանակցութիւն, Լոնտոնի եւ Փարիզի դաշնագիրներուն վաւերացումէն առաջ :

Մոսկուայի մէջ պատրանքներ չեն սնուցաներ այս մասին : Եւ շարունակ ազդարարութիւններ կ'ուղղեն, մամուլով, անթելով եւ քարոզչական բոլոր բանուկ միջոցներով :

Այդ ազդարարութիւնները անուղղակի սպառնալիքներ են, ազդելու համար հանրային կարծիքին վրայ :

Անոնք պարզապէս կ'ըսեն — Եթէ վաւերացնէք Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութիւնները եւ գործադրէք, պիտի հարկադրուինք նոր միջոցներ ձեռք առնել :

Մանրամասնութիւններ կը պակսին այդ «նոր միջոցներու» մասին, բայց տարակոյս չկայ թէ Խ. Միութիւնը պիտի ամրապնդէ իր զինուորական կապերը՝ արբանեակ պետութեանց հետ :

Միեւնոյնատեն կրնայ բազմապատկել արեւելեան Գերմանիոյ զինեալ ուժերը, որոնք ոստիկանութիւն կը կոչուին առայժմ, երեւոյթները փրկելու համար :

Այս կերպով աւելի պիտի դժուարանայ Գերմանիոյ երկու մասերուն միացումը : Եւ եթէ արեւմտեան պետութիւնները բռնութեան դիմեն, կարելի չէ նախատեսել հետեւանքները :

Զէ՞ որ Մոսկուա միշտ կը յիշեցնէ թէ «պատերազմի վտանգը պիտի աւելնայ», եթէ արեւմուտք մէկդի չդնէ իր կնքած դաշնագիրները եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը :

Որքան ալ չարաչուք երեւայ հեռանկարը, իրագէտներ կը կարծեն թէ կարելի պիտի ըլլայ ելք մը գտնել, չարը խափանելու համար :

Նոր չէ փոխադարձ ճնշումի այս օտարաքականութիւնը :

Մոսկուա միշտ կը փորձէ պատակտում սերմանել, պահելու համար իր դիրքերը :

Միւսներն ալ կառչած են մէկ ուղղութեան,— կարելի եղածին չափ զօրանալ, որպէսզի կարենան աւելի բարձր խօսիլ :

Եւ զինարշաւը կը շարունակուի ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՔՆՆԷ ՓԱՐԻԶԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ

•

ԻՏԸՆԻ ՃԱՌԸ ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին նոյ. 17ի նիստին մէջ, արտաքին նախարարը, Սըր Էնթընի Իտըն ջատագովելով Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը, պարզեց անոնց առաւելութիւնները իբրեւ երաշխիք ապահովութեան եւ խաղաղութեան : Բացատրեց թէ ինչո՛ւ յանձն առին զինեալ ուժեր պահել եւրոպական ցամաքին վրայ, յիսուն տարուան համար : Այդ ուժերը պիտի մնան ոչ թէ որքան ատեն որ Անգլիան յարմար դատէ, այլ ցորչափ անհրաժեշտ կը գտնէ արեւմտեան Եւրոպայի միութիւնը : Պատերազմէն առաջ սիրալիր համաձայնութիւնը բաւական ճշգրիտ չէր : Երկու պատերազմներու ընթացքին Ատլանտեան ուժերը Եւրոպայի վրայ խոյացան նախայարձակումէն ետք : «Աւելի լաւ չէ՞ կանխաւ գործել, ի դերեւ հանելու համար նախայարձակումը » : Կառավարութիւնը յանձն առնելով 4ուկէս զօրաբաժին պահել եւրոպական ցամաքին վրայ, նախ կը դիւրացնէ Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ գործակցութիւնը, փոխադարձ վստահութեամբ : Երկրորդ՝ ցոյց կուտայ ռեւէ նախայարձակի թէ բրիտանական ուժերը վճռական են ի դերեւ հանելու հաւանական յարձակումը :

Նախարարը յետոյ բացատրեց թէ Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութիւնները անհրաժեշտ էին, իբրեւ հետեւանք միացեալ բանակի ծրագրին ձախողման : «Այս վերջին ծրագիրը կը նախատեսէր կատարեալ հակակշիռ մը սպառազինութեանց եւ զինամթերքի արտադրութեան վրայ : Այդ հակակշիռը երեւութապէս լաւագոյն երաշխիքները կը ներկայացնէր, որպէսզի վերազինեալ Գերմանիա մը չարաչար չգործածէ իր վրայ դրուած վստահութիւնը : Հարկ էր նուազ խիստ միջոց մը գտնել : Մենք յաջողեցանք այդ մասնագիտօրէն այնքան դժուարին գործին մէջ : Հակակշիռը պիտի ըլլայ կրկնակի, քանի որ պիտի գործադրուի Ատլանտեան Կազմակերպութեան եւ Արեւմտեան Եւրոպայի միութեան կողմէ : Բոլոր դաշնակից ուժերը պիտի դրուին Եւրոպայի սպարապետութեան հրամանին տակ եւ ոեւէ երկիր պիտի չկրնայ իր զինեալ ուժերը գործածել բռնաբարելով Ատլանտեան դաշինքին սկզբունքները » :

Հիւլէական զէնքերու մասին ալ խօսելով նախարարը կրկնեց թէ արեւմտեան Գերմանիան յանձն առած է հիւլէական ուժեր գործածել միայն գիտական հետազօտութեանց համար, խաղաղասիրական նպատակներով : Խ. Միութեան վերջին առաջարկին առթիւ, Սըր Էնթընի Իտըն յայտարարեց.— «Խ. Միութեան ծանուցագիրը որեւէ նորութիւն չի պարունակեր : Արեւմտեան պետութեանց առջեւ դրուած է հետեւեալ խնդիրը,— վաւերացնել Փարիզի համաձայնութիւնը, կամ ընդունիլ հրաշագործ կարգադրութիւն մը Խ. Միութեան հետ, ինչ որ ոչ մէկ յոյս կը ներշնչէ : Ընդհակառակն, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը պիտի դիւրացնէ բանակցութեանց վերսկսումը Մոսկուայի հետ : Բրիտանական կառավարութիւնը այդ վաւերացումը կը նկատէ առաջին քայլ մը դէպի բանակցութեանց վերսկսումը » :

Ընդդիմադիր կուսակցութեան ներկայացուցիչը խօսք առնելով, ըսաւ թէ պէտք չընդդիմանան Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման, սակայն եւ այնպէս ցանկալի կը գտնեն նոր բանակցութիւններ Խ. Միութեան հետ, Գերմանիոյ երկու մասերուն միացման համար : Միեւնոյն ատեն թելադրեց սպառազինութեան, կրճատումներ կատարել :

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

*

ԵՐԳԸ ՄԻՐՏ ԿԸ ԲԱՆԱՅ

« Ի սկզբանէ անտի » սովորութիւն եղած է նուիրական գիրք մը պահել ընտանիքներու մէջ :

Երբ տակաւին գաղթական չէինք, շատ մը հայկական տուներու մէջ կարելի էր գտնել *Ժամագիրք*, *Պարտէզ Հոգեւոր*, Սաղմոս կամ Նարեկ :

Համիտեան բռնակալութեան շրջանին ո՞վ կը համարձակէր երգարան տպել կամ գնել :

Օսմ. Սահմանադրութենէն ետքն էր որ, երբ լեզուները բացուեցան, ձայները եւ եղանակներն ալ բարձրացան, բերնէ բերան փոխանցուելով :

Եւ առտուն կանուխ արթնցողը երգարան մը տպեց : Կամ բերել տուաւ արտասահմանէն :

Հետաքրքրական պատկեր մը պիտի պարզուէր, եթէ կարելի ըլլար ցուցահանդէս մը սարքել 1908էն ի վեր տպուած երգարաններով :

Մինչեւ այսօր ալ կը շարունակուի Երգարաններու հրատարակութիւնը, — մեծ, փոքր, միջակ : Ձայնագրուած կամ պատկերազարդ :

Որքան կը յիշեմ, նոր ժամանակներու առաջին մեծ Երգարանը հրատարակեց « Հայրենիք » օրաթերթը :

Տպագրութիւնը այնքան գեղեցիկ էր որ, բազմաթիւ օրինակներով սպառեցաւ նաեւ Պոլսոյ մէջ, Ա. Մեծ Պատերազմի գինադադարին :

Ի վիճակի չեմ լրիւ տեղեկութիւններ տալու արտասահմանի հրատարակութեանց մասին :

Հալէպի մեր ընկերներէն Գէորգ Անէմեան մատչելի շարք մը ունէր, «Հայերէն երգէ»— տետրակներ, կենսագրական տեղեկութիւններով :

Գործը կէս մնաց իր մահով :

Ուրիշ հրատարակութիւններ ալ կան Միջին Արեւելքէն : Գահիրէի մէջ տպուեցաւ աւելի նոր շարք մը, «Գանձարան», վեց հատոր :

Փարիզը ունէր համեստ հատոր մը, հրատարակութիւն Մ. Պարսամեան գրատան :

Եւ ահաւասիկ վերջինը, Կ. Գէորգեանի «Նոր Քնար»ը, որուն առաջին տպագրութիւնը լոյս տեսած է Սելանիկի մէջ, տարիներ առաջ :

Ինչպէս կ'իմանամ հրատարակուած ազդէն, «*Նոր Քնար*»ի 640 էջերուն մէջ ամփոփուած են 800 երգեր, որոնց 342ը ձայնագրուած, նաեւ 132 նկարներ :

Երգարանը կը պարունակէ նաեւ երգեր՝ Խ. Հայաստանէն :

Հին երգերէն անխտիր տպուած են ինչ որ կայ բոլոր երգարաններուն մէջ, ըլլայ իսկ ժամանակավրէպ :

Ամէն պարագայի մէջ, յաւելեալ եւ նոխացեալ հատոր մը, որ գոհացում կուտայ բոլոր ճաշակներուն :

Երբեմնի աղօթագրքին հետ երգարան մըն ալ պահել տուներու մէջ, կը նշանակէ հոգեկան խաղաղութիւն ապահովել : Մանաւանդ հիմա որ «*չարքեր*»ները մինչեւ Եւրոպա եւ Ամերիկա հասած են եւ «Երկինքն ամպել ա» :

Երգը միրտ կը բանայ :

ՎԱՀԷ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ՄԷՋ

Պ. Մենտէս Ֆրանս Քանատայէն մեկնելով, Ուաշինկթըն հասաւ Դչ. օր եւ ընդունուեցաւ արտակարգ խանդավառութեամբ : Դիմաւորելու համար օդակայան գացած էին փոխ-նախագահը, արտաքին գործերու նախարարը եւ ուրիշ բարձրաստիճան պաշտօնատարներ : Մամուլի Ակումբը սեղան մը սարքած էր եւ մուտքի առմսեր կը ծախուէին մինչեւ տասը հազար փրանքի, ինչպէս կը գրէ Ֆրանսացի թղթակից մը :

Վարչապետը երէկ իսկ պիտի սկսէր խօսակցութիւնները, շարք մը քաղաքական հարցերու մասին,— Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութիւններ, գերմանական հարց եւն. :

Պ. Մենտէս Ֆրանս Քանատայէն մեկնելէ առաջ, կարեւոր ճառ մը խօսած էր, պարզելով իր երկրին քաղաքականութիւնը : Այս առթիւ փառաբանեց Ատլանտեան զինակցութիւնը, իբրեւ հիմնական խարիսխ ազատ աշխարհին պաշտպանութեան : «Ֆրանսա իր ազգային եկամուտին աւելի քան մէկ տասներորդը կը յատկացնէ Ատլանտեան զինակցութեան եւ երրորդ տեղը կը բռնէ այդ զինակցութեան մէջ, իր բարոյական եւ յարաբերական արժէքով : Մեր դերը չի սահմանափակուիր զինուորական աջակցութեամբ : Մենք մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայենք նաեւ տնտեսական յարաբերութեանց զարգացման» : Ֆրանսական միութեան (գաղթավայրեր) մասին ալ խօսելէ ետք, վարչապետը բացատրեց թէ անհրաժեշտ է կազմել միացեալ եւ հզօր Եւրոպա մը : «Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութիւնները ցոյց կուտան այն ճամբան որուն վճռապէս որոշած է հետեւիլ Ֆրանսա : Արեւմտեան Գերմանիոյ մասնակցութիւնը ատլանտեան միաբանութեան կարեւոր նպաստ մը կը բերէ զինուորական տեսակէտով : Եւրոպական միութինք աւելի զօրացաւ եւ աւելի արդիւնաւոր դարձաւ շնորհիւ Լոնտոնի եւ Փարիզի խորհրդաժողովներու : Մեծն Բրիտանիա միացաւ ցամաքային Եւրոպայի երկիրներուն : Միւս կողմէ, մենք որոշած ենք զարկ տալ ֆրանքօ-գերման տնտեսական գործակցութեան : Շնորհիւ պարզ դրութեան մը, մենք յաջողեցանք սահմանափակել եւ կազմակերպել գերմանական մասնակցութիւնը արեւմտեան ճակատի պաշտպանութեան » :

« ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ ԹՇՆԱՄԻ ԻՍԼԱՄՈՒԹԵԱՆ »

*

ՊԱՅՔԱՐԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՅ

Եգիպտոսի Իւլէմաներու խորհուրդը, որ կրօնական ամենաբարձր իշխանութիւնն է, Նոյ. 17ին բանաձեւ մը հրատարակեց Իսլամ Եղբայրութեան դէմ : Խորհուրդը ժողովի հրաւիրուած էր Ալ Ազհար համալսարանի վերատեսուչին կողմէ եւ քանի մը ժամ վիճաբանելէ ետք, հետեւեալ բանաձեւը քուէարկեց .

— « Իսլամ Եղբայրները պէտք է դասել Իսլամութեան թշնամիներուն շարքը, վասն զի լքած են Գուրանին ուղիղ ճամբան, դառնալով ախոյեաններ մարդասպանութեան եւ անկարգութեանց եւ կռուած են Աստուծոյ եւ անոր Մարգարէին դէմ » :

Այս վճիռը հաղորդուեցաւ Եգիպտոսի ժողովուրդին եւ բոլոր Իսլամներուն :

Բանաձեւը կ'ըսէ նաեւ թէ « Իսլամը միութեան եւ խաղաղութեան կրօն մըն է, կապը՝ Աստուծոյ եւ հաւատացեալներուն միջեւ, Իսլամներուն եւ միւս դաւանանքներու հաւատացեալներուն միջեւ » :

Յայտարարութիւնը կարդացուեցաւ Եգիպտոսի բոլոր մզկիթներուն մէջ եւ հաղորդուեցաւ բոլոր իսլամ երկիրներուն :

× Յեղափոխական խորհուրդին որոշումով, դահլիճը պիտի վարէ Հանրապետութեան նախագահի պաշտօնը : Խորհուրդը նոր յայտարարութեամբ մը կ'ըսէ թէ Իսլամ Եղբայրութիւնը կը փորձէ իշխանու —

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՃԵՄԱՐԱՆԻ 25ԱՄԵԱԿԸ

●

ԽՄԲ.— Ժամանակին հաղորդած էինք թէ անձախընթաց յաջողութեամբ տօնուած են Համազգային ընկերութեան եւ Նշան Փալանճեան ճեմարանին 25ամեայ յոբելեանները Պէյրութի մէջ։ Նիւթական արդիւնքն ալ եղած էր գոհացուցիչ, (առաջին ցանկը՝ 70.000 լիբ. ոսկի)։

Նոր ստացանք մանրամասնութիւնները։ Տեղի անձկութեան պատճառով, կը հրատարակենք միայն գլխաւոր ճառերը, գաղափար մը տալու համար 25ամեայ վաստակին վրայ.—

ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻԻ ՃԱՌԸ

Համազգային Ընկերութեան եւ Հայ Ճեմարանի Յոբելենական այս հանդիսութիւնը ուրախութեամբ եւ հպարտանքով կը լեցնէ մեր սիրտը, որովհետեւ մենք հոս հաւաքուած ենք տօնելու հայ միտքի, կրթութեան եւ գրականութեան յաղթանակը։

Ընկերութիւնը լայն եւ համազգ. նպատակներով հիմնադրուեցաւ եւ իր «Համազգային» անուան մէջ խտացուց մեր մշակոյթի բոլոր արտայայտութիւնները։

Ճեմարանը որ բացուեցաւ Պէյրութի մէջ, կը պատկանէր ամբողջ հայութեան, բոլորին լոյս տալու առաջադրանքով։ Լուսաւորչի կանթեղն էր որ կը վառուէր այս հիւրընկալ երկրին մէջ, լոյսի ջահը դառնալու թափառայած ամբողջ հայութեան։

Այսօր բոլորս վարակուած ենք անանձնական ուրախութեամբ, ու անվերապահ փառաբանանքն ունինք քսանեւհինգ տարիներու վաստակին։

Անմահ Մեծարենց բանաստեղծը արդի մարդու Հայր Մերով՝ սրտովին կ՚աղաղակէր.

« Տո՛ւր ինձ, Տէ՛ր, ուրախութիւն անանձնական,
Զայն բաշխեմ բոլորին, ամէն հորիզոններուն վրայ...»

Այս պահուս ուրախութեան աղաղակ մը կ՚ելլէ սրտէն, որովհետեւ բոլորին ուրախութիւնն է։ Անանձնական այս ուրախութիւնը ամէն Հայու կը պատկանի։ Վասնզի Համազգայինը եւ Ճեմարանը ամէն Հայու կը պատկանին։

Ու մենք բոլորս, այսօր, ուրախ ենք, որ հայ կրթութեան եւ դպրութեան մեծ գործը, հակառակ դժնդակ պայմաններու, յաղթանակով կը պսակուի։

Քսանեւհինգամեայ Յոբելեանը։

Մեծ գործի մը առաջին հանգրուանը։

Պահ մը կանգ առնենք։ Յաղթանակը հրաշքի մը հաւասար է։ Դուք ինծի հետ անշուշտ կը չափէք ճանապարհը որ անցած է քսանեւհինգ տարիներուն։ Դուք, նաեւ գիտէք մեր ժողովուրդի ապրած աննպաստ պայմանները այդ քսանեւհինգ տարիներուն։ Բայց հունձքը որ դուք տեսաք եւ արդիւնքները որ դուք լսեցիք, պատուաւոր վաստակ մըն է։ Կենսական, մեր արիւնին չափ կենսական՝ Հայ հաւաքականութեան պահպանումին համար։

Երբ այս նժարով կը կշռենք գործը, տարիները երկար եւ բեռնաւոր կը թուին։

Սակայն, երբ այս զոյգ հաստատութիւններու նպատակները կը մտաբերենք, անոնց կենսական անհրաժեշտութիւնները կը չափենք, կարծես թէ նոր գործի սկըսած ենք, եւ հարիւր տարի յառաջ քալելու կամքն ու կորովը կ՚ունենանք։

Այս յոբելեանը, մեր մշակութային անհրաժեշտ ծրագիրներով, կը դառնայ հանգրուան մը, գնահատանքի պահ մը, եւ միայն այդքան։

Համազգային Մշակութային Ընկերութիւնը, նոր թափով եւ վճռականութեամբ, գալիք քսանհինգամեակները կտրել անցնելու հաստատուն մտադրութիւնն ունի։

Պատմական մեծ առաքելութեամբ մը հրապարակ եկան այս երկու հաստատութիւններու ընտիր հիմնադիրները։ Անոնք գիտակից եւ հեռատես հայ մտաւորականներ, իրենց բարոյական եւ նիւթական բոլոր կարելին զոհեցին, որպէսզի այս հաստատութիւնները ուռճանան եւ վերանորոգեն հայ կեանքը։ Անոնք ըմբռնեցին վըտանգը որ կը մօտենար Սփիւռքի հայութեան։ Կրթական այս բերդը ոչ միայն մտաւորական մարդիկներ պիտի հասցընէր՝ պատուար հանդիսանալու համար, հայօրէն ապրելու համար, այլ պիտի խըթանէր ամբողջ հայութիւնը սթափելու եւ ապաւինելու հայ լեզուին, հայ դպրոցին, հայ եկեղեցիին, հայ գրականութեան, իր ինքնութիւնը պահպանելու համար։

Շատերը ուշ ըմբռնեցին խուժող վտանգը։ Երբ քունէն արթնցան արդէն երկու սերունդ գրեթէ կորսնցուցած էր մայրենի լեզուն, ու անոր հետ՝ գրեթէ ամէն բան։

Այսօր այդ վտանգի աղաղակներն է որ մենք կը լսենք Ամերիկայէն, Ֆրանսայէն, եւրոպական զանազան երկիրներէն։

Երիտասարդութիւնն ու պատանեկութիւնը կորսնցնելով հայ լեզուն, կը կտրուի հայ գրականութենէն, պատմութենէն, հին աւանդութիւններէն, եւ կը դառնայ օտարական մը, որ ոչ Հայ է եւ ոչ ալ ուրիշ բան մը, որով կը ձուլուի օտար մեծ զանգուածներուն հետ, օտար ազգերու մաշած տեղերը լեցնելու համար։

Միջազգային մեծ հալոցին մէջ նետուած հայ բազմութիւնները, իրենց հայեցի գոյութիւնը պահելու համար մեծ ճըգնաժամ մը կ՚անցընեն։ Ազգ. այդ ճըգնաժամը կրնայ տեւել հարիւր տարի, կամ աւելի. նայած թէ մենք Հայերս ինչպէ՞ս կը դիմագրենք այս ձուլող եւ հալեցնող հոսանքին։

Լսեցէք գաղութներու աղաղակները, աչքէ անցուցէք հայ մամուլը, դուք ամէն օր պիտի հանդիպիք օգնութեան կոչերուն որոնք սպառնալից վտանգը մեզի պիտի պարզեն։

Այսպիսի ճգնաժամ մը դիմագրաւելու դրօշակիրն է Համազգային Ընկերութիւնը։ Հայը Հայ պահելու ինքնապաշտպանութեան արշաւ մըն է որ կը տողանցէ գաղութէ գաղութ, որպէսզի բոլոր Հայերը մասնակցին այս ջահադրութեան, ի խնդիր հայապահպանման մեծ գործին։

Պատմութիւնը, գոնէ Հայերուս համար, շատ տխուր բաներ արձանագրած է անցեալին մէջ, ու մենք պէտք է պատմութեան փորձառութիւններէն օգտուինք, եւ թոյլ չտանք որ հայ ընտիր ժողովուրդը ձուլուի, մաշի եւ անդիմագիծ բազմութիւն մը դառնայ, կորսնցնելով իր լեզուն, հետեւաբար իր մշակոյթը, որուն զուգահեռ պիտի կորսնցնէ Հայ ընտանիքը, որ հիմն է մեր ազգային գոյութեան, ու այսպէսով մեզ վերածէ անորոշ ազգութիւններու։

Ռումանիոյ, Լեհաստանի եւ Հունգարիոյ հայկական հոծ զանգուածներու կորուստը դեռ մինչեւ այսօր կ՚արիւնոտէ մեր սիրտը։

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

●

ՍԱՆ ՓԱՈՒԼՕ, 10 Նոյ. (Յառաջ).—*Ժամանակին մանրամասնօրէն գրած եմ այս գաղութի մասին։*

Մասամբ նոր գաղութ մը, թէեւ սակաւաթիւ, կը բոլորէ զարթօնքի շրջան մը։ Արմատացած նիւթապաշտութիւնը, սկըսած է տեղի տալ հոգեկան յեղաշրջման մը, շնորհիւ հետզհետէ հասնող նոր ուժերու։ Իր հնարաւորութիւններով, այս գաղութը, մեծ դեր կրնայ կատարել ոչ միայն իրեն համար, այլ հեռաւոր գաղութներու հանդէպ։

Ազգային եւ կուսակցական տօնակատարութիւններու կարգին, շաբաթ չանցնիր որ չունենան որեւէ ձեռնարկ։ Ապրիլեան Սգատօնի համազգային տօնակատարութենէն վերջ, «Մայիս 28»ի փառահեղ տօնակատարութիւնը եկաւ հաստատելու մեր լաւատեսութիւնը եւ փարատելու ոմանց յոռետեսութիւնը։

«Արմենիա» Երիտ. Միութեան տարեդարձի հանդիսութենէն առաջ, Խանասորի արշաւանքին տարեդարձը, իր բովանդակալից յայտագրով, աւելի եւս ամրապնդեց մեր հաւատքը։ Հայ Կարմիր Խաչը, որ վեց հազարնոց գաղութի մը մէջ ունի վեց հարիւրի մօտ անդամուհիներ, տօնեց իր 44րդ տարեդարձը, ի ներկայութեան խուռն բազմութեան մը։ Բանախօսեց իր ժրաջան ատենապետուհին, տիկին Լուսիա Մխիթարեան։ Զեկուցում տուաւ ատենադպրուհի Օր. Էֆրոնիա Գալէմքեարեան։ Հաշուետուութիւնը կատարեց Տիկին Արմենուհի Բանջարճեան։ Պարզուեցաւ որ այս հանրօգուտ կանացի կազմակերպութիւնը իր բարոյական բազմակողմանի գործունէութեան զուգընթաց, ունեցած է նիւթական մեծ գործառնութիւն մը, եւ ներկայիս սնտուկը պատրաստ ունի իննսուն հազար քրուզէյրոյի պատկառելի գումար մը։

Ինչպէս ժամանակին գրած եմ, այս գաղութին Հայութեան մէջ, կարեւոր թիւ մը կը ներկայացնեն Ուրֆացիները։ Տընտեսապէս բոլորն բարեկեցիկ են։ Միեւնոյն ատեն մօտէն կապուած են ազգային կեանքին, եւ յամառօրէն կառչած իրենց անցեալի փառքերուն եւ աւանդութեանց։ «Ուրֆայի հերոսամարտը» դարձած է իրենց համար պարծանքի եւ ներշնչման աղբիւր։ 39րդ տարեդարձը տօնուեցաւ փառահեղօրէն ստանալով համազգային հանգամանք։ Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր եւ օրինակելի։ Ներկայացուեցաւ հերոսամարտէն պատկեր մը, յաւիտենական մեր ողբերգութեան վրայ, հպարտանքի եւ հրճուանքի պահեր ապրեցնելով։

Տխուր, միանգամայն հերոսական անձնազոհութեան մը պատկերն էր Գարեգին քահանայի թունաւորման տեսարանը։ Խօսեցաւ Միութեան վարիչը, Տօքթ. Յովհաննէս Քաղթացեանը, թուելով այն բոլոր դէպքերը, որոնք յանգեցան հերոսամարտին։ Ինչպէս նաեւ Աստուր քահանայ Գասապեանը եւ Պ. Միհրան Պօյաճեանը, յիշատակեցին հերոսամարտէն զանազան դրուագներ վեր հանելով անմահն Մկրտիչ Եօթնեղբայրեանի կատարած դերը եւ հերոսական գործերը։ Հոս ծնած եւ մեծցած Ուրֆացի նոր սերունդի աղջիկներուն հայկական պարերը եկան պահ մը սփոփել մեր արիւնոտած սիրտերը։

Հոկտեմբեր 16ին տօնուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան 64ամեակը։ Հայ Կեդրոնի սրահը նեղ կուգար ներկայ բազմութեան։ Կը նախագահէր այս տողերը գրողը։ Բանախօսեցին ընկերներ Գեղամ Գաբախանեան եւ Մ. Մարութեան։ Գեղարուեստական բաժնի ղեկավարութիւնը յանձնուած էր Ս. Ե. Ե. Միութեան եւ իր երգչախումբին։ Հանդէսին ներկայ էին երեք յարանուանութեանց հոգեւոր պետերը եւ զանազան մշակ. եւ հայր. միութիւններ, մասնաւորապէս ազգ. կեդրոնական վարչութիւնը իր կազմով։

Կեդր. վարչութիւնը, որ այս գաղութին միակ իրաւասու մարմինն է, իր կարգին կը կատարէ նախախնամական դեր մը, թէ ազգային կեանքի յառաջդիմութեան, թէ նորեկ Հայերու տեղաւորման եւ հովանաւորութեան ծանր աշխատանքներով։ Իր ատենապետը պատուական Հայ մը, Պ. Անդրէաս Ճաֆէրեան, հակառակ իր բազմազբաղ վիճակին, վայելելով իր պաշտօնակիցներուն լայն վըստահութիւնը, կը տանի գնահատելի աշխատանք օգտակար դառնալու, դպրոցին, եկեղեցիին եւ իր ազգակիցներուն։

Նշանակուած է հոգաբարձութիւն մը որ համախորհուրդ Կեդր. վարչութեան հետ, աշխատեցաւ ազգ. դպրոցը վերածել երկրորդական վարժարանի։ Ուրախ ենք յայտնելու որ շնորհիւ Պրազիլիոյ

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

●

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

★

ԺԳ.— ԵԳԻՊՏՈՍԻ «ՇՕՖԷՕՐ»ՆԵՐԸ

Կէսօրները ընդհանրապէս կը ճաշէինք «Փարիզիանա»։ Մեզի սպասարկողը միշտ սիրելի Տիգրան Պէրպէրեանն էր, իսկ վըճարողը՝ միշտ Բ. Թաշեանը։ Հակառակ մեր բողոքներուն, ազատում չկար խմբագրին ձեռքէն։

— Եղբայր պատուական, կ՚աղաչէինք Նարդունին եւ ես, ձգէ երբեմն ալ մենք վճարենք, գրագէտ ենք ըսելով, մեր գրպանը անպայման ծա՞կ պէտք է ըլլայ...

— Լաւ, լաւ, կ՚ըսէր քթին տակէն, բայց արդէն իր մեղսակցին, Պէրպէրեանին հետ հաշիւը կարգադրած էր...

— Հիւր էք, հիւր, ես ալ Ֆրանսա պիտի գամ, ինծի՞ վճարել պիտի տաք հոն..

Յամենայն դէպս, ամէնէն «հարուստ» հայ խմբագիրն էր, որուն հանդիպած եմ ես։ Ամէնէն հիւրամեծարը, ամէնէն բարին։ Շարունակ կը մտածէր մեր հանգստութեան մասին։ Տիկին Պալըրի ապահովութիւնը զինք կը մտահոգէր ամէնէն աւելի։

— Ըսէք, ըսէք, կը կրկնէր յաճախ, ըսէք անոր, որ մինակ չերթայ ներսի շուկաները...

Այսպէս, մենք հասանք Աւագ Շաբթուան վերջը, 17 Ապրիլ։ Պ. Բենիամինը մեզ ձգեց իրիկուան ժամը 7ին, կէսօրին, «Փարիզիանա»յի համեղ կերակուրները, կէսօրէ վերջ պաղպաղակ, զատկական «չէօրէկ»ներ լեցնելէ վերջ մեր ստամոքսներուն մէջ։

Այս վերջիններէն ծրար մըն ալ ինք առաւ եւ անհետացաւ։

Մեր Տիրոջ, Յիսուս Քրիստոսի նման ան յարութիւն պիտի առնէր, երեք օր վերջ, երեքշաբթի առաւօտ...։

ԺԴ.— «ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶԱՏԻԿ»

Գահիրէի մէջ մեր ըմբոշխնած ամէնէն գեղեցիկ պահերուն մէկ մասը վայելեցինք Զատկական աղուոր օրերուն մէջ։

Հաճելի, խանդավառիչ ու համակող եռուզեռով լեցուած էր «Յուսաբեր»ի շէնքը։ Զայն պէտք է տեսնել մանաւանդ այդ ժամերուն, հրաշալի մեղուներու փեթակի մը վերածուած։ Շարունակ տեղ կը փոխէի, կ՚անցնէի սեղանէ սեղան, սենեակէ սենեակ։ Ամէն տեղ էր ան, այդ լոյսը, այդ շունչը, այդ կենսահիւթը, որ կը պարուրէր զիս, կը խուժէր ինձմէ ներս։

Ծրագալոյց... Շատեր եկեղեցիէն կը վերադառնային... Վաղը Զատիկ է։ Մեծ Խաչեցեալը իր Յարութեան խռովքը կ՚ապրէր...

Ես ալ, ես ալ...

Խռովքն ու բերկրանքը մէկու մը, որուն մէջ մեռած աստուած մը, իր պատանքները պատռելով, ոտքի կը կանգնի։

«Խորհուրդ խորին եւ սքանչելի...», կրնար երգել քրիստոնեայ մարդկութիւնը, յուզուած ու երջանիկ։

«Խորհուրդ խորին եւ սքանչելի...», կրնայի կրկնել ես, նոյնքան յուզուած, աւելի երջանիկ, ու արձանագրել հետեւեալը, իբրեւ բացատրութիւն. «Խորհուրդ խորին եւ սքանչելի ... 17 Ապրիլ 1954, Գահիրէ, «Յուսաբեր»ի մէջ, պանդուխտ Հայ մը գտաւ իր աստուածը, Հայոց Աստուածը»։

« Խռովք ու բիւր բերկրանք ...», *կ՚ըսէր այդ պանդուխտ Հայը, ու ահա կ՚ապրէր այդ խռովքն ու բերկրանքը, իր ճամբան դեռ կէս չըրած։*

« Ուխտագնացութիւն ի *«Յուսաբեր» կը մրմնջէր այդ գողահար ուխտաւորը, եւ արդէն, ութ օր, իր ուխտը կատարուած էր, հրաշքը տեղի ունեցած։*

Հայ սուրբի մը հանդիպելու յոյսով ճամբայ ելած էր ան, գտաւ Հայոց Աստուածը։

×

Խթման աւանդական սեղանը զարդարած մեզի կը սպասէր ընկեր Լաչեանը։

Իր պատրաստած կերակուրներէն իմացայ թէ Յոյն էր «վարչապետ»ին կինը։ Ութ օր, գրեթէ օրական քանի մը անգամ խօսած էի հետը, բայց վայրկեան մը իսկ չէի կասկածած թէ օտար մը կրնար ըլլալ այդ այնքան մաքուր հայերէն խօսող կինը։

Ամբողջ ճաշի ընթացքին կը խորհրդածէի «ազգային կերակուրներ»ուն վրայ, թէ որքան ամուր կապ մը կը հանդիսանան անոնք, անհատը կապելով իր ժողովուրդին։ Կը փրթին յաճախ կրօնքին, լեզուին նուրբ թելերը, ու կը մնայ երկրային սնունդներուն հաստ թելը...։ Այնքան լաւ գիտէի այդ բաները Ֆրանսայէն...։ Քանի քանի անգամ չափած եմ ես հայութիւնը *Ֆրանսա ծնող հայ տղոց, իրենց կերակուրներու նախընտրութեան ճամբով։*

Երբ անոնցմէ մէկը սկսած է նախընտրել «պիֆթէք»ն ու «փոմ ֆրիթը», հայկական խորովածէն, արդէն գիտեմ թէ ուր է հասած անոր հայութիւնը *...։*

Տարօրինակ գիշեր մը անցուցի։ Օ՜, պիտի յիշեմ այս տարուան Խթման գիշերը...

Կ՚ուզէի քնանալ, բայց չէի կրնար։

Յոգնաբեկ մարմինս կը տենչար խաղաղութեան, հանգստաւէտ քունի կազդուրին։ Միտքս էր, որ խօսք չէր հասկընար։ Ու 'զերթ ժիր մեղու, կը թափառէր միջոցին մէջ, կ՚երթար մտածումէ մտածում։

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(25) (Շար.)

« ՏԻԳՐԱՆ ՄԵԾ » Ի ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

★

Նոյեմբեր վեցի շաբաթ գիշերը Իէնայի սրահին մէջ, ի ներկայութեան խուռն բազմութեան մը բեմադրուեցաւ Գրիգոր Վահանի նոր թատերգութեան՝ «Տիգրան Մեծ »ի մէկ մասը :

Այս բացառիկ ներկայացումը կազմակերպուած էր ի պատիւ տաղանդաւոր դերասան Ա. Գմբէթեանի, որուն աչքը ալկարացած ըլլալով, կը կարօտի լուրջ խնամքի: Արուեստասէր հասարակութիւնը եկած էր պատուել ներկայացումն ու սիրուած արուեստագէտը:

Այս առթիւ քանի մը տող՝ դերասանին բեմական գործունէութեան մասին:

Արտաշէս Գմբէթեան զաւակն է Սեբաստացի ծնողքի մը եւ ծնած է 1900ին: Առաջին անգամ բեմ ելած է տասը տարեկանին, Պոլիս, Փըթի Շանի թատրոնը, Զամկէլ Հէքիմեանի հետ, Պետրոս Դուրեանի «Սեւ Հողեր»ուն մէջ ստանձնելով տղեկի մը դերը: Ասկէ խթան՝ ստանալով, մանաւանդ 1919էն ի վեր կը ծառայէ հայ բեմին: Իր լուրջ եւ հիմնաւորուած աշխատանքը սկիզբ կ'առնէ 1923 թուականէն ,Պուլկարիոյ մէջ, ուր կը մասնակցի Շահխաթունիի, Շահինեանի, Ղազարեանի կազմակերպած ներկայացումներուն, ստանձնելով կարեւոր դերեր: 1924ին Ֆրանսա է: 1924–54 Գմբէթեանին երեսնամեայ գործունէութեանը դիմաց կը գտնուինք այսօր: Հոս եւս գործակցած է Շահխաթունիի, Զարիֆեանի, Վահրամ Փափազեանի ,Սուրաբեաններու, Ղազարեաններու, Մաքութեանի, Տ. Նշանեանի ներկայացումներուն, իր ստանձնած դերերուն տալով ինքնուրոյն դիմագիծ: Իր գլխաւոր դերերն եղան, «Օթէլլօ»ի մէջ՝ Եակօ: Վ. Թոթովենցի «Նոր Բիւզանդիոն»ի մէջ՝ Իսխէլ: Շանթի՝ Օշին Պայլը: Տ. Զուխաճեանի «Լէպլէպիճի»ն: Մոլիէռի Սկանաբէլը: Թայֆունի մէջ՝ Կօպայաշի: Շիրվանզադէի «Նամուս»ին մէջ Ռուստամ եւ Խարխուդար, եւայլն:

Այս վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին երիտասարդ շնորհալի թատերագիր Գրիգոր Վահան բեմադրեց իր գործերէն «Երկու ճամբայ», « Կինս անհաւատարիմ է», «Մեր կեանքը», «Բախտին Անիւը» թատերախաղերը: Ասոնց մէջ եւս կարեւոր դերերը ստանձնեց Ա. Գմբէթեան :

Գ. Վահանին այս նոր թատերախաղը , « Տիգրան Մեծ » թերաւարտ է: Եւ մեզի ներկայացուեցան առաջին երկու արարները: Հեղինակը իր այս նոր գործին մէջ, որ գրած է գեղահիւս եւ ճկուն լեզուով մը, գիւտ մը կատարած է: Տիգրան Մեծի որդին է Արտաւազդը, որուն մայրը անծանօթ կը մնայ պատմութեան մէջ: Գրիգոր Վահան, բեմական հանգոյց առնելով այս պարագան, կրցած է հետաքրքրաշարժ դրուագներ ստեղծել: Իր ապօրինի կինը, դաշտէն արքունիք բերուած հայ գեղջուկը դէմ առ դէմ կուգայ իշխանաւոր դասակարգին հետ: Ապօրինի կինը կ'ուզէ նորէն դաշտ իջնել ու հայրենի հողը հերկել, ու մեկնումի պարագային իր զաւակը, Արտաւազդը կը պահանջէ: Իսկ Տիգրան Մեծի համար, ի խնդիր քաղաքական հեռանկարներու՝ Արտաւազդը Հայաստանի գահաժառանգն է: Ահա խաղը իր միջուկին մէջ: Անշուշտ, երբ մօտ ատենէն հեղինակը ամբողջացնէ իր այս գործը եւ թատերախաղը տեսնենք իր ամբողջական վիճակին մէջ, առիթը կ'ունենանք նորէն խօսելու : Բայց այսքանն իսկ հետաքրքրաշարժ էր ու գեղարուեստասէր հասարակութիւնը լարուած ուշադրութեամբ հետեւեցաւ խաղարկութեան :

Տիգրան Մեծը կ'անձնաւորէր Ա. Գմբէթեանը, որ այս անգամ եւս կրցաւ իրեն յատուկ կերպար մը ստեղծել, տալով մէկ կողմէ հայրենիքը ընդարձակելու տենչացող իշխանաւորին մեծութիւնը՝ ընդդէմ զուտ անհատական փոթորկումներու պայքարները: Իր դէմն էր սիրուած դերասանուհի Օր. Խաչէեանը (դաշտէն բերուած հայ գեղջկուհին), որ իր տաք խօսքերով ու զուսպ խաղարկութեամբ սարսուռ բերաւ սրահին մէջ: Իսկ Տէրվիշեան, Պշտիկեան, Մարգարեան, Գր. Վահան, Տիկին Թագէոսեան, Տիկին Դաւիթեան եւ փոքրիկն Սուրէնեան լրացուցին պատկերը :

Այս բացառիկ խաղարկութեան բեմադրութիւնը յանձնուած էր վաղեմի բեմադրիչ Տիկին Աննա Բուղաղեանի, որ իր խստապահանջ բծախնդրութեամբ լաւագոյնս կազմակերպած էր խաղարկութիւնը: Չկար յուշարար: Դերերը լաւ սորված էին ,այնպէս որ մեր ականջները չէին խաղտար յուշարարներուն յաճախ անտեղի պոռչտուքներովը:

Ժողովուրդը մեկնեցաւ գոհ տպաւորութեամբ, մանաւանդ վստահ որ յանձնախումբին ջանքերը, ինչպէս բարոյապէս, նոյնպէս նիւթապէս արդիւնաւոր եղած էին :

Ներկայացումէն առաջ նախ Պ. Գ. Վահան եւ յետոյ Հ. Բալուեան խօսք առին ներկայացնելով յանձնախումբին նպատակը եւ Պ. Գմբէթեանի բեմական աշխատանքը :

Օր. Ա. Պօյաճեան իր հայկական շնորհալի պարերով եւ Պ. Ժաք Վիտէրքէր իր թաւջութակով (Արտաշատի պարեր) ըստեղծեցին հայրենաշունչ մթնոլորտ մը :

× Դերասան Պ. Շահխաթունի հեռագրով մը շնորհաւորած էր օրուան յոբելեարը :

ՆՈՒՐՀԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՆԴՐ –ՆԱՀՐԻ (Պէյրութ) գերեզմանատունը գնուած է ազգ. իշխանութեանց կողմէ: Թեմին առաջնորդը Խորէն եպիսկ. գացած է Ճոէյտի պայմագամութեան, Պուրճ Համուտի քաղաքապետ Հայր Պօղոս Արխի հետ եւ Անդր – Նահրի գերեզմանատան հայ համայնքին հողային բաժինը թափուր արձանագրութեամբ փոխանցել տուած հայ ազգին անուան: Առուծախի գործողութեան ներկայ եղած են Անդր – Նահրի Ազգ. գերեզմանատան նորագոյն հոգաբարձութեան անդամները: Խորէն եպիսկ. շնորհաւորած է հոգաբարձութիւնը եւ յանձնարարած որ չուտով ձեռնարկեն գերեզմանատան շինութեան եւ անմիջական աշխատանքներուն, խոստանալով նիւթ. և բարոյ.ամէն աջակցութիւն եւ օժանդակութիւն :

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ հայ ծերանոցի հիմնարկութիւնը իրականացած է շնորհիւ Տէր եւ Տիկին Գ. Առաքելեանի եւ Առաքելեան ընտանիքին, ամերիկեան հայ քաղաքացիներու լիկին եւ ակումբներու զանազան Հայր. Միութեանց: Ծերանոցը վաւերացուած է Քալիֆորնիոյ ընկերային բարօրութեան վարչութեան կողմէ իբրեւ բարենպատակ հաստատութիւն: Ամէն ծեր ամսական 120 տոլարի կը նստի: Անոնք որ անկարող են, չեն վճարեր : Ծերանոցը ներկայիս միայն 25 անձերու տեղ ունի, սակայն երբ ամբողջութեամբ շինուի պիտի կրնայ պատսպարել մինչեւ 75 հոգի : Ծերանոցը, 13·500 տոլարի պարտք մը ունի: Խնամակալութիւնը որոշած է անդամակցութեան արշաւ մը սկսիլ, պարտքը վճարելու, շէնքը ընդարձակելու եւ 25 նոր ծերեր ընդունելու համար :

Հ. Յ. Դ. ՇԱՐՔԵՐԸ մտան տասը երիտասարդներ եւ մէկ հին ընկեր մը Ուոշինկթընի մէջ:

ՊՈԼՍՈՅ կուսակալ – քաղաքապետ փրոֆ. Կէօքայ Նոյ. 9ին Ս. Խաչի դպրեվանքը այցելելով, դիմաւորուած է Պատրիարքին, վերատեսուչ Գարեգին Ծ. Վր. Գազանճեանի եւ խնամակալութեան անդամներուն կողմէ: Երրորդ անգամն է որ կուսակալը կ'այցելէ Դպրեվանք, եւ ըսած է թէ միշտ պիտի այցելէ: Կէսօրուան ճաշը բոլորը միասին ըրած են աշակերտներուն հետ : Երեք աշակերտներ թուրքերէն արտասանութիւններ ըրած եւ երգեր երգած են: Կուսակալը գոհունակութիւն յայտնած է որ հայ համայնքը վէճեր չունի: Ապա երեք ժամ տեսնուած է պատրիարքին հետ: Դպրեվանքը ունի 50է աւելի գաւառացի պատանիներ :

ՃԷՊԷԼ ՏՐՈՒԶԻ մէջ (Սուէտիա) կայ փոքրաթիւ հայ գաղութ մը:Սուրիոյ Օգն. Խաչը հոն ամառնային դպրոց մը բացաւ: Արաբախօս հայ մանուկներ մաքուր հայերէնով կ'երգեն ու կ'արտասանեն հանդէսին մէջ: Ուսուցչուհին է Օր. Լիւսի Գոճայեան, որուն անձնուէր ճիգերու շնորհիւ պզտիկները մեծ յառաջդիմութիւն ցոյց կուտան :

ՏԽՐՈՒՆԻ .-- Ֆրէզնոյի մէջ (Ամերիկա) մեռած է ընկեր Արմէն Խանտիկեան, բնիկ Բալուցի: Ծնած էր 1892ին : Վաստակաւոր ընկեր մըն էր: Ուսումը ստացած է Խարբերդի գերմանական վարժարանին մէջ: Միշտ գործօն, աշխատունակ եւ հաւատաւոր, տարիներու ընթացքին վարած է կուսակցական կարեւոր պաշտօններ, տեղական կոմիտէի եւ Քալիֆորնիոյ Շրջ. գործադիր մարմնին մէջ :

ԱԼՔՈԼԱՄՈԼՈՒԹԵԱՆ դէմ բացուած պայքարին առթիւ, Ֆրանսայի պանդոկապետներու տարեկան համագումարը բանաձեւ մը քուէարկեց, որ դիտել կուտայ թէ ծրագրուած սեղմումներուն հետեւանքը պիտի ըլլայ գաղտնի արտադրութիւն, վնասելով թէ պետական գանձին եւ թէ հանրային առողջութեան :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան » ենթակոմիտէի ընկերահամակրական խնջոյքը շատ յաջող անցաւ: Եկեղեցւոյ խորհրդարանը լեցուած էր հաւատաւոր բարեկամներով: Սրահը քիչ մը պզտիկ էր բայց մեր սիրտերը լայն էին :

Գեղարուեստական բաժինին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւննին բերած էին Պ. Գարեգին (թառ), ընկերուհի Աստղիկ Քէօսէեան (երգ): Ընկեր Օննիկ Կարապետեան բանալով հանդէսը, բեմ հրաւիրեց օրուան բանախօսը, ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան, որ պարզեց Դաշնակցութեան գործունէութիւնը մարտական, քաղաքական եւ մշակութային ճակատներու վրայ:

Այս ճառէն վերջ սեղանապետ ընտրուեցաւ Պ. Մ. Շ. որ յաջողութեամբ վարեց իր պաշտօնը : Սրահը կը թնդար ժողովրդական երգերով: Ներկաները մեկնեցան խոր տպաւորութեամբ :

ԱՐԱՄ ԵՐԱՆՈՍԵԱՆ

լայնամիտ վարիչներուն, ստացուած է արտօնագիրը, եւ յառաջիկայ տարեշրջանին, այսինքն փետրուարէն սկսեալ «Ազգային Դուրեան» դպրոցը կը դառնայ երկրորդական վարժարան: Իբրեւ տնօրէն հրաւիրուած է Սաքօ Ցակոբեանը: Հոգաբարձութեան նախաձեռնութեամբ կազմուելու վրայ է, Պրազիլ ծնած եւ բարձրագոյն ուսում ստացած երիտասարդներէ զուտ մշակութային միութիւն մը :

Առժամեայ յանձնախումբը, մշակած է ծրագիր – կանոնագիր մը, եւ հրաւէր ուղղած երկու հարիւրէ աւելի երկսեռ երիտասարդութեան: Առաջին ընդհանուր ժողովը տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 9ին վերջնական ձեւ տալու եւ ընտրելու իրենց մնայուն վարչութիւնը: Մաղթենք որ հեռու մնան ոեւէ արտաքին ազդեցութենէ, եւ իրենց պարտականութեան գիտակցութեամբ կապուին մեր ազգային կեանքին, ի շահ իրենց եւ մեզի :

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Որդի, հիմա ձմեռ է: Բաւական դժուար է պատսպարուել լեռներում : Դու քաջ գիտես ժողովրդական առածը .— « Երկաթը տաք – տաք կը ծեծեն, որ կարողանան շինել իրենց ցանկացած գործիքը»: Այսօրուան քո հերոսութիւնը, Սասնոյ հերոսական կռիւները եւ անոնց թողած ազդեցութիւնը կը կտրատեն մեր սարկական շղթաները: Դու արտասահմանի մէջ կրնաս ուղղակի հրաշքներ գործել, մտքեր հիպնոսացնել եւ քո բացատրելովը ամէն Հայ կը հասկնայ երկրի վիճակը եւ կը կազմէ իրական գաղափար մը: Դու այնտեղ երկար մնալու չես, միայն այս ձմեռ: Գարնան կը վերադառնաս մի մեծ խմբի հետ եւ տէրը կը լինես այս հսկայ լեռներին: Դու, մինչեւ գնաս, մի քանի ամիս քո պրոպագանդը անես եւ քո զինուած խումբը պատրաստես, սարերի ձիւները կը հալին, տերեւազուրկ անտառները կը ծածկուին կանաչ տերեւներով, սար ու ձոր երփներանգ ծաղիկներով կը զարդարուին, եւ ամէն տեղ քեզ համար ազատ ապաստան կը գտնես :

« Գիտեմ, Սերոբ, քեզի համար դժուար է այս լեռները ձգել, ժողովրդից բաժանուել, բայց յեղափոխութեան եւ Հայրենիքի շահը այս կը պահանջէ: Մէկ ձեռքը ծափ չի տար: Ես ու դու առանձին ոչինչ կարող ենք անել: Ամբողջ ազգը երբ գործի շուրջը հաւաքենք, ահա այն ատեն կը հաւատամ, որ մենք կրնանք տէրչմանի ձեռքից ազատուել: Սերոբ, քո հեռանալը մեզ համար բարիք չէ: Կը վախնամ, որ այն, ինչ որ արաւ քո տանը գլխին, նոյնը պիտի անէ մեր օճախներին: Ով գիտէ, գուցէ եթէ դու հոս մնաս, ան չպիտի համարձակուի անել այդ: Բայց գործի շահը նկատի ունենալով, նորից կը կրկնեմ, որ քո այստեղէն գնալը խիստ կարեւոր է եւ մեր ապագայ գործունէութեան համար օգտակար :

« Տուն քանդել, գիւղ աւերել այդ բոլորը անխուսափելի են: Ազատութիւնը միայն զոհերով եւ արիւնով կարելի է ձեռք բերել: Ամբողջ ազգերը, որ ազատուել են, այդ ճանապարհէն անցել են: Զէն ի ձեռին կռուել են, մարտնչել են եւ այդպիսով ազատութիւն ձեռք բերել: Ահա Սերպերը ,Պուլկարները, որոնք անցել են արեան լճերով եւ ծովերով, վերջապէս թշնամու ճանկից պոկել են իրենց հայրենիքը: Գիւղերը կը քանդուին, տուները կը կործանուին, քաղաքները հիմնայատակ կը լինին, հազարներով անմեղներ կը կոտորուին թշնամու ձեռքով : Այդ բոլորը գիտնալով հանդերձ, զէնքը քաշել ենք եւ մինչեւ վերջը պիտի տանինք :

« Ուրեմն, այլեւս չզգանք եւ չողբանք, այլ ուրախութեամբ ասենք, որ հայ ժողովուրդը սկսել է իր քնից զարթնել : 500 տարուան շղթաները փշրւում են շառաչով:

« Հ. Յ. Դաշնակցութեան գծած ուղիով ընթանում ենք ձեռք ձգելու մեր Ազատութիւնը: Ազատութեան համար ամէն միջոց ներելի եւ արդարանալի է: Դու կը գնաս եւ կը քարոզես Սասնոյ կռիւներու մասին: Քո հերոսութիւններու մասին եւ կը պահանջես զէնք եւ փամփուշտ: Ես այս ձիւն-ձմեռին կորաքամակ եկել եմ մօտդ, արհամարհելով Հայաստանի խստաշունչ փոթորիկը, այն միակ նպատակաւ որ երթաս եւ Դաշնակցութեան Աւետարանը ուսուցանես արտասահմանի ժողովրդին եւ ասես, որ անդամագրուին այդ կուսակցութեան, որ կը ձգտի բերելու Հայերուս փրկութիւնը եւ ազատելու Հայաստանը »:

Սերոբ ուշի ուշով լսում է այս խօսքերը: Ան օրուան հերոսն էր, ժողովրդի իտէալը եւ պաշտելին: Բայց չէր գիտեր զոռոզանալ ,չէր գիտեր չփանալ: Ժողովրդի խոնարհ խաւերից բարձրացած մի համեստ հերոս էր : Այդ առաջին կռիւը չէր: Ունեցած էր մի քանի կռիւներ եւս:

Սերոբ պատասխանում է .

– –Տէր Հայր, թէեւ այս լեռները ձգել ու հեռանալ եւ ժողովուրդը թողնել արեան լճի մէջ ինձ համար վերին աստիճանի դժուար է, բայց մի բան նկատեցի, որ քո մէջ խօսում է անկեղծութիւնը, եւ հայ ժողովրդի շահը, որի պաշտպանն է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Այդ մարտական կուսակցութիւնը քո բերնով ինձ ասում է մի առ ժամանակ ձգել այս լեռները եւ գընալ արտասահման՝ պատմելու համար այստեղի վշտերը: Ես, լսելով քո պատգամը եւ նկատելով գործի շահը, այս րոպէին պատրաստ եմ մեկնելու:

Տէր Յովհաննէսը աւելացնում էր նամակին մէջը, թէ հերոսին հետ է մեր Դանիէլը, որ թէեւ փոքր է, երիտասարդ ու անփորձ, բայց վերին աստիճանի ճարպիկ :

« Ես կը հաւատամ, — կը վերջացնէր Տէր Յովհաննէսը,— որ Ախլաթի հերոսը անկէ լաւ գինուոր մը պիտի պատրաստէ : Դանիէլս մեծ ապագայ է խոստանում : Դէհ, ծերացել եմ, մէկը պէտք է լինի, որ սիրած գործս մահէն յետոյ շարունակէ: Սերոբի հետ խօսել եմ որ այցելէ ձեզ: Երբ գայ , աջակցեցէք անոր բարոյապէս եւ նիւթապէս : Այդտեղ երիտասարդներ շատ կան: Համոզեցէք որ Սերոբին ընկերանան »:

×

Այս նամակը մեր վրայ երազի տպաւորութիւն թողեց: Արեան ծովից եկած, Հայոց աշխարհի հովերից հալածուած, կրակէ լեզուով գրուած՝ ան առասպելական պատմութիւններու ազդեցութիւնը գործեց :

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

թեան գլուխ բարձրացնել «ահուսարսափի կազմակերպիչները», չահագործելով կրօնը :

Յայտարարութիւնը խմբագրուած է շատ խիստ ոճով մը եւ կը բացատրէ թէ Իսլամ Եղբայրութիւնը կը դաւէր ոչ միայն վարչապետին եւ կառավարութեան, այլեւ ազգին դէմ : Այս առթիւ դիտել կու տայ թէ կարգ մը արաբ կառավարութիւններ կը խրախուսեն կազմակերպութիւնը եւ կ'"ազդարարէ որ անոնք ալ ըմբռնեն վտանգը եւ պայքարին :

Գահիրէի ոստիկանութիւնը զէնքի պահեստ մը երեւան հանեց Իսմայիլիայի մէջ, ձերբակալելով Շէյխ մը որ անդամ է Իսլամ Եղբայրութեան :

× Պաշտօնանկ նախագահ Նեկիպի թօշակը կէս առ կէս զեղչուեցաւ :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ԽՆԴԻՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Թունուզի վարչապետը, Թահար պէն Ամմար, Փարիզ եկած է ուղղակի բանակցելու համար կառավարութեան հետ : Երէկ դահլիճին Նոր-Տեսթուրեան անդամներն ալ Փարիզ եկան : Ֆրանսայի ներկայացուցիչներն են ելմտական նախարարը, որ փոխանորդաբար կը վարէ վարչապետութիւնը եւ Թունուզի գործերու նախարարը : Նոր-Տեսթուրի երկու նախարարները յայտարարեցին թէ պիտի աշխատին փարատել Ֆրանսայի մտավախութիւնները, բայց կ'ուզեն որ նախ լուծուի ըմբոստներուն (ֆէլլակա) խնդիրը :

Նոր-Տեսթուրի գլխաւոր վարիչը, Պուրկիպա, որ իբրեւ աքսորական կ'ապրի Ֆրանսայի մէջ, պատասխանելով ամերիկեան թերթի մը հարցումներուն, յայտարարեց թէ « Ֆրանսացիները նոր Հնդկաչին մը կը ստեղծեն Թունուզի մէջ» : Իր կարծիքով, պէտք է Թունուզի կառավարութեան յանձնել բարեկարգութեան ամբողջ պատասխանատուութիւնը :

× Բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուեցան Մարոքի մէջ, եռօրեայ գործադուլին առթիւ : Վերջին լուրերու համաձայն, ազգայնականները կը սպառնան սպաննել այն Իսլամները եւ Հրեաները որոնք կը մերժեն հպատակիլ իրենց հրամաններուն :

× Օդանաւ[illegible]ին արշաւները կը շարունակուին Ալժերիոյ լեռնային շրջաններուն մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը նոր օրէնք մը հրատարակեց մամուլի մասին : Բոլոր թերթերը պիտի դադրին, նոր արտօնութիւն ստանալու համար : Այսուհետեւ խմբագրապետը եւ յօդուածագիրը պատասխանատու պիտի նկատուին անուանարկիչ գրութեանց համար :

ԲՈՂՈՔԻ ՑՈՅՑԵՐ տեղի ունեցան Սուտանի մէջ, զօր. Նեկիպի պաշտօնանկութեան առթիւ : Եգիպտոսի կառավարութիւնը որոշած է թոյլ չտալ որ Նեկիպ հեռանայ երկրէն :

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ գնդակահարուեցաւ 27 տարեկան յոյն զինուոր մը, Մարինոս, որ սահմանէն Պուլկարիա փախչելով, Յունաստան վերադարձած էր իբրեւ լրտես :

ՕՐԻՆԱԿ ԱՌԷՔ

ՏԷՍԻՆ. — Օր. Սիրվարդ Յովհաննէսեան.— Ամիրխանիեւ Պ. Ստեփանհուրէնեանի նշանախօսութեան առթիւ Ս. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցին եղած են հետեւեալ նուէրները.—

Պ. Պ. Միսաք Միրզէ, Յովհ. Զէքիեան, Հմ. Յովհաննէսեան, հազարական ֆր. : Յակոբ Ռուբէնեան երկու հազար : Յովհ. Նիկողոսեան հինգ հազար, եւ Տիգրան Զէքիեան վեց հազար ֆրանք : Ընդհ. գումար 16 հազար ֆրանք : Այս ուրախ առթիւ մեր ջերմ շնորհաւորութիւնները խօսնացեալ զոյգին ու իրենց ծնողներուն եւ մասնաւոր շնորհակալութիւններ՝ բոլոր նուիրատուներուն :

Փափաքելի էր որ այս գնահատելի պարագան օրինակ դառնայ ուրիշներու : Որքան կարեւոր գումարներ ի զուր կը վատնուին, երբ այդ գումարներով կրնանք մանուկներ փրկել :— Հոգաբարձութիւն

Պ. ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Ռ. Մաղաքեան եւ Տէր եւ Տիկին Թ. Սթամեան կը նուիրեն հազարական ֆրանք Պանեէօ Բաշանի Ս.Կ.Խաչի մասնաճիւղին :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Պանեէօ Բաշանի «Արծիւ» ենթակոմիտէն կը տօնէ ընկերահամակրական խնջոյքով մը, Նոյեմբեր 21ին Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ 11, Սալ Միքէ, 67 Ավընիւ Ժան Ժօռէս, Բաշան :

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Կը նուագէ Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ :

Հաղորդակցութեան միջոց.— Մէթրօ Լիննը տը Սօ, իջնել Սթասիօն Պանեէօ, օթօպիւս 188, Փորթ տ'Օրլէան, իջնել Սիթէ Ժարտէն :

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 28ին

Պատուակալ նախագահութեամբ՝

EDOUARD DEPREUXի

Սէնի երեսփոխան՝

Նախագահութեամբ՝

ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԻ

Կը խօսին ընկերներ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԽՈՐԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

28 Նոյեմբեր, Շաբաթ :

ԼԱ ՍԻՕԹԱ

Հ. Յ. Դ. խումբը ընկերահամակրական խնջոյք մը սարքած է Նոյեմբեր 28ին, «Ժան Ժօռէս» սրճարանին մէջ :

ԱՎԻՆԵՈՆ.— Ընկերահամակրական խնջոյք, Դեկտեմբեր չորսին :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին կողմէ, ի նպաստ Օգնախումբեան կայանի տան :

Այս կիրակի ժամը 15ին, Սեւրի Մուրատեան վարժարանի թատերասրահին մէջ,

26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)

Մէթրօ Փօն տը Սէվր :

Կը նախագահէ ընկերուհի ՍԱԹ. ՏԷՐ ԴԱՒԻԹԵԱՆ :

Կը խօսի ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ :

Պ. Գրիգոր Վահան կը ներկայացնէ իր ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ (քաղուած Մոլիէռի մէկ թատերախաղէն), մասնակցութեամբ փարիզահայ կարող ուժերու :

Կ'երգեն Շաւիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդէն Օր. Աստղիկ Քէօսէեան, Օր. Սրբուհի Եղիազարեան եւ Պ. Խորէն Մինասեան :

Կը մասնակցին՝ Տիկին Զուարթ Տէնկոյեան, Օր. Հ. Շահինեան, Պ. Պ. Յակոբ Լաթիֆեան, Ն. Մարգարեան, Հ. Պշտիկեան, Ժագ Սթէֆանօ, Գ. Վահան :

Նշանախօսութեա՛ տեսարանին՝ հայկական պարեր, երգեր եւ խրախճանք, ընկերակցութեամբ Թառիստ Սէյրանի :

Մուտք 200 ֆրանք :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ Շրջ. Ազգ. վարչութեան ի նպաստ եկեղեցւոյ եւ դպրոցի շինութեան : Կազմակերպութեամբ Դերասան ԹՐԱԳՕՇի, մասնակցութեամբ Լիոնի եւ Տէսինի լաւագոյն ուժերու :

Դերասան ԹՐԱԳՕՇ կը կատարէ ծաղրածու Պօղիի դերը :

Այս երկուշաբթի 22 Նոյ., ժամը 20.30ին, Սինէ Փաքսի շքեղ սրահին մէջ, 127, ռիւ Պուալօ (մեծ ծանօթ նախկին Էմիլ Զօլա սրահը) :

Կը ներկայացուի Ա. Աբէլեանի

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

Օփէրէթ չորս արարուածով :

ԹՐԱԳՕՇի յաւելուածական երգերով եւ պարերով :

Տոմսերու գիներ.— Ա. կարգ 250, Բ. կարգ՝ 200, Գ. կարգ՝ 150 ֆրանք :

Խճողումի տեղի չտալու համար կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը, որոնք կը գտնուին Ազգ. Միութեան, Եկեղեց. Տիկ. Միութեան անդամներու մօտ, ինչպէս նաեւ Կեդր. վայրեր :

Ծանօթ.— Սոյն ներկայացման հասոյթը պիտի յատկացուի Լիոնի մէջ կառուցուելիք Եկեղեցւոյ եւ դպրոցի Ազգ. Տան շինութեան ֆոնտին :

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԱՅՑ՝ ՓԷՐԼԱՇԷԶԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

Ողբացեալ ընկերներ Ահարոնեանի, Անդրանիկի, Ռուբէնի, Խատիսեանի եւ Ազգ. գործիչ Գ. Օտեանի շիրիմներուն :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի : Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին : Հաւաքավայր Կամպէթայի դրան մօտ :

Այցէն վերջ ժամը 4էն 6, Թէյասեղան, ԽՏԻԻ ճաշարանի վերնայարկը, Փլաս տը Կամպէթա, ուր պիտի արտասանուին յարգանքի խօսքեր : Կը հրաւիրուին ընկերները եւ համակիրները :

Ծախքերու մասնակցութիւն 150 ֆր. :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ : Դասախօս ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ, նիւթ՝ շարունակութիւն նախորդ դասախօսութեան, ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՈՒՄ (երգիծական վէպ) : Մուտքը ազատ է :

ԲԱՅԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ Նախկին Աշակերտներու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին :

4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ժամը 21.30էն մինչեւ առաւօտ :

LE CLUB Rue Grignan

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԻԼՄՈՄՊԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Ընծայման Տօնին առթիւ երեկոյեան ժամը վեցին ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Սէն Լուիի եկեղեցիին մէջ : (13 Փլաս տը լա Ռէփիւպլիք) :— Ս. Խաչի ժողովրդապետութիւն :

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Լոյս տեսաւ 1955ի «Գոյամարտ» Օրացոյցը (հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի շրջանի), Ազգային, պատմական, գիտական եւ այլազան ճոխ բովանդակութեամբ : Շարաթական թերթիկներով եւ պատկերազարդ : Էջ՝ 54 : Ներկայանալի արտաքինով եւ մաքուր ապագրութեամբ : Ապսպրանքներու համար դիմել՝

Barsam Agopian. 22, Rue d'Aix, Marseille

ՓԱՐԻԶԻ համար դիմել նաեւ Յառաջին :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. կոմիտէն իր շրջանի բոլոր կոմիտէներու, ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ, ժամը 9ին «Ահարոնեան ակումբը» : Բոլոր վարչութիւններու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Կարեւոր օրակարգ :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. « Անտոք » կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Բաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս երեքշաբթի ժամը 21ին, ընկերուհի Փափազեանի բնակարանը : Օրակարգ՝ պարահանդէսի կազմակերպում :

ՊԷԼՎԻԼԻ «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 4 ռիւ Բօմփան, Փլաս տէ Ֆէթ :

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ Ռէժան :

ՎԱՍՊ. ՀԱՅՐ. Միութեան քառամեայ ընդհ. ժողովը, ուրբաթ 26 Նոյ. ժամը ճիշդ 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

ՄԷԶՕՆ ՏԷ Զ'ԷՆԹԷԼԷՔԹԻՒԷԼԻ նախաձեռնութեամբ եւ ակադեմական Ֆէռնան Կռէկի նախագահութեամբ, Թ. Գառնիկ ֆրանսերէն դասախօսութիւն մը կու տայ ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆի մասին, այս երեքշաբթի ժամը 21ին, Լ'Օմ Նուվօի սրահին մէջ, Փլաս Սէն Սիւլփիս : Մուտքը ազատ :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ յանձնախումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 5ին, Ազգ. Տուն : Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ՊԱՆԵԷՕ - ԲԱՇԱՆի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարախումբը առժամաբար դադրեցուցած է իր գործունէութիւնը : Կը խնդրուի դիմումներ չկատարել :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կաւառենց» մասնաճիւղին, Կիրակի, 21 Նոյեմբեր ժամը 16էն 24 : Սալ Կալմանի մէջ (Առնուվիլ) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ համբաւաւոր նուագախումբ :

Հաղորդակց. միջոցներ.— Շոգեկառք Կառ տիւ Նոռէն ժամը 14.40ին, օթօպիւս Փորթ տը լա Շափէլէն թիւ 268 :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Պանեէօ Բաշանի Նոր Սերունդի պարահանդէսը մարտ 13ին :

Տ Ա Ր Ե Կ Ա Ն Պ Ա Ր Ա Հ Ա Ն Դ Է Ս

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՆՈՅ. 21ԻՆ ԺԱՄԸ 17ԷՆ 24

GRAND HOTELի շքեղ սրահներուն մէջ

Նախագահութեամբ ԱՄԻՐԱԼ ՊԵՐԱՆԺէԻ եւ իր տիկնոջ :

ԻՕՇԿԱ ՆԷՄԷԹ եւ իր ծանօթ նուագախումբը :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Ճոխ վիճակախաղ, արժէքաւոր առարկաներով եւ լուացքի մեքենայ մը (նուէր Պ. ՎԻԶԷՆԻ) :

Եթէ կ'ուզէք օդանաւային ձրի ճամբորդութիւն մը կատարել դէպի Նիս, փութացէք այս ցերեկոյթին նախապէս ապահովեցէք ձեր սեղանները՝

Tél. TRO. 44-38

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 20 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
SAMEDI 20 NOVEMBRE 1954

30րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 7526 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10րդ ՏԱՐԻ, Թիւ 2937

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏ ՀԱՍՑՆԵԼ

Ամէնքս ալ անձկութեամբ կը խօսինք երիտասարդութեան տագնապի մասին :

Բայց, հարիւրին քանի՞ն կ'ըմբռնեն ողբերգութեան խորութիւնը :

Եթէ հրատարակուած ազդերն եւ հրապարակային ձեռնարկներէն դատենք, «առապաղան փայլուն է», ինչպէս պիտի ըսէր մեր վարժապետը :

Իրականին մէջ, փոքրամասնութիւն մըն է որ կը խլրտի, զարգացման եւ ինքնապաշտպանութեան փորձեր կը կատարէ :

Մնացեալ մեծամասնութիւնը զանազան մասերու բաժնուած, օրը իրիկուն կ'ընէ օտարարոտի մարզանքներով :

Հարիւրաւորներ դարձած են «կոմունիստ» կամ «պապու» :

Ուրիշ հարիւրաւորներ, որոնք բարձրագոյն ուսում ստացած են, մեկուսի կ'ապրին, շատ նեղ գտնելով հայկական միջավայրը :

Դեռ դաս մը երիտասարդներ, նոյն իսկ պատանիներ ալ ունինք, որոնք ոչ մէկ բանով կը հետաքրքրուին :

Այսպէս, գորշ բազմութիւն մը կը յածի մեր բոլորտիքը, տարուբեր՝ օրուան հովերէն :

Անոնք որ փրկութեան ճամբան գտած են կազմակերպուելով, երբեմն թիւ մը կը կազմեն : Այսօր կան, վաղը չկան :

Այս կամ այն Միութեան անդամակցողները մեծ մասով հետամուտ չեն բան մը աւելի սորվելու :

Անդամակցութեան տարիները կը թաւալին իբրեւ տեսակ մը ձեւակերպութիւն :

Եթէ քննութիւն մը կատարէք, շատ քիչերը պիտի կրնան դասարան փոխել :

Մինչդեռ, Երիտ. Միութեանց հիմնական նպատակն է շրջանաւարտներ հասցնել, եւ ոչ թէ եղածը մաշեցնել :

Այդ Միութիւններէն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը բաւական գնահատելի դեր կատարեց, առաջին տասնամեակի ընթացքին :

Եւ սակայն, «բաւական»ը մխիթարանք չէ :

Մենք իրաւունք ունինք աւելին սպասելու, մէկ տարիէն միւսը : Ոչ միայն որակով, այլեւ քանակով :

«Նոր Սերունդ»ը ապատարար գօտի մըն է, ամենօրեայ ալեկոծութեան դէմ :

Ո՛վ որ կ'անդամակցի անոր, պէտք է հաւատքով փարի Միութեան, իր իսկ բարիքին համար :

Մանաւանդ որ, Միութիւնը ինքնավար կազմակերպութիւն մըն է : Ունի մասնաւոր ծրագիր — կանոնագիր, յարմարցուած՝ օրուան պահանջներուն :

Նոր Սերունդին համար տարրական պայման է սորվիլ մայրենի լեզուն, գրականութիւնը եւ պատմութիւնը :

Բոլոր կարելի միջոցները տրամադրուած են, որպէսզի Միութեան անդամները կարենան զարգանալ ասպիճանաբար, իրենց ետեւէն քաշելով նորեկներ եւ մոլորածներ :

Ուրիշ Երիտ. Միութիւններ չեն պակսիր : Ասպարէզը բաց է ամէնուն համար :

Անշուշտ ծրագիրներն ալ պէտք է բաց ըլլան, առանց կողմնակի նկատումներու :

Թեթեւամտութիւն է պլշոր մարզանքներ կատարել օտար լեզուներով, դրաւոր ՚ՀԷ բանաւոր, «յառաջդիմական» երազներ հիւսելով :

Տարագիր երիտասարդութիւնը նոյն ջախջախիչ ունի ամէն տեղ : Նոյն իրաւունքները եւ պարտականութիւնները, ինչ հօրանքի ալ պատկանի :

Որ ճամբէն ալ քալեն, սահպուած են իրենց փրկութեան գործը կատարել համախմբութեամբ,

Ո՛վ որ կը փորձէ ճեղքեր եւ փոսեր բանալ այս ճամբուն վրայ, չի կրնար ծառայել նոր սերունդին փրկութեան :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԵՒ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԳԼՈՒԽ ԳԼԽԻ

20 — 22 ԽՆԴԻՐՆԵՐ ԿԸ ՔՆՆՈՒԻՆ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ՄԷՋ

Ֆրանսայի վարչապետը եւ Մ. Նահանգներու նախագահը Նոյեմբեր 18ին երկար տեսակցութիւն մը ունեցան Ուաշինկթընի Սպիտակ Տան մէջ, օրուան հրատապ հարցերու մասին : Ներկայ էր նաեւ արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլըս, որ յետոյ առանձին տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Մենտէս Ֆրանսի հետ, իր պաշտօնատան մէջ : Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին, բայց, ամերիկեան թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, օրակարգին վրայ կը գտնուին 22 խնդիրներ, որոնց քանը առաջարկուած են Ֆրանսայի կողմէ :

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ օրակարգի խնդիրներէն մէկը կապ ունի Հիւս. Ափրիկէի մէջ կատարուած գործողութեանց հետ : Այզընհաուըր չուզեր որ Ֆրանսայի տրամադրուած ամերիկեան զէնքերը գործածուին Հիւս. Ափրիկէի, մասնաւորապէս Թունուզի մէջ, որպէս զի այն տպաւորութիւնը չգոյանայ թէ Ամերիկացիները գործնապէս ուժ կուտան Ֆրանսայի կատարած գաղութական գործողութեանց : Նոյն աղբիւրին համաձայն, Պ. Մենտէս Ֆրանս պիտի մերժէ այս առաջարկը, այն պատճառաբանութեամբ թէ ամերիկեան զէնքերը յատկացուած են պաշտպանելու Հիւս. Ափրիկէն եւ ամերիկեան խարիսխները ռուսական յարձակման դէմ : Հետեւաբար, ֆրանսական ուժերը իրաւունք ունին գործածելու ամերիկեան զինամթերքը, ապահովելու համար այդ շրջանին պաշտպանութիւնը :

Միւս կողմէ, Ֆրանսայի վարչապետը կը ջանայ փարատել կարգ մը թիւրիմացութիւններ՝ իր քաղաքականութեան մասին : Կ'ըսուի թէ Պ. Տըլըս համաձայն չէ որ Մ. Նահանգները երաշխաւորեն Փըրանքեւպերման համաձայնութիւնը Սարի մասին : Ան վնասակար կը գտնէ այդպիսի յանձնառութիւն մը : Ամերիկացիները շատ շատ կը խոստանան ուժ չտալ ոեւէ մէկուն որ կը փորձէ բանի խզել համաձայնութիւնը :

Օրակարգի կարեւոր խնդիրներէն մէկն ալ Հնդկաչինի թնճուկն է, որ լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ Ամերիկացիներուն, հակառակ պատերազմի դադարման :

× Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ նախագահական պալատին մէջ տրուած ճաշէն ետք, ծերակուտական մը դիտեց որ Պ. Մենտէս Ֆրանս խմելիք չունի : Անմիջապէս բաներ մը փսփսաց Այզընհաուըրի ականջին եւ խոշոր գաւաթ մը կաթ բերին զոր Մենտէս Ֆրանս անմիջապէս պարպեց :

× Կարգ մը թերթեր դիտել կուտան թէ կառավարութեան ապագան կախում ունի Ուաշինկթընի տեսակցութեանց արդիւնքէն : «Իւմանիթէ» բացասական եզրակացութիւններ կը հանէ նախագահին եւ վարչապետին գաղտնի տեսակցութիւններէն :

....

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մասին բանակցութիւնները կը շարունակուին Փարիզի մէջ : Առջի օր սկզբունքով համաձայնութիւն գոյացաւ «Ֆելլակա»ներու մասին (ըմբոստ ազգայնականներ) : Նոյն օրը Ֆըոստները նոր յարձակումներ գործեցին ֆրանսական ագարակներու դէմ :

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ Սուրիոյ երբեմնի դիկտատորին՝ Շիշաքլիի աջ բազուկը, հարիւրապետ Ապտիւլհաք, որ 1953ին սպաննած էր Ալեփի ցեղապետ մը :

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ԾՈՒԽՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Ծիշդը կը բացատրես, չեն սորվիր :

Կ'արտատպեն ալ, եւ սակայն իրենց գիտցածէն չեն շեղիր :

Մէկը սխալ մը կը գլորէ, անմիջապէս կը նուիրագործուի, թերթէ թերթ փոխանցուելով :

Այսպէս, ատենէ մը ի վեր *փառայեղ* բառ մը կը պտտի Փարիզէն Պոլիս, մինչեւ Լիբանան : «Փառաշեղ հանդէս, փառաշեղ տօնակատարութիւն» :

Ըսել կ'ուզեն փառահեղ, որ կը գրուի «Հ»ով եւ կապ չունի «ծայրաշեղ»ին հետ :

Տակաւին իրար կը հրմշտկեն «մատուցեց»ը, «զեկուցեց»ը, «ծանուցանեց»ը եւ նոյն շարքի բայերուն խոնարհման այլանդակութիւնները :

Եւ միւս անուղղելի սայթաքումը, — Հանդէսը բացուեցաւ *Մարսէյյէզ*ով ԶՈՐ (*որ*) ունկնդրուեցաւ յոտնկայս » :

Չեմ գիտեր յօդուածագիրնե՞րը աւելի յանցաւոր են թէ խմբագիրները, իրենց տնավարի անհոգութեամբ :

Եթէ խմբագրին պարտականութիւնն է ձեռագրին վրայ խաչ մը քաշել եւ գրաշարին յանձնել, այն ատեն աւելի լաւ չէ՞ որ գրաշարները իրենք խմբագրեն թերթը :

Գրաշարներ կան որոնք աւելի լաւ հայերէն գիտեն : Երբեմն սխալ գրուածն ալ կը սրբագրեն :

Որքան ալ զբաղած ըլլայ, խմբագրի մը տարրական պարտականութիւնն է ուշադրութիւն ընել սովորական գիտելիքներու :

Երբեմն կը մտածեմ թէ մեղաւորները դարձի կուգա՞ն, եթէ նորէն արտատպենք Հ. Արսէն Ղազիկեանի «Մի գրէք, գրեցէք»ը :

Յետոյ կ'ըսեմ, — ի՞նչ միամտութիւն : Գիրքը նախապէս հրատարակուած է թերթերու մէջ : Այսօր ալ մատչելի է ամէնուն : Կրնան ճարել ոեւէ գրավաճառէ :

Ողբալին այն է որ, ունեցողներն անգամ չեն կարդար : Կամ կարդացած եւ մոռցած են :

Եւ կամ, կը կարծեն թէ իրենք աւելի լաւ հայերէն գիտեն քան Հ. Արսէնը, Տաշեան եւ միւս մասնագէտները :

Ի՞նչպէս չյիշել պարսկական առածը : — Ան որ չի գիտեր եւ չի գիտեր թէ չի գիտեր ...

ՎԱՀԷ

ԱՆԳԼԻԱ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ ՓԱՐԻԶԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովը նոյեմբեր 18ին վաւերացուց Լոնտոնի մէջ խմբագրուած եւ Փարիզի մէջ ստորագրուած համաձայնութիւնները, 4ի դէմ 264 ձայնով : Չորս ընդդիմադիրները անդամ են աշխատաւորական կուսակցութեան, որ պատուիրած էր դէմ չքուէարկել : Կը կարծուի թէ չորսն ալ պիտի արտաքսուին, իբրեւ անկարգապահ :

Արտաքին նախարարը, Սըր Էնթընի Իտըն, որ երկու օրէ ի վեր բացատրութիւններ կուտար, խնդրեց ժողովէն բացորոշ դիրք բռնել, որպէսզի ամբողջ աշխարհ լուսաբանուի : Թէեւ քուէարկող 260 երեսփոխանները պահպանողականներ են, քանի որ աշխատաւորական կուսակցութիւնը որոշած էր ձեռնպահ մնալ, իրեն յատուկ պատճառներով : Նախկին վարչապետը, Էթլի իր ճառին մէջ դիտել տուաւ թէ արկածալի գործ մըն է որ կը կատարուի, բայց միեւնոյն ատեն խոստովանեցաւ թէ բացարձակապէս ապահով քաղաքականութիւն չկայ արտաքին գործերու մէջ : Ցարդ ես չգտայ ուրիշ միջոց մը որ աւելի մեծ վտանգներ չպարունակէր քան այս առաջարկները » :

Վիճաբանութեանց ընթացքին Չըրչիլ եւս խօսք առնելով, մերժեց անմիջական բանակցութիւններ կատարել Մոսկուայի հետ : «Զախուեր քաղաքականութիւն մը պիտի ըլլար խափանել Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը, ուրիշ վիճաբանութեանց խառնելով զայն : Մեր բացորոշ քաղաքականութիւնն է առ մէն միջոցով ապահովել համաձայնութեանց վաւերացումը (Գերմանիոյ վերազինումը) : Անկէ վերջ եւ այդ վաւերացման հիման վրայ, կրնանք վերսկսիլ խօսակցութիւնները Խ. Միութեան հետ : Իմ համոզումով, սխալ է իրարու հետ խառնել այս երկու խնդիրները » :

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարն ալ խօսք առնելով, ջատագովեց վաւերացումը : Երկու աշխատաւորական երեսփոխաններ ուզեցին հասկնալ թէ օտար պետութիւն մը չի՞ կրնար հիւլէական ռումբեր տալ Գերմանիոյ եւ թէ ի՞նչ երաշխիքներ ունին այդ վտանգին դէմ : Նախարարը պատասխանեց թէ այդ խնդիրը կրնայ առանձին քննուիլ կառավարութեանց միջեւ :

....

ՄԱՐՈՔԻ մէջ սպաննուած գործաւորներէն մասնակցած են տեղացիներուն 80 առ հարիւրը :

Հ. ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Ուրախութեամբ կ'իմանանք թէ ժընեւի միջազգային մեծ ընկերակցութիւնը, Association Internationale de Grands Magasins որուն մէջ գործօն աշխատանքներ կատարած էր ողբացեալ Հրանտ Փաստրմաճեան, իբրեւ քաջ մասնագէտ, սկզբունքով որոշած է հիմնադրամ (ֆոնտ) մը հաստատել անոր յիշատակին, ի նպաստ այն երիտասարդներուն որոնք կ'ուզեն կատարելագործել իրենց գիտելիքները, այն ճիւղերուն մէջ որոնցմով մասնաւորապէս կը հետաքրքրուէր ողբացեալ ուսուցչապետը (ինչպէս եւ ընկերակցութիւնը) : Մանրամասնութիւնները պիտի ճշդուին յառաջիկային :

ՏԽՐՈՒՆԻ — ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱԶԻԶԵԱՆ

Տիթրոյթէն գրուած նամակէ մը ցաւով կ'իմանանք երիտասարդ ընկերոջ մը՝ Արտաւազդ Ազիզեանի յանկարծական մահը :

Ողբացեալ երիտասարդը, եռանդուն Դաշնակցական, եղբայրն էր ընկեր Յակոբ Ազիզեանի :

Մեր խորին ցաւակցութիւնները :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ՆԵԿԻՊ ԴԱՒԱՃԱՆԱ՞Ծ Է

Եգիպտոսի կառավարութիւնը պաշտօնապէս կը ծանուցանէ թէ զօր. Նեկիպ եւ Իսլամ Եղբայրները դաւ մը սարքած էին, ահաբեկչական շարժում մը սանձելու համար : Կառավարութեան բանբերը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, ամփոփելով պաշտօնանկ նախագահին դէմ եղած վկայութիւնները, որոնք տրուած են ահաբեկել Մահմուտ Լաթիֆի դատավարութեան առթիւ : Յայտարարութիւնը կ'ըսէ : — «Նեկիպի եւ իր զինակիցներուն դաւադրութեան նպատակն էր տապալել Եգիպտոսի ներկայ վարչակարգը, ահաբեկչական մեծ շարժում մը սանձելով » : Յայտարարութիւնը հիմնուելով զանազան վկայութեանց վրայ, կ'ըսէ թէ Իսլամ Եղբայրներուն բոլոր շարքերուն մէջ գիտէին որ զօրավարը գործօն դեր մը պիտի կատարէ դաւադրութեան մէջ : Նոյն աղբիւրին համաձայն, զօրավարը ոչ միայն սերտ կապեր ունէր Իսլամ Եղբայրութեան վարիչներուն հետ, այլ եւ կ'օգնէր հրատարակելու համար ընկերակցութեան պաշտօնաթերթը, «Ճակատամարտ» : Այս առթիւ պարսաւագիր մը պատրաստած էր անգլեւեգիպտական համաձայնութեան դէմ :

....

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՃԵՄԱՐԱՆԻ 25ԱՄԵԱԿԸ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ազգ մը միայն ֆիզիքական կոտորած – ներով չի փճանար, ճերմակ ջարդը կայ, որ նոյնքան վտանգաւոր է :

Այսօր մենք կը պատերազմինք ճերմակ ջարդին դէմ : Այս ալ ազգային սրբազան պատերազմ մըն է :

Հայերը իրաւունք չունին, այս սրբա – զան պատերազմի ընթացքին, դասալիք ըլլալու :

Վտանգը ամէնուն դռները կը բախէ, հետեւաբար բոլորի հաւաքական ճիգին պէտք ունինք, այս պատերազմէն յաղթա-կան դուրս գալու համար :

Հայրենակիցներ, վստահօրէն կրնամ յայտարարել այս բեմէն, յոբելենական եւ պատմական այս պահուս, որ հայ աղ – նուական ժողովուրդը հերոսական ճիգե-րով պիտի պատերազմի իր գոյութեան համար :

Նոր ու գիտակից Հայը, թաքուն իր ու-ժերը հրապարակ պիտի դնէ եւ մեր օրե – րուն՝ հին ու նոր սերունդի մէջէն մար-դիկ եւ խմբակներ դուրս պիտի գան, ջա-հակիրը հանդիսանալու հայապահպանման գործին : Գիտակից այդ Հայերը, բարո – յական եւ նիւթական անհաշիւ զոհողու – թիւններով, քաջութեամբ պիտի պայքա-րին եւ պատմութեան պատուոյ տախտա-կին վրայ իրենց անունը ոսկի տառերով պիտի արձանագրեն, որպէսզի յետագայ սերունդները ամօթահար չմնան իրենց հայրերու անցեալէն …

Ի՞նչ բանի վրայ հիմնուած է այս հա-ւատքը, որ այս բեմէն այնքան բարձրա – ղաղակ կը յայտարարեմ :

Այդ հաւատքը հիմնուած է հայ ժողո – վուրդի թաքուն առաքինութիւններուն վրայ, առաքինութիւններ, որոնք չեն ե – րեւիր, բայց միշտ անթեղուած կը մնան մեր ժողովուրդին մէջ հինաւուրց սրբա – զան կրակներուն պէս :

Ամէն անգամ երբ մեր ժողովուրդի գո-յութիւնը վտանգուած է, ան կառչած է մշակութային եւ հոգեկան կարողութիւն-ներուն եւ կրցած է տեւել մինչեւ այսօր : Մեր գրերու գիւտը եւ ոսկեդարը միթէ՞ այսպիսի հոգեկան ինքնապաշտպանու – թեան հրաշքներու առաջինը չէ, եւ դա-րերու ընթացքին, շատ յաճախ մեր նկուն ժողովուրդը կրցած է համեստ վանքերը համալսարանի աստիճանին բարձրացնել եւ բարոյական ու մտաւոր այդ կորովով փրկած է մեր գրականութիւնը, լեզուն, եկեղեցին, գալիք սերունդները երախտա-պարտ ձգելով :

Հայ կեանքին մէջ զանազան ճեմարան-ներու եւ դպրոցներու գոյութիւնը նոյն կորովի եւ գիտակցութեան արդիւնքը չե՞ն :

Միացեալ ընկերութեան կրթական շար-ժումը 1880ական թուականներուն մեր ժողովուրդի մշակութային ինքնապաշտ – պանութեան գեղեցիկ փաստերէն մէկը չէ՞ :

Եւ վերջապէս, այսօրուան պսակեալը, Համազգային հաստատութիւնը, մեր պայմաններու բաղդատմամբ հրաշք մը չէ՞ :

Դեռ հազիւ չորս տարուան կեանք ու – նեցող Քալիֆորնիոյ Հայ Մշակութային Հիմնարկութեան ինքնաբուխ ճառագայ – թումը, քանի մը գիտակից Հայերու կող-մէ, մեր կրթական ճակատին վրայ, հա – ւատքի ներշնչարան մը չէ՞ :

Անշուշտ որ այս բոլորը, նոյնիսկ որ – պէս օրինակ, հաւատք կը ներշնչեն աւելի գործօն ապագայի մը :

Երբ քիչ առաջ բեմ կուգայի խօսելու, աւելի շատ կը մտածէի ուրիշ հրաշքի մը մասին, որ ամէնուդ մատչելի իրականու-թիւն մըն է, չօշափելի, որուն կրնաք հա-ւատալ առանց վկայի :

Հրաշքը այս բազմութիւնն է որ հոս հաւաքուած է : Մեր ընտիր ժողովուրդի յամառութեան եւ կամքի իսկական պը – տուղը : Մենք եղածը կարծես չենք տես – ներ, որովհետեւ ամէն օր կը նայինք, եւ ամէն օր աչքի առջեւ եղած բան մը այլեւս չի տեսնուիր : Օտարական մը եթէ երե – սուն տարի առաջ մեր կեանքը տեսնէր եւ այսօր այս բազմութեան կեանքին բախ-տառէր, մեծագոյն հրաշքը պիտի հռչա – կէր այս իրականութիւնը :

Հայու կարողական ուժը անչափելի է :

Հայու սրտի զիկզակները կարելի չէ գուշակել : Գործեր կ'իրականացնէ, որ հրաշքի հաւասար է : Մենք ալ այդ ժողո-վուրդի մէկ մասնիկն ենք, ներուժ հա – ւատքը ունինք մեր ձեռնարկին, եւ չենք սխալուիր :

Պէյրութի կեդրոնէն բանալով յոբելե – նական այս հանդիսութիւնները, մամու – լով եւ բեմերէն պարզելով Համազգայինի կրթական, գրական եւ հրատարակչական ծրագիրները, հաշիւ տալով քսանեւհին – գամեայ գործունէութեան մասին կը դի-մենք ձեզ, ու ձեր գլխուն վրայէն հայ գաղթաշխարհին մէջ ցրուած բոլոր Հա – յերուն զօրավիգ կանգնիլ մեր գործին որ ամբողջ հայութեան կըպատկանի, որ ձերն է ամբողջովին, որ կը բաբախէ բոլոր Հա-յերու զարկերակին տրոփիւնով :

Ընկրկում չունինք, որովհետեւ ազգա – յին գոյութեան պայքար մըն է, հարիւ – րաւոր տարիներու մշակութային աւանդ – ներ ժառանգած ենք, որոնք մերը պիտի մնան :

Ոմանք թերեւս հարցնեն, ի՞նչ է ձեր ճեմարանը, կամ հայ դպրոց մը, կամ լե-զուն եւ գրականութիւնը որ այսքան աղ – մուկ կը հանէք : Աշխարհքը լայն, դըպ-րոցները շատ … Միտքս կուգայ Աւետիս Ահարոնեանի Ղեղոյի Արտը :

Զար եւ վաշխառու մարդիկ, խեղճ Ղե-ղոյի շատ պզտիկ միակ արտը կ'ուզեն ձեռքէն առնել տուրքի փոխարէն : Ղեղոն չուզեր տալ :

— Ամէն ինչ առէք, կեանքս ալ առէք, իմ արտը չեմ տայ :

Զարախինդ Ռէսը կը հարցնէ :

— Ղեղօ, քու արտը քանի՞՞ արտավար է, (շատ լաւ գիտնալով որ կէս արտավար է) : Տուր արտդ, կորսուէ, գնա … (Ղե-ղօն, իմ ա՞րտը, հայվան, իմ արտը իմ սրտիս չափ է, իսկ իմ սիրտը հարիւր ար-տավար է :

Ղեղոն հայ ժողովուրդն է որ իր հայրե-նիքը, իր մշակոյթը իր սրտին չափ գիտէ :

Շատ գօլէճներ, լիսէներ եւ համալսա-րաններ կան աշխարհի մէջ, ու մեր ճեմա-րանը անոնց բաղդատմամբ փոքր է, բայց մեր սրտին չափ է, Հայու համար ամէնէն մեծը :

Մշակութային այս անդաստանն է մեր յոյսն ու ապաւէնը : Հոն պիտի ծաղկի մեր լեզուն, պիտի զարգանայ մեր գրականու-թիւնը, հոն պիտի պատրաստուի եւ հա – սակ նետէ մեր մանկավարժը, կրթական գործիչը՝ հոն Ս. Մեսրոպի բարբառը պի-տի լսէ հայ մանուկը եւ կազմէ հայ ըն – տանիքը :

Հայ ժողովուրդի անդաստանն է այդ : Մերն է, մեզի նմանող, մեր ինքնութիւնը պահող : Ամէն հայ բարոյական եւ նիւ – թական հունտ մը պիտի նետէ այդ ան – դաստանին մէջ :

Ու մենք, այդ առեն Դանիէլ Վարուժա-նին պէս կրնանք ըսել, որպէս արդար մշակ .

— Մշակ, ցանէ, յանուն տանդ սեղանին,
Աստղերու պէս, ալիքներու պէս ցանէ,
Ծիտերն ինչ փոյթ թէ հատիկները կա-
րաենի,
Տեղը Աստուած պիտի մարգարիտ սեր –
մանէ …

Հայ ժողովուրդ, քու բարիքդ ցանէ քու կրթական անդաստանին մէջ, վստահ ե – ղիր որ հայ մարգարիտներ պիտի հնձես այդ անդաստանէն :

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԹՈՒՆԱՄՈԼՆԵՐԸ

●

Նախապէս գրած էի թմրեցուցիչնե – րու մասին, սակայն կ'արժէ անգամ մըն ալ անդրադառնալ, որովհետեւ թունա – մոլութիւնը դարձած է ընկերային չարիք մը : Ամէն դասակարգէ մարդիկ, մասնա-բականէն մինչեւ յետին ստահակը մաս կը կազմեն թունամոլներու թշուառ բանա – կին :

Յաճախ, թունամոլներէն շատեր դը – հերն են արդի բարքերուն : Անոնք կ'ուզեն խեղդել սրտի կսկիծ մը, թաղել խղճի ձայն մը, կամ մոռնալ տառապանք մը : Հեռանալ բանականութենէն, թօթափել տաղտկալի կեանքի մը կապանքները ու փոխադրուիլ անիրական, երազային, դիւ-թիչ աշխարհ մը : Հակառակ կառավարու-թեանց խիստ օրէնքներու, ու հսկողու – թեան, այդ անկեալները իրենց մոլու – թիւնը կը յագեցնեն գաղտնի չուկաներու միջոցաւ, ճարուած թմրեցուցիչներով, նոյնպէս կ'օգտագործեն թմրեցուցիչնե – րով պատրաստուած արտօնեալ դեղեր : Այդ ապօրէն առեւտուրը կը վարեն զօրա – ւոր ընկերութիւններ, որոնց մէջ կան եւ սեղանաւորներ, եւ նախկին դիւանագէտ-ներ ու նախարարներ : Այս վերջիններուն առանձնաշնորհեալի հանգամանքը կ'օգ – տագործուի թմրեցուցիչներու փոխա – դրութեան համար :

Ամէն տեսակ հնարքներ ի գործ կը դը-ուին, հսկայական շահեր ապահովելով որոնց գումարը կը հասնի տարեկան հա-րիւրաւոր միլիառ ֆրանքի : 1938ին Փա – րիզի մէջ երեւան հանուեցաւ մաքսանեն – գութեան տարօրինակ ձեւ մը, որուն հե-ղինակը, Պրուքլինի Բարոնին, երրայե – րէն գրուած աղօթագիրքերու մէջ կը տե-ղաւորէր թմրեցուցիչը : Ուրաքանչիւր հատոր կը պարունակէր 160 կրամ հերո – յին :

Հաստատուած իրողութիւն է որ ափիո-նի տարեկան երկու հազար թոնի արտա – դրութեան միայն 500 թոնը կը ծառայէ օրինական սպառումին : Մնացեալը գար – տուղի ճամբաներով կը հարստացնէ օրի – նազանց ու անբարոյական մարդիկը ու մարդկային արդահատելի խլեակներու կը վերածէ ուրիշները :

Գաղափար մը կազմելու համար այդ ապօրէն առեւտուրով ապահոված շահե – րուն մասին տանք քանի մը թիւեր : Մէկ քիլօ ափիոնը Չինաստանի մէջ կը ծախ – ուի 3500 ֆրանքի : Ֆրանսայի մէջ՝ հա – րիւր հազարէն 150 հազար : Իսկ Եգիպտո-սի մէջ՝ 500 հազար ֆրանքի : Հերոյինը, որ մորֆինէն կը պատրաստուի, փոքրա – քանակ կ'արժէ քիլօն մէկէն երկու մի – լիոն ֆրանք : Միայն մէկ քիլօ հերոյինի պատրաստութիւնը կ'ապահովէ 400 հա – զար ֆրանքի շահ մը : Գաղտնի աշխատա-նոցներ կան որոնք պատահական կազմած-ներու միջոցաւ ափիոնը կը վերածեն նախ մորֆինի, եւ ապա այս վերջինէն կը պատրաստեն հերոյինը որ դիւրութիւններ կ'ընծայէ գաղտնի փոխադրութեանց հա-մար : Այդ փոխադրութիւնները կը կա – տարուին նաւով կամ շոգեկառքով : Ինչ – պէս ըսինք, կիրարկուած հնարքները բազմազան են : Յաճախ կ'օգտագործուին ուտեստեղէններու ծրարներ, խմիչքի, իւղի տակառներ, դեղերու տուփեր եւն. : Սակայն ամէնէն հետաքրքրականը ուղտե-րու միջոցաւ կատարուած փոխադրու – թիւնն էր : Այդ սակաւապէտ կենդանիին կլլել կուտային մետաղեայ գլանիկներու մէջ զետեղուած մորֆինը եւ ճամբորդու – թեան վերջաւորութեան կամ կը սպան – նէին կենդանին եւ կամ կը սպասէին որ

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

●

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

★

ԺԴ.— «ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶԱՏԻԿ»

Մէկ շունչով, յանկարծ, կը կտրէր Մի-ջերկրականը ու կ'երթար կը մտնէր իր տունը : Երկար կը դիտէր պարտէզին ծա-ղիկները, յետոյ, անշշուկ, դուռը կը բա-նար ու մէկէն ներս կը մտնէր … :

Ան մերթ կը կառչէր սիրելի դէմքի մը, զոր նոր ճանչցած էր, հոս, «Յուսաբեր»ի մէջ : Այդ դէմքէն կ'երթար ուրիշի մը : Այս իրիկուն իսկ, ճաշէն առաջ տեսած իր նոր դէմքերը, երիտասարդներ, պատանի-ներ, կրակոտ աչքերով, Հայու խորունկ նայուածքներով … :

Ի՞նչ կ'ընէին արդեօք Պալարները, ի՞նչ-պէս էին անցուցած իրենց Ութման իրի – կունը : Նոյն նշանակութիւնը չունի Ու – թումը անոնց համար, ոչ ալ Զատիկը :

Վստահ էի, թէ ոչ մէկ փոփոխութիւն կրած էին անոնք : Ուրիշ օրերու նման օր մըն էր նաեւ այս օրը : Ուրիշ բան է Հայ-կական Զատիկը :

Հապա Մարսե՞լը … : Ըսած էր, թէ իր յոյն բարեկամին հետ պիտի ըլլար : Հա-ւանաբար դեռ կը խօսէին Պղատոնի եւ Յունաստանի հին աստուածներուն մա – սին … : Թերեւս գացած էին Բուրգերուն մօտ : Մարսելը, Գահիրէէն չմեկնած, ան-պայման կ'ուզէր լսել անոնց մեղեդին :

Ինչ տարօրինակ տղայ է այս Մարսելը : Արդէն բացառիկ խառնուածք, մեր ճամ-բայ ելլելէն ի վեր ալ աւելի խորհրդաւոր էր դարձեր : Մտասեւեռում մը ունէր, որ-մէ կարծէք չէր կրնար ազատիլ : Ինկած էր անհուն երազներու գիրկը, որոնք ոչ վերջ ունէին, ոչ մարմին :

Վայրկեանները, ժամերը կը սահէին, ու դեռ բարի թեւերով քունը չէր գար գո-ցելու յոգնած կոպերս :

— Պէտք է քնանալ, պէտք է քնանալ, կը կրկնէի չարունակ ես ինծի, չարաճճի, անհանդիստ տղու մը հետ խօսելու պէս : Վաղը Զատիկ է, եկեղեցի պիտի երթանք, հրաւէր ունինք, կ'աւելցնէի նոյն շեշ – տով :

Բայց անօգուտ : Ճար չկա՛ր, ան չէր ու-զեր մտիկ ընել իմ իմաստուն խրատներս : Ան կ'ուզէր խօսիլ, գեղեցիկ բաներ ըսել, երջանկութեամբ ուռած սրտի մը պէս բացուիլ ուրիշի մը : Կ'ուզէր հրճուիլ, յուզուիլ եւ յուզել :

Ինչ անիմանալի ցանկութիւն էր այս : Մրախճանք էր կուրծքիս տակ, հարսնիք, իսկ սիրտս՝ ուրախ հարսնեւոր, որ երգել կ'ուզէր, պարել կ'ուզէր … :

— Նարդունի՛, Նարդունի՛ …

Հազիւ լսելի մրմունջ մըն էր, շրթունք-ներուս ընդմէջէն :

Մութին մէջ կը ցցուէր անոր լայն, ու-ռած ճակատը : Պատուհանին մէկ ճեղքէն ներս սպրդած ելեկտրական լոյսի կտոր մը ինկած էր ճիշդ իր ճակատին : Ո՞ւր էր ա-նոր միտքը արդեօք այս պահուս … :

Չեմ կրնար բացատրել, թէ մտածում-ներու ինչ զուգորդութեամբ բառ մը, տա-րօրինակ, անսպասելի բառ մը յանկարծ ելաւ եւ ամրօրէն կառչեցաւ մտքիս : Բարձրաձայն սկսայ կրկնել .

— Մուշմուլա՛, մուշմուլա՛ …

Նարդունիի ամէնէն գեղեցիկ գրուածք-ներէն մէկն է «Մուշմուլլա»ն :

Բայց ուրկէ՞ ուր … : Մտաբերեցի իր միւս կտորները,— «Դեղձ կ'ուտեմ», կե – սարին ձօնուած իր հրաշալի տողերը : Ու անմոռանալի վարունգով սալատը … Բայց «Մուշմուլլան» ուրիշ բան էր … :

Ի՞նչ է պատահեր, Աստուած իմ, ի՞նչ է պատահեր ինծի …

— Օ՛, ըսի յանկարծ, մէկու մը պէս, որ կը մտաբերէ ամէնէն էական բանը, զոր անմարօրէն մոռցած էր …

— Հայոց Աստուածը, Հայոց Աստուա-ծը … Ան ըլլալու էր, իր լուսաւոր թեւով հպած թերեւս ճակտիս … թերեւս նստած արդէն մէջս, որովհետեւ աստուածները յաճախ կը գիջանին իջնել ամէնէն խոնարհ տեղերը …

Բայց ինչ հրաշալի բան է եղեր աստ – ուած մը կրել իր հոգիին մէջ : Հիմա կը հասկնամ, թէ ինչպէս մարդիկ աշխարհ – ներ կը գրաւեն, ինչպէս կը ծնին անմահ երգեր՝ բանաստեղծներու աստուածարը – նակ կուրծքերուն տակ … Բոց մը կար, հսկայ խարոյկ մը՝ իմ ալ կուրծքիս տակ : Ան կ'ուզէր պատռել միսերը ու լոյս աշ – խարհ ելլել : Իր մթին դամբանին մէջ յանկարծ արթնցած յարուցեալին կը նը – մանէի, որ կը ճանկռտէ հողը, կ'ուզէ վերցնել քարերը, որոնք կը բանտարկեն զինքը այդ անշնչելի փոսին մէջ :

Ով Նազովրեցի Յիսուս, ամէնէն մեծը մարդերուն, ամէնէն մեծ տառապեալը մարդկութեան, ով Խաչեցեալ Յիսուս՝, կը հասկնամ մեծ խորհուրդը կեանքիդ, հիմա է որ կը հասկնամ մահուանդ եւ Յարութեան խորհուրդը …

— Նարդունի, Նարդունի, եղբայր իմ, արթնցիր, արթնցիր, տես այս վիճակս, բան մը ըսէ դէթ, որ քիչ մը հանդարտի խռովքը սրտիս …

Ան չէր լսեր զիս : Իմ մեծ եղբայրս կը քնանար խորունկ, իր աստուածը գտած մարդու մը խաղաղութեամբ :

Արդեօ՞ք … : Անդո՞րր է հոգին անոր, որ գտած է իր Աստուածը …

Վերջին յստակ մտածումն է այս, զոր ես կը յիշեմ : Մնացածը,, անգիտակից, կէս – քուն, կէս – արթուն վիճակի մը մէջ տեղի ունեցած տարօրինակ ճամբորդու – թիւն մըն է միջոցին ու ժամանակին մէջ :

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(26) (Շար.)

ընական պէտքով արտաքսուին արժէքա–ւոր գլանիկները։ Եգիպտոսի մաքսային սպասարկութիւնը երեւան հանեց այդ գաղտնիքը եւ այնուհետեւ սկսաւ շողա–քննութեան ենթարկել բոլոր ճամբորդող ուղտերը ։

Անշուշտ, երկրէ երկիր թմրեցուցիչնե–րու տեսակը կը տարբերի։ Ծայր. Արե–ւելքի եւ մասնաւորապէս Չինաստանի մէջ ափիոնի գործածութիւնն է որ ընդհան–րացած է։ Իսկ ափիոն չարտադրող եր–կիրներու մէջ մորֆինը կամ հերոյինը ի պատուի է։ Քոքայինը եւս առաջին աշ–խարհամարտէն ետք բաւական չարիքներ գործեց իբրեւ քթախոտ գործածուելով ։ 1924ին քոքայինամոլներու թիւն էր Փա–րիզի մէջ՝ ութսուն հազար, Պոլիվիոյ մէջ տարեկան կը սպառին քսան թոն քոքայի–նի տերեւներ։ Այդ երկրին մէջ, ինչպէս Քոլոմպիոյ եւ Փերուի մէջ,քոքայինի տե–րեւներ ծամելը ազգային աղէտի մը կեր–պարանքը ստացած է։ Որովհետեւ տեղա–ցի Հնդիկը իր նիւթական հասոյթին 1/4ը կը մսխէ այդ մոլութեան։ Հաշիշը որ հնդկական կանեփէն կը ստացուի, իր կարգին չարիքի աղբիւր մը դարձած է ։ Երկրորդ աշխարհամարտէն ետք անոր գործածութիւնը դարձեալ նոր թափ ստա–ցաւ եւ այժմ կը հաշուէ երկու հարիւր միլիոն մոլիներ։ Անոնց մեծադոյն համ–րանքը կը ներկայացնեն Ամերիկայի Սե–ւամորթներն ու հիւսիսային Ափրիկէի ցե–ղերը։ Այս վերջինները Ֆրանսայի մէջ տարածեցին հաշիշին գործածութիւնը ։ Եւ նոյնիսկ կանեփի գաղտնի մշակու–թեան վայրեր երեւան հանուեցան երեք նահանգներու մէջ թմրեցուցիչներու յա–տուկ սպասարկութեանց կողմէ, որոնք գրաւեցին մօտ երեք թոն թմրեցուցիչ ։ Այս թիւը տասնով պէտք է բազմապատ–կել բուն քանակը ունենալու համար։ Դժ–բախտաբար Հայու անուններ ալ խառ–նուեցան այդ անպատուաբեր գործին մէջ, ինչպէս գրեցին օրուան թերթերը ։

Թմրեցուցիչներու հետեւած ուղին յայտնի է իշխանութեանց։ Եուկոսլա–ւիոյ, Թուրքիոյ եւ Իրանի արտադրու–թիւնները կ'ուղղուին դէպի Մարսէյլ կամ Թրիէսթէ։ Այս նաւահանգիստներէն ալ դէպի Ամերիկա կամ Եգիպտոս։ Ծայր. Արեւելքի մէջ Հոնկ Քոնկը կեդրոն մըն է մերձակայ երկիրներու ափիոնի արտա–դրութեան ։

Միացեալ Նահանգներուն մէջ թունա–մոլներու թիւը հետզհետէ կ'աճի, մինչ–դեռ Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Իտալիոյ մէջ ընդհակառակն նուազում մը կը ցուցնէ, իբրեւ հետեւանք թմրեցուցիչներու տա–րապայման սղութեան,խիստ միջոցներուն ու սահմանուած պատիժներուն։ Միջազ–գային գետնի վրայ եւս գործակցութիւն մը հաստատուած է 39 երկիրներու միջեւ։ Ոստիկանութիւն, ոստիկան գինուորներ, մաքսային պաշտօնեաներ ու յատուկ գունդեր գործի լծուած են, մարդկային այդ չարիքը սահմանափակելու համար ։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՕՅԱՃԵԱՆ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԳՐԱՃԱՆԱՁՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

★

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ) — Նոյեմբեր 13ին, ժամը 21·30ին, Հայկական Տան մէջ տեղի ունեցաւ Հայ Մշակութային Միութեան սարքած դասախօսութիւնը։ Բժ. Օր. Ա–նահիտ Քէհեաեան, մասնագէտ՝ մանուկ–ներու հիւանդութեանց, ներկայացուց գրամեկնութիւնը (կրաֆոլոժի) իբրեւ գիտութիւն։ Երիտասարդ բժշկուհին որ լիջօրէն պատրաստուած մասնագէտ մըն է այս ճիւղին մէջ ալ, պարզեց գրամեկնու–թեան ելեւէջները, սկսելով Արիստոտէլ–եան շրջանէն, անոր տարածումը դա–րաշրջանէ դարաշրջան։ Գրամեկնութիւ–նը, ըսաւ, հմայած է Կէօթէի եւ Լայպնի–ցի նման հանճարեղ միտքեր, աշխարհա–հռչակ գիտնականներ եւ բժիշկներ, ո–րոնց կարգին Լաւաթեր եւ Մուրրի ։

Գրամեկնութիւնը, գիտութիւնն է ան–հատներու խառնուածքին եւ նկարագրին ճանաչման։ Ներկայիս մեծ յարգ կը վա–յելէ Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Գերմանիոյ եւ այլ երկիրներու մէջ։ Անոնք այդ ճիւղին նուիրած են կաճառներ, որոնց մէջ տեղի կ'ունենան պարբերական համագումար–ներ։ Այս առթիւ կատարուած ուսումնա–սիրութիւնները կը նպաստեն նաեւ բազ–մաթիւ հիւանդութեանց ախտաճանաչ–ման ։

Համակրելի բժշկուհին, խօսեցաւ շուրջ քառասուն վայրկեան, ընտիր եւ հմայիչ հայերէնով մը, որ պատիւ կը բերէ մեր ե–րիտասարդ սերունդին ։

Դասախօսութենէն ետք շատ մը հար–ցումներ եղան, որոնց պատաս–խանեց իտալերէն, ի յարգանս տեղացի հիւրերու։ Իր պատասխանները միշտ յըս–տակ էին, թելադրիչ եւ ամբողջական, մանաւանդ որ հարցասէրները մեծ մասով բժիշկներ էին։

Հայկ. Տան մայր սրահը ծայրէ ի ծայր լեցուն էր բազմութեամբ, ինչ որ յուսա–դրիչ է։ Դասախօսութիւնը վերջացաւ ջերմ ծափերու մէջ։

Մշակութային Միութեան վարչութիւ–նը բանախօս օրիորդին նուիրեց մեր բա–նաստեղծական գրականութիւնը պանծա–ցնող գեղեցիկ հատոր մը։

Ա.Ս.

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ — Այս տարի եւս Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն կազմակերպած էր գեղեցիկ հանդէս մը Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ։ Կիրակի 7 Նոյեմբեր ։ Հաւատաւոր բազմութիւն մը լեցուցած էր Սէն Լուի սրահը ։

Հանդէսին բացումը կատարեցին Ֆ. Կ. Խաչի սանուհիները «Մշակ բանուոր»ով որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս։ Յետոյ Խումբը երգեց «Իմ հեռաւոր հայրենիք» երգը։ Արտասանութիւններէ եւ երգերէ ետք, օրուան նախագահը Պ. Կ. Տէրմոյ–եան բացատրելով տօնակատարութեան ի–մաստը, պարզեց Դաշնակցութեան դերը մարտական ճակատէն մինչեւ մշակոյթի անդաստանը ։

Օրուան բանախօսը, ընկեր Յ. Պալիկ–եան յստակօրէն բացատրեց Դաշնակցու–թեան գործունէութիւնը։ «Դաշնակցու–թիւնը արթնցուց ազգային ոգին ազատ ապրելու բնազդը, կազմակերպեց բազմա–թիւ հերոսամարտներ, տուաւ սքանչելի հերոսներ որոնք ապրեցան նետուեցան մահ կամ ազատութիւն նշանաբանով ։ Դուք շատերդ կը յիշէք թէ եւրոպական պետութիւնները սկսած էին միջամտել, նոյնիսկ քննիչներ ղրկած էին Թուրքիա Հայ ժողովուրդին վիճակը բարելաւելու համար։ Դժբախտաբար շուտ վրայ հա–սաւ առաջին մեծ պատերազմը ամէն ինչ տակն ու վրայ ընելով։ Այսօր նորէն Դաշ–նակցութիւնն է մեր դատին ջերմ պաշտ–պանը ։Երբեք յուսահատած չենք եւ պիտի շարունակենք մեր պայքարը մինչեւ որ ի–րականանայ ազատ եւ միացեալ անկախ Հայաստանի գաղափարը»։

Ընկեր Յ. Արապեանի ղեկավարու–թեամբ ներկայացուեցաւ գեղեցիկ պատ–կեր մը, «Վրէժի ոգին»։Դերակատարները ջերմապէս գնահատուեցան։ Հանդէսը փակուեցաւ «Յառաջ Նահատակ»ով։ Եւ բազմութիւնը հեռացաւ խոր տպաւորու–թեամբ ։

ԳԱՐՈՒՆԻ

« ԽԱՉԻՆ ՃԱՄԲԱՆ »

Խումբ մը բարեկամներ Բչ. օր Թէ–յասեղեան մը սարքած էին Գեղամ Աճէմ–եանի ճաշարանը, երիտասարդ գրող Ծա–տուր Պէրպէրեանի առաջին գրքին հրա–տարակութեան առթիւ։

Կը նախագահէր Մկրտիչ Պարսամեան, որ գրքին յառաջաբանն ալ գրած է։ Քանի մը տեղեկութիւններ հաղորդելէ ետք, խօսքը տուաւ Շ. Նարդունիին որ պիտի ներկայացնէր հեղինակը։ Մեր աշխատա–կիցը բացատրեց թէ գրական աշխատանք–ները վերլուծելու տեսն հարկ է քննու–թեան առնել զանոնք ըստ ձեւի եւ ըստ բո–վանդակութեան ։

Ըստ բովանդակութեան գրական աշխա–տանքներ կան վաւերագրական եւ վկա–յաբանական։ Ծ. Պէրպէրեանի գործը վը–կայաբանական գրականութիւն է։ Գալով ձեւին կը քալէ ժողովուրդին առօրեայ ըն–թերցանութեան ճամբով։ Այստեղ Նար–դունի կանգ առաւ բարձր գրականութեան եւ միջակ գրականութեան վէճին մասին, օրինակներ յիշելով ։

Ներկաներէն խօսք առին Պ.Պ. Շ. Մի–սաքեան, Յ. Տէր Յակոբեան, Վ. Մե–լիքեան, Մ. Գույումճեան, Զիթունի, Բալուեան, Մեսումենց, պարզելով «Խա–չին ճամբան» գրքին բնորոշ գիծերը։ Այս առթիւ չեշտուեցաւ իր կապը «Յառաջ»ի հետ։Արամ Պետրոսեան կարդաց քանի մը էջ՝ յատկապէս ընտրուած գլուխէ մը ։

Ամէնէն ետք խօսեցաւ Ծատուր Պէր–պէրեան որ շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք ըսաւ թէ իրենք եօթը որբ ընկերներ էին միեւնոյն դասն ճակատագրին են–թարկուած եւ մէկը միւսին վրայ պարտք դրած էր որ ո՛վ որ ողջ մնա՛յ գրի առնէր եւ հրատարակէր իր տեսածները ։ Օր. Շաքէ Պէնկեան երգեց երկու երգեր իր մե–լանոյշ ձայնով ։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Մարթեկոյի դպրոցն ալ մեծ դժուարութեամբ կ'ապահովէ իր ե–լեւմուտքը։

Երկու ծաղկոցներու միացումէն ետք, (1952) մեր դպրոցը այսօր թեւակոխած է Գ. տարին (1954 – 1955ի շրջան)։ Ինչպէս ամէն տարի այս տարի ալ լուրջ դժուա–րութիւններու առջեւ կը գտնուի, 110 հա–զարի տարեկան ելեւմուտքը ապահովելու համար։ Անցեալ շրջանէն տասնըհինգ հա–զար ֆրանք ալ պակաս է, խնայողու–թեանց շնորհիւ ։

Ձենք ուրանար, թաղեցիները գրեթէ անխտիր մասնակցած են դպրոցին ի նը–պաստ բացուած հանգանակութեանց, բայց անոնք 90 առ հարիւր բանուոր են եւ այժմ հազիւ վաթսուն հազարի կարելի եղած է հասցնել հանգանակութեան գու–մարը։ Այնպէս որ, հիմա դեռ յիսուն հա–զարի բաց մը կայ։ Խնամակալութիւնը լուրջ մտմտուքի մէջ է այդ գումարը ճարելու համար ։

Ամէն տարի քաղաքի մեր ազգասէր հայ–րենակիցներուն ալ դիմելով, կարելի ե–ղած էր ելեւմուտքը ապահովել։ Անշուշտ կարելի է նոր դիմումներ կատարել ։

Մեր դպրոցը՝ 1952 – 1953ի շրջանին, ունեցած է 42 աշակերտներու արձանա–գրութիւն, իսկ յաճախած են 38 հոգի մի–այն։ 1953 – 1954ի շրջանին եղած է 35 արձանագրութիւն, եւ երեսուն յաճա–խող։ Իսկ այս տարի արձանագրուած են քառասուն, որոնց 36ը կը յաճախեն ար–դէն։ Այս ելեւէջի՝ պատճառը այն է որ, մեր արուարձանէն քաղաքի լիսէները գա–ցող տղաք, յաճախ հինգշաբթի օրերն ալ դաս կը սերտեն, որով կը դժկամակին հայերէնի դասընթացքին հետեւիլ։ Ասոնց թիւը հինգ վեցը չանցնիր սակայն ։ Միւս կողմէ, կան ծնողներ որ թոյլ են, իսկ ուրիշներ չեն կրնար խօսք հասկցնել ի–րենց զաւակներուն։

Այս տարի կը խորհուի, յատուկ նա–մակներով օժանդակութիւն խնդրել, Հայր. Միութիւններէն, որոնց շատերը վարակուած են տեղական հայրենասիրու–թեամբ ։

Թաղեցի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Ան ցոյց կուտայ Հայի նոր հոգեփոխու–թիւնը։ Ուրեմն, սարկութեան շղթաները ջարդւում են։ Հայի հրացանի ձայնը մի օր լսւում է Վանում, միւս օրը՝ Ախլա–թում, եւ դղրդում են Մշոյ Դաշտն ու Սաս–նոյ անառիկ լեռները։ Սերոբը, այդ երկ–նասլաց արծիւը, Նէմրութի գագաթում պարզել է ազատամբութեան դրօշը ։

Այս լուրերը հոգու փրկութեան բալա–սաններ էին եւ մեզ չափազանց ոգեւորե–ցին։ Նամակի վերջին մի քանի բառերը, այնպէս գեղեցիկ հնչեցին, որ աշխարհի ոսկիները եթէ հաւաքէին մի տեղ եւ մի զանգակ շինէին, այդքան գեղեցիկ պիտի չհնչէր, քան սա նախադասութիւնը. «Սե–րոբը զուցէ գայ Եալթա ։

Աճապարեցինք մի քանի դաւաթ պար–պել եւ «կեցցէ Դաշնակցութիւնը » գոչել։

Նատոյի, իմ անբաժան ընկերի հետ, մեր գրոց – բրոցի մօտը գնացինք՝ հաս–կնալու համար, թէ քանի՞ օրէն կրնան հասնիլ հոս եւ թէ այդ մի քանի օրերը ի՞նչպէս պիտի անցընէինք։ Որովհետեւ այլեւս գործի չէինք նայում ։

Սասնոյ ազատամբութեան մասին լը–սելուց յետոյ ,մեզ համար կեանքը սար–սափելի կերպով ձանձրալի դարձաւ ։ Գալուստի եւ ուրիշ երկու ընկերներու հետ ճանապարհի հեռաւորութեան մասին հաշուի նստանք ։

Ըստ մեր հաշուին, Սերոբը 45 օրէն պի–տի հասնէր Եալթա ։

Երկար խորհելէ յետոյ, Նատոյին եւ Գալուստին հետ որոշեցինք առժամանակ–եայ կերպով հեռանալ Եալթայից եւ գնալ անտառները, մի ժամանակ թափառել հոն եւ, եթէ կարելի է, մի քիչ էլ զինավար–ժութիւն սովորել ։

Եւ մի գիշեր երեք հոգիով քաղաքէն հե–ռացանք ։ Գիտէինք, որ անտառներու մէջ թափառելն ունէր իր անպատեհութիւն–ները։ Մի օր անօթի, մի օր ծարաւ, աղտի եւ անմաքրութեան մէջ, անճանաչելի պի–տի դառնայինք։ Բայց չէ՞ որ ապագայ ֆէտայիներ էինք։ Մենք մեզ այժմէն պէտք էր վարժեցնէինք ամէն զրկանքի ։

Հաւատալով որ մեր սրածը միայն Հայ–րենիքին ծառայելու նպատակով էր, մենք մեզ կամաւոր փախստական արինք։ Եւ աչքերնիս առինք մինչեւ անգամ ռուսա–կան բանտն ու աքսորը ։

Այդ օրերին կարդում էինք Խաչատուր Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի»ն եւ Րաֆ–ֆիի «Կայծեր»ը։ Երկու գրքերի մէջ էլ տեսնում էինք, թէ ինչպէս հայ հերոս–ները իրենց բնակարանները հաստատում էին աւերակների, վանքերի, անտառների մէջ։ Եւ ահա այդ բարի նախանձից դըր–դուած՝ այդ ուղին բռնեցինք ։

Ընթերցողներ, չզարմանաք մեր այս ընթացքի վրայ։ Մենք հայրենի սիրով ուղղակի արբեցած էինք։ Իսկ արբած մարդը կ'ուզէ բռնել նոյնիսկ կրակը, հոգ չէ թէ իր մատները այրին ։

Մեր այս ելոյթով, երբեք նպատակ չու–նէինք թալան կամ կողոպուտ անելու ։ Կ'ուզէինք միայն թափառիլ եւ մարզանք անել, որպէսզի, երբ Սերոբը գայ Դա–նիէլի հետ, անմիջապէս ներկայանայինք անոր եւ ասէինք ․

« Պարոն խմբապետ, մենք վարժուած եւ փորձուած զինուորներ ենք։ Ամէն զը–կանք տեսել ենք մեր կեանքի մէջ։ Դուրսը բացօթեայ պառկիլ, բոպիկ պտտիլ, անօ–թի, սոված թափառիլ, — այդ բոլորը մեր անցուցած կեանքի մէջ տեսել ենք ։ Այժմ վարժուած ենք, եւ եկել ենք, որ դու մեզ ընդունիս քո հերոսական խմբի մէջ» ։

Մեր որոշումը կատարեցինք եւ մի գի–շեր անյայտացանք։ Հետերնիս տարինք երեք բերդան հրացաններ եւ մեր ուժե–րուն ներած չափով առատ փամփուշտներ եւ մի քանի օրուան համար ալ պաշար ։

Սարերի վրայ, անտառների մէջ թափա–ռում էինք, այս լեռից այն լեռը անցնում եւ գիշերները մի ժայռի խորշում պառ–կում։ Ի հարկէ, մեզանից մէկին միշտ պահապան էինք դնում եւ որոշեալ ժամին նախկին պահապանը փոխում ։

Այս թափառումներու շնորհիւ, ծանօ–թացանք Սեւաստոպոլի, Պաղչասէրայի և Սիմֆերոպոլի շրջաններին։ Ալուշկա կոչ–ուած եւ քաղաքից երկու ժամ հեռաւո–րութեան վրայ դէպի Պաղչա–Սէրայ եր–կարող մի լայն եւ ընդարձակ անտառ գտանք, ուր սկսանք զինավարժութիւն անել, երբեմն էլ հրացան կրակել՝ խոր–հելով որ մեր հրացանների ձայները ոչ ոք կը լսէ։

Հետեւեալ օրը լուսաբացին, մեր պա–հապանը, որ Նատոն էր, լուր տուեց որ պաշարուած ենք։ Առաջարկած էին անձ–նատուր լինել։ Մեր գրոց–բրոցը, որ լաւ ռուսերէն գիտէր, անմիջապէս մէկ կողմ դրաւ զէնք ու փամփուշտ եւ աճապարեց բանակցելու մեզ պաշարողների հետ։

Զգիտեմ, ընթերցող, բախտ ասեմ, թէ Աստուծոյ մատը, մեզ շրջապատողները, որոնք ռուս անտառապահներ էին, մեզ ծանօթ եղան։ Երբ արքունական ճանա–պարհ էր շինւում, մենք էլ որպէս մշակ բանուոր, հոն աշխատում էինք։ Այդ ան–տառապահների հետ բաւական ժամանակ անցուցել էինք եւ իրար հիւրասիրել։

Երբ մեր գրոց–բրոցը բանակցութեան է մտնում, նրանք պահանջում են, որ ես եւ Նատոն էլ ներկայանանք։

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

Այս երկրորդ յայտարարութիւնն է որ կը հաղորդուի օտար մամուլին, զօր. Նեկիպի դէմ, թէեւ կառավարութիւնը դեռ հրապարակաւ բանաձեւած չէ իր մեղադրանքը երկրին համար :

× Առջի օր Գահիրէ հասան անգլիացի ծովակալ Մաունթպէթըն եւ Սուտանի փոխ-վարչապետը, տեսակցելու համար Եգիպտոսի վարչապետին եւ սպարապետին հետ: Սուտանի վարչապետին կ'ընկերանայ մասնաւոր պատուիրակութիւն մը, բարեխօսելու համար ի նպաստ զօր. Նեկիպի :

×Աղեքսանդրիոյ մահափորձին դատավարութեան ատեն, Իսլամ Եղբայրութեան գերագոյն առաջնորդը, Հասան Հոտէյպի, մերժեց որեւէ պատասխանատուութիւն գնդ. Նասըրի դէմ սարքուած մահափորձին մէջ: Ըստ թէ ինք միշտ հակառակ եղած է գաղտնի բջիջներու կողմէ գործուած ոճիրներու: Մահափորձէն ի վեր ձերբակալուած են 1100 Իսլամ Եղբայրներ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը կը շարունակէ զինուորական գործողութիւններ կատարել, զինաթափ ընելու համար Կաշկայ ցեղախումբը որ կ'աջակցէր Տոքթ. Մոսատեղի: Քանի մը ցեղապետներ Շիրազ գացած են, իրենց զէնքերը յանձնելու համար: Երկու օդանաւեր թռուցիկներ ձգեցին լեռներու մէջ, հրաւիրելով ըմբոստ ցեղերը որ հպատակին կառավարութեան հրամաններուն :

ԹԱՆՁՐ ՄՇՈՒՇ ՄԸ տարածուած է Լոնտոնի, Պերլինի եւ ուրիշ քաղաքներու վրայ: Առջի օր Փարիզի մէջ ալ մշուշը մեծ վնասներ պատճառեց, մասնաւորապէս խանգարելով օդանաւային երթեւեկը: Ձիւն կը տեղայ Կեդր. Ֆրանսայի մէջ: Օդը ցրտած է ամէն տեղ, սկսելով Փարիզէն :

ԿԱԹԻՆ ԳԻՆԸ երկու ֆրանք բարձրացած է երէկուընէ ի վեր :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

« LA PASSION DE LA CILICIE »
PAUL DU VEOU
Edition Geuthner - Paris
Երկրորդ տպագրութիւն
Նոր յառաջաբանով, վերամշակուած
ՆՈՐ ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ, ԵՒ ՆՈՐ ՔԱՐՏԷՍՆԵՐՈՎ
ԱՄԷՆ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՊԱՐՏԱՒՈՐ Է ՈՒՆԵՆԱԼ ԱՅՍ ԳԻՐՔԸ

Աճապարեցէք գնել: Տպուած է սակաւաթիւ օրինակներով: 450 էջ, բազմաթիւ պատմական փաստաթուղթեր :

Գին 980 ֆրանք :
Կեդրոնատեղի՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱԴԱՄԵԱՆ,
55 ռիւ Շաթօտէօն, Փարիզ (9)
Կը գտնուի նաեւ «Յառաջ»ի մօտ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Յակոբ Ալիքեան եւ ընկերները կը ծանուցանեն թէ վաղը, կիրակի առաւօտ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ողբացեալ ԳԱՐԵԳԻՆ ՍԱՐԳԻՍԲԷԿԵԱՆԻ եւ նորոգ հանգուցեալ ԱՐՏԱԽԱԶԴ ԱԶԻԶԵԱՆԻ համար (մեռած՝ Մ. Նահանգներուն մէջ) :

×

Մարսիլիոյ հայ կաթողիկէ առաջնորդարանը կը ծանուցանէ թէ հանգստեան Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Հայ Կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ, հանգուցեալ Անտոն Պահապան եպիսկոպոսի համար:

Այս առթիւ տեղի պիտի ունենայ նաեւ բացումը անոր յուշատախտակին, նուիրուած Մարսիլիոյ Հայ Կաթողիկէ հաւատացեալներու կողմէ :

ԾԱԽՈՒ Է

Փարիզէն 10 վայրկեան հեռու արուարձանի մը մէջ տուն մը բոլոր յարմարութիւններով, բաղնիք, կեդր. ջերմութիւն, պատշգամ, չորս սենեակներով, տակը խանութ մը եւ նկուղ (քավ), փոքր պարտէզով մը, անմիջապէս տրամադրելի :

Դիմել Պ. Ա. Սրապեանի 3 ռիւ Լիէօբնան Բռաւլ Պաքանի, Մէօտօն (Սէն է Օւազ) :

Հաղորդակց. Միջոց.— Մէրի տ'Իսիէն օթօպիւս 190 եւ 160, իջնել Օփիթալ Փէրսի :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Պանեէօ Բաշանի «Արծիւ» ենթակոմիտէն կը տօնէ ընկերահամակրական խնջոյքով մը, Նոյեմբեր 21ին կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ 11, Սալ Միքէ, 67 Ավընիւ Ժան Ժօռէս, Բաշան :

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ
Կը նուագէ Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ :

Հաղորդակցութեան միջոց.— Մէթրօ Լինեը տը Սօ, իջնել Սթասիօն Պանեէօ, օթօպիւս 188, Փորթ տ'Օրլէան, իջնել Սիթէ Ժարտէն :

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ
Նոյեմբեր 28ին
Պատուակալ նախագահութեամբ՝
EDOUARD DEPREUXի
Սէնի երեսփոխան՝
Նախագահութեամբ՝
ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԻ
Կը խօսին ընկերներ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԽՈՐԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ
28 Նոյեմբեր, Շաբաթ :

ԼԱ ՍԻՕԹԱ
Հ. Յ. Դ. խումբը ընկերահամակրական խնջոյք մը սարքած է Նոյեմբեր 28ին, «Ժան Ժօռէս» սրճարանին մէջ:

ԱՎԻՆԵՈՆ.— Ընկերահամակրական խնջոյք, Դեկտեմբեր չորսին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎՐԴ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի առաւօտ Շաւիլի մատրան մէջ պատարագ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Կոմիտաս վարդապետի խնկելի յիշատակին :

Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին հոգեւոր, Փարիզէն հրաւիրուած դպիրներու կողմէ: Հոգարարձութիւնս ջերմօրէն կը հրաւիրէ Շաւիլի ժողովուրդը ներկայ ըլլալու այս հանդիսաւոր արարողութեան :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին կողմէ, ի նպաստ Օգափոխութեան կայանի տան :

Այս կիրակի ժամը 15ին, Սեւրի Մուրատեան վարժարանի Թատերասրահին մէջ,

26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)
տը Սէվր:

Կը նախագահէ ընկերուհի ՍԱԹ. ՏԷՐ ԴԱՒԹԵԱՆ:

Կը խօսի ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ:

Պ. Գրիգոր Վահան կը ներկայացնէ իր ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ (քաղուած Մոլիէռի մէկ թատերախաղէն), մասնակցութեամբ փարիզահայ կարող ուժերու :

Կ'երգեն Շաւիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդէն Օր. Աստղիկ Քէօսէեան, Օր. Սրբուհի Եղիազարեան եւ Պ. Խորէն Մինասեան:

Կը մասնակցին՝ Տիկին Զուարթ Տնկոյեան, Օր. Հ. Շահինեան, Պ. Պ. Յակոբ Լաթիֆեան, Ն. Մարգարեան, Հ. Պշտիկեան, Ժագ Սթէֆանօ, Գ. Վահան:

Նշանախօսութեան տեսարանին՝ հայկական պարեր, երգեր եւ խրախճանք, ընկերակցութեամբ Թառիստ Սէյրանի :

Մուտք 200 ֆրանք :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ Շրջ. Ազգ. վարչութեան ի նպաստ եկեղեցւոյ եւ դպրոցի շինութեան: Կազմակերպութեամբ Դերասան ԹՐԱԳՕՇի, մասնակցութեամբ Լիոնի եւ Տէսինի լաւագոյն ուժերու :

Դերասան ԹՐԱԳՕՇ կը կատարէ ծաղրածու Պուղիի դերը :

Այս երկուշաբթի 22 Նոյ., ժամը 20·30ին, Սինէ Փաքսի շքեղ սրահին մէջ, 127, ռիւ Պուալօ (մեզի ծանօթ նախկին Էմիլ Զօլա սրահը):

Կը ներկայացուի Ա. Աբէլեանի
ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԱՅՑ՝ ՓԷՐԼԱՇԷԶԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

Ողբացեալ ընկերներ Ախարոնեանի, Անդրանիկի, Ռուբէնի, Խատիսեանի եւ Ազգ. գործիչ Գ. Օտեանի շիրիմներուն :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին: Հաւաքավայր Կամպէթայի դրան մօտ:

Այցէն վերջ ժամը 4էն 6, Թէյասեղան, ԽՏԻՒ ճաշարանի վերնայարկը, Փլաս տը Կամպէթա, ուր պիտի արտասանուին յարգանքի խօսքեր: Կը հրաւիրուին ընկերները եւ համակիրները :

Ծախքերու մասնակցութիւն 150 ֆր.:

ԸՆԿԵՐՈՋ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ընկեր Շաւարշ Տէր-Պարսամեանի մահուան Գ. տարելիցի առթիւ, Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի խումբը այս կիրակի այց մը սարքած է դէպի գերեզման: Կը խնդրուի ընկերները եւ ընկերուհիներէ եւ իր յիշատակը յարգողներէ ներկայ ըլլալ ժամը 11ին Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին :

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԻԼՄՈՄՊԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Ընծայման Տօնին առթիւ երեկոյեան ժամը վեցին ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Սէն Լուիի եկեղեցիին մէջ: (13 Փլաս տը լա Ռէփիւպլիք):— Ս. Խաչի ժողովրդապետութիւն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. Օր. Ք. Նիկողոսեանի ձեռամբ,— Օր. Սիրվարդ Յովհաննէսեանի եւ Պ. Ստեփան Ռուբէնեանի նշանախօսութեան առթիւ, Պ. Յ. Նիկողոսեանէ հինգ հազար ֆրանք, Պ. Համազասպ Յովհաննէսեանէ հազար ֆրանք, Պ. Սերովբէ Բարսեղեանէ հազար ֆրանք :

×

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Վիէնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Հայ Կամ. Մարտիկներու Միութեան կողմէ 2000 ֆրանք: Նոյնպէս հազար ֆրանք ընկերուհի Տիկին Այանեանէ, ի նպաստ օգափոխութեան կայանի նորոգութեան :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. կոմիտէն իր շրջանի բոլոր կոմիտէներու, ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ, ժամը 9ին «Ահարոնեան ակումբը»: Բոլոր վարչութիւններու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 20·30ին, դպրոցին սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Բաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս երեքշաբթի ժամը 21ին, ընկերուհի Փափազեանի բնակարանը: Օրակարգ՝ պարահանդէսի կազմակերպում :

ՎԱՍՊ. ՀԱՅՐ. Միութեան քառամեայ ընդհ. ժողովը, ուրբաթ 26 Նոյ. ժամը ճիշդ 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

ՄԷԶՕՆ ՏԷ Ձ'ԷՆԹԷԼԷՔԹԻՒԷԼԻ նախաձեռնութեամբ եւ ակադեմական Ֆէռնան Կոէկի նախագահութեամբ, Թ. Գառնիկ Ֆրանսերէն դասախօսութիւն մը կուտայ ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ մասին, այս երեքշաբթի ժամը 21ին, Լ'Օմ Նուվօի սրահին մէջ, Փլաս Սէն Սիւլփիս: Մուտքը ազատ :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ յանձնախումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 5ին, Ազգ. Տուն: Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կասվարենց» մասնաճիւղին, կիրակի, 21 Նոյեմբեր ժամը 16էն 24: Սալ Կալմանի մէջ (Առնուվիլ) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ համբաւաւոր նուագախումբ :

Հաղորդակց. միջոցներ.— Շոգեկառք Կառ տիւ Նորէն ժամը 14·40ին, օթօպիւս Փորթ տը լա Շափէլէն թիւ 268:

ՏԻԿԻՆ Հ. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

վերսկսած է հայերէնի եւ ռուսերէնի, ինչպէս նաեւ հայկական պարերու դասերը :

Դիմել՝ 10, Passage du Bois, Paris (19)
Tél. POR. 02 - 87

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՆՈՅ. 21ԻՆ ԺԱՄԸ 17ԷՆ 24
GRAND HOTELի շքեղ սրահներուն մէջ

Նախագահութեամբ ԱՄԻՐԱԼ ՊԵՐԱՆԺԷԻ եւ իր տիկնոջ:

ԻՕՇԿԱ ՆԷՄԷԹ եւ իր ծանօթ նուագախումբը :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Ճոխ վիճակախաղ, արժէքաւոր առարկաներով եւ լուացքի մեքենայ մը (նուէր Պ. ՎԻԶԷՆԻ):

Եթէ կ'ուզէք օդանաւային ձրի ճամբորդութիւն մը կատարել դէպի Նիս, փութացէք այս ցերեկոյթին նախապէս ապահովեցէք ձեր սեղանները՝

Tél. TRO. 44-38

ԴՈՒՔ ԱԼ ՕԳՆԱԾ Կ'ԸԼԼԱՔ

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

ԳՆԵԼՈՎ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂԻ (ԹՈՄՊՈԼԱ) ՏՈՄՍԵՐԸ, ՈՐՔԱՆ ՇԱՏ ԵՒ ՇՈՒՏ, ԱՅՆՔԱՆ ԼԱՒ :

ՀԱՏԸ 100 ՖՐԱՆՔ — ՏԱՍՆՈՑ ՏՐՑԱԿԸ 1000 ՖՐԱՆՔ

50.000 ՏՈՄՍԵՐԷՆ ՄԷԿԸ ՊԻՏԻ ՇԱՀԻ ՆՈՐ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ ՄԸ (ՖՐԵԿԱԹ)

Տոմսերը կրնաք ստանալ ՅԱՌԱՋԷՆ, եկեղեցիէն, գրատուններէն, հայ նպարավաճառներէն եւ Պ. Ն. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԷՆ.
14, Rue Pochambeau, Paris (9)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 21 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
DIMANCHE 21 NOVEMBRE 1954

20ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 7527 30e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2938

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«LA PASSION DE LA CILICIE»

•

Փառաւոր յիշատակարան մը, կուռ բովանդակութեամբ եւ ընտիր տպագրութեամբ: Կէս առ կէս վաւերագիր:

Մեր քաջարի բարեկամը, Փոլ տիւ Վէու, վերամշակելով, ճոխացնելով եւ նոր տպագրութեամբ հրապարակ հանելով այս գիրքը, անփոխարինելի ծառայութիւն մը կը մատուցանէ հայ ժողովուրդին եւ բոլոր հալածական ազգերուն:

Ըմբոստ եւ արու աղաղակ մըն է այս վկայարանը, յանուն Արդարութեան, որ չի խափանուիր, որքան ալ աշխարհը ապականած եւ մարդիկ լրբացած ըլլան:

Իր յառաջաբանին մէջ, մեր կորովի բարեկամը կը բացատրէ թէ ինչու հրապարակ հանած է այս գիրքը:

Յիշելով մղուած կռիւները եւ կատարուած աշխատանքները, կը յայտարարէ բարձրաձայն.

— «Բայց վերջապէս օրինական Ֆրանսան յաղթեց մեզի: Ինչպէս որ ձեռնթափ եղած էր Կիլիկիայէն, Հայաստանէն եւ Քիւրտիստանէն ետք, Սանճաքէն ալ ձեռնթափ եղաւ, Կիլիկիայէն ետք: Արդ, ինչո՞ւ վերհրատարակել այս հինցած գիրքը, երբ քանի քանէն անցած, ամէն ինչ վերջացած է:

Որովհետեւ դեռ ամէն բան վերջացած չէ»:

Գիրքը առաջին անգամ գրուած է 1936-ին եւ հրատարակուած՝ 1938ին: Այն ատեն բոլոր օրինակները սպառեցան:

Հատորը կը ներկայացնէր «Կիլիկիոյ Խաչելութիւնը» ամէնէն եղերական եւ վաւերական մանրամասնութիւններով:

Դեռ ամէն բան կորսուած չէր եւ մարդիկ որոշ յոյսեր կը սնուցանէին, գոնէ Ալեքսանտրէթի շրջանը փրկելու համար:

Մինչդեռ, դիւանագիտութիւնը իր մանածը կը ներկէր, վարագոյրին ետեւէն:

— «Կը պատրաստուէինք ձրիաբար Թուրքիոյ պարգեւելու Ալեքսանտրէթի Սանճաքը, Անտիոքի նահանգը, որ մեզի չէր պատկաներ, այլ մեր սանին՝ Սուրիոյ»:

Այդ օրէն ջուրերը բոլորովին պղտորեցան: Պայթեցաւ երկրորդ աշխարհամարտը: Եւ այսօր ամէն ինչ մութ կ'երեւայ: Նոյն իսկ յաղթականներուն համար:

Եւ սակայն, պատմութիւնը իր դատաւորներն ունի, որոնց կարելի չէ թափանցել մէկ օրէն միւսը:

«Կիլիկիոյ Խաչելութիւնը» կը բաղկանայ 450 մեծադիր էջերէ, զարդարուած՝ քարտէսներով եւ պատկերներով:

Պատմական մասը կը բռնէ 336 էջ: Ստոյգ եւ փաստացի վերլուծումներ՝ 1915ի Հայաջինջ Սարսափներու մասին, ինչպէս եւ հերոսական դրուագներ, յանուն ինքնապաշտպանութեան:

Յետոյ բուն կիլիկեան ողբերգութիւնը, բազմաթիւ ջախջախիչ վկայութիւններով: Ամէն քաղնելի դէպքի հետ յայտնութիւններ ներքին եւ արտաքին դաւերու, դիւանագիտական խաղերու մասին:

Յետոյ կը սկսի երկրորդ մասը, էջ 349-449, — ամբողջովին վաւերագիրներ, երդումի եւ Սեւրի համաձայնագիրներէն մինչեւ Կիլիկիոյ պարպումը եւ արտագաղթը:

Անշուշտ գրախօսական մը պիտի հրատարակուի այս նոր հրատարակութեան մասին, որ կը կազմէ հայկական ողբերգութեան ամէնէն թանկագին յիշատակարանը, Ճէյմս Պրայսի հատորին հետ:

Այս քանի մը տողերը գրի առինք իբրեւ ծանօթացում, — մասնաւորապէս երախտագիտութեան համար որ միշտ կը տրոփէ թէ ազնիւներ կը պակսին, սերտելու համար մեր ժամանակակից պատմութիւնը:

Ահա ձեզի դէզ մը նիւթ: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ ՊԻՏԻ ՎԱՒԵՐԱՑՆԷ ՓԱՐԻԶԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ

•

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՃԱՌԸ 500 ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԱՌՋԵՒ

Պ. Մենտէս Ֆրանս շատ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Ուաշինկթընի Լրագրողներու Ակումբին մէջ, պարզելով իր կառավարութեան քաղաքականութիւնը: Այս առթիւ պատասխանելով զանազան հարցումներու, ըսաւ թէ խորհրդային վերջին ծանուցագիրները նոր հաւաստիքներ չէին պարունակեր, դիւրացնելու համար ցանկալի համակեցութիւնը: «Տղայական, ցնորական, մինչեւ անգամ վտանգաւոր է Մոսկուա կամ նոյն իսկ Փարիզ երթալ Նոյեմբեր 29ին եւ յանպատրաստից լուծումներ փորձել այնքան դժուարին խնդիրներու համար որոնք չեն լուծուած տասնըմէկ տարիներու ընթացքին»:

Ահաւասիկ իր ճառին հիմնական մասերը.

— «Մենք Եւրոպացիներս բազմաթիւ ժողովուրդ մըն ենք որ կ'ապրի փոքր ցամաքի մը վրայ, սահմանափակ աղբիւրներով: Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ մեր ազգային եւ փոքր տարածութիւնները շատ հաղորդուած են գարերով: Պատմութիւնը հարթած է ազգային սահմանները, տնտեսական պահանջներ յարուցանելով: Կը գտնուինք նոր պայմաններու առջեւ: Մենք սորվուած ենք կատարեալ համակցութեան մը յանգիլ, բոլոր խնդիրներու մասին: Այդ ձեւը կը փորձենք եւ պիտի շարունակենք որքան կարելի է արագ, երբ գիտենք որ կարելի չէ մէկ օրէն միւսը գլուխ հանել դարերու գործը: Մեր արտաքին յարաբերութեանց մէջ դժուարին խնդիր մը կը կազմէր գերման ժողովուրդին մասնակցութիւնը Արեւմուտքի պաշտպանութեան համար: Այլեւս կարելի չէր յետաձգել այս գործը: Զայն կարելի էր լուծել միայն ապահովելով երկու ժողովուրդներուն սրտալից գործակցութիւնը: Փարիզի մէջ ստորագրուած համաձայնութիւնները, որոնք էական են ազատ աշխարհին գոյութեան համար, պէտք է վաւերացուին արագօրէն: Ինչ կը վերաբերի Ֆրանսայի, կրնամ ապահովել ձեզ թէ պիտի վաւերացնէ: Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովը իր հաւանութիւնը պիտի յայտնէ տարեվերջէն առաջ, եւ շատ չանցած Հանրապետութեան Խորհուրդն ալ պիտի վաւերացնէ: Այսօր չեմ ուզեր երկարօրէն ծանրանալ արտաքին քաղաքականութեան վրայ, քանի որ Եչ. օր յայտարարութիւն մը պիտի ընեմ այդ մասին, Նիւ Եորքի մէջ: Բայց կ'ուզեմ լուսաբանել կէտ մը կէտեր:

«Կնքուած համաձայնութեանց վաւերացումը սակարկութիւն մը չէ Արեւելքի հետ, եւ չի կրնար բանակցութեան կէտ մը համարուիլ Արեւելքի կողմէ: Բայց մենք չենք հասկնար թէ վաւերացումը ինչպէս խոչընդոտ կրնայ դառնալ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութեանց բարւոքման, եթէ ամէն մէկը անկեղծօրէն կ'ուզէ այդ բարւոքումը: Մենք գիտենք որ Արեւելքը եւ Արեւմուտքը բաժնուած են — եւ անկասկած երկար ատեն այդպէս պիտի մնան — իրենց հիմնական դաւանանքներով եւ վարդապետութիւններով: Բայց եւ այնպէս, հաւատարիմ մնալով հանդերձ մեր սկզբունքներուն, պարտաւոր ենք միջոցներ փնտռել, անվստահութեան եւ ընդհարման պատճառները բառնալու համար: Ես ըսած եմ Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին մէջ թէ Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման գործը պիտի կատարուի զուգընթաց՝ Արեւելքի հետ յարաբերութեանց բարւոքման աշ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ ՔԱՂԱՔՆԵՐԸ

Գոյժ մը եւս հրատարակուած էր երէկ, — տարաբախտ ընկեր մը, Արտաւազդ Ազիզեան, յանկարծամահ Տիթրոյթի մէջ (Մ. Նահանգներ):

Ինչպէս կ'երեւայ, մահն ալ կը հետեւի օրուան հովերուն: Դարձեր է նենգ եւ դաւադիր: Իսկ եւ իսկ պոլիտիկոս:

Տարիներ առաջ, ընդհանրապէս կը զգացնէր իր գալուստը:

Ամէն պարագայի մէջ, ուղղակի կամ անուղղակի կապ ունէր հիւանդութեան, տարիքի եւ զանազան պատահարներու հետ:

Հիմա քաղաքակրթուե՞ր, նրբացե՞ր է, եւ բոլորտիքդ կը յածի առանց զգացնելու իր ներկայութիւնը:

Անտեսանելի խոց մը՝ նստած, պառկած, քալած կամ կերած ատենդ, եւ ամէն ինչ կը վերջանայ:

Տարիքն իսկ նկատի չառներ:

Այսպէս ալ՝ տարաբախտ Արտաւազդը, որ հազիւ 48 տարեկան կար:

Առտուն գործի կ'երթայ որոշեալ ժամուն:

Քիչ վերջ տկարութիւն մը զգալով, արտօնութիւն կը խնդրէ տուն վերադառնալու:

Երկու ժամ ետք, ոստիկանները մայթի մը վրայ փռուած կը գտնեն իր մարմինը...

Անշուշտ բժիշկներ օգնութեան կը հասնին, բայց ամէն բան վերջացած էր արդէն:

Վերջերս յաջախադէպ են դարձած 40-48 տարեկաններու յանկարծական մահերն ալ: Առանց ազգի խտրութեան:

Առաջ, այս տարիքին մէջ մարդիկ չէին մեռներ, այլ կը սպաննուէին պատերազմի դաշտին վրայ, վրէժխնդրութեամբ կամ զոհ երթալով ջարդի:

Այժմ փարթամ քաղաքները դարձած են մարդասպան, իրենց ամենօրեայ ժխորով եւ մշտնջենական, սրտատրոփ շարժումներով:

Սպառում ջիղերու եւ երակներու: Յոգնութիւն մարմնի եւ սրտի: Անձկութիւն, տառապանք, մտալլկում, առանց տարիքի խտրութեան:

Ջլատիչ հոգեր՝ տունէն մինչեւ աշխատանոցը: Համատարած մղձաւանջ, որ կը կրծէ, կը մաշեցնէ ամէնէն կենսական հիւթերը, փխրուն վիճակի մը մատնելով սիրտն ու երակները:

Պակասը կը լրացնեն «արդիական» բարքերը, նոյնքան սպանիչ:

Թէեւ խելօքն ալ ապահովագրուած չէ վտանգին դէմ, որ իր զոհը կը հալածէ լրտեսի մը հոտառութեամբ: Միշտ սողուն եւ անթափանցելի... Վ.ԱՀԷ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԴԱՇԻՆՔՆ ԱԼ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ

Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը վաւերացուց Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութիւնները, հակառակ հինգ ազատական նախարարներու ընդդիմութեան: Վաւերացման բանաձեւերը անմիջապէս յղուեցան խորհրդարանին:

Տոքթ. Ատընաուըր եւ իր կուսակցութիւնը վստահ են թէ վերջնական վաւերացումը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Յունուարի կիսուն: Դաշինքին անդամներէն 13ը թեր քուէարկած էին, հինգը դէմ: Առաջին անգամ է որ նախարարներ բացէ ի բաց կ'ըմբոստանան վարչապետին դէմ, արտաքին քաղաքականութեան մասին: Ընդդիմադիրները մասնաւորապէս դիրք բռնած էին Սարի մասին կնքուած համաձայնութեան դէմ, որ կը ձգտի եւրոպական հանդամանք տալ այդ գերմանախօս շրջանին: Անոնց կարծիքով, Գերմանիա վերջնապէս պիտի կորսնցնէ այդ ռազմագիտական եւ ճարտարարուեստական շրջանը, եթէ համաձայնութիւնը վաւերացուի: Միւս կարգադրութեանց համաձայն են եւ կ'ուզեն որ այս խնդիրը անջատուի Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատման, Ատլանտեան դաշինքին անդամակցութեան եւն. հարցերէն:

Ինչպէս կ'երեւայ, պայքարը պիտի շարունակուի խորհրդարանին մէջ, դժուարին կացութեան մը մատնելով 78 տարեկան վարչապետը:

....

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Կրոթվոլ, վերստանձնելով իր պաշտօնը, յայտարարեց թէ «Փարիզի համաձայնութիւնները պատերազմի պիտի առաջնորդեն անկասկած: Միեւնոյն ատեն յայտնեց թէ կառավարութիւնը պիտի զօրացնէ ոստիկանութեան եւ ապահովութեան ուժերը: Այդ երկու ճիւղերուն նախարարութիւնը, որ ութերորդն է, պիտի դառնայ երրորդ: Ներքին նախարարը, որուն հրամանին տակ են երկու հարիւր հազար ոստիկաններ, պիտի ըլլայ առաջին փոխ-վարչապետ:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ հրաւէրին պատասխանելով, Ֆինլանտա յայտնեց թէ պիտի մասնակցի Նոյ. 29ի խորհրդաժողովին, եթէ միւս պետութիւններն ալ մասնակցին: Շուէտ մերժեց հրաւէրը: Ալպանիա կ'ողջունէ խորհրդաժողովը:

ԴԵՐԱՍԱՆ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, որ Լարիպուազիէր հիւանդանոցը փոխադրուած էր աչքը դարմանելու համար, վիրաբուժական գործողութեան մը ենթարկուած է առջի օր: Գործողութիւնը տեւած է երկու ժամ եւ արդիւնքը գոհացուցիչ կը համարուի: Արագ ապաքինում կը մաղթենք:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Փարիզի մէջ կատարուած բանակցութեանց շնորհիւ, համաձայնութիւն գոյացաւ Թունուզի ըմբոստներու մասին: Երկու կառավարութեանց ներկայացուցիչները պիտի առաջարկեն «Ֆելլակա»ներուն որ զինաթափ ըլլան, դիւրացնելու համար ներքին ինքնավարութեան հարցին լուծումը: Թունուզի վարչապետը, Թահար պէն Ամմար յայտարարեց թէ հաստատապէս կը յուսայ որ ամէն բան պիտի կարգադրուի: «Ինծի համար անըմբռնելի է որ չկարենանք լուծումներ գտնել, համաձայն՝ մեր երկու երկիրներուն արժանապատուութեան»: Բանակցութեանց միջոցին ընդհանուր համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ, ըմբոստութիւնը դադրեցնելու համար:

Վերջին ընդհարումներու ընթացքին 23 ըմբոստներ սպաննուեցան: Ֆրանսական իշխանութիւնները կը շարունակեն հետապնդումները եւ ձերբակալութիւնները՝ ազգայնական շրջանակներու մէջ: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ համաձայնութիւնը կը տրամադրէ տասնօրեայ զինադադար մը կնքել, կարգի հրաւիրելու համար ըմբոստները:

✕ Նոր ընդհարումներ տեղի ունեցան Մարոքի մէջ, եօրեայ գործադուլէն ետք, որ մասնաւորապէս զգալի էր Քազապլանքայի մէջ: Երկու արաբ ցուցարարներ սպաննուեցան: Ռապաթի մէջ ազգայնականները հրացան պարպեցին մասվաճառի խանութի մը դէմ որ բաց մնացած էր, հակառակ գործադուլի հրամանին:

✕ Ալժերիոյ մէջ գործողութիւնները ընդհատուած են, ձիւն-ձմեռ սաստկացած ըլլալով: Մօտ 1400 ըմբոստներ կը գտնուին բարձրաբերձ լեռներու մէջ, խուսափելով հետապնդումներէ: Ֆրանսական հրամանատարութիւնը շարունակ օգնական ուժեր կը ստանայ:

....

ՊԵԼԺԻՈՅ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԸ գործադուլ մը սարքեցին, թոշակի յաւելում պահանջելով:

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ

Ազգային ինքնապաշտպանութեան գործը կարելի չեղաւ կազմակերպել, միացեալ ուժերով :

Նոր կացութեան մը, ազգային նոր կեանքի մը հանդէպ չկրցանք համապատասխան մտայնութիւն մը երեւան բերել :

Գործեցինք անջատօրէն, զատ զատ եւ, շատ քիչ անգամ, իրարու հետ ձեռք ձեռքի :

Մեր նոր պայմաններուն մէջ, փոխանակ մոռնալու հինը, կամ, առնուազն, փոխանակ հանդուրժողական ոգի ունենալու, ունեցանք բաւական սուր տարբեր ու կազմակերպութիւններ, որոնք հին ոխերն ու քինախնդրութիւնները միասին բերին արտասահման, Սփիւռքի ազատ պայմաններուն մէջ, ազատօրէն կիրարկելու համար :

Շրջապատուած էինք, այսօր ալ շրջապատուած ենք ազատ ու ազգային զարգացման համար նպաստաւոր պայմաններով :

Ոչ միայն չօգտուեցանք, այլեւ բացասական ու քինախնդիր նոյն տարրերը առիթը ունեցան շահագործելու զանոնք, աւելի համարձակ գործունէութեամբ :

Մեր հայրենիքին մէջ, մեր թշնամիին ներկայութիւնը, բռնութիւնն ու հալածանքը չափ մը կը դնէին մեր ներքին պայքարներուն. կը զսպէին կերպով մը ապազգային տարրերու սանձարձակութիւնները : Սփիւռքի եւ մասնաւորաբար Միացեալ Նահանգներու ազատ պայմանները, այդ գետնին վրայ, ախտաւոր չափազանցութիւններու տարին պայքարը : Շատ գէշ կերպով չահագործուեցաւ ազատութիւնը :

Եւ այսօր, օտարութեան մէջ, վտանգի գռներուն առջեւ, աւելի հեռու ենք իրարմէ, կրնանք ըսել՝ աւելի կ'ատենք զիրար, քան որեւէ ուրիշ ժամանակ :

Զենք տեսներ վտանգը՝ հայու չօշափելի, որ կը սպառնայ ոչ թէ մեր ֆիզիքական գոյութեան, այլ հոգեկանին :Մեչարտերուն, ազգային զգացումներուն, լեզուին ու մշակոյթին : Մեր ազգային իրաւունքներուն պաշտպանութեան :

Բաւական չէ՞ այս վտանգը, որ գոնէ ինքնապաշտպանութիւնը կազմակերպուէր հաւաքականօրէն :

Գաղափարական տարբերութիւննե՞րը. — կան անոնք ամէն տեղ : Բայց թող ըլլան անոնք գործունէութեան եղանակներու, կրթական հարցերու, մանկավարժական մեթոտներուն շուրջ :

Թող ըլլան գրական ու մշակութային խնդիրներու, Հայկ. Դատի պաշտպանութեան կերպերուն մասին : Սակայն, նոյն սեղաններուն շուրջ, նոյն շէնքին մէջ, ազգային ու ընդհանրական նոյն նպատակներով : Համագործակցութեամբ : Ազգային նոյն Մարմիններու հովանաւորութեամբ :

Կա՞յ երկիր մը կամ ժողովուրդ մը, մեծ կամ փոքր, որ բաժնուած ըլլան իրենց հաւաքական ու ազգային գոյութեան նպատակներուն շուրջ :

Խ. Հայաստանի հանդէպ կեցուածքը ազդակներէն մէկն է մեր կեանքի կառուցումին : Հասկնալի է : Պարզ ու պարկեշտ մտածողին համար սակայն, անլուծելի ոչինչ կայ : Կան տարրեր անշուշտ, որոնք անոր վարչակարգին թեր են ու պաշտպան : Կան ուրիշներ՝ որոնք դէմ են : Զարգացած, հոգիով հիւանդ ու մաքով կոյր պէտք է ըլլալ, ենթադրելու համար որ Հայաստանի դէմ Հայեր կան կամ կրնան ըլլալ :

Համայնավարը միայն կրնայ այդպէս մտածել եւ չահագործել կացութիւնը :

Վարչակարգը երբեք հայրենիք չէ սակայն :

Անոնք՝ որ մաս կը կազմեն այս ժողովուրդին եւ փարակուած չեն, կը պահեն դեռ իրենց ազգային առողջութիւնը, անոնց պարտքն է մտածել՝ հանրային ու ազգային ընդհանուր խնդիրներու մասին. հեռու՝ կողմնակի հաշիւներէ եւ խմբակցական ախտոր հետապնդումներէ :

Սփիւռքի հայութիւնը թանկագին մէկ մասը կը կազմէ բովանդակ հայութեան եւ ունի իր սեփական կեանքը, իր գոյութեան հետ կապուած կենսական խնդիրներ — կրօնական, կրթական, մշակութային, ազգային իրաւունքներու պաշտպանութեան յատուկ : Կենսական խնդիրը՝ նախ գոյութեան պահպանումն է, ապասելով լաւագոյն օրերու :

Ի՞նչպէս ընել, որ վառ պահուի հայրենիքի զգացումը՝ ազատութեան մէջ : Ի՞նչպէս կազմակերպել կրթական կեանքը. ի՞նչպէս զարգացնել հայ միտքն ու մշակոյթը :

Ինչո՞ւ հաւաքական գոհարերութեամբ կարելի չըլլայ, օրինակի համար, վարժարաններու ցանց մը հաստատել, երկրորդական վարժարաններու անհրաժեշտ քանակով մը ամենուրեք. մինչեւ իսկ Մ. Նահանգներուն մէջ : Ուրիշ ժողովուրդներ ունին. Հրեաները, Լեհերը, Յոյները. ունին անոնք նոյնիսկ համալսարաններ, մէկէ աւելի, ինչպէս Հրեաները :

Ինչո՞ւ չունենանք մենք, մեր չափով, մեր միջոցներուն ու կարիքներուն առնչանով :

Բայց ունենալու համար, անհրաժեշտը նախ հասարակաց նպատակներու շուրջ հաւաքական գործունէութիւնն է :

Այնպէս, ինչպէս Ամերիկայէն դուրս, շատ մը հայ գաղութներու մէջ, Եգիպտոսէն մինչեւ Միջին Արեւելք, Յունաստանէն մինչեւ Պարսկաստան :

Զերծ չեն անոնք ալ տարակարծութիւններէ եւ ներքին պայքարներէ, սակայն նոյն եկեղեցին կ'երթան, նոյն դպրոցները կը պահեն, նոյն գրականութիւնը կը մշակեն : Գրագէտի մը յոբելեանին կը բերեն շատ յաճախ, հաւաքական նոյն մասնակցութիւնը : Ազգային դէմքի մը մեծարանքին համար նոյն վերաբերումը ցոյց կու տան : Ահարոնեանի յոբելեանը համազգային յարգանքի առիթ մը եղաւ. ամէնավար Թէքէեանի յուղարկաւորութիւնը ազգային զրոյժ տուաւ. Զօպանեանի յոբելեաններն ու ապա մահը՝ ընդհանուր, ժողովրդական բոլոր խաւերուն մէջ արձագանգ գտան :

Ինչո՞ւ Հայ. Եկեղեցին, երաժշտութիւնը, գրականութիւնն ու թատրոնը համազգային զուրգուրանքի առարկայ չըլլան, հայ զպրոցին հետ :

Ա՞զգ ենք թէ ցեղախումբերու համախմբում մը :

Սփիւռքի հայութիւնը արժանի է աւելի բարձր կեանքի մը : Մեր բոլորին պարտքն է մտածել այդ մասին :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՍԻԱՄԱՆԹՕՅԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ

(ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ)

ԺԸՆԵՒ. — Արժէքաւոր հատոր մըն է անտարակոյս, «Յուսաբեր» ընկերակցութեան վերջին հրատարակութիւնը, Սիամանթոյի «Ամբողջական գործը» :

Կողքին վրայ հայկ. հին մանրանկարչական նմոյշով եւ 504 էջերէ բաղկացած այս գործը, մաքուր տպագրութիւն ունի, գնահատելի է եւ կուզայ իսկական բաց մը գոցել, քանի որ Ամբողջական Գործին նախկին տպագրութիւնը լոյս տեսած է Պոլսէն, 1910ին եւ հետեւաբար անկէ դուրս մնացած են, «Սուրբ Մեսրոպ»ը, «Հայորդիները» եւ քանի մը քերթուածներ :

Քառասուն տարիէ ի վեր հայ ընթերցողը ստիպուած էր դիմել գրադարաններու կամ հին պարբերաթերթերու, Սիամանթոյի 1910էն 15 գրած քերթուածներուն տեղեկանալու համար, իսկ այս հատորը իսկական «Ամբողջական Գործն» է մեր նահատակ գրագէտին :

Շատ գովելի է քերթուածներուն սրբագրութիւնները ներկայացնելու գաղափարը, իսկական նորութիւն մը, կարծեմ, մեր մէջ : Բայց մեղք որ ասոնք գրուած են հատորին վերջին մասին մէջ միայն, առ ի հետաքրքրութիւն, մինչ հակառակը պէտք էր ըլլար : Ըսել կ'ուզեմ որ ընթերցող հասարակութեան պէտք էր ներկայացնել նաեւ սրբագրուած եւ վերջնական ընթերցումները եւ ի հարկին տալ նաեւ այդ քերթուածներուն առաջին կերտուածքները : Այս վերջինները «փոփոխակներ» չեն, որպէսզի անոնց ալ նոյն կարեւորութիւնը տրուի, այլ սրբագրութիւններ, հետեւաբար կարելի էր նոյնիսկ բոլորովին մէկդի ձգել. մանաւանդ որ տկարութիւններ եւ իմաստի սխալներ ալ կան, որոնց, բարեբախտաբար անդրադարձած է քերթողը եւ սրբագրած :

Այսպէս «սրունքներուս, կողերուս, մարմինին», «սրբագրուած են «մեր սրունքներուն, մեր կողերուն եւ իրենց մարմինները» ձեւերուն, որոնք զուտ հայ լեզուի յատուկ ձեւեր են, իսկ առաջին ձեւերը, թրքական են :

Տեսէք նաեւ իմաստի սա սխալը, ի մէջ այլոց :

«Ճակատամարտ», էջ 33.—

«... Ուրեմն, յառա՛ջ, յառա՛ջ, ո՛վ ըմբոստացումի պակերներս արիւն կզակ :

Խօսքը հայ ռազմիկներուն համար է : Արիւնկզակ, կամ արիւնարբու, այսինքն անգթօրէն արիւն խմող :

Ոչ ոք, իր սիրած, յարգած հերոսին «արիւնկզակ» կ'ըսէ. արիւնկզակը միայն թշնամիին կարելի է ըսել : Սիամանթօ անդրադարձած է ասոր, սրբագրած է եւ գրած «արիւնարբի» : ... «Ո՛վ ըմբոստացումի պակերներս արիւնարբի», որ անտարակոյս աւելի կը՝ համապատասխանէ իմաստին :

Նոյնպէս «ամբոխ» բառը, երբ նոյն հայ կռուողներուն մասին է խօսքը, եղած է, «մարտիկներ, մարտախումբ» :

1899 – 1901 թուականներուն երբ Սիամանթօ իր առաջին քերթուածները կը գրէր, հայ ռազմիկը իրեն համար տակաւին անորոշ գաղափար մըն էր, ինչպէս հայկական ապստամբութիւն մը, ինք ալ 21 – 23 տարեկան, նոր Եւրոպա ինկած, զարմանալի չէ որ «ամբոխը» գրէ հայ ռազմիկներու մասին խօսելով : Սակայն տարիներու ընթացքին, յեղափոխութիւնը իրբեւ մեծ եւ լուսաւոր խէժ մը կազմուեցաւ իր մտքին մէջ. մանաւանդ որ 1904 – 5ի Սասունի ապստամբութեան ֆետայիներէն մի քանին Ժընեւէն անցան ինչպէս Անդրանիկ, եւ բանաստեղծը զանոնք մօտէն ճանչնալու առիթ ունեցաւ : Զմոռնանք նաեւ «Դրօշակ»ի ազդեցութիւնը :Դաշնակցութեան այս օրկանը լոյս կը տեսնէր Ժընեւ, եթէ չեմ սխալիր, 1898էն ի վեր արդէն, եւ ակն էր բոլոր յեղափոխական գաղափարներու : Սիամանթօ ոչ միայն կ'աշխատակցէր անոր իր քերթուածներով, այլ յաճախ խմբագրատունը կ'ըլլար :

Երբ իր սրբագրութիւնները քննենք, կը տեսնենք որ առ հասարակ զգում մը կայ իբրեւ ոճ, իմաստի ճշգրտութեան եւ տառերու ներդաշնակութեան :Յաճախ «ու»երը «եւ»երը ձայնաւորէ մը առաջ «ը» գիրերը ջնջուած են :

Բայց խօսքս երկարեցաւ, վերադառնանք հատորին :

Ուրիշ գովելի գաղափար մըն է քանի մը գնահատական գնելը հատորին վերջը : Այսպէսով կը տեղեկանանք թէ Սիամանթօ ի՞նչ ընդունելութիւն գտած է իր ժամանակակիցներէն, գոնէ բարոյապէս, որովհետեւ նիւթականը միշտ ալ տկար մընաց, երբեմն օրուան հացի կարօտ : Արնոտի պակաս գինքը մինչեւ Լէյզէն տարաւ, Թոքախտաւորներու գիւղը : Զարմանալի պէտք չէ թուի մեզի իր այն ժամանակուայ մելամաղձոտ հոգեվիճակը, եւ առոր ազդեցութիւնը իր գործի վրայ. արիւն, աւեր, նաեւ կոտորած, մէկ խօսքով քնարական Սիամանթոն որ յաճախ մեծ յոյս կը կապէր եւրոպական քաղաքակրթութեան, ու կը տառապէր անոր անտարբերութեան համար, մարդկային ամենամեծ աղէտներուն հանդէպ...

«ՅԱՌԱՋ»

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

★

ԺԴ. — «ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶԱՏԻԿ»

Ամեհի լեռներ, խորունկ ձորեր, ձիերու վազք, բազմութիւններ, ահեղ ճակատամարտի մը մէջ իրարու խառնուած :

— Հայոց Թագաւորը, Հայոց Թագաւորը բանտարկեր են վիշապները, շղթայի զարկեր, կը պոռար այդ ամբոխը, պէտք է ազատել Հայոց Թագաւորը՝ Արտաւազդը ...

Ու մուրճերով, հսկայ երկաթէ գերաններով զինուած, անոնք կը վազէին խառնիխուռն, ամէն ուղղութեամբ : Կը բարձրանային մուրճերը ու կ'իջնէին ահաւոր ձայն, սալերուն վրայ, ժայռերուն վրայ, շղթաներուն վրայ ...

Լայն պատուհանին ճեղքերէն արեւը կը թափուէր սենեակին մէջ, կը խաղար պատերուն եւ ձեղունին վրայ :

Մուրճի հարուածները կը շարունակուէին սակայն, նոյն ուժգնութեամբ :

«Յուսաբեր»ի քովի երկաթագործներն էին, արդէն գործի վրայ ...

×

Ոչ մէկ Զատկուան առաւօտ չեմ դիմաւորած ես հոգեկան այս քաղցրութեամբ, այս ջերմեռանդութեամբ :

Սրճարան չգացի, սուրճ չխմեցի : Չէի ուզեր հպիլ երկրային բաներուն : Չէի քալեր կարծէք երկրի վրայ : Թեթեւ էի, ինչպէս առաւօտեան օդը : Կը սպասէի, որ Նարդունին արթննար, մեր Փրանսացի բարեկամները գային, ու եկեղեցի երթայինք :

Քաղցր բառեր կուգային շրթներուս :Կը փնտռէի մէկը, որուն կարենայի փոխանցել երջանկութիւնս : Հրաշալի այն առաւօտներէն մէկն էր, ուր մարդս ինքզինքը կը զգայ հզօր, երիտասարդ :

Երբ մեր խումբը ամբողջացաւ, ճամբայ ելանք եւ հասանք Զատկական արարողութեանց : Ուշացեր էինք : Ընդարձակ եկեղեցին, ինչպէս եւ գեղեցիկ, ծառազարդ բակը, բերնէ բերան լեցուն էին հայ հաւատացեալներով :

Մեզ առաջնորդեցին մինչեւ դասը, խորանին մօտիկ : Ամբողջ մէկ ժամ ունկնդրեցինք, հոգ, ոտքի, հայ հոգեմայլ շարականներն ու աղօթքները :

Երբ դուրս ելանք, մեր երեք հիւրերուն ալ դէմքերը կը ճառագայթէին : Խորապէս ազդուած էին երեքն ալ :

— Չէի կրնար մեզի աւելի գեղեցիկ տեսարան ցոյց տալ, խօսեցաւ առաջինը Պ. Պալար : Մարսէյլ, Փարիզ, ինչպէս եւ հոս՝ Գահիրէ գտնուած էինք հայ բազմութեանց մէջ, բայց այս մէկը տարբեր է : Ես անձնապէս զգացի անհուն երջանկութիւն մը : Զեմ յիշեր ներկայ եղած ըլլալ ասկէ աւելի վեհ արարողութեան մը : Զմայլելի են շարականները, խորանը, պատարագիչ քահանային շարժումները, զմայլելի մանաւանդ այս հոծ, լուռ բազմութիւնը : Ինչ խոր հաւատք եւ ինչ լեզու, ինչ երաժշտութիւն... Հիմա կը հասկնամ նաեւ ձեր ժողովուրդին ամբողջ միսթիքականութիւնը : Տարբեր քրիստոնեաներ էք դուք, աւելի լաւ քրիստոնեաներ :

— Հայ քրիստոնեաներ, սիրելի Պ. Պալար, քրիստոնէութիւնը մաս կը կազմէ մեր մշակոյթին : Պարապ խօսքեր չեն, երբ կ'ըսենք, թէ մենք առաջին քրիստոնեայ ժողովուրդն ենք, Մենք մարսած ենք Քրիստոսի վարդապետութիւնը, հայացուցած ենք զայն, եթէ կ'ուզէք, այնպէս որ աւելի քան հազար հինգ հարիւր տարիէ ի վեր ան մաս կը կազմէ մեր հաւաքական կեանքին, մեր մշակոյթին :

— Այո, այո, կը հասկնամ ...

— Տեսէք, Պ. Պալար, դուք ալ քրիստոնեայ էք, իտալացին ալ, սպանիացին ալ : Քրիստոնէութիւնը ընդհանուր հանգամանք ունի ձեզի համար, մերը ազգային եկեղեցի է : Կրցա՞յ բացատրել միտքս ...

— Այո, այո ...

Եւ Պ. Պալար կը մնայ երազկոտ, խորասուզուած իր մտածումներուն մէջ :

— Եւ մտածել, թէ հակառակ այդ խորունկ հաւատքին, իրաւ քրիստոնէութեան, Աստուած ձեզ լքեց բարբարոսներու ձեռքը ...

Տիկին Պալարն է : Խորունկ կը հառաչէ եւ բարձրաձայն, գրեթէ կը պոռայ.

— Անարդար է Աստուած գինքը այսքան սիրող ժողովուրդին հանդէպ ...

— Հիմա կը հասկնա՞ք, կը միջամտէ Մարսել, Նարեկացիի ահաւոր ճիչը ... պէտք է իր հաւատքին համար այսքան խոր տառապիլ, կարենալ խօսելու համար Աստուծոյ հետ այդ հրեղէն բառերով : Ես միշտ ալ խորհած եմ, թէ միայն անձնական տառապանք չէ Նարեկացիի ապրումը : Ամբողջ իր ժողովուրդին քրիստոնէական ապրումը կայ «Գիրք Հառաչանաց»ին մէջ : Մարմնին եւ հոգիին ամեհի կռիւը, ուր քրիստոնէութիւնը կը խաղայ տեսակ մը արիւնոտ թթխմորի դեր : Մարդկային ամենամեծ տառապանքներէն մէկը, ուրկէ յաղթական դուրս կ'ելլեն քրիստոնէութիւնն ու մարդը, շնորհիւ Նարեկացիի հանճարին :

— Ճիշդ է, արդէն այդ ձեւով ալ արտայայտուած էիր ուսումնասիրութեանդ մէջ, կ'օրօրէ իր գլուխը «Քա՞յլէ տիւ Սիւտ»ի տնօրէնը. յետոյ՝ ինծի դառնալով.

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(27)

(Շար.)

ՏՈՄՍԵՐ

ՓԱՐԻԶ ԳԱՑԷՔ

★

Լորտ Ճէյմս Պրայսներու, Կլեւըլթըններու, Ուիլսըններու, Լեփսիուսներու, Փիէռ Քիյառներու, Ֆրանսիս Փրէսանսէներու եւ բազմաթիւ ուրիշ բարեկամներու անուններուն ծանօթ մեր ժողովուրդը լսա՞ծ է նաեւ Ֆրետերիք Ֆէյտի անունը, Փարիզէն դուրս։

Չեմ կարծեր ։

Համակրելի Ֆրանսացի մըն է մեր այս իրական ու վաւերական բարեկամը, որ ոչ միայն կնութեան առած է Հայուհի մը, ոչ միայն Վենետիկ գացած է մեր լեզուն սորվելու համար, ոչ միայն ջուրերու պէս հայերէն կը գրէ ու կը կարդայ, ոչ միայն հայերէն — միայն հայերէն կը խօսի իր՝ կէս հայ, կէս – ֆրանսացի մանչուկին հետ, ոչ միայն հայերէն գիրքերու ճոխ հաւաքածոյ մը ունի, այլեւ կը սիրէ մեր Մեծասքանչը՝ ճիշդ այնպէս ինչպէս մայրիկը կը սիրէ իր զաւակը ։

Երբ ձեր դիմացը ելլէ, փորձեցէք հետը ֆրանսերէն խօսիլ։ Չի խօսիր, երբ գիտնայ թէ Հայ էք ։

Երբ բեմ բարձրանայ, հայերէն ճառ մը խօսելու համար, քանի մը վկաներու պէտք ունիք՝ ապացուցանելու համար թէ Մեծն Տիգրանի եւ Քաջն Վարդանի թոռներէն մէկը չէ, այլ զաւակն է մեծ ու ազնուական ժողովուրդի մը։

Ինքն էր որ, անցեալները, մասնակցեցաւ Քէյմպրիճի (Անգլիա) Արեւելագէտներու համաժողովին ու խօսեցաւ մեր մասին։

Ինքն էր որ, Լոնտոնի մէջ, հայ գաղութին կողմէ ի պատիւ իրեն տրուած թէյասեղանի մը ընթացքին, յայտարարեց թէ հայերէնը, որուն հրապոյրը «կախարդած է զինքը», իր բառամթերքով, աշխարհի ամէնէն հարուստ լեզուներէն մէկն է ։ Եւ յանձնարարեց․

— Հայեր, սիրեցէք ձեր լեզուն ...

Կեդրոնական Ֆրանսայի մէջ ունինք ուրիշ բարեկամ մը — Տիկին Օւէթ Միքայէլեան, ծագումով Ֆրանսացի, որ նոյնպէս, միշտ, հայերէն կը խօսի իր հայ բարեկամներուն ու բարեկամուհիներուն հետ։ Եւ հայերէն ճառեր կ՚արտասանէ մեր հաւաքոյթներուն մէջ, անթերի քերականութեամբ եւ արտասանութեամբ ։

Փորձեցէք այս համակրելի Ֆրանսուհիին հետ ալ իր մայրենի լեզուով խօսիլ։ Չի խօսիր ։

Օւէթ Միքայէլեան առիթը չի փախցներ մեր ժողովուրդին մասին քանի մը անուշ բառեր ստորագրելու իր բնակավայրին թերթերուն մէջ։ Ու կ՚աշխատակցի «Յառաջ»ին ։

Ունինք ուրիշ Ֆէյտիներ եւ ուրիշ Օւէթներ, որոնք կը սիրեն իրենց սեփական հայրենիքը, իրենց սեփական լեզուն, բայց կը սիրեն նաեւ մեր ժողովուրդն ու մեր լեզուն ։

Բաղդատեցէք Ֆէյտին ու Օւէթը Հայոց ազգին կարգ մը զաւակներուն հետ, որոնք իրարու հետ ալ անգլերէնով, ֆրանսերէնով կամ ռուսերէնով կը բարբառին ։

Որովհետեւ, հայերէնը խեղճ ժողովուրդի մը լեզուն է եւ ինքզինքը յարգող մէկը մեծ ժողովուրդներու բարբառը գործածելու է որ ինքն ալ մեծնայ ...

Այդ իմաստակներուն կը յանձնարարենք որ անգամ մը Փարիզ ու Վալանս անցնին, տեսնուին Ֆէյտիին ու Օւէթին հետ, ու կարմրին։ Եթէ կարմրիլ գիտեն ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

խօսքով «Հոգեվարքի եւ յոյսի ջահեր»։

Յայտնի է որ Սիամանթօ աւելի լաւ ըմբռնուած եւ գնահատուած է իր ժամանակակիցներէն քան 1915էն ասդին աճող սերունդներէն։ Այսօր կը զարմանամ թէ ինչու այնքան քիչ կը խօսուի կամ կը գրուի Սիամանթոյի մասին, որ մեր մեծագոյն քերթողներէն մին է, Նարեկացիէն ի վեր։ Անշուշտ իր քիչ մը խրթին լեզուն է որ կը խրտչեցնէ շատերը, մասամբ ալ իր քնարին միօրինակութիւնը ։ Իբրեւ «Ջարդի երգիչ» ճանչցուած է ան մեր մէջ։ Ճիշդ է այս գաղափարը մասամբ։ Բայց յաճախ կ՚անգիտանանք որ ան հայ կռուին եւ ապստամբութեան երգիչն է միեւնոյն ատեն, գլխաւոր Յոյսին երգիչը, այն Յոյսին որ քանի մը տասնեակ տարիներ ցնցեց հայ զանգուածը եւ որ ի վերջոյ, հերոսութիւններէ, փառութիւններէ, անասելի մարտնչումներէ եւ տառապանքներէ ետք յանգեցաւ Մայր Հողին գոնէ մէկ մասին իբրեւ կորիզ կազմութեանը ։

Քիչեր երգեցին ինչպէս այն բանը որուն ամէնէն աւելի պէտք ունէր հայ ժողովուրդը, այսինքն սարկութեան կապանքներէն փրկութիւնը, կռիւի եւ մարտնչումի պէտքը, մահ կամ ազատութիւնը, յանգելու համար մեծ Յոյսին, միակ բանին, որուն ծարաւի էր եւ է Հայը, Իսրայէլ Օրիէն մինչեւ այսօր, անկախութեան կամ սեփական հայրենիք։ Հարիւր տարուան ահաւոր պայքարին եւ «ազատութեան ճանապարհին» վրայ մեծ թիւ մը չեն կազմեր անոնք որ պայքարը երգեցին․— Աբովեան, Քամառ – Քաթիպա, Րաֆֆի, Ահարոնեան, Սիամանթօ ։

Երջանիկ ժողովուրդները պէտք չունին Սիամանթօներու, ...

Մեզի պէտք էր Սիամանթօ մը, իր գործին մեծագոյն մասը կարելի է արտայայտել միակ բառով մը, մարտակոչ, որ միակ բուժելիք բառն էր այն ժամանակ ։ Քերթուածը, ըլլայ հայդուկի մը կոչը, թէ հայ կոյսի մը խողխողումը, կամ հայ գիւղի մը ջարդը, նպատակը նոյնն է միշտ։ Ոտքի, հայ ժողովուրդ, կռուէ ։

Շատեր որ քանի մը ջարդի վերաբերեալ քերթուածներ կարդացած են միայն եւ անմիջապէս զինքը կ՚որակեն «մեր ատենին մեծ երգիչը», ճիշդ՝ անշուշտ, բայց կ՚անգիտանան իր գործին մէկ կարեւոր մասը որ պատերազմի խնկական չեփոր մըն է։ Բայց անցնինք ։

Պ. ՆԻԿՈՂԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԻԼԻՈՆԱՏԷՐ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐ

ՊՐՈԼԵՏԱՐ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

★

Կը թուի թէ վերաքննութիւն մը պիտի կատարուի Խ. Միութեան մէջ, հեղինակի իրաւունքի պաշտպանութեան համար, կը գրէ «Լը Մոնտ»ի ռուսագէտ աշխատակիցը, Փիէռ Անտրէ ։

Այս առթիւ հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ՚ընէ ․—

Խ. Միութիւնը միշտ կը մեղադրէ դրամատիրական երկիրները թէ մտաւորականները, մասնաւորաբար գրագէտները եթէ ոչ թշուառ, գոնէ անկայուն վիճակի մը մատնուած են եւ գայթակղելի է որ տաղանդաւոր բանաստեղծ մը կամ վիպասան մը նուազ դրամ շահի քան սրճարանատէր մը, կամ կառատան մը տէրը ։

Սակայն այն ծայրայեղ մենաշնորհները զոր կը վայելեն գրագէտները եւ արուեստագէտները Խ. Միութեան մէջ, նոյնքան գայթակղելի չե՞ն։ Վրդովիչ երեւոյթ մը չէ՞ տեսնել միլիոնատէր քաղաքացիներ որոնք նուազագոյն աշխատավարձքով մը կ՚ապրին եւ խռնուած են խեղճուկրակ բնակարաններու մէջ, մինչդեռ անդին, փոքրամասնութիւն մը, կը բնակի փարթամ բնակարաններու մէջ, ունի ամարանոցներ գիւղերը, շքեղ կառքեր, եւ պարարտ հաշիւներ դրամատուններուն մէջ։ Եւ վերջապէս ընդունելի՞ է որ բազմամիլիոնատէրերու դասակարգ մը ստեղծուի համայնավար երկրի մը մէջ, որուն նշանաբանը այլեւս պիտի չըլլար «ամէն մէկուն իր աշխատանքին արդիւնքը», այլ «ամէն մէկուն իր պէտքերուն համաձայն» ։

Կը թուի թէ արդէն կը քննեն այս հարցը Մոսկուայի գրական շրջանակներու մէջ։ Որքան ալ առարկեն թէ «մարդը մարդ չի շահագործեր», այլ անձնական արժէքին շնորհիւ է շահը, տրուած գումարները միշտ ալ տարապայման են։ Այդ շահերը կուգան որոշ գիրքերու մեծաքանակ հրատարակութենէն, որոնք կը գրուին ռուսերէն եւ կը թարգմանուին բազմաթիւ լեզուներու։ Այսպէս, վերջերս Նիքոլա Օստրովսքիի մահուան 50ամեակին առթիւ, անոր գործը 229 անգամ հրատարակուեցաւ եւ հինգ միլիոն օրինակ սպառում ունեցաւ։ Յայտնի է թէ ինչ կրնայ բերել այս մէկ գիրքը հեղինակին եւ իր ժառանգորդներուն։ Ալեքսանդր Ֆադէեւի վէպը «Երիտասարդ պահակ»ը միլիոններ շահեցուց հեղինակին։ Ռուսիոյ մէջ քսանմէկ լեզուներու թարգմանուեցաւ, իսկ արտասահման տասնըութ լեզուներու։ Աւելի զատ, ատկէ շարժանկար մը եւ թատերախաղ մը կազմեցին։ Այս գրագէտները իրենց իրաւունքը կը ստանան Խ. Միութեան սահմանած օրէնքին համաձայն։

Վերջերս Մոսկուայի «Գրական Թերթ»ին մէջ Վալանթին Օվիէչքին հարց կուտար թէ այս օրէնքը պիտի պահուի՞ թէ պիտի վերաքննուի։ Ըստ անոր չափազանց շատ է, որ յաջող գրքի մը համար 40 առ հարիւր տրուի, ինչպէս նշանակուած է օրէնքով, առաջին հրատարակութեան առթիւ։ Պէտք է քսաներորդ կամ երեսուներորդ հրատարակութեան ատեն պակսեցնել։ Որով, հեղինակ մը չի քնանար իր դափնիներուն վրայ իր առաջին յաջողութենէն ետք, եւ չի սահմանափակեր իր գրական գործունէութիւնը։ Ան կը պաշտպանէ նաեւ երիտասարդ հեղինակներու դատը։ Երեք չափանիշ կայ գրական վարձատրութեան մը համար․— ամէնէն ցածը, որ սկսնակն է, միջինը եւ ամէնէն բարձրը, սթալինեան պսակաւորները։ Անոր կարծիքով սկսնակները զրկուածներն են։ Եթէ սկսնակ մը իր գործը յանձնէ հրատարակիչին, ան իրաւունք ունի վճարելու նուազագոյն գինը։ Օվիէչքին կ՚ըսէ թէ սկսնակներն են, որ ամէնէն աւելի պէտք ունին նիւթական օժանդակութեան։ Եւ կ՚առաջարկէ որ այլեւս գոյութիւն չունենան վրդովիչ անհաւասարութիւններ սկսնակ հեղինակի մը եւ պսակաւոր հեղինակի մը միջեւ։

Հեղինակի իրաւունքի պաշտպանութեան խորհրդային օրէնքը եւ զայն գործադրող մարմինը յարձակումներու ենթարկուեցան «Փրաւտա»ի մէջ։ Թերթը հոկտ. 15ի թիւին մէջ իր ցասումը կը յայտնէ առասպելական գումարներու մասին զոր կը ստանան թատերագիրները, թարգմանիչները, եւ կամ բեմադիրները եւ կը յիշէ օրէնքին այն յօդուածը որուն համաձայն գործ մը պէտք է պաշտպանուի անկախ իր արժէքէն։ Անարժէք գրագէտներ յաճախ ոսկեհանքի մը վրայ կ՚իյնան։ Ճիշդ է, անոնց մէջ կան շատ պատուաւոր աշխատաւորներ, սակայն առասպելական է անոնց հարստացումը։ Օրինակ, Կոնստանտինովան Պեռնար Շոյի՝ «Պիգմալիոն»ի թարգմանութեան առթիւ ստացած է աւելի քան մէկ միլիոն ռուբլի։ Այս թարգմանութիւնը շատ սովորական բան մըն էր եւ ոչ ոք կը մատնանշէ զայն իբրեւ տիպար։ «Աննա Քարենին»ի բեմադիրը հսկայական գումարներ ստացաւ, որու մասին առաջնակարգ տասը թատերագիրներ պիտի չկրնային երազել։ Ժիլիապուժուքի շարժանկարի թատերագիրը աւելի մեծ գումարներ առաւ մէկ տարուան մէջ քան վիպասանը որ գրած էր գործը։ Օրէնքին համաձայն թատերախաղին թարգմանիչը եւ բեմադիրը թատրոնի գանձէն միեւնոյն համեմատութեամբ դրամ կը ստանան, ինչ որ թատերագիրը։ Թատերախաղի մը երաժշտական մասնակցութեան համար նոյնքան վճարուած է որքան օփերան։

Կուսակցական պաշտօնաթերթը ասկէ զատ դիտել կուտայ թէ հեղինակի իրաւունքի մասին օրինագիծը հաստատուեցաւ այնպիսի ատեն մը երբ շատ աւելի քիչ թատրոն կար քան այսօր, երբ շատ աւելի պակաս գիրքեր կը հրատարակուէին քան այսօր, երբ շատ աւելի քիչ կարելիութիւն կար արժէքաւոր գիրքեր ունենալու։ Երկրային բարիքները անհատներու կը բաշխուէին այնպիսի առատաձեռնութեամբ, որուն յաճախ արժանի չեն, երբեմն չեն քաջալերեր անոնք որ աշխատանք, տաղանդ եւ ներշնչում դրած են իրենց գործին մէջ։ «Փրաւտա» կ՚եզրակացնէ թէ հեղինակի իրաւունքներու պաշտպան վարչութիւնը խորհրդաւոր դէմք մըն է, որ լայնօրէն կը բանայ արուեստի, գրականութեան դուռները, առանց հարցնելու թէ ով է ներս մտնողը ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Մենք ոեւէ ժամանակ անտառի մէջ նըպատակ չունէինք բնութիւն դիտելու, ճանապարհորդ կողոպտելու կամ արջառ, եզ գողնալու գիւղացիներից։ Ուստի անմիջապէս ներկայացանք իրենց։ Մեզ որ տեսան, զարմացան ։ Սկսանք մտերմաբար խօսիլ։ Մեր առած քայլը իրենց բաւական ծիծաղ պատճառեց ։

Մեր պաշարի մէջ խմելիք ունէինք։ Երկար խօսելուց յետոյ, բերինք եւ բարեկամ անտառապահների հետ մի լաւ ժամանց ունեցանք ։

Երբ մեկնեցան, մեզ ըսին, որ քանի որ չար դիտաւորութիւն չունինք, որպէս բարեկամներ մեզ խորհուրդ կուտան, որ այլեւս նշանառութեան ոեւէ փորձ չընենք, որովհետեւ գիւղերը մօտ են, հրացանները կ՚արձագանգեն եւ գիւղի ոստիկանները կուգան եւ գտնելով մեզ, իբր անծանօթներ, կը ձերբակալեն ։

Բոլոր տուին, որ անտառում մնայինք, որքան որ կ՚ուզէինք, բայց պատուիրեցին հրացան չարձակել ։

Թափառեցինք զանազան կողմեր ։ Մագլցեցինք ժայռերի կատարները, անցանք նեղ արահետներից, բարձրացանք ծառերի վրայ եւ հազար ու մի խաղեր արինք, որպէսզի մեր այդ 45 օրերը մի կերպ անցընէինք ։

Անտառի մէջ մի քարայր գտած էինք ։ Բնակութիւնից բաւական հեռու էր ։ Այդտեղ պահեցինք մեր հրացանները եւ փամփուշտները, եւ չորս օր յետոյ, անտառին մնաս – բարով ըսինք եւ մեկնեցանք դէպ ի Եալթա ։

Մեր 48 օրուան թափառումների միջոցին այնքան զրկանքներ ունեցած էինք, որ մեր պատռտուած ու դզզդուած հագուստներով եւ արեւակէզ դէմքերով բոլորովին անճանաչելի էինք դարձել ։ Այդ վիճակին մէջ հասանք Եալթա ։

Երբ, առաջին անգամ քաղաք մտանք, մեզ պատահեցաւ Բօզօ – Յովհաննէսեանը, որ մեր վիճակը տեսնելով՝ սկսաւ բարձրաձայն ծիծաղիլ։ Ուղիղն ասեմ, այդ ծիծաղը ինձ դուր չեկաւ։ Բայց, մի կերպ ինքզինքս զսպեցի եւ ասի․— «Ինչո՞ւ էք ծիծաղում, պարոն»։

Գուցէ նա էլ զղջաց իր ակամայ ծիծաղի համար եւ, անմիջապէս լուրջ երեւոյթ առնելով, սկսաւ հետաքրքրուիլ մեր վիճակով ։

Ի հարկէ, մենք խուսափողական պատասխաններ տուինք։ Ըսինք, որ քաղաքից դուրս ճանապարհների վրայ կ՚աշխատէինք եւ մէկ ու կէս ամիսէ ի վեր քաղաք չէինք եկել, այդ պատճառաւ այդ կերպարանքն ենք ստացել։ Հաւատաց թէ ոչ, չգիտեմ ։

Մենք, իբր յեղափոխականներ, պէտք է զգուշաւոր լինէինք, եւ կամ ինչո՞ւ չիտակը պիտի ըսէինք նրան, քանի որ նա չէր կարող մեզ ոեւէ ուղղութիւն տալ, մանաւանդ դեռ կազմակերպութեան մէջ էլ մտած չէր, թէեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան համակիրներէն էր։ Բայց Մշեցին ու Ախլաթցին ո՞ւր Դաշնակցութեան հաւատացող չէ։ Տարօնի աշխարհը իր բոլոր երախաներով, ճժերով Դաշնակցութեան հաւատացող ամենաջերմեռանդ ժողովուրդն է ։

Մեր այդ վիճակի մասին Յովհաննէսին այդ կերպ բացատրութիւն տալէ յետոյ, ուզեցինք մի կերպ իմանալ թէ ոեւէ նորութիւն կա՞յ, մանաւանդ որ «պատմական Նամակը» նա էր ստացել, եւ մեր Գալուստը կարդացել. Հիմա եթէ անոր հարց տայինք, ոեւէ յանցանք գործած չէինք ըլլար ։

Թէեւ նա պաշտօնական ոեւէ յարաբերութիւն չէր պահում մարմինների հետ, բայց, որովհետեւ գիւղում աչքի զարնող մարդ էր, այդ պատճառով էլ այդպիսի տեղեկութիւններ հաղորդում էին իրեն ։

Մեր հարցին թէ ի՞նչ նորութիւն կայ՝ պատասխանեց․—

— Ոչ մի նորութիւն չկայ։ Կեանքը այնպէս է ընթանում, ինչպէս դուք գիտէիք։ Հա, միայն ասկից երկու օր առաջ, Պաթումից մի նամակ ստացայ։ Գրում էին, որ Սոխորդցի Սերոբը Դանիէլի հետ եկած է եղել այնտեղ, որ գայ ձեր մօտ, բայց յանկարծ մեկնել էր Պալքանները առժամանակեայ կեցով ։ Գուցէ գարնան վերադառնայ նորէն դէպի Պաթում ։

— Ուրեմն, նա հոս Եալթա չեկա՞ւ ։

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

խատանքին: Արեւմտեան պետութիւնները կը կատարեն այդ գործը եւ պիտի շարունակեն կատարել, որքան ալ յուսախաբութիւն պատճառած ըլլան նախընթաց խօսակցութիւնները:

«Արեւելքը եւ Արեւմուտքը չեն կրնար լուծել բոլոր այն հիմնական խնդիրները որոնց մասին անհամաձայն են երկու աշխարհները: Հաւանական չեմ գտներ համաձայնութիւններ եւ համապարփակ լուծումներ: Բայց եւ այնպէս, լուծելով մասնաւոր խնդիրներ կրնանք աստիճանաբար մօտենալ աւելի լայն հարցերու: Իմ կարծիքով, ա՛յս է չինարար ճամբան խաղաղ համակեցութեան համար»:

Վարչապետը մէջանկեալ շօշափեց օրուան խնդիրները, — Հիւս. Ափրիկէ, Հնդկաչին եւայլն:

× Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը ի պատիւ Պ. Մենտէս Ֆրանսի սարքած ճաշին առթիւ, բաժակաճառ մը խօսելով «գերմարդ» կոչեց զայն: Եւ շարունակեց. — «Մեր հիւրը իրագործող մըն է որուն կը նախանձին շատ մը քաղաքագէտներ: Աննախընթաց ճիգ մը փորձելով, ան միանգամայն լուծեց չորս խնդիրներ: Յուլիս 14էն ի վեր, երբ առաջին անգամ հանդիպեցանք, Պ. վարչապետ, ես խորապէս հիացայ ձեր իմացական յատկութեանց եւ ձեր մտածումի վեհութեան վրայ: Ահա թէ ինչո՛ւ մասնաւոր առանձնաշնորհ մը կը նկատեմ աշխատիլ ձեզի հետ»:

Պ. Մենտէս պատասխանեց անգլերէն, մասնաւորապէս շեշտելով. — «Եթէ յաջողինք մեր ձեռնարկին մէջ, անոր գլխաւոր ճարտարապետը պիտի ըլլայ Պ. Տըլըս, եւ ինծի համար մասնաւոր առանձնաշնորհ մըն է աշխատիլ իրեն հետ»:

× Վարչապետը յետաձգեց իր վերադարձը, վերջացնելու համար բոլոր խնդիրներու քննութիւնը:

....

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախագահին՝ զօր. Նեկիպի պաշտօնանկութիւնը կը շարունակէ ըղբաղեցնել հանրային կարծիքը, մանաւանդ Սուտանի մէջ: Կառավարութիւնը գաղտնի կը պահէ իր որոշումները, դատավարութեան մասին:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻ շրջանակներէն կը հաղորդեն թէ Խ. Միութիւնը պիտի քուէարկէ հիւլէական ուժի օգտագործման բանաձեւը, որուն համաձայն միջազգային վարչութիւն մը պիտի հաստատուի:

RECITAL

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Դեկտ. 7ին, ժամը 21ին

SALLE CHOPIN - PLEYEL

252, Rue Fg. St. Honoré, Métro Ternes

24ème programme bien tempéré en Si - mineur.

Ֆրանք, Լիսթ, Շոփէն, Ռոժէ Տիւքաս, Ղազարոսեան:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ»

Մատենաշարին 18րդ հատորը,

ԵՂԻԱ ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

(Արձակ էջեր, նամակներ եւ քերթուածներ): Գեղատիպ գիրք մը 460 էջերէ, ընդարձակ կենսագրականով եւ երկու նկարներով:

Գինը՝ 1000 ֆրանք, Ամերիկա՝ 3ուկէս տոլար:

Դիմել՝ Գրատուն ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, ռիւ Ռիշէ, Փարիզ (9)

Այս առթիւ կը ծանուցուի նաեւ թէ նախորդ հատորներուն գինն է՝ 500 ֆրանք:

ԾԱԽՈՒ Է

Փարիզէն 10 վայրկեան հեռու արուարձանի մը մէջ տուն մը բոլոր յարմարութիւններով, բաղնիք, կեդր. ջերմութիւն, պատշգամ, չորս սենեակներով, տակը խանութ մը եւ նկուղ (քավ), փոքր պարտէզով մը, անմիջապէս տրամադրելի:

Դիմել Պ. Ա. Սրապեանի 3 ռիւ Լիէօբոլտ Ռպպէլ Պաթանի, Մէօտօն (Սէն է Օւազ):

Հաղորդակց. Միջոց. — Մէրի տ'Իսսիէն Օթօպիւս 190 եւ 160, իջնել Օփիթալ Փէրսի:

Imp. Araxes - 46 Rue Richer. Paris (9)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 28ին

Պատուակալ նախագահութեամբ՝

EDOUARD DEPREUXի

Սէնի երեսփոխան՝

Նախագահութեամբ՝

ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԻ

Կը խօսին ընկերներ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

28 Նոյեմբեր, Շաբաթ:

ԼԱ ՍԻՕԹԱ

Հ. Յ. Դ. խումբը ընկերահամակրական խնջոյք մը սարքած է Նոյեմբեր 28ին, «Ժան Ժօռէս» սրճարանին մէջ:

ԱՎԻՆԵՈՆ. — Ընկերահամակրական խնջոյք, Դեկտեմբեր չորսին:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մեծ ցերեկոյթ – պարահանդէսը

Կիրակի, 5 Դեկտեմբեր, ժամը 15էն 24, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 2 ռիւ տ'Էթիէն տ'Օրվ, (կայարանին քով):

Կը նախագահէ՝

Mr. EMILE TRICON

(Maire de Bois-Colombes)

Ժամը ճիշդ 3ին կը սկսի հայկական բաժինը թատրոնի սրահին մէջ:

Կը մասնակցին Արտաշէս Գմբէթեան, Գր. Վահան, Խանենիկի, Գէորգ, Անդրանիկ, Տիկին Սօնա – Փարէզ, Օր. Հայկանուշ Պէրպէրեան, Ալէքս Պէրպէրեան եւ ուրիշներ, իրենց բազմաթիւ նորութիւններով: Ունկնդրութիւն հայկական նոր տիպերու:

Մուտքի սրահին մէջ հայաստանեան եւ արտասահմանեան հայերէն գիրքերու, տիպերու եւ արուեստի մեծ ցուցահանդէս, վաճառք բացառաբար շատ աժան գիներով:

Եւրոպական պարեր Վարդիվանեանի մեծ նուագախումբով:

Մինչեւ կէս գիշեր մէջ ընդ մէջ բազմաթիւ անակնկալներ:

Ծոխ եւ աժան պիւֆէ:

Մուտք՝ 200 ֆրանք:

★

Մաս մը եւս ստացած ենք ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ չքեղ հատորէն:

Ստանալու համար դիմել վարչութեան՝ Պ. ՌՕԼԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆԻ:

9, Ave Calmels, Bois-Colombes (Seine)

Tél. CHA. 00-55

ԸՆԿԵՐՈՋ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Ընկեր Շաւարշ Տէր-Պարսամեանի մահուան Գ. տարելիցի առթիւ, Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի խումբը այս կիրակի այց մը սարքած է դէպի գերեզման: Կը խնդրուի ընկերները եւ ընկերուհիները եւ իր յիշատակը յարգողներէ ներկայ ըլլալ ժամը 11ին Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Յակոբ Աղխեան եւ ընկերները կը ծանուցանեն թէ վաղը, կիրակի առաւօտ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ողբացեալ ԳԱՐԵԳԻՆ ՍԱՐԳԻՍԲԷԿԵԱՆԻ եւ նորոգ հանգուցեալ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱԶԻԶԵԱՆԻ համար (մեռած՝ Մ. Նահանգներուն մէջ):

×

Մարսիլիոյ հայ կաթողիկէ առաջնորդարանը կը ծանուցանէ թէ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Հայ Կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ, հանգուցեալ Անտոն Պահապան եպիսկոպոսի համար:

Այս առթիւ տեղի պիտի ունենայ նաեւ բացումը անոր յուշատախտակին, նուիրուած Մարսիլիոյ Հայ Կաթողիկէ հաւատացեալներու կողմէ:

ՏԻԿԻՆ Հ. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

վերսկսած է հայերէնի եւ ռուսերէնի, ինչպէս նաեւ հայկական պարերու դասերը:

Դիմել՝ 10, Passage du Bois, Paris (19)

Tél. POR 02 - 87

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԱՅՑ՝ ՓԷՐԼԱՇԷԶԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

Ողբացեալ ընկերներ Ահարոնեանի, Անդրանիկի, Ռուբէնի, Խատիսեանի եւ Ազգ. գործիչ Գ. Օտեանի շիրիմներուն:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին: Հաւաքավայր Կամպէթայի դրան մօտ:

Այդէն վերջ ժամը 4էն 6, Թէյասեղան, ԽՏԻ ճաշարանի վերնայարկը, Փլաս տը Կամպէթա, ուր պիտի արտասանուին յարգանքի խօսքեր: Կը հրաւիրուին ընկերները եւ համակիրները:

Ծախքերու մասնակցութիւն 150 ֆր.:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Որոշած է երեկոյ մը նուիրել ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆԻ, ծննդեան 125ամեակին առթիւ: Տիկին ՇԱՔԷ ՍԱԳԸԶ պիտի ներկայացնէ կեանքը եւ գործը: Տեղի պիտի ունենան նաեւ արտասանութիւններ: Վայրը եւ թուականը պիտի ծանուցուին շուտով:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը Չորեքշաբթի գիշեր, Քաղէ սրճարանի վերնայարկը:

Կը խօսի Պ. Յովհան Կարապետեան

Նիւթը՝ «Հայ. Եկեղեցւոյ ոգին եւ ներկայի ձգտումները»: Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Բաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս երեքշաբթի ժամը 21ին, ընկերուհի Փափազեանի բնակարանը: Օրակարգ՝ պարահանդէսի կազմակերպում:

ՎԱՍՊ. ՀԱՅՐ. Միութեան քառամեայ ընդհ. ժողովը, ուրբաթ 26 Նոյ. ժամը ճիշդ 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրով:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ յանձնախումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 5ին, Ազգ. Տուն: Անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

PRAGUE A L'HEURE DE MOSCOU, analyse d'une démocratie populaire. Par Paul Barton.Editions Pierre Horay Paris. Prix 900 francs.

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սովորողաբար պէտք ունինք կօշիկի (Փօթիէ) վարպետ գործաւորներու, տեւական եւ լաւ վարձատրութիւն:

Դիմել՝

GREGOR KEVORKIAN, Bottier,

6, Rue Henri-Monnler, Paris (9)

Métro St. Georges.

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
23
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MARDI
23 NOVEMBRE
1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7528 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2939

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՏՐՈՒԱԿՆԵՐ

●

Քանի կը մօտենան Լոնտոնի մէջ խմբագրուած եւ Փարիզի մէջ ստորագրուած համաձայնութեանց վաւերացման օրերը, այնքան պատրուակներ կը յօրինէ Մոսկուա, այդ գործողութիւնը խափանելու համար :

Առաջինը կը յիշէք անշուշտ, Նոյ. 13 թուակիր ծանուցագիրը, որով կ'առաջարկէր խորհրդաժողով մը գումարելնոյ. 29ին, իբրեւ օրակարգ ունենալով հաւաքական ապահովութեան խնդիրը :

Ժողովին հրաւիրուած են 24 պետութիւններ, ապառն ու արբանեակը անխտիր :

«Երեք Մեծ»երը անմիջապէս ճշդեցին իրենց դիրքը :

Անգլիա «ոչ» պատասխանեց Նոյ. 15ին, երեսփ. ժողովի բեմէն, իր արտաքին նախարարին բերնով.

— «Այդ հրաւէրը բացէ ի բաց եւ յայտնապէս ուղղուած է Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման դէմ» :

Եւ կը շեշտէր թէ արեւմտեան պետութիւնները վճռած են կատարել վաւերացումը, «որմէ վերջ դուռը կը բացուի քննելու համար խորհրդային առաջարկները» :

Յաջորդ օրը, Ֆրանսայի վարչապետն ալ ժխտական պատասխան կու տար Քանատայի մէջ, գործնական չգտնելով Խ. Միութեան առաջարկը :

Այս մերժումը աւելի բացորոշապէս յայտարարեց Ուաշինկթընի մէջ, 500 ... ղրողներու առջեւ .

— « Կնքուած համաձայնութեանց վաւերացումը չի կրնար սակարկութեան առարկայ դառնալ Աբեւելքի հետ» :

Միեւնոյն ատեն, ամենայն վստահութեամբ կը յայտնէր թէ Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովը պիտի վաւերացնէ ստորագրուած դաշնագիրները :

Եւ վերջապէս, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլըս, նոյնպէս կը մերժէր Մոսկուայի առաջարկը : Իսկ նախագահը արդէն ծերակոյտին յանձնած է դաշնագիրները, որպէս զի փութացնէ վաւերացումը :

Մինչ այս մինչ այն, Անգլիոյ երեսփ. ժողովը Նոյ. 18ին կը վաւերացնէր համաձայնութիւնները,

Մոսկուայի հրաւէրին առաջին առթիւ հաւանութիւն կը յայտնէր ... Ալպանիան :

Եւ ահաւասիկ նոր ազդարարութիւն մը Խ. Միութենէն :

Հանդուցեալ «Հանճարեղ»ը նեղը մնացած ատեն հարց-պատասխանի մը ձեւակերպել կու տար եւ կը տարածէր այս կամ այն լրագրողին միջոցաւ :

Մոլոթով ալ հետեւելով Սթալինի այս օրինակին, այդպիսի բանաձեւ մը մշակած է, ինչպէս կը ծանուցանէ կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, Փրաւտա :

Որպէսզի բոլոր դուռները փակած չըլլայ, այս խօսակցութեամբ կը ճշդէ իր դիրքը, անգամ մը եւս ազդարարելով թէ շատ ծանր հետեւանքներ պիտի ծագին, եթէ Արեւմուտք վաւերացնէ Փարիզի համաձայնութիւնները, մերժելով իր առաջարկած ժողովը :

Ճամբան հարթելու համար, տրամադիր է թուականն ալ փոխելու :

Եւ սակայն, Արեւմուտք նորէն «ոչ» կը պատասխանէ, անտեսելով սպառնալիքները :

Ամէնքն ալ այն համոզումն ունին թէ Մոսկուան պարզապէս պատրուակներ կը փնտռէ, Ատլանտեան դաշինքը եւ նոր համաձայնութիւնները ջուրը ձգելու համար :

Մինչդեռ, շատ մը կնճիռներու լուծումը ինքնին կը դիւրանար, եթէ Խ. Միութիւնը իսկապէս յեղափոխական քայլ մը առնէր, իր բնական սահմաններուն մէջ ամփոփուելով :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ՄՈԼՈԹՈՎ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՅԵՏԱՁԳԵԼ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՄԸ

●

«ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ԾԱՌԱՅԵՆ ՆՈՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՄԸ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼՈՒ»

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ՆԿԱՏԻ ՉԵՆ ԱՌՆԵՐ

Խ. Միութեան արտաքին գործերու նախարարութեան խօսնակը, Իլիչեւ, Նոյ. 21ին մամուլի ներկայացուցիչներուն յանձնեց Պ. Մոլոթովի հետեւեալ յայտարարութիւնը զոր ըրած է «Փրաւտա»յի մէկ խմբագրին, ի պատասխան անոր հարցումներուն : (Հարցումները զանց կ'առնենք) .—

— Գիտէք թէ կարգ մը եւրոպական պետութիւններ արդէն յայտնած են իրենց հաւանութիւնը այն առաջարկին որ կը թելադրէ եւրոպական խորհրդաժողով մը գումարել քննելու համար հաւաքական ապահովութեան հարցը, առաջարկ մը զոր ներկայացուց խորհրդային կառավարութիւնը համախորհուրդ Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ կառավարութեանց հետ : Ուրիշ եւրոպական պետութիւններ դեռ չեն ճշդած իրենց դիրքը : Գալով Մ. Նահանգներու, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի, անոնք տակաւին չեն պատասխանած խորհրդային ծանուցագրին : Բայց, դատելով պաշտօնական անձերու յայտարարութիւններէն, այդ երկիրներուն կառավարութիւնները բացասական դիրք մը բռնած են. Այս տպաւորութիւնը կը կրենք թէ այդ երկիրներուն կառավարութիւններ ոչ միայն կը պատրաստուին այս առաջարկին դէմ արտայայտուիլ, այլ եւ կը ջանան բոլոր միջոցներով խափանել եւրոպական խորհրդաժողովի մը գումարումը : Այդ նպատակով կրկնապէս զօրացած ճնշում մը ի գործ կը դրուի ուրիշ եւրոպական երկիրներու, անոնց խորհրդարաններուն, կուսակցութեանց և զանազան անձնաւորութեանց վրայ :

«Մեր առաջարկին նպատակն է թոյլ չտալ որ կարգ մը եւրոպական պետութիւններ հակադրուին ուրիշ եւրոպական պետութեանց, երբ օրուան խնդիրն է պահպանել եւ ամրապնդել խաղաղութիւնը Եւրոպայի մէջ : Այդպիսի եւրոպական խորհրդաժողով մը ուր իւրաքանչիւրը պիտի կրնար յայտնել իր կարծիքը եւ առաջարկներ ներկայացնել հաւաքական ապահովութեան մասին, չի կրնար վնասել ոեւէ խաղաղասէր պետութեան եւ պիտի նպաստէ խաղաղութեան ամրապնդման : Միւս կողմէ այդպիսի խորհրդաժողովի մը մերժումը պարզապէս պիտի վնասէ խաղաղութեան շահուն Եւրոպայի մէջ : Փոխանակ նպաստելու եւրոպական խորհրդաժողովին գումարման, Մ. Նահանգները, Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա կը ջանան խափանել զայն եւ վաւերացնել Փարիզի համաձայնութիւնները : Առով կ'ուզեն փութացնել արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը եւ անդամակցութիւնը զինուորական խմբակցութեանց, ինչպէս են Արեւմտեան Եւրոպայի Միութիւնը եւ Հիւս. Ատլանտեանի խմբակցութիւնը : Անոնց յայտարարութեանց համաձայն կէս միլիոնոց բանակի մը ստեղծումը արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ եւ այդ վերազինեալ երկրին անդամակցութիւնը զինուորական խմբակցութեանց կրնայ նպաստել Եւրոպայի խաղաղութեան : Զարմանալի է որ ոչ ոք կը հաւատայ ատոր : Մարդիկ ջախջախիչ մեծամասնութեամբ կը նկատեն թէ այդ չէ ճամբան խաղաղութիւնը պահպանելու եւ ամրապնդելու, այլ ճամբայ մըն է որ կ'առաջնորդէ նոր պատերազմի մը պատրաստութեան Եւրոպայի մէջ :

« Հետեւաբար, եթէ վաւերացնեն եւ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

❈ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❈

*

ՕՐՄԱՆԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

« *Հայրենիք* » ամսագրի նոյեմբերի թիւին մէջ հրատարակուած են Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանի երբեմնի գործակատարին՝ Արիս Ֆէսճեանի յուշերը Օրմանեան պատրիարքի գործունէութեան մասին (1896 – 1908) :

Յուշագիրը , որուն կենսագրականն ալ հրատարակուած է , այս առթիւ կը լուսաբանէ կարգ մը վիճելի խնդիրներ : (Արիս Ֆէսճեան եւս մեռաւ Պուքրէշի մէջ, 1937ին) :

Մասնաւորապէս շահեկան են Օրմանեան արք.ի ընտրութեան պարագաները , 1896ի ջարդերէն անմիջապէս ետք :

Աւելորդ է նկարագրել այն մթնոլորտը որ կը տիրէր այդ օրերուն, Պոլսոյ եւ մասնաւորապէս գաւառի մէջ :

Օրմանեան ստիպուած էր դիմումներ կատարել ոչ միայն հայահալած քաղաքականութիւնը մեղմացնելու, այլեւ անհատներ բանտէն ազատելու համար :

Այսպէս, կարգով բարեխօսած եւ արձակել տուած է «*Մանզումէի Էֆքեար*» թերթին արտօնատէրը, Յովհ. Գայսէրլեան, «Բիւզանդիոն»ի տէր եւ տնօրէնը , Բիւզանդ Քէչեան, եւ ծանօթ երեւելին, Աբիկ Ունճեան, որ պիտի սպաննուէր քիչ ետքը, Կամուրջին վրայ, վերակազմեալ հնչակեանի մը ձեռքով :

Յովհ. Գայսէրլեան, որ մէկ բառ հայերէն չէր գիտեր, արձակուելէ անմիջապէս վերջ, կէս գիշերին կը ներկայանայ Պատրիարքին, եւ գետին խոնարհելով կը համբուրէ անոր ... կօշիկները :

Յուշագիրը կը նկարագրէ նաեւ Ելտըզի մահափորձը, որուն յիսնամեակն է 1955 Մարտին :

Այս առթիւ պատրիարքին գլխաւոր դերը կ'ըլլայ փարատել ոեւէ կասկած Հայերու մասին :

Քննիչ յանձնաժողովը ի վերջոյ յաջողած էր երեւան հանել մահափորձին կազմակերպիչները, բայց մինչ այդ «չար *սահաթ*»ը անցած էր, ինչպէս կ'ըսէին այն ատեն :

Ուրիշ հետաքրքրական յայտնութեանց հետ, յուշագիրը կը լուսաբանէ նաեւ դէպք մը որ տարիներէ ի վեր կը վերագրուի Դաշնակցութեան, չարամիտ հակառակորդներու կողմէ :

Կը յիշուի թէ խուժանային ցոյց մը կատարուեցաւ ծերունի պատրիարքին դէմ , Օսմ. Սահմանադրութեան առաջին օրերուն :

Այն ատեն հազիւ ափ մը Դաշնակցականներ կային Պոլսոյ մէջ, եւ լուր անգամ չունէին անցուդարձէն :

Մինչեւ այսօր թուղթ մրոտողները կը նանչնան այդ գռեհիկ արարքին հեղինակները : Եւ սակայն ...

Ահա Արիս Ֆէսճեան եւս կը հաստատէ նշմարտութիւնը .

— « *Այդ ապրուեր ցոյցին պարագլուխ եղած էին երեք փաստաբաններ՝ Աւետիս Սուրէնեան, Արիստակէս Գասպարեան եւ Խնդիր Սիմոնեան :*

Այդ միեւնոյն խուժանը, քանի մը օր վերջ, Օրմանեան Սրբազանը խլեց Բերայի տունէն եւ զայն քշեց մինչեւ Գում Գափուի Պատրիարքարանը, անարգելու համար իր աթոռին առջեւ » :

Թերեւս առիթ ունենամ ուրիշ դրուագներ ալ յիշելու :

ՎԱՀԷ

ՖՐԱՆՔԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

ԲՈԼՈՐ ԽՆԴԻՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Ֆրանսայի վարչապետը եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը Նոյ. 20ին վերջացուցին իրենց եռօրեայ խորհրդակցութիւնները, մէկդի դնելով Մոլոթովի նոր ազդարարը : Այս առթիւ ալ դիտել կու տան թէ Խ. Միութեան նպատակն է պառակտել Եւրոպան եւ զայն բաժնել Մ. Նահանգներէն :

Բանակցութեանց առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ երկու ներկայացուցիչները ժողովներ գումարեցին Նոյ. 17ին, 18ին, 19ին եւ 20ին, ի ներկայութեան երկու կառավարութեանց պաշտօնատարներու, թէ խօսակցութիւնները տեղի ունեցան գործակցութեան եւ փոխադարձ վստահութեան մթնոլորտի մը մէջ, անգամ մը եւս հաստատելով երկու երկիրներուն հիմնական համամտութիւնը, ինչպէս եւ անխախտ հաւատքը խաղաղութեան եւ ազատութեան մասին :

Եւրոպայի վերաբերեալ խնդիրներու առթիւ, երկու կառավարութիւնները կը հաստատեն թէ Փարիզի համաձայնութեանց արագ վաւերացումը բոլոր շահակից պետութեանց կողմէ պիտի զօրացնէ արեւմտեան աշխարհին միութիւնը : Այսպէս պիտի բացուի ճամբան քննելու համար այն միջոցները որոնք կրնան բարելաւել միջազգային յարաբերութիւնները համաձայն Ազգաժողովի Ուխտին նպատակներուն : Երկու կառավարութիւնները պատրաստ են ոչ թէ յանդգնաբար փնտռելու համար վիճաբանութիւններ, որոնք սահմանուած են քարոզութեան, այլ խոհեմաբար պատրաստուած եւ կատարեալ ուղղամտութեամբ սարքուած բանակցութիւններ վարելու :

Ֆրանսայի վարչապետը լուսաբանած է կացութիւնը , մը տուած է Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ յարաբերութեանց բարւոքման մասին, ինչ որ հիմնական նպաստ մըն է միացեալ եւ խաղաղասէր Եւրոպայի մը համար որուն մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Մ. Նահանգները :

Զեկոյցը տեղեկութիւններ կը պարունակէ նաեւ Հնդկաչինի մասին : Գալով Հիւս. Ափրիկէի դէպքերուն, Պ. Մենտէս Ֆրանս յոյս յայտնած է թէ եղած առաջարկները լուծումի մը պիտի յանգին արագօրէն : Այս առթիւ բացատրած է թէ արտաքին ազդեցութիւններ վտանգած են այդ շրջանին ապահովութիւնը : Պ. Ֆ. Տըլըս խոստացած է լրջօրէն քննել կացութիւնը :

× Եուկոսլաւիոյ նախագահը, մարեչալ Թիթօ, յայտարարեց թէ «պիտի չմասնակցին Խ. Միութեան առաջարկած խորհրդաժողովին, վասնզի ոեւէ օգուտ չենք տեսներ, ոչ խաղաղութեան, ոչ ալ մեզի համար, թէեւ կ'ողջունենք այդ գաղափարը : Սկիզբէն իսկ յայտնի էր թէ այդ գեղեցիկ գաղափարը պիտի ձախողի » : Մարեչալը կը վախնայ որ Եւրոպայի արեւելեան պետութիւնները իրենք իրենց ժողով գումարելով, կրնան վտանգաւոր ասպարէզ մը հասցնել յարաբերութեանց լարումը :

× Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը պաշտօնապէս յայտարարութիւն մը հրատարակելով Մոլոթովի պատասխաններուն մասին, դիտել կու տայ թէ պարզապէս նոր փորձ մը կը կատարուի, խափանելու համար Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը : «Միւս կողմէ, Խ. Միութիւնը պատրաստ չէ իրական զիջումներ կատարելու, եթէ արեւմտեան պետութիւնները ետ կենան համաձայնութեանց վաւերացումէն : Ուստի արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը չի կրնար փոխել իր տեսակէտը Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման մասին » :

ԱԼՔՈԼԱՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ պայքարելու համար առաջին 12 հրամանագիրները հրատարակուեցան Նոյ. 20ին : Խիստ կաշկանդումներ կը հաստատուին եւ քառն առ հարիւր կ'աւելնայ ալքոլի տուրքը, ինչ որ 15 – 20 առ հարիւր պիտի ազդէ ոգելից ըմպելիներու գիներուն վրայ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

●

ԽՄԲ.— Այս թղթակցութեան առաջին օրինակը կորսուած ըլլալով, նոր ստացանք երկրորդ պատճէնը.—

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մեր ազգային մեծ կազմակերպութեան՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Օր»ը տօնուեցաւ մեծ խանդավառութեամբ, 30 Հոկտ. 1954, Շաբաթ գիշեր, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Շաթօ տէ Ֆլէօրի ընդարձակ սրահին մէջ:

Հակառակ հանդիսարահի հեռաւորութեան եւ աննպաստ օդին, ամէն տարիքի եւ դասակարգի պատկանող հազարաւոր հայրենակիցներ փութացած էին լսելու Դաշնակցութեան խօսքը:

Տօնակատարութեան հովանաւորութիւնը, ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ ստանձնած էր մեր սիրելի բարեկամը՝ Մարսէյլի երեսփոխան – քաղաքապետ եւ նախկին նախարար Պ. Կասթոն Տըֆէր:

Հանդիսութեան պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ «Մարսէյյէզ»ով եւ «Մըշակ բանուոր»ով, զոր նուագեցին Օր. Անժէլ Ակինեան եւ Պ. Սարգիս Զէօրէքճեան, դաշնակի եւ ջութակի ընկերակցութեամբ: Երկու հայրենասէր ուժեր որոնք միշտ իրենց մասնակցութիւնը բերած են հայկական հանդէսներու:

Օրուան նախագահը՝ ընկեր Յակոբ Պապիկեան, նախ քան իր բացման խօսքը, հրաւիրեց հանդիսականները յոտնկայս յարգել ազատագրական պայքարի ճամբուն վրայ ինկած բազմահազար յայտնի եւ անյայտ հերոսներու յիշատակը: Ապա՝ քանի մը խօսքով վեր հանեց Դաշնակցութեան յատկանշական գիծերը, մասնաւորաբար ծանրանալով անոր կատարած գործերուն եւ ապագայ հեռանկարներուն վրայ, Հայ Ազատագրական Դատի հետապնդման տեսակէտէն: Ինչպէս անցեալին, այսօր եւ ապագային ալ Դաշնակցութիւնը անսասան հաւատքով եւ աննկուն կամքով պիտի շարունակէ իր գործը, մինչեւ որ հայ ժողովուրդի դարաւոր երազը՝ Ազատ, Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանը վերջապէս դառնայ իրականութիւն (բուռն ծափեր): Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ Նոր Սերունդէն Ժ. Մալխասեան, որ խոր ըմբռնումով արտասանեց Ա. Ահարոնեանի «Ցարգանք Քեզ»ը:

Օրուան առաջին բանախօսն էր ընկ. Տ. Թաղոյեան, որ հիմնակէտ առնելով Դաշնակցութեան 64 տարիներու փոթորկալից կեանքը եւ հայ ժողովուրդի ազատագրութեան համար վարած հսկայական պայքարը, բացատրեց Դաշնակցութեան կենսունակութեան աղբիւրները: Աւելի բախտաւոր ազգերու մէջ, Դաշնակցութենէն աւելի ուժեղ կազմակերպութիւններ շատոնց փոշիացած կ'ըլլային, մինչդեռ Դաշնակցութիւնը, հակառակ իր 64 տարիներուն, այսօր կը ներկայանայ աւելի հասուն, աւելի կենսունակ: Այս մշտանորոգ ուժին գաղտնիքը պէտք է որոնել Դաշնակցութեան պատմութեան, իր պահանջներու պատմական եւ համահայկական հանգամանքին մէջ: Յետոյ, խօսքը ուղղելով մասնաւորաբար երիտասարդներուն, հրաւիրեց զանոնք տէր կանգնիլ ազգային այս մեծ կազմակերպութեան, խտացնելով անոր շարքերը, որպէսզի, երբ առիթը ներկայանայ, կարենանք իրականացնել մեր ազգային բաղձանքը, Ազատ, Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանը:

Տիկին Միշէլ Եավէր, ծագումով Ֆրանսուհի, շատ յստակ առոգանութեամբ եւ խոր ըմբռնումով արտասանեց Սիլվա Կապուտիկեանի գողարիկ բանաստեղծութիւնը՝ «Խօսք իմ որդուն», Տիկինը յետոյ Ֆրանսացի հիւրերուն համար Ֆրանսերէնի թարգմանեց այս սքանչելի բանաստեղծութեան վերջին տունը: Ֆրանսացի երկու արուեստագէտներ՝ Պ. Պ. Թիրան եւ Տելպոս, տեսնելով տօնակատարութեան Ֆրանսերէն ծանուցումը, ինքնաբերաբար յանձն առած էին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերել եւ, իրենց խոստումը յարգելով, երգեցին դասական կտորներ: Օր. Ալիս Յարութիւնեան, գեղեցկօրէն արտասանեց օրուան պատշաճ կտոր մը՝ «Դաշնակցութիւն»:

Կարգը եկած էր օրուան գլխաւոր բանախօս ընկեր Յովիկ Եղիազարեանի, որ իր պերճախօսութեամբ եւ խանդավառութեամբ մագնիսացուց հանդիսականները: Մեր երիտասարդ ընկերը նախ մաքուր Ֆրանսերէնով ներկայ հիւրերուն ծանօթացուց Դաշնակցութեան պատմութեան յատկանշական գիծերը, անոր մղած պայքարը եւ կատարած աշխատանքները հայ աշխատաւոր ժողովուրդի ազատագրութեան եւ Հայկական Դատին համար, մասնաւորաբար ծանրանալով հայ ժողովուրդի անկախութեան ձգտումին եւ Միացեալ ու Ազատ Հայաստանի պահանջին վրայ: Բուռն ծափերու մէջ ընկեր Եղիազարեան աւարտելով իր Ֆրանսերէն գեղեցիկ ճառը, ապա շարունակեց իր խօսքը նոյնքան մաքուր եւ գեղեցիկ հայերէնով: Ընկերը ըսաւ, թէ Հայոց պատմութեան մէջ կան տխրութեան եւ դժբախտութեան, ինչպէս նաեւ՝ յոյսի եւ լոյսի թուականներ: Այդ վերջին թուականներէն է 1890ը, երբ կը հիմնուէր Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Նպատակն էր արթնցնել հայ ժողովուրդը եւ արդեւք հանդիսանալ դարերէ ի վեր կատարուած հարստահարութեանց: Շնորհիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան աշխատանքներուն եւ դրաւոր ու բանաւոր քարոզութեան, հայ ժողովուրդը արթնցաւ իր դարաւոր քունէն եւ զէնքով պատասխանեց իր հարստահարիչներուն: Այսօր կ'ապրինք բախտորոշ շրջանի մը մէջ, երբ հայ ժողովուրդը, Հ. Յ. Դաշնակցութեան ղեկավարութեամբ, կրկին պիտի ստեղծէ կորսուած պետականութիւնը՝ Ազատ, Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանի իրականացումով (Բուռն ծափեր):

Մարսէյլի երաժշտանոցէն Օր. Սիւզան Փօյաճեան եւ սիրուած ջութակահար Պ. Սարգիս Զէօրէքճեան, ընկերակցութեամբ դաշնակի եւ ջութակի, նուագեցին հայկական երկու կտորներ, որոնք հաճոյքով ունկնդրուեցան ներկաներուն կողմէ:

Կարգը եկած էր մեր Ֆրանսացի ընկերվարական բարեկամներուն, որոնք իրենց ողջոյնի խօսքը ուղղեցին հանդիսականներուն: Նախագահ ընկ. Պապիկեանի հրաւէրով՝ նախ բեմ կը բարձրանայ քաղաքապետական խորհուրդի նախկին խորհրդական Պ. Մ. Պօժի եւ իր ուրախութիւնը կը յայտնէ այս փայլուն տօնակատարութեան համար, միաժամանակ խոստանալով իր անվերապահ աջակցութիւնը ամէն անգամ որ հարկ զգացուի: Պ. Աչիլ Սինի, Մարսէյլի շրջանի ընկերվարական կուսակցութեան փոխ – քարտուղարը, նախ կը հաղորդէ ողջոյնի խօսքը Մարսէյլի երեսփոխան–քաղաքապետ եւ նախկին նախարար Պ. Տըֆէրի, որ իր պաշտօնին եւ բազմազբաղ վիճակին բերումով չէր կրցած անձամբ ներկայ ըլլալ: Յանուն ընկերվարական կուսակցութեան, կը մաղթէ, որ ազատ ազգերու ընտանիքին մէջ հայ ժողովուրդն ալ իրեն արժանի տեղը ունենայ:

Երկարատեւ ծափերու մէջ բեմ կը հրաւիրուի երեսփոխան եւ Խորհրդարանի Ելեւմտական Յանձնախումբի անդամ Պ. Ֆրանսիս Լէնհար, որ կ'ըսէ թէ իր ջերմ փափաքն էր հայերէն խօսիլ, գոնէ քանի մը բառ ըսել ներկաներուն իրենց լեզուով: Բայց, դժբախտաբար, այսօր ի վիճակի չէ: Յոյս ունի, որ յառաջիկայ տարի իր խոստումը պիտի կրնայ իրագործել: Յոյս կը յայտնէ, որ արդարութիւնը պիտի յաղթանակէ, եւ Հայաստան պիտի ստանայ իր արդար հատուցումը: Ծափերը եւ նեցցէները երկար ատեն կը շարունակուին: Մեր Ֆրանսացի բարեկամները յայտնապէս ազդուած են այս ջերմ մթնոլորտէն:

Ընկեր Զարեհ Գասեան իր վարժ ձայնով մեներգեց հայերէն երկու երգեր՝ Ալէմշահի «Իմ երգը» եւ Մեսումենցի «Գարնան մի օր»ը:

Նախագահ ընկեր Պապիկեան պատշաճ խօսքերով փակեց հանդէսին առաջին մասը, որմէ ետք նուագախումբի ընկերակցութեամբ սկսան եւրոպական պարերը եւ տեւեցին մինչեւ լոյս:

Ամէն տեսակէտով յաջող եւ խանդավառ օր մը ապրեցաւ մարսիլահայութիւնը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՍԻԱՄԱՆԹՕՅԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ

(*ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ*)

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ուրիշ գեղեցիկ գաղափար մը, այս հատորին առթիւ, վերջին էջերուն դրուած մատենախօսութիւնը: Երկար ցանկ մը, Սիամանթոյի մասին գրուած յօդուածներու, 1901էն 1912: Բայց ինչո՞ւ կենալ 1912ի վրայ: Որեւէ մարդ, որեւէ բան չէ՞ գրած Սիամանթոյի մասին 22 տարիէ ի վեր: Խմբագրութիւնը մեծ ձանձրոյթ մը չէ կրած այս ցանկը հրատարակելով, քանի որ նոյն ցանկին կը հանդիպինք արդէն իր գրքոյկներէն մէկուն վերջը, «Հայորդիները» կարծեմ:

Գրչագրութեան եւ յղկութեան արդիւնք պիտի ըլլար անշուշտ, ամբողջական ցանկը, բայց ինչքան աւելի գեղեցիկ եւ խելացի գործ:

Ուրիշ խնդիր, Սիամանթոյի ամբողջ գործը լեցուն է ակնարկներով: Ժամանակից դէպքերու: Հին սերունդին համար հարկաւորութիւն չունի, որովհետեւ անոնք ապրած են այդ շրջանը եւ կը յիշեն, իրենց համար որոշ է:

Բայց նոր սերունդը — 40էն վարերը — ինչպէ՞ս գիտնայ թէ ո՞վ են այն անձերը որոնց մասին խօսք մը կայ իր քերթուածներուն մէջ: Եթէ յայտնի անձնաւորութիւններ են անոնք, ինչպէս Անդրանիկ, Խրիմեան Հայրիկ, Աղբիւր Սերոբ, եւն., ամէնուն ծանօթ են անշուշտ: Բայց նոր սերունդէն ո՞վ կը ճանչնայ հետեւեալները.— («ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ԿԱՏԱՐԷՆ», էջ 162):

«Եւ անաւասիկ Ժիրայրը, հայրենատարփ
եւ ռազմատիպար Պետօն,
Անաւասիկ Ծառուկեանը, Գալուստը,
Գուրգէնը, Տէրսիմի փառաւոր
Քեռին եւ խորէնն յաղթահասակ»:

Առաջին երկուքը քիչ մը կը ճանչնամ, իսկ միւսնե՞րը: Ո՞վ կը ճանչնայ տակաւին հետեւեալ դաւաճանները: («ԴԱԻԱՃԱՆՆԵՐ», էջ 173):

«Եւ, ազուամներու հոգիներով, կայէնեան կերպարանքներով ձեր շնագայլի վոհմակներն ահա,
Թիւթիւնճիէֆ, Սենեքերիմ, Ռստիկան
Տիգրան եւ Արտաշէս, սեւ Սուֆիաս
եւ Կոմիտաս քահանաներ,
վարդապետ Մամբրէ, ասորի Կարապետ,
Մարգար եւ դո՛ւն Դիերցի հրէշածին
Դաւիթ...»:

Չի բաւեր գիտնալ թէ մեր մատնիչներն ու դաւաճանները այսպէս կը կոչուէին: Հետաքրքրական է գիտնալ նաեւ թէ ի՞նչ առիթով եւ ի՞նչ գործի մէջ մատնիչ կամ դաւաճան եղած են անոնք: Բացատրութիւն տալը աւելի դիւրին պիտի ըլլար քան – երեսուն տարի առաջ, երբ կ'ապրէին հիները, այդ դաւաճանութիւններուն տեղեակները, այսօր աւելի դժուար է բացատրութիւն տալ, վաղը աւելի դժուար պիտի ըլլայ:

ԽՄԲ. — Բանաստեղծական ժողովածու մը պատմութեան դասագիրք չէ, որպէս զի այդ բացատրութիւնները տրուին: Օ–

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

●

(*ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ*)

★

ԺԴ.— «ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶԱՏԻԿ»

— Փօլատեան, Թերթիս մէջ ի հարկէ պիտի գրեմ տեսածներուս մասին. խորագիր մը կը փնտռէի, այս վայրկեանիս գտայ զայն: Յօդուածս պիտի կոչեմ «Հայկական Զատիկ»: *Թերեւս հոն չկարենամ ըսել, կ'ուզեմ որ հիմակուընէ գիտնաք, թէ այդ երկու բառերուն մէջ խտացած են ամբողջ սէրս ու համակրանքս ձեր ազնուական ժողովուրդին հանդէպ. խորունկ հաւատքս նաեւ, որ ան վերածնի, յարութիւն առնէ իր դարաւոր տառապանքներէն: Ոչ մէկ ժողովուրդ աւելի արժանի է կատարեալ երջանկութեան, ազատ ստեղծագործական կեանքի, քան ձեր բազմաչարչար, հերոսական ժողովուրդը: Կը ցանկանք ի սրտէ, որ տեսնէք վերջապէս ձեր ազգային յարութեան սուրբ առաւօտը: Մեծ Խաչեցեալին նման չարչարուելէ, տառապելէ, թաղուելէ ետք ողջունէք ձեր Զատիկը, Հայկական Զատիկը:*

— Ամէն...

Տիկին Պալարն էր, որ արտասանեց այս երկվանկ բառը, այնպիսի հաւատքով մը, որ աւելի խօսուն ու անկեղծ էր, քան ամբողջ ճառ մը:

Պ. Պալար շարունակեց, հետզհետէ աւելի ոգեւորուած: Այս մտածումի մարդը առաջին անգամ կը տեսնէի այսքան յուզուած:

—Ձեր ժողովուրդին տառապանքները խոշոր արատ մըն են քաղաքակիրթ մարդկութեան ճակտին: Պէտք է սրբուի այդ մուրը բոլորիս ճակատներէն: Արդարութիւն սիրող բոլոր ժողովուրդներուն, ինչպէս եւ անհատներու սրբազան ու անդառնալի պարտականութիւնն է այդ: Մարդկային խիղճը չի կրնար անտարբեր մնալ այսքան ակներեւ անարդարութեան մը դիմաց: Անկեղծ բարեկամ մը ունիք այլեւս իմ ու նաեւ կնոջս եւ Մարսէյլի մէջ, այնպէս չէ՞.!.:

— Ես առաջին օրէն ունեցած եմ նոյն տպաւորութիւնը, ըսաւ Նարեկացիի թարգմանիչը. ըսած եմ Փօլատեանին, ամեր «Զրոյց»ի ընթացքին. Հայկական հարցը ամէն մարդու համար խղճմտանքի պարագայ մը կը դառնայ: Եւրոպան, լքելով, անգիտանալով հայ ստեղծագործ ժողովուրդը, ամենամեծ ոճիրներէն մէկը գործած է պատմութեան...

Երբ Տիկին Պալարի կողմը դարձայ, տեսայ թէ յուշատետրը հանած կը թղթատէր զայն, հոն բան մը փնտռելով:

Քանի մը օրէ ի վեր զանազան բառերու հայերէնները ուզած էր ինձմէ, բայց երբեք չէի սպասեր իր արտասանած հայերէն անսխալ նախադասութեան: Այդ աննման Ֆրանսուհին կ'ամփոփէր այն խորունկ զգացումը, զոր կրցած էինք ներշնչել մեր մշակոյթի սիրահար այդ երեք մտաւորականներուն: Ինչ որ աւելի յուզիչ էր, ու անկեղծօրէն հարազատ, այդ զգացումը կ'արտայայտուէր Մեսրոպի լուսեղէն լեզուով: Ահա այդ նախադասութիւնը.

«Հայոց ազգ, կը սիրեմ քեզ...»

ԺԵ.

«ՀԱՅ ԿԻՆՆ Է ՊԱՀԱԾ ՁԵՐ ՑԵՂԸ...»

Եկեղեցիէն ետք, գացինք ճաշելու Տէր եւ Տիկին Լեւոն Յովհաննէսեանի զատկական զանուկը: Հարսի մը պէս ամօթխած ու կարմրած, ան մեզի կը սպասէր:

Ընդունելութիւն մը սարքուած էր նախ Առաջնորդարանի դահլիճին մէջ: Դպրաց դասը յատկապէս մեր հիւրերուն համար երգեց մեր եկեղեցական ամէնէն գեղեցիկ երգերէն:

Զատկական տօնին եւ մեր հիւրերուն մասին խօսեցան դէյթունցի քաջ քահանան, ապա Պ. Հ. Նասիպեան, յանուն Գահիրէի հայ գաղութին:

Հիւրընկալ տան մէջ մեզի միացան մեր սիրելի բժիշկ Երուանդ Խաթանասեանը, Տիկինը եւ իրենց երկու համակրելի աղջիկները: Զատկական սեղանին շուրջ կային ուրիշներ ալ:

Չեմ ուզեր կրկին վերադառնալ «երկրային սնունդ» ներուն: Ցամենայն դէպս, այդ զատկական զանուկը արժանացաւ խանդավառ ընդունելութեան, մեր հիւրերուն կողմէ մանաւանդ: Այդպիսի բան չէին տեսած անոնք: Աւելի նուրբ թերեւս, բայց ճոխ չէ Ֆրանսական սեղանը:

Բոլոր ներկաներն ալ մաքուր Ֆրանսերէն կը խօսէին:

Այստեղ կ'ուզեմ արձանագրել Պ. Պալարի մէկ կարծիքը հայ կնոջ մասին, զոր կրկնեց յաջորդ օրը, «Մենա Հաուզ»ի մէջ տրուած ընդունելութենէն ետք: Տէր եւ Տիկին Աւետիս Զադրճեաններն էին մեզ հոն հրաւիրողները... Ներկայ էին, Յովհաննէսեան ընտանիքէն զատ, «Համազգային»ի եւ «Ցուսաբեր»ի շրջանակէն բազմաթիւ ուրիշներ:

Ուստի հայ կնոջ հասցէին ըսուած խօսքերը կ'երթան բոլորին, անոնց՝ զորս մեր հիւրերը ճանչցան Գահիրէի մէջ, ինչպէս Աղեքսանդրիա, Պէյրութ, Դամասկոս:

«Քայլէ տիւ Սիւտ»ի հիմնադիր-տնօրէնը, ինչպէս նկատած կ'ըլլան արդէն շատեր, բացառիկ կարողութիւններ ունեցող մտաւորական մըն է: Մեծ զարգացման տէր, անհուն հետաքրքրութիւններով: Խելացի, նուրբ, խորագնին հոգեբան, ստորոգելիներ, որոնք յատկանիշներն են Ֆրանսական մտքին:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(Շար.)

(28)

տար գրականութեանց մէջ, ալ այդպիսի պայման չենք դներ : Ով որ Սիամանթօ կը կարդայ, անշուշտ քիչ մը ժամանակակից պատմութիւն ալ պիտի գիտնայ :

Պատմական ակնարկներ ալ կան, ինչ–պէս բոլ. մէկ օրինակ մը եւ փակենք այս խնդիրը : («ՅԱՂԹԱՆԱԿ ՄԸ», էջ 298) :

«Կրակեցէ՛ք որ խեղն խուժանը նահանջէ ,
 կրակեցէք մինչեւ որ՝
«Ծովուն վրայ քնացող ռազմանաւերն
 օտար ,
«Արդարութեան անդնդախոր իրենց քու–
 նէն , թերեւս բոպէ մը արթննան . . .» :

Կիլիկիոյ աղէտն է, Ջոք – Մարդուանի կռիւին նկարագրութիւնը : Մինչ ուրիշ գիւղեր կը յանձնուէին եւ կը ջարդուէին, Ջոք –Մարդուան դիմադրեց եւ եօ մղեց թշնամին : Վիրաւոր հերոսի մը մահն է այս, որ մեռնելէ առաջ դեռ իր ընկերները կը քաջալերէ, կրակեցէք . . . բայց ի՞նչ գործ ունին յանկարծ այս օտար ռազմա–նաւերը :

Պարզ է : Կիլիկիոյ առաջին ջարդէն ետք (1909, ապրիլ 14–16) մեծ պետութիւնները, Անգլիա, Ֆրանսա, ռազմանաւեր ղրկեցին Կիլիկիոյ ջուրերը Թուրքերուն վախ ազդելու համար : Սակայն այս ռազմա–նաւերը երկրորդ ջարդի ընթացքին (ապ–րիլ 25—Մայիս 1–2) պարզ հանդիսատեսներ եղան, առանց միակ զինուոր ցամաք հանելու : Հիմա կը հասկցուի, կարծեմ, «Ծովուն վրայ քնացող ռազմանաւերուն «օտար», խօսքը :

ԽՄԲ. — Իմաստը շատ պարզ է եւ մեկնութեան չի կարօտիր.— Կռուեցէք մին–չեւ որ արթննան (թերե՛ւս) :

Բայց կարճ կապեմ : Նպատակս միայն քննադատութիւն ընել չէր այս գեղեցիկ հատորին, Սիամանթոյի «Ամբողջական գործեր»ուն առթիւ : Ընդհակառակն, կ'ուզէի ընթերցողին ուշադրութիւնը հրաւիրել անոր վրայ :

Վերջին խօսք : — Հատորին վերջը երկու «ուսանաւորներ» կան Սիամանթոյի մասին, մին Զարենցէն, միւսը Սողոմոն Տարօնցիէն :

Եթէ ժամանակ ունի ընթերցողը, թող պզտիկ քննութենէ մը անցընէ այս «ոտանաւորները» եւ դանոնք բաղդատէ Սիա–մանթոյի քերթուածներուն հետ, իբրեւ իմաստ եւ ոճ :

Զարենց եւ Տարօնցի յայտնի բանաս–տեղծներ են : Առաջինը խորհրդահայ քերթողներուն ամենամեծը կը համարուի, նոյնիսկ «լաուրեատ»էն ալ վեր, իսկ երկրորդը ապրող սերունդին «խոստմնալից–ներէն» է : Հիմա կարդանք այդ քերթո–ւածները : Առաջինին մէջ կան անշուշտ քանի մը գեղեցիկ տողեր, որոնց վրայէն կ'անցնիմ : Վերլուծում մը ընել չէ միտքս, բայց ինչպէ՞ս կարելի է գրել հետեւեալը Սիամանթոյի մասին :

« . . . Շշնջում էր բառեր մարմարէ »,

Սիամանթոյի գրեթէ ամբողջ գործը մարտահրաւէր մըն է, վերէն վար ահա–զանգ : Աւելի պերճախօս բառեր չկան մեր ներկայ աշխարհաբարին մէջ, մէկու մը գայրոյթը, ատելութիւնը կամ յաղ–թանակի աղաղակները արտայայտելու համար : Իսկ Զարենց կը գրէ. «շշնջում էր . . . .» : Ոչ, սիրելի Զարենց, ոչ, «շըշնջում էր»ը խորհրդահայ գրողներուն ըսէ, որոնց ձայնը – ծպտունը չելլեր : Սիա–մանթօ պոռում էր, գոռում գոչում էր, աղաղակ էր բարձրացնում, ահազանգ էր հնչեցնում, եւ մասամբ նորին :

Առնենք Տարօնցին եւ մէկ օրինակ մի–այն, չերկարելու համար : Կարդանք մի–ասին սա եռեակը :

Ռազմիդ կոչով ելան քաջ ու անօրինակ,
Ինքնամոռաց մարդիկ,— սրտերով բոց –
 կլտուն ,
Բազուկներով երկաթ ու կրծքերով ա–
 նաղ . . .

Կրնա՞նք երեւակայել այսպիսի կռուողներ, որոնք քաջ են, բազուկներ ունին երկաթէ, իսկ կուրծքեր . . . անագէ : Անագէ կուրծքով զինուորը ինչպէ՞ս կ'ուզէք որ յաղթէ, երբ առաջին հարուածին դե–տին պիտի տապալի : Երկու երեք հազար տարի եօ կը տանի մեզ Տարօնցին, երբ մարդիկ պղինձէ կամ անագապղինձէ զէնքեր եւ զրահներ ունէին : Թող չըսուի որ բանաստեղծական իմաստ ունի այդ բառը, անիմաստ է : Բանաստեղծութիւն մը անտրամաբան պէտք չէ ըլլայ :

Ուժ արտայայտող բա՞ռ կը պակսի մեր լեզուին մէջ. պողպատ, մարմար, կրա–նիթ, կամ ռումբ, թնդանօթ : Բայց այս բառերէն ոչ մէկը յանդ կ'ըլլայ «անօրի–նակ»ին, յանգի մը սիրոյն, միայն դպրո–ցական աշակերտ մը պիտի զոհէր իմաս–տը :

Բանաստեղծութիւնը արուեստ է, բա–ռարան չէ, ոչ ալ յանգերու հաւաքածոյ :

Պ. ՆԻԿՈԼԵԱՆ

ԳԱՐԵԳԻՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

★

(ՍԱՐԳԻՍԲԷԿԵԱՆ)

Մէկ տարի կ'ընէ որ Գարեգինը բաժնը–ւած է մեզմէ (մեռաւ 1953 Նոյ. 14ին) : Այն ատեն հրաժեշտի խօսք չըսի իրեն, չէի կրնար ըսել՝ արցունքը կը խեղդէր ձայնըս, չէի կրնար գրել՝ մատներս կը դո–ղային, հոգիս կը դողար :

Ընկեր մը կը թաղէինք : Ընկեր մը որուն հետ հարազատներ էինք դարձած : Ընկեր մը՝ որուն հետ գաղափարի նոյն ուժին կ'երկրպագէինք : Նոյն հայրենիքի զա–ւակներն էինք եւ ինչ երազներ էինք հիւսած միասին, մեր հեռաւոր տառապած հայրենիքի շուրջ ու ինչ ծրագիրներ կազմած միասին : Մէկս միւսիս համար լրա–ցուցիչներ էինք դարձած ու յանկարծ կը մեկնի անդարձ :

Գաղափարի մը հաւատացող մարդը ա–ռանձին առած ամբողջութիւն մը չէ, ո–րովհետեւ իր կեանքը իրեն չի պատկանիր միայն, գաղափարի իր հաւատամքը իրը չէ միայն, իրեն պէս մտածողներով է որ ան կ'ամբողջացնէ իր գաղափարական ե–սը, կ'ամրացնէ իր հաւատքը :

Այսպէս էր եւ ինքը՝ Գարեգինը :

Կեանք, կենդանութիւն, կենսունակու–թիւն կը ծորէր իր դէմքէն : Իրեն հետ տունէդ ներս կը մտնէր ուրախ տրամա–դրութիւնն ու լաւատեսութիւնը : Կրակ ունէր իր աչքերուն մէջ, հուր ունէր իր հոգիին մէջ եւ աննկուն կամք պայքարի՝ իր հայրենի հողերու ազատագրութեան, իր ժողովուրդի ազատութեան համար :

Հակառակ այս խառնուածքին, ան չէր կրնար տոկալ մեծ կորուստներուն : Ամէն անգամ որ հայկական արդար դատի զին–ուորագրեալներէն կաղնի մը կ'իյնար շանթահար՝ սուգ էր իրեն համար : «Ո՞վ պիտի բռնէ այս բոլորին տեղը» կ'ողբար ան, արցունքը աչքերուն ու բառերուն մէջ, կսկիծը սրտին :

Ահա, դուն ալ ինկար շանթահար :

Այժմ դուն ըսէ թէ, ո՞վ պիտի բռնէ քու տեղդ, սիրելի Գարեգին :

Չէ՞ որ Դաշնակցութեան համար կարեւոր են անոնք՝ որ իրենց տաւելադոյնը կը տրամադրեն հայ ժողովուրդի մեծ Դատին յաջողութիւն :

Չէ՞ որ դուն տուիր քու առաւելագոյնդ, պատանի հասակէդ մինչեւ մահդ : Դուն տուիր իր ժամանակին ինչքան որ կրնայիր, երբ հայ կամաւորական գունդերը կը շարժէին դէպի Վան ու Կարին, երբ հայ ժողովուրդը իր Մայիսեան Արշա–լոյսը դուրս կը քաշէր արեան ծովերու անդունդներէն : Տուիր՝ երբ խելագար «Հայ»եր կ'ուզէին հերոսի դափնիներ շահիլ, թաղելով հայրենիքի նորածին ազա–տութիւնը, Կարսի բերդերուն ստորոտը . .

Տուիր, երբ Փետրուար 18ին պէտք ե–ղաւ ապացուցանել թէ կարելի չէ անվերջ խաղալ հայ ժողովուրդի գոյութեան ու արժանապատուութեան հետ : Տուիր նաեւ Արաքսի ափին՝ երբ մեր ժողովուրդի մէկ կարեւոր մասը տարագրութեան ցուպը առած կը հեռանար խորին դառնու–թեամբ մեր պաշտելի հայրենիքէն : Հոն էր, որ Արաքսի կոհակներու կլափէն հա–գիւ ազատեցին քեզ՝ երբ Հայու եւ զին–ուորի պարտականութիւնը կը կատա–րէիր :

Փարիզի մէջ, երբ առաջին անգամ տե–սայ քեզ 1923ին, ազատագրական պայ–քարի փուշին կար՝ գանգուր մազերուդ մէջ եւ վերջնական յաղթանակի բոցը՝ նայուածքիդ մէջ :

Այդ բոցը, սիրելի Գարեգին, մեր ազա–տատենչ ժողովուրդի տեսլ ու, ապրելու կամքն էր որ առած էիր անհաւասար պայ–քարներու ընթացքին տարուած յաղթա–նակներէն :

Այդ բոցը այսօր՝ շնորհիւ անհուն զո–հողութիւններու, որոնց մէջ քու բաժինդ ունեցար լայնօրէն, վառած են մեր հոգի–ներն ու խսկական բոլոր Հայերու հոգի–ները հոս՝ արտասահմանի մէջ եւ հոն՝ հայրենիքին մէջ :

Այդ կրակով պիտի վառին օր մը ապա–գայ Պանթէոնին ջահերը՝ խորհրդանիշը ձեր բոլորի հոգիներուն անշէջ բոցին :

Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

ԶԱՐԿ ՏԱՆՔ ՁԵՌՔ ՁԵՌՔԻ

★

Կարդացի ձեր խմբագրականը Ց. Կ. Խաչի կազդուրման կայանին մասին : Ճիշդ ժամանակն է արծարծելու այս խնդիրը :

Ես ալ այդ հարիւրներէն մին եմ, զա–ւակներս օգտուեցան եւ արդէն անսահ–ման երախտագիտութիւնս յայտնած էի «Յառաջ»ին մէջ :

Շատ երկայն պիտի ըլլար յիշել, մեր զաւակներուն սորված երգերը, ոտանա–ւորները, մանաւանդ տարուած խնամքն, ու գուրգուրանքը, իրենց մեծ քոյրերուն կողմէ :

Ազգապահպանման տեսակէտով, այս կայանները շատ աւելի գործնական են, քան մեր երկարատեւ ժողովները : Կ'ու–զէի դարձեալ յիշեցնել երկու կարեւոր կէտեր .—

Յիշեցէք ձեր մանկութեան բարեկամ–ները, կարելի՞ է մոռնալ զանոնք : Մեր զաւակներն ալ անմոռանալի բարեկամու–թիւններ կը շահին այս կայաններուն մէջ :

Ժամանակին ես էի որ կը փորձէի եկե–ղեցի, կամ հայկական հանդէսներու տա–նիլ զաւակներս : Այժմ իրենք են որ ինձ–մէ կը խնդրեն տանիլ : Կապոյտ եւ Կար–միր Խաչերը հրաշքներ գործեցին : Այդ կայաններուն մէջ է որ հայերէն կը սոր–վին եւ իրար կը ճանչնան Յակոբիկն ու Արփինէն, Պերճուհին եւ Արտաշէսը : Ա–մէնքն ալ սիրուն պատմութիւններ կը պատմէին իրարու :

Մենք ընտանիքով գացինք տեսանք այս նուիրեալ կամաւորներու գործը : Աղջիկ տղայ միաբերան, անուշիկ, եւ կրակոտ ձայնով կ'երգէին «Ծաղկիր ազատ իմ հայ–րենիք», «Իմ հեռաւոր հայրենիք» եւն. : Խորապէս յուզելով իրենց ծնողները :

Նորէն կը խնդրեմ ազգային իշխանու–թիւններէն, որ աւելցնեն ազգապահպան–ման այս կայաններուն թիւը : մեր ուժե–րէն վեր չէ, այս գործը, կը բաւէ որ գիտ–նանք օգտագործել :

Պէտք եղած խնամքը տանինք, ու ջեր–մօրէն նուիրուինք այս գործին : Ահա ձեզի գործնական ազգապահպանում : Գո–նէ այս անգամ ձեռք ձեռքի տանք : Պեր–ճախօս, օրինակ մը ձեզի եւս.— Արբայ Փիէռի վերջերս տիկին մը կը մօտենայ, երկու եղախներ երկու կողմը, երրորդը իր գիրկը, չորրորդը ճամբան, կը հանէ մատանին եւ կ'ըսէ.— Տէ՛ր Հայր, մենք մէկ սենեակ եւ մէկ խոհանոց ունինք, այս մատանիս չունեցողներուն համար գոր–ծածեցէք :

Բարեգործ քահանան կ'ըսէր անթելէն.

— Այնքան յուզուած եմ որ չեմ կրնար խօսիլ :

Ահա սիրտով հարուստ երիտասարդ–մայրը : Անշուշտ այս բածներս գրպանը լեցուն հարուստ աղքատներուն համար չէ . . .

ԳՐ. ԱԴԱՄԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (7)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

— Ոչ, արդէն մեկնել է Պալքաննրը : Ճիշդ է, որ սրանից երկու ամիս առաջ գրած էր որ հոս պիտի գայ, հայրենակիցներուն հետ՝ տեսութիւն մը ունենա–լու, բայց չեմ գիտեր, թէ ինչո՞ւ իր միտ–քը փոխել է :

— Ուրեմն, մեր բոլոր յոյսերը ի դերեւ ելան : Մեր կրած զրկանքները մեր մօտ մնացին :

Երեւակայեցէք մեր վիճակը : Ինչ վառ երազներով, եւ յոյսերով մեկնեցանք դէպի անտառները, եւ այսօր այդ դժբախտ լուրը մեր գլխուն ուղղակի սառ ջուր կը լեցնէր : Մի խոր հիասթափում առաջ ե–կաւ մեր մէջ :

Այդ յուսահատական վիճակից ազատ–ուելու համար, որոշեցինք առաջին նա–ւով իսկ հեռանալ այս քաղաքից :

Մի երկու օր մնացինք Եալթա, մեր հագուստները փոխելու եւ մի քիչ մաք–րուելու համար : Եալթայից նաւ առինք ես եւ Նատօն եւ մեկնեցանք Սեւաստա–փոլ :

Կ'անիծէինք մեր բախտը : Եթէ իրապէս բախտաւոր լինէինք, Սերոբ անպայման կը գար մեզ մօտ, նրան կը տեսնէինք, եւ գուցէ մեզ իր հետ հայրենիք կը տանէր :

Արդեօ՞ք նա կրկին պիտի գար :

Կը հեռանայինք այժմ ուրիշ անծանօթ մի քաղաք, որպէսզի Եալթայի հայ հա–սարակութիւնը չտեսնէ մեզ, մանաւանդ որ մեր մի քանի ընկերներին ասել էինք, թէ մեզ այլեւս պիտի չտեսնեն այսինչ թուականից յետոյ :

×

Անծանօթ քաղաքի մէջ, անծանօթ դէմ–քերի հետ գործ ունենալը բաւական դժ–ուար էր : Բայց, որովհետեւ եկել էինք, ստիպուած էինք համակերպիլ եւ ջանալ յարաբերութիւններ ստեղծել զանազան շրջանների հետ :

Սակայն, մենք այնքան էլ օտար չզգա–ցինք մեզ Սեւաստոպոլի մէջ : Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, ինչպէս ամենուրեք, նոյնպէս հոս էլ ունէր իր մասնաճիւղը : Յակոբ Զէկէնեանի (Գարահիսարցի Յա–կոբ), միջոցաւ ծանօթացանք կոմիտէի բոլոր ընկերներուն հետ : Խնդրեցինք մի–այն, որ մեր այդ քաղաքը ժամանելը Եալ–թայի ընկերներից գաղտնի պահեն :

Այստեղ էլ ունեցանք մի արկածալից կեանք, բայց այդ մասին ուրիշ առթիւ : Այժմ կ'ուզեմ իմ ընթերցողները ինձ հետ փոխադրել այն աշխարհը, որի մասին եր–կար տարիներ երազել էինք :

Մի ամբողջ տարի համարեայ Սեւաս–տափոլ մնացինք : Վերջապէս, եկաւ Տա–րօնի հողեխօսը, անմահ Հրայրը : Նրա տուած հրահանգի համաձայն, «մնաս–բարով» ասինք Ղրիմի գեղածիծաղ ափե–րին եւ մեզ հետ վերցնելով մեր «Գրոց–բրոց»ը՝ մեկնեցինք Պաթում եւ անկէ Կարս :

Ես կ'ուզեմ մի քիչ կանգ առնել հոս : Պաթումի մէջ « մկրտութեան գործ » մը եղաւ : Կ'ուզեմ ծանօթացնել եւ նոր սե–րունդին յիշեցնել իրենց հայրերի եւ պա–պերի կրած թշուառութիւնները ամարդի թուրք գազանների ձեռքից :

Մի օր, Պաթում, սրճարանի մը մէջ նս–տած, մեր սիրելի կլկլակները կը ծխէ–ինք : Ցանկարծ, գեղեցիկ դէմքով եւ ըս–քանչելի Փիզիքական կազմուածքով մի տղամարդ ներս մտաւ : Ուղիղ մօտեցաւ մեզ, բարեւեց եւ իր ինքնութիւնը ծանօ–թացուց .

— Ես Քասնթացի Գալուստն եմ եւ քո հայրենակիցը, Բաբերդցի : Այն ատեն ինձ այդպէս էին կոչում :

Գալուստ ինքզինքը ծանօթացնելէն վեր–ջը ասաց .

— Եկել եմ քո օգնութիւնը խնդրելու հետեւեալ կարեւոր խնդրին համար : Հայ–րենակից, այս օրերս, մի քանի թուրք Լազեր եկել են Բաբերդից : Նրանք ահա–գին վնաս են հասցնում Բաբերդի հայ գիւղացիներին : Այդ արինռուշտ Լազերը խմբերով մտնում են գիւղերը, հազար ու մի սուտ ու փուտ պատմութիւններ հնա–րում, զրպարտութիւններ անում եւ ա–սում խեղճ գիւղացիներուն . «Եթէ այս–քան դրամ չտաս, քեզ կառավարութեան կը յանձնենք, որպէս քոմիթաճի» : Ա–տոնք այնպիսիներն են, որ Ռուսաստանի եր–թեւեկութեան ազատ ճանապարհները կը գոցեն եւ նաւակով գաղտնի մարդիկ կը տանին ու կը բերեն : Այժմ ես մի նամակ ստացայ մեր գիւղից : Գնում են թէ՝ Արիֆ պէկը, Արսլան պէկի տղան, եկել է գիւղ 13 ընկերներով եւ պահանջել է իմ կնոջ–մէն քսան ոսկիի մի պարտամուրհակ՝ ը–սելով որ կ'երթան Պաթում եւ Գալուստէն կը գանձեն : Տեսել են, որ այդ 13 գազան–ները մինչեւ ակռաները զինուած են, չեն ուզել փորձանքի մէջ ընկնել եւ առանց պայմանի ստորագրել են այդ քսան ոսկիի պարտամուրհակը : Այժմ ինձ մօտ են ուղարկում եւ թողնում ինձ, որ ինչպէս ուզեմ, այնպէս վարուիմ : Եթէ չվճարեմ, նրանք սպառնում են կնոջս տանիլ : Ահա իմ վիճակը, հայրենակից : Ի հարկէ, ես ազատ վայրի մէջ եմ ապրում : Նրանք ինձ ոչինչ չեն կարող անել, ինչպէս եւ չեն կարող բռնի գանձել դրամը : Ես խորհիմ տալ այդ դրամը, բայց յանուն ինչի՞ : Ցանուն վախի՞ : Ես էլ մնացել եմ երկու սրի միջեւ : Եկել եմ քեզ մօտ մի ելք գըտ–նելու :

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

գործադրեն Փարիզի Համաձայնութիւնները, Եւրոպայի մէջ պիտի ստեղծեն նոր կացութիւն մը որ պիտի ծանրացնէ պատերազմի վտանգները։ Այդպիսի կացութեան մը առջեւ, Եւրոպայի խաղաղասէր պետութիւնները պէտք է նոր միջոցներ նախատեսեն ապահովութիւնը երաշխաւորելու համար։ Զինարշաւի ծանրացման եւ զինուորական ծախքերու յաւելման ամբողջ պատասխանատուութիւնը պիտի իյնայ անոնց վրայ որոնք այսօր կը մերժեն կազմակերպել հաւաքական ապահովութիւնը Եւրոպայի մէջ, կը նախընտրեն արեւմտեան Եւրոպայի ժողովուրդներուն պարտադրել գերման զինապաշտութեան վերահաստատումը իր վրէժխնդրական եւ նոր պատերազմի մը ծրագիրներով։

Խ. Միութիւնը անհրաժեշտ կը գտնէ յիշեցնել թէ Փարիզի Համաձայնութիւնները կը ծառայեն նոր պատերազմ մը պատրաստելու Եւրոպայի մէջ։ Խաղաղութիւնը ամրապնդելու միակ ճամբան է կազմակերպել հաւաքական ապահովութիւնը Եւրոպայի մէջ։

Երկրորդ հարցումին պատասխանելով, Մոլոթով կարելի կը գտնէ Համաձայնութիւն մը միւս պետութեանց հետ՝ գերմանական հարցի մասին, «եթէ բոլոր պետութիւններն ալ ընդունին թէ գլխաւոր եւ անմիջական գործն է վերահաստատել Գերմանիոյ միութիւնը եւ ոչ թէ վերազինել անոր այս կամ այն մասը։ Աւելորդ է ըսել թէ միացեալ Գերմանիան պէտք չէ զինապաշտ պետութիւն մը ըլլայ։ Գերմանիան պէտք է մնայ իբրեւ խաղաղասէր եւ ժողովրդավար պետութիւն մը, եւրոպական ժողովուրդներու ընտանիքին մէջ մտնէ հաւասար իրաւունքներով եւ գրաւէ այն կարեւոր տեղը որ իրեն կը պատկանի հաւաքական ապահովութեան կազմակերպութեան մէջ։ Արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը պիտի փակէ Գերմանիոյ ազգային վերամիաւորման ճամբան։ Ընդհակառակն, վերազինման մերժումը պիտի հարթէ ճամբան Գերմանիոյ վերամիացման։ Այդ պարագային կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութեան մը յանգիլ ազատ ընտրութիւններ կատարելու համար ամբողջ Գերմանիոյ մէջ, դաշնի քուէարկութեամբ եւ ժողովրդապետական իրաւունքներու երաշխաւորութեամբ։ Միւս կողմէ, գրաւման զինուորներու պարպումը արեւելեան եւ արեւմտեան Գերմանիայէն մեծապէս պիտի նպաստէ Գերմանիոյ երկու մասերուն մերձեցման եւ միութեան վերահաստատման։

Երրորդ հարցումին առթիւ, Մոլոթով դարձեալ կը կրկնէ թէ Փարիզի Համաձայնութեանց վաւերացումը լրջօրէն պիտի վտանգէ կացութիւնը Եւրոպայի մէջ եւ պիտի խախտէ անլոյծ մնացած խնդիրներու, ամէն բանէ առաջ գերմանական հարցին կարգադրութեան հնարաւորութիւնները։ Գերմանիոյ վերամիացման բանակցութիւնները իմաստ կ'ունենան եթէ Մ. Նահանգները, Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա ետ կենան իրենց այն քաղաքականութենէն որ կը ձգտի վերազինել արեւմտեան Գերմանիան եւ ռազմական խմբակցութեանց մէջ առնել զայն։

Ի պատասխան չորրորդ հարցումին Մոլոթով կ'ըսէ թէ իրենք եւրոպական խորհրդաժողովին համար թուական առաջարկած էին Նոյեմբեր 29, նկատի առնելով որ Փարիզի Համաձայնութեանց վաւերացումը պիտի քննուի Դեկտեմբերին։ «Անշուշտ կարելի է համաձայնիլ ուրիշ թուականի մը մասին, եթէ յետաձգուի Փարիզի Համաձայնութեանց վաւերացման խնդիրը»։

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ արեւմտեան դաշնակիցները որոշած են նկատի չառնել Մոլոթովի այս յայտարարութիւնը։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մասնաւոր ատեանը սկսաւ դատել Իսլամ Եղբայրութեան գերագոյն առաջնորդը, Հասան էլ Հուտէյպի, հետեւեալ ամբաստանութիւններով. — 1. Դաւ մը սարքած է ուրիշներու հետ, արիւնալի խռովութիւններ յարուցանելու, բազմաթիւ սպանութիւններ եւ աւերումներ կատարելու և ներկայ իշխանութիւնը տապալելու համար. — 2. Գաղտնի զինեալ կազմակերպութիւն մը ստեղծած է իր հրամանին տակ են։ — Ընդհ. դատախազը մահապատիժ պահանջեց Մահմուտ Լաթիֆի դէմ, որ փորձած էր սպաննել վարչապետը, գնդ. Նասըր։ Աղեքսանդրիոյ մէջ։ — Կ'ըսուի թէ հանրապետութեան նախագահ պիտի հռչակուի Արաբական Ակադեմիայի նախագահը, Ահմէտ Լութֆի, որ 80 տարեկան է։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 28ին

Պատուակալ նախագահութեամբ՝

EDOUARD DEPREUXի

Սէնի երեսփոխան՝

Նախագահութեամբ՝

ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԻ

Կը խօսին ընկերներ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

28 Նոյեմբեր, Շաբաթ։

ԼԱ ՍԻՕԹԱ

Հ. Յ. Դ. խումբը ընկերահամակրական խնջոյք մը սարքած է Նոյեմբեր 28ին, «Ժան Ժօռէս» սրճարանին մէջ։

ԱՎԻՆԵՈՆ. — Ընկերահամակրական խնջոյք, Դեկտեմբեր չորսին։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Օծման տարեդարձի առթիւ

Այս կիրակի, կը պատարագէ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ։ Երգեցողութիւնները «Արաքս» երգչախումբի կողմէ։ Կը հրաւիրուին Վալանսի եւ շրջանի հասարակութիւնը։

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՕՐ»Ը

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան։

Մասնակցութեամբ իր շրջանի բոլոր խումբերուն։

Դեկտեմբեր 11, երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, «Քլիւպ»ի գեղեցիկ սրահին մէջ (51 ռիւ Կուինեան)։

Ա. մաս. — Գեղարուեստական բաժին ժամը 9էն մինչեւ 12։

Բ. մաս. — 12էն մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ EDDIE TOURNEL նուագախումբին։

ԾԻԾԱՂԻ ՄԵԾ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան

Նախաձեռնութեամբ Փոն տը Շէրիի Ազգ. Միութեան։

Այս կիրակի ժամը 15ին Ս. Քէփէնէկեան թատերախումբը կը ներկայացնէ՝ ՏԱՅԻ ԿԱՐԱՊԵՏ կամ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՓԵՍԱՅՈՒՆ, Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահին մէջ։

Եռեք ժամ անընդհատ ծիծաղ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Սիրանոյշ Գարակէօզեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԱՍԱՏՈՒՐ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆի մահուան առթիւ (Նոյ. 16, Իսի)։

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ

Ծախու է փավիյեօն մը 13 սենեակ, Շաւիլի կայարանին մօտ (Մօնփառնասէն եւ Էնվալիտէն)։

Դիմել. — Պալեան Պաղտասար,

8, Clos de la Petite Provence, Chaville

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ստիպողաբար պէտք ունինք կօշիկի (Փօթիէ) վարպետ գործաւորներու, տեւական եւ լաւ վարձատրութիւն։

Դիմել՝

GREGOR KEVORKIAN, Bottier,
6, Rue Henri-Monnier, Paris (9)
Métro St. Georges.

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Որոշած է երեկոյ մը նուիրել ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԼՊԱՆԴԵԱՆի, ծննդեան 125ամեակին առթիւ։ Տիկին ՇԱՔԷ ՍԱԳԸԶ պիտի ներկայացնէ կեանքը եւ գործը։ Տեղի պիտի ունենան նաեւ արտասանութիւններ։ Վայրը եւ թուականը պիտի ծանուցուին շուտով։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը Չորեքշաբթի գիշեր, Քաւէ սրճարանի վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. Յովհան Կարապետեան Նիւթը՝ «Հայ. Եկեղեցւոյ ոգին եւ ներկայի ձգտումները»։ Մուտքը ազատ է։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

« LA PASSION DE LA CILICIE »
PAUL DU VEOU

Edition Geuthner - Paris

Երկրորդ տպագրութիւն

Նոր յառաջաբանով, վերամշակուած

ՆՈՐ ՆԿԱՆԵՐՈՎ ԵՒ ՆՈՐ ՔԱՐՏԷՍՆԵՐՈՎ

ԱՄԷՆ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՊԱՐՏԱՒՈՐ Է ՈՒՆԵՆԱԼ ԱՅՍ ԳԻՐՔԸ

Աճապարեցէք գնել։ Տպուած է սակաւաթիւ օրինակներով։ 450 էջ, բազմաթիւ պատմական փաստաթուղթեր։

Գին 980 Ֆրանք։

Կեդրոնատեղի՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱԴԱՄԵԱՆ,
55 ռիւ Շաթօտէօն, Փարիզ (9)

Կը գտնուի նաեւ «Յառաջ»ի մօտ։

ՄԱԶՈՒԹՈՎ ՏԱՔՑՆԵԼՈՒՆ ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Առողջարար եղանակով մը բնակարան տաքցնելու ձեւ մըն է, բուխերիկը օգտագործելով եւ առանց զետեղման ծախքի։ Վայրկենական կը տաքցնէ, խէժալ ձեւ մը աշխատողներու համար, խնայողական (2 կամ 3 սենեակի համար ժամական 6–10 ֆրանք) մաքուր։ Ամէն ածխավաճառ կրնայ հայթայթել մազութը 20 լիտրնոց ժէրիքաններով, որոնք կրնան պահ դրուիլ ամէն բնակարանի մէջ։

Եթէ մազութով կը տաքցնէք ձեր բնակարանը, կը յանձնարարենք գործածել ամէնէն կատարեալ վառարանը,

MAZOUTERMIC,

որ օժտուած է բոլոր առաւելութիւններով, — Ունի հրահրիչ՝ դիւրացնելու համար օդ քաշելը, ընդունարան եւ զտարան, զորս կարելի է քակել հանել՝ մաքրելու համար։ Ապահովութեան կնիք, որ կը համապատասխանէ Ապահովագրական Ընկերութեանց կանոնադրութեան։ Մազութի այս միակ վառարանն է որ կը ծախուի երաշխիքով։ Գինը՝ 2 կամ 3 սենեակի յատուկ վառարանը կ'արժէ 34.500 ֆրանք։

Ցուցադրութիւն ու վաճառում՝

Et. ROMIS, 32, Rue Etienne Dolet,
Paris (20)

Ուզողին կը ղրկուի ամէն մանրամասնութիւն տպագրեալ։ (Ձեկոյց)

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Կը յանձնարարենք

ՍԻԼՎԵՍՏՐ ԴԵՂԱՐԱՆԸ

46, Rue de Trévise, Tél. PRO. 86-41

Ուր լաւագոյն ընդունելութիւնը վերապահուած է Փարիզի, արուարձաններու եւ գաւառի Հայերուն

Հայերու բարեկամ դեղարան մը

Ազգ. Տունէն դէպի Լաֆայէթի անկիւնը

Պ. Վահրամ Էլմաճեան պարտուստող-ծախող, իր հայրենակիցներուն տրամադրութեան տակ է ժամը 9էն 12.30 եւ 15էն 20 հոն է։

ՇԱՀԵԿԱՆ ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Օր. ԷՕԺԷՆԻ ԹԵԼԵԱՆ

Պ. ԺՈՌԺ ԳՐԳԶԵԱՆ

Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Թոքլիքեանի։

20 Նոյ. 1954, Պօմօն, Մարսէյլ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, Ազգ. Տուն։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս երեքշաբթի ժամը 21ին, ընկերուհի Փափազեանի բնակարանը։ Օրակարգ՝ պարահանդէսի կազմակերպում։

ՓԱՐԻԶ. — Կարնոյ եւ շրջանի Հայրենակիցները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս շաբաթ, ժամը 3ին Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ։ (Առժամեայ վարչութիւն)։

ՎԱՍՊ. ՀԱՅՐ. Միութեան քառամեայ ընդհ. ժողովը, ուրբաթ 26 Նոյ. ժամը ճիշդ 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

Ներկայանալ անդամատետրով։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԻՐԱԿԻՆ. — Ֆութպոլի առաջին բաժանումի մրցումներուն Նիսյաղթեց Թուլուզի 5–0։ Նիսի բերդապահը, Հայրապետեան որու մասին ուրիշ առթիւ ալ խօսած ենք, մեծապէս նպաստած է այս յաղթանակին։ Թուլուզ միշտ առաջին կը մնայ քան կէտով։

ԴՈՒՔ ԱԼ ՕԳՆԱԾ Կ'ԸԼԼԱՔ

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

ԳՆԵԼՈՎ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂԻ (ԹՈՄՊՈԼԱ) ՏՈՄՍԵՐԸ, ՈՐՔԱՆ ՇԱՏ ԵՒ ՇՈՒՏ, ԱՅՆՔԱՆ ԼԱՒ։

ՀԱՏԸ 100 ՖՐԱՆՔ — ՏԱՍՆՈՑ ՏՐՑԱԿԸ 1000 ՖՐԱՆՔ

50.000 ՏՈՄՍԵՐԷՆ ՄԷԿԸ ՊԻՏԻ ՇԱՀԻ ՆՈՐ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ ՄԸ (ՖՐԵԿԱՏ)

Տոմսերը կրնաք ստանալ ՅԱՌԱՋԷՆ, եկեղեցիէն, գրատուններէն, հայ ճպարավաճառներէն եւ Պ. Ն. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԷՆ.

14, Rue Pochambeau, Paris (9)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ ★ MERCREDI 24 NOVEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7529 · 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2940

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹԵՒԵՐ ԱՌԱՆՑ ԳԼՈՒԽԻ

Երուսաղէմի պատրիարքութեան պաշտօնաթերթը, «Սիոն», չորրորդ խմբագրական մը կը վերջացնէ իր տեսութիւնները՝ Հնդկաստանի հայութեան ապագայի մասին:

Ինչպէս կը յիշուի, պատր. տեղապահը այդ պատմական գաղութը այցելեց անցեալ գարնան, դրամական օժանդակութիւն ապահովելու համար: Եւ կէս ճամբէն վերադարձաւ, ծանր յուսախաբութեան մատնուելով:

Տխուր էին իր բերած տեղեկութիւնները եւ եզրակացութիւնները որոնց հիմնական մասերը երեւցան նաեւ Յառաջի մէջ:

Երբեմն շուք մը մնացած է հնդկահայ գաղութին երբեմնի փառքերէն եւ փարթամութենէն, բաղդատելով անցեալին հետ: Եւ այս տժգոյն մնացորդն ալ պիտի հալի նոյն ձեւով, եթէ ազդու միջոցներ ձեռք չառնուին:

«Սիոն»ի չորրորդ եւ վերջին խմբագրականը վերլուծելով այս ողբերգութեան պատճառը, դիտել կուտայ թէ գաղութը «մէկ դարէ ի վեր լքուած է իր ճակատագրին, առանց վայելելու եկեղեցական եւ ազգային մարմիններու կարելի հոգեւոր եւ բարոյական օժանդակութիւնը»:

— «Էջմիածինէն սկսեալ մեր բոլոր նւիրապետական աթոռներում եւ անոնց շուրջ կազմուած ազգային մարմինները Հնդկահայութիւնը յիշած են միայն այն պարագաներում, երբ պէտք ունեցած են անոր նիւթական օժանդակութեանը»:

Անտարբերութեան դասը միայն հնդկահայ գաղութը չէ:

— «Մենք միշտ անտարբեր մնացեր ենք մեզմէ հեռու մեր հայրենակիցներու բարոյական օժանդակութեանը, երբ անիկա պայմանաւորուած չէ մարդկային կարգ մը հաշիւներով, հետեւաբար անթուելի կորուստները որոնք դարերով տեղի ունեցեր են, եղած են շատ յաճախ ոչ թէ մեր կամքէն անկախ կամ անոր հակառակ պայմաններու մէջ, այլ ամէնուս անզեղչելի պատասխանատուութեամբը»:

Մասնաւորէն ընդհանուրին անցնելով, խմբագրականը անհրաժեշտ կը գտնէ «ստեղծել մշակութային, կրօնական եւ հոգեկան կապերու ակը հոգեկցորդ միութեան մը եւ ազգային համերաշխ նմանութեան մը մէջ»:

Մեր աշխարհաբարին վերածելով այս մանուածապատ նախադասութիւնը, պիտի ըսէինք թէ տարրական պահանջ է ընդհանուր կեդրոն մը, «պահելու եւ պահպանելու համար մեր ցրուած մասերը արտասահմանի մշուշներուն մէջ»:

— «Նոր պայմաններու առջեւ ենք ազգովին, բազմաթիւ են անակնկալները, որոնք մէկ օրէն միւսը կրնան բացուիլ մեր առջեւ, հետեւաբար նոր պայմաններու եւ պահանջներու համեմատ պէտք է կազմակերպուին մեր գաղութները, եթէ չենք ուզեր խեղդամահ ըլլալ»:

Անհրաժեշտ չէր մինչեւ Հնդկաստան երթալ, այս տարրական ճշմարտութիւնը հաստատելու համար:

Եթէ Լեհաստանը եւ Թրանսիլվանիան մոռցուած են, ահա Հնդկաստանը:

Եթէ Հնդկաստանը շատ հեռու է, ահա Եւրոպայի եւ Ամերիկայի զանազան ափերուն վրայ լքուած բազմութիւնները:

Բոլորն ալ կեդրոնական ղեկավարութեան, կազմակերպութեան եւ ծրագրեալ աշխատանքի կը կարօտին, «խեղդամահ չըլլալու համար»:

Բարձրաստիճան կղերը ինք ի՞նչպէս կ'ըմբռնէ այդ աշխատանքը, քանի որ «Սփիւռքի մէջ մեղի կը պակսին հոգի եւ պետականութեան բարիքները»:

Ունի՞ տեսակէտ, գործելու կամք եւ յստակ ծրագիր:

Գոնէ համաձա՞յն է ինքն իր մէջ:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՃԱՌԸ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԶՕՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ ՄԸ ԳՈՒՄԱՐԵԼ ՄԱՅԻՍԻՆ

ՆԱԽ ՎԱՒԵՐԱՑՆԵԼ՝ ՓԱՐԻԶԻ ԴԱՇԻՆՔԸ

Երկուշաբթի օր Պ. Մենտէս Ֆրանս կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ ՄԱԿի ընդհ. ժողովին առջեւ, պարզելով իր կառավարութեան տեսակէտները օրուան հարցերու մասին:

Նախ շօշափելով Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութիւնները, յայտարարեց թէ պէտք է հրաժարիլ դիւանագիտական փորձէ այլ վտանգաւոր սովորութիւններէն որոնք շատ լայն տեղ բռնած են ներկայիս միջազգային կեանքի մէջ: «Մեր պարտականութիւնն է փնտռել եւ առաջարկել յստակ լուծումներ, նոյն իսկ եթէ անոնք ըլլան համեստ եւ սահմանափակ: Ամիսներէ ի վեր Խ. Միութիւնը եւ արեւմտեան երեք պետութիւնները ծանուցագիրներ կը փոխանակեն: Տակաւին քանի մը օր առաջ Խ. Միութիւնը Զօրսերու խորհրդաժողով մը առաջարկեց եւ, յանձնարարեց 20–25 պետութիւններ ժողովի մը հրաւիրեց Նոյեմբեր 29ին: Սրտաբաց պիտի խօսիմ այդ առաջարկներու մասին, ըսելու համար թէ անոնք ոչ իրատես են, ոչ ալ բանաւոր՝ իրենց ներկայ ձեւով: Նոյեմբեր 13ին պահանջել 25 երկիրներէ որ ժողովի գան երկու շաբաթ ետքը, քննելու համար տարտամ, կամ թերեւս անգոյ օրակարգ մը, լուրջ բան չէ, կ'ըսեմ մեր խորհրդային պաշտօնակիցներուն: Անոնք մէկ վայրկեան իսկ հաւատացի՞ն թէ պիտի ընդունինք իրենց առաջարկը: Բանակցութիւնը, երբ սկսի — եւ պիտի ուզէինք որ շուտ սկսէր — պէտք չէ տեղի տայ ոչ առակարկութեան, ոչ ալ սադրանքի: Ահա թէ ինչու Զօրսերու խորհրդաժողով մը արդիւնաւոր փնտռութիւն կրնայ կատարել երբ Արեւմտեան Եւրոպայի ուղղակի շահագրգռուած երկիրները վաւերացնեն Փարիզի դաշինքը: Ուրիշ կերպ շարժիլ կը նշանակէ դիմել դէպի արկածախնդրութիւն եւ մոլորդ ձախողանք: Եթէ ընդունինք այդ վտանգը, ինչ պատասխանատուութիւններ բեռցած պիտի ըլլայինք մեր ուսերուն վրայ: Ահաւասիկ յոյսեր պիտի ներշնչէինք ժողովուրդներուն որոնք խաղաղութիւն եւ ապահովութիւն կ'ուզեն եւ մէկ հարուածով այդ բոլոր յոյսերը պիտի խորտակուէին: Մենք իրաւունք չունինք այդ ճամբան բռնելու: Մենք երբեք չենք ուզեր այն տպաւորութիւնը ձգել թէ Արեւմուտքը կը մերժէ խաղաղութիւնը եւ կը վանէ մերձեցումի եւ հաշտութեան առիթները, թէ յուսահատած է խաղաղ համակեցութեան մը հնարաւորութենէն: Ահա թէ ինչու բարձրաձայն կը յայտարարենք թէ դուռը փակուած չէ բանակցութեան առջեւ: Ընդհակառակն:

«Այն ատեն, ինչո՞ւ չորոշենք Զօրսերու խորհրդաժողով մը գումարել, օրինակ, յառաջիկայ Մայիսին: Ֆրանսական կառավարութիւնը պատրաստ է կազմակերպելու զայն Փարիզի մէջ, եթէ միւս մասնակիցները համաձայն են: Հա՞րկ է ըսել թէ մենք պիտի չմասնակցէինք որեւէ խորհրդաժողովի ուր ներկայ պիտի չըլլան մեր ամերիկացի եւ անգլիացի բարեկամները: Այս առթիւ անգամ մը եւս կ'ըսեմ թէ ոչ միայն համաձայնութիւնները պէտք է վաւերացուած ըլլան, այլեւ պէտք է բանակցութիւնները պատրաստուին լրջօրէն եւ ուղղամտօրէն, կարծիքներու խոր փոխանակութեամբ, մէկդի դնելով ազմկալի ցոյցերը, քարոզչական խաղերը որոնք ուրիշ բանի չեն կրնար ծառայել եթէ ոչ սրել անհամաձայնութիւնները, խառնել դիրքերը եւ ի վերջոյ վտանգել մեր փնտռած յաջողութիւնը: Ուրեմն, այսօրուընէ մինչեւ Մայիս խնդիրները պէտք է քննուին հանդարտօրէն, դիւանագիտութեան աւանդական ճամբաներով, առանց ազդուելու գերագրգռուած հանրային կարծիքներէն: Ընդհակառակն, պէտք է ամէն բան ընել, վստահութեան կլիմայ մը ստեղծելու համար»:

Վարչապետը թելադրեց որ Խ. Միութիւնը եւ միւս արեւելեան պետութիւնները ալ օրինակ առնեն Փարիզի համաձայնութիւններէն, իրենց պաշտպանութեան համար: «Սպառազինութեանց սահմանափակման եւ հակակշռի դրութիւնը, որ նախատեսուած է այդ համաձայնութիւններով, օգտակար օրինակ մը կը կազմէ, իբրեւ նախաբանը աւելի ընդհանրական դրութեան մը: Իր Նոյ. 13ի ծանուցագրին մէջ Խ. Միութիւնը կը յայտարարէ թէ՝ արեւելեան Եւրոպայի երկիրները միջոցներ ձեռք պիտի առնեն իրենց ապահովութեան համար, վտանգուած համարելով իրենք զիրենք: Իմ պաշտօնակիցներուս զարմանք պատճառելու գնով, կ'ըսեմ թէ ես յօժարակամ պիտի ուզէի որ արեւելեան Եւրոպայի պաշտպանութեան ընկերակցութիւն մը կազմուէր յարեւնման արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան, ընդունելով այն միջոցները զոր նախատեսած ենք սպառազինութեանց սահմանափակման համար»:

Պ. Մենտէս Ֆրանս պահանջեց որ Խ. Միութիւնը շինարար առաջարկներ ներկայացնէ: Այս առթիւ մասնաւորապէս յիշեց Աւստրիոյ պարագան, «որ ինքնին կը թունաւորէ միջազգային կացութիւնը: Անհրաժեշտ է ելք մը գտնել, դաշնագիրը ստորագրել, ճշգրիտ պայմաններ դնել պարպումի համար, վերահաստատել աւստրիական ազգին ազատութիւնը, որպէսզի ժողովուրդները գիտնան թէ Քորէայի, Հնդկաչինի, Թրիէսթէի եւ Սարի խնդիրներէն ետք, Աւստրիոյ հարցն ալ վերջնապէս կարգադրուած է»:

Զինաթափութեան եւ հիւլէական զէնքերու մասին ալ խօսելէ վերջ, վարչապետը դիտել տուաւ թէ «միակ ցամաքամասի մը խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը չեն որ վտանգուած են, այլ ամբողջ աշխարհի խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը»:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ՈՉ ԻՍԿ ԱՊՐԻԼ 11/24

Տեսե՞ր էք Երեւանի մէջ տպուած պատի օրացոյցը, որ ամէն տարի լոյս կը տեսնէ Պետական Հրատարակչականին միջոցաւ:

Հալէպի մեր պաշտօնակիցը, *Արեւելք*, 1954ի օրացոյցը ձեռք անցուցած ըլլալով, մանրամասնօրէն կը պարզէ բովանդակութիւնը, ի պէտս ամենայն հառաջդիմականաց:

Հայաստանի ժողովուրդին համար հրատարակուած այս օրացոյցը բոլորովին մէկդի դրած է ինչ որ կապ ունի ազգային կամ կրօնական տօներու, աւանդութեանց, յիշատակներու եւ պատմական դէպքերու հետ:

Ամէնքդ ալ գիտէք որ Յունուար 6ին Ծնունդ է:

Պետական Օրացոյցին բառ չի պարունակեր այդ մասին: Եւ ձեզի կը պատմէ «ռեւոլուցիոն» դէպք մը:

— «Տասը տարի առաջ, 1944ին, աւարտուեց Չելեաբինսկի խողովա-գլանման գործարանի ցեխերի շինարարութիւնը եւ գործարկուեց մարտեննեան առաջին վառարանը»:

Նոյն օրը, իբրեւ երկրորդ կարեւոր դէպք, արձանագրուած է ծնունդը Խրիստո Բոտեւի, «բուլգարական մեծ պօէտ և ռեւոլուցիոներ»:

Ոչ մէկ խօսք՝ հայկական Ծնունդի մասին: Ոչ Յունուար 6ին, ոչ ալ Դեկտ. 24ին:

Երկու աշխարհահռչա՛կ դէպքեր արձանագրուած են Դեկտ. 25ի թերթիկին վրայ.

— «1917 Դեկտ. 25ին Ուկրաինայում հռչակուեց սովետական իշխանութիւն»:

— Բացուեց բոլշեւիկների առաջին կոնֆերանցիան Տամմերֆորսում:

Այսպէս նաեւ ուրիշ ազգային, միջազգային եւ ուրիշ աւանդութեանց մասին:

Ոչ Զատիկ, ոչ Վարդավառ, ոչ ալ ուրիշ որեւէ տօն:

Անցեալ Ապրիլ 18ին, որ կը զուգադիպէր այս տարուան Զատիկին, արձանագրուած է հետեւեալ մեծ դէպքը. — «105 տարի առաջ, 1849ին, ծնուեց Կ. Ռոսսինը, մեծ ճարտարապետ»:

Եւ երկրորդ համաշխարհայի՛ն դէպք մը. — «Ծնուեց (գրէ՝ *ծնաւ*) Բոլեսլաւ Բերուտը, Լեհական ժողովրդական Ռեսպուբլիկայի մինիստրների խորհրդի նախագահ»,

— Գոնէ 1915 Ապրիլ 11/24ը արձանագրուած ըլլալու է, իբրեւ աշխարհասասան դէպք:

Ահաւասիկ այդ օրուան թերթիկին վրայ տպուած մեծ դէպքը.

— «Մեռաւ Վ. Ա. Ժուկովսկին, ռուս նշանաւոր բանաստեղծ: Ծն. 1873»:

Ի՞նչ կ'արժէ աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու յիշատակը, բաղդատելով ռուս բանաստեղծին մահուան հետ...

Ախորժակ ունի՞ք իմանալու մնացեալ պատմական դէպքերը. — Մոնկոլիոյ ռեւոլուցիոն պարտիայի հիմնադիր Սուխէ Բադորի մահէն մինչեւ պրեզիդենտ Հօ Շի Մինի ծնունդը 1890 Մայիս 19ին:

Արդեօք Էջմիածնի օրացոյցի՞ն վերապահած են 1915 Ապրիլ 11/24ի Հայաջինջ Սարսափներու տարեդարձին արձանագրութիւնը:

Փնտռեցէք եւ եթէ գտնէք՝ անմիջապէս [illegible] թերթի մը, որպէսզի արտատպէ:

ՎԱՀԷ

ՎԻՇԻՆՍԿԻ ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ

Ազգաժողովին խորհրդային պատուիրակութեան նախագահը, Վիշինսկի, որ 70 տարեկան է, յանկարծամահ եղաւ Բշ. օր, սրտի տագնապի մը հետեւանքով: Մահը տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ:

Վիշինսկի սրտի տկարութենէ մը կը տառապէր առ նուազն տասը տարիէ ի վեր եւ ատեն ատեն կը բացակայէր ժողովներէն, հանգստանալու համար: Ընդհ. ժողովին նախագահը, Քլեֆէնս, լուրը կը հաղորդէր Պ. Մենտէս Ֆրանսի ճառէն եւ մեկնումէն 25 վայրկեան ետքը: Խորհրդային պատուիրակութիւնը լուրը գաղտնի պահեց երեք ժամ, իրեն յատուկ պատճառներով: Կարծողներ կան թէ չեն ուզած ուղղակի հաղորդել Ազգաժողովին, որպէսզի Ֆրանսայի վարչապետը կարենայ խօսիլ իր ճառը:

Մահը տեղի ունեցած է նախաճաշէն ետքը: Լուրը պաշտօնապէս հաղորդուած ատեն, կէս պարզուեցաւ Ազգաժողովին դրօշը եւ վար առնուեցան վաթսուն անդամակից պետութեանց դրօշները: Ազգաժողովը դադրեցուց ամէն աշխատանք, ի յարգանս ռուս իրաւագէտին, որ նշանաւոր հանդիսացած էր իր բուռն վիճաբանութիւններով, հեգնական ակնարկներով եւ պատմական «նիէթ»ով (ոչ):

Երբ Ազգաժողովը յարգանքի ցոյց մը կը սարքէր, Պ. Մենտէս Ֆրանս վերադառնալով ներբողական մը խօսեցաւ: Ամերիկեան պատուիրակն ալ յարգանքի խօսքեր արտասանեց, եւ յետոյ կարգով արտայայտուեցան միւս գլխաւոր պատուիրակները:

Անտրէ Վիշինսկի, որ հեղինակն է «Խորհրդային Պետութեան Օրէնքը» գրքին եւ ուրիշ հրատարակութեանց, առաջին

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻՆ ԱՐՏԱՅԱՅՏՉԱԿԱՆ ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

ԽՄԲ.— Մեր հայագէտ բարեկամին այս ուսումնասիրութիւնը, որ ներկայացուած էր Արեւելագէտներու վերջին համագումարին (Քէմպրիճ), յետոյ կարդացուած Ֆրանսահայ Լսարանին մէջ, պիտի հրատարակուի իբրեւ առանձին գրքոյկ: Մեզի տրամադրուած է, հրատարակելու համար հիմնական մասերը (աւելորդ է ըսել թէ բնագիրը հայերէն է).—

Քսան տարիէ ի վեր՝ որ հայերէն կը խօսիմ, յայտնի է որ նորութեան հրապոյրը բթացած ըլլալու էր, այսուհանդերձ՝ միշտ նորոգուած հիացում մը կը զգամ այս լեզուին հանդէպ, երբ անձամբ կը գործածեմ զայն գաղափարներս արտայայտելու համար կամ ինծի կը բերէ ուրիշի մը գաղափարին ճշգրիտ պատկերը:

Յաճախ կը պատահի որ մէկը ձեր առջեւ պանծացնէ այսինչ կամ այնինչ լեզուն: Երբ որ երաժշտական ներդաշնակութեան վրայ է խնդիրը, դատողութիւնը բաւական հեշտ է, մասամբ կախում ունի անձնական ճաշակէն, մասամբ ալ գեղարուեստագիտական ընդհանրացած կանոններէ, եւ այս դատողութիւնը շատ անգամ ալ փաստերու չի կարօտիր: Բոլորովին տարբեր է պարագան եթէ լեզուին մտաւոր յատկութիւններն են զորս կը փափաքիք գնահատել:

Արժանաւոր ծնունդ այն գրաբար լեզուին որով, դարուն, Եզնիկ մը կարող էր պայծառագոյն յստակութեամբ յօրինել աստուածաբանական իր գլուխ գործոց գիրքը, աշխարհաբարը բոլոր պէտք եղած միջոցները մեզի կը տրամադրէ բացարձակ դիւրութեամբ արտայայտելու մեր զգացումները, ճառելու մատենագրական, իմաստասիրական կամ գեղարուեստական նիւթերու շուրջ, վիճաբանելու քաղաքական հարցերու մասին եւ կամ պարզելու որեւէ մասնագիտութեան վերաբերեալ գիտական խնդիրներ,— այս բոլորը այնպիսի ճշգրտութեամբ մը որ ամէնէն բծախնդիր միտքին [illegible] կը ստանայ:

Կարելի է յիշեցնել նաեւ այս առթիւ որ հայերէն լեզուն գրեթէ անծանօթ է թէ՛ բառախաղին, թէ՛ երկդիմի նախադասութեան, որովհետեւ երկուքն ալ գրեթէ անկարելի են մաքուր հայերէն գործածողին համար:

Այս դիտողութիւնները յաճախ միտքս գալով՝ հետամուտ եղայ ուրեմն հայերէնի այս հազուագիւտ յատկութիւններուն թէ՛ պատմական թէ՛ ներքին պատճառները փնտռելու: Թէեւ երկու տեսակ պատճառներ յիշեցի՝ «պատմական» եւ «ներքին», սակայն այս բաժանման համեմատ չէ որ պիտի ներկայացնեմ զանոնք, այլ դասաւորումս պիտի հիմնեմ լեզուին վրայ ունեցած իրենց ազդեցութեանց վրայ, ըստ քերականական կարգին:

Ա) Նախ եւ առաջ, հայերէնը մշակոյթի լեզու մըն է առնուազն տասնըհինգ դարէ ի վեր: Հաւանական է որ այնպէս արդէն եղած էր նախաքրիստոնէական շրջանին, սակայն նոյնիսկ եթէ իբրեւ ազգային մշակոյթին մեկնակէտը համարենք Գրոց գիւտը, Ե. դարուն սկիզբը, դիտելի է որ այս լեզուն կատարեալ յատկութիւն մը ցոյց տուած է գաղափարներու արտայայտութեան համար այնպիսի ժամանակաշրջանի մը երբ, աստուածաբանութեամբ, փիլիսոփայական վիճաբանութիւնը վերջին ծայր կը լարէր մարդկային հանճարը: Կամ արդէն ամբողջովին կազմուած, կամ տակաւին կազմուելու վրայ եղած, հայերէն լեզուն այն ատեն ենթարկուեցաւ խիստ մարզանքի մը որուն բարիքները յաւիտենապէս պիտի վայելէ:

Մինչեւ հայ գրականութեան վերջնական վերածնունդը, ԺԸ. դարուն, ոսկէ եւ արծաթէ դարեր իրարու յաջորդեցին, ընդհատուած աւելի աղօտ շրջաններով, որոնք ազգային անկախութեան կորուստին հետեւանքներն էին. բայց հայերէնը երբեք չդադրեցաւ մշակոյթի լեզու մը ըլլալէ: Արդարեւ, զուտ մատենագրական գործերէն զատ՝ ան ծնունդ տուած է բժշկական, բնագիտական, ուսողական, աստեղագիտական, քերականական եւ իրաւագիտական ճառերու եւ ուսումնասիրութիւններու:

Բ) Անշուշտ աւելորդ է մանրամասնօրէն ձեզի ներկայացնել հայերէնի ձայնաբանական (կամ պարզապէս ձայնական) պաշարը, ինչպէս ներկայացուցի օտարներուն: Յիշենք միայն որ գրաբարին մէջ կային 29 բաղաձայն, 7 ձայնաւոր եւ երկբարբառներ ու եռաբարբառներ որոնց թիւը առնուազն մինչեւ վեցի, թերեւս 10ի կամ աւելի կը բարձրանար:

Ձայնական այսպիսի ճոխ յօրինուած մը հնարաւոր կը դարձնէր ձայներու բազմաթիւ զանազանութիւններ, այնպէս որ գրաբարը գրեթէ համանուն չէր պարունակեր (օր. կարեմ = աշխ. կը կարեմ եւ կարեմ = աշխ. կրնամ):

Գ) Թէեւ հնդեւրոպական ծագումով հայերէնը իր բառապաշարին մէջ կը ներկայացնէ բաւական բարձր համեմատութեամբ բառեր որոնց ծագումը մինչեւ ցարդ կարելի չէ եղած ստուգել: Ծանր եւ տակաւին ամբողջովին չլուսաբանուած այլափոխութիւնները զորս հնդեւրոպական ձայնաբանութիւնը կրած է հայերէնին մէջ կը դժուարացնեն սոյն լեզուին բառապաշարին ստուգաբանութիւնը: Որչափ յառաջդիմէ հայերէնի բաղդատական քերականութիւնը, այնքան աւելի շատ՝ մինչեւ հիմա չստուգուած արմատներ իբրեւ հնդեւրոպական պիտի ճանչցուին, բայց հաւանական է որ միշտ պիտի մնան բազմաթիւ բառեր որոնք ստուգաբանութեան պիտի դիմադրեն: Այս բառերը պատկանելու են սիւպսթրա (ենթախաւ(?)ի մը,— այսինքն յաղթուած բնիկ ցեղին լեզուին: Արդ՝ երբ որ ժողովուրդ մը այսպէս իր տրամադրութեան տակ կը գտնէ տարբեր ծագումներէ յառաջ եկած համանիշ բառեր, կրնայ կամ կրկին օրինակները վերցնել, կամ յարմար առիթէն օգտուելով բառապաշարը ճոխացնելու համար նուրբ երանգ մը աւելցնել իւրաքանչիւրին իմաստին, ինչպէս ըրին Անգլիացիները որոնք եզը գերմանական ծագում ունեցող բառով մը՝ ox կը կոչեն երբ կենդանի է, իսկ լատինական ծագում ունեցող ուրիշ բառով մը՝ պիֆ երբ ուտելու միսի վերածուած է: Այսպէս ալ բրած ըլլալու են Հայերը, քանզի իրենց լեզուն ոչ միայն բազմաթիւ համանիշներ ունի, այլ եւ նշանաւոր է իր հիմնական բառերուն կամ արմատներուն ճշգրտութեան տեսակէտով:

Ձայնաբանական ճոխութեան հետեւանքով, կամ, նուազագոյն չափով,— շնորհիւ կրկնակի աղբիւրներուն, հայերէնը մեզի կը մատուցանէ, հիմնական բառապաշարին տեսակէտով, երբեմն մէկէ աւելի բառեր, բայց միշտ առանձնացած մէկ բառ իւրաքանչիւր առարկայի համար:

Եւ այս առաւելութիւն ցոյց կուտայ ածանցեալ կամ մտաւոր բառապաշարին մէջ: Անշուշտ չափազանցեալ բազմութիւն մը համանիշներու անօգուտ բեռ մը կրնայ ըլլալ եթէ ոչ բանաստեղծին գոնէ գործնական մարդուն համար, բայց երբ այս բառերը բացարձակապէս համանիշ կ'ըլլան, գործածութենէ դուրս կ'ելլեն եւ միայն պերճախօսութեան կը ծառայեն: Բայց եւ այնպէս թէեւ կը գոհանանք ֆրանսերէնի նման լեզուներու յօրինուածով մը, սակայն մարդ որոշ հաճոյք մը կը զգայ երբ իր տրամադրութեան տակ կը գտնէ միակ բառի մը տեղ զանազան բառեր զանազան գաղափարներ կամ զանազան առարկաներ նշանակելու համար, (օր. ֆրանսերէն «փիէս» բառը որ կը նշանակէ կտոր մը, դրամ մը, ձեռագիր մը, թղթածոր մը, սենեակ մը, տակառ մը, թատերախաղ մը, եւայլն,— թէեւ այս պարագային մէջ զանազան եւ իւրաքանչիւր իմաստին յատուկ բառեր կան, ինչ որ սակայն ամէն անգամ չի պատահիր):

ՖՐ. ՖԷՅՑԻ

ԸՆՏԻՐ ԳԻՐՔԻ ՄԸ ՄԱՍԻՆ

« LA PASSION DE LA CILICIE »

Par PAUL DU VÉOU

●

Պատերազմէն վերջ (1918ին), Ֆրանսան, իբր ներկայացուցիչը Հաշտութեան Խորհրդաժողովին, Սուրիոյ, Կիլիկիոյ եւ Քիւրտիստանի վրայ հսկելու առաքելութեամբ, կրնար, շնորհիւ այն օրերու իր անսահման ազդեցութեան եւ հմայքին, իրեն արժանի դերը կատարել, ազատագրելով բարոյապէս եւ ֆիզիքապէս այս երկիրներու ժողովուրդները, որոնք, մինչեւ այդ, դարերով կքած էին Պոլսոյ Սուլթաններու անողորմ լուծին տակ:

Դժբախտաբար այս առաքելութիւնը ձախողեցաւ, իբրեւ հետեւանք իր յաջորդական կառավարութեանց արեւելեան գործերու անիրազեկութեան, այդ երկիրներու մէջ իր ներկայացուցիչներուն ծանծաղ քաղաքականութեան, որ, անշուշտ, արդիւնքն էր իրենց առաքելութեանց նպատակներուն վերաբերեալ կտրուկ հրահանգներու պակասին: Նոյնպէս, որովհետեւ բարձր պաշտօնատարները իրարու յաջորդեցին այնպիսի արագութեամբ, որ ոչ մէկը կրցաւ օգտակար գործ տեսնել այս երկիրներուն մէջ, ուր ցեղերն ու հոգեբանութիւնները այլազան են, ուր այդ ամէնը հասկնալու փորձառութիւնը երկար ուսումնասիրութեանց կը կարօտի, նոյնիսկ ամենաբարձր խելքերուն համար:

Արդ, 1919էն 1926 վեցէն պակաս չեղաւ Պէյրութի Ֆրանսական մարդապաններուն թիւը: Միայն այս պարագան ուրիշ բացատրութեանց չի կարօտիր:

Իր ուշագրաւ «ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԽԱՉԵԼՈՒԹԻՒՆԸ» գրքին մէջ Փօլ տիւ Վէու կը բացատրէ, իրեն յատուկ պարզութեամբ ու անկեղծութեամբ, այն մեծ յոյսերը, որոնք կը դիմաւորէին Ֆրանսան, կը մաղթէին անոր պաշտպանութիւնը, երբ Սուրիոյ եւ Կիլիկիոյ հողատարութիւնը անոր յանձնուեցաւ:

Խղճամիտ եւ ճշմարտութիւնը միայն ըսելու մտահոգ, այս իրապէս պատմական գրքին հեղինակը, մեծ արժանիք մը ունի, չի ծածկեր մեր սխալները, մեր թերացումները եւ կը բացատրէ անկեղծօրէն այն վնասները, զորս մեր երկիրը կրեց այդ պատճառներով:

«Կիլիկիոյ խաչելութեան» նոյնիսկ համառօտ վերլուծումը չի կրնար սեղմուիլ այս յօդուածին մէջ: Բայց չենք ուզեր լռութեամբ անցնիլ նախօր. Պրեմօնի հոյակապ նախաբանին եւ յետոյ հեղինակին առաջաբանին վրայէն:

Արդարեւ, ան գիտէ քանի մը պատկերներու մէջ խտացնել անհրաժեշտը, միայն անհրաժեշտը, առանց երկրորդական դէպքերու մէջ ընկղմելու, որովհետեւ այդ խառնակ օրերուն, շատ էին անոնք: Եւ իւրաքանչիւր գլուխին վերնագիրը, ինքնին կատարեալ դաս մըն է:

Նախ, կան քանի մը էջեր, Կիլիկիոյ պատմութեան եւ աշխարհագրութեան մասին, որոշ կերպով պատկերացնելու համար գործողութեանց բեմը:

Միւսները, սա՛ղ, դառնօրէն յուզիչ են: — Ջարդեր, տեղահանութիւններ եւ հայ ժողովուրդին կրած մարտիրոսութիւնները: Վեց հարիւր հազար հոգի ջարդուած, 600.000 տեղահանուած, որոնցմէ 450.000ը մեռած ճամբաներուն վրայ,

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

●

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

★

ԺԵ.

«ՀԱՅ ԿԻՆՆ Է ՊԱՀԱԾ ՁԵՐ ՑԵՂԸ...»

Արդ, մեր ծանօթութեան սկիզբի շըրջանն էր: Լիւք Անտրէ Մարսել կը պատրաստուէր իր առաջին դասախօսութիւնը տալու Մարսէյլի մէջ: Ամբողջ խումբը հրաւիրեցի մեր տունը: Նաեւ հայ բարեկամներ եւ ընկերներ, որոնց մէջ մեծամասնութիւն էին դրօց – բրօցները: Կը հասկնաք, թէ ինչու. կ'ուզէի լաւագոյն տպաւորութիւնը գործել մեր նոր այդ բարեկամներուն վրայ:

Ժամերով խօսեցանք շատ մը նիւթերու մասին, գրական, ընկերային, փիլիսոփայական: Պէտք է ըսեմ, թէ այդ օրը իրապէս իմ ընկերներս իրար գերազանցեցին:

Յաջորդ օրը, երբ դարձեալ տեսնուեցանք Պ. Պալարի հետ, իմ խմբագրատան մէջ, ան առանց այլեւայլի ըսաւ ինծի.

— Սիրելի հայ բարեկամ, ձեր մշակոյթին, ձեր պատմութեան, ուստի ձեր ազգային ճակատագրին մասին որոշ գաղափար մը կազմած էի արդէն, երբ, երէկ, առաջին անգամ ըլլալով հաճոյքը ունեցայ հայ ընտանիքի մը յարկին տակ գտնուելու: Կը հասկնամ հիմա, թէ ինչպէս կրցած է տեւել ձեր ազգը:

Կանգ առաւ վայրկեան մը, իր սուր նայուածքը դէմքիս: Կը սպասէի, որ գովքը հիւսէր մտաւորական ընկերներուս:

— Հայ կինն է պահած ձեր ցեղը:

— Ի՞նչպէս...

— Հաւատա ինծի, Փօլատեան, չեմ կարծեր որ կը սխալիմ, ակներեւ է, եւ հասկցայ անմիջապէս...

— Բայց դուք ի՞նչ տեսաք երէկ, բերան անգամ չբացին խեղճերը: Տարիքոտները ֆրանսերէն չեն գիտեր, իսկ միւսները...

— Ի՞նչ հարկ այդ բոլորին. կը բաւէ դիտել անոնց դէմքերը, շարժուձեւերը, նիստ ու կացը: Պարկեշտութիւն ու ներքին խորունկ գեղեցկութիւն կայ անոնց նայուածքին մէջ: Սրբութիւն կը բուրեն անոնց հոգիները...

Այդ վայրկեանին զգացի, թէ որու դիմաց կը գտնուէի...

Ան մէկ ակնարկով գտած էր աղամանդը, որ կայ պահուած մեր ցեղի հոգիին մէջ, հեռու հետաքրքիր ակնարկներէ, խառնուած ուրիշ բազմաթիւ կեղծ գոհարներու հետ:

Այս, հոգեխոյզ մը միայն կրնայ իր ձեռքը երկարել եւ ձեզի ցոյց տալ իրական գոհարը:

Արդ, ձեզի են ուղղուած այս գովասանքները, հայ տիկիններ եւ օրիորդներ: Գահերէց իմ քոյրեր: Դուք եկաք ամրապնդելու Ֆրանսայի մտաւորականին առաջին տպաւորութիւնը: Որովհետեւ, ան կրկնեց նոյն նախադասութիւնը, ձեզ տեսնելէ անմիջապէս ետք.

— «Հայ կինն է պահած ձեր ցեղը»...

Եւ ասիկա բացարձակ ճշմարտութիւնն է: Մեր հասցէին ըսուած բոլոր գովասանքներուն մէջ ամէնէն գեղեցիկը, ամէնէն ճիշդը:

Բնածին բարութիւն մը կայ, բնածին ազնուութիւն մը, իւրաքանչիւր Հայու մէջ: Ես կը շարունակեմ հաւատալ, թէ խորքին մէջ ամէն Հայ բարի է, վեհանձն, ազնիւ, հակառակ մեր ներքին պառակտումներուն, անհամար վէճերուն, որոնք բոլորն ալ արտաքին ազդեցութիւններ են ու մաս չեն կազմեր մեր ինքնութեան:

Անուրանալի է, թէ մեր ցեղը ազնիւ է, մեր արիւնը՝ մաքուր: Երանի թէ ամէն վայրկեան ունկնդրէինք միայն այդ ազնիւ ձայնին, որ ցեղին ձայնն է: Որքան պիտի մեծնայինք, ու ինչ հրաշալի գործեր պիտի կարենայինք տալ, նախ մենք մեզի, յետոյ համայն մարդկութեան:

Ամբողջ այդ յետ-միջօրէն անցաւ ուրախութեան եւ խնդութեան մէջ:

Այցելեցինք նաեւ գեղեցիկ Հելիոպոլիսը, լայն պողոտաներով, գեղակերտ շէնքերով ու պալատներով:

Կարծէք Ֆրանսայի մայրաքաղաքին մէկ հարուստ արուարձանը կը գտնուէինք: Երկար դիտեցինք եգիպտական սիւն մը, գրեթէ նման Քոնքորտի Օպելիսքին, Այս մէկը սակայն կը ցցուէր բանջարեղէններու դաշտի մը մէջ, մինակ ու լքուած:

Փտած փայտի կտորներ առինք նաեւ Սիքամորի այն ծերացած ծառէն, որուն շուքին տակ նստած է, կ'ըսուի, Աստուածամայրը իր Զաւկին հետ, Եգիպտոսէն իր անցքին...

Մութը իջած էր արդէն, երբ Յովհաննէսեաններու արար կառավարը կառքով մեզ մեր տեղերը առաջնորդեց:

Բայց ոչ ուղղակի...

Որովհետեւ, հազիւ ճամբայ ելած. Մարսելը սկսաւ աչքով ունքով հասկցնել ինծի.

— Փօլատեան, ի՞նչ կ'ըսես, այո թէ ոչ, պիտի երթա՞նք...

Կէսօրէն ետք ան ինծի երկար խօսած էր դարձեալ բուրգերուն մասին: Իր յոյն բարեկամին հետ առջի գիշեր գացած էին եւ երկար սպասումէ մը ետք վերջապէս լսած էր բուրգերու մեղեդին:

Սկեպտիկ ծիծաղիս վրայ, երդում ըրած էր, որ չմեկնած ինծի ալ լսելի պիտի դարձնէր այդ անմահ երգը...

Եւ ահա կառքին մէջ տաք կ'ակնարկէր:

— Կ'ուզէ՞ք լսել բուրգերու մեղեդին, դարձայ բոլորին:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(29) (Շար.)

ղոհ խժդժութեանց եւ սովի: Կարելի չէ առանց ընդվզումի կարդալ այն նրբացուած խժդժութիւնները, որոնք կը գործադրուէին ոչ միայն այրերու, այլ եւ կիներու եւ մանուկներու դէմ, եւ կարելի չէ զայրոյթ չզգալ Գերմանացիներու վատութեան հանդէպ: Անոնք էին Սուլթանին եւ բանակներու հրամանատարներու խորհրդականները եւ երբեք չմիջամտեցին վերջ տալու համար այս զարհուրելի չարագործութեանց:

Յետոյ կուգան գրքին—«Զարչարանքներ եւ փրկութիւն» գլուխները, որոնց կը յաջորդէ «Փոխանցումը» երկու շատ կարեւոր ուսումնասիրութիւններ, նուիրուած Դաշնակիցներու վարանումներուն եւ պատակտումներուն, երբ հարցը կը վերաբերէր հողամասերու գրաւման եւ գործադրուելիք քաղաքականութեան:

Աւելի կազդուրիչ «Վերակառուցուած Տուներ»ուն գլուխը, ուր կը պարզուի վարչական, քաղաքական եւ հողերմնական հրաշալի աշխատանքը, կատարուած Կիլիկեան զօրաբաժինին եւ մանաւանդ անոր հրամանատար՝ զօր. Տիֆիէնոյի եւ իր կցորդին՝ զօր. Պրեմօնին կողմէ:

«Ամպամած երկինքը» կը բանայ դժուարութեանց շրջանը, մէկ կողմէ, պարտուած Թուրքերու այրութեամբ, Մ. Քէմալի միջոցաւ, Ֆէյսալի մղումով, շէրիֆեաններու ցած մեքենայութիւններով, որոնց գլուխն էր գնդ. Լորենս:

Ու աչուառիկ ձախողանքները, «Մարաշ»ով, ուր մեր զօրամասերով հրամանատարները իրենց կոչումին բարձրութեան վրայ չէն, նոյնպէս խիղի կաթիլը, Եփրատ եւ մանաւանդ Ալի Սայիպ կամ դաւաճանութիւնը (Եդեսիոյ դէպքերը) գլուխներով, ուր Թուրք աւազանին՝ կը խայտառակէ ինքզինքը, կազմակերպելով ֆրանսական գումարտակի մը ջարդը, որովհետեւ ան հաւատք ընծայած էր Թուրքի պատուոյ խօսքին, վերջապէս «Պօղանթի»ով, ուր Ֆրանսական ուրիշ գումարտակ մը կը ստիպուի զէնքերը վար դնել:

Բայց այս տխուր շարքը վերջ կը գտնէ «Յաղթանակներ»ով, որոնք կը պատմեն մեր յաջողութիւնները: Ենիճէ, ուր կը փայլի զօր. Կրասին, Խան-Մէյտանում, Հալէպ եւ «Անատոլուի Վէրատը» (Այնթապ), վերստին կը բարձրացնեն Ֆրանսական հռչակը, որ իյնալու վրայ էր:

Ու ասկէ վերջ, այլեւս անհասկանալի է. յաղթանակներէն վերջ, երբ Ֆրանսան կրնար իր կամքը պարտադրել, կը կնքէ Լոնտոնի համաձայնութիւնը 1921 Մարտ 9ին, որ սուրիական սահմանագլուխը Սեւրի դաշնագրի գծէն շատ աւելի հարաւ կ'իջեցնէր եւ, քանի մը ամիս վերջը Հոկտեմբերին, Անգարայի համաձայնութիւնը, որ մեզ կը ստիպէ պարպել Կիլիկեան եւ Պաղտատի երկաթուղիէն դէպի հիւսիս եղած բոլոր հողամասերը:

Իր հետեւանքներով չափազանց ծանր ձախողանք մը, որ մեզմէ խլեց ձեռք բերուած տնտեսական առաւելութիւններ եւ բարոյական դրաւականներ, եւ մեզ ստիպեց իրենց բախտին լքել մեր պաշտպանութեան, աւելի ճիշդ մեր խօսքին ապաւինած Հայերը, Քրիստոնեաները եւ Արաբները: Վերջապէս, սնանկացում Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ մեզի վստահուած հոգատարութեան պաշտօնին:

ԶՕՐ. ԱՆՏՐԷԱ

ԼՈՒՐԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

★

Երկու հայագէտներու դասախօսութիւնները.— Նորվեկիացի ուսուցչապետը կը փառաբանէ գրաբարը.— Կոմիտասեան երգչախումբէն քառեակ մը Անգլիոյ մէջ. — Վիկտոր Համբարձումեան եւ Արամ Խաչատրեան Լոնտոնի մէջ:

ԼՈՆՏՈՆ, 19 Նոյ. (Յառաջ).— Նոյ. 8ին Լոնտոն եկան երկու մեծ հայագէտներ որոնք հրաւիրուած էին անգլիական համալսարաններու կողմէ, դասախօսելու համար հնդեւրոպական լեզուներու մասին: Առաջինը, պրոֆ. Վօկտ, Օսլոյի համալսարանէն (Նորվեկիա) երեք դասախօսութիւններ տուաւ Լոնտոնի համալսարանին մէջ, շեշտելով հայերէն գրաբարի ամենամեծ կարեւորութիւնը հնդեւրոպական ուսումնասիրութեանց համար: «Հայերէնը, ըսաւ Վօկտ «միակ լեզուն է Ասիոյ մէջ որ Ե. դարէն սկսեալ շատ յստակ այբուբենով մը պահպանած է արիական ցեղերու վերացական եւ մասնագիտական բառերու արտայայտութիւնները: Դժբախտաբար հայերէնը ներկայիս շատ քիչ անգամ կ'ուսումնասիրուի Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ: Դեռ մինչեւ այսօր չունինք քերականութեան կարեւոր դասագիրք մը Հայերէն գրաբարին»:

Երկրորդ այցելուն, պրոֆ. Եոհաննէս Ֆրետերիխ, (գերմանացի) մասնագէտ մըն է Խալտ-ուրարտական լեզուներուն: Դասախօսը այցելեց անգլիացի գիտնականներու եւ կարդաց Բրիտանականթանգարանի բոլոր ուրարտական բեւեռագիրները եւ ունեցաւ կարծիքի փոխանակութիւններ քանի մը Հայերու հետ: Հիւրասիրուեցաւ փաստական Պ. Մութաֆեանի եւ բանաստեղծ Ա. Սաֆրաստեանի կողմէ: Գիտնականը շատ ուզեց իմանալ թէ հնագիտական ի՞նչ գործ կը կատարուի Խ. Հայաստանի մէջ:

Նորվեկիացի հայագէտը մեկնելէ առաջ ըսաւ թէ շատ մեծ համակրանք ունի հայ ժողովուրդին հանդէպ, շնորհիւ հանգուցեալ Տոքթ. Նանսէնի: Եւ մեզի թելադրեց որ Հայերը գրաբարի անգլերէն կամ ֆրանսերէն քերականութեան գիրք մը հրատարակեն:

× Նոյեմբեր 2էն ի վեր Անգլիա կը գտնուի աշխարհահռչակ աստեղագէտ Վիկտոր Համբարձումեան, նախագահ Երեւանի Գիտութեանց Ակադեմիային: Իր ժամանումը Ռուսերը հաղորդած էին եւ որովհետեւ ռուսերէնը «Հ» տառը չունի, անգլիական թերթերն ալ «Ամբարձումեան» կը գրեն իր անունը:

Հայ գիտնականը հրաւիրուած է Անգլիոյ Աստեղագիտական ընկերութեան կողմէ, եւ նոյեմբերի ու դեկտեմբերի ամիսներուն պիտի դասախօսէ զանազան համալսարաններուն մէջ: Նոյնպէս Երեւանի «Կոմիտասեան» երգչախումբէն 4 հոգինոց խումբ մը եկած է Լոնտոն: Դեկտեմբեր 2ին երգահանդէս մը պիտի տայ Վիկմոր Հոլի մէջ: Տեղական թերթերը գրեցին թէ հայկական խումբ մըն է որ ուղղակի Հայաստանէն կուգայ:

× Հռչակաւոր երաժշտագէտ Արամ Խաչատուրեան դեկտ. 5ին, կիրակի կէսօրէ վերջ նոր նուագահանդէս մը պիտի տայ: Առաջինը Նոյ. 25ին է: Անկարելի է տոմսակ ճարել: Բոլորն ալ սպառած են: Լոնտոնի Համայնական Խորհուրդը կ'աշխատի մեծ երեկոյթ մը սարքել ի պատիւ հայ ժողովուրդի տաղանդաւոր զաւկին:

ՅՈՎՀ. Կ. ՉԱԼԸՖԵԱՆ

ԴԱՍԵՐԸ ԽՃՈՂՈՒԱԾ ԵՆ

★

Փարիզի համալսարանին վերամուտի առթիւ աւանդութիւն է «պատուակալ վարդապետ», տիտղոսներ բաշխել: Վեց օտար գիտուններ ստացան այդ տիտղոսները, որոնց մէջ էին գերման փիլիսոփան Պ. Քիւրթիուս եւ հունգար մաթեմաթիկոս մը Պ. Ռիէց:

Սորպոնի վերատեսուչը Պ. Սառայ խօսեցաւ բազմաթիւ դասախօսներու եւ ուսանողներու առջեւ, ուսման «անհրաժեշտ» բարենորոգման մը մասին, եւ յայտնեց թէ ուրախ է որ ներկայ կառավարութիւնը կը զբաղի այդ հարցով: Եթէ համալսարանը այլեւս չի պատրաստեր երիտասարդները կեանքին համար, շեշտեց ան, կը նշանակէ թէ իր կարգուսարքը չէ փոխուած Նափոլէոնէն ի վեր: Մենք հազիւ կ'անդրադառնանք թէ աշխարհ աւելի փոխուած է երեսուն տարուան մէջ քան երկու հազար տարուան մէջ: Մեր ուսման ծրագիրները այնքան կ'ուռեցնեն որ տղան անմարսողութեան կը դատապարտեն, զայն, փոխանակ թեթեւցնելու եւ հիմնապէս փոխելու կարգ կանոնը:

Ծուռ բան մը կայ դպրոցական ծրագիրներուն մէջ: Տարրական ուսումը տեսակ մը համայնագիտարան է, իսկ պաքալորէան ահագդու փորձ մը:

Ուսման բարենորոգում մը չի նշանակեր նորէն քննութեան ենթարկել քանի մը կանոնական տրամադրութիւններ, այլ ամբողջ դպրոցական եւ համալսարանական համակարգերը: Բարենորոգում մը ներկայիս կը նշանակէ վերածնունդ: Քանդում հին պատերուն եւ վերակազմութիւն:

Վերատեսուչը այս ճիղը կը նկատէ «յեղափոխական»: Բարենորոգումը պէտք է վստահիլ որքան համալսարանականներու եւ վարչագէտներու, նոյնքան եւ արտա-համալսարանական անձնաւորութեանց, փիլիսոփաներու, եւ գրագէտներու ճակատագրով իբրեւ ազգին մեծ յոյսարդներու ճակատագրին մասին, մասնագէտներու որոնք ապացոյցը տուած են իրենց իմացական կարողութեան եւ վերջապէս երկրին այն ներկայացուցիչներուն որոնք կը մտատանջուին երիտասարդներու ճակատագրով իբրեւ ազգին մեծ յոյսերէն մէկը: «Թող ամէն մարդ համոզուի թէ Սորպոնը զոր մաշած կմախք կը նկատէին, կ'ուզէ ապրիլ եւ երիտասարդանալ»:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՄԻՍԱՔ ԹԱՅԵԱՆ

★

Հոնկ Քոնկէն ԱՆՁԱՅԻ հասած Սեպտ. 25 թուակիր նամակի մը համաձայն, այնտեղ մեռած է բնիկ Շապին Գարահիսարցի Միսաք Թայեան, որ 1922էն ի վեր հաստատուած էր Չինաստան, ուր կը զբաղէր առեւտուրով եւ մեծ յաջողութիւն ունեցած էր:

Պ. Թայեան, 1915ին կը գտնուէր Ամերիկա եւ անդամ էր Հ. Յ. Դ. Նիւ Եորքի կոմիտէին: Այլ ամերիկահայ կամաւորներու հետ 1915ի Օգոստոսին մեկնեցաւ դէպի Կովկաս, ուր միացաւ Հայ Կամաւորներու Ա. գունդին: Մասնակցեցաւ իր գունդի կռիւներուն մինչեւ Պիթլիսի գրաւումը: Պիթլիսի մօտերը կը վիրաւորուի թեթեւ կերպով, սակայն կը սառին ոտքերը եւ իբրեւ կռուող անպէտ կը դառնայ, ինչպէս ինք կը գրէ իր 1952, Օգոստոս 30ի նամակով: Ստոյգ մահէ ազատեցայ, կը գրէր Թայեան նոյն նամակին մէջ, հօրեղբօրս Աւետիս Թայեանի ծայրայեղ զոհողութեամբ:

Մօտ վեց տարի Վլատիվօստոկի մէջ ապրելէ վերջ կ'անցնի Չինաստան ու կը հաստատուի Զանչու քաղաքին մէջ ուր մեծ դիրք մը շինէ: Չինական վերջին դէպքերը կը քայքայեն անոր տնտեսութիւնն ալ: Ստիպուեցաւ ընտանիքով հեռանալ Չինաստանէն: Դիմեց ԱՆՁԱյի օգնութեան: ԱՆՁԱն ընդառաջ գնաց անոր դիմումին եւ իր Հոնկ Քոնկի ներկայացուցիչին միջոցով կրցաւ Թայեանի կինը եւ երկու քոլէճաւարտ աղջիկները փոխադրել Պրազիլիա, ուր կը մնան անոնք այժմ: Թայեան տկարութեան պատճառով չկրցաւ ընկերանալ իր ընտանիքին ու աղջիկներուն: Վերջերս միայն կը յաջողի անցնիլ Հոնկ Քոնկ: ԱՆՁԱյի ներկայացուցիչը կը գրէ որ Պ. Թայեան պատգարակով դուրս հանուեցաւ զինք բերող նաւէն. շատ կարճ ապրեցաւ. կրցաւ հաղորդութիւն առնել եւ աւանդել իր հոգին Խարպինէն եկած մօտ 25 Հայերու ներկայութեան: Թաղումը կատարեցինք ԱՆՁԱյի ծախսով:

Միսաք Թայեան եղբայրն է Վաղարշ Թայեանի որ Առաջին Մեծ Պատերազմի ժամանակ կ'աշխատակցէր «Հայրենիք»ին Ֆրանսայէն, ուր ուսանող էր Փարիզի Համալսարանին մէջ: Պատերազմի ժամանակ երբ թարգման կը գտնուէր Զօր. Սարայի բանակին մէջ որ կը գտնուէր Սելանիկ: Պատերազմի գործողութեանց մէջ կը վիրաւորուի: Երեւութապէս դարմանուած Վաղարշ կը լրացնէ իր ընթացքը Ֆրանսայի մէջ, սակայն ստացած վէրքին հետեւանքներով շուտով կը մեռնի:

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կիրակի, 7 Նոյեմբեր տեղի ունեցաւ թատերական ներկայացում մը Մուրատեան վարժարանի սրահին մէջ, ի նպաստ Հայ Ուսանողներուն: Տիկնանց խնամակալութեան առաջին հանդէսն էր այս եւ մեծ յաջողութիւն գտաւ: Սրահը լեցուած էր բազմութեամբ որ քաջալերեց երիտասարդներէ բաղկացած խումբ մը:

Մարի Նուպար Տունէն քանի մը ուսանողներ եւ տիկին Թորոսեանի պարախումբն ալ իրենց աջակցութիւնը բերած էին: Մեծ ոգեւորութիւն պատճառեց «Հայկական հարսանիքի տեսարանը»:

Յայտագրին միւս մասերն ալ յաջող էին:

Կը մաղթենք որ յառաջիկային ալ սարքուին այսպիսի հանդէսներ, ի նպաստ օգնութեան կարօտ ուսանողներուն:

ԼՐԱՏՈՒ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (8)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

— Ո՞ւր են այժմ այդ մարդիկը, հարցուցի:

— Հօս են: Մի երկու անգամ եկել են իմ սենեակս եւ գլխ փնտռել: Բայց, ես նկատի ունենալով որ մեր հանդիպումը կրնայ վատ հետեւանքներու յանգել, միշտ խոյս տուի: Բայց, ի հարկէ, քանի այս քաղաքում ապրում եմ, մի օր կը հանդիպենք իրար: Եւ եթէ միշտ խոյս տամ եւ թաքնուիմ, անոնք պիտի վերադառնան եւ իրենց սպառնալիքը, առանց վարանելու, պիտի գործադրեն:

Երկար խորհեցայ կերպով մը ազատելու Գալուստը այդ դրութիւնից: Ազատելու միակ միջոցը պարզ էր: Թունաւոր օձից փրկուելու համար, օձի գլուխը պէտք էր ճզմել:

Բայց միտքիս մէջ յանկարծ մի ուրիշ բան ծագեցաւ: Արիֆին սպաննելով դրութիւնը փրկուած կը լինէ՞ր:

Գալուստին ասի.

— Այսօր կը մտածեմ եւ վաղը քեզ լուր կը տամ:

Գալուստը գնաց իր գործին, ես գնացի մեր գիւղացի Նիկողոսին մօտ գիշերելու, իսկ Նատօն Մշեցիների մօտ:

Այդ օրերուն Պաթում եռուզեռի մէջ էր: Մի քանի օր առաջ, Սերոբը քսան ընկերներով, եկել անցել էր Թիֆլիս: Իսկ հիմա էլ, Հրայրը եկել էր Ռումանիայից, 85 տղաներով, բոլորն էլ երիտասարդ, վառվռուն կտրիճներ:

Գաւառաբարբառների խայտաբղէտութիւն կար,— մշեցի, ջղեցի, երզնկացի, սեբաստացի, զարահիսարցի, վանեցի, կարնեցի եւ բաբերդցի, բոլորը միացել էին մի դրօշի տակ: Ամէն մէկը աճապարում էր, բոլէ առաջ հասնել Կարս եւ մտնել Սերոբի խմբին մէջ: Ով որ անոր խմբին մէջ մտնէր, ամէնէն երջանիկը կը համարէր ինքզինքը:

Նիկողոսը պատմում էր իր տեսութիւնը Սերոբի հետ: Շատ էր սիրում զայն եւ նրա մօտ գտնուած վառվռուն աչքերով երիտասարդը, Դանիէլը,

Մի օր առաջ, Նատոյի հետ, հրահանգ ստացանք Հրայրից՝ պատրաստ լինելու եւ երեք օր յետոյ մեկնելու: Ժամանակ չկար մնալու: Վերջապէս, բախտաւոր վայրկեանը պիտի հնչէր, եւ մենք մի քանի օրէն կամ մի քանի շաբաթէնպիտի լինէինք սահմանի վրայ եւ գուցէ բախտը պիտի ունենայինք միանալու Սերոբի խմբին:

Սակայն, մարդիկ կ'որոշեն, Աստուած կը տնօրինէ, կ'ըսէ ժողովրդական առածը:

Գիշերը, երբ պառկած էի Նիկողոսի սենեակը, յանկարծ լուսաղէմին սկսան դուռը արագ-արագ բախել: Նիկողոսը վեր թռաւ: Եկաւ յայտնեց որ՝ «Գալուստը արիւնլուայ վիճակի մէջ կ'ուզէ քեզ տեսնել եւ թախանձում է չմերժել»:

Ըսի, որ թող գայ: Եկաւ եւ սկսաւ մի առ մի պատմել: Յայտնի էր, որ չափազանց խմել էր, կռուի էր բռնուել Թուրքերի հետ եւ կրցեր էր հազիւ մահից մազապուրծ ազատիլ:

— Այժմ, գնա, հանգստացիր, վաղը կէսօրէ յետոյ, ժամը 4ի ատեններ կուգաս սրճարանը եւ կը տեսնաս զիս, — ըսի:

Անոր մեկնելէն յետոյ, երկար խորհեցայ: Որոշեցի այստեղից սկսել մեր յեղափոխութիւնը եւ այնպէս պատժել այդ Թուրքերին, որ այլեւս չհամարձակուեն ծուռ աչքով նայելու Հայերին:

Առաւօտուն, սովորականից կանուխ դուրս ելայ: Գնացի Նատոյի մօտ եւ յայտնեցի նրան իմ ծրագիրը: Սպասում էի, որ Նատօն ուրախութեամբ պիտի ընդառաջէ: Չէ՞ որ մենք եղբայրներ էինք: Եւ բացի այդ, ուխտել էինք միասին կռուել եւ մէկս միւսի համար զոհուել:

Բայց այդպէս չեղաւ: Ես մերժում եւ կշտամբանք ստացայ, թէ այդպիսի անխորհուրդ քայլ առնել Ռուսաստանում՝ կը նշանակէր մեր բոլոր երազները հիմնովին ջուրը ձգել:

Նատօն սկսաւ համոզել, որ այդ դիտաւորութիւնից հեռու մնամ: Եթէ ոչ՝ բոլոր յարաբերութիւնները պիտի խզէր ինձ հետ:

Այդպիսի ընթացք որ տեսայ, տարիների իմ պաշտած ընկերից զայրացած հեռացայ:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

անգամ նշանաւոր հանդիսացաւ 1930ին եւ 1939ին, Մոսկուայի մէջ սարքուած մաքրագործումներով, երբ կը գործէր իբրեւ ընդհ. դատախազ: Այդ օրերուն հնձուեցան ան նուագն վեց հազար գլուխներ, իբրեւ ժողովուրդի թշնամի:

Տեղի անձկութեան պատճառով կը յետաձգենք իր կենսագրականը: Անցողակի յիշենք թէ Ազգաժողովին մէջ բացատական դիրք բռնեց նաեւ Հայաստանի հանդէպ, Կարսի հարցին առթիւ:

Դաժան դատաւորի եւ խորամանկ դիւանագէտի տիպարն էր, ծնունդով Լեհ:

ՄԵԾ ԴԱՏ ՄԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

Իսլամ Եղբայրութեան գերագոյն առաջնորդը, Հասան էլ Հուտէյպի, երկու օրէ ի վեր կը դատուի եռանդամ զինուորական ատեանի մը առջեւ, իբրեւ հայրենադաւ: Ձերբակալուած էր Հոկտ. 30ին, վարչապետին դէմ սարքուած մահափորձէն ետք: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ 1. Հուտէյպի դաւ մը սարքած էր, բազմաթիւ սպանութիւններ կատարելու եւ ներկայ իշխանութիւնը տապալելու համար — 2. Գաղտնի կազմակերպութիւն մը ստեղծած էր, իր ծրագիրը գլուխ հանելու համար: Ընդհ. դատախազը մահապատիժ կը պահանջէ: Ամբաստանեալը կը մերժէ երկու յանցանքներն ալ:

Ահագին բազմութիւն մը կանուխէն խռնուած էր դատարանին առջեւ, որ կը գտնուի Նեղոսի ափը, անգլիական դեսպանատան դիմացը:

Ամբաստանեալին պաշտպան փաստաբանն է Մոհամմէտ Մոզան, նախկին նախարար, որ խնդրեց յետաձգել դատը, աւելի լաւ պատրաստելու համար իր պաշտպանողականը, բայց ատեանը մերժեց, դիտել տալով թէ լայն ժամանակ պիտի ունենայ, մինչեւ որ լսուին եօթը վկաները:

Առաջին վկան Եղբայրութեան առժամեայ առաջնորդն էր, Խամիս Հեմետա, որ յայտարարեց թէ Հուտէյպի վարիչն է ընկերակցութեան գաղտնի կազմին: Ամբաստանեալը ուզեց հարցումներ ուղղել վկային: Ատեանին նախագահը, դեր-վարչապետ Կամալ Սալեմ, սաստեց.— «Ի՞նչ կը կարծես, դուն դատաւո՞ր ես: Այդ օրերը անցան: Դուն այժմ ամբաստանեալ մըն ես եւ իրաւունք չունիս հարցաքննելու վկաները»:

Երեք ժամուան վկայութեան ատեն, Խամիս Հեմետա ըսաւ թէ կառավարութիւնը 1953 մայիսին հրամայած էր ջնջել իր գաղտնի կազմը, բայց հրամանը չգործադրուեցաւ, որովհետեւ շատ մը եղբայրներ կը հաւատան թէ «ճիհատը Իսլամութեան հիմնական սկզբունքներէն մէկն է»:

× Պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, զօր. Նեկիպի խնդիրը փակուած է եւ դատավարութիւն պիտի չկատարուի: Ծերունի փիլիսոփայ Ահմէտ Լութֆի մերժեց ստանձնել Հանրապետութեան նախագահութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մասին գոյացած համաձայնութեան վրայ, երկու կառավարութիւնները միացեալ կոչ մը ուղղեցին ըմբոստներուն, որպէսզի զէնքերը վար դնեն: Այս առթիւ ընդհ. ներում պիտի շնորհուի: Պայմանաժամ սահմանուած չէ այս ներման համար: Ազգայնական պետը, Պուրկիպա, նոր տեսակցութեան մը առթիւ կ'ըսէ թէ ըմբոստները հայրենասէրներ են: Երեսուն հազար զինուորներ կը գործեն այս շարժումը ջախջախելու համար:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ զինուորական գործողութիւնները վերսկսան: Ըմբոստները դէպի հարաւ կը քաշուին: Հրամայուած է պարպել կարգ մը գիւղեր՝ լեռնային շրջանին մէջ, Ազգ. Ժողովին մէջ բուռն վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ համայնավարներուն եւ ներքին նախարարին միջեւ, այս հարցին առթիւ:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ազգայնական կառավարութեան ծովային ուժերը երկու մարտանաւեր ընկղմեցին ընդհարումի մը ընթացքին: Միեւնոյն ատեն մարտանաւ եւ օդանաւ կը պահանջէն Մ. Նահանգներէն, առերողաբար:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը Չորեքշաբթի գիշեր, Բատէ սրճարանի վերնայարկը:

Կը խօսի Պ. Յովհան Կարապետեան

Նիւթը՝ «Հայ. Եկեղեցւոյ ոգին եւ ներկայի ձգտումները»: Մուտքը ազատ է:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը 15էն 24, քաղաքապետարանի սրահը (մէթրօ Մէռի տ'Իսի):

Պատուակալ նախագահութեամբ՝

EDOUARD DEPREUXի

Նախկին նախարար եւ Սէնի երեսփոխան

Նախագահութեամբ՝

ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼի

Կը խօսին ընկերներ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԽՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Իսի – Անիէռի Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ Պ. Գայիշեանի, երգ՝ Օր. Օր. Քէօսէեանի, Տէր Թումայեանի, Դաշնակեան:

Արտասանութիւն Օր. Շահինեանի, Սարգիսեանի, Օննիկ Քէշիշեանի, պար՝ փոքրիկն Ջամալեանի, կենդանի պատկեր՝ Յովհ. Թումանեանի «Երկրումը» եւ Ռ. Զարդարեանի՝ «Բագինին, փառաբանանք» (Տիկին Ա. Տէր Մինասեան): Նուագ՝ Սէյրան, Կէսէլի եւ Բենօ, նուագախումբ՝ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ:

Մուտք՝ 200 ֆրանք:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

28 Նոյեմբեր, Շաբաթ:

ԼԱ ՍԻՕԹԱ

Հ. Յ. Դ. խումբը ընկերահամակրական խնջոյք մը սարքած է Նոյեմբեր 28ին, «Ժան Ժօռէս» սրճարանին մէջ:

ԱՎԻՆԵՈՆ.— Ընկերահամակրական խնջոյք, Դեկտեմբեր չորսին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, Կեսարիոյ եւ շրջանի 1895ի դէպքին, եւ 1915ի տեղահանութեան զոհերու եւ կախաղան բարձրացող 53 հայրենակիցներու յիշատակին:

Կը հրաւիրուին Կեսարիոյ եւ շրջանի բոլոր մեր հայրենակիցները որ փութան եկեղեցի իրենց երկիւղած յարգանքը յայտնելու համար անոնց յիշատակին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Շահմիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Արզումանեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Տէրտէրեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ողբացեալ՝

ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՇԱՀՄԻՐԵԱՆԻ

համար, իր մահուան առաջին տարելիցին:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

×

Պ. Ենովք Նազարէթեան, Տէր եւ Տիկ. Օննիկ Նազարէթեան, Տէր եւ Տիկին Խ. Լուսիկեան, Տէր եւ Տիկին Թ. Արխեան կը ծանուցանեն թէ իրենց յաւէտ ողբացեալ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՎԵՐՈՆԻՔԱ ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի 28 Նոյ. Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ:

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգող բարեկամները:

ԾԻԾԱՂԻ ՄԵԾ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան

Նախաձեռնութեամբ Փոն տը Շէրիի Ազգ. Միութեան:

Այս կիրակի ժամը 15ին Ս. Քէփէնէկեան թատերախումբը կը ներկայացնէ՝

ՏԱՅԻ ԿԱՐԱՊԵՏ կամ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՓԵՍԱՅՈՒՆ, Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահին մէջ:

Երեք ժամ անընդհատ ծիծաղ:

ԻՏԱԼԻՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը յիշեցնենք մեր Իտալիոյ բաժանորդներուն, որ տարեկան բաժնեգինն է 1954 Յունուար 1էն ի վեր 6000 ԼԻՐ: Կը խնդրուի փութացնել վճարումները Բժ. Ե. Արզումանեանի միջոցաւ.

Վիա Քափէլարի 3, Միլանօ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Օծման տարեդարձի առթիւ

Այս կիրակի, կը պատարագէ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Երգեցողութիւնները «Արաքս» երգչախումբի կողմէ: Կը հրաւիրուին Վալանսի եւ շրջանի հասարակութիւնը:

RECITAL

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Դեկտ. 7ին, ժամը 21ին

SALLE CHOPIN - PLEYEL

252, Rue Fg. St. Honoré, Métro Ternes

24ème programme bien tempéré en Si - mineur.

Ֆռանք, Լիսթ, Շոփէն, Ռոժէ Տիւքաս, Ղազարոսեան:

ԲԱՅԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ Նախկին Աշակերտներու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին:

4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ժամը 21.30էն մինչեւ առաւօտ:

LE CLUB Rue Grignan

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՊՈՄՈՆԻ «Շանթ» մշակութային եւ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի, Ս. Սահակ-Մեսրոպ սրահին նորոգութեան աշխատանքները վերջացած ըլլալով, պաշտօնական բացումը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ շաբաթ գիշեր 27 Նոյեմբեր:

Տէր եւ Տիկին Պերճ Զաքըճեան եւ Պ. Եղ. Գազազեան խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ԳԱԶԱԶԵԱՆԻ

(Ծնեալ Սանտալճեան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ 76 տարեկանին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր չորեքշաբթի ժամը 13.45ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պաթինեօլի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

Հասցէ.— 115 Պուլ. տը լա Ռէփիւպլիք, Սէն Քլու, (Սէն է Ուազ):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՕՐ. ԳՈՀԱՐԻԿ ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ 3000 ֆր. կը նուիրէ Մառի – Նուպար Ուս. Միութեան, 1000 ֆր. Փարիզի Կապոյտ Խաչին եւ 1000 ֆր. Յառաջի բարգաւաճման, իր մօր Տիկին Շահրիկեան – խաչատուրեանի մահուան առթիւ:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

× Գրիգոր Սերոբ Մեծմօրուքեան (Շուազի լը Ռուա) հազար ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման, փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Մայր Խաչատուրեանի (Թրոյ) եղերական մահուան առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, Ազգ. Տուն:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21-ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Խրիմեան դպրոցի սրահը:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի վարչական ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՓԱՐԻԶ.— Կարնոյ եւ շրջանի Հայրենակիցները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս շաբաթ, ժամը 3ին Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ: (Առժամեայ վարչութիւն):

ՎԱՍՊ. ՀԱՅՐ. Միութեան քառամեայ ընդհ. ժողովը, ուրբաթ 26 Նոյ. ժամը ճիշդ 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

Ներկայանալ անդամատետրով:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեան յառաջիկայ նոյ 25ին նուագահանդէս մը ունի Ֆրանքֆուրթ, 30ին Տիւսէլտորֆ, դեկտ. 7ին՝ Փարիզ: Ինչպէս միշտ, անշուշտ այս անգամ ալ տաղանդաւոր դաշնակահարուհին պիտի գտնէ լաւ ընդունելութիւն:

Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Կրընոպլի Ազգ. Եկեղեցական Միութիւնը 5000 ֆրանք կը տրամադրէ, ի նպաստ Արշակ Չօպանեանի անտիպ գործերու հրատարակութեան: Ստանալ Յառաջէն:

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի աշակերտներուն «պասքէթ»ի երկրորդ մրցումները: Տեղի ունեցան Նոյեմբեր 18ին: Կրտսերներու Ա. խումբը կորսնցուց 23-36ով, Բ. խումբը շահեցաւ 119-4ով եւ փոքրիկներու խումբը 49-9ով:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 25 ՆՈՅԵՄԲԵՐ * JEUDI 25 NOVEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7530 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2941

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԻՇԻՆՍԿԻ

•

Կարելի չէ սովորական բառերով պատկերացնել քաղաքական դէմք մը, որուն մտքին մէջ դեւ մը կը բանէր անընդհատ, հրէշային արարքներ կատարել տալով առանց որ եւ է խղճահարութեան :

Պարզ իրաւագէտ լենինեան Վիշինսկին մէկ անգամէն դարձաւ համաշխարհային դէմք, անխնայ պատուհասելով կուսակցութեան հիմնադիրները, տեսաբանները, բոլոր ականաւոր դէմքերը եւ ուրիշ հազարաւորներ :

Թերթերը վեց հազար կը հաշուեն իր զոհերուն թիւը :

Ցետին միամիտն ալ գիտէ որ բուն իրականութենէն շատ վար կը մնայ այս թիւը, հաշուելով միայն 1930 — 38ի շրջանը, երբ խմբական դնդակահարութիւնները դարձած էին սովորական երեւոյթ :

Նախկին մենշեւիկ, որ բոլշեւիկները կը հետապնդէր բարակի հոտառութեամբ, երբ Վիշինսկի մտաւ կուսակցութեան յաղթական թեւին շարքերը, այլ եւս լայն բացուած էր ասպարէզը, իր դիւային յատկութիւնները փայլեցնելու համար :

Ինքն է հնարիչը այն բոլոր թունաւոր բառերուն եւ սուտերուն, որոնք նախ բարոյապէս կը մեռցնէին ամբաստանեալը, զայն վերածելով քուրջի մը, դնդակահարութենէն առաջ :

Ինք էր վարպետը այն հրէշային դատաւարութիւններուն, որով ամբաստանեալները ոչ միայն «ինքնաբերաբար կը խոստովանէին» իրենց ըրածն ու չըրածը, այլ եւ իրենց վրայ կ՚առնէին ամէն տեսակ մեղքեր, կը դառնային լպրծուն իժ և գարշահոտ խող :

Այս բառերն ալ ինք հնարած էր, ուրիշ պղծութեանց հետ, եւ զոհերը կ՚արտասանէին զանոնք աշակերտի մը պէս :

Երէկ տեղական թերթ մը կը յիշէր հատուած մը՝ Զինովիեւի, Բուխարինի, Ռիկովի եւն. դատավարութեան առթիւ արտասանած խօսքերէն (1938 Մարտ 11).

— «Այս աջակողմեաններ, մենշեւիկները, էս – էրները, ֆաշիստի ազգայնականները ուրիշ բան չեն եթէ ոչ հրոսախումբ մը մարդասպաններու, լրտեսներու, վնասարարներու, զուրկ սկզբունքներէ եւ գաղափարներէ : Ամէնէն ալ լըրտեսական սպասարկութեանց կողմէ վարձուած գործակալներ են, գարշահոտ կոյտ մը մարդկային տականքներու» :

Նոյն առթիւ, կուսակցութեան գլխաւոր տեսաբանը կը կոչէր «անիծեալ աղուէս մը որ սերած է խողէ մը» :

Եւ, իբրեւ ընդհ. դատախազ, կը պահանջէր որ բոլորն ալ գնդակահարուին իբրեւ «չքոտի շուներ, դաւաճաններ եւ լրտեսներ որոնք իրենց թշնամիներուն ծախած են իրենց երկիրը» :

Երբ իրաւագէտը դարձաւ դիւանագէտ, նախ իբրեւ արտաքին նախարար (1949 — 1953), յետոյ իբրեւ գլխաւոր պատուիրակ Ազգաժողովին, շատ բան չէր փոխուած իր արտայայտութեան ձեւերէն :

Երեւութապէս բարեկիրթ էր : Պահած էր նախկին ազնուական պաշտօնատարի կենցաղագիտական ձեւերը :

Բայց վիճաբանութեանց ատեն, երբ զայրանար, կոպիտ բառերը կարկուտի պէս կը տեղային Ազգաժողովին մէջ : Ամենէն թեթեւը «պատերազմի հրձիգ»ն էր :

Իր հեգնական սլաքներն ալ թունաւոր էին, նոյնիսկ եթէ առակով մը բարեխառնուած ըլլային :

Անշուշտ կը յիշէք իր ճառին ելոյթը 1947 Հոկտ. 24ին, երբ Ազգաժողովի Քաղաք. յանձնախումբին մէջ, իր խօսքն ուղղելով Թուրք պատուիրակին, կը փորձէր համոզել թէ Կարսը եւ Արտահանը «վաղուց անտի վրացական հողեր էին»..:

Կրնա՞ք պնդել թէ այդ օրէն սարքուած չէր 1953 Մայիս 30ի հակահայ դաւը, սոլորը միասին յանձնելու համար Թուրքիոյ, յանուն Հայաստանի եւ Վրաստանի ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ԵՐԵՔ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ԶՕՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ ՀԱՄԱՐ

Մ. Նահանգներու նախագահը իր լրագրական ասուլիսին մէջ գնահատելով Պ. Մենտէս Ֆրանսի առաջարկը՝ Զօրսերու խորհրդաժողով մը գումարելու մասին, նախ յայտարարեց թէ արտաքին նախարարը աւելի լայնօրէն պիտի խօսի երկուշաբթի օր, Շիքակոյի մէջ : Յետոյ, առանց մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, երեք պայմաններ առաջարկեց խորհրդաժողովին գումարման համար :—

1. Նախապէս վաւերացնել Փարիզի համաձայնութիւնները.— 2. Փաստեր հաւաքել հաստատելու համար թէ այդպիսի խորհրդաժողով մը կրնայ արդիւնաւոր ըլլալ.— 3. Բաւարար ժամանակ սահմանել խորհրդաժողովը պատրաստելու համար, որպէսզի քարոզչական պարզ ամպիոն մը չդառնայ Խ. Միութեան համար :

Այս առթիւ բացատրեց թէ ամէն անգամ որ Մ. Նահանգները փաստ ըլլան թէ խօսակից մը անկեղծօրէն կ՚ուզէ շինարար խօսակցութիւն մը կատարել, պատրաստ են մասնակցելու : Հետեւաբար, Զօրսերու խորհրդաժողովի մը հաւանութիւն յայտնելէ առաջ, կ՚ուզեն որ Խ. Միութիւնը ձեւով մը ապացուցանէ իր անկեղծութիւնը : Ինք 1953 ապրիլ 16ի ճառին մէջ իբրեւ այդպիսի անկեղծութեան մը ապացոյց կը թելադրէր որ Խ. Միութիւնը ստորագրէ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը :

Ի պատասխան հարցումի մը, նախագահը հաստատեց թէ փոփոխութիւն մը կը նշմարուի խորհրդային քաղաքականութեան արտաքին ձեւերուն մէջ : «Բայց, հակառակ մեթոտներու այս մակերեսային փոփոխութեան, չկայ փաստ մը որ ապացուցանէ թէ բարեփոխումներ կրած են խորհրդային քաղաքականութեան հիմնական նպատակները, որոնք կը ձգտին համաշխարհային յեղափոխութեան եւ համայնավարական տիրապետութեան» :

Գալով Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութեանց, նախագահը բացատրեց թէ հարկ է զանազանել խաղաղ համակեցութիւնը եւ պարզ համակեցութիւնը : Մ. Նահանգները վճռապէս որոշած են մնալ միշտ արթուն եւ զօրաւոր :

× Արեւմտեան շրջանակներու մէջ նըպաստաւոր ընդունելութիւն գտաւ Ֆրանսայի վարչապետին առաջարկը՝ Զօրսերու խորհրդաժողովի մասին : Անգլիոյ վարչապետը, Չըրչիլ յայտարարեց թէ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն ետք պիտի առաջարկէ տեսակցութիւն մը ունենալ Մալենկովի հետ, արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման մասին : Եթէ ամէն բան լաւ ընթանայ, ինք պիտի նախընտրէ որ Զօրսերու խորհրդաժողովին մասնակցին վարչապետները, եւ ոչ թէ միայն արտաքին նախարարները :

× Պ. Մենտէս Ֆրանս Փարիզ վերադարձաւ երէկ : Բոլորն ալ գոհ կ՚երեւան իր այցելութեան արդիւնքէն :

× Ֆրանսայի վարչապետին առաջարկութեան առթիւ, արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարական շրջանակներուն մէջ դիտել կուտան թէ Ռուսերու հետ որեւէ խորհրդակցութիւն չի կրնար մէկդի դնել Գերմանիոյ վերամիացման խնդիրը :

••••••••••••••

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՈՒԺԻ խաղաղ օգտագործման բանաձեւը միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ Ազգաժողովին Քաղաքական Յանձնախումբին կողմէ, Նոյ. 23ին : Խ. Միութիւնն ալ քուէարկեց, իր երկու առաջարկներուն մերժումէն ետք : Բանաձեւը կը տրամադրէ ստեղծել հիւլէական ուժի միջազգային գործակալութիւն մը կարելի եղածին չափ շուտ եւ գիտական խորհրդաժողով մը գումարել յառաջիկայ ամառ, Ազգաժողովին հովանաւորութեամբ :

❀ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❀

*

ԻՆՔԶԻՆՔԸ ԾԵԾԱԾ Է...

Այսօր Գ. էջին մէջ պիտի կարդաք ոստիկանական վայրագութեան դէպք մը, որուն դէմ ըմբոստացած են նոյն իսկ թուրք խմբագիրները :

Հայ տպագրիչի մը կասկածելի մահուան առթիւ քննութիւն բանալով, թուրք ոստիկանները չարաչար կը խոշտանգեն զոհին եղբայրը, Գեղամ Վան :

Չեմ ուզեր այստեղ ալ կրկնել կատարուած բարբարոսութիւնը :

Վիրաւորը հիւանդանոց փոխադրուած է շատ ծանր վիճակի մէջ եւ հարցաքննութիւնները կը շարունակուին, երեւան հանելու համար յանցաւորները :

Ապահովութեան Տեսչութիւնը, ոստիկանութիւնը իրար անցած են, եւ կը թուի թէ հնարք մը կը փնտռեն, գործը պարտկելու եւ ոստիկանները անպարտ հռչակելու համար :

Չե՞ք հաւատար : Ապահովութեան պաշտօնեաներէն մին ըսեր է.

— Արկած մըն է պատահեր է : Ոստիկանները չափը անցուցեր են :

Ապահովութեան տնօրէնը .

— Ոճրագործը երեւան հանելու համար քիչ մը ծեծ կը քաշուի : Բայց չէի գիտեր որ այսպէս շարժած են :

Իսկ ոստիկանութեան շրջանակներէն կը պնդեն թէ Գեղամ «ինքզինքը ծեծած է» :

Ինչո՞ւ չէ : Ինքզինքը տոպրակի մը մէջ դրած, աղիքն անդին գլորած է, յետոյ ցիցի մը վրայ նստած է ինքնաբերաբար..

Կարդալով այս լուրերը, միտքս ինկաւ Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին պատահած դէպք մը :

Պիթլիսէն «Ազատամարտ»ի ուղղուած հեռագիր մը մանրամասնօրէն կը հաղորդէր ոստիկանական վայրագութեան դէպք մը, որուն հետեւանքով քանի մը Հայեր վիրաւորուած էին ծանրապէս, իսկ յղի կին մըն ալ վիժած էր :

Յաջորդ օրը տպագրական տեսչութիւնը կը փութար հերքել իրողութիւնը, եւ կ՚աւելցնէր, հիմնուելով վալիէն հասած տեղեկութեանց վրայ.

— Գալով կնոջ, վիժած է ոչ թէ ծեծի հետեւանքով, այլ որովհետեւ ի բնէ ընդունակ էր վիժելու ...

Այսպէս խեղճ Գեղամն ալ ինքզինքը ծեծեր է, որպէսզի եղբօրը սպանիչները գտնուին ...

Բարեբախտաբար, թուրք վկաներ ալ կը հաստատեն գազանային խոշտանգումը :

ՎԱՀԷ

ԴԷՊԻ ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱ

Պ. Մենտէս Ֆրանս Ուաշինկթըն մեկնելէ առաջ յայտարարեց թէ Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութիւնները ամէն պատեհութիւն կ՚ընծայեն, իրականութեան վերածելու համար միացեալ Եւրոպան, աւելի շուտ քան կը կարծուի : Այս ճառը խօսեցաւ քաղաքական ընկերակցութեան մը առջեւ, ի ներկայութեան երկու հազար կոչնականներու : Բացատրեց թէ վերոյիշեալ համաձայնութիւնները հիմնական յառաջդիմութիւն մը կը կազմեն, եւ աւելի արդիւնաւոր են արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար քան միացեալ բանակի ծրագիրը : «Նոր համաձայնութիւնները մեծապէս դիւրացան շնորհիւ սրտաբաց վիճաբանութեանց, նոյնիսկ երբ կը քննուէր գերմանական հարցը որ կեդրոնական խնդիրն է : Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ հաշտութիւնը եւ ներդաշնակ գործակցութիւնը նախապայմաններ են ապառ Եւրոպայի մը վերածնութեան համար, ինչպէս եւ գլուխ հանելու համար միացեալ Եւրոպան : Փարիզի համաձայնութիւնները կը պարունակեն փոխադարձ հակակշիռ, գործադրելի՝ բոլորին համար : Գերմանիան հաւասար ձայն ունի քուէարկութեանց մէջ : Չեմ գիտեր աշխարհ կ՚ըմբռնէ՞ թէ ինչ դժուարին եւ հողեխռով քայլ մըն էր այս Ֆրանսայի համար : Ողջ մնացած իւրաքանչիւր երկու Ֆրանսացիներէ մէկը ազգական մը կորսնցուցած է առաջին կամ երկրորդ աշխարհամարտին մէջ կամ ինքն իսկ վիրաւորուած է կամ աւերակներու վրայ նստած : Ներկայ սերտ գործակցութեան հասնիլ մեր նախկին թշնամիներուն հետ պատմութեան ամէնէն ահարկու պատերազմէն հազիւ 10 տարի ետքը՝ գործ մըն է որով կրնան հպարտանալ բոլոր ազատասէր Եւրոպացիները » :

••••••••••••••••••

ՎԻՇԻՆՍԿԻԻ մարմինը ցուցադրուեցաւ Ազգաժողովին խորհրդային պատուիրակութեան կեդրոնին մէջ : Սովորաբար ամուր գոցուած երկաթեայ դուռները բացուեցան, որպէսզի հասարակութիւնը կարենայ այցելել : Մարմինը զմռսուած է եւ Մոսկուա փոխադրուած պիտի ըլլար երէկ : Ցուցարկաւորութեան այն տունը որ պատրաստած էր դագաղը, կ՚ըսէ թէ ամէնէն չքեղ տեսակէն էր որմէ տարին հազիւ տասը հատ կը ծախեն : Գինը 8000 տոլար կը հաշուեն : Դագաղը շինուած է ձուլածոյ պղինձէ, բացարձակապէս յարգել :— Հանգուցեալին տեղ Ազգաժողովին սովետական պատուիրակ նշանակուեցաւ Պ. Մալիք, առժամապէս :

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ԱԿԻՆԵԱՆ Կ՚ԱՊԱՔԻՆԻ

Վիէննայի մեր թղթակիցըլուրախութեամբ կը տեղեկացնէ թէ Հ. Ներսէս Վ. Ակինեան, որ արկած մը անցուցած էր վերջերս, 90 օր դարմանուելէ ետք վերադարձած է վանք եւ այժմ կազդուրման շրջան մը կ՚անցընէ :

Կազմակերպիչ յանձնախումբը հարկ դատած է յառաջիկայ գարնան յետաձգել վաստակաւոր վանականին յոբելեանի հանդիսութիւնը :

ՉԸՐՉԻԼ Կ՚ՈՒԶԷՐ ԿԵՑՆԵԼ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐԸ

Անգլիոյ ծերունի վարչապետը առջի օր մեծ գաղտնիք մը երեւան հանեց, իր ծննդեան 80ամեակին առթիւ խօսած ճառի մը մէջ : Ըսաւ թէ կը մտածէր «անմիջապէս վերազինել Գերմանները, պատերազմի վերջին օրերուն, եթէ շարունակուէր խորհրդային ուժերու յառաջխաղացութիւնը դէպի արեւմտեան Եւրոպա » :

— «Նոյն իսկ պատերազմի վախճանէն առաջ, երբ Գերմանները անձնատուր կ՚ըլլային հարիւր հազարներով, հեռագրեցի մառեշալ Մոնթկոմըրիի որ խնամքով հաւաքէ գերմանական զէնքերը եւ պահէ մթերանոցներու մէջ, որպէսզի կարելի ըլլայ դիւրաւ յանձնել գերման զինուորներուն որոնց հետ կրնայինք աշխատիլ, եթէ շարունակուէր խորհրդային յառաջխաղացութիւնը դէպի արեւմտեան Եւրոպա » :

Իր նիշերը քննելով եւ բառերը կշռելով, Չըրչիլ յայտարարեց թէ կ՚ուզէր անկեղծօրէն երեւան հանել պատմութեան այս կէտը : Ինք արմատացած անվստահութիւն մը ունէր Սթալինի հանդէպ «որ գինովցած էր յաղթանակէն եւ այնպէս կը գործէր որ կը կարծէր թէ կրնայ շահիլ աշխարհի տիրապետութիւնը Ռուսիոյ եւ համայնավարութեան համար : Ստոյգ է որ եթէ Գերմանիոյ անպայման անձնատուութեան ատեն մէկն ու մէկը նախատեսէր թէ դաշնակիցներ պիտի ըլլանք տասը տարի ետքը, հաւատք պիտի չընծայէին այստեղ, իսկ աւելի պակաս՝ Մ. Նահանգներուն մէջ : Քաղաքականութեան այս հանդիսաւոր վերիվայրումը պարզապէս հետեւանք է խորհրդային Ռուսիոյ եւ ամէնէն առաջ՝ դիկտատորին՝ Սթալինի վարած քաղաքականութեան » :

••••••••••••••

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութիւնը կախակայեց եօթը անդամներ, որոնք Փարիզի համաձայնութեանց դէմ քուէարկած էին երեսփ. ժողովին մէջ, հակառակ տրուած հրահանգին :

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻՆ ԱՐՏԱՅԱՅՏԶԱԿԱՆ ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ԽՄԲ. — Օրաթերթի հանգամանքը նկատի առնելով, սեղմուած ենք յապաւել կարգ մը մասնագիտական բացատրութիւններ :

Դ.) Բառապաշարի վրայ ըսելիքներս լրացնելու համար՝ անմիջապէս պիտի խօսիմ բաղադրութեան եւ ածանցումի մասին : Հայերէնին մէջ բաղադրութեան եւ ածանցութեան յօրինուածները ունին հիանալի կենսունակութիւն մը, աղատ՝ ակադեմական պահպանողականութենէ, քանի որ չկայ հաստատութիւն մը որ կարենայ արգելք մը դնել բառերուն վրայ, որոնք ենթակայ կը մնան միայն գանոնք գործածող համայնքին բարեհաճութեան, առանց սակայն տեղի տալու որեւէ անիշխանութեան :

Եթէ մարդ բառարանին դիմէ, պարզապէս հիմնական բառի մը կամ արմատի մը իմաստը ստուգելու համար կ'ըլլայ, երբեմն ալ ուղղագրութիւնը ճշդելու համար ձայնաբանական այլափոխումին պատճառաւ, բայց ոչ երբեք գիտնալու համար թէ ածանցեալ կամ բաղադրեալ բառ մը «ընդունուա՞ծ» է թէ ոչ, ոչ ալ հասկնալու համար նշանակութիւնը բաղադրեալ բառի մը որուն արմատներուն ծանօթ է, որովհետեւ բաղադրութիւնը միշտ յստակ է հայերէնի մէջ (բաց ի այն պարագայէն երբ որ սովորաբար ընդօրինակուած է ուրիշ լեզուի մը ձախաւեր բաղադրութենէն : Ըսի որ բաղադրութիւնը յստակ է հայերէնի մէջ : Ջեզի բնական կը թուի այս երեւոյթը, սակայն գերմաներէնին մէջ, օրինակի համար, բաղադրութիւնը յստակութեան նոյն աստիճանին չի հասնիր :

Հայերէնի մէջ կ'օգտուին զանազան առաւելութիւններէ.—

1) Արմատներու ահագին քանակութիւն մը եւ անոնց ծայրագոյն աստիճան ճշգրտութիւնը :

2) Բաղադրեալ բառին երկու արմատներուն միջեւ եղած յարաբերութիւններուն պարզութիւնը (պէտք է խուսափիլ արմատներուն թիւը երեքի բարձրացնելէ եւ յարաբերութեանց պարզութիւնը կորսնցնելէ) :

3) Յօրինուածին կենսունակութիւնը, — որ այնքան մեծ է որ նոր առարկայի մը կամ գաղափարի մը առջեւ գտնուողը գրեթէ մեքենաբար բաղադրեալ բառ մը կը կազմէ այս նորութիւնը նշանակելու համար : Այս իրողութենէն առաջ կուգան երկու հետեւանքներ : Առաջին՝ հայերէն լեզուն երբեք պիտի չունենայ լիակատար բառարան մը, ինչ որ բնականոն երեւոյթ մըն է քանի որ լեզու մը կենդանի է · եւ միշտ կ'աճի ու կը զարգանայ եթէ ակադեմիա մը յանդգնութիւն չունի զայն անփոփոխ պահելու, — իսկ երկրորդ՝ ամէն նոր առարկայ, ամէն նոր գաղափար, ամէն նոր գործողութիւն անմիջապէս կը ստանայ իրեն յատուկ բառ մը :

Ինչպէս հիմնական բառապաշարը, մշակոյթի բառապաշարն ալ ունի ուրեմն մէկ բառ իւրաքանչիւր առարկայի համար, ինչ որ կ'արգիլէ բառախաղը, բայց նոյն ժամանակ թիւրիմացութիւնը :

Ածանցումը, որ կրնայ բաղադրութեան հետ միաժամանակ գործածուիլ, նոյնպէս շատ կենսունակ է եւ նախադաս ու յետադաս մասնիկները (չհաշուելով գործածութենէ դուրս ելածները) միչ տճշգրիտ երանգ մը կը բերեն ածանցեալին իմաստին : Այսպէս՝ ածանցումը շատ աւելի հեշտ ու ապահով է հայերէնի մէջ քան որ եւ է արեւմտեան լեզուի մէջ :

Ե) Հայերէնը վերջապէս ընտրած է հոլովումի դրութիւնը : Սակայն, գործելով գրեթէ նոյնպէս ինչպէս Ֆրանսերէնը լատիներէնի հանդէպ, հայերէնը աղաւաղած է հնդեւրոպական բառերուն այն բոլոր վանկերը որոնք շեշտէն ետքը կը գտնուէին, կա՛մ բոլորովին ջնջելով զանոնք կա՛մ բաղաձայնները միայն պահելով եւ այս վերջինները աւելի կամ պակաս փոփոխելով : Քանի որ հնդեւրոպական բառերուն մէջ վերջաւորութիւնն է որ քերականական համաձայնութիւնը կը յայտնէ, հոլովումի եւ խոնարհումի յատկանշական վերջաւորութիւնները կորսուած պէտք է ըլլային հայերէն լեզուին մէջ : Իրականութիւնը բարեբախտաբար քիչ մը տարբեր է : Բային վերջաւորութիւնները այլափոխուեցան բայց ձեւերուն պէսպիսութիւնը մնաց (օր. գրեմ, գրես, գրէ եւն.) : Հոլովումին պարագան աւելի աննպաստ եղած է : Գիտէք որ գրաբարի մէջ շատ մը հոլովներ իրարու հետ կը շփոթուին (օր. Ուղղ. հայց. ներգոյ, մարդ, սեռ. տրկ. բացառ. մարդոյ եւայլն) : Փորձ մը կատարուեցաւ նոյնաձեւ հոլովները զանազանելու ի կամ զ նախդիրներուն միջոցաւ : Այս փորձը վերջ ի վերջոյ ձախողեցաւ եւ փոխանակ Ֆրանսերէնի եւ նման լեզուներուն պէս նախդիրներ գործածելու (օր. փիէռ, տը փիէռ, ա փիէռ եւայլն) հայերէնը սկսաւ հետզհետէ նորոգել հոլովումը : Առաջին փորձերը մեր ճանչցած գրաբարէն առաջ արդէն սկսած էին : Շատ աւելի ուշ՝ արեւելահայերէնը յատուկ ձեւ մը գտաւ ներգոյականին համար, օր. պարտիզում : Տրականը սեռականէն զանազանելու համար ուրիշ միջոց մը հնարեց, ստիպողական դարձնելով յօդին գործածութիւնը տրականին հետ եւ արգիլելով զայն սեռականին հետ, այնպէս որ արեւելահայերէնի մէջ թագաւոր բառին սեռականն է թագաւորի (նոյնիսկ եթէ որոշեալ է) եւ տրականը՝ թագաւորին : Իսկ արեւմտահայերէնին մէջ նոյն միջոցը գործածուեցաւ ուղղութեան հայցականը զանազանելու համար ներգոյականէն : Օր. պարտէզ (ուղղութիւն հայց. որոշեալ կամ ոչ) կ'երթայ եւ պարտէզը (ներգոյ. որոշ. կամ ոչ) մնաց : Կամաց կամաց բոլոր հոլովումը կը վերանորոգուի եւ բացարձակապէս որոշ կը դառնայ : Հիմակուան վիճակը արդէն գոհացուցիչ է :

Զ) Նախադասութեան կազմուածքը բառերուն դասաւորման տեսակէտով շատ որոշ է՝ յատկացուցիչէն դէպի յատկացեալը : Յատկացուցիչը միշտ յատկացեալէն անմիջապէս առաջ կը դրուի եւ եթէ նոյն յատկացեալը մէկէ աւելի յատկացուցիչներ կ'ունենայ, ասոնք կը շարուին իրենց բնութեանց համեմատ եւ տրամաբանական դասաւորումով : Միւս կողմէ՝ բաղադրութեան շնորհիւ չենք հանդիպիր այսպիսի երկդիմութեանց ինչպէս Էօն շըվալ տը պուա պլան (ճերմակ՝ այսինքն կակուղ փայտէ շինուած ձի, թէ՝ փայտէ շինուած ճերմակ ձի?), տէ նիւաժ նուար տը փիւմէ (ծուխի սեւ ամպեր, թէ՝ ծուխէն սեւցած ամպեր?) եւայլն :

●

Տեսանք մինչեւ հիմա որ մէկ կողմէն հայերէնը զանազան նպաստաւոր պատճառներով հիանալի յստակութեան մը հասած է եւ կրնայ բաղդատուիլ այս տեսակէտով որեւէ արեւմտեան լեզուի հետ : Միւս կողմէ անոր գործածութիւնը միշտ շատ հեշտ է : Ամէն բանէ առաջ՝ լեզուն գործիք մըն է : Ճարտարարուեստը ի՞նչպէս կը գնահատէ գործիք մը : Հաշուելով արդիւնաւորութիւնը : Հայերէնի մէջ մեծ է արդիւնքը, որ հոս կը նշանակէ արտայայտչական ճշգրտութիւնը, իսկ արտայայտելու համար ընելիք ջանքը նուազ : Ասկէ երեւան կուգայ հայերէնի գերազանցութիւնը :

Անշուշտ, չի բաւեր հայախօս ծնած ըլլալ խորին փիլիսոփայ ըլլալու համար · բայց որեւէ մարդ որ յստակ եւ պայծառ միտք ունի, իր տրամադրութեան տակ կը գտնէ միջոցները իր գաղափարները արտայայտելու առաւելագոյն ճշգրտութեամբ եւ նուազագոյն ջանքով : Ուրեմն պէտք չէ զարմանանք եթէ Հայերը բնութեամբ պերճախօս են, ինչպէս կ'ապացուցանեն պաշտօնական հանդէսներուն ընթացքին կամ լսարաններուն մէջ :

ՖՐ. ՖԷՅՏԻ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՐԼԱՆՏԱ ՆՈՐԷՆ ԿԸ ԽԼՐՏԻ

Լոնտոնի աշխատաւորական օրկանը, «Տէյլի Հէրըլտ» արձանագրելով Իրլանտայի նոր խլրտումները, կը գրէ թէ «այս անգամ մենք պիտի պայքարինք ո՛չ թէ մեր երկրէն դուրս, այլ մեր իսկ բանջարանոցին մէջ» :

Իրլանտացին կրօնքով կաթոլիկ է եւ անգլերէն կը խօսի : Անգլիա մտահոգութեամբ կը հետեւի պարբերական յարձակումներուն որոնք տեղի կ'ունենան զինուորական պահեստներու վրայ : Հիւսիսային Իրլանտայի Ըլսթըրի մէջ ալ գիշերային ռազմափորձեր տեղի կ'ունենան :

Թերթը կ'աւելցնէ թէ անոնք կը պատրաստեն յարձակումը եւ կը սպառնան մէկ տարիէն ասդին «Քորէայի պատերազմ»ը Իրլանտիոյ միաձուլումին համար : Անոնց ուժը ներկայիս կը հասնի հինգ հազար հոգիի, մինչ երկու տարի առաջ 2500 հոգի էին, իսկ տարի մը ետք տասը հազար պիտի ըլլան : Շատ լաւ մարզուած են շնորհիւ իրենց հրամանատարներուն որոնք ծառայած են բրիտանական բանակին մէջ : Միեւնոյն ատեն լաւ սպառազինուած են անգլիական պահեստներէն փախցուած ատրճանակներով, հրացաններով, գնդացիրներով :

«Իրլանտայի Հանրապետական Բանակը», ինչպէս կը կոչուի այս գաղտնի ուժը, իր տրամադրութեան տակ ունի ռազմափորձերու վայրեր իրենց լեռներուն մէջ : Իրլանտայի ոստիկանութիւնը չկարենալով պայքարիլ անոնց դէմ, կը հանդուրժէ եւ վերջերս «Իրլանտական Հանրապետական բանակը» հպարտօրէն թափօր մը կազմեց Տըպլինի փողոցներուն մէջ :

Զօրակոչի կեդրոններ կը գտնուին Իրլանտայի 26 եւ Ըլսթըրի վեց նահանգներուն մէջ : Ունին իրենց սպայակոյտը, որուն միայն օգնական վարիչին անունը ծանօթ է՝ որ իր ընկերներուն պէս քաղաքացիի պարզ կեանք մը կը վարէ, միայն թէ տեղէ տեղ չերթար առանց իր թիկնապահին : Կ'աշխատի պարզ քաղաքացիի պէս, որովհետեւ «Իրլանտական Հանրապետական բանակէն» ոչ մէկը նիւթապէս կը վարձատրուի, ըլլայ ընդհ. հրամանատարութիւնը թէ եօթը հոգինոց Խորհուրդը, որ յարձակման նշանը պիտի տայ :

Ըլսթըրի մէջ գաղտնի թերթ մը ունին, կիներու եւ երիտասարդներու բաժիններով, որ կապուած են նշանաւոր Սին Ֆայնի : «Տէյլի Հէրըլտ» կ'աւելցնէ թէ անոնց նպատակն է ոչ միայն գրաւել Ըլսթըրը, այլեւ տապալել Իրլանտական կառավարութիւնը եւ տիրանալ կղզիին :

Թէեւ «Իրլանտայի Հանրապետական բանակը» կազմուած է Նացի կուսակցութեան տիպարին վրայ իր սկզբնական շրջանին, իր անդամները մոլեռանդ դաղափարապաշտներ են, եւ իր վարիչներէն բազմաթիւ անձեր հակակրօն կեանք մը կը վարեն :

— Ես Անգլիան կ'ատեմ խոր ատելութեամբ մը, յայտարարեց վարիչ մը, «Տէյլի Հէրըլտ» թերթին լրաբերին :

Անիկա եօթը տարի բանտարկուած էր Ըլսթըրի բանտին մէջ, առանց դատի եւ

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

★

ԺԵ.

«ՀԱՅ ԿԻՆՆ Է ՊԱՀԱԾ ՁԵՐ ՑԵՂԸ...»

Տէր եւ Տիկին Պալարներու հաստատական նշանին վրայ, այս անգամ հարցուցի արար կառավարին ·

— Տէրդ քեզի եւ կառքին կը սպասէ՞ անմիջապէս ...

— Ոչ...

—Կրնա՞ս մեզ մինչեւ բուրգերը տանիլ·

— Ալա ռասի ...

— Ի՞նչ ըսաւ, ի՞նչ կը նշանակէ, մշտեց քովէս Լիւքը :

– Ալա ռասի կը նշանակէ «գլխուս վըրայ», որ կը համապատասխանէ Ֆրանսերէն «մեծ հաճոյքով»ին :

— Հրաշալի բացատրութիւն մըն է, ըսաւ Մարսելը ուրախ :

— Իսկ մենք ալ կը կարծէինք, թէ ամէնէն քաղաքավար ժողովուրդը մենք ենք, մէջ մտաւ Պ. Պալարը :

— Քաղաքավարութեան, մանաւանդ ձեւական քաղաքավարութեան, հայրենիքը Արեւելքն է, մի մոռնաք այս, սիրելի Ֆրանսացիներ, ըսի ես, ժպտելով անոնց :

Երբ հասանք բուրգերը, արդէն կատարեալ մութ էր : Տկար լուսին մը խորհրդաւոր կերպարանք մը կուտար անոնց :

Հակառակ մեր բանաստեղծին ճիգերուն, սպասումին, բուրգերը կը շարունակէին լռել : Դիրք փոխեցինք, տեղ փոխեցինք, լարեցինք, մեր ուշադրութիւնը, բայց, աւաղ, բուրգերը չերգեցին այդ օրը :

Ես շատոնց գիտէի, թէ երաժշտական ականջ չունիմ, յետոյ, այդ օրը, հոգիս այնքան լեցուն էր հայկական մեղեդիներով... Հաւանաբար անկարելի էր, որ ուրիշ օտար եղանակ կարենար թափանցել հոն :

Հապա միւսնե՞րը... անոնք ինչո՞ւ չէին լսեր :

Մարսելը երդում պատառ կ'ըլլար, թէ լսած էր այդ աստուածային մեղեդին :

— Եթէ ես մինակ ըլլայի, պիտի ըսէի, թէ խաբկանքի մը զոհն եմ. երկու հոգի էինք, լսեցինք նոյն երգը, նոյն պահուն եւ նոյն ձեւով ...

— Ո՞ւր էիք կեցած, հարցուց Պ. Պալարը, շատ լուրջ :

— Հոս, ուր կեցած եմ հիմա, ընկերս քիչ մը հեռուն, այդ ժայռին վրայ նստած էր :

— Ո՞րքան ժամանակ սպասեցիք. այդ դիրքին մէջ, եւ ժամը քանի՞ն էր, շարունակեց իր հարցաքննութիւնը Պ. Պալար :

— Ժամացոյց չնայեցայ, բայց կէս գիշերուան մօտերը ըլլալու էր : Երկար վայրկեաններ մնացինք անշարժ մեր դիրքերուն մէջ, երբ յանկարծ սկսաւ մեղեդին, նախ աղօտ, հետզհետէ աւելի յըստակ : Այնքան քաղցր էր, որ կարծէք հըրեշտակներ էին նուագողները ...

— Էհ, ի՞՞նչ ըսեմ, օրօրեց գլուխը Պ. Պալար, չեմ պնդեր, երաժշտութիւնը ներքին թրթռում է... Թերեւս մեր կրած գործիքները ակար են ու անկատար ... Յետոյ ուրիշ ազդակներ ալ թերեւս դեր մը կը խաղան... Հաւանաբար որոշ պայմաններ միաժամանակ պէտք է ստեղծուին, լսելի դարձնելու համար այդ երաժշտութիւնը, մթնոլորտային որոշ պահու մը ...

– –Այդ լաւ ըսիք, մրմնջեց Նարդունին քթին տակէն, «Մթնոլորտային» :

Ձեմ գիտեր, թէ լսեցի՞ն անոնք ընկերոջս ձայնը : Երբ առանձին մնացինք՝ Նարդունի շարունակեց ·

– –Ես կամաց կամաց կը սկսիմ համոզուիլ, թէ այդ մեղեդին Բուրգերէն չի գար, այլ մեր բանաստեղծին ուղեղէն : Փօլատ, դուն աւելի լաւ կ'ըսես, ըսէ այդ տղուն, որ երթայ քանի մը ժամ առանձնանայ եւ իր ուղեղին մէջինը պարպէ թուղթի վրայ, թէ ինք կ'ազատի եւ թէ մենք : Ո՞վ գիտէ, թերեւս այդպիսով ծընունդ տայ գլուխ – գործոցի մը ...

Բնական է Մարսելին չկրկնեցի Նարդունիի խօսքերը : Խեղճ տղան արդէն բոլորովին տխրած ու յուսահատած վիճակ մը ունէր, այս փորձին անյաջող ելքէն մեծապէս ազդուած :

ԺԶ. ՄԵՆՖԻՍԻ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐԸ

Յաջորդ օրը, Մեռելոց, գացինք տեսնելու այն աւերակ գերեզմանաքաղաքը, որ այսօր Սագգարա կը կոչուի եւ որ ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ հնութեանմէնէն ծաղկեալսստաններէն մէկը, երբեմնի դեղակերտ Մենֆիսը :

Իրադեկներ կ'ըսեն, թէ Սագգարան մէկ մանրանկարն է Լուքսորին, բազմած Թագաւորաց Հովիտի միւս եզերքին : Կ'երեւակայեմ ոչ միայն չքեղութիւնը այս վերջինին, այլեւ մանաւանդ զօրութիւնը հոն տիրող արեւին :

Հոս արդէն, այս եղանակին անտանելի էր, ինչպէս պիտի ըլլար Լուքսորի մէջ :

Կէսօրուան մօտերն էր, որ հոն հասանք երկու ինքնաշարժերով :

Ոտքս հազիւ գետին դրած, զգացի թէ գլխս բռնած ու տաք փուռի մը մէջ նետած էին : Այդ նոյն զգայնութիւնը ունեցած էի քսանեւհինգ տարի առաջ, երբ առաջին անգամ ոտք դրի Ափրիկեան ցամաքամասին վրայ :

1928ին էր, Հալէպէն իմ ուղեւորութեանս ընթացքին, Ճիպութիի մէջ : Թերեւս հոն անցուցած չորս տարիներս են պատճառը, որ չեմ կրնար դիմանալ արեւին : Կարծես մարմինս կշտացած է արեւէն, գլուխս մանաւանդ : Յետոյ ես լերան զաւակ եմ ու երբեք պիտի չկարենամ անապատին վարժուիլ :

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(30)

(Շար.)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷԻ Հ. Կ. Խաչը տարեկան իր հաւաքոյթը ունեցած է Նոյեմբեր 7ին։ Հաւաքոյթը վարած է ընկ. Լեւոն Յով – հաննէսեան, պարզելով Կ. Խաչի գործու– նէութեան, մասնաւորապէս կազդուրման կայանի գեղեցիկ ձեռնարկը, ուրու շնոր – հիւ համեստ ընտանիքի զաւակներ ծովու լողանք եւ սնունդ կը ստանան։ Տարիներէ ի վեր լիարուռն նուէրներով կը քաջալեր– ուի Կազդուրման կայանը։ Սակայն Կա – յանի փայտաշէն տունը նեղ կուգայ։Վար– չութիւնը անցեալ տարի որոշած էր պէ – թոնէ շէնք մը շինել։ Յանձնախումբ մը գործի ձեռնարկած է Տիկին Վերժին Զա – գըձեանի առենապետութեամբ եւ արդէն հանգանակած վեց հարիւր եգ. ոսկի։ Ոմն տուած է երկու հարիւր ոսկի, Տիկին Ար– մէն Սաղայեան 150 ե. ոսկի, Տիկին Ժիւսթին Տըմլաքեան յիսուն ե. ոսկի, Շէֆիք Տըմլաքեան հարիւր, Զարուհի եւ Անայիս Յովհաննէսեան հարիւր, Սարգիս Գալէմեան տասը, Տիկին Նաթալիա Լաղ – եան տասը ե. ոսկի։

Հաւաքոյթին մէջ խօսած են Պետրոս քհն. Ֆէրէճեան, Մեսրոպ քհնյ. Ամրիկեան, ընկերներ Գրիգոր Նիգիպլեան, Գաբրիէլ Լաղեան որոնք բոլորն ալ շեշտած են բա– րեսիրական գործի զարգացման անհրա – ժեշտութիւնը։ Բոլորն ալ թելադրած են լայնօրէն աջակցիլ, ծրագրուած ձեռնար – կը շուտով իրականացնելու համար։

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ (Իրազեկ) մահուան առաջին տարելիցին առթիւ Թեհրանի մէջ տեղի ունեցած է յուշ երեկոյ։ Բացումը կատարած է Եր. Հայրապետեան, խօսած է Արամ Գառօնէ, որ ներկայացուցած է Յ. Տէր Յակոբեան իբրեւ գրական – կրթական եւ ազգային յեղափոխական մշակ։ Տեղի ունեցած է նաեւ գեղարուեստական բաժին, երգով ու արտասանութիւններով։

ՔԻՐՄԱՆՇԱՀԻ (Իրան) ազգային «Ա – րիան» դպրոցի հոգաբարձութիւնը յաջո – ղած է դպրոցը օժտել սեփական շէնքով, ճարելով 110 հազար ռիալ, բացի անհրա– ժեշտ նորոգութեանց ծախքէն։ Կազմուած է դպրոցի շինարարական յանձնախումբ մը որ պիտի կատարէ հանգանակութիւն Թեհրանի մէջ ալ։

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ «Րոստոմ» ազգային դպրոցը բացուած է, միայարկ շէնքի մը մէջ։ Դպրոցին թաղամասին մէջ կան 300 տուն Հայեր։ Այս տարուան համար 200 հազար ռիալէն աւելի ելեւմուտք մը նա – խատեսուած է։ Դպրոցը ունի 130 աշա – կերտ։ Ուսուցչական կազմը կը բաղկանայ երկու ուսուցիչներէ եւ երեք ուսուցչու – հիներէ։

ԱԹԱԹԻՒՐՔԻ մահուան 16րդ տարե – դարձին առթիւ Պոլսոյ Դպրեվանքին, Մը– խիթարեանի, Էսաեանի եւ Կեդրոնականի վարժարաններուն մէջ ալ տեղի ունեցած են յիշատակի հանդէսներ։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Նիւ Եորքի մէջ մեռած է ծանօթ գրող Գեղամ Խանամիրեան։ Ծնած է Պոլիս 1894ին։ Աւարտած է Պէզազեան դպրոցը եւ Գատըգիւղի Ֆրանս. Առեւ – տրական բարձրագոյն վարժարանը։ Կա – նուխէն սկսած է աշխատակցիլ մամուլին եւ իր առաջին գրութիւնը հրատարակած Մերուժան Պարսամեանի «Շանթ»ին մէջ 1912 եւ 1919ին։ Աշխատակցած է բազմա– թիւ հանդէսներու «Ռոստոմ», «Անահիտ», «Վերջին Լուր» եւայլն։Կատարած է բազ– մաթիւ թարգմանութիւններ, եւ գրած զանազան նիւթերու շուրջ, խմբագրական– ներ, քերթուածներ չինական եւ ճարո– նական բանաստեղծութիւններէ թարգմա– նութիւններ, քննադատականներ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կրթական նախարարու – թիւնը ազգ. վարժարաններու տեսչու – թեանց ալ հաղորդած է Անգլիական Մշա – կութային Միութեան մը առաջարկը, ո – րու համաձայն անգլ. կառավարութիւնը թոշակ մը կը յատկացնէ 25–30 տարեկան անգլիագէտ ուսանողներու, շարունակե – լու համար իրենց ուսումը Անգլիոյ մէջ 1955 – 56 տարեշրջանին։

դատաստանի, իբրեւ հետեւանք իր համո– զումներուն։

«Մենք Անգլիոյ դէմ պայքարեցանք 700 տարի շարունակ, կ՚ըսէր ուրիշ մը, եւ պիտի պայքարինք, մինչեւ որ հեռանայ Իրլանտայէն, ինչպէս հեռացաւ Հնդկաս– տանէն եւ Եգիպտոսէն։

Ըլսթըրի 66 առ հարիւր բողոքական – ները որոշած են նոյնքան մոլեռանդօրէն դիմադրել Իրլանտայի Հանրապետական Բանակին, եւ չեն ուզեր որ կաթոլիկ կա – ռավարութիւն մը իշխէ իրենց վրայ։

Հարաւային Ըլսթըրի մէջ խռովու – թեան ամէնէն զօրաւոր շարժառիթներէն եւ Իրլանտայի Հանրապետական բանակին յաջողութիւններէն մէկն է կը գրէ Թեր – թը, ձանձրոյթը... իբրեւ հետեւանք գործազրկութեան եւ սակաւահողու – թեան։ (Հոն որեւէ ժամանց չունին եւ գիրքերը եւ թատերախաղերը խստօրէն գրաքննութենէ կ՚անցնին)։ Հոն կինեւու թիւը աւելի պակաս է (Իրլանտայի մէջ ամէն տեղէ աւելի քիչ կ՚ամուսնանան), առանց ապագայի, Իրլանտայի ժողո – վուրդը կը պակսի։ Իր ժողովուրդը 6·5 միլիոնէն իջած է երեք միլիոնի, մէկ դարու մէջ։

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ

«ԱՆՈՒՇ» օփերան շարժանկարի առ – նուած է Երեւանի մէջ։ Գունաւոր եւ ան – նախընթաց շքեղութեամբ։ Դերակատար– ներն են ծանօթ արուեստագէտներ Լիսից– եան, Ա. Յարութիւնեան, Տաթեւիկ Սա – լանդարեան, Ա. Բարտանեան։ Կոմիտասի եւ Արամ աԽչատուրեանի երաժշտութիւ– նը մեծապէս աւելցուցած է փայլը։ Շար– ժանկարը արտասահման ղրկուած է եւ շուտով պիտի ցուցադրուի Թեհրանի մէջ։

ԴԵՐԱՍԱՆ ՎԱՂԱՐՇ ՎԱՂԱՐՇԵԱՆԻ ծննդեան 60ամեակի եւ բեմական գոր – ծունէութեան 40ամեակի առթիւ տեղի ունեցած է յոբելենական հանդիսաւոր ե – րեկոյթ մը Երեւանի մէջ։ Վ. Վաղարշեան տասնեակ տարիներ ի սպաս դրած է իր տաղանդը «Սունդուկեան» պետական թատրոնին իբրեւ դերասան եւ իբրեւ բե – մադիր։ Ողջոյնի խօսք ըսած են Վրաս – տանի հայկ. թատրոնի, Ատրպէյճանի, Լենինականի, Մռաւեան Թատրոնի Հա – յաստանի պետական համալսարանի, Սո– վետահայ գրողներու եւ այլ միութեանց ներկայացուցիչները։

ԴԱՆԻԱՅԻ Բանուորներու պատուիրա – կութիւն մը վերջերս Մոսկուայէն Երե – ւան գացած է եւ այցելած տեսարժան վայրերը։ Պատուիրակութիւնը հինգ օր մնացած է Հայաստան։

ԱՏՐՊԷՅՃԱՆԻ «Մաքսիմ Գորկի» հայկ. թատերախումբը Հայաստան գացած է եւ ներկայացուցած «Թեհրան», «Սայաթ Նո– վա», «Միրոյ ճանապարհ», «Սօս եւ Վար– դիթեր» եւ այլ թատերախաղերը։

ԵՐԵՒԱՆԻ «ԿՈՄԻՏԱՍ» երաժշտանոցը որ հանրապետութեան ամէնէն բարձր ե – րաժշտական հաստատութիւնն է երեսուն եւ մէկ տարուան մէջ տուած է հինգ հա– րիւր մասնագէտներ, երաժշտագէտ, եր – գահան, ղեկավար, ջութակահար, երգիչ, երաժշտութեան տեսաբաններ։ Այս երա – ժշտանոցին մէջ կ՚ուսանին Հայեր, Ռու – սեր, Ադրպէյճանցիներ, Ուկրայնացիներ, Մոլտովացիներ։

ՍԵՒԱՆԻ լճին ափերուն վրայ կատար– ուած պեղումներէ մէջտեղ ելած են 42 կմախքներ, որոնք կը պատկանին Նախա – դարեան պղնձեայ շրջանին։ Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիոյ պատմութեան բաժնի արշաւախումբը լճին ցամքած շըր– ջանին մէջ երեւան հանած է նաեւ նոր նիւթեր որոնցմէ կը հասկցուի թէ Ն.դա– րուն նախքան Քրիստոս Սեւանի լճը ա– ւելի փոքր է եղած քան այսօր։

ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ օփերայէն խումբ մը մեներգիչներէն Երեւան գացած են շարք մը համերգներ տալու համար «Ալ. Սպենդիարեան» օփերային մէջ։

ՀԱՅ ՄԸ ՋԱՐԱՋԱՐ ԿԸ ԽՈՇՏԱՆԳՈՒԻ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

★

ԹՈՒՐՔ ԹԵՐԹԵՐՆ ԱՆԳԱՄ ԼԵԶՈՒ ԵԼԱԾ ԵՆ

ԽՄԲ.— Պոլսոյ թուրք ընդդիմադիր թերթերը, Տիւնեա, Ենի Սապահ եւայլն յուզումնալից մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն ոստիկանական վայրագու – թեան մը մասին որուն հետեւանքով ծան– րապէս հիւանդացած է Հայ մը, Գեղամ Վան։ Երկու թերթերուն խմբագիրները հիւանդանոց երթալով լուսանկարած են վիրաւորը։

Յատկանշական են նաեւ երկու թերթե – րուն խորագիրները չորս սիւնակի վրայ։

«Սօղօղլուէ ծեծը ուտող Գեղամ հաղիւ երեք ամիսէն ոտքի ելլէ», կը գրէ «Տիւն– եա»։

— Հապա՞ հաւատաքննական զուլումնե– րը ջնջուած էին, ոստիկանատան մը մէջ հայրենակից մը մահու չափ ծեծուեցաւ։ Նախ եւ առաջ Գեղամին դարշապարներէ արիւն ժայթքեցին, յետոյ տոպրակի մը մէջ դրին զայն ու պատէ պատ զարկին եւ այր մարդու մը համար անմարսելի հայ– հոյանքներ թափեցին գլխուն։

Պատկան իշխանութիւնները կը յայտա – րարեն թէ Ապահովութեան տեսչութեան մէջ զաղաղները վերցուած են ու ծեծ ու խոշտանգումի փոխան մարդավարի վե – րաբերում ցոյց կը տրուի։ Արդ, բարեա – ցակամ մարդիկ յուսախաբ եղան վերջին դէպքերուն հետեւանքով։

Գասըմփաշայի մէջ պատահած են եւ Սա– բընէրի ոճիրին ենթադրեալ մէկ հեղինա – կէն վերջ Երկուշաբթի երեկոյ տպարա – նատէր մը նետուած է այդ համբաւաւոր զաղաղներուն մէջ։ Ամբողջ օրը ծեծեր են զայն, եւ տղամարդու մը համար անմար– սելի հայհոյանքներ ըրած են։ Խաւարին մէջ թաղուած հաւատաքննական չարչա– րանքները շուքի մէջ կը մնան այս մար – դուն կրածին քով։ Մանրամասնութիւն – ները կուտանք.

— Գատէր տպարանին մէջ Արմենակ անուն մէկը կը մեռնի։ Լրատուութեան մը վրայ Ապահովութեան Տեսչութիւն կը տարուին Յակոբ, Զարեհ, Արա, Պերճ, Գեղամ եւ քոյրը Շաքէն ու տպարանի աշ– խատաւորներէն Կավսի եւ Սալիհ։ Կը հարցաքննուին սոնք ու յետոյ կ՚արձակ– ուին։ Միայն Գեղամ վար կը դրուի։

Կ՚ըսեն թէ Բ. ճիւղին պետերէն Վեհատ Սօղօղլու ուզած է հարցափորձել Գեղա– մը եւ հոն կեցող ոստիկանները ցոյց տա – լով ըսած է.

— Խոստովանէ, ապա թէ ոչ քեզ ասոնց կը յանձնեմ. վիճակդ դէշ է։

Գեղամ կը յայտնէ թէ իր Արմենակ եղ– բայրը արկածի զոհ է եւ ինքը այդ պա – հուն հոն իսկ չէր գտնուեր։ Բայց, ականջ չեն կախած։

— Ես պառկելու կ՚երթամ, կ՚ըսէ Սօ – ղօղլու, գլխուդ ճարը նայէ։

Ու կը մեկնի։ Եւ ոստիկանները Գեղա – մը կը տանին ամէնէն վերի յարկը, դա – ղաղանման խցիկը կը նետեն ու հոն կը սկսին ծեծել զայն։ Բայց իրենց նպատա – կին չհասնելով, Գեղամը տոպրակ մը կը խոթեն ձեռքը ոտքը կապելէ վերջ եւ թա– ւալ թաւալ կը դարձնեն գետնէ գետին զարնելով։ Գեղամ կը պնդէ իր ըսածին վրայ։ Իսկ ոստիկանները կը պոռան Գե – ղամի երեսին.

— Այսքան ցաւի Ալպանացին անգամ չի դիմանար. պիտի չատկի՞ս, կեավուր։

Եւ այս անգամ «Փալախա»ի կը քաշեն, մինչեւ որ խեղճ Գեղամի դարշապարնե – րէն արիւն կը ժայթքէ։ Յետոյ կը մեր – կացնեն զայն եւ ոստիկան մը գաւազան մը առնելով կը փորձէ ետեւը մտցնել ու ա – մօթանցքին զարնել։ Այս չարչարանքին չդիմանալով Գեղամ կը պոռայ.

— Սպաննեցէք զիս, աղատիմ, ինչ պի– տի ընէք ըրէք, աղատիմ։

— Եա, ուրեմն սասնկ բաներու վար – ժուած ես, կը պոռան երեսին ծաղրելով։

Գեղամ փոխադրուած է հիւանդանոց։

Թուրք Թերթը կ՚ըսէ թէ, Սօղօղլու գա– ցած է հիւանդանոց ու Գեղամէն ստորա– գրութիւն առած է թէ դատ պիտի չըա – նայ։ Ներս մտած ատեն երբ մեր լուսա – նկարիչը կը փորձէ լուսանկարել զայն, իր դէմքը կը ծածկէ, յետոյ ալ յարակից դպրոցին պարտէզը ցատկելով կը հեռա – նայ։

Կուսակալն ու Ապահովութեան տնօրէ– նը քննութիւն կը կատարեն։ Կը տեղեկա– նանք թէ դէպքին պատասխանատուները ծանր պատիժներու պիտի ենթարկուին։

× Վերջին լուրերու համաձայն ամբաս– տանեալ ոստիկանները առժամաբար կա – խակայուած են։ Կուսակալը անձամբ քն– նութիւն կը կատարէ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Անմիջապէս Բաբերդցիների սրճարանը գնացի։ Հոն գտայ երկու Գալուստները, որոնք սպասում էին ինձ եւ Նատոյին։

Երեկոյեան մեր ծրագիրը գործադրե – ցինք եւ խնդիրը փակեցինք։ Գալուստնե– րից մէկը փախստական եղաւ, իսկ մեր «Գրոց – Բրոց»ը, որպէս սպանութեան մասնակցող նոյն ժամուն իր թաղնուած տեղին մէջ բանտարկուեցաւ։

Այդ դէպքէն մի քանի ամիս յետոյ, մի խմբի հետ անցայ Երկիր։ Նատօն մնաց Հրայրի մօտ, իսկ ես, թէ նրանից եւ թէ Սեբոբից առաջ, Աստուրի եւ Օհանի խմ– բապետութեամբ մտայ երկիր։ Մեր խմբի հետ էին Խնուսցի Մարտիրոսը, Անդրա – նիկը, Զառացի Մենեքերիմը ու Քղեցի Գէորգը։

Մեր Երկիր անցած օրուան թուականն էր Օգոստոս 19, 1895։

×

Այդ օրերին յամառ զրոյց էր տարած – ուած ,որ եւրոպական պետութիւնները Սուլթանի վրայ ճնշում կը գործադրեն, Հայաստանի մէջ բարենորոգումներ մտ – ցնելու։ Շատեր փաշան մտել էր Հայաս – տանի գաւառները, որպէս թէ բարենո – րոգումներ պիտի մտցնէր։ Բայց աչա հակառակը կը կատարուէր Երկրի մի ծայրից միւսը սրէ կ՚անցընէին անզէն Հա– յերին։

Հայ աշխարհը արիւնով ներկուեցաւ։ Միայն այն տեղերը զերծ մնացին, ուր հայդուկային խմբեր կային։

Մուշը պաշտպանուեց Ապրոյի տրամա– դրութեան տակ գտնուած խմբերով։ Ա – նոնց խմբապետը Աստուրն էր, Ղզլաղուժ– ցի, իսկ օգնականը՝ Օհանը, նոյն գիւ – ղացի։

Ես մնացի Խնուսում, ուր տեղական ուժերից մի խումբ կազմեցինք Մալազ – կերտի Թոնդրուայ գիւղացի Հսկայ Մի – քայէլի հետ։ Նպատակ չունիմ մանրա – մասն նկարագրել այդտեղի մեր կռիւնե– րը, որովհետեւ նիւթէս դուրս է։

Սեբոբը, երկար ժամանակ սպասելէ յետոյ Թիֆլիսի մէջ իր տղաներով, վեր– ջապէս ճամբայ էր ընկել եւ մի մեծ գի – նատար խումբի հետ հասել էր Խնուսի Շարաթին գիւղը։ Հոն հասնելուն պէս լուր էր ուղարկել՝ յայտնելով, թէ ցան – կանում է մեզ տեսնել։ Այդ անակնկալ լուրը մեզ չափէ աւելի ուրախացուց։

Նոյն գիշերն իսկ աճապարեցինք տես – նելու մեր գիւցազնական հերոսը, որ «կաքաւի նման ժիների վրայից թռչում էր»։ Տեսանք զինքը, վերջապէս, եւ փա– փաքնիս առինք։

Պատմեցի մեր Խրիմ սպասումի մասին, նկարագրեցի անտառի մէջ մեր կեանքը եւ վերջին րոպէներին մեր զգացած յուսա – խաբութիւնը։ Ծիծաղեց եւ ասաց թէ՝ Նա– տօն, որ այժմ Հրայրի մօտ էր, պատմեր էր իրեն եւ թէ ինչպէս իրարուց բաժնուել էինք վերջին րոպէին։ Աւելցուց. «Կար – ծեմ դժգոհ մնացեր ես նրա քայլից։ Բայց նա կ՚արդարանայ։ Գուցէ բռնուէիք մի յիմար քայլի համար, եւ ձեր ապագայի բոլոր ծրագիրները խանգարուէին։»

Այդ օրը ծանօթացանք նաեւ Դանիէլ Տէր Յովհաննէսեանի հետ։ Խելացի երի– տասարդի մը տպաւորութիւնը թողեց վը– րաս։

Սեբոբից չէի ուզում բաժանուել։ Բայց նկատի ունենալով Երկրի վիճակը, ան ինձ համոզեց, որ ես մնամ Խնուս, մինչեւ որ Երկիրը ձիւնով ծածկուի, եւ անկից անցնիմ Սասուն, ուր եւ ինքը կը լինի արդէն։

Մեր խումբը բարի ճանապարհ մաղթեց Սեբոբին, որ մեկնեցաւ դէպի Ախլաթ, իսկ մենք եկանք Արոս գիւղը։ Սեբոբի վերջին խօսքերն եղան.—

«Մենք պիտի կռուենք Դաշնակցու – թեան դրօշի տակ, Սասունում, մեր ընդ– հանուր թշնամու դէմ։ Մինչ այդ՝ ամէն մէկս անջատ կը լինինք, որովհետեւ այդ կը պահանջէ մեր ժողովրդի շահը»։

Սեբոբ, Ախլաթ հասածին պէս, անմի– ջապէս զէնքի տակ է առնում շրջանի բո– լոր քաջերը եւ ամրանում է անառիկ Նէմ– րութ լեռը, որտեղից յարձակւում է թշ– նամիների վրայ, որոնք համարձակւում էին թալանելու եւ կողոպտելու հայ գիւ – ղերը եւ խռովելու հայ շինականի հան – գիստը։

Սեբոբի թողած սարսափը մեծ է լի – նում։

Մայրամուտէն յետոյ, ոչ մէկ թուրք կամ քիւրտ այլեւս չէր համարձակւում գիշերով ճամբորդել։

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՄԵԾ ԱՐՏԻՆ ՈՃԻՐԸ

Մէկ շաբաթէ ի վեր հարաւային Ալպ-եաններու համեստ գիւղաքաղաքին, Տինյի ոճրագործ առեանին առջեւ կը դատուի 80ամեայ ծերունի մը, Կասթոն Տոմինիչի, իբրեւ մարդասպան։ 1952 Օգոստոսին, լեռնադաշտի մը, Լիւրսի մէջ, Մեծ Արտ կոչուած բարձունքի մը վրայ կը գտնուէին երեք դիակներ, անգլիացի գիտնական Տրըմընտ, կինը եւ տասնամեայ աղջիկը։

Երկու տարիէ ի վեր կատարուած քըննութիւնները վճռական ելքի մը չեն յանգած և այսօր ալ դարուսամենամեծ ոճիրը կը կոչուի այս դէպքը։ Թերթերը ամբողջ էջեր կը լեցնեն ամէն օր, հաղորդելով դատավարութեան մանրամասնութիւնները։ Մօտ երկու հարիւր լրագրողներ եւ մասնաւոր թղթակիցներ Ֆրանսայէն եւ օտար երկիրներէ, լուսանկարիչներ, նոյն իսկ յայտնի գրագէտներ կը հետեւին դատավարութեան, ժամը ժամին հեռագրելով ամէն «անակնկալ» եւ զարմանազան յայտնութիւններ այս կամ այն վկային բերնով։

Ամբաստանեալ ծերունին որ նախապէս խոստովանած էր իր ոճիրը իր տղոց ցուցմունքին վրայ եւ նոյնիսկ ոճրին վայրը տարուելով կրկնած էր իր բոլոր արարքները երեք սպանութիւնները գործած ատեն, այժմ կ'ուրանայ ամէն բան, պնդելով թէ ճնշումի տակ խօսած էր։ Միեւնոյն ատեն, քօղարկեալ ձեւով եւ երկդիմի բառերով կ'ամբաստանէ իր զաւակներէն մէկն ու մէկը կամ 18 տարեկան թոռը։

Յարդ կատարուած վկայութիւնները իրար կը հակասեն, չփոթութեան մատնելով դատաւորները, փաստաբանները եւ մանաւանդ երդուեալները, որոնք պարզ գիւղացիներ են։

Բչ. օր լսուեցան ծերունիին մէկ տղան, հայրը եւ ոստիկան Սէպէյլ որ երկու տարի տքնած է, Տոմինիչի ընտանիքէն կորզելու համար գաղտնիքը։ Երեքշաբթի օրուան գլխաւոր վկան էր ծերունիին երկրորդ որդին, Քլովիս, 49 տարեկան, որ հաստատեց թէ մարդասպանը իր հայրն է։ Այս պարագան ոստիկանութեան յայտնած էր մէկ տարի առաջ եւ կը պնդէ, հիմնուելով նոյն ինքն հօրը խոստովանութեան վրայ։ Կրկնեց թէ հայրը այն ատեն պատուիրած էր ընտանիքին պահել գաղտնիքը։ «Ես ամուր կառչած եմ իմ պատմութեանս եւ միշտ պիտի պնդեմ»։ Այս յայտարարութիւնն ուղղուած էր իր եղբօրը՝ Կիւսթաւի եւ անոր կնոջը դէմ որոնք նոյնպէս ամբաստանած էին ծերունին, բայց յետոյ ետ առին իրենց վկայութիւնը, երբ ամբաստանեալը ուրացաւ։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ վարչապետը, որ Փարիզ կը գտնուէր, իր երկիրը վերադարձաւ. հաստատելով թէ կնքուած քաղաքական համաձայնութիւնները պիտի ստորագրուին անյապաղ։ Կը սպասուի ընդհ. ներման որոշման արդիւնքին։

ՀԱՄԵՂ ՕՂԻ ՍԻՐՈՂՆԵՐՈՒՆ կը տեղեկացնենք թէՍ. ՏԵՐՍԱ հաստատութիւնը հրապարակ հանած է։

ԻԶՄԻՐԻ ՕՂԻՆ

Ձոխ սեղաններու միակ օղին շինուած Իզմիրի յատուկ եղանակի մը համաձայն։ Մասնագէտ ԳՐԻԳՈՐ ՏԷՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ ուղղակի հսկողութեան տակ։

Մեծաքանակի պահեստ՝

ՀՐԱՉԵԱՆ՝

6, Rue Lamartine, Paris (9)

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Տէր եւ Տիկ. Քոստիկեան իրենց աղջկան ամուսնութեան առթիւ երկու հազար Ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, Տէր եւ Տիկին Նալպանտեան հազար ֆրանք։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Պօղոս Պալիկեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Մինասեան (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Ս. Խրալեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր եւ Բերուզ Պոյաճեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, Փրատոյի Հայոց եկեղեցին հոգեհանգիստ կը կատարուի, իրենց սիրեցեալ մօր, մօրաքրոջ եւ սանամայրին ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ՊԱԼԻԿԵԱՆԻ յիշատակին։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը 15էն 24, քաղաքապետարանի սրահը (մէթրօ Մէրի տ'Իսի)։

Պատուակալ նախագահութեամբ՝

EDOUARD DEPREUXի

Նախկին նախարար եւ Սէնի երեսփոխան

Նախագահութեամբ՝

ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԻ

Կը խօսին ընկերներ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Իսի – Անիէռի Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ Պ. Գայիշեանի, երգ՝ Օր. Օր. Քէօսէեան, Տէր Թումայեան, Դաշնակեան։

Արտասանութիւն Օր. Շահինեան, Սարգիսեան, Օննիկ Քէլէշեան, պար՝ փոքրիկն Ջամալեան, կենդանի պատկեր՝ Յովհ. Թումանեանի «Երկրումը» եւ Ռ. Զարդարեանի՝ «Բագինին փառաբանանքը» (Տիկին Ա. Տէր Մինասեան)։ Նուագ՝ Սէյրան, Կէսէլի եւ Բենօ, նուագախումբ՝ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ։

Մուտք՝ 200 ֆրանք։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ամիքալ Շափըլօնի սրահին մէջ (Փլաս Ժաքարի մօտ)։

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ կենդանի պատկեր մը՝ «Բագինին փառաբանութիւնը»։

Հանդէսին պաշտօնական բաժինէն վերջ աւանդական խնճոյք, առատ կերուխում։ Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

Մուտքը ազատ է։

ԼԱ ՍԻՕԹԱ

Հ. Յ. Դ. խումբը ընկերահամակրական խնճոյք մը սարքած է Նոյեմբեր 28ին, «Ժան Ժօռէս» սրճարանին մէջ։

ԱՎԻՆԵՈՆ.— Ընկերահամակրական խնճոյք, Դեկտեմբեր չորսին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, Կեսարիոյ եւ շրջանի 1895ի դէպքին, եւ 1915ի տեղահանութեան զոհերու եւ կախաղան բարձրացող 53 հայրենակիցներու յիշատակին։

Կը հրաւիրուին Կեսարիոյ եւ շրջանի բոլոր մեր հայրենակիցները որ փութան եկեղեցի իրենց երկիւղած յարգանքը յայտնելու համար անոնց յիշատակին։

ԱՐՄԵՆԻԱ ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը հրաւիրէ համակիր բարեկամները եւ պարասէր երիտասարդութիւնը երգչախումբի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ։

Այս շաբաթ գիշեր, 51 ռիւ Կրինեան, Լը Քլիւպի սրահը։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, քօթիյեօն։ Խիստ մատչելի պիւֆէ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ ԺԱՌԸ

1.— Ոգին Հայկազանց	100 ֆր.
2.— Գրագէտը որ փնտռելու ելած է իր ժողովուրդը	50 ֆր.
3.— Ես տեսայ ժողովուրդը որ չուզեց մեռնիլ Բաբելոնի պարիսպներուն տակ	50 ֆր.
4.— Բաժակ ի ձեռին	50 ֆր.
Ճառերու այս շարքէն դուրս Երուսաղէ՛մ, Երուսաղէմ, նոր տպագրութիւն, պատկերազարդ	200 ֆր.

Այս բոլորէն, որոնք տպուած եւ վաճառուած են արտասահմանի մէջ, ունինք սակաւաթիւ օրինակներ։

Թղթատարով ղրկելու պարագային՝ ճամբու ծախքի համար աւելցնել 50 ֆր.։

Փարիզի մէջ՝ դիմել Յառաջի, Մարսիլիոյ մէջ՝ Պ. Յակոբ Մալաքեանի։

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՊՈՄՈՆԻ «Շանթ» մշակութային եւ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի։ Ս. Սահակ-Մեսրոպ սրահին նորոգութեան աշխատանքները վերջացած ըլլալով, պաշտօնական բացումը տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ գիշեր։

Հովանաւորութեամբ Պոմոնի Կրօն. Ընկերակցութեան եւ Թաղ. խորհուրդին։

Պատուակալ նախագահութեամբ Պ. ԱՐԱՄ ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆԻ։ Կը նախագահէ՝ Յ. ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ։ Կը բանախօսէ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ։

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին, կէս գիշերէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր մինչեւ լոյս, առաջնորդութեամբ ընտիր նուագախումբի մը։

Մուտքը ազատ է։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Օծման տարեդարձի առթիւ

Այս կիրակի, կը պատարագէ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ։

Երգեցողութիւնները «Արաքս» երգչախումբի կողմէ։ Կը հրաւիրուին Վալանսի եւ շրջանի հասարակութիւնը։

ԾԻԾԱՂԻ ՄԵԾ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան

Նախաձեռնութեամբ Փոն տը Շէրիի Ազգ. Միութեան։

Այս կիրակի ժամը 15ին Ս. Քէփէնէկեան թատերախումբը կը ներկայացնէ՝ ՏԱՑԻ ԿԱՐԱՊԵՏ կամ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՓԵՍԱՑՈՒՆ, Սէրքլը Կաթոլիկի սրահին մէջ։

Երեք ժամ անընդհատ ծիծաղ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ծ. Հարոնեան խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, Ազգ. Տուն։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21-ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Խրիմեան դպրոցի սրահը։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի վարչական ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶ.— Կարնոյ եւ շրջանի Հայրենակիցները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս շաբաթ, ժամը 3ին Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ։ (Առժամեայ վարչութիւն)։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Պ. Մանուկի սրճարանը։ 40 պիս, ռիւ էթիէն Տօլէ։

Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ճշդապահ ըլլալ։ Օրակարգ՝ Պարահանդէսի հաշուետուութիւն։

ՎԱՍՊ. ՀԱՅՐ. Միութեան քառամեայ ընդհ. ժողովը, ուրբաթ 26 Նոյ. ժամը ճիշդ 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

Օրակարգ.— 1. Զեկուցում եւ հրաժարական քառամեայ վարչութեան։ 2. Հերոսամարտին քառասնամեակը։ 3. Քառամեայ նախահաշիւ եւ գործունէութեան ծրագիր։ 4. Նոր վարչութեան ընտրութիւն։

Վարչութիւնը կը խնդրէ բոլոր անդամներէն անպայման ներկայ ըլլալ այս բացառիկ ժողովին։

Ներկայանալ անդամատետրով։

ԽՆՋՈՅՔ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 4էն 12 Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնփուա։

ԾԱԽՈՒ Է

Փարիզէն 10 վայրկեան հեռու արուարձանի մը մէջ տուն մը բոլոր յարմարութիւններով, բաղնիք, կեդր. ջերմութիւն, պարտէզ, չորս սենեակներով, տակը խանութ մը եւ նկուղ (քավ), փոքր պարտէզով մը, անմիջապէս տրամադրելի։

Դիմել Պ. Ա. Սրապեանի 3 ռիւ Լիէօրնան Ռառել Պաթանի, Մէօտօն (Սէն է Ուազ)։

Հաղորդակց. Միջոց.— Մէրի տ'Իսիէն օթօպիւս 190 եւ 160, իջնել Օփիթալ Փէրսի։

ՄԻԱՅՆ ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐ ՄՆԱՑ

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

ՎԻՃԱԿԱԽԱՂԻ ՏՈՄՍԵՐԸ ԳՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՏԸ 100 ՖՐԱՆՔ — ՏԱՍՆՈՑ ՏՐՑԱԿԸ 1000 ՖՐԱՆՔ

50.000 ՏՈՄՍԵՐԷՆ ՄԷԿԸ ՊԻՏԻ ՇԱՀԻ ՆՈՐ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ ՄԸ (ՖՐԵԿԱԹ)

Տոմսերը կրնաք ստանալ ՅԱՌԱՋԷՆ, եկեղեցիէն, գրատուններէն, հայ նպարավաճառներէն եւ Պ. Ն. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԷՆ

14, Rue Pochambeau, Paris (9)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ՈՒՐԲԱԹ 26 ՆՈՅԵՄԲԵՐ * VENDREDI 26 NOVEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7531 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2942

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՇԱՐԺՈՒԹԻՒՆ

Ամէն տեղ ալ սակաւաթիւ կամաւորներ մնացած են, ընթացք տալու համար հանրային գործունէութեան :

Կրնաք որոշ գաղափար կազմել, աչք մը նետելով Ֆրանսահայ եւ Հարեւան գաղութներու վրայ :

Աւանդական « աղջայինճի »ն անդամ ճրագով կը փնտռուի : Մարդիկ այլ եւս չեն հետաքրքրուիր ազգային հոգերով :

Այնպէս որ, ամէն տեղ ալ անշարժութիւնը հետզհետէ կ'արմատանայ, կը ծաւալի, ցամքեցնելով իրական գործունէութեան ակերները :

Անբնական չէ՞ կենդանի գործ սպասել յոգնած — գաղրած տարրերէ :

Աւելի քան երեսուն տարիէ ի վեր կը գտնուինք բոլորովին նոր պայմաններու առջեւ, որոնք աշխոյժ միտք եւ յարատեւ գործունէութիւն կը պահանջեն :

Մենք վարժուած ենք եղածով գոհանալու եւ օր առաջ մաշեցնելու :

Եթէ կամաւորներ կան հանրային կեանքի այս կամ այն բեռը վերցնելու համար, կ'աշխատինք նոր բեռներ բեռցնել :

Իսկ մենք «փառաւորեսցուք »...

Ստուար մեծամասնութիւնը անկիւն մը քաշուելով, կը դիտէ : Կարծիքներ կը յայտնէ ազգասիրաբա՛ր, առանց մատը մոխիրը թաթխելու :

Եւ երբ անտիրութիւն մը մատնանշէք, ամէնքն ալ դատաւոր կը դառնան, պատասխանատուութիւնը « բեռնակիր »ին վրայ ձգելու համար :

Իրենք միշտ անմեղ են եւ արդար, քանի որ ոչ կրակին մօտեցած են, ոչ ալ բեռ մը շալկած :

Եւ այսպէս, գործօն այլ ուժասպառ փոքրամասնութեան մը դիմաց, ինքնահաւան մեծամասնութիւն մը օրը երիկուն կ'ընէ շաղակրատելով, բամբասելով կամ յօրանջելով :

Իրենք ալ դիտեն որ դէպի լճացում եւ անշարժութիւն կը տանի այս ճամբան, եւ ի վերջոյ պիտի յանգի կազմալուծման :

Ախտանշանները կը տեսնենք ամէն օր, մեր գաղութին հայաշատ կեդրոններէն մինչեւ հարեւան երկիրները :

Ոչ մէկ տրամադրութիւն՝ սովորական ձեւակերպութիւններէ աւելին կատարելու, աշխուժացման ճիգ մը փորձելու :

Անցեալ շաբթու կ'առաջարկէինք վիճակագրութիւն մը կազմել, գոնէ կրթական ճակատի վրայ : Թիւերով, փաստերով ապացուցանել «իրաց վիճակը» — յառա՞ջ կ'երթանք թէ ետ :

Կոչը ուղղուած էր Արեւմտեան Եւրոպայի բոլոր գաղութներուն, — բոլոր հայաշատ կեդրոններուն :

Թելադրութիւնը բանաձեւած ատեն գիտէինք որ « անծանօթ հասցէ »ներու կ'ուղղէինք մեր խօսքը :

Եւ սակայն, կը կարծէինք թէ արձագանգներ պիտի չպակսին, սկսելով մեր գաղութէն :

Յաճախ պատահած է որ անհատներ ստանձնեն վիճակագրութեան հոգը :

Ամէն պարագայի մէջ, համատարած անշարժութեան, անտիրութեան ապացոյց մը եւս, որ տեղի կուտայ դառն խորհրդածութեանց :

Պարագան վրդովիչ է մանաւանդ անոր համար որ, խնդիրը կապ ունի նոր սերունդին փրկութեան հետ :

Ամէնքս ալ ճառեր կը խօսինք այդ մասին, առանց հետաքրքրուելու թէ ո՛ւր կ'երթանք :

Կարելի՞ է սերունդ փրկել թարթափելով մութին մէջ :

Մեր ազգ. մարմինները միայն արարողութիւններ եւ հանդէսնե՞ր սարքելու սահմանուած են, թէ վերելքի աշխատանքներ կատարելու :

Ի՞նչպէս կ'ապահովէք ապագան, երբ ներկան տեղ — քայլէն անդին չանցնիր :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԿՆՃՌՈՏ ՀԱՐՑԵՐ

Վարչապետը յոգնած ըլլալով 15 օրուան ճամբորդութենէն, պիտի հանգստանայ քանի մը օր եւ Բշ. պիտի սկսի քննել օրուան հրատապ հարցերը : Այն օդանաւը որով կը վերադառնար մրցանիշը կոտրեց, Նիւ Եորքէն Փարիզ հասնելով 9 ժամ 45 վայրկեանէն : Օդանաւին մէջ կը գտնուէր ամերիկացի ուղեւոր մը եւս, որ սխալմամբ ներս մտած էր : Այս պարագան բաւական իրարանցում պատճառեց, բայց թիւրիմացութիւնը շուտ փարատեցաւ :

Վարչապետը դիմաւորելու համար Օրլիի օդակայանը գացած էին, պաշտօնական անձնաւորութիւններէն զատ, բազմաթիւ ուսանողներ : Ոստիկանական շղթայ մը կազմուած էր եւ ուսանողները չկրցան մօտենալ, ինչ որ մեծ դժգոհութիւն պատճառեց :

Աւելորդ է ըսել թէ մեծապէս բարձրացած է Պ. Մենտէս Ֆրանսի դիրքը՝ միջազգային շրջանակներու մէջ, բայց ներքին դժուարութիւնները հետզհետէ դիզալի կը դառնան :

Այսպէս, Ազգ. ժողովին ընդդիմադիր հոսանքները ճակատ յարդարած են, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման եւ Հիւս. Ափրիկէի խլրտումներուն առթիւ : Զափաւոր տարրերը գոհ են որ կառավարութիւնը կը փորձէ բանակցութիւններով լուծել ափրիկեան կնճիռները, փոխանակ երկաթեայ բռունցքով մը գործելու : Դժուարութիւններ կը նախատեսուին, նաեւ, Եւրասիոյի վաւերացման առթիւ :

Ամէնէն բարդ խնդիրը Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումն է : «Եւրոպացիները »— անոնք որ կուսակից էին միացեալ բանակի ծրագրին — շարք մը հարցապնդումներ պատրաստած են, բայց Պ. Մենտէս Ֆրանս վստահ է թէ վաւերացումը պիտի քուէարկուի մեծամասնութեան կողմէ :

Ուրիշ բարդ խնդիր մը՝ ալքոլամոլութեան դէմ բացուած պայքարն է : Կառավարութիւնը արդէն սահմանափակումներ հաստատած է 10-12 հրամանագիրներով, եւ մնացեալ օրինագիծները պիտի ներկայացնէ Ազգ. ժողովին : Նոր մեթոտի մը հետեւելով, Պ. Մենտէս Ֆրանս որոշած է այս հարցին առթիւ ալ Ազգ. ժողովը դնել պարզ կացութեան մը առջեւ, — Իր առաջարկները քուէարկել կամ մերժել : Միեւնոյն ատեն կը շարունակէ պայմանաժամ սահմանել այս կամ այն հարցին լուծման համար, ինչպէս ըրաւ Հնդկաչինի պատերազմին առթիւ : Իր ուղեգիծն է, — Կ'առաջարկեմ Խ. Միութեան հետ բանակցիլ եւ եւրոպական կարգադրութեան մը յանգիլ յառաջիկայ մայիսին : Ատոր համար նախ պէտք է վաւերացնել Փարիզի համաձայնութիւնները, եւ ոչ թէ սակարկութիւն կատարել նոր բանակցութեանց համար : Եթէ չէք ընդունիր, ազատ էք ձեր ուզածին պէս գործելու, ընդունելով հրաժարականս :

Մ. Նահանգներէն մեկնելէ առաջ, վարչապետը տեսակցութիւններ ունեցաւ նախագահութեան ռամկավար թեկնածուին՝ Սթիվընսի եւ Ազգաժողովին Լիբանանի պատուիրակին հետ :

× Ազգ. ժողովին արտաքին գործերու յանձնախումբը սկսաւ քննել Փարիզի համաձայնութիւնները : Շատ բան կախում ունի իր տեղեկագրէն : Տեղեկաբերը, զօր. Պիյոթ, յանձնաժողովին ներկայացուց իր զեկուցումը, որ կը բաղկանայ 321 էջերէ : Զօրավարը մասնաւորապէս կը ծանրանայ զինուորական խնդիրներու եւ Գերմանիոյ վերազինման վրայ, նոր երաշխիքներ պահանջելով եւ մերժելով գերմանական ինքնավար բանակի մը կազմութիւնը :

ՆՈՅ. 29Ի ԺՈՂՈՎԸ «ԱՆԻՄԱՍՏ»

Մոսկուայի անթենը յայտարարեց թէ «անիմաստ պիտի ըլլայ Զօրսերու խորհրդաժողով մը գումարել Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն ետք, վասնզի արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը եւ մասնակցութիւնը զինուորական խմբակցութիւն մը պիտի խափանեն Գերմանիոյ երկու մասերուն միացումը» :

× Եուկոսլաւիոյ կառավարութիւնը ծանուցագիր մը յանձնեց Պելկրատի խորհրդային դեսպանին, մերժելով մասնակցիլ Նոյ. 29ի խորհրդաժողովին : Բայց համաձայն է որ ընդհանուր ժողով մը գումարուի աւելի վերջը :

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ԽԵ՛ՂՃ ՊԱՏՐԻԱՐՔՆԵՐ ...

Ճիշդ այն պահուն երբ կարգ մը թուրքերէն թերթեր իրենց զայրոյթը կը յայտնեն, «կհավուր»ի մը դէմ գործուած բարբարոսութեանց առթիւ, ուրիշ թուրքերէն լրագիր մը, «Հիւրիյէթ», թոյն կը սրսկէ :

Միայն խորագիրը ամէն բան կը բացատրէ : (Կ'արտատպեմ ժամանակէն, անփոփոխ պահելով թրքավարի հայերէնը) .

— « Հայոց պատրիարքը հայ վարժարաններուն Թուրք ուսուցիչներուն ձեռքը համբուրել տալ ուզեց» :

— Կրթական գործավարութիւնը Գաբրիէլ եւ Աթենակորաս պատրիարքներուն մասին քննութիւն կը կատարէ» (15 Նոյեմբեր) :

Ի՞նչ է պատահեր :

Յունաց պատրիարքը «վերջերս յունական վարժարաններուն ալ ձեռք նետած է, զարկ տալով կրօնական շարժումներուն » :

Հայոց պատրիարքն ալ «ներշնչուելով այս գործունէութենէն, սկսած է քաղաքիս հայկ. վարժարանները այցելել եւ ըստ իրեն հակակշռի դրութեան մը ենթարկել » :

Գարեգին պատրիարք աւելի մեծ յանցանք մը գործած է .

— « Հայոց պատրիարքը իր այցելութեան ընթացքին ոչ միայն ձեռք համբուրել տուած է հայ ուսուցիչներուն, այլ եւ փորձած է Թուրք ուսուցիչներուն ալ իր ձեռքը համբուրել տալ » :

Այս զեխիկ մասալէն ետք, թուրք թերթը, որ թիւրիմացութեամբ «Ազատութիւն» կը կոչուի, կ'ըսէ թէ կրթական տեսչութիւնը քննութիւն բացած է :

Եւ օրէնքն ալ կը յիշեցնէ .— «Փոքրամասնութեանց վարժարաններուն ամէն կարգի հակակշիռը կրթական գործավարութեան կը պատկանի : Զարտօնուիր որ կանոնագրէ դուրս ստնձգութիւն կատարուի » :

Ուրեմն, ոչ Հայոց, ոչ ալ Յունաց պատրիարքները իրաւունք չունին այցելելու իրենց ազգ. դպրոցները, իբրեւ հոգեւոր պետեր :

Տարիներ առաջ, ուրիշ թուրք թերթ մը խուժանավարութեան փորձ մը կատարեց, երբ թաղ. խորհուրդի մը մէկ անդամը իր թաղին դպրոցը կը հանդիպէր, վառարանները քննելու համար :

Ահա թէ ո՛րքան լայն իրաւասութիւններ կը վայելեն փոքրամասնութիւնները, շնորհիւ ժողովրդավարութեան ...

Տունը քուկդ է, բայց իրաւունք չունիս ոտք դնելու :

Իսկ եթէ հայ ուսուցիչները Աջ համբուրած ատեն, իրենց թուրք պաշտօնակիցներն ալ մօտենան, պատկառելով այցելուին հանգամանքէն եւ տարիքէն, պատրիարքը պէտք է հրաման առնէ ոստիկանութենէն : Եւ կամ կոպտօրէն մերժէ, խուժանավարութեան նոր նիւթ մը նարելով ինքնակոչ «Հիւրիյէթ»ներու ,

ՎԱՀԷ

ԲԵՐԻԱ ԴԱ՞Ի ՄԸ ՍԱՐՔԱԾ ԷՐ

Խ. Միութեան ծախսի լրտեսական ցանցին վարիչը, դեր — գնդապետ Խոստովորով, որ Հիւս. Ամերիկա փախած էր, նոր եւ աւելի շռնդալից յայտնութիւններ կը հրատարակէ ամերիկեան հանդէսի մը մէջ, պարզելով արեւմտեան Բերիայի ոչնչացման պարագաները : Իր պատմութեան համաձայն, Բերիա ձերբակալուեցաւ իբրեւ հետեւանք ներքին դաւի մը որուն պիտի մասնակցէր բանակը : Սթալինի վերջին հիւանդութեան ատեն էր որ Բերիա սարքած էր այս դաւը, համախորհուրդ՝ «Հանճարեղ»ին զաւկին՝ Վասիլի որ դեր — գնդապետի աստիճան ունէր, ինչպէս եւ զօրավարներ Սպիրիտովի եւ Սինելովի, որոնք նոյնպէս «մաքրուած են», գաղտնօրէն :

Մինչ այս մինչ այն, Մալենկով, որ կասկածներ ունէր Բերիայի եւ անոր միւս գործակիցներու մասին, տեղափոխեց Սթալինի որդին : Միւս կողմէ մառնչալ Ժուկով եւ ուրիշ զինուորական պետեր նախատեսելով որ Բերիայի բարձրացումը աւելի արիւնալի մաքրագործումներ յառաջ պիտի բերէ, միացան Մալենկովի եւ Կեդր. Կոմիտէին, վիժեցնելու համար դաւը : Կեդր. Կոմիտէն հրամայեց Մոսկուայի հրամանատարին զօրացնել պահակազօրքը, իսկ Մալենկով գաղտնապէս

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՎԱՂԸ

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑիՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ , ՆԱԽԱԳԻԾ-ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՈՎ :

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՊԻՏԻ ՊԱՇՏՊԱՆԵՆ ՍԵՒ ԾՈՎԸ ԵՒ ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԸ

Ատլանտեան ճակատին Միջերկրականի ուժերու հրամանատար ծովակալ Լորտ Մաունթպէթըն Անգարա հասաւ մասնաւոր սաւառնակով մը : Լորտը լրագրական ասուլիս մը սարքեց անգլիական դեսպանատան մէջ : Ներկայ էին Թուրք եւ օտար լրագրողներ : Ծովակալը տեղեկութիւններ տուաւ կատարուած աշխատանքներու մասին : Յայտնեց թէ իր հրամանատարութեան ենթակայ շրջանը Արեւմուտքէն Արեւելք հինգ մասի բաժնուած է եւ իւրաքանչիւր մասին մէջ հրամանատար նշանակուած են զինակից երկիրներու ծովակալները : Մալթայի մէջ կը գտնուին վեց Թուրք ծովային սպաներ :

«Մեր կազմակերպութիւնը ինքնապաշտպանութեան համար է ու երբեք միտք չունի յարձակողական նպատակներու ծառայելու : Վստահ ենք որ գործակցաբար աշխատելու պարագային, կրնանք կեցնել հաւանական յարձակումները » :

Ծովակալը պատասխանելով զանազան հարցումներու, յայտարարեց թէ բացի Թուրք ուժերէն, ի հարկին օտար ուժեր ալ պիտի պաշտպանեն Սեւ Ծովը :

Ծովակալը ըսաւ թէ պատերազմի մը պարագային շատ վտանգաւոր վայր մըն է նաեւ Ճիպրալթարը : Ամերիկացի լրագրող մը հարցուց .

— Պատերազմի մը պարագային Թուրքիա Նեղուցները բաց պիտի պահէ՞ ծովային ուժերու դիմաց : Ծովակալը պատասխանեց թէ այդ պարագային Սեւ Ծովու մէջ ալ գործողութիւններ պիտի կատարուին եւ Նեղուցները պիտի բացուին Ատլանտեան ճակատի ուժերուն առջեւ :

Ծովակալը պատասխանելով վերջին հարցումի մը, ըսաւ թէ ուժեր պիտի ղրկուին Իսքէնտէրունի եւ Իզմիրի նաւահանգիստները, պաշտպանելու համար հիւլէական զէնքերուն դէմ :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԷՆ ՀԵՏ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ

●

Սկիզբէն իվեր, եթէ Մոսկուան վարած է ընդհանրապէս հիմնովին հակակրօնական քաղաքականութիւն մը, իր դիրքը դանազան դաւանանքներու հանդէպ եղած է ճկուն, այլազան երանգներով, համաձայն ներքին եւ արտաքին պահանջներու:

Այսպէս, եղած է միշտ անզիջող՝ կաթոլիկութեան հանդէպ: Բնականաբար չէր կրնար հանդուրժել ուրիշ վարդապետութեան մը, որ իրեն պէս համաշխարհային չափանիշով ծաւալումի կը ձգտի: Երկու «աշխարհակալութիւններ» չեն կրնար գրաւել միեւնոյն տեղը, էապէս հակառակորդներ են եւ ստիպողաբար կը բախին իրարու: Այս տեսակէտով չատ յատկանշական են արբանեակ պետութեանց խիստ հալածանքները՝ մանաւանդ կաթոլիկէ Եկեղեցիին դէմ: Իրարու յաջորդեցին տրակոնեան միջոցներ, չընդմիջ դատավարութիւններ բարձրաստիճան կղերին դէմ: Եւ անշուշտ Վատիկան պատասխանեց, չատ մը բանադրանքներով: Եւ փորձեց վերածել կաթոլիկութիւնը «դաղանի» վարդապետութեան, այդ երկիրներուն մէջ:

Թէեւ տեսաբանութեամբ իրարմէ տարբեր,— մին ոգեկան վարդապետութիւն, միւսը նիւթապաշտ,— թէեւ կիրարկման ձեւերով եւ գործելակերպով իրարմէ տարբեր որովհետեւ իրենց միջոցները տարբեր, կաթոլիկութիւնն ու համայնավարութիւնը ունին սակայն ուշագրաւ նմանութիւններ: Մանաւանդ կազմակերպական եւ վարչական գետնի վրայ: Համայնավար կազմակերպութիւնը չատ օգտուած է կաթոլիկ տիեզերական կազմակերպութեան վարչական ձեւերէն, անոր պաշտօնատարութեան սանդղաչարքէն: Բիրտ ուժը մէկդի ձգելով, երկուքն ալ ունին գրեթէ նոյնանման զէնքեր, իրենց տարածման համար: Այս ալ մէկ ուրիշ պատճառ՝ որ Մոսկուան խրտչի մասնաւորաբար կաթոլիկ Եկեղեցիէն:

Տակաւին չատ հեռաւոր անցեալ մը չէ այն շրջանը երբ կաթոլիկ Եկեղեցին դանազան թագաւորութիւններու մէջ իր ունեցած հաւատացեալներով, ստեղծած էր պետութեանց մէջ «պետութիւններ», քաղաքական հզօր ազդեցութեամբ մը օժտուած: Բազմաթիւ միջազգային թելեր, կը մեկնէին Վատիկանէն: Նափոլէոնն էր որ տուաւ առաջին հարուածը: Եւ այսօր, եթէ տժգունած է կաթոլիկութեան քաղաքական դերը, դեռ բաւական զօրաւոր է իր ոգեկան ուժը:

Նոյնը կը փորձէ Մոսկուան: Զանազան երկիրներու մէջ գործող համայնավար կուսակցութիւններով, կը ձգտի ստեղծել «պետութիւններ», որոնք պէտք է մեծ ազդեցութիւն ունենան այդ երկրին քաղաքականութեան վրայ: Եւ իր այս ճիգերուն ընթացքին, յաճախ կը հանդիպի կաթոլիկ նոյնպիսի կազմակերպութեան խոչընդոտին: Կաթոլիկութեան դէմ պայքարը ուրեմն առաւելապէս արտասահմանի մէջ կը մղուի: Ի գին մեծ դժուարութեանց է որ Մոսկուան յաջողեցաւ ամրապնդել իր կուսակցութիւնը Իտալիոյ պէս մոլեռանդ երկրի մը մէջ, ուր կաթոլիկ հաւատացեալներ, նոյն մոլեռանդութեամբ դարձան համայնավար հաւատացեալներ:

Ու դեռ կարելի է երկարել զուգահեռը: Սանդղաչարքին վերը՝ Կրեմլինը կամ Վատիկանը: Անսխալ Պապը՝ եւ անոր դէմ նոյնքան անսխալ կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը: Նոյն բացարձակ եւ անվիճելի վարդապետականութիւնը: Այսինչ շրջանին համայնավար բջիջը, իր ակումբով եւ «սուրբերուն» պատկերներով՝ ու անոր դէմ Եկեղեցին: Տեղական համեստ քարտուղարը, եւ գունատ սքեմով քահանան: Պատարագը՝ որու վերջաւորութեան քարոզը, ու գործաւորներու չաբաթօրեայ քաղաքա-տեսաբանական դաստիարակութիւնը: Մին կը խոստանայ երկնային երջանկութիւն, հրաժարելով մարդուն ոգեկան պահանջներէն, միւսը կը յաւակնի դարմանել աշխարհային դրախտին բանալին, յենելով մարդուն նիւթական պահանջներուն եւ գիւրաբորբոք տխուր ժամերուն վրայ: Վերջին կուզայ պատգամը, եւ ահա կազմակերպական ամբողջ չղթան շարժման մէջ կը մտնէ, եւ աշխարհի չորս կողմը կը փոխանցուի անվիճելի խօսքը՝ մինչեւ ամենահամեստ հաւատացեալը:

Ուրեմն անկախաբար այն իրողութենէն թէ Մոսկուան ըստ էութեան հակակրօնական է եւ ստիպուած է այդպէս ըլլալ, պէտք է ընդունիլ թէ մասնաւոր ոխ մը ունի մանաւանդ կաթոլիկութեան հանդէպ, իբրեւ տիեզերական կազմակերպութիւն, որ շնորհիւ իր վարչական կուռ ձեւերուն եւ կարգապահութեան, կը հակադէ համայնավար քարոզութեան: Եւ այստեղ պայքարը կը դադրի գաղափարական-ոգեկան ըլլալէ եւ կը դառնայ առաւելապէս քաղաքական:

Ժողովուրդները յաճախ ամբոխներ են, աւելի ճիշդ՝ դիւրին է ամբոխային հոգեբանութիւն ստեղծել անոնց մէջ: Կը բաւեն քանի մը կազմակերպուած քարոզիչներ: Ու քարոզիչ մը լի ու լի չի կրնար յաջողիլ, եթէ դէմը գտնէ ուրիշ քարոզիչներ: Ցամենայն դէպս չի կրնար հանդուրժել, ու կ'ուզէ նախ դանոնք տապալել: Մանաւանդ երբ անոնք ալ կազմակերպուած են եւ կը կիրարկեն նոյնանման մեթոտներ:

Տարբեր է սակայն ուրիշ դաւանանքներու պարագան:

Բոլշեւիկները ռուս օրթոտոքս եկեղեցին հանդէպ, ունեցած են — եւ դեռ մասամբ ունին — դիւանագիտօրէն նուրբ դիրք մը: Նախ ներքին պատճառներով: Ինչպէս դիտել կուտայ «Փրաւտա»ն, «պէտք չէ խրտչեցնել հաւատացեալը, այլ անուշութեամբ համոզել:» Ցետոյ արտաքին պատճառներով: Թէեւ ներկայիս,— կարգ մը օրթոտոքս երկիրներու արբանեակ դառնալէն եւ իր ուղղակի ազդեցութեան ենթարկուելէն ետք,— անոնց նշանակութիւնը նուազած է, Մոսկուան միշտ կը հետապնդէ սակայն օրթոտոքս կեդրոնացեալ Եկեղեցի մը ստեղծելու իր վաղեմի նպատակները: Մասամբ հակադրելու համար կաթոլիկ կեդրոնացեալ եկեղեցիին, մասամբ ալ անուղղակի ազդեցութիւն մը չահելու համար օրթոտոքս երկիրներու մէջ:

Իր դիրքը պատերազմէն առաջ չատ յատկանչական էր այս ուղղութեամբ: Կար Պուլկարիան, կար Յունաստանը, կային մասամբ Եուկոսլաւիան եւ Ռումանիան: Ինչպէս հայրենասիրութիւնը, կրօնքն ալ կրնար իբրեւ գործիք ծառայել: Որովհետեւ միացեալ եւ կեդրոնացեալ օրթոտոքս Եկեղեցիին կրօնապետը անշուշտ պէտք էր նստէր Մոսկուա, այսինքն Քաղ. Բիւրոյի թաթին տակ: Այնտեղէն սկսեալ, դիւրին էր թելերը երկնցնել դանազան երկիրներ, ուր Եկեղեցին կրնար գործակցիլ կուսակցութեան: Բայց հիմա, ինչպէս ըսինք նուազած է կարեւորութիւնը այս հեռանկարին, որովհետեւ իբրեւ երկիր մնացած են միայն Յունաստանը՝ ուղղակի ազդեցութենէ դուրս, իսկ իբրեւ հաւաքականութիւն Եթովպիոյ մէկ մասը, Եգիպտոսի Ղպտիները, եւ Միջագետքի Ասորիները:

Այս նկատողութիւնը կը տանի մեզ ազգային եկեղեցիներու պարագային: Միշտ ըստ էութեան հակառակ՝ խորհրդային իշխանութիւնը, ցոյց տուած է սակայն յարաբերական անտարբերութիւն մը, եթէ բաղդատենք այն տեղին որ գրաւած են կաթոլիկութիւնը, օրթոտոքսութիւնը եւ մահմետականութիւնը իր կրօնական դիրքին մէջ: Կրնանք նոյնիսկ ըսել թէ սովորական միջոցառումներէն զատ, յաճախ աչք գոցած է, իբրեւ սահմանափակ եւ ներքին խնդիր: Որովհետեւ Մոսկուան իր հակակրօնական պայքարին մէջ առնուած է միշտ նկատի ունենալ խնդրին «ներս»ի եւ «դուրս»ի երեսները: Եւ յաճախ «դուրս»ն է որ գինք մղած է ծանրութիւն ունեցող որոշումներու: Ուրեմն ըստ պարագաներու, «կակուղցած» կամ «կարծրացած» է: Իր քաղաքականութիւնը մեր Եկեղեցիին հանդէպ տեսակ մը անտարբերութիւն մատնած է, երբ այդ թելադրած են պահանջները:

Իսկ Մահմէտականութեան պարագան բոլորովին տարբեր է: Մինչեւ հիմա, անոր հանդէպ մանաւանդ՝ եղած է չատ նեղողամիտ: Նոր է որ կը սկսի քիչ մը թաթ ցոյց տալ: Ան ալ առաւելաբար ընկերային յետամնացութեան փաստարկութիւններով:

Ա. Վ.—ԱՅԱՏ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՀԱՐԱՒ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

●

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ.— Հոկտ. 23ին տեղի ունեցան նահանգային երեսփ. ընտրութիւնները: Ամիսներէ ի վեր ընտրական պայքար մըն էր որ կը չարունակուէր, միջոցներու մէջ ոչ մէկ խտրութիւն դնելու պայմանաւ: Մեր փոքրաթիւ գաղութը եւս ցանկերուն վրայ ունէր երկու հայ թեկնածուներ, երկուքն ալ ընտրուեցան բարեբախտաբար: Մէկը արդէն իսկ հանրածանօթ մեծահարուստ Պ. Վահրամ Քէօթէնէճեանի տղան Ուպիրահարա Քէօթէնէճեանը որ նախապէս յաջողած էր ընտրուիլ համաղաչնակցային կառավարութեան երեսփոխան: Երկրորդը նորեկ մը, Մարաշցի Քարլոս Խրլաղեան: Երեսփոխան Քէօթէնէճեանին անցեալի չորս տարուան պաշտօնավարութեան չրջանին, ցոյց տուած է հետաքրքրութիւն եւ նիւթական լայն օժանդակութիւնը ազգային հաստատութեանց: Ինչպէս նաեւ տարեկան 170 քօնթի յատկացում մը պետական սնտուկէն ի նպաստ դպրոցի, արժանի է մեր երախտագիտութեան:

Այս նկատումով իսկ ծանօթ հայրենակիցներ թէյասեղան — հաւաքոյթ մը սարքած էին, իրենց յարգանքը յայտնելու եւ նոր ընտրութեանց մէջ իր յաջողութիւնը ապահովելու մտադրութեամբ: Պաշտօնապէս հրաւիրուած էր նաեւ «Յառաջ»ը: խօսեցան հայ եւ օտար պաշտօնական դէմքեր, ինչպէս նաեւ Սիոն եպիսկոպոս: Գեղարուեստական բաժնին իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էր «Արմենիա» Երիտասարդաց Միութեան երգչախումբը: Վերջին խօսքը իրն էր «հպարտ եմ որ Հայու զաւակ եմ: Միշտ յառաջանալու եւ բարձրանալու ձգտումս կուգայ ցեղիս արիւնէն: Հայկական հանճարն է որ մղում կուտայ իմ իղձերուս: Պիտի աշխատիմ միշտ բարձր պահել հայութեան անունը»:

Այս առթիւ տեղական գլխաւոր թերթերէն «Թրիպիւն տը Սան Փաւլօ» գովելով մեր երիտասարդ երեսփոխանը կ'ըսէր. «Ուպիրահարա Քէօթէնէճեանը սկիզբէն իսկ ցոյց տուաւ իր արժէքը եւ կարողութիւնը, չատ մը դժուարալոյծ ծրագիրներ Պրազիլիոյ յառաջդիմութեան ընդհանրապէս եւ Սան Փաւլոյի նահանգին մասնաւորապէս լուծում գտաւ չնորհիւ իր յղացումներուն: Իր կամքը եւ ընդունակութիւնը մեծ դեր կատարեցին իրագործելու տրուած խոստումները, Ուսումնական, առողջապահական եւ ընկերային օրէնքներու ընդհանուր աշխատանքին մէջ իր կարելին չխնայեց եւ փաստով ցոյց տուաւ թէ ի վիճակի է մեծ գործեր կատարելու»: Տեսակցութեան մը ընթացքին իր նկարը տրամադրեց «Յառաջ»ի համար:

× Կը գտնուինք նաեւ ընտրական պայ-

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

●

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

★

ԺԵ.

«ՀԱՅ ԿԻՆՆ Է ՊԱՀԱԾ ՁԵՐ ՑԵՂԸ...»

Այս մանրամասնութիւնները կուտամ, որովհետեւ մինչեւ այսօր Պալարներն ու Մարսելը կը մեղադրեն զիս, որ պատճառ դարձայ Սաքքարայէն չուտ հեռանալու եւ այդպէսով բան չտեսան, զրկուեցան..

Ճշմարտութիւնը այն է, որ աւելի քան մէկ ժամ հետեւեցայ խումբին, քարէ քար, աւերակէ աւերակ: Ճիշդ կէսօր էր, երբ զգացի թէ գլուխս... վտանգի տակ էր: Ընկերներուս դիմեցի գլխարկ մը կամ նոյնիսկ լաթ մը ունենալու համար: Միակ առարկան, որ տրամադրութեանս տակ դրուեցաւ, մէկուկէս կանգուն երկարութեամբ հաստ բուրդէ սեւ շալ մըն էր:

Անով փաթթեցի գլուխս: Բաւական ժամանակ ալ այդ վիճակով շրջագայեցանք: Տեսանք «Մասթապա» մը (այսպէս կը կոչուին դամբարանները): Երկար վայրկեաններ մնացինք աստիճանաւոր բուրգին դիմաց: Կառուցուած առաջին բուրգն է այս, յարկ - յարկ: Եգիպտական ճարտարապետութեան առաջին փորձերն են, որոնցմէ ետք ճարտարապետները հասած են աւելի գեղեցիկ ձեւերու: Տեսանք նաեւ տեղւոյն Ֆրանսացի ճարտարապետին կողմէ կառուցուած ալապաստրէ սափորները, ելեկտրական լոյսերու մէջ, մէկ մէկ հրաշալիքներ:

Ժամը մէկն էր արդէն, ես քրտինքներու մէջ էի: Աչքերէս բոց կը ժայթքէր:

Երբ տեսայ, որ խումբը կը պատրաստուէր նոր դամբարան մը այցելելու, հարկաւոր քայլ անդին, ըսի.

= Զէ, ես ալ տեղէս չեմ շարժիր, կը սպասեմ ձեզի այս քարին տակ...

Ցետոյ, քիչ մը աւելի բարձրացնելով ձայնս.

— Զե՞ն բաւեր ձեր տեսածները... Ժամը մէկն է, մեր հիւրընկալները, Տէր եւ Տիկին Ա. Զաղըճեան, մեզի կը սպասեն Մենա - Հաուզի մէջ...:

Ցանկարծ տեսայ, թէ Պ. Պալար խումբէն զատուեցաւ եւ իմ կողմս եկաւ: Հայրաբար ձեռքը դրաւ ուսիս, եւ, միւսներուն ուղղելով խօսքը.

— Փօլատեանը իրաւունք ունի, պէտք է մեկնիլ, ըսաւ:

Ապա նոյն հայրական չեշտով աւելցուց.

— Վախցուցիր զիս, Փօլատեան, զգացի անմիջապէս, որ եթէ քիչ մըն ալ մնայինք՝ արեւահար գետին պիտի իյնայիր, դէմքդ սպացեր է ամբուկի գոյն...

Ու մեկնեցանք: Տիկին Պալար չէր մոռցած զիս նկարելու այդ վիճակին մէջ: Մեծցնել տուած է այդ նկարը հիմա եւ կախած խմբագրատան մէջ, եկող գացողին ցոյց կուտայ: Երեւոյթը ունիմ պետուինի մը, կամ նոր «Լօրանսի» մը: Մարսելը խոշոր գիրերով գրած է նկարին տակ. Սուլթան Կարապետ:

Օ՛, Սաքքարան չէ մոռցուած տակաւին, մոռցուելիք ալ չունի:

Ասկէ երկու ամիս առաջ, երբ արդէն չատոնց վերադարձած էինք՝ Մարսէյլ, առաւօտ մը հեռախօսը հնչեց: Տէր եւ Տիկին Պալարներն էին:

— Կարդացի՞ր այսօրուան թերթը, խօսեցաւ նախ Տիկին Պալար.

— Ոչ, տակաւին չեմ տեսած...

— Կարդա, կարդա, եւ վստահ եմ, որ խղճմտանքդ քեզ պիտի տանջէ...

— –Բայց ի՞նչ է եղեր... Կը յուսամ՝ գէշ բան մը չէ պատահած...

— Սաքքարայի մէջ գտած են Զօզէր Թագուհիին մաքրապան, իր ամբողջ գոհարեղէններով...

— Շատ ուրախ եմ... բայց իմ խղճմտանքս ինչո՞ւ պիտի տանջէ զիս...

— Ի՞նչպէս... եթէ ուզէիր քիչ մը աւելի երկար մնալ...

— Ուրեմն ես պատճառ եղայ, որ այդպիսի գանձ մը ձեռքէ հանէք...

— Ճիշդ ինչպէս որ կ'ըսես...

— Անցեալ օր Քէոփսի «արեգակնային նաւը», այսօր՝ Զօզէրի գոհարեղէնները.. Տէր եւ Տիկին սկսան ծիծաղիլ: Զիս քաշքշելու հրաշալի առիթ մը գտած էին,

Քանի մը օր ետք աւելի հրաշալին պիտի տրուէր ինծի:

Ստիպուած եմ վայրկեանի մը համար ցատկել մէկ օր եւ Գահիրէէն փոխադրուիլ Աղեքսանդրիա, ուր գացինք յաջորդ օրը: Հոն մեր տեսած գեղեցիկ բաներուն մէջ կար մէկը, որուն մասին զգայացունց լուր մը կարդացեր էի երեկոյեան թերթերուն մէջ: Այդ գեղեցիկ վայրը Աղեքսանդրիոյ պարտէզն էր, իսկ զգայացունց լուրը՝ մարդասպան պարտիզպաններու գործած ոճիրները:

Կէս գիշերուան մօտ էր, երբ բացի Պալարներու տան հեռաձայնը:

Գիտէի, թէ պառկած էին, սպասեցի մինչեւ որ Տիկին Պալար եկաւ գործիքին գլուխը:

— Ալօ, Տիկին Պալա՞ր, հոս Փօլատեանն է, Պ. Պալարը ձեր քո՞վն է...

— Ոչ... բայց ի՞նչ կայ... կը յուսամ, թէ գէշ լուր մը հաղորդելու համար չէ, որ մեզ կը հանէք մեր անկողիններէն...

— Կը հաճի՞ք Պ. Պալարն ալ կանչել... Լաւ, երկուքդ ալ մտիկ կ'ընէ՞ք զիս... Ձեզմէ մէկը այս իրիկուան թերթը կարդացա՞ծ է...

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(31) (Շար.)

քարի մը նախօրեակին, — ազգային — թեմական: Մեր ազգային ընտրութիւննե-րը ցարդ տեղի կ'ունենային սահմանա-փակ քուէարկողներով եւ կը տիրէր տե-սակ մը անտարբերութիւն: Այս անգամ ստացած են սուր բնոյթ, շնորհիւ սահղ-ծուած երկու ճակատներու: Դաշնակցու-թիւն եւ հակադաշնակցական միացեալ ճակատը: Ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան դեկտեմբեր 20ին: Երկուստեք տարուած աշխատանքներու շնորհիւ, ազգ. տուրք վճարող անդամներու թիւը հասած է 1100ի:

Տարիներէ ի վեր ազգային իշխանու-թեան ղեկը կը գտնուի Դաշնակցութեան ձեռքը: Տարած է գնահատելի աշխատանք: Մեր գիտակից ժողովուրդը փորձով տե-սած է որ այս կուսակցութիւնը զինքը յու-սախաբ չէ ըրած: Պատճառ մը չունի այս անգամ եւս իր վստահութիւնը չյայտնե-լու: Շատ լաւ գիտէ որ երկու կողմերէն մէկը եղած է միշտ անձնազոհ եւ շինա-րար: Միւսը պառակտող եւ քանդիչ: Նախընտրութիւնը իրեն կը պատկանի:

Այս մասնակի երեւոյթներէն դուրս, գաղութը ընդհանրապէս խաղաղ է, եթէ անտեսենք ափ մը ի ծնէ անուղղայ եւ խառնակիչ անհատներ: Երիտասարդ-ներ հասած են եւ սկսած են դիրքեր գրա-ւել զանազան ասպարէզներու մէջ, իբրեւ Պրազիլցիներ: Բացառութիւններ մէկ կողմ, մնացեալներու հասկացողութիւնը իբրեւ Հայ, շեշտուած է երկու խօսքի մէջ — «Հայու զաւակ եմ»: Բայց ինչո՞ւ մե-ղադրել զիրենք, երբ իրենց ծնողքներն իսկ բռնած են նահանջի ճամբան, տար-ուած միմիայն հարստութիւն դիզելու մարմաջէն: Հայերէն գիրք եւ թերթը ի-րենց համար աւելորդ գլխու ցաւանք են: Թերթ ստացողներն իսկ ժամավաճառու-թիւն կը նկատեն ծրարները քակելու եւ կը նետեն մէկ կողմ: Բաժնեգին պահան-ջած ատեն կ'ըսեն.— «Ես թերթը չեմ կարդացած իսկ»:

Հայ քաղաքական կազմակերպութիւն-ներէն, ամէնէն ուժեղը Հ. Յ. Դաշնակ-ցութիւնն է որ միշտ կը վայելէ մեծա-մասնութեան համակրանքը եւ վստահու-թիւնը եւ հետզհետէ կը զօրանայ երիտա-սարդ տարրերով: Իր հովանաւորութիւնը վայելող «Արմենիա» Երիտասարդաց Մի-ութիւնը կը տանի գովելի աշխատանք իր երգչախումբով, թատերական եւ մարզա-կան խումբերով եւ շաբաթական ռատիոյի իր հայկական ժամով: Ամէն ամիս կը հը-րատարակէ «Ջահեր» անունով խմբա-տիպ պարբերաթերթ մը, կէսը հայերէն, կէսը փորթուկալերէն ծանօթացնելով ե-րիտասարդութեան մեր պատմութիւնն ու մշակոյթը: Այս երկու տարուան շրջանին զանազան երկիրներէ Պրազիլիա հասած են բաւական թիւով Հայեր: Սկզբնական կարգ մը դժուարութիւններէ վերջ, կա-մաց կամաց կը դառնան ինքնաբաւ, շնոր-հիւ Հայու ձեռներէցութեան: Անոնք որ արհեստ մը ունին կը հետեւին իրենց ար-հեստին, մնացեալները շնորհիւ կառավա-բական անխտրականութեան կը զբաղին առեւտուրով: Մասնաւորապէս մեծ թիւ կը ներկայացնեն անոնք որ «Մարչէ»ներու մէջ տեղ գրաւելով կը հոգան իրենց ապ-րուստը:

Յաջորդով ուրիշ երեւոյթներու մասին:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ԵԹԷ ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲ ՄԸ ՊԱՅԹԻ

★

ԱՀՌԵԼԻ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐ

Շարլ Նոէլ Մարթէն երիտասարդ գի-տուն մըն է որ առաւելապէս կը զբաղի ջրածին ռումբով:

Անցեալ օր Փարիզի Գիտութեանց Ակա-դեմիային մէջ կարդաց զեկուցում մը, պարզելով թէ ինչ ահռելի հետեւանքներ կրնայ ունենալ այդպիսի ռումբի մը պայ-թումը երկրագունդին վրայ:

Հիւլէական տեսաբան մը, կ'ըսէ, կրնայ նախատեսել պայթումի մը անմիջական հետեւանքները, կրնայ մինչեւ անգամ հաշուել ժամանակին մէջ անոր հետե-ւանքներուն հոլովոյթը, ինչպէս եւ կրկնուած պայթումներու ազդեցութիւ-նը:

Ինչ որ «ջրածին ռումբ» կը կոչէն շատ աւելի մեծ ուժ կ'արտադրէ քան «հիւլէա-կան» ռումբը որ ցարդ ժողովուրդներ փճացուցած է, եւ հազարէն 2500 անգամ աւելի մեծ է:

Ծանօթ է թէ այն մեծ «սունկ»երը, որ մինչեւ տասնըհինգ քիլոմեթր երկինք կը բարձրանան, կարմրորակ գոյնի յատկա-նիշ մը ունին: Այս գոյնը ցոյց կուտայ բո-րակային (նիտրիկ) կազի մը գոյութիւնը, որ օդին բորակածինի եւ թթուածինի քի-միական հակազդեցութիւնն է, ծայրայեղ տաքութեան ազդեցութեամբ: «Միջին» ուժով ջրածին ռումբ մը 500.000 թոն բորակային կ'արտադրէ:

Օդի խոնաւութեան հետ բաղադրուելով տեղկա պիտի փոխակերպուի բորակային թթուի, որ անձրեւներէն քշուելով պիտի թափի գետինը: Եթէ այս անձրեւը թափի քանի մը հարիւր քիլոմեթրի վրայ, կրնայ հունձքը այրել: Միւս կողմէ գետնին վը-րայ պայթումները գետնէն կը փրցնեն մի-լիոնաւոր թոն նիւթեր: Պաշտօնական հը-րատարակութեանց համաձայն 1952 Նո-յեմբերի պայթիւնը, առաջինը եւ ամէնէն տկար ջրածին ռումբի պայթիւնը, հինգ քիլոմեթր ճաղար մը փորած է, վաթսուն մեթր խորութեամբ: Իսկ 1954 Օգոստոսի պայթիւնը տասն անգամ աւելի զօրաւոր էր: Փոշիի ընդարձակ ամպեր մինչեւ 40 քիլոմեթր վեր բարձրացած են եւ տա-րածուած են կողմնակի հարիւրաւոր քի-լոմեթրի վրայ: Նախքան երկրի վրայ իյ-նալը կրնան բազմաթիւ անգամներ երկ-րագունդին շրջանը ընել:

Այս փոշիները, միանալով բորակային շոգիին հետ, կը կազմեն արեգակնային ճառագայթումին շուրջ ջերմարգել մը: Ատոր հետեւանքով ջերմութեան աստիճա-նը պիտի իյնայ: Ատոր փորձը տեսնուած է Քրաքաթոյայի հրաբուխին բորբոքու-մէն, 1883ին Սոնտի կղզիներուն մէջ, ինչ որ յառաջ բերաւ արեգակնային ճառա-գայթումի տկարացում մը քանի մը տա-րի: Մոնփէլիէի դիտարանը, այդ թուա-կանին ցոյց տուաւ ընդհանուր նուազում մը արեգակնային լոյսին վրայ տասնը-հինգ առ հարիւր, երեք տարի շարունակ:

Եթէ ջերմութեան այդպիսի նուազում մը երկրագունդին վրայ տեւէ քանի մը տարի, այսինքն եթէ ջրածին ռումբերը շարունակեն իրարու յաջորդել, ջերմու-թեան նուազում մը տեղի պիտի ունենայ, թէեւ անզգալի՝ մեր կողմին համար, սա-կայն բաւարար՝ սառի նոր ձեւ մը յառաջ բերելու:

Այս «սունկերը» որ կը պարունակեն բորակային թթուի շոգարձակումի նիւ-թերը եւ փոշիները յառաջ պիտի բերեն հե-ղեղանման անձրեւներ որոշ շրջաններու մէջ: Ասկէ յառաջ պիտի գայ կլիմայի անհաւասարակշռութիւն մը երկրագուն-դին վրայ:

Շողարձակումի (ռատիօ — աքթիվիթէ) հետեւանքները ալ աւելի ահագին են: Մասնաւորապար օդի բորակածինը բնա-ծուխի (քարպոն) կը փոխուի: Շողարձա-կումի այս իզոթոփը հազիւ 5600 տարիէն կը կազմալուծուի: Այս թոյնին յաւելումը շատ ծանր հետեւանքներ կրնայ ունենալ:

1945էն ի վեր բոյսերու որոշ տեսակնե-րուն մէջ փոփոխութիւններ կը նշմարուին Հիրոշիմայի եւ Նակազաքիի մէջ, ուր պայթեցան առաջին հիւլէական ռումբե-րը: Կենսաբանները արդէն իսկ հաստա-տած են այս պարագան:

Որոշ է որ շողարձակումները ներկայ փորձերու հետեւանքով, անխուսափելի կերպով պիտի փոխեն տեսակներու կարգ մը յատկութիւնները, մասնաւորաբար մարդուն մէջ: Լուրջ պատասխանատուու-թիւններ կան ապագայի համար:

Ջրածին ռումբի պայթիւնի հետեւանք-ները հետեւեալներն են.—

1. Ջերմարգելութիւն արեւի ճառա-գայթումի:

2. Նուազում երկրագունդի միջին ջեր-մութեան:

3. Ջրհեղեղային անձրեւներ:

4. Անհաւասարակշռութիւն երկրագուն-դի կլիմային:

5. Ժառանգական յատկութեանց փոփո-խութիւն մարդոց մէջ:

ՄԵՆՔ — ՄԵԶԻ

ՄԵՐ ԹԵՐԹԵՐՈՒ ԱՐՏԱՏՊՈՒՄՆԵՐԸ

✶

Մեր թերթերու սովորութիւնն է իրար-մէ արտատպումներ ընել, առանց ցոյց տալու աղբիւրը:

Հասկնալի է որ հայ թերթեր ստիպ-ուած են ընելու արտատպումներ՝ ոչ մի-այն լուրերու, այլ նաեւ յօդուածներու: Թէ ինչ պատճառներ կը հարկադրեն զա-նոնք ընելու այդ արտատպումները, ա-ռանձին խնդիր մըն է, որով չենք զբա-ղիր, այսօր:

Ըսենք միայն, թէ լաւ է որ կը կատար-ուին այդ արտատպումները:

Ինչ որ ոչ լաւ է եւ ոչ ալ արդար այն է, որ ցոյց չեն տրուիր անոնց աղբիւրները:

Անցեալին, քանի անգամ, սա կամ նա թերթը բողոքած է այդ փաստին դէմ, երբ այդ գրութիւնները իրմէ են առնը-ւեր, առանց իր անունին յիշատակու-թեան:

Պարզ է որ այդպիսի արարք մը միա-ժամանակ կեղծիք է ու գողութիւն: Գո-ղութիւն է քանի որ նոյնիսկ չի յիշուիր տէրը, (հրատարակող թերթը), հոգ չէ թէ հեղինակին անունը պահուած ալ ըլ-լայ: Կեղծիք է, քանի որ արտատպող թերթին միտքն է՝ գրութիւնը ցոյց տալ իբր ... իբր:

Արտատպող թերթը, անտարակոյս, իր ընթերցողներուն մատուցած կ'ըլլայ դաս-տիարակչական յաւելեալ ծառայութիւն մըն ալ, երբ տայ թերթին անունն ու թը-ւականը, երբեմն տայ նաեւ անոր հրա-տարակութեան վայրն ու այլ մանրամաս-նութիւններ, եթէ մանաւանդ կրնայ ա-տով՝ բան մը աւելի հասկնալի կամ տպա-ւորիչ դարձնել: Եթէ յօդուածագիրը ծա-նօթ է խմբագրութեան եւ անծանօթ՝ ըն-թերցողներու մեծամասնութեան, պատ-շաճ է եւ օգտակար, որ իր մասին ալ դր-ուի երկտող ծանօթութիւն մը:

Այս տեսակ տեղեկութիւններ կը սրեն ընթերցողին հետաքրքրութիւնը եւ կ'ա-ւելցնեն անոր ծանօթութիւնները: Ասոնք կ'օգնեն նաեւ որ ընթերցողը աւելի լաւ հասկնայ ուրիշ գաղութներու կեանքը, իր շատ կողմերով:

Ասիկա կ'ըլլայ նաեւ տեսակ մը ճանա-չում, գնահատութիւն ու քաջալեր՝ հե-ռուն լոյս տեսնող թերթի մը ու իր մէկ աշխատակցին հանդէպ: Եւ ո՞ր հայ թեր-թըն է կամ ո՞ր հայ գրողը, որ պէտք չու-նի՝ գէթ բարոյական այդ վարձատրու-թեան — ճանաչումի այդ ժպիտին:

Ոչ մէկ կասկած, որ աղբիւր ու այլ մանրամասնութիւններ տալու այս սկըղ-բունքը կրնայ չափով մը ու ձեւով մը պատշաճեցուիլ՝ այլ թերթերէ քաղուած շատ լուրերու ալ: Տեղի ու մանաւանդ ժամանակի եւ առիթի հետ կապուած կարճ ծանօթութիւններ՝ աւելի հասկնալի ու կենդանի կը դարձնեն լուրերը:

Այո, իրենք իրենց այնքան աննշան թը-ւող այս մանրամասնութիւնները՝ մեր խմբագիրներէն ճիգ ու ժամանակ կը պա-հանջեն. երբեմն ալ թերեւս փնտռտուք. բայց այն կարգի մանրամասնութիւններ են, որ թերթ մը առանձնապէս խնամուած ու աշխոյժ կը դարձնեն, հետաքրքրական կ'ընեն ու օգտակար:

Ասոնք են, գէթ մասամբ, որ թերթի մը ինքնայատուկ դրոշմ կուտան:

(ՀԱՅՐԵՆԻՔ)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ

ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Հայ գիւղացիին նախիրը ազատօրէն դաշտ էր գնում, իսկ հովիւը իր մելա-մաղձիկ սրինգը փչում էր ազատ Նէմրու-թի լանջերում եւ գովքն էր անում սարե-րի իգիտ Աղբիւր Սերոբին:

Երբ Սերոբ Դանիէլի հետ հեռացած էր արտասահման, Թուրք կառավարութիւ-նը, տեղեկանալով որ Տէրտէրի տղան էլ «դաշաղ»ների հետ է, հրաման էր հանել ձերբակալելու քաջարի, անձնուէր ու հայդուկ քահանային: Նետել էր զայն բը-տանը եւ պահանջել նրանից, որ կառա-վարութեան յանձնէ իր որդին՝ Դանիէլը:

Տէր Յովհաննէսը պատասխանել էր, որ չքաւորութեան պատճառով, իր տղան պանդխտութեան է գնացած, 3-4 ամիսէ ի վեր: Չէին հաւատացեր եւ սաստիկ գա-նակոծեր էին: Եւ այդպէս տեւեր էր շա-բաթներ: Ցետոյ սկսեր էին քահանային մօրուքը փետտել: Ան խիտ գեղեցիկ մօ-րուք էր ունեցեր եւ տաով աւելի էր գայ-րացուցել Թուրքերը, թէ ինչո՞ւ «քեա-ֆիր մը այդպէս վայելուչ ու չքնաղ դէմք մը պիտի ունենար»: Բոլորովին այլան-դակներ էին անոր դէմքը: Մինչեւ անգամ անճանաչելի էին դարձուցեր: Այդ էլ ար-դիւնք մը չէր տուեր: Սկսեր էին աւելի դաժան եւ աւելի ճիւաղային տանջանքներ գործադրել: Նախ, մարմինը շամփուրով էին տաղեր, յետոյ թեւերի տակ տաք հաւկիթ էին դրեր եւ վերջն ալ ձեռքի եւ ոտքի մատներուն եղունգները աքցանով քաշեր: Ուղղակի նահատակեր էին սըր-բազան քահանային: Ան այդ բոլոր տան-ջանքները տարեր էր Քրիստոսի համբե-րութեամբ:

Ահաղին կաշառք տուեր եւ հազիւ հազ ազատուեր էր ստոյգ մահէն, ամբողջ 5-6 ամիս մութ եւ խոնաւ զնտանի մէջ մնալէ յետոյ:

Դանիէլը լսում է իր հօր կրած տան-ջանքները եւ վրէժով լեցւում: Ուխտում է տանիլ յեղափոխականի ծանր խաչը մինչեւ վերջը՝ ըսելով. «Գերեզմանը կամ Ազատութիւնը կրնան կասեցնել ինձ»:

Սերոբը մօտաւորապէս մի տարի հըս-կում է Դանիէլի վրայ: Աչալուրջ հետե-ւում է նրա գործունէութեան եւ կեանք-րին: Գտնում է նրան ամէնից ուշիմն ու ամէնից խելացին եւ ասում ինքն իրեն. «Երանի Դանիէլին փախստական չդար-ձնէի, այլ յանձնէի գիւղերու կազմա-կերպութեան գործը: Ես կը հաւատամ, որ նա մի քանի ամիսէն Ալխաթի բոլոր գիւղերը կը կազմակերպէր եւ կ'օգնէր չղթայի մը նման»:

Մի օր, երբ Ղազարի քարայրում հան-գստանում էին, Սերոբ կանչում է Դա-նիէլին եւ ասում.

«Դանիէլ, գիտես որ մեր գիւղերը ան-կազմակերպ վիճակի մէջ են: Այդ պատ-ճառով էլ մենք լուրջ գործ չենք կարող տեսնել: Մի ձեռքը ծափ չի տար: Պէտք է երկու ձեռքերնիս ալ գործածենք, որպէս զի ծափի ձայնը լսուի: Շատ գեղեցիկ բան է զէնք վերցնել եւ կռուիլը: Տեսնո՞ւմ ես Դանիէլ, թէ ինչ գեղեցիկ բան է զէնք վերցնելը: Բայց եթէ այս դաշտում եղած ժողովուրդը չկազմակերպենք, ի՞նչ ես կարծում, մենք այս լեռներում ո՞րքան կրնանք ապրիլ: Անօթի ծարաւ ապրիլ անկարելի է: Ուրեմն, գիւղերի օ-ժանդակութեան պէտք ունինք: Այդ գիւ-ղերը մեզ հետ կապելու համար ուժեղ ձեռք պէտք է: Հարկաւոր է ազատ եւ հա-մարձակ գործիչ, որ կարենայ կազմա-կերպել: Մենք լաւ դաշտ ունինք, որ կը կարօտի լաւ մշակի: Ես խորհել եմ, որ դու մի առ ժամանակ զէնքդ վար պէտք է դնես եւ, որպէս օտարութիւնից տուն վե-րադարձող մը, պէտք է գնաս ու կառա-վարութեան ներկայանաս: Գիտեմ, ան քեզ կը բանտարկէ, կը չարչարէ, բայց յետոյ կաշառք կ'առնէ ու ազատ կը ձգէ: Ահա, այդ ատեն դու կը սկսիս փութով կազմակերպել գիւղերը: Քեզ հետ կ'առ-նես ուրիշ մի քանի տղաներ, եւ քաղա՞քը կը կապես գիւղերի հետ: Նկատի ունե-ցիր, Դանիէլ, այս կազմակերպութիւնը կրնմանի միմեծ եւ ընդարձակճարտարա-պետական շէնք կառուցանելու: Ճարտա-րապետները մինակնին չեն կարող գլուխ հանել այդ գործը: Կը կանչեն զանազան գործերու վարպետներ, որմնադիրներ, հիւսներ, դարբիններ, ծեփիչներ, գոր-ծաւորներ եւն., եւ բոլորի ջանքերով կը կառուցուի շէնքը: Այժմ ազատութիւն ձեռք բերելն էլ ճիշդ դրան կը նմանի: Գործի բաժանում պէտք է: Եւ այդ գոր-ծի մէկ մասի պետն էլ դուն պիտի լի-նիս»:

Դանիէլը արցունքոտ աչքերով աղա-չում է Սերոբին, որ զինքը չհեռացնէ իր մօտից, որպէսզի կարողանար կռուել եւ իր հօր վրէժը լուծել:

Սերոբ շարունակեց.—

«Այդ բոլորը գիտեմ: Եւ, այդ մասին շատ եմ մտածել: Բայց, դու ասա, արդ-եօք առանց հրամանատարի զինուորը կը կռուի՞: Առանց ձեռնհաս մարդու, գիւ-ղերը կը կազմակերպուի՞ն: Առանց պա-տըսպարանի, հայդուկը կրնա՞յ ապրիլ: Նկատի ունեցիր որ Ազատագրութեան գործի մէջ ամենից դժուարը կազմակեր-պելն է: Կազմակերպիչը ամենամեծ դե-րակատարն է: Վերցուր Քրիստափորը, Ռոստոմը, Զաւարեանը: Ինոնք էլ երիտա-սարդներ են եւ կրնան զէնք վերցնել, վարժուիլ եւ կռուել, բայց դրանով ազգը չի փրկուիր, եւ չեն կրնար փրկել մի օրից միւսը:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

Մոսկուա բերել տուաւ երկու զօրաբաժիններ :

Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն , 1953 Յունիս 26ին տեղի ունեցաւ Բերիայի ձերբակալումը : Մալենկով լիագումար նիստի հրաւիրեց Կեդր. Կոմիտէին անդամները որոնք բոլորն ալ զինուած էին , բացի Բերիայէն : Այս վերջինը ձերբակալուեցաւ ժողովասրահին մէջ իսկ : Ոչ ոք լսեց իր բողոքները : Այդ պահուն իսկ դատապարտուած էր :

Վկան կը պատմէ թէ Մոլոթով չէր կրնար թեկնածու ներկայանալ վարչապետութեան համար , վասն զի դեռ իր վրայ կը ծանրանար Սթալինի կողմէ իր կնոջ դէմ ուղղուած ամբաստանութիւնը : Տիկ. Մոլոթով , որ եղբայր մը ունի Ամերիկայի մէջ , կասկածելի կը համարուէր իբրեւ ամերիկեան գործակալ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԻՇԻՆՍԿԻԻ դագաղը Մոսկուա հասաւ երէկ գիշեր : Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Կարմիր Հրապարակին վրայ : Խորհրդային բոլոր թերթերը ներբողականներ եւ ցաւակցութիւններ կը հրատարակեն , սեւ շրջանակի մէջ առնելով հանգուցեալին լուսանկարը : Դագաղը Օրլիի օդակայանը հասած էր ամերիկեան օդանաւով մը , եւ վար առնուեցաւ մեծ դըժուարութեամբ : Դագաղը երկու ժամ ցուցադրուեցաւ ընդունելութեան սրահին մէջ , յետոյ փոխադրուեցաւ խորհրդային օդանաւ մը , Տիկին Վիշինսկիի եւ աղջկան հետ : Օդանաւը Պերլինէն անցնելով Մոսկուա հասաւ երկու ժամէն :

ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ վարիչներուն դատավարութիւնը կը շարունակուի Գահիրէի արտակարգ ատեանին առջեւ : Ընկերակցութեան ահաբեկչական ճիւղին վարիչը , Թալաթ , 42 տարեկան , որ նախ ատաղձագործ , յետոյ արմաւի վաճառական եղած է , բոլորովին ուժասպառ վիճակ մը ունէր , երբ վկայութիւն կու տար : Ըսաւ թէ ծրագիր մը մշակած էին անցեալ հոկտեմբերին , շարք մը զինեալ ցոյցեր սարքելու , յետոյ սպաննելու համար Յեղափոխական Խորհուրդին անդամները եւ կարգ մը սպաներ , որպէսզի կարենան գրաւել իշխանութիւնը : Այս ծրագիրը կազմած էր դեր-ընդապետ մը որ փախած է եւ կը փնտռուի : «Գերագոյն պետը հակառակ էր այս ծրագրին եւ պատուիրեց խաղաղ ցոյցեր կատարել , պահանջելով ջնջել ազատութեան սահմանափակումները , արձակել բանտարկեալները եւ ընդհ. ժողով գումարել , քըննելու համար Սուէզի մասին կնքուած համաձայնութիւնը » :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ գործի ձեռնարկած են , հոն փոխադրելու համար Միջին Արեւելքի անգլիական բանակատեղին : Առաջին երեք օրերու միջոցին օդանաւերով Կիպրոս պիտի փոխադրուին 1500 զինուորներ իրենց կազմածներով :

13 ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐ դատապարտուած են կարմիր Չինաստանի մէջ , իբրեւ լըրտես : Նախագահ Այզընհաուըր յայտարարեց թէ «մարդկօրէն կարելի բոլոր միջոցները» կը փորձուին , ազատելու համար զանոնք :

«ՄՈԹՕ»ՆԵՐՈՒ մասին ալ կարգադրութիւններ պիտի ըլլան , որպէսզի շատ աղմուկ չհանեն փողոցներու մէջ :

ՀԱՅԱՑԵՍ ՊԱՏԱՐԱԳ
Իսի լէ Մուլինոյի մէջ

Այս կիրակի երեկոյեան ժամը 5ին հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Սէն Պրինոյի մատրան մէջ : (148 ռիւ տը լ'Էկալիբէ) :

Ս. Խաչի Ժողովրդապետութիւն

Այրի Տիկին Ժիրայր Վարդանեան եւ զաւակները Ռոլան , Ժոռժ , Էլիան , ինչպէս նաեւ Վարդանեան , Աւանէսեան , Տիրեան , Սարգիսեան , Կիմիւշեան եւ Ճաճեան ընտանիքները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն , հօր , զաւկին , եղբօր եւ ազգականին՝

ԺԻՐԱՅՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

մահը :

Յուղարկաւորութիւնը այս շաբաթ , ժամը 10.45ին Մօնռուժի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը 15էն 24 , քաղաքապետարանի սրահը (մեթրօ Մէրի տ'Իսի) :

Պատուակալ նախագահութեամբ՝

EDOUARD DEPREUXի

Նախկին նախարար եւ Սէնի երեսփոխան

Նախագահութեամբ՝

ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԻ

Կը խօսին ընկերներ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Իսի – Անիէռի Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ Պ. Գայիշեանի , երգ՝ Օր. Օր. Քէօսէեանի , Տէր Թումայեանի , Դաշնակեանի :

Արտասանութիւն Օր. Շահինեանի , Սարգիսեանի , Օննիկ Քէլէշեանի , պար՝ փոքրիկն Ջամալեանի , կենդանի պատկեր՝ Յովհ. Թումանեանի «Երկրումը» եւ Ռ. Զարդարեանի՝ «Բագինին , Փառաքանանքը» (Տիկին Ա. Տէր Մինասեան) : Նուագ՝ Սէյրանի , Կէսէլի եւ Բեճօ , նուագախումբ՝ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ :

Մուտք՝ 200 ֆրանք :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին , Ամիքալ Շափըլօնի սրահին մէջ (Փլաս Ժաքարի մօտ) :

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ կենդանի պատկեր մը՝ «Բագինին փառաբանութիւնը » :

Հանդէսին պաշտօնական բաժինէն վերջ աւանդական խնջոյք , առատ կերուխում : Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

Մուտքը ազատ է :

ԼԱ ՍԻՕԹԱ

Հ.Յ.Դ. Խաժակ խումբը ընկերհամակր. խնջոյք մը սարքած է Նոյեմբեր 28ին , ժան ժօռէս սրճարանին մէջ ժամը 21ին :

Նախագահութեամբ Պ. ԿՐԱՅԻ (քաղաքապետ) :

Կը խօսին ընկեր ԱՇԻԼ ՍԻՆԻ , քարտուղար ընկերվ. մասնաճիւղի , ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ (Մարսէյլէն) :

ԱՎԻՆԵՈՆ .— Ընկերահամակրական խնջոյք , Դեկտեմբեր չորսին :

ԱՐՄԵՆԻԱ ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը հրաւիրէ համակիր բարեկամները եւ պարասէր երիտասարդութիւնը երգչախումբի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ :

Այս շաբաթ գիշեր , 51 ռիւ Կրինեան , Լը Քլիւպի սրահը :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին , քօթիյեօն : Խիստ մատչելի պիւֆէ

ԱՅՑ ՎԱԼԱՆՍԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

Ի յիշատակ ողբացեալ ընկերներ՝ Ա. Թէպօեանի , Գ. Գասեանի , Խորէն Պէքմէզեանի եւ Անդրանիկ Մարգարեանի : Այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պատարագ : Ժամը 2ին այց գերեզմանատունը , ժամադրավայր գերեզմանատան դրան առջեւ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի կը հրաւիրուին ընկերները եւ բարեկամները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ստեփան Մարկոսեան եւ զաւակները Ժագ , Նիկողոս , Այտա կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի ժամը հինգին Ս. Պռինօ մատրան մէջ (138ռիւ տ'Էկալիբէ , Իսի լէ Մուլինօ) հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ԵՊՐԱՔՍԷ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ (ծնեալ Հիւսնեան) մահուան տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

×

Պ. Ենովք Նազարէթեան , Տէր եւ Տիկ. Օննիկ Նազարէթեան , Տէր եւ Տիկին Խ. Լուսիկեան , Տէր եւ Տիկին Թ. Արիսեան կը ծանուցանեն թէ իրենց յաւէտ ողբացեալ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՎԵՐՈՆԻՔԱ ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի 28 Նոյ. Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ :

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգող բարեկամները :

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՊՈՄՈՆԻ «Շանթ» մշակութային եւ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի : Ս. Սահակ-Մեսրոպ սրահին նորոգութեան աշխատանքները վերջացած ըլլալով , պաշտօնական բացումը տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ գիշեր :

Հովանաւորութեամբ Պօմոնի Կրօն. Ընկերակցութեան եւ Թաղ. խորհուրդին :

Պատուակալ նախագահութեամբ Պ. ԱՐԱՄ ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆԻ : Կը նախագահէ՝ Յ. ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ : Կը բանախօսէ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին , կէս գիշերէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր մինչեւ լոյս , առաջնորդութեամբ ընտիր նուագախումբի մը :

Մուտքը ազատ է :

ԾԻԾԱՂԻ ՄԵԾ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Փոն տը Շէրիի Ազգ. Միութեան , ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան :

Այս կիրակի ժամը 15ին Ս. Քէփէնէկեան Թատերախումբը կը ներկայացնէ՝

ՏԱՅԻ ԿԱՐԱՊԵՏ կամ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՓԵՍԱՑՈՒՆ , Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահին մէջ :

Երեք ժամ անընդհատ ծիծաղ :

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ Նախկին Աշակերտներու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին :

4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ժամը 21.30էն մինչեւ առաւօտ :

LE CLUB Rue Grignan

Մասնակցութեամբ՝ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ (Փարիզէն) :

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ
Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ
Օծման տարեդարձի առթիւ

Այս կիրակի , կը պատարագէ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ : Երգեցողութիւնները «Արաքս» երգչախումբի կողմէ : Կը հրաւիրուին Վալանսի եւ շրջանի հասարակութիւնը :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԿԷՆՃԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Փոխադրուած է 146 Քուր ԹՕԼՍԹՕՅ
ԼԻՈՆ , Վիլէօռպան (Ռօն)

Ուր պիտի գտնէք արեւելեան ու եւրոպական ամէն տեսակ ապրանքներ մատչելի գիներով :

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա Հ Ա Յ

Մեծ ցերեկոյթ – պարահանդէսը

Կիրակի , 5 Դեկտեմբեր , ժամը 15էն 24 , Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սըրահներուն մէջ , 2 ռիւ տ'Էթիէն տ'Օրվ , (կայարանին քով) :

Կը նախագահէ՝

Mr. EMILE TRICON
(Maire de Bois-Colombes)

Ժամը ճիշդ 3ին կը սկսի հայկական բաժինը Թատրոնի սրահին մէջ :

Կը մասնակցին Արտաշէս Գմբէթեան , Գր. Վահան , Խանենիկի , Գէորգ , Անդրանիկ , Տիկին Սօնա – Փարէզ , Օր. Հայկանուշ Պէրպէրեան , Ալէքս Պէրպէրեան եւ ուրիշներ , իրենց բազմաթիւ նորութիւններով : Ունկնդրութիւն հայկական նոր տիպերու :

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մուտքի սրահին մէջ հայաստանեան եւ արտասահմանեան հայերէն գիրքերու , տիսքերու եւ արուեստի մեծ ցուցահանդէս , վաճառք բացառաբար շատ աժան գիներով :

Եւրոպական պարեր Վարդիվանեանի մեծ նուագախումբով :

Մինչեւ կէս գիշեր մէջ ընդ մէջ բազմաթիւ անակնկալներ :

Ճոխ եւ աժան պիւֆէ :

Մուտք՝ 200 ֆրանք :

★

Մաս մը եւս ստացած ենք ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ չքեղ հատորէն :

Ստանալու համար դիմել վարչութեան՝ Պ. ՌՕԼԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆԻ :

9, Ave Calmels, Bois-Colombes (Seine)
Tél. CHA. 00-55

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21–ին , ծանօթ հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ : Կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ .— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին , Խրիմեան դպրոցի սրահը :

ՓԱՐԻԶ .— Կարնոյ եւ շրջանի Հայրենակիցները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս շաբաթ , ժամը 3ին Ազգ. Տան մէջ , 32 ռիւ տը Թրէվիզ , մէթրօ Քատէ : (Առժամեայ վարչութիւն) :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւ– ընդհ. ժողովը այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին , Պ. Մանուկի սրճարանը : 40 պիս , ռիւ Էթիէն Տօլէ :

Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ճշդապահ ըլլալ : Օրակարգ՝ Պարահանդէսի հաշուետուութիւն :

ՎԱՍՊ. ՀԱՅՐ. Միութեան քառամեայ ընդհ. ժողովը , ուրբաթ 26 Նոյ. ժամը ճիշդ 20.30ին , ծանօթ հաւաքատեղին :

Օրակարգ .— 1. Զեկուցում եւ հրաժարական քառամեայ վարչութեան : 2. Հերասամարտին քառասնամեակը : 3. Քառամեայ նախահաշիւ եւ գործունէութեան ծրագիր : 4. Նոր վարչութեան ընտրութիւն :

Վարչութիւնը կը խնդրէ բոլոր անդամներէն անպայման ներկայ ըլլալ այս բացառիկ ժողովին :

Ներկայանալ անդամատետրով :

Հ. Յ. Դ. ՏՈՒՆ

Ընկեր Յակոբ Աղխզեան տասը հազար ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Տան հիմնադրամին , իր ողբացեալ եղբօր՝ Արտաւազդի յիշատակին :

ԽՆՋՈՅՔ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ , այս կիրակի կէսօրէ վերջ , ժամը 4էն 12 Յոյներու սրահը , 5 ռիւ Պօնֆուա :

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ

Ծախու է փավիյոն մը 13 սենեակ , Շավիլի կայարանին մօտ (Մօնփառնասէն եւ Էնվալիտէն) :

Դիմել .— Պալեան Պաղտասար ,

8, Clos de la Petite Provence, Chaville

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր․ կամ 10 $, հատը 12 ֆր․

ՇԱԲԱԹ 27 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
SAMEDI 27 NOVEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7532 — 30e ANNEE — խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2943

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՈՂՎՐՏԻՔ

Ռուբէնի մահուան տարեդարձն է այսօր, 27 Նոյեմբեր: Երկու օր ետքն ալ՝ Շանթի ։

Դեռ կարգով պիտի գան Դեկտեմբերին՝ Պապաշա, Սաթենիկ, Ա. Ջամալեան, Յունուարին՝ Աբրահամ Գիւլխանդանեան (1), Ռոստոմ (18) ։ Արամ (28), Մարտին՝ Քրիստափոր եւ Վռամ (17), Արմէն Գարօ, Ա. Խատիսեան, Ապրիլին՝ Ա. Սահակեան, Ա. Ահարոնեան (1948), Միք. Վարանդեան (1934), Օհան Կարօ (1933) ։

Միեւնոյն ատեն ուրիշ ականաւոր դէմքեր, որոնք անջնջելի հետքեր ձգած են Հայոց պատմութեան մէջ, իրենց ստեղծագործ տաղանդով եւ ազգանուէր գործունէութեամբ, ամէն ճակատի վրայ ։

Այնուհետեւ կը բացուի Մեծ Հողվարքը, Ապրիլ 11/24, որուն քառասնամեակն է այս տարի: Անծայրածիր գերեզմանոց մը ուր ոչ փոս մնացած է, ոչ ալ քար մը կամ հողի բուռ մը ...

Հազիւ կարելի եղած է քանի մը դանկեր հաւաքել եւ ամփոփել համեստ յիշատակարաններու մէջ, Տէր Զօր, Անթիլիաս եւն.: (Հատ մըն ալ Հ. Յ. Դ. Թանգարանին մէջ):

Բնական կամ անբնական մահով մեռածներու շարք մը եւս՝ Ապրիլէն անդին, մինչեւ տարեվերջ: Դէմքեր որոնց յիշատակը հետզհետէ կ'աղօտանայ, մասնաւորապէս օտարութեան մէջ:

Մեր տղաքը եւ ուրիշներ երբեմն այցի կը սարքեն դէպի գերեզմանատուն, յարգելու համար սիրելի մեռելներու յիշատակը ։

Անցեալ կիրակի երրորդ տարին էր որ «Ռոստոմ» խումբը կը կատարէր այդ պարտականութիւնը, խմբովին այցելելով Փէր Լաշէզ, ուր թաղուած են Անդրանիկ, Ա. Խատիսեան, Ահարոնեան եւ Ռուբէն:

Չէին մոռցած նաեւ Ազգ. Սահմանադրութեան հիմնադիրը, Գր. Օտեան, որուն յիշատակը մոռացութենէ փրկուեցաւ, շնորհիւ այս պարբերական այցերուն ։

Նուիրական աւանդութեան մը մէկ մասը կը կազմեն այս ոգեկոչումները, որոնց նախաձեռնութիւնը քանի մը տարի առաջ ստանձնած էր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը:

Մեր պարտականութիւնը լիովին կատարած պիտի ըլլայինք, եթէ ամէն տարեդարձի առթիւ դասախօսութիւն մը սարքուէր, ներկայացնելու համար օրուան մեծ դէմքը, իր կեանքով եւ հիմնական գործով ։

Մեր երիտասարդութիւնը շատ քիչ բան գիտէ ամէնէն ականաւոր մեռելներու մասին: Ընդհանրապէս անունը եւ քանի մը կենսագրական տեղեկութիւններ ։

Այսպէս, եթէ հարցումներ ուղղէք Ռուբէնի եւ Շանթի մասին, աղօտ, կցկտուր պատասխաններ պիտի ստանաք ։

Ամէնէն բանգէտը պիտի ըսէ թէ մէկը նախարար եղած է Հայաստանի մէջ, իսկ միւսը գիրքեր գրած ։

Շատ քիչերը պիտի յիշեն թէ երկուքն ալ գիրքեր գրած են: Մէկը՝ եօթը հատոր, յեղափոխական – քաղաքական բովանդակութեամբ, միւսը տասը հատոր վէպ, թատերախաղ, բանաստեղծութիւն, մանկավարժութիւն եւն.:

Ամէն մէկը 50 – 60 տարի ոգնած, իր աչքերուն լոյսը եւ երակներուն արիւնը քամած է, իր ետին ձգելով թանկագին վաստակ մը, շօշափելի եւ տեւական ։

Ամէն գերեզման խորհուրդ մըն է:

Մեր իմաստուն ժողովուրդը երբ կ'ըսէ հողվրտիք կամ հողվարք, այլաբանական կապ մը կը պահէ մահուան եւ կեանքի միջեւ, ըսելու համար թէ իր մեծ դաւակները թաղուած են, բայց չեն մեռած:

Կը բաւէ որ գիտնանք տէր ըլլալ անոնց արժանիքին եւ վաստակին: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՆՈՐԷՆ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ

ԱՌԱՆՁԻՆ ԺՈՂՈՎ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք, Մոսկուայի անթելը անցեալ օր բացատրեց թէ անիմաստ է Զօրսերու խորհրդաժողով մը գումարել, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն ետք ։

Միւս կողմէ, կը հաստատուի թէ Խ. Միութիւնը երկուշաբթի օր խորհրդաժողով մը պիտի գումարէ Մոսկուայի մէջ, արբանեակ պետութեանց պատուիրակներուն հետ, քանի որ արեւմտեան երկիրները մերժեցին մասնակցիլ Նոյ. 29ի ժողովին:

Այսպէս, ճակատները անգամ մը եւս կը բաժնուին, եւ խւրաքանչիւրը հաստատ կը մնայ իր դիրքերուն վրայ ։

Մոսկուայի անթելը այս առթիւ ալ կրկնեց իր ազդարարութիւնը, յիշեցնելով թէ անկարելի պիտի ըլլայ որեւէ բանակցութիւն Գերմանիոյ մասին, եթէ գերմանական վերազինումը դլուխ հանուի Փարիզի համաձայնութեանց հիման վրայ ։

Նոր չէ այս թաքուն սպառնալիքը: Մոլոթով գայն յայտնեց տասը օր առաջ եւ խորհրդային թերթերն ալ խտացուցին զայնները: Բայց եւ այնպէս, իրազեկներ կը կարծեն թէ ամէն դուռ փակուած չէ ։ Մոսկուայի անթելին զեկոյցը մասնաւորապէս կը ծանրանայ գերմանական հարցին վրայ, միեւնոյն ատեն գիտել տալով թէ տակաւին ուշ չէ որպէսզի եւրոպական բոլոր պետութիւնները խորհրդակցին քննելու համար հաւաքական ապահովութեան խնդիրը ։ «Բայց եթէ արեւմտեան պետութիւնները շարունակեն իրենց ներկայ քաղաքականութիւնը եւ վաւերացնեն Փարիզի համաձայնութիւնները, այն ատեն նոր կացութիւն մը պիտի ստեղծուի Եւրոպայի մէջ, աւելի պիտի ծանրանայ պատերազմի վտանգը եւ Եւրոպայի խաղաղասէր ժողովուրդները պիտի հարկադրուին նոր միջոցներ ձեռք առնել իրենց ապահովութեան համար »:

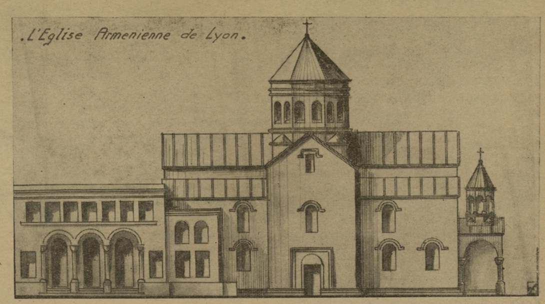
Հակառակ այս ազդարարութեան, արեւմտեան շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ ի վերջոյ կարելի պիտի ըլլայ խորհրդակցութիւն մը կատարել, համաձայն Պ. Մենտէս Ֆրանսի առաջարկին: Դիտելի է որ Մոսկուայի խօսնակը ժխտական դիրք մը բռնելով հանդերձ, յատկապէս կը ծանրանայ գերմանական հարցին վրայ, խափանելու համար ծրագրուած վերազինումը:

ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ԱՌԱՋ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՄ

Իտալիոյ արտաքին նախարարը, Մարթինօ, զեկուցում տալով երեսփ. ժողովին մէջ, բացատրեց թէ Խ. Միութեան ծրագիրը չի համապատասխաներ օրուան պահանջներուն, ամրապնդելու համար Եւրոպայի հաւաքական ապահովութիւնը: Իտալիա հակառակ չէ առաջարկուած խորհրդաժողովին, բայց նախ անհրաժեշտ է վաւերացնել Փարիզի համաձայնութիւնները ։

Համայնավար կուսակցութեան վարիչը, Թոլլիաթթի, անմիջապէս ամբաստանեց կառավարութիւնը թէ «կը շարունակէ նպաստել պաղ պատերազմին եւ զինարշաւին, աւելի սաստկացնելով երկուքն ալ»: Եւ պնդեց.— «Արեւմուտքի միտքն է աւելի վճռականօրէն՝ շարունակել նոր պատերազմի մը պատրաստութիւնը: Մեր կուսակցութիւնը իր կարելին պիտի փորձէ խափանելու համար Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը: Արեւմտեան Գերմանիոյ որեւէ վերազինում պիտի բռնաբարէ Եալթայի եւ Փոցտամի համաձայնութիւնները » ։

Արտաքին նախարարը պատասխանելով, կրկին քննադատեց Մոսկուայի ծրագիրը:

ԼԻՈՆԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՆԱԽԱԳԻԾԸ
(Կարդալ Բ. էջ, յայտնի ճարտարապետ Ս. Ճէվահիրի բացատրութիւնները)

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋՈՒԻ

Գահիրէի արտակարգ ատեանին ընդհ. դատախազը մահապատիժ պահանջեց Իսլամ Եղբայրութեան գերագոյն առաջնորդին՝ Հասան էլ Հոտէյպիի համար ։ Իր ճառը տեւեց երկու ժամ եւ արտասանուեցաւ «յանուն եգիպտացի ժողովուրդին եւ բոլոր անոնց որ խաղաղութեամբ ապրիլ կ'ուզեն»: Բացատրեց թէ իր պահանջը կը համապատասխանէ օրէնքին եւ Գուրանի սկզբունքներուն ։

Յետոյ շեշտեց թէ վկայութիւնները եւ հաւաքուած փաստաթուղթերը վճռապէս կը հաստատեն թէ Հասան էլ Հոտէյպի միակ իրական պետն է այն գաղտնի կազմակերպութեան որ կը ձգտէր կառավարութիւնը տապալել բռնութեամբ ։ «Ան ուղղակի պատասխանատու էր վարչապետ Կամալ Նասըրի դէմ կատարուած մահափորձին եւ այն դաւադրութեան որուն ազդանշանը պիտի տար այս ոճիրը: Որեւէ սովորական դատարան մահապատիժ պիտի վճռէր այն մարդունհամար որ կը դրդէ ըմբոստանալ կառավարութեան դէմ եւ որ գաղտնի եւ զինեալ կազմակերպութիւն մը կը ստեղծէ այս ծրագիրը գործադրելու համար »:

Յետոյ խօսք առաւ ամբաստանեալին փաստաբանը, եւ պահանջեց ազատ արձակել Հոտէյպին, պնդելով թէ Իսլամ Եղբայրութեան գերագոյն առաջնորդը անձնապէս պատասխանատու չէ այդ ծաւալուն կազմակերպութեան կարգ մը անդամներուն կողմէ գործուած ոճիրներուն համար: Երէկ, շաբաթ, պիտի դատուէր ուրիշ գործօն անդամ մը, Թալաթ:

× Փարիզի եգիպտական դեսպանատան զինուորական կցորդը Գահիրէ հրաւիրուած էր եւ մասնաւոր պաշտօն մը ստացած է, բարեացակամութեան հաւաստիքներ տալու համար Ֆրանսական կառավարութեան, որ բողոքած էր «Արաբական Ձայն»ի գրգռութեանց դէմ: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ եգիպտական մամուլին լեզուն քիչ մը բարեփոխուած է, այն օրէն ի վեր որ վարչապետը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Լիբանանի պատուիրակին՝ Շարլ Մալիքի հետ, Նիւ Եորքի մէջ:

« Մենք հակառակ չենք միջազգային խորհրդաժողովի մը. բայց խաղաղութեան համար անօգուտ եւ վտանգաւոր կը գտնենք Ռուսիոյ դրած պայմանները »:

× Աւստրիոյ վարչապետը, որ ամէն դուռ կը զարնէ, փութացնելու համար իր երկրին հաշտութեան դաշնագրին կնքումը, նոյնպէս անհրաժեշտ կը գտնէ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը ։ Իր կարծիքով, ինչքան զօրանայ արեւմտեան ճակատը, այնքան կը դիւրանայ դաշնագրին ստորագրութիւնը որ կը ձգձգուի տասը տարիէ ի վեր ։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՔՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Ինչպէս գրած էինք, Թուրքերէն «Հիւրիյէթ» լրագիրը կը մեղադրէր Պոլսոյ Յունաց եւ Հայոց պատրիարքները թէ ստնձգութիւններ կը կատարեն իրենց ազգ. դպրոցներուն մէջ: Այս առթիւ քննութիւն մը բացուած ըլլալով, նոյն թերթը կը շարունակէ գրգռել հանրային կարծիքը հետեւեալ քսութեամբ (19 Նոյ.).— «Գրած էինք թէ պատրիարքները փոքրամասնութիւններու դպրոցները կը պատեն քննիչներու պէս եւ ուսուցիչներուն ձեռք համբուրել տալով տեսակ մը կրօնական քարոզութիւն կը կատարեն: Այս խնդրին վերաբերեալ քննութեան արդիւնքը Կրթական նախարարութեան ղրկուեցաւ ։

Հայոց պատրիարքը հայկ. դպրոցները այցելած է պաշտօնական հանդամանքով: Դպրոցը պտտելէ վերջ մտած է դասարանները, ներկայ եղած՝ դասերուն, ուսուցիչներու դասաւանդութեան եղանակը քննելով ։ Յետոյ իր տպաւորութիւններն ալ յայտնած է ուսուցչին:

Կարգ մը հայ վարժարաններու տնօրէնները իրենց այս պատասխանատուութիւնը թեթեւցնելու համար ըսած են քննիչ պաշտօնեային թէ նոյն պահուն տարբեր տեղ դաս տալով զբաղած էին եւ տեղեկութիւն չունին դէպքէն: Մինչդեռ մեր կատարած քննութեան համաձայն, հայ եւ յոյն պատրիարքներու այցելութենէն առաջ, դպրոցի տնօրէններուն լուր կը տրուի եւ պատշաճ պատրաստութիւններ կը տեսնուին: Նոյնիսկ այս այցելութեան առթիւ հայկական դպրոցներու մէջ մաքրութիւն եղած է»:

ՔԻՉ ՄՆԱՑ ՈՐ ԻՐԱՐ ԾԵԾԷԻՆ

Տոմինիչի ընտանիքին անդամները իրարու դէմ ելան առջի օր, Տինյըի դատարանի մէջ եւ քիչ մնաց իրար պիտի բզկտէին, երբ նախագահը սպառնաց բոլորը միասին բանտարկել ։

Ինչպէս գրած էինք, ծերունի ամբաստանեալին երկրորդ զաւակը, Քլովիս իբրեւ մարդասպան կ'ամբաստանէ իր հայրը, Կաստոն, հիմնուելով անոր խոստովանութեանց վրայ: Իր միւս եղբայրը, Կիւստաւ, որ առաջին անգամ յայտնած էր այս խոստովանութիւնը, այժմ կ'ուրանայ ամէն բան: Քոյրը եւ միւս զաւակներն ալ կը պաշտպանեն իրենց հայրը, որ ջղագրգռուելով Քլովիսի յայտնութիւններէն, պոռաց անոր երեսին.— « Ստախօս, կեղծաւոր, վա'տ»:

Վկայութիւնները վերջացած են եւ այսօր ընդհ. դատախազը պիտի յայտնէ իր եզրակացութիւնները, որոնց հիման վրայ վճիռ պիտի արձակեն եօթը երդուեալները ։

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՊԻՏԻ ՇԻՆՈՒԻ ԼԻՈՆԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

(ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ)

●

ԼՈԶԱՆ.— Միջին դարուն Հայաստանէն բազմաթիւ Հայեր, դէպի արեւմուտք Դանուբի եւ Տնիէսթէրի դաշտավայրերն ի վեր եւ կամ աւելի հեռուն՝ Փոյի դաշտավայրերին երկայնքը, Ռավէնայէն մինչեւ Մանթովա եւ Ֆլորենցէ, ալ աւելի հեռուները՝ մինչեւ Ֆօնթէն լէ Տիժօն եւ Քոմինի՝ Ֆրանսայի մէջ եւ մինչեւ՝ Իրլանտա կը տանէին հայկական մշակոյթը։ Մին կը շինէր վանք մը հայկական շինարուեստի աւանդներով, ուրիշ մը կը գծագրէր՝ եկեղեցիի մը դրանը վրայ՝ հայկական զարդաքանդակներ, երրորդ մը կը բերէր հայկական ձեռագիրներ նորահաստատ վանքերու։ Ասոնք՝ տեղի կ'ունենային ճիշդ այն ատեն երբ Արեւմուտքը կը փորձէր առաջին քայլերը մշակոյթի եւ քաղաքակրթութեան ճամբուն վրայ՝ Հռովմէական քաղաքակրթութեան փլատակներուն մէջէն։

Դարեր անցան այդ ժամանակներէն ասդին։ Արեւելքի տափաստաններէն վայրենի խուժաններ, արշաւեցին եւ կործանեցին Հայաստանը։ Եւ Հայը ինկաւ Արեւմուտքի ճամբաներուն վրայ՝ փախստական իր հայրենիքէն։ Շատեր կարծեցին թէ այս ժողովուրդը՝ նիւթապէս փճացած, կորսնցուցած էր նաեւ իր մշակոյթը եւ քաղաքակրթութիւնը։ Աւելի քան հազար տարիներ առաջ՝ Արեւմուտք եկող՝ քաղաքակրթութեան ջահակիր Հայերու յաջորդները կրկին արեւմուտք եկան եւ իրենց հետ բերին՝ իրենց մշակոյթի անշէջ մնացած կայծը։ Այդ կայծը՝ այսօր՝ Լիոնի մէջ կը վառէ նոր ջահ մը։

Լիոնի գաղութին ձեռնարկը համազգային հանգամանք ունի, որովհետեւ ծրագրուած եկեղեցին կոչուած է կարեւոր դեր մը կատարելու թէ ազգային եւ թէ գեղարուեստական տեսակէտով։

Ազգային տեսակէտով պիտի նպաստէ վառ պահելու հայկական ոգին։ Գեղարուեստական տեսակէտով պիտի դառնայ տեսակ մը բաց մատեան, հիւրընկալ ժողովուրդին ծանօթացնելով հայկ. արուեստը եւ մշակոյթը։

Այս երկու նպատակներուն հասնելու համար, որոշուած է եկեղեցին շինել բուն հայկական ոճով, հեռու՝ ոճը արդիացնելու վտանգաւոր փորձերէ։ Վտանգաւոր՝ ըսի, որովհետեւ ձախողելու պարագային՝ հայկական մշակոյթն է որ կը տուժէ օտարին առջեւ։ Փարիզի եւ Մարսիլիոյ մէջ ունինք հայկական ոճը յիշեցնող եկեղեցիներ։ Բայց՝ ոչ մէկը, ոչ ալ միւսը իրենց ներդաշնակութեան համեմատութիւններով կրնան արտայայտել ցեղին հոգին, անոր թրթռացումները։ Անոնք՝ առաւել կամ պակաս յաջողութեամբ պատկերներ են միայն, լուռ եւ անհաղորդ։ Մին շինուած է, տեղացիին աչքը չխրտչեցնելու մտահոգութեամբ եւ միայն հայկական շինուածաձեւի պատրանք մը տալով, իսկ միւսը՝ ինկած է համեմատութեանց եւ զարդարանքներու չափազանցութեան մէջ։

Լիոնի եկեղեցին շինողները կ'ուզեն որ ան խօսի հայ սրտին։ Այս բանը պիտի յաջողի, շնորհիւ բարեկամեցողութիւններու։ Մանաւանդ՝ շնորհիւ Ֆրանսացի ճարտարապետ Պ. Միշէլին, որուն հայկական ոճը՝ այդքան կարճ ժամանակի մը մէջ հասկնալու կարողութիւնը կը հաւասարի, իր արհեստավարժական մեծ կարողութեանց։ Որովհետեւ՝ դիւրին գործ չէ մէկ օրէն միւսը իւրացնել ճարտարապետական անծանօթ ոճի մը նրբութիւնները։

Տարաբախտ ճարտարապետ Ա. Յակոբեանի պատրաստած սկզբնական նախագիծին ամբողջական վերամշակման շնորհիւ, շինուելիք եկեղեցին կը ստանայ, հայկական ոճի Է. դարու դրոշմը։ Նոյն խաչաձեւ տանիքը քառանկիւնի յատակագիծի վրայ, հայկական նոյն՝ որմաձեւերը (փինեօն) խորշերով, նոյն կաթողիկէ բազմանկիւն գմբէթը, նոյն՝ ատաղձաձեւ որմահիմը (սուպասըման)։

Շէնքին դիրքը, փողոցի անկիւն, մեծապէս ձեռնտու է հայկական յիշատակարանի մը կառուցման համար։

Շէնքը պիտի ունենայ 15 մեթր լայնքի մը վրայ, 23 մեթր. երկայնք, համապատասխան հայկական ներդաշնակութեան համեմատութեանը։ Անոր բարձրութիւնը պիտի ըլլայ՝ մինչեւ կաթողիկէին գագաթը՝ 21 մեթր, այսինքն եօթը յարկանի շէնքի մը բարձրութիւնը։ Արտաքուստ՝ զարդարանքի տեսակէտով ժուժկալ եւ խիստ, Է. դարու շէնքի մը նման։ Լոյսի խաղերն են որ պիտի կենդանացնեն անոր վեհափառ ուրուագիծը։ Բոլոր զարդաքանդակները՝ սրբատաշ քարերու վրայ քանդակուած, հաւաքուած պիտի ըլլան միայն մուտքի դուռներուն շուրջ, ուր պիտի դրուին հայկական քանդակագործութեան նշանակելի նմոյշները։ Սակաւաթիւ պատուհանները զարդարուած պիտի ըլլան հայկական պսակներով եւ պիտի ունենան դունանկար ապակիներ։

Հայկական ոճը՝ քարի ճարտարապետութիւնն է։ Ուրեմն՝ ըստ կանոնի պէտք էր որ նորակառոյց եկեղեցին բարձրանար սրբատաշ քարէ որմերով։ Այս ձեւի շինութիւն մը, մանաւանդ Լիոնի շրջանին համար ուր քարը հազուագիւտ է, շատ մեծածախս պիտի ըլլար։ Այս պատճառով՝ որոշուած է որմերը շինել՝ տեղական սովորութեան համաձայն՝ արտաքին եւ ներքին երեսները ծեփով ծածկուած։ Այսպէս շինելը այն առաւելութիւնը պիտի ունենայ որ, յառաջիկային երբ համայնքին դրամական վիճակը ներէ եւ կամ բարերարներ օգնեն, կարելի ըլլայ որմերը ծածկել սրբատաշ քարէ տախտակներով։

Եկեղեցին ներքնապէս, կազմական տեսակէտէն պիտի համապատասխանէ հայկական ոճին Ժբ. դարու թէքնիքին։ Տանիքը եւ կաթողիկէն վեր պիտի բռնուին չորս աղեղներու խուրձով մը (օժիւ), առանց ներքին միջանկեալ սիւնի (*)։ Այս աղեղները՝ արդիական արուեստին համաձայն՝ պիտի ըլլան պէթօն-արմէ։

Շէնքին գրեթէ բոլոր ծանրութիւնը վերցնող այս աղեղներուն հիմերը կը մխրճուին հողին մէջ մինչեւ վեց մեթր խորութեամբ հաստատուած պէթօնէ ցիցերու (փիէօ ֆրանքի) վրայ։ Այս հիմերուն շինութիւնը արդէն արժած է երկու միլիոն ֆրանք։

Փոքրիկ զանգակատուն մը մուտքի դրանը առջեւ, ռիւ Պուալոյի վրայ, պիտի բերէ Ժբ.րդ դարէն հով մը։

Շէնքին ներքին զարդարանքներն ալ պիտի ըլլան ժուժկալ։ Մեծապէս պիտի օգտագործուին հայկ. մանրանկարչութեան «մօթիֆ»ները։ Սակայն՝ ներքին բարեզարդութեանը մէջ պիտի մտցուի նոր տարր մը, կռածոյ երկաթը (ֆէր ֆորժէ)։ Գաւիթը՝ Տաճարէն բաժնող վանդակորմը եւ վերնատան բազրիքը պիտի ըլլան կռածոյ երկաթէ, ներշնչուած հայկական գծագրական եւ քանդակագործական «մօթիֆ»ներէ։

Այս՝ զանազան շինութիւնները որոնք շէնքին գեղարուեստական արժէքը բարձրացնելու կը ձգտին, պիտի իրագործուին հետզհետէ հասած նուէրներով, որոնք անշուշտ պիտի չուշանան։

Մնաց որ՝ շինութեան զանազան մասերը կրնան հետաքրքրել բարեսէր նուիրատուները։ Այսպէս՝ մէկը կրնայ նուիրել եկեղեցիին մէկ դրանը կառուցմանը ծախքը, ուրիշ մը կռածոյ երկաթէ վանդակորմը, երրորդ մը որմանկարները եւն.։ Ի՞նչ աւելի լաւ միջոց անունը յաւերժացնելու։

Եկեղեցիին ետին, Ռիւ տը Փանսիոնայի վրայ պիտի շինուի ազգային տունը ուր պիտի հաստատուին գաղութին ազգ. գրասենեակները, քահանային բնակարանը, ժողովասրահները եւն.։ Այս շէնքն ալ պիտի կրէ հայկական աշխարհիկ ոճին կնիքը, համադրուելով եկեղեցիին ճարտարապետութեանը հետ։

Հ. ՃԵՎԱՀԻՐՃԵԱՆ

(*) Հնախօսները եւ բանասէրները՝ որոնք ճարտարապետներ չեն, այլ գեղարուեստի եւ գրականութեան վարդապետներ, կ'անգիտանան շինութեանց օրէնքները երբ կը խօսին ճարտարապետութենէ։ Այսպէս սխալմամբ «օժիվ» կը կոչեն սրակտուց աղեղները (արք պրիզէ)։ Բուն օժիվի անունը ճարտարապետութեան մէջ՝ կը տրուի աղեղներու խուրձի մը։ Եւ զարմանալին հոն է որ՝ այս աղեղները ընդհանրապէս կլոր կ'ըլլան (փլէն սանթրը)։ Սրակտուց աղեղը այդ օժիվը կազմող աղեղներուն ստուերագիծն (փրօժէքսիօն) է ուղղաձիգ մակարդակի մը վրայ։

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ԿԱՅՍՐՈՒՀԻ

●

ԾԱՆՕԹ.— Տիկին Իսկուհի Մինաս, որ շարք մը փրանսերէն հեղինակութիւններ ունի բանաստեղծական ներշնչումներով, այս պատկերը նուիրած է Աթենայիս Եւդոքսիային, բացառիկ դէմք մը Բիւզանդիոնի կայսրուհիներուն մէջ, հռչակաւոր էր բանաստեղծական տաղանդով, ձիրքերով եւ գեղեցկութեամբ։ Վերահաստատած է Կ. Պոլսոյ գրականութիւնը, համալսարանը մեծապէս քաջալերած։

Դուստրն էր Աթենացի գիտուն Լեւոնդիոսի, ու դաւանանքով հեթանոս։

Անցնելով Պոլիս, կ'արժանանայ Պուլքերիա կայսրուհիին համակրանքին։ Կայսրուհին նախ քրիստոնէութիւնը ընդունել կուտայ անոր, յետոյ կ'ամուսնացնէ զայն իր որդւոյն՝ Թէոդոս Բ.ի հետ։

Մեծ կ'ըլլայ Աթենայիս-Եւդոքսիայի ազդեցութիւնը, սակայն պատրիարք Պոլինոսի դէմ մղած կրօնական պայքարին, եւ ամուսինին հետ ունեցած անհամաձայնութեան պատճառով կ'առանձնանայ Պաղեստինի մէջ ու հոն կը մեռնի 460 թուականին։

Ալիքները խաղաղմիտ են հանդէպ քեզի, ու սիւքը քեզի բարեկամ։ Ատտիկէի թխերանդ ցոլանաւ, լուռ տար դէպի Հէլլեսպոնտ։ Տար դէպի հիասքանչ Բիւզանդիոն, ոսկեփրփուր մազերով դեռ շատ մատաղատի յաւերժահարսդ, որուն շափիւղաներով կերտուած մարմինը աւելի ողորկ է քան հպարտ Պարոսի մարմարը։ Յունական պատմուճանին դաշնաւոր ծալքերուն մէջ, շրթները աստուածացնող ժպիտը դիմագծին վրայ, արեւ-ոստանի մը մեղրով սնած պայծառադեղ հեթանոս կոյսը՝ հետը կը տանի իր խորհրդաւոր ճակատագիրը։

Ատտիկեան նաւ գեղածիծաղ, եթէ ծովը նպաստաւոր է քեզի, պարզէ առագաստներդ դէպի Էլլէսպոնտ, նրբագարդ երասկներով ուղեւորդ փոխադրէ դէպի կայսրերու ոստանը։ Գնա դէպի Ապոլոնի սիրահարին լուսեղ աշտարակը, որ կը լուսազծէ տակաւին Հէրոյի սէրը։ Հելլադայի ոսկեհեր դուստր, ճակատագիրդ, կը հետեւի քեզ ալիքներու ակօսին մէջէն, վաղը՝ աղերսարկու՝ հպարտ կայսրուհիին, ընդհուպ՝ պիտի ըլլաս Թագուհի Թագաւորին։

Փոխան ոսկեճամուկ պատմուճանին ու ծիրանեգոյն քղամիդին, փոխան ադամանդակուռ ծանրաբեռ թագին, մէկդի պիտի ձգես հիւսուածքը որ կը համբուրէ պարմանուհիի մարմինդ, այնպէս ինչպէս փրփուրը՝ առագաստանաւիդ կողերը։ Անեղծ անունդ, անբծութեան պէս ծաղիկի մը՝ լուսազեղ ու միանգամայն ինքնաբաւ, պիտի փոխես նոր անուան մը որ տիրացած բիւրաւոր սքանչելի բաներուդ մոռացումը պիտի ըլլայ։ Աթէնք՝ դեռ երէկ պաշտամունքիդ տաճարն՝ պիտի

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

●

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

★

ԺԵ.

«ՀԱՅ ԿԻՆՆ Է ՊԱՀԱԾ ՁԵՐ ՑԵՂԸ...»

— Ոչ, իրիկուան թերթ չենք առներ ընդհանրապէս... Ի՞նչ է պատահեր, Փօլատեան, դէշ բան չկայ կը յուսամ, ըսէ շուտ...։

— Պ. Պալար, կը յիշէ՞ք Աղեքսանդրիոյ պարտէզը...

— Այո, շատ լաւ...

— Տիկին Պալարն ալ կը յիշէ՞...

— Այո, կինս կ'ըսէ, թէ լաւ կը յիշէ...

— Երկուքդ ալ լաւ կը յիշէ՞ք պարտիզպանը, որ մեզի ընկերացաւ մեր այցելութեան ընթացքին... ըմբիշի մը կերպարանքով, երկար ու ոլորուն պեխերով, մթին աչքերով...

— Այո, այո...

— Կը յիշէք ի հարկէ նաեւ, թէ ես կ'աճապարէի այդ օրը, ընկեր մը ինծի կը սպասէր...

— Այդ ամէնէն աւելի կը յիշենք, ո՞ւր եւ ե՞րբ չէիր աճապարեր, որ այդ օր չաճապարէիր...

— Պատւօ... արդ, մտիկ ըրէք. երբ ըլսէք ինչ որ պիտի ըսեմ, վաղը առաւօտեան ձեր առաջին գործը պիտի ըլլայ ոսկեզօծ շրջանակ մը գնել եւ իմ նկարս դետեղել անոր մէջ... Նկարը, զոր ունիք, «Սուլթան Կապտան»ը, հասկցա՞ք...

— Լաւ, հասկցանք, ըսէ հիմա ըսելիքդ, տեսնենք թէ պահանջդ արդա՞ր է։

— Ես ըսեմ եւ դուք դատեցէք...։ Աղեքսանդրիոյ ոստիկանութիւնը այս շաբաթ երեւան հանած է ոճրագործներու մէկ դղրդացուցիչ սխրագործութիւնը։ Կազմակերպուած խումբ մըն է եղեր, պարտիզպաններէ բաղկացած։ Հարուստ այցելուները կը բռնեն եւ կը սպաննեն եղեր. ինը դիակներ գտնուած են մինչեւ այսօր, թաղուած ծաղիկներուն տակ...։ Կը յուսամ, թէ կ'ըմբռնէք աճապարանքս այս լուրը ձեզի հաղորդելու համար... Եթէ ես պատճառ դարձայ, որ դրկուիք Սագգարայի մէջ Զօսէր Թագուհիին դոհարեղէններէն, ես Աղեքսանդրիոյ պարտէզին մէջ փրկեցի ձեր թանկագին կեանքերը... Ասկէ ետք պիտի շարունակէ՞ք խօսիլ Սագգարայի մասին.. Գիշեր բարի. ներողութիւն, որ ձեզ արթնցուցի, բայց ինծի հետ դուք ալ կ'ընդունիք, որ չէի կրնար այսպիսի լուր մը մինչեւ առաւօտ միայն ինծի պահել... Գիշեր բարի, եւ անցած ըլլայ...

Եւ հեռաձայնը գոցեցի։

ԺԷ. ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՄԷՋ

Յաջորդ օրը, Երեքշաբթի, 20 Ապրիլ, կէսօրուան մօտ մեկնեցանք Աղեքսանդրիա։ Բայց մեր հինգէն, մեզի կ'ընկերանար Պ. Գ. Լալեան։

Շատ դէշ էր Նարդունիին տրամադրութիւնը առտուընէ ի վեր, առանց ակներեւ պատճառի։

Ինչ որ ըրի, ոչ կրցայ ժպիտ բերել անոր մութ դէմքին, ոչ ալ հասկնալ բուն պատճառը իր անտրամադրութեան։

— Ուր որ երթամ, դէշ բան մը կը պատահի, ինծի պէս ուղուրսո՛ւզ...

Այս թրքերէն բառը կը կրկնէր ու կը կրկնէր իմ ամէն մէկ միջամտութեանս իբր պատասխան։

Ուզեցի հասկնալ թէ՝ «բանը ինչո՞ւ մն» էր։ Կարելի չեղաւ թափանցել գաղտնիքին։ Ճամբորդները սկսած էին ճաշել, ոմանք իրենց բերած կերակուրներով, ուրիշներ՝ շոգեկառքին մէջ ծախուած պաղ ուտելիքներով։ Հետեւեցանք այս վերջիններուն։

Ափսէի մը վրայ շարած՝ սուրճ եւ թէյ ալ կ'առաջարկէր շրջուն սպասարկուն։

Նարդունին նստած էր վակոնին դրան մօտ։ Մեր գլուխները ծռած ուտելու վրայ էինք, երբ յանկարծ դուռը բացուեցաւ եւ, չհասկցանք ինչպէս, քանի մը գաւաթ սուրճ, այդքան ալ թէյ թափեցան Նարդունիի գլխուն եւ ողողեցին զինք, գլխէն մինչեւ ոտքերը։

Բողոք, պոռչտուք անօգուտ էին, եղածը եղած էր։ Երկու մաքուր անձեռոց առինք, Տիկին Պալարն ու ես, եւ ինկանք մեր արկածեալ ընկերոջ վրայ։ Բարեբախտաբար, միայն «նիւթական վնասներ» կային։ Նարդունիի հագուստը գոյնզգոյն բանի մը վերածուած էր։

Կէս ժամ ետք, լայն բիծերը գրեթէ անտեսանելի դարձած էին մոխրագոյն հագուստին վրայ։

—«Ուղուրսուզութիւնը»թող այս ըլլայ, մխիթարեցի ալ հանդարտած ընկերս։

Գլուխը շարժեց, համակերպութեան տգօտ ժպիտով մը...։

Աղեքսանդրիոյ կայարանը մեզ դիմաւորելու եկած էին մեր սիրելի հայրենակիցները։

Երեկոյեան լաւագոյն տրամադրութիւններով գացինք «Յառաջդիմասէր»ի սրահը։

Խօսեցանք Նարդունին եւ ես։ Խանդավառ, հրաշալի հայութիւն մը կայ Աղեքսանդրիոյ մէջ։ Ամէն տեղ գաւառը ուրիշ բան է։

Դասախօսութենէն ետք, ստուար խումբով գացինք տէր եւ տիկին Յարութիւն Օհանեաններու տունը։

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(Շար.)

դառնայ անուրջի, իսկ Բիւզանդիոն միայն՝ կեանք։ Անոր տաճարներուն սեմին վրայ, միջատարանի մը խորը պիտի թողուս Հեթանոս հողիդ լուսապսակը, ու վերացած՝ պիտի երազես գմբէթներու ստուերին տակ :

Սակայն արեւելեան վերջալոյսերուն շքեղութիւնը՝ որուն առջեւ կը տժգունի Հռոմէական ծիրանին՝ պիտի վերանորոգէ սէրդ դէպի եղական քաղաքդ։ Վոսփորի զմրուխտագարդ վայրէջները, Պրոպոնտիի դալջ մարգարտափայլ ջուրերը, ծարաւդ պիտի արթնցնեն դէպի հինաւուրց Ակրոպոլը : Կայսրուհիի քրիստոնեայ սրտիդ մէջ Դեղբիոն ու Էլլեկոսը, Հերոսականն ու դիքը, տաճարները, անհետացած դէմքերը, ինչ որ կը սիրէր հեթանոս նախահայրերու աղջիկը, աչքերուդ առջեւ պիտի տողանցեն՝ փառապանծ յաղթանակ, առաջին օրերուդ, եւ պղատոնեան պաշտամունքին վերադարձած կոյսը՝ հելլենական ակերէն աղուած՝ պարծանքի օր մը իր իրաւունքը պիտի պահանջէ, ու Հոմերոսի տաղը՝ արքենի շրթներէդ՝ գոհարի մը նման պիտի իյնայ Արեւելքի Յոյներուն վրայ :

Թերեւս, կայսերական պալատին պերճութեանց մէջ, արեւելեան գիշերներով — անպատում Հոմերեան կախարդներ — Աթէնայիսի ստուերը պիտի փորձէ Եւտոքսիան, Թէոդոսի կողակիցը պիտի զգայ իմաստասէր Լէոնդիոսի դուստրը ըլլալը, ու քնարդ, նոր հաւատքիդ հետ՝ պիտի երգէ նախնի աւանդութեանց վտանգաւոր հրապոյրը։ Փիդիասը պիտի ժպտի քեզ Բիւզանդիոնի հրապարակներուն վրայ տարտղնուած մասունքներուն մէջէն, նոր Հռոմի հանդիսաւոր տօները՝ հիացած աչքերուդ՝ Պանաթէնեանքը պիտի ներկայացնեն, Հիպոտրոմը՝ սթադիոնդ, ու կեսարներու քաղաքը՝ Պալլասի ոստանը :

Օր մը սակայն՝ հեռուն՝ աքսորի հողին վրայ, Քրիստոսի արիւնով պիտակուած Պաղեստինի մէջ, Յիսուսի գերեզմանը պիտի յաղթահարէ Պարթենոնը, անուրջէդ՝ բիւզանդական իշխանուհի պիտի արթննաս՝ չուարուն, խղճահար, ջերմեռանդ հերձուածողութեանց մէջ իսկ, մահուան հրապոյրը պիտի խանդավառէ քեզ, բայց ոչ ստոյիկեաններուդ մահը, այլ լատին հաւատքին ծանրաբարոյ, խստամբեր, համակերպեալ վախճանը՝ առանց անգիտակից մահացումին գերագոյն քաղցրութեան... ո՛չ խարոյկ, ո՛չ սափոր, ոչինչ այն լուսապսակէն որ, այնքան ցանկալի դարձուցած էր մահը։ Երկրորդ անգամ պիտի զոհաբերես ամէն ինչ, մինչեւ դեռ պիտի խոնարհեցնես կայսրուհիի ճակատդ, բայց որքան իրեր էութենէդ, որքան աստուածային իրեր պիտի մահանան քեզմէ առաջ եւ պիտի չվերապրին..։

ԻՍԿՈՒՀԻ ՄԻՆԱՍ

Թարգմանեց Ց. Մ.

(Voix dans la Nuit) հատորէն՝

ԵՍ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ՓԱՌԱԲԱՆԵՑԻ

(Ռուբէնի մահուան տարեդարձին առթիւ)

★

Ես ինձ կառուցի անձեռագործ մի յուշարձան :
Դէպի նրան տանող ժողովրդական շաւիղը երբեք չի կորչի :
Իր ըմբոստ գլխով նա բարձրացաւ Ալեքսանդրեան սիւնից աւելի վեր :
Ոչ, ես չեմ մեռնի ամբողջապէս՝ հոգիս աւանդական քնարում :
Իմ աճիւնս կը վերապրի եւ փտումից կը խուսափի ,
Եւ փառաւորուած կը լինեմ ես, մինչեւ որ լուսնի տակ
Թեկուզ մէկ մտածող դեռ կ՚ապրի :
Համբաւն իմ մասին ամբողջ Ռուսաստանում կը տարածուի :
Իմ աճիւնս կը վերապրի եւ փտումից կը տայ :
Եւ նրանով երկար կը լինեմ ես ժողովրդին սիրելի,
Որ իմ դաժան դարում ես Ազատութիւնը փառաբանեցի :
Աստուծոյ պատգամին հնազանդ եղիր ,
Վիրաւորանքից մի վախնար, պսակ մի պահանջիր ,
Գովասանք եւ զրպարտութիւն անտարբերութեամբ ընդունիր ·
Եւ յիմարի հետ մի վիճաբանիր:

ՊՈՒՇԿԻՆ

Թարգմ. ԱՆՆԱ Տ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՊԱՆԵԽՕ – ՔԱՇԱՆ.— Մենք ալ տօնեցինք «Դաշնակցութեան Օրը» ընկերահամակրական խնջոյքով մը։ Սրահին բոլոր սեղանները գրաւուած էին եւ խնջոյքը անցաւ յաջող։ «Արծիւ» ենթակոմիտէին կողմէ ընկեր Եփրեմ քանի մը խօսքով բացաւ հանդէսը եւ խօսքը տուաւ ընկեր Աշոտ Իսահակեանի, որ խանդավառ բանախօսութեամբ մը պարզեց Դաշնակցութեան գործունէութիւնը : Այսօր ալ մեր կուսակցութիւնը կը մնայ միշտ պատնէշին վրայ, ծառայելով հայ ժողովուրդի դատին :

Ապա սկսաւ խնջոյքը, ընկեր Աշոտ իբրեւ սեղանապետ յաջողութեամբ կատարեց իր պաշտօնը գոհացում տալով բոլորին։ Խօսեցան ընկերներ Երանոսեան, Ծանկէօզեան եւ Նոր Սերունդէն Գփեան ինչպէս նաեւ հիւսիսային կովկասցի բարեկամ մը որ մաղթեց վերջնական ազատութիւն կովկասեան ազգերուն։ Մթնոլորտը հետզհետէ տաքցաւ ժողովրդական ու յեղափոխական երգերով, Պ. Գաբեղին իր թառով մէջ ընդ մէջ կը նուագէր զանազան կտորներ մեզ փոխադրելով հայրենի աշխարհ։ Ընկեր Եփրեմ յանուն «Արծիւ» կոմիտէին շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին եւ հանդէսը փակուեցաւ, տեւելով մինչեւ ուշ ատեն :

Թ. ՕՆՆԻԿ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷԻ Հէլիոպոլիս արուարձանին ազգ. գերեզմանատան նորակառոյց մատրան օծումը եւ գերեզմանատան բացումը տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 20ին եւ 21ին։ Այս առթիւ հոգեհանգստեան արարողութիւն կատարուեցաւ բարերարներ Տէր եւ Տիկին Զարեհ Սաղաեանի ծնողներուն համար :

ԿԵՍԱՐԻՈՅ մէջ Հայոց գերեզմանատան մը համար քաղաքապետութեան խոստացած հողը արդէն տրամադրուած է եւ սկսած են պատերը շինել, ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը։ Գերեզմանատունը կը շինուի դրավաճառ Վահան եւ Պիմէն Զարդարեան եղբայրներու նախկին արտին վրայ որ քսան հազար քառակուսի մեթր տարածութիւն ունի։ Քաղաքապետութիւնը խոստացած է մեռելակառք մըն ալ տրամադրել ձրիաբար, ննջեցեալները փոխադրելու համար։ Պատերուն լրանալէն ետք, նոր գերեզմանատան բացումը պիտի կատարուի մատաղօրհնութեան հանդէսով մը, հոգեւոր հովիւ Հայկազուն Ա. քհնյ. Կարապետեանի ձեռքով :

ԱԶԳ. ԴՊՐՈՑՆԵՐ բացուած են այս տարի Իսրայէլի երկու հայաշատ կեդրոններուն Հայֆայի եւ Եաֆայի մէջ :

Եաֆայի Սուրբ Գլխադիր վարժարանը աշակերտներու թիւին նուազման հետեւանքով փակ կը մնար· Պաղեստինի դէպքերէն ի վեր։ Երկու դպրոցներուն տեսչութիւնը յանձնուած է Իսրայէլի Հայոց հոգ. հովիւ Բարգէն վրդ. Ապատեանի :

ԳԱՀԻՐԷԻ Ազգ. Գալուստեան վարժարանի աշակերտներու թիւը աւելցած ըլլալով, անոնց փոխադրութեան եւ դասարաններու մէջ տեղաւորման գործը լուրջ դժուարութեանց կը հանդիպի : Ինքնաշարժ մը գնելու, դասարաններ շինելու եւ կարգ մը ստիպողական նորոգութիւններ կատարելու համար հողաբարձութիւնը նուիրահաւաքումի պիտի ձեռնարկէ , Քաղաք. ժողովին հաւանութեամբ :

ԽԱՐԹՈՒՄԻ (Սուտան) «Հրանդ» մարզական Միութեան պարահանդէսին մէջ Սօնիկ Տիւլկէրեան բացառիկ շնորհով արտասանած է Սուտանի եւ արաբական երկիրներու միութեան ձօնած հայրենաշունչ քերթուած մը, արաբերէն։ Սուտանի վարչապետը Իսմայիլ Էլ Ազհարի որ ներկայ եղած է իր նախարարական կազմով, շնորհաւորած է փոքրիկ հայուհին— «Դուն աննման արտասանող մըն ես» ըսելով։ Սուտանի արաբական թերթերը գովեստալից տողեր նուիրած են Սօնիկին :

ՏԱՆՏԻԿԻՆԸ.— Աս ի՞նչ է, Մարի , հիւրանոցի աթոռները ամբողջ փոշի են :

ՍՊԱՍՈՒՀԻՆ.— Ինչո՞ւ կը զարմանաք, տիկին, երեք շաբաթ է մարդ չէ նստած ...

ԻՆՉՊԷՍ «ԿԸ ԽՈՍՏՈՎԱՆԻՆ»

★

Տեղական թերթ մը քանի մը նմոյշներ կը հրատարակէ այն հարցաքննութիւններէն եւ խոստովանութիւններէն որոնք տեղի կ՚ունենային Մոսկուայի պատմական դատավարութեան ատեն, երբ ընդհ. դատախազն էր Վիշինսկի :

Ամբաստանեալն է Զելենսկի։

— Դուք անդա՞մ էք աջակողմեան դաւադիր հրոսախումբին եւ Թրոցքիականներուն : = Այո, անդամ եմ : — Մասնակցա՞ծ էք այն ահաբեկչական եւ լրտեսական աշխատանքներուն զոր կը կատարէր այդ հրոսախումբը : = Այո : — Կը ստանձնէ՞ք անոր եղեռնական գործունէութեան մեղքերը : = Այո : — Կ՚ընդունի՞ք որ գամեր եւ ապակիի կտորներ կը դրուէին ժողովուրդին սահմանուած կարագին մէջ : = Այո :

Ուրիշ ամբաստանեալ մը, Պլեւնով.

ՎԻՇ.— «Հակասովետ ձգտումներ ունէի՞ր» :— Այո :— Կը ծածկէի՞ր :— Այո : — Ինչպէս : — Միշտ կրկնելով թէ կը պաշտպանէի խորհրդային կառավարութեան բոլոր տնօրինութիւնները : Իրականին մէջ ես սովետ չէի :— Ուրեմն հակասովե՞տ : — Այո : — Կրկնա՞կ դեր կը կատարէիր : — Այո : — Ինքզինքդ կը ծածկէի՞ր : — Այո : — Կը ստէի՞ր : —Այո : — Կը խաբէի՞ր : — Այո, եւն.

Երրորդ մը, Շարանկովիչ .—

ՎԻՇ.— Ինչո՞վ մեղաւոր էք այս դատավարութեան մէջ : — Նախ հայրենիքին դէմ դաւաճանելով : Երկրորդ՝ դաւադրելով : Երրորդ՝ անձնապէս շեղումներ կատարելով :

—Դուն անմիջական գլխաւոր վարիչներէն էիր Ճերմակ — Ռուսիոյ ազգայնական— ֆաշական հրոսախումբին :

— Ճիշդ է :

Աւելորդ է ըսել թէ բոլորն ալ գնդակահարուեցան Զինովիեւի, Բուխարինի, եւ միւսներուն հետ, իբրեւ «լպրծուն իժեր» :

ԻՏԱԼԻՈՅ երեսփ. ժողովը սկսաւ քննել Փարիզի համաձայնութիւնները, մասնաւոր յանձնախումբին միջոցաւ։ Ձախակողմեան երեսփոխան մը պոռաց.— «Այդ ձեռնարկը հակառակ է Ֆրանսայի ժողովուրդի կամքին եւ կատարուած է ամերիկեան կառավարութեան ճնշումին տակ » : Արտաքին նախարարը այս առթիւ յայտարարեց թէ Իտալիան ալ պիտի մերժէ Խ. Միութեան առաջարկը Նոյ. 29ին ժողով գումարելու մասին, բայց դուռը բաց կը ձգէ, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն ետք :

Համայնավարները հակառակ են վաւերացման, ինչպէս ամէն տեղ եւ իտալական կառավարութիւնն ալ վստահ է թէ խորհրդարանին մեծամասնութիւնը պիտի վաւերացնէ ստորագրուած համաձայնութիւնները։ Ձախաւոր տարրերը համոզուած են թէ այդ համաձայնութիւնները պիտի նպաստեն ամրապնդելու արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութիւնը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (11)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Ազատութիւնը զոհեր կ՚ուզէ։ Եւ այդ զոհը պատրաստելու համար՝ առաջնորդներ պէտք են» :

Դանիէլը, որպէս օրինապահ հայդուկ, այլեւս չպատասխանեց։ Համաձայնեցաւ վերադառնալ, բայց գոնէ, մի ժամանակ եւս կ՚ուզէր մնալ անոր մօտը :

«Այո, դու կը մնաս, այնքան ատեն որ ես պատեհութիւն ունենամ եւ խօսիմ Տէր Յովհաննէսի հետ, եւ անոր ալ համաձայնութիւնը առնեմ, որպէսզի ապագայի գալիք խոչընդոտները կարողանանք հարթել։ Ատկից զատ, պէտք է հարեւան գիւղերի գիւղապետների հետ բանակցութեան մէջ մտնեմ, որպէսզի, ի հարկին, երբ վկայութիւն ուզեն անոնցմէ, անոնք վկայեն որ դու օտարութեան մէջ ես եղած, եւ նոր ես վերադարձած օտար երկրից : Եւ այն տարաձայնութիւնները, որ եղած են եւ կ՚ըլլան, միայն թշնամութեան եւ անմիտ երեւակայութեան արդիւնք են։ Ամէն գնով, պէտք է աշխատանք կատարել՝ հաստատելու համար թէ յերիւրուած եւ շինծու խօսքեր են թէ ինձ մօտ ես եղել։ Այդ որ կարողացանք հաստատել, հոգ չէ թէ մի քանի ոսկի ծախս լինի, դու կրնաս այլեւս ազատ գործել։ Նպատակը արդարացնելու միակ միջոցը ուրանալն է։ Եւ երկրորդ՝ գաղտնապահութիւնը։ Երբ այս երկուքը կան, յաջողութիւնը կատարեալ կը լինի» :

★

Սերոբի անունը օր ըստ օրէ մեծանում եւ տարածւում էր հեռուները։ Ան այժմ հայ ժողովրդի Սերոբը չէր, այլ կոչւում էր Աղբիւր–Սերոբ։ Ան ոգին էր Յեղափոխութեան, Ազատութեան։ Ան փառահեղ մի առաջնորդ էր, առանց որուն որեւէ գործ յաջողութիւն չէր գտներ :

Սալնոձորի հերոսը իր նեղ շրջանակից դուրս է ելնում եւ անցնում է Տարօնի սրբազան աշխարհը։ Տեսնում է որ այդ լայն եւ ընդարձակ դաշտը, ուր մի ժամանակ Ղազարները եւ Արաբօները, Մխոների հետ կռուել էին թշնամու դէմ։ Ան ուրախանում եւ հրճւում է մանուկի նման։ Արդէն ստեղծել էր լաւ յարաբերութիւններ գիւղացիների հետ։

Սերոբ, որ գիւղից գիւղ անցնում էր, ներկայացնում էր Դանիէլը բոլորին որպէս ուշիմ, խելացի եւ կտրիճ երիտասարդ մը, եւ ասում էր, որ ան պիտի լինի այսուհետեւ կապ պահողը այս գիւղերի հետ, պիտի զրկէ սուրհանդակներ այս ու այն կողմը։

Սերոբ Դանիէլին տանում է իր հետ մինչեւ Սասուն։

Այդտեղ Սերոբ տեսնւում է Հրայրի հետ, որ նոր էր ազատուած Կարնոյ բանտից։ Զանազան որոշումներ են կայացնում։ Այդտեղ եւս ներկայացնում է Դանիէլը Հրայրին այն մտքով, որ բոլոր զէնքերի փոխադրութիւնը կատարուի Դանիէլի միջոցով :

Սերոբ եւ Հրայր Դանիէլը կը մկրտեն Տելեմաք անունով։ Եւ այսուհետեւ մենք պիտի խօսինք անոր մասին այդ անունով :

Սասունից Սերոբ անվտանգ վերադառնում է Նեմրութ։ Իր մօտ գալիս է Տէր Յովհաննէսը։ Տեսնում է տղային եւ ուրախանում է։ Մտածում է իր կրած վշտերը, փառք տալիս Աստուծոյն եւ օրհնում տղային :

— Սերոբ, Հայոց ազգի լուսատու փարոս, քանի դու բոյն ես դրել այս լեռների մէջ, Հայոց աշխարհը հանդարտ է : Օրհնուի քո ծնունդը։ Այսօր եկել եմ քեզ հաղորդելու, որ, ինչպէս Յովսէփը գրում է, նորեկ վալին կանչել է քաղաքի հայ մեծամեծները եւ գիւղերի իշխանները իր մօտ եւ խիստ հրաման է տուել, որ Սերոբին տեղ, պատսպարան չտան եւ ձեռք բերեն նրան մեռած կամ ողջ։ Եւ ով որ նրան թունաւորէ, կամ մի կերպ բռնէ, Սուլթանից շքանշան պիտի ստանայ :

— Հասկացայ, հին մեթոտն է դիմել։ Թող նա փորձի, կատաղի։ Այդ գազանը իր նպատակին պիտի չհասնի, քանի Դանիէլի, Կարոյի, Աւագի, Զալումաթի նման քաջեր իմ մօտ կը գտնուին։ Տէր հայր, ժիր եղիր, մի երկնչիր, միայն զգոյշ եղիր, որ նորից չիյնաս նրանց ճիրանների մէջ։ Մեզ ոչինչ չի լինի։ Միայն եթէ մի ահեղ մարտի մէջ ինկանք, չըլլայ թէ սգաք, այլ ուրախացէք, որովհետեւ, այս կարիճների թափած ամէն մի կաթիլ արիւնից հարիւրաւոր հերոսներ պիտի ծնին եւ լափեն թուրք գազաններին :

— Ապրիս դու Հայոց յոյսն ու ապաւէնը։ Ես կը գնամ օրհնելով քեզ։ Միայն, ինչպէս ըսի, հարիւրաւոր թուրք եւ հայ լրտեսներ, թրքական դեղին ոսկիներից շլացած, դա՛ կը նիւթեն քեզ յանձնելու կառավարութեան :

Սերոբ, քահանային հետ տեսնուելէն յետոյ, իր գաղտնի խօսակցութեան մի մասը յայտնում է Դանիէլին։ Ասում է, որ քահանան համաձայն գտնուած է իր վերադարձին, բայց ոչ հիմա։ Որովհետեւ ան ներկայիս քաղաքականութիւնը քիչ մը տարբեր է տեսնում։ «Վալին,— բացատրում է Սերոբը, — ինչպէս երեւում է, շատ անողորմ մարդ է։ Կասկածում է քահանան, որ եթէ հիմա գնաս եւ անձնատուր լինիս, կարող է քեզ բանտ նետել եւ ազատելու այլեւս հնար չի լինի։ Սպասելու է յարմար ժամանակի մը» :

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ դէմ ջղագրգռութիւնը կը սաստկանայ Մ. Նահանգներուն մէջ, իբրեւ հետեւանք 13 Ամերիկացիներու բանտարկութեան։ Ամերիկացիները բարբարոսութիւն կը նկատեն այս արարքը, կարմիր Չինաստանը անարժան համարելով Ազգաժողովին մէջ բազմելու։ Անգլ. կառավարութիւնն ալ կը դատապարտէ Չինաստանի ընթացքը եւ ի հարկին պիտի միջամտէ, վէճը լուծելու համար։ Չինաստան կ'ըսէ թէ Մ. Նահանգները լրտեսական կեդրոններու վերածած են Ֆորմոզան եւ շրջակայ կղզիները։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ անկարգութիւնները դադրեցնելու համար, 21 Ֆրանսացի սպաներ եւ 21 Թունուզցի պատուիրակներ յարաբերութիւն պիտի հաստատեն ըմբոստներուն հետ։ Երկու կողմերն ալ լաւատես կ'երեւան։

ՎԱՏԻԿԱՆԷՆ հաղորդուած տեղեկութեանց համաձայն, կարդինալներուն թիւը 90ի պիտի բարձրանայ։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ արեւելեան լեռնային շրջանին մէջ հինգ հարիւր բնակիչներ այլուր փոխադրուեցան, զինուորական գործողութիւնները դիւրացնելու համար։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԿՈՅՐԵՐԸ եւ անկարները ժողով մը գումարեցին առջի օր, բողոքելու համար իրենց կենսաթոշակի մասին տրուած որոշման դէմ։ Յետոյ թափօր մը կազմելով երեսփ. ժողով գացին։

ԶՕՐ. ՆԵԿԻՊԻ նախկին թիկնապահը, որ իբրեւ վկայ կանչուած էր Իսլամ Եղբայրներու դատավարութեան առթիւ, Արաբիա փախաւ օդանաւով մը։

ԿԱՐՄԻՐ ՉԻՆԱՑԻՆԵՐ ցամաք ելան ազգայնական կղզի մը, Ֆորմոզայէն 130 քիլոմեթր հեռու։ Բուռն կռիւներ կը մղուին։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Վիշինսկիի մարմինը հրկիզուեցաւ, Սէնտիքաներու Տան մէջ ցուցադրուելէ ետք։

ՆՈՐՎԵԿԻԱ վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւնները։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ՝ ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, Կեսարիոյ եւ շրջանի 1895ի դէպքին, եւ 1915ի տեղահանութեան զոհերու եւ կախաղան բարձրացող 53 հայրենակիցներու յիշատակին։

Կը հրաւիրուին Կեսարիոյ եւ շրջանի բոլոր մեր հայրենակիցները որ փութան եկեղեցի իրենց երկիւղած յարգանքը յայտնելու համար անոնց յիշատակին։

ԽՆՋՈՅՔ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբունդի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 4էն 12 Ցոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնֆուա։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ Նախկին Աշակերտներու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին։

4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Ժամը 21·30էն մինչեւ առաւօտ։
LE CLUB Rue Grignan
Մասնակցութեամբ՝ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ (Փարիզէն)։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն շնորհակալութեամբ ստացած է տասը հազար ֆր. ընկեր Ռաֆֆի Մարգարեանի եւ Օր. Ղազարեանի ամուսնութեան առթիւ։ (Ընկերներ Դաւիթ Մարգարեան, Ղազարեան երեք հազարական ֆր., կնքահայրը Տէր եւ Տիկին Պօղոսեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Ներսէսեան հազար, Պ. Գէորգեան հազար։ Այս գումարէն հազար ֆր. տրուեցաւ Ազգ. միութեան դպրոցին։

ՇՈՄԵՐԱԿ (Արտէշ).— Տէր եւ Տիկին Խաչիկեան (Եոզկատցի), իրենց որդւոյն՝ Գառնիկ Խաչիկեանի ամուսնութեան առթիւ ընդ Ալիս Եագմաճեանի (Վալանս) կը նուիրեն հազար ֆր. Վալանսի Կ. Խաչին, հազար ֆր. «Արաքս» երգչախումբին, 500 ֆր. Յառաջի բարգաւաճման համար։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15էն 24, քաղաքապետարանի սրահը (մէթրօ Մէռի տ'Իսի)։
Պատուակալ նախագահութեամբ՝
EDOUARD DEPREUXի
Նախկին նախարար եւ Սէնի երեսփոխան
Նախագահութեամբ՝
ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԻ
Կը խօսին ընկերներ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Իսի – Անիէռի Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ Պ. Գայիշեանի, երգ՝ Օր. Օր. Քէօսէեան, Տէր Թումայեան, Դաշնակեան։

Արտասանութիւն Օր. Շահինեան, Սարգիսեան, Օննիկ Քէլէշեան, պար՝ փոքրիկն Ջամալեան, կենդանի պատկեր՝ Յովհ. Թումանեանի «Երկրումը» եւ Ռ. Զարդարեանի՝ «Բազինին, փառաբանանքը» (Տիկին Ա. Տէր Մինասեան)։ Նուագ՝ Սէյրան, Կէսէլի եւ Բենօ, նուագախումբ՝ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ։
Մուտք՝ 200 ֆրանք։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ամիքալ Շափըլօնի սրահին մէջ (Փլաս Ժաքարի մօտ)։
Կը նախագահէ ընկ. Ս. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ կենդանի պատկեր մը՝ «Բազինին փառաբանութիւնը»։
Հանդէսին պաշտօնական բաժինէն վերջ աւանդական խնջոյք, առատ կերուխում։ Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։
Մուտքը ազատ է։

ԼԱ ՍԻՕԹԱ

Հ.Յ.Դ. Խաժակ խումբը ընկերհամակր. խնջոյք մը սարքած է Նոյեմբեր 28ին, Ժան Ժօռէս սրճարանին մէջ ժամը 21ին։
Նախագահութեամբ Պ. ԿՐԱՅԻ (քաղաքապետ)։
Կը խօսին ընկեր ԱՇԻԼ ՍԻՆԻ, քարտուղար ընկերվ. մասնաճիւղի, ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ (Մարսէյլէն)։

ԱՎԻՆԵՈՆ.— Ընկերահամակրական խնջոյք, Դեկտեմբեր չորսին։

ԱՐՄԵՆԻԱ ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը հրաւիրէ համակիր բարեկամները եւ պարասէր երիտասարդութիւնը երգչախումբի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ։
Այս շաբաթ գիշեր, 51 ռիւ Կրինեան, Լը Քլիւպի սրահը։
Գեղարուեստական ճոխ բաժին, քօթիյեօն։ Խիստ մատչելի պիւֆէ

ԱՅՑ ՎԱԼԱՆՍԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

Ի յիշատակ ողբացեալ ընկերներ՝ Ա. Թէպօեանի, Գ. Գասեանի, Խորէն Պէֆմէզեանի եւ Անդրանիկ Մարգարեանի։ Այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պատարագ։ Ժամը 2ին այց գերեզմանատունը, ժամադրավայր գերեզմանատան դրան առջեւ։
Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի կը հրաւիրուին ընկերները եւ բարեկամները։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ստեփան Մարկոսեան եւ զաւակները Ժագ, Նիկողոս, Այտա կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի իրիկուն ժամը հինգին Ս. Պոլինօ մատրան մէջ (138ռիւ տ'էկալիթէ, Իսի լէ Մուլինօ) հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ԵՊՐԱՔՍԷ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ (ծնեալ Հիւսնեան) մահուան տարելիցին առթիւ։
Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

×

Պ. Ենովք Նազարէթեան, Տէր եւ Տիկ. Օննիկ Նազարէթեան, Տէր եւ Տիկին Խ. Լուսիկեան, Տէր եւ Տիկին Թ. Արխեան կը ծանուցանեն թէ իրենց յաւէտ ողբացեալ մօր՝
ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՎԵՐՈՆԻՔԱ ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆԻ
մահուան քառասունքին առթիւ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի 28 Նոյ. Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ։
Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգող բարեկամները։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿ. ԴԱՏԻ ՄԱՍԻՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի կողմէ, այս երեքշաբթի ժամը 2ին, Քաֆէ տը լա Մէրի, Փլաս Սէն Սիւլփիս։
Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ
Նիւթը՝ Հայկ. Դատի պատմութիւն
Այս նիւթը մանրամասնօրէն պիտի ներկայացուի, շարք մը դասախօսութեանց ընթացքին։
Ցանկալի է կը հրաւիրուին Հ. Յ. Դ. «Ռաֆֆի» խումբի եւ Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան անդամները։
Միրով կը հրաւիրուին նաեւ այն բոլոր երիտասարդները որոնք կը հետաքրքրուին Հայոց պատմութեամբ։

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՊՈՄՈՆԻ «Շանթ» մշակութային եւ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի։ Ս. Սահակ–Մեսրոպ սրահին նորոգութեան աշխատանքները վերջացած ըլլալով, պաշտօնական բացումը տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ գիշեր։
Հովանաւորութեամբ Պօմոնի Կրօն. Ընկերակցութեան եւ Թաղ. խորհուրդին։
Պատուակալ նախագահութեամբ Պ. ԱՐԱՄ ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆԻ։ Կը նախագահէ՝ Յ. ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ։ Կը բանախօսէ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ։
Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին, կէս գիշերէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր մինչեւ լոյս, առաջնորդութեամբ ընտիր նուագախումբի մը։
Մուտքը ազատ է։

ԾԻԾԱՂԻ ՄԵԾ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Փոն տը Շէրիի Ազգ. Միութեան, ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան։
Այս կիրակի ժամը 15ին Ս. Քէփէնէկեան թատերախումբը կը ներկայացնէ՝
ՏԱՅԻ ԿԱՐԱՊԵՏ կամ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՓԵՍԱՅՈՒՆ, Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահին մէջ։
Երեք ժամ անընդհատ ծիծաղ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ

Մեծ ցերեկոյթ – պարահանդէս
Կիրակի, 5 Դեկտեմբեր, ժամը 15էն 24, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 2 ռիւ տ'էթիէն տ'Օրվ, (կայարանին քով)։
Կը նախագահէ՝
Mr. EMILE TRICON
(Maire de Bois-Colombes)
Ժամը ճիշդ 3ին կը սկսի հայկական բաժինը թատրոնի սրահին մէջ։
Կը մասնակցին Արտաշէս Գմբէթեան, Գր. Վահան, Խանենիկի, Գէորգ, Անդրանիկ, Տիկին Սօնա – Փարէզ, Օր. Հայկանուշ Պէրպէրեան, Ալէքս Պէրպէրեան եւ ուրիշներ, իրենց բազմաթիւ նորութիւններով։ Ունկնդրութիւն հայկական նոր տեսքերու։

ՀԱՄԵՂ ՕՂԻ ՍԻՐՈՂՆԵՐՈՒՆ կը տեղեկացնենք թէՍ. ՏԵՐՍԱ հաստատութիւնը հրապարակ հանած է։

ԻԶՄԻՐԻ ՕՂԻՆ

Ճոխ սեղաններու միակ օղին շինուած Իզմիրի յատուկ եղանակի մը համաձայն։ Մասնագէտ ԳՐԻԳՈՐ ՏԷՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ ուղղակի հսկողութեան տակ։
՝Մեծաքանակի պահեստ՝
ՀՐԱԶԵԱՆ՝
6, Rue Lamartine, Paris (9)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Ջաւարեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 8·30ին, Խրիմեան դպրոցի սրահը։

ՓԱՐԻԶ.— Կարնոյ եւ շրջանի Հայրենակիցները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս շաբաթ, ժամը 3ին Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ։ (Առժամեայ վարչութիւն)։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 4ին Քաֆէ Ռէժան։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ գիշեր ժամը 8·30ին, Պ. Մանուկի սրճարանը։ 40 պիս, ռիւ էթիէն Տօլէ։
Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ճշդապահ ըլլալ։ Օրակարգ՝ Պարահանդէսի հաշուետուութիւն։

Հ. Յ. Դ. ՏՈՒՆ

Ընկեր Յ. Ալիխեանի եղբօր մահուան առթիւ, ընկեր Ս. Սիսլեան, փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Տան ֆոնտին։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Օծման տարեդարձի առթիւ
Այս կիրակի, կը պատարագէ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ։
Երգեցողութիւնները «Արաքս» երգչախումբի կողմէ։ Կը հրաւիրուին Վալանսի եւ շրջանի հասարակութիւնը։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱՏԻԿԱՆԷՆ

Այս կիրակի, ժամը 10ին Վատիկանի ռատիօկայանը պիտի հեռարձակէ հայածէս քառաձայն պատարագ մը հետեւեալ կարճ ալիքներով, 31·41, 25·55, 19·84։

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Իսի լէ Մուլինոյի մէջ
Այս կիրակի երեկոյեան ժամը 5ին հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Սէն Պրինոյի մատրան մէջ։ (148 ռիւ տը լ'էկալիթէ)։
Ս. Խաչի ժողովրդապետութիւն

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մուտքի սրահին մէջ հայաստանեան եւ արտասահմանեան հայերէն գիրքերու, տիտերու եւ արուեստի մեծ ցուցահանդէս, վաճառք բացառաբար շատ աժան գիներով։
Եւրոպական պարեր Վարդիվանեանի մեծ նուագախումբով։
Մինչեւ կէս գիշեր մէջ ընդ մէջ բազմաթիւ անակնկալներ։
Ճոխ եւ աժան պիւֆէ։
Մուտք՝ 200 ֆրանք։

★

Մաս մը եւս ստացած ենք ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ չքեղ հատորէն։
Ստանալու համար դիմել վարչութեան՝
Պ. ՌՕԼԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆի։
9, Ave Calmels, Bois-Colombes (Seine)
Tél. CHA. 00-55

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Աննիկ Խաչիկ Սարաճեան շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց, որոնք իրենց այցելութեամբ եւ նամակով արագ ապաքինում մաղթեցին, իր հիւանդութեան առթիւ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ «Մանուկներու Օր»ը Դեկտեմբեր 29ին, Չորեքշաբթի։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 28 ՆՈՅԵՄԲԵՐ * DIMANCHE 28 NOVEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7533 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2944

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՐԳԸ ՄԵԶԻ ԿՈՒԳԱՅ

•

Համազգային Ընկերութեան եւ Փալանճեան Ճեմարանի 25ամեակի հանդիսութիւնները կը շարունակուին բոլոր հայաշատ գաղութներու մէջ:

Ցացումը կատարեց ընկերութեան Պէյրութի կեդրոնը, Հոկտ. 31ին, փայլուն յաջողութեամբ:

Անցեալ շաբթու յոբելեանը տօնուեցաւ Աղեքսանդրիոյ մէջ, նոյնպէս մեծ խանդավառութեամբ:

Համազգային ընկերութեան Փարիզի մասնաճիւղն ալ գործի ձեռնարկած է, արժանավայել շուքով տօնելու համար երկու հանրօգուտ հաստատութեանց 25ամեակը:

Մեր քաղած տեղեկութեանց համաձայն, տօնակատարութիւնը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Յունուար 15ին, նախաձեռնութեամբ մասնաւոր յանձնախումբի մը որուն մէջ կը գտնուին ներկայացուցիչներ բոլոր դասակարգերէն:

Պատրաստութիւններ կը տեսնուին, նաեւ, Մարսէյլի մէջ:

Անշուշտ այս բոլոր ձեռնարկները պիտի ծառայեն զարկ տալու երկու հաստատութեանց բարգաւաճման եւ ծաւալման:

Ահագին ճամբայ կտրած են Համազգային ընկերութիւնը եւ իր ճեմարանը, այն օրէն ի վեր երբ մարմին կ'առնէին չափազանց համեստ պայմաններու մէջ:

Ընկերութիւնը կազմուեցաւ 1928 Մայիս 28ին, Գահիրէի մէջ, նախաձեռնութեամբ իր հիմնադիր անդամներու, որոնց գլուխը կը գտնուէին Լեւոն Շանթ, Ն. Աղբալեան, Հ. Օհանջանեան եւ Գ. Իփէկեան:

Իր գլխաւոր նպատակն էր «հայ ժողովուրդին կրթական մակարդակը բարձրացնել հայ լեզուով եւ հայ հոգիով»:

Ուրեմն, հաստատել ճեմարան մը որ սերունդ հասցնէր այդ ուղղութեամբ:

Երկու առաքեալները, Լ. Շանթ եւ Ն. Աղբալեան, 1929 Հոկտեմբերին Պէյրութ հասնելով, 1930 Մարտ 3ին կը բանային ծրագրուած կրթարանը, Հայ Ճեմարան:

Իրենց դրամագլո՞ւխը.— տարեկան 2000 տոլարի խոստում մը Հիւս. Ամերիկայի Հայ Կ. Խաչէն եւ զանազան հաւատաւորներ, ի պատասխան եղած դիմումներուն:

Հիմնադիրները չվհատեցան եւ գործը քալեց, հակառակ բազմազան դժուարութեանց:

1935 Յունիսին ճեմարանը իր առաջին հրջանաւարտները կուտար, ութ հոգի, որոնք ասպարէզ նետուեցան, իբրեւ ուղեցոյց ունենալով Լ. Շանթի պատգամը.

— «Ծառայեցէք ամէն տեղ եւ ինչով որ կրնաք ձեր ժողովուրդին, ձեր ժողովուրդի ազնուացումին, հայ ժողովուրդի հոգեկան բարձրացումին, հայ ժողովուրդի քաղաքական բարձրացումին»:

Վարձու էր ճեմարանին շէնքը, հին եւ փլփլկած: Բոլորովին անյարմար եւ վտանգաւոր:

Ձեռնարկուեցաւ սեփական շէնք մը գնելու: Եւ գնեցին Ֆրանսական ծովակալութեան երբեմնի կեդրոնատեղին, որ կ'արժէր 350.000 լիր. ոսկի:

Համազգայինը ունէր միայն այս գումարին 2/3ը, ողբացեալ Նշան Փալանճեանի քոյրերուն տրամադրած 20.000 ստեռլինով եւ զանազան նուէրներով:

Հակառակ իր ալեւոր տարիքին, Լ. Շանթ յողնեցուցիչ պտոյտ մը կատարեց Մ. Նահանգներուն մէջ, ապահովելով 127.000 տոլարի գումար մը:

Եւ այսօր Փալանճեան ճեմարանը ունի փառաւոր շէնք մը, օժտուած նոր յարկաբաժինով մը եւ ուրիշ յարմարութիւններով:

Եւ սակայն, դեռ կը կարօտի աջակցութեան, տնտեսական հոգերը թեթեւցնելու եւ իր ծրագրած առաջադրութիւնները լրացնելու համար: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

•

ԵՐԿՈՒ ՓՇՈՏ ԽՆԴԻՐՆԵՐ.— ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ.— ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆՑ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՄԸ

Վարչապետը երէկ ժողովի հրաւիրած էր նախարարական խորհուրդը, զեկուցում տալու համար Մ. Նահանգները կատարած այցելութեան մասին: Ժողովը միեւնոյն ատեն պիտի քննէր ներքին կացութիւնը, որու մասին բազմաթիւ հարցադրումներ կան սեղանի վրայ: Մասնաւորապէս մեծ դժուարութիւններ կը ներկայացնեն երկու խնդիրներ — Հիւս. Ափրիկէի խլրտումները եւ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը: Ուրիշ հոգ մը՝ ազգ. պաշտպանութեան զաղտնիքներու «փախցումը»: Ազգ. ժողովը որոշեց այս վերջին խնդիրը քննել յառաջիկայ ուրբաթ, 3 Դեկտեմբեր, իսկ Հիւս. Ափրիկէի մասին եղած հարցապնդումները՝ Դեկտ. 10ին:

Գալով Փարիզի համաձայնութեանց քննութեան, դեռ թուական չէ որոշուած: Կարծողներ կան թէ տեղի պիտի ունենայ Դեկտ. 21ին: Իսկ ուրիշ լրագիրներ կը հաւաստեն թէ վարչապետը պիտի պահանջէ քննութիւնը սկսիլ Դեկտ. 14ին եւ վերջացնել 17ին: Վարչապետը ի հարկին վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ այս առթիւ:

Աւելորդ է ըսել թէ երեք խնդիրներն ալ, մասնաւորապէս վերջին երկուքը ծանր փորձի մը պիտի ենթարկեն դահլիճը: Բուռն վիճաբանութիւններ կը սպասուին Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման առթիւ: Ընդդիմադիրները կ'ուզեն փոքրամասնութեան մէջ ձգել կառավարութիւնը, Դեկտ. 10ին, պարսաւելով անոր վարած քաղաքականութիւնը Հիւս. Ափրիկէի մէջ: Բայց եւ այնպէս, ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Ազգ. ժողովը ի վերջոյ պիտի քուէարկէ Փարիզի համաձայնութիւնները: Պ. Ռոպէր Շուման, նախկին վարչապետ, որուն կուսակցութիւնը՝ Ժողովրդական Շարժում, հակառակ է վաւերացման, առջի օր յայտարարեց թէ չեն ուզեր ստանձնել նոր ձախողանքի մը պատասխանատուութիւնը: Եւ աւելցուց.— «Իմ կարծիքով, ամէն բան դէշ չէ այդ համաձայնութեանց մէջ: Անոնք աւելի շատ անբաւական են եւ անկատար քան թէ դէշ»:

× Ազգ. ժողովին առջի օրուան նիստին մէջ, երեսփոխան մը հարցուց թէ քանի հոգի զոհ գացած են Թունուզի ըմբոստական շարժումին: Կառավարութեան ներկայացուցիչը պատասխանեց թէ շարժումը ծաւալած է մայիս 1էն մինչեւ Յուլիսի վերջը: Մինչեւ այդ օրը սպաննուած են 32 քաղաքացիներ եւ վիրաւորուած՝ 25 հոգի: Օգոստոս 1էն մինչեւ Նոյ. 1 սպաննուած են տասը քաղաքացիներ, 24 զինուորներ, վիրաւորուած՝ 57 հոգի: Նոյն ատեն սպաննուած են 147 ըմբոստներ, գերի բռնուած՝ 51 հոգի:

ԿԷՍ ԹՈՆ ԹՄԲԵՑՈՒՑԻՉ բռնուեցաւ Միջին Արեւելքի մէջ, միջազգային ոստիկանութեան միջոցաւ: Առաջին առթիւ ձերբակալուեցան 27 հոգի: Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ մաքսանենգներու ցանցը կապեր ունի Սուրիոյ (Հալէպ եւ Լաթաքիա), Լիբանանի (Պէյրութ) եւ Իտալական նաւահանգիստներու հետ: Ուրիշ մեղսակիցներ ալ կը փնտռուին:

ԲՈՒՌՆ ՓՈԹՈՐԻԿ մը կը տիրէ Ատլանտեանի, Մանշի եւ Հիւս. Ծովուն մէջ, խանգարելով շոգենաւային երթեւեկը: Բազմաթիւ նաւաբեկութիւններ պատահեցան:

ԳԱՀԻՐԷԻ արտակարգ ատեանը յետաձգեց Իսլամ Եղբայրութեան առաջնորդին դէմ արձակելիք վճիռը (մահապատիժ):

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ՄԻՇՏ ԱՀՈՒԴՈՂ

Ինչպէս կ'երեւայ, կատարեալ խուճապի մը մատնուած է Թուրքիոյ կրթական գործավարութիւնը, լսելով որ Պոլսոյ Յունաց եւ Հայոց պատրիարքները իրենց կ'այցելեն իրենց դպրոցները:

— Ի՞նչ իրաւունք ունին, մոլտաց խուժանավար թերթ մը, «Հիւրիյէթ», զուգակցելով անցուդարձը:

Եւ կրթական տեսուչը քննութիւն բացեր է, մանրամասն տեղեկագիր մը ղրկելով Անգարա:

Խնդիրը կը վերաբերի երկու հոգեւոր պետերուն, բայց թուրք թերթը մասնաւորապէս կը ծանրանայ Հայոց պատրիարքին վրայ, որ «դպրոցները այցելած է պաշտօնական հանգամանքով, մտած է դասարանները, ներկայ եղած է դասերուն, քննած է ուսուցիչներուն դասաւանդութեան եղանակը»:

Յետոյ, դպրոցներու տնօրէնները «նախապէս պատրաստութիւններ տեսած, մաքրութիւն կատարած են», պատրիարքին ընդունելութեան համար:

Մէկը միւսէն մահացու մեղքեր:

Փոքրամասնութեանց դպրոցները մտնելու իրաւունք ունին կուսակալը, ոստիկանապետը, յետին լրտեսը եւ փոխը, «Սարը ճիզմէլի Մէհմէտ աղան», բայց ոչ՝ փոքրամասնութեանց հոգեւոր պետերը:

Եւ ըսել թէ Յունաց պատրիարքը, Աթենակորաս, թրքասէրի համբաւ կը վայելէր, երբ Հիւս. Ամերիկա կը գտնուէր, իբրեւ առաջնորդ:

Իսկ Հայոց պատրիարքը, Գարեգին արք. դեռ անցեալ շաբթու նոր ընդունելութիւն մը կը սարքէր Ս. Խաչ դպրեվանքին մէջ, ճաշելով եւ գլուխ գլխի խօսակցելով Պոլսոյ կուսակալին հետ:

Թուրք թերթը եւ կրթական տեսուչը երեւի չեն գիտեր որ Գարեգին պատրիարք ամէն բանէ առաջ ուսուցիչ է, եւ իր կոչումովն իսկ արտօնեալ՝ հետաքրքրուելու ազգ. դպրոցներով:

Դեռ քանի՞ տեսակ ահէժիէ պէտք է փոխուի Թուրքիոյ մէջ, որպէսզի մարդիկ վարժուին յարգել քաղաքացիներու տարբական իրաւունքները, փոխանակ միշտ ահուդողի մէջ պահելու ոչ-թուրք փոքրամասնութիւնները:

Տակաւին թերթեր եւ պաշտօնեաներ — նոյնիսկ թուրք ուսուցիչներ — կան որոնք պարբերաբար տեղեկագիրներ կը պատրաստեն, ըսելու համար թէ հայ աշակերտները հայերէն կը խօսին իրարու հետ, փոխանակ թուրքերէնի: ՎԱՀԷ

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԺԽՏԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, արեւմտեան երեք դաշնակիցները վաղը՝ երկուշաբթի պիտի յանձնեն իրենց պատասխանը, որուն խմբագրութեան համար օրեր վատնած են մասնագէտները: Հարկ եղած է փոփոխութիւններ կատարել, նկատի առնելով Պ. Մենտէս Ֆրանսի ճառը Ազգաժողովին առջեւ:

Ինչպէս կը յիշուի, Խ. Միութիւնը առաջարկած էր Նոյեմբեր 29ին եւրոպական խորհրդաժողով մը գումարել Մոսկուայի կամ Փարիզի մէջ, քննելու համար հաւաքական ապահովութեան խնդիրը:

Արեւմտեան պետութիւնները իրենց պատասխանին մէջ անգամ մը եւս կը հերքեն այն մեղադրանքը թէ Արեւմուտքի պաշտպանութեան կազմակերպումը ուղղուած է Խ. Միութեան դէմ: Ընդհակառակն, Փարիզի համաձայնութիւնները մասնաւոր տրամադրութիւններ կը պարունակեն զօրքի եւ սպառազինութեանց հակակշռի մասին, ինչպէս եւ «քաղաքական երաշխիքներ՝ որեւէ զինուորական արկածախնդրութեան դէմ»: Արեւմուտք համաձայն չէ խորհրդաժողով մը գումարելու Խ. Միութեան առաջարկած պայմաններով: Յետոյ, շատ կարճ է նշանակուած ժամանակը, 29 Նոյեմբեր, որպէսզի բանակցութիւնները արդիւնաւոր ելքի մը յանգին:

Երրորդ՝ առաջարկը որ եւ է նորութիւն չի պարունակեր, դիւրացնելու համար գերմանական եւ աւստրիական հարցերուն կարգադրութիւնը: Մէջտեղ դրուած առաջարկները նախապէս քննուեցան Պերլինի մէջ եւ հաստատուեցաւ թէ կարելի չէ որեւէ համաձայնութեան յանգիլ: Այդ հիման վրայ նոր ձախողանքի մը պիտի հանդիպին, խախտելով կարելի համաձայնութիւն մը:

Չորրորդ, արեւմտեան պետութիւնները հակառակ չեն բանակցելու Մոսկուայի հետ, պայմանաւ որ նոր բանակցութիւնները լուրջ պատեհութիւններ ընծայեն բարուոքելու համար յարաբերութիւնները: Այս տեսակէտով, անհրաժեշտ է որ Խ. Միութիւնը յայտնէ իր տեսակէտը մասնաւորապէս Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ մասին, ցոյց տալով հաշտարակաց կարգադրութեան մը հնարաւորութիւնը: Յետոյ, հարկ է ժամկէտ մը սահմանել, խորհրդաժողովը պատրաստելու համար եւ յատկապէս ճշդել օրակարգը:

× Աւստրիոյ խորհրդային մարզպանը ուրբաթ օր կը մեղադրէր թէ 50.000 հոգինոց բանակ մը կազմուած է Աւստրիոյ մէջ, ոստիկան-զօրքի կերպարանքով եւ կը պահանջէր որ աւստրիական կառավարութիւնը լուծէ այդ զօրաբաժինները: Արեւմտեան մարզպանները հերքեցին այս մեղադրանքը, որեւէ փաստ չգտնելով:

× Աւստրիոյ վարչապետը, Պ. Ռաապ, որ Ուաշինկթըն գացած էր, հաւաստիք ստացաւ թէ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը պիտի շարունակէ իր ջանքերը, փութացնելու համար հաշտութեան դաշնագրին կնքումը եւ օտար զօրքին պարպումը:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ բանտարկուած 13 ամերիկացի օդաչուներուն արձակումը պահանջեց Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը, Անգլիոյ միջոցաւ: Ապարդիւն անցած էր Ազգաժողովին միջամտութիւնը:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

«ՄԱՐԴԱՍՊԱՆԸ ԿԱՍԹՈՆՆ Է»

Անգլիացի այր եւ կնոջ եւ տասնամեայ աղջկան սպանութեան դատավարութիւնը կը վերջանայ այսօր — վաղը: Ուրբաթ օր գլխաւոր ընդհ. դատախազը, Լուի Սապաթիէ, իր եզրակացութիւնները յայտնելով, ըսաւ թէ «ամբողջ մեղքը, միակ մեղքը կ'իյնայ ծերունի հողագործին՝ Կասթոն Տոմինիչիի վրայ: Ուրիշ մեղսակից չկայ»: (77 տարեկան):

Սպանութեան շարժառիթը միշտ մութ կը մնայ: Ընդհ. դատախազին կարծիքով, «բուն շարժառիթը կ'անցնի մարդկային բանականութիւնը: Բարկութեան տակ գործուած ոճիր մըն է, ոճիրը բռնաբարոյ, իշխանասաստ անհատի մը որ համակուած է բարկութեամբ»:

Երէկ առտու պիտի խօսէր օգնական դատախազը, Պ. Ռողան, որ հիւանդացած էր այդ օրը: Աւելորդ է ըսել թէ երկուքին ալ եզրակացութիւնը մահապատիժ է: Վճիռը պիտի արձակեն երդուեալները:

Նոյն օրը սրտայոյզ ճառ մը խօսեցաւ անգլիացի զոհերուն փաստաբանը, ի դիմաց անոնց մօր եւ զոքանչին, որ 80 տարեկան է եւ կաթուածահար եղած էր, երբ իմացաւ սպանութեան լուրը: «Այս մեծ մայրիկը, որ չորրորդ զոհն է, արդարութիւն կը պահանջէ, ոչ թէ վրէժ»:

«ՆԱՑԻՈՆԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՆԵՐԹԱՓԱՆՑՈՒՄ...»

Վերջացան Դաշնակցութեան «Օր»ուան տօնակատարութիւնները այստեղ՝ Եգիպտոսի մէջ եւ այլուր:

Շուրջ երեսուն տարիէ ի վեր համայն Գաղթաշխարհի մէջ կը տօնուի Դաշնակցութեան «Օր»ը, նախընտրաբար Հոկտեմբեր ամսուան ընթացքին:

Կը տօնուի երկրէն դուրս, աւանդութիւն դարձած հանդիսաւորութեամբ:

Կը տօնուի երկրէն ներս, առանց հանդիսաւորութեան, լուռ ու անձայն:

Այս «Օր»ը առիթ մըն է յարգելու յիշատակը մեր բիւրաւոր նահատակներուն, որոնք ինկան «վասն հայրենեաց», սահմանէն առդին եւ սահմանէն անդին:

Այս «Օր»ը առիթ մըն է նաեւ մեծարելու յիշատակը մեր անթիւ անհամար, անուանի եւ անանուն հերոսներուն, որոնք կռուեցան դարձեալ «վասն հայրենեաց», դարձեալ սահմանէն առդին թէ անդին:

Բոլոր այս նահատակները, բոլոր այս հերոսները կրնային ըսել յաղթական ծովակալին՝ Նելսընի պէս. «Փառք Աստուծոյ, պարտքս կատարեցի»:

Իրենց «պարտքը կատարող»ներուն համար մեծ ազգերը յուշարձաններ կը կանգնեն: Տարուան մէջ օր մը, ծննդեան կամ մահուան տարեդարձներու, պատկառ կը կենան անոնց յիշատակին առջեւ: Կը գովեն, բայց չեն պարսաւեր: Կ'օրհնեն, բայց չեն անարգեր:

Իսկ ի՞նչ կ'ընենք մենք՝ անարժան յետնորդները մեր նահատակներուն ու հերոսներուն: Մո՞մ կը վառենք. ոչ: Խո՞ւնկ կը ծխենք. ոչ: Կը գովե՞նք. ոչ: Այլ — կը պարսաւենք միայն, «յեղափոխութեան մակաբոյծներ», «արկածախնդիրներ» կոչելով զանոնք:

«Ժողովուրդին ծառայելը թագաւորել է» ըսին մեր նահատակներն ու հերոսները, առանց երբեք տկարանալու, առանց երբեք ընկրկելու, առանց երբեք ուրանալու զիրենք առաջնորդող սրբազան ոգին:

Այս ոգին հիմա ալ կ'ապրի դեռ շատերուն մէջ: «Ծառայելը թագաւորել է» կ'ըսեն անոնք եւ առաջ կ'երթան, հաւատարիմ՝ ցեղի ձայնին, որ Աստուծոյ ձայնն է:

Դաշնակցութեան «Օր»ը նաեւ առիթ մըն է յիշելու եւ ուրիշներուն ալ յիշեցնելու այս մեծասքանչ ոգին, որ ազգէն կը բխի եւ ազգին կը մատուցուի վերստին:

Դժբախտաբար, մենք հակառակորդներ չունինք այս բառին ազնուական իմաստով: Չունինք՝ այսպէս կոչուած քննադատներ, որոնք ցոյց տան մեզի մեր թիւրն ու թերին, մեր «ծուռ»ին հակադրելով իրենց «շիտակ»ը, մեր «թերի»ին՝ իրենց «կատարեալ»ը:

Ոչ, այս իմաստով հակառակորդներ չկան մեր կեանքին մէջ: Այլ կան մարդիկ, որոնք, բութ ու անասնական ատելութեամբ լեցուած, — եթէ թէ մենք ըլլայինք նախթաղանաւոր դահիճները այս ժողովուրդին, — կ'ընեն այնպիսի վերագրումներ, որոնց ի լուր պիտի կարմրէր մինչեւ իսկ ամէնէն ոխերիմը մեր թշնամիներուն մէջ:

Այս «հակառակորդ»ներուն համար Դաշնակցականը մարդ մըն է, որ տիւ եւ գիշեր կը մտածէ այն մասին, թէ ինչ ընէ եւ ինչպէս ընէ, որ այս ազգը կործանի, որ ազգին զաւակները թշուառ եւ դժբախտ ըլլան, որ հայրենիքը մոխիր դառնայ, որ նոր ցարերը եւ նոր սուլթանները գան լրացնելու, ինչ որ հին ցարերը եւ հին սուլթանները պակաս ձգած էին:

Այս նոյն «հակառակորդ»ներուն համար Դաշնակցականը մարդ մըն է, որ կ'ապրի միայն աթոռի, շահու եւ փառքի համար. որ ժում մը հացի փոխարէն, ոչ միայն կը մատնէ եւ կ'ուրանայ ազգ ու հայրենիք, այլ եւ կը վաճառէ զանոնք առաջին հանդիպողին:

Դարձեալ այս նոյն «հակառակորդ»ներն են, որ ամէն օր կ'աղմկեն, ամէն օր տանիքէ տանիք կը պոռան, թէ Աստուած ստեղծած է զիրենք կռուելու համար «ներքին չարիքին» դէմ եւ, միւս կողմէ՝ այս ազգը առաջնորդելու ... ապահով նաւահանգիստ:

Մեր պայքարը՝ այս աղմկարար մունետիկներուն դէմ՝ ժամանակի ու եռանդի վատնում է միայն: Մեր արհամարհանքը կը բաւէ իրենց: Մեր ժամանակն ու եռանդը պէտք են մեզի:

«Լաւագոյն պաշտպանութիւնը — յարձակողականն է», կ'ըսեն այս քաջարի ասպետները եւ ամէն օր բան մը կը փնտռեն Դաշնակցութիւնը պարսաւելու համար: Իրենց մախաղին մէջ պատրաստ նետեր ունին. եթէ Ալեքսանդրապոլի դաշնագիրը չբաւէ, Կարսի անկումը կայ, Իթթիհատ - Դաշնակ «սիրալիր համաձայնութիւն»ը կայ, ինչպէս կ'ըսէինք Շաբաթ օր:

Այս է իրենց «քաղաքական գիծ»ը հայ կեանքի մէջ: Այդ «գիծ»էն դուրս, այդ «գիծ»էն տարբեր աշխարհ չունին:

Մենք կուսակցութիւն ենք, բայց կուսակցապետ չունինք: Մեր կեանքին մէջ գործող միւս հոսանքները կուսակցութիւն չեն, բայց կուսակցապետներ ունին:

Մենք սնած ու դաստիարակուած ենք Քրիստափորի, Զաւարեանի եւ Ռոստոմի հզօր ժառանգութեամբ եւ աւանդութիւններով: Երեք սուրբեր, որոնց մեծութիւնը կ'ընդունին ոչ միայն այսօրուան, այլ եւ երէկուան «հեթանոս»ները, մինչեւ կարմիր պոետը՝ Եղիշէ Չարենց:

Այս սուրբերը նոյնպէս կուսակցապետներ չէին, թէեւ հիմնադիրներն էին կուսակցութեան: Նոյնքան շարքային էին, որքան մեզմէ ոեւէ մէկը: Աթոռի հետամուտ չէին: Չէին նաեւ հետամուտ փառքի եւ անձնական շահերու:

Այս աւանդութեան հաւատարիմ կը մնան իրենց աշակերտներն ու յետնորդները:

Եւ այս է պատճառը, որ Երեւանի վաբիչները չեն դադրիր քննադատելէ Դաշնակցական «իդէոլոգիա»ն: Մեր երկրի առաջին իշխանաւորը, Սուրէն Թովմասեան, Հայկոմկուսի 17րդ համագումարին մէջ, կը յայտարարէր՝ ի լուր եւ ի յուշ բոլորին. «Չի կարելի մոռանալ, որ մենք ապահովագրուած չենք բուրժուական ռէակցիոն իդէոլոգիայի, մասնաւորապէս բուրժուա - նացիոնալիստական Դաշնակցութիւն պարտիայի ներթափանցումից»:

Այս վկայութիւնը կը հաստատէ,

ա) Որ Դաշնակցութիւնը «նացիոնալիստ» է (ազգայնական) եւ ոչ թէ «ինտերնացիոնալիստ» (միջազգայնական):

բ) Որ իրենք՝ Սուրէն Թովմասեանները «ինտերնացիոնալիստ» են եւ ոչ թէ «նացիոնալիստ»:

գ) Որ երկրի ժողովուրդը տոգորուած է մեր «իդէոլոգիա»յով եւ ոչ թէ իրենց՝ Թովմասեաններու «իդէոլոգիա»յով:

դ) Որ պէտք է պայքար մղել ոչ թէ «ինտերնացիոնալիզմ»ի, այլ «նացիոնալիզմ»ի դէմ:

Այս պատճառներով Բոլշեւիզմը դէմ է Դաշնակցութեան:

Այս նոյն պատճառներով՝ Դաշնակցութիւնը դէմ է Բոլշեւիզմին:

Բոլշեւիզմը ոչ ազգ կը ճանչնայ, ոչ հայրենիք: Ուստի՝ դէմ ըլլալ Բոլշեւիզմին, չի նշանակեր դէմ ըլլալ ազգին ու հայրենիքին: Ընդհակառակն, կը նշանակէ ազգին հետ ըլլալ ու հայրենիքին:

Երբ մենք կը բողոքենք «ինտերնացիոնալիստական ներթափանցում»ի դէմ, մեր ինքնակոչ դատախազները կը հրաւիրեն մեզ հրաժարիլ մեր «ըմբոստ կեցուածքէն հանդէպ հայ պետութեան», ինչպէս որ կը գրէր մեր Հարեւանը 1949 Փետրուար 12ին:

Հարկ կը զգանք, մենք ալ մեր կարգին, յայտարարելու ի լուր եւ ի յուշ բոլորին.

—Դաշնակցութիւնը «ինտերնացիոնալիստական ներթափանցում»ին պիտի հակադրէ, մի՛շտ եւ հանապազ, իր «նացիոնալիստական ներթափանցում»ը:

«Նախընտրելի է, որ մեռնինք ոտքի կեցած, քան ապրինք ծունկի եկած», կ'ըսէր Ֆրէնքլին Ռուզվէլթ:

Մենք կը նախընտրենք աւելին. կը նախընտրենք ապրիլ ոտքի կեցած:

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՀԱՅ ԸԼԼԱԼՈՒ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— Շարքի մը վերջին մասը.—

1923ին Նիս կը գտնուէի: Արդէն հոն գալէ առաջ, Զուիցերիոյ մէջ ամիսներով հայերէն բառ մը չէի լսած: Պանդոկը, առաւօտ մը, երբ ճաշասրահ կ'իջնէի, սանդուխին վրայ հանդիպեցայ տարիքոտ զոյգի մը: Կինը իր նայուածքը սեւեռելով ինծի՝ ըսաւ ամուսնին.

— Տես, սա երիտասարդը ճիշդ մեր Սմբատին չի՞ նմանիր:

Պարզ խօսք մը. քանի մը հայերէն բառեր, բայց անոնք իմ ականջիս հնչեցին հոգեպարար նուագի մը նման: Ցնցուեցայ յանկարծ, անդուշակելի գանձ մը գտնողի պէս: Այդ խօսքը պատճառ եղաւ որ ես խորապէս զգայի գեղեցիկ բանէ մը երկար ատեն զրկուած ըլլալս: Անօթի եմ եղեր. եւ այդ պատառ մը թարմ ճերմակ հացը կշտացուց զիս: Ծարաւի եմ եղեր. եւ այդ բաժակ մը ջուրը հայրենական աղբիւրներէն լեցուած, յագուրդ տուաւ ինծի:

Ահա թէ ինչ է մայրենի լեզուն: Զայն չգիտնալը ինծի համար ամէնէն վատ դասալքութիւնն է: Անով է որ մէկը իր նախահայրերուն սրտին կը հասնի. անոր բաբախումներուն հրաշքերմ քաղցրութիւնը կը զգայ: Անով է որ մենք որոշ դիմագիծ մը կը ներկայացնենք մարդկութեան մէջ. մեր ցեղին հարազատ պատկերը կը կրկնենք. մեզ գինցնող եօթն անգամ օրհնուած մայրերուն երկնային համբոյրովը կ'արթննանք ամէն առաւօտ:

Մեր մշակոյթը ճանչնալով՝ պիտի չունենանք ստորադասութեան զգացումը՝ որով շատերը կը տառապին մեր մէջ: Որովհետեւ անծանօթ ենք մեր հարստութեանց, աղքատի երեւոյթով կը ներկայանանք օտարներուն առջեւ: Եւ սակայն ամէնէն ցաւագին մէկ արաքն է հայ ըլլալու ողբերգութեան:

Կարդանք Խորենացին, Փաւստոսը: Աւասպելներն իսկ՝ որոնք իրենց մէջ խորունկ եւ անուրանալի ճշմարտութիւններ կը ծածկեն, պիտի լուսաւորեն մեր միտքը, պիտի զօրացնեն մեր հոգին: Անոնք ծաղիկներ են քաղուած հսկայական վարդենիէ մը՝ որուն արմատները արիւն արցունքով յագեցած հայրենի հողին մէջ հիւսուած են, եւ որուն ոստերը մինչեւ երկինք կը հասնին:

Կարդանք Փաւստոսը եւ պիտի տեսնենք որ անվերջ պայքարի մէջ է մեր ժողովուրդը թշնամիին դէմ. Հայրենի հողը կը պահէ միշտ իր սրբազան արժէքը մեր պապերուն համար: Անոր ոչ մէկ մասնաչափը զիջիլ ոսոխին՝ նուիրական ուխտն է եղած մեր դիւցազներուն: Ինչո՞ւ այսօր չիջած ըլլայ այդ պաշտամունքը:

Մեր ոգեկան հայրենիքին, Սփիւռքին համար միւնոյն հրայրքովը պէ՞տք է վառիլ, բորբոքիլ: Չթողունք որ անոր ունեցած արժէքներէն բան մը կորսուի: Սիրենք մանաւանդ ամէն ինչ որ զայն իրական եւ հզօր կը դարձնէ մեր աչքին, կը բարձրացնէ անոր լուսակերտ պարիսպները ամենուրեք:

Ծանօթ է ամէնքիս Արշակ Թագաւորի պատմութիւնը: Պարսիկ Շապուհին մօտ գերի էր Պապի Հայրը: Ամէն անգամ որ ան կը քալէր իր ոտքերուն տակ գաղտնօրէն սփռուած հայրենի հողին վրայ, կը դառնար շղթայակապ առիւծ եւ կը մռնչէր:

Մեր ոտքին տակ պէտք է միշտ զգանք գոյութիւնը այդ սրբազան հողին: Յաւիտենական այդ կռուանն է որ մեզ կանգուն պիտի պահէ ամէն վտանգի դէմ:

Գիտակցինք մեր արժանիքներուն: Եթէ

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ - ԼԻԲԱՆԱՆ - ՏԷՐ ԶՕՐ)

★

ԺԷ. ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՄԷՋ

Մինչեւ գիշերուան ժամը երեք շարունակեցինք ստեղծուած տաք, հայկական մթնոլորտը պահել իր բարձրութեան վրայ:

«Արթին»ին պատմութիւնները զուարճացուցին »Մարիուս»ի քաղաքին բնակիչները ....:

Յաջորդ առաւօտ այցելեցինք քաղաքը: Մեծ բան չկայ Աղեքսանդրիոյ մէջ տեսնելիք: Գացինք տեսանք գեղեցիկ պարտէզը, որուն ակնարկութիւն ըրի արդէն:

Կէսօրուան մօտ մեր քայլերը ուղղեցինք դէպի Պօղոսեան վարժարանը: Առաջին անգամն էր, որ մեր հիւրերը կը գտնուէին հայկական վարժարանի մը մէջ: Անկէ դուրս ելան հիացած, նոյնիսկ յուզուած:

Վարժարանին տնօրէնը, գրագէտ ու բանաստեղծ Բիւզանդ Չէքիճեան, շրջապատուած ուսուցչական կազմով, մեր հիւրերուն եւ մեզի ընծայեց Եգիպտոսի մէջ մեր ապրած պահերուն ամէնէն գեղեցիկներէն մէկը:

Հիացանք ընդարձակ ու մաքուր ճաշարաններուն վրայ, ուր հարիւրներով հայ մանկտիք իրենց կէսօրուան ճաշը կ'ընէին, շրջապատուած իրենց հսկիչներով, որոնք փոխն ի փոխ կուգան ամէն օր անձնապէս զբաղելու իրենց ազգին ապագան կազմող այդ անուշիկ, խելացի պզտիկներով:

Տիկին Պալար մասնաւորապէս հետաքրքրուեցաւ հայ տիկիններու այդ հրաշալի գործով, հարցափորձեց, երկար խօսեցաւ թէ պզտիկներուն եւ թէ մեծերուն հետ:

Տեսանք նաեւ ընդարձակ մարզադաշտը, մարզական ակումբը, իր շահած անհամար բաժակներով:

Այս բոլորը վերին աստիճանի քաջալերական են, ամէն գնահատութենէ վեր: Պէտք է տեսնէիք մեր հիւրերուն յուզուած դէմքերը, պէտք է ամիսներ ետք ունկնդրէիք դեռ զանոնք, երբ իրենց հայրենակիցներուն կը պատմէին հայ վարժարաններու մէջ իրենց տեսածները, Աղեքսանդրիա, Գահիրէ, Պէյրութ, ըմբռնելու համար, թէ ինչով ենք մենք մեծ ...

Հաւաքուեցանք ընդունելութեան սրահին մէջ, բարձրագոյն կարգի աշակերտներուն դիմաց, մեր հիւրերը կը գտնուէին արդէն երջանկութեան գագաթնակէտին: Հարցուփորձած էին աշակերտները, առած ու քննած անոնց ֆրանսերէնի պարտականութիւնները:

Իր տեսածներուն վրայ հիմնուած՝ Պ. Պալար պիտի գրէր իր թերթին մէջ, թէ նոյն տարիքի եւ նոյն դասարանի հայ վարժարաններու աշակերտները նոյնքան, եթէ ոչ աւելի, ֆրանսերէն գիտեն, որքան ֆրանսացի տղաքը:

Պօղոսեան վարժարանի մէջ էր, որ առաջին անգամ խօսք առաւ նաեւ Տիկին Պալար:

Ըսաւ բառ առ բառ. «Իմ սիրելի ձագուկներս, ձեր տարիքին ես ալ աղջիկ մը ունիմ Ֆրանսայի մէջ: Մեծ հայրենիքի մը կը պատկանի ան, եւ ունի ամէն ինչ: Ոչ մէկ բանէ զրկուած է: Մէկ բանով միայն պակաս է ձեզմէ.— Պիտի ուզէի, որ իմ աղջիկս ալ ձեզի չափ հայրենասէր ըլլար»:

ԺԸ.— ԿԱՐԵԼԻ ՉԷ ԾԱՌԱՅԵԼ ԵՐԿՈՒ ՏԻՐՈՋ

Հայկական վարժարանի ձգած խանդավառիչ տպաւորութիւնը դեռ չէր անհետացած, երբ մենք փոխադրուեցանք բոլորովին տարբեր աշխարհի մը մէջ: Պ. Պալարին ծանօթ, Աղեքսանդրիա բնակող մեծահարուստ գրագէտ մը եւ իր կինը ճաշի հրաւիրած էին Պալարներն ու Մարսելը: Այնքան պնդեցին այս վերջինները, որ ստիպուած ես ալ ընկերացայ իրենց: Իշխանավայել մեծարանքի արժանացանք հոն: Տուն մը չէր անոնց բնակածը այլ կատարեալ պալատ: Ամէն ինչ ճոխ էր, ամէն ինչ թանկարժէք: Արեւելեան գորգեր ամէն սենեակի, ամէն սրահի մէջ: Արծաթէ սպասներ, հսկայ գրադարան, արուեստանոց: Նկարիչ ալ էր գրագէտը: Իր գործերը կը զարդարէին պատերը:

Պալատը ունէր ձմեռնային եւ ամառնային առանձին յարկաբաժիններ: Ընդարձակ պարտէզին մէջ կ'աճէին եզակի տունկեր ու ծաղիկներ: Ճաշը տրուեցաւ ամբողջովին արծաթէ սպասներու եւ յախճապակեայ պնակներու մէջ:

Կարճ, գրագէտ մը չէր մեզ ընդունողը, այլ հարստութեան մէջ թաղուած Արեւելքցի իշխան մը:

Այս բոլորին հետ, մասնաւոր ճիգ մը գործ կը դրուէր մեզ շլացնելու, մեզ՝ խեղճ գրողներս:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(Շար.)

մեր կերպարանքը պայծառօրէն ցոլացընենք այն բիւրեղներուն մէջ՝ զորս յղկեցին մեր գրագէտներն ու բանաստեղծները, եթէ հպարտ ըլլանք մեր ծնունդով, մեր մշակոյթով, կը փրկուինք հայ ըլլալու ողբերգութենէն:

Քանի որ չկայ մեր չուրջը հայկականութիւն, քանի որ մեր նոր սերունդին մանկութիւնը չանցնիր հէքեաթներու կախարդանքին մէջ, օրօրուած հայրենի աղբիւրներու մրմունջով, եւ սօսափիւը հայրենի ծառերուն, քանի եւ երիտասարդութիւնը ցաւագին յաջորդութիւնն է հոգեպէս չապրուած մանկութեան մը, ի՞նչ կը մնայ ուրեմն փրկուելու համար այս ողբերգութենէն:

Շատ բան կ'ըսեմ ես:

Եւ իրապէս շատ բան:

Կը բաւէ միայն գիտակցիլ. հայերէնի ճամբով հասնիլ այն լուսապարդ հանդրուաններուն՝ որոնք մեր մշակոյթի անխորտակելի կոթողներն են: Ճանչնալ մեր մատենագրութեան հսկաները: Գիտնալ թէ Ոսկեդար մը ունեցած ենք, ինչ որ չէ տրուած ամէն ժողովուրդի: Գիտնալ թէ մեր լեզուով ստեղծուած սքանչելի գոհարներ գոյութիւն ունին: Ոչ մէկ ազգի մէջ անանուն բանաստեղծները հիւսած են Ակնայ Անտունիներուն պէս յաւիտենական ներդաշնակութեամբ չափուած տաղեր: Մեր հայրէնները քանդակներ են սիրտերու հրաշքերմ եւ թրթըռուն սուտակին մէջ դրոշմուած: Մեր Սայաթ Նովային պէս նահատակուած բանաստեղծի ո՞ր ժողովուրդին մէջ կըրնանք հանդիպիլ:

Այս բոլոր գանձերը մերն են, մեր մշակոյթին փառքերը: Անոնց ապաւինելով, անոնց գեղեցկութեան պաշտամունքին մէջ մենք կրնանք հպարտութիւնն ունենալ Հայ ըլլալու:

Բայց պէտք է պաշտպանել կարենանք մեր ոգեկան հայրենիքը որուն քարտէսը կը ներկայացնէ ամբողջ աշխարհը իր չորս ծագերով: Անոնց ամրոցները երազային են, լուսաճաճանչ կրկներեւոյթներ՝ որոնց պէտք է միշտ սեւեռաբիր մնանք խորաթափանց գիտակցութեամբ: Մեր զէնքերը գիրքերն են, կրթական հաստատութիւնները, եկեղեցին, մամուլը: Բայց ասոնց ամէնը մէկ բառով կ'ամբողջանայ. մայրենի լեզու. հայերէն լեզու. Ս. Մեսրոպի աստուածաշունչ ոգին:

Ցոլացնենք պայծառօրէն մեր կերպարանքը մեր լեզուին անսահման խորհուրդին մէջ: Հպարտ ըլլանք Գրիգոր Զօհրապով՝ որ Չեխովի, Մօփասանի, Սըմըրսեթ Մօմի հաւասար, մինչեւ իսկ անոնցմէ բարձր նորավիպագիր մըն է: Պարծենանք Սիամանթոյով որ Վեռհարնի մըրկաչունչ ոգին կը կրէ իր մէջ, աւելի վայրագ եւ տարերային թռիչքով մը: Վարուժանով, անոր լեզուին ճոխութեամբը, անոր տաղերուն արձանային ձոյլովը: Մեր այնքան քաղցրաշունչ եւ սրտայոյզ Մեծարենցը, վայրահակ ուռիի մը տակ լացող աղբերակի մը պէս: Զարիֆեանով եւ մանաւանդ Պետրոս Դուրեանով՝ որուն քով կը տժգունի Լէօբարտին: Թէքէեանով՝ որ սրտի եւ մտքի կատարեալ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

★

ԽՄԲ.— Պ. Օհան Տուրեան խոստացած է կանոնաւորաբար աշխատակցիլ «Յառաջ»ի, ստանձնելով անոր երաժշտական բաժինը: Այս առթիւ իբրեւ նախաբան տեսակցութիւն մը ունեցանք երիտասարդ երաժշտագէտին հետ, արդի երաժշտութեան մասին.—

— Այս օրերս շատ կը խօսուի արդի երաժշտութեան մասին. կրնայի՞ք պարզել անոր հիմնական գիծերը.

= Արդի մարդը կ'ուզէ օրուան լեզուով արտայայտուիլ: Ինչպէս ամէն արուեստագէտ, երաժիշտն ալ կ'ուզէ արտայայտուիլ օրուան երաժշտական լեզուով: Այդ ընելու համար պէտք է ապրիլ իբրեւ այս դարուն մարդը: Պարզ է թէ ինչ որ կուգայ հինէն, կամ կապուած է հինին չի կրնար մաս կազմել արդի երաժշտութեան: Կարելի չէ ըսել թէ լաւ է կամ գէշ է, այդ յայտնի կ'ըլլայ դարերու ընթացքին:

— Որո՞նք են արդի երաժշտութեան յառկանշական յօրինողները:

= Շէօնպէրկ եւ իր աշակերտները: Ալպանպերկ, Անտոն Վեպեռն, Պրոգոֆիյեւ, Շօսթաքովիչ, Խաչատուրեան, Հինտէմիտ, Հօնեկեռ, Տարիւս Միլօ, Բենիամին Պրիթըն, Տալլափիքոլլա, Ռեսփիղի, Պառթօք, Սթրավինսքի, Քօփալլի, Շմիթ եւն. եւն.:

— Կրնայի՞ք պարզել կապերը դասականին եւ արդի երաժշտութեան:

= Ինչպէս ամէն արուեստ, երաժշտութիւնն ալ յեղաշրջումի մէջ է: Արդէն ամէն արուեստ շարունակութիւն մըն է: Արդի երաժշտութիւնը գոյութիւն չէր կրնար ունենալ առանց դասականին, նոր

դասականին, եւայլն. թէեւ մը շարունակութիւնը, եւ տպաւորիչ դպրոցն է որ տուած է Արդին ինչպէս որ այս վերջինը իբրեւ հիմ պիտի ծառայէ ապագայ ուրիշ երաժշտութեան մը:

— Ի՞նչ է արդի երաժշտութեան այսօրուան վիճակը.

= Արդի երաժշտութիւնը, ինչպէս ընդհանրապէս ամէն արուեստ, այսօր տագնապի մէջ է: Քիչ առաջ կը խօսէինք թելի մասին, պատերազմը կարծես կտրեց այդ թելը, արդեւք եղաւ բնական յեղաշրջման եւ այսօր յօրինողը այդ թելը կը փնտռէ որ շարունակէ: Պատերազմը պատճառ կ'ըլլայ թեքնիքի յառաջդիմութիւն, եւ արուեստը ետ կը մնայ:

Այս պատճառով ան որոնումի մէջ է, եւ կարելի չէ տալ բուն պատկերը, յատկանիշը արդի երաժշտութեան: Ցիսուն հարիւր տարի ետքը կարելի պիտի ըլլայ ըսել այդ, երբ ժամանակը իր վճիռը տուած ըլլայ: Այսօր նոյնիսկ տեսակ մը սնոպիզմ կը տիրէ եւ ամէն ոք նորութիւն մը կ'ուզէ տալ, թէեւ աս ալ օգտակար է երբ ապագային ուզեն գտնել արդի երաժշտութեան սահմանումը: Ամէն փորձ օգտակար է այդ ուղղութեամբ: Հիմա չենք կրնար ըսել թէ այսօրուան երաժիշտներէն ո՞վ պիտի մնայ: Այդ, միայն ժամանակը կրնայ որոշել: Ապագան ամէն բան կը ճզմէ եւ կը մնան միայն անոնք, որ այսօր գտած են այդ թելը:

— Կրնայի՞ք մեզի բացատրել թէ ինչո՞ւ ունկնդրին խորթ կը թուի այսօրուան երաժշտութիւնը:

= Կարելի չէ վճռական բան մը ըսել: Այսօր ունկնդիրը հանելուկի մը առջեւ է: Ամէն արուեստ իր գաղտնիքն ունի, եթէ չունենայ կը դադրի արուեստ ըլլալէ: Ունկնդիրը տակաւին չի հասկնար եւ չի կրնար լուծել այդ գաղտնիքները: Պարզ է որ չախորժիր ալ չհասկցած բանէն: Ըսել չեմ ուզեր սակայն, թէ ամէն բան որ չի հասկցուիր արժէք մը կը ներկայացնէ: Հաւանական է որ հիւսուածքն ալ վերապահում պատճառէ ունկնդիրին: Ձեւի պակաս կայ արդի երաժշտութեան մէջ, որովհետեւ, ինչպէս ըսի քիչ առաջ, որոնումի շրջանի մէջ է յօրինողը, եւ ունկընդիրը որ վարժուած է որոշ հիւսուածքի մը կը խրտչի երբ ատոր պակասը կը տեսնէ: Ինչ կը վերաբերի ներդաշնակութեան, ականջի հարց է, եւ վարժութեան, ինչ որ կարճ ժամանակի կը կարօտի: Այսօր նոյն հաճոյքով կը լսենք Մոցարթ եւ Վակներ, երկու վարպետներ որոնք ահագին տարբերութիւն ունին առմօնիի տեսակէտով:

— Ի՞նչ է Հայկ. երաժշտութեան դերը կամ տեղը արդի երաժշտութեան մէջ:

— Մեծ դեր ունի, թէեւ նոր կը սկսի եւ յեղաշրջման մէջ է, բայց շնորհիւ արդի տաղանդաւոր յօրինողներու, հայկ. երաժշտութիւնը կարեւոր տեղ մը կրնայ գրաւել արդի երաժշտութեան մէջ: Աւելորդ է յիշել թէ անոր ոգին վերապրեցնող ամէնէն կարեւոր դէմքը իր նուրբ ճաշակով եւ աշխատանքով անմահ Կոմիտաս վարդապետն է:

ներդաշնակութեամբ յղկած է բիւրեղների աստուածային քերթողութեան: Զմռնանք Զարենցն ալ՝ որ հսկայ մըն է աշխարհահռչակ Մայաքովսքիին քով: Եւ դեռ պարծենանք շատ մը ուրիշներով՝ որոնք Հայ ըլլալու ողբերգութիւնը կը հասցնեն փառահեղ իրականութեան մը:

Մեր բարձի գիրքերը թող ըլլան Խորենացին, Փաւստոս Բիւզանդը, Եղիշէն, ոչ թէ իբրեւ խորհրդաւոր զարդարանք մեր սնարին, այլ իբրեւ անհրաժեշտ բոցեր մեր հոգին քերթելու: Այսպէս՝ մենք փրկուած պիտի ըլլանք. գրուած անյուսութեան դէմ. առաջնորդուած՝ դէպի ճանաչում լոյսը արդար պահերնին: Պիտի հասնինք հոն՝ ուր պիտի ըլլայ դադրի Հայ ըլլալու ողբերգութիւնը, կամ այդ ողբերգութիւնը վսեմ գեղեցկութեամբ մը պիտի ճառագայթէ մեր ճակատագրին մէջ:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՄԱՅՐԻԿՍ

Մայիսեան օր մ'էր անոյշ
Ծիրանագոյն այգաբաց,
Հով ու զեփիւռ կար, քրնքոյշ,
Կ'երգէր պլպուլն արթընցած:

Բիր մը ձեռքիս՝ աչուիս թաց
Հրաժեշտ տըւի մեր գեղին,
Մայրըս թեւերը խաչած
Բացաւ, սեղմեց զիս սըրտին:

Ձիտըս պըլլած թեւերը
Կուլար զուսպ կուրծքը փըլած,
— Հետըդ ըլլայ Սուրբ Տէրը,
Ըսաւ ու խոր հեծկըլտաց:

Մայրիկ ըսի, մի լար դու
Արցունքներուդ խընայէ,
Կ'երթամ նորէն դառնալու...
Տան ու արտին լաւ նայէ:

Հողվըրտիքը կըտրեցի
Անցայ դէպի Զընըզձոր,
Մօրըս ձայնը հետ ինծի,
— Տըղա՜ս, նամբադ լուսաւոր...

Երբ որ խոռնէն կործեցայ
Տաք արցունքը խեղդեց զիս,
Դարձայ ետիս նայեցայ
Մօրըս ձայնը ականջիս...

Խոռնէն մինչեւ Բերդին-Քար
Ծով մ'էր դարձած ալեկոծ,
— Մայրիկ, մայրի՛կ անդադար
Կանչեցի ես վըշտակոծ:

Ոչ մայրիկ կար, ոչ ալ Գեղ,
Պանդուխտ էի ալ՝ հիմա,
Օտար երկիր, օտար տեղ
Շուտով մայրս կարօտցայ:

Անցան օրեր, տարիներ,
Ես չը դարձայ... մայրս եկաւ:
Ան ալ այժմ պանդուխտ էր՝
Կարօտի սառն հալեցաւ...

×

Մայրըս մեռաւ օտար տեղ՝
Դըրինք խոնաւ հողի տակ:
«Երթանք»... կ'ըսէր ամէն հեղ
Այժըմ դարձեր յիշատա՛կ...

×

Երկրորդ անգամ Նոյեմբեր
Եկար, բերիր լի թախիծ,
Դեղնոտեր են շաքիլներն
Մօրըս մահուան տարելից...

ՆԵՐՍԷՍ ՇԻՆԱԿԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Պ. Արման Մասիս, որ ինքնատպութեան առաջին մրցանակը առած էր Պրիւսէլի մէջ Թուլուզ-Լոթրէքի գերին մէջ, առջի օր Մուլէն Ռուժ այցելեց նոյն ձեւով մեծ նկարիչին ծննդեան 90րդ տարեդարձին առթիւ: Թուլուզին հետ նմանութիւնը եւ անակնկալ ներկայութիւնը մեծ տպաւորութիւն ձգեցին, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Սրանից յետոյ մեկնում են Թուլխ՝ Արշ Պետրոսին տեսնալու, որպէսզի անոր միջոցով գիւղերի ռէիսները մի տեղ հաւաքեն եւ խօսին անոնց հետ կարեւոր խընդիրներու մասին:

Գիշերով, մտնում են գիւղը: Բայց Արշ Պետրոսը յարմար չի տեսնում պահել նըրանց գիւղին մէջ եւ առաջնորդում է Կիզէլ Տէրէի լեռներից մէկի քարայրը, որ գիւղից մի ժամ հեռաւորութեան վրայ էր: Արշ Պետրոսը հացի կարգադրութիւն է անում եւ մի գլաւ (գէր) ոչխար մորթել է տալիս ու փորը լցնում եւ թոնիրի մէջ խորովում: Լուսաբացին գնում է քարայրը՝ չմոռնալով իր հետ տանել սափորով ջուրը:

Տղաները, պահապաններ նշանակելէ յետոյ, կը նետուին Մորփէոսի գիրկը եւ կը քնանան անուշ անուշ: Իսկ Սերոբը, Արշ Պետրոսը եւ Դանիէլը կը խորհրդակցին ապագայ անելիքներու մասին: Երկար բարակ կը վիճին ժողովուրդը կազմակերպելու եւ ինքնապաշտպանութեան

պատրաստելու մասին:

Այն պահուն, երբ այդ երեքը նստած կը խորհրդակցէին, յանկարծ մօտակայ դաշտից հրացանի մը ձայն է լսւում, ինչպէս նաեւ հաւարի աղաղակներ: Արշ Պետրոսը դուրս է թռչում: Տղաները, անմիջապէս պառկած տեղից վեր են ելնում, փամփուշտակալները ամրացնում, կազմ ու պատրաստ սպասում հրամանի:

Քարայրի մուտքից Սերոբը տեսնում է, որ հեռուն, լերան կատարին, քիւրտ մը հրացանը ձեռին հրաման է տալիս իր ընկերներին, որ ոչխարները հաւաքեն եւ քշեն դէպի Խիզան: Երբ այս վերջի բառը լսում է, նշան է բռնում եւ գետին գլորում այդ աւազակապետին: Կռիւ է բռնկւում: Տղաները դուրս կ'ելլեն քարայրից. Անոնց ամէն մէկին յարմար դիրքեր է որոշում: Հրացանները որոտում են: Փամփուշտները սուլում եւ անշեղ հասնում են իրենց նպատակին: Սար ու ձոր դղրդում է: Քիւրտերը ամէն կողմից օգնութեան են հասնում: Իսկ մեր քաջերին օգնութեան եկող չկայ, որովհետեւ հայ գիւղացին ոչ զէնք ունի, ոչ էլ գիտէ կրաուիլ իր արդար իրաւունքը պաշտպանելու: Դարեր շարունակ կողոպտուել, թալանուել է եւ որպէս երկնքից հասած պատուհասի, լռել է:

Քաջը, իր կռփիններու ուժի վրայ յենլով, արագաշարժ վագրի մը նման յարձակում է այս կողմը, այն կողմը, եւ հըրահանգներ տալիս է բուռ մը քաջերին: «Դէ, քաջերս, կռուեցէք յամառօրէն, կռուէք Դաշնակցական մարտիկի վայել, որպէսզի «պէ-Նամուս» չլինինք: Իսկ դու, Արշ, գիւղ վերադարձիր գաղտնի ճանապարհներով, որ չվտանգուիս»:

Կռիւը կատաղի էր եւ անհաւասար:

Կռւող ուժերի անհաւասարութեան պատճառով, հայդուկները յատուկ կարգադրութիւն կ'ընեն ինքնապաշտպանութեան:

Տասնեակ մը հայդուկների դէմ եկել էին մի հարիւր քիւրտեր, պաշտպանուքների մի ամբոխ եւ մի քանի ոստիկաններ, որոնք մօտակայ պահականոցը կը մնային:

Կռուի վախճանը շատ եղերական պիտի լինէր, եթէ Տելեմաքը, իր հետ առած չըլլար Մուշեղին, Կարոյին, եւ ռազմական խաղ մը չընէր՝ թշնամուն կռնակը անցնելով: Այդ անսպասելի ճարպիկ մանեօվրան բոլորովին շրջեց կռուի բախտը: Թշնամին, սարսափած իր տուած զոհերից, լքեց իր դիրքերն ու ձեռք անցուցած թալանը եւ աճապարեց փախչիլ՝ ազատուելու համար հայդուկների ձեռքից:

Թշնամին բաւական զինակներ թողած էր կռուի դաշտում: Պարտուող թշնամին մի

քանի րոպէի մէջ չքացած էր, եւ փառքի դաշտը մնացած էր ազատատենչ հայդուկներին:

Այս կռիւը միայն հայդուկների ռազմամթերքը նուազեցուց, բայց նրա տարածած սարսափը խախտեց Բաղէշի վալիի դիրքը:

Այդ դէպքէն յետոյ, վալին անմիջապէս հրամաններ կը հանէ ամէնամի գիւղ պահապաններ նշանակելու պահականոցների եւ այն ճանապարհների վրայ, ուրտեղից կարող են անցնիլ ֆէտայիները:

Հրաման է անում ձերբակալելու եւ բանտարկելու գիւղերի աչքի ինկած իշխանները, մինչեւ որ Սերոբը գայ եւ յանձնուի, հակառակ պարագային սպառնում է մահացնել նրանց գնդաններում չըթայի զարնուած, անօթի եւ անսուաղ վիճակի մէջ:

Հրամանը խիստ էր: Անգութ իժը սկըսում է գործադրել իր հրամանը: Քաղաքի եւ գիւղերի պատերի վրայ փակցնել է տալիս հրամանագիրը, հայերէն եւ թուրքերէն լեզուներով: Ձերբակալել է տալիս բոլորին: Այդ ձերբակալուածների մէջ էր նաեւ Տէր Յովհաննէսը:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԻՇԻՆՍԿԻԻ ԱՃԻՒՆԸ պարունակող սափորը հանդիսաւորապէս տեղաւորուեցաւ Կրեմլինի պարիսպին մէջ, մասնաւորապէս ընտրուած անկիւն մը։ Այս առթիւ թափօր մը կազմուած էր ընկերակցութեամբ կառավարութեան եւ կուսակցութեան վարիչներուն, Լենին – Սթալինի դամբարանէն մինչեւ նշանակուած վայրը։ Դամբանական մը խօսեցաւ Մոլոթով, «Մնաք բարեաւ, սիրելի ընկեր» ըսելով։ Զինուորական նուագախումբ մը եւս կը մասնակցէր արարողութեանց։ Ցուղարկաւորները ցուրտէն կը դողային։ Թնդանօթն ալ որոտաց, իբրեւ վերջին յարգանք։

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ, Խ. Միութեան ներքին առեւտուրի նախարարը, Ֆինլանտա գընաց, տնտեսական բանակցութիւններ կատարելու համար։

ԹԵՀՐԱՆԻ զինուորական վերաքննիչ ատեանը ցկեանս թիապարտութեան վերածեց չորս դատապարտեալներէ երեքին մահապատիժը։ Տակաւին չորս հարիւր սպաներ կարգի կը սպասեն, դատուելու համար։

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ամերիկեան արտակարգ ներկայացուցիչը, Հէնրի Պայրոտ, Գահիրէի դեսպան նշանակուեցաւ, դիւրացնելու համար Եգիպտոսի մասնակցութիւնը միացեալ ճակատին։

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ Հռոմ պիտի երթայ յունուար 11ին, ամրապնդելու համար ֆրանքօ-իտալական գործակցութիւնը։

RECITAL
ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Դեկտ. 7ին, ժամը 21ին
SALLE CHOPIN - PLEYEL
252, Rue Fg. St. Honoré, Métro Ternes
24ème programme bien tempéré en
Si - mineur.

Ֆռանք, Լիսթ, Շոփէն, Ռոժէ Տիւքաս, Ղազարոսեան։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ Նախկին Աշակերտներու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին։

4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ժամը 21·30էն մինչեւ առաւօտ։
LE CLUB Rue Grignan
Մասնակցութեամբ՝ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ (Փարիզէն)։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը՝ այս չորեքշաբթի երեկոյ Բառէ սրճարանի վերնայարկը։

Կը խօսի՝ ՍՏ. ՔՈՋԱՐԵԱՆ

Նիւթ.— Միք. Նալբանդեանի կեանքը եւ գործը, (ծննդեան 125 ամեակին առթիւ)։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի տարեկան մեծ պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ Դեկտ. 18ին, Սփլանտիտ չքեղ սրահներու մէջ։ Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները։

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Լոյս տեսաւ 1955ի «Գոյամարտ» Օրացոյցը (հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի շրջանի), Ազգային, պատմական, գիտական եւ այլազան ճոխ բովանդակութեամբ։ Շաբաթական թերթիկներով եւ պատկերազարդ։ Էջ՝ 54։ Ներկայանալի արտաքինով եւ մաքուր տպագրութեամբ։ Ապսպրանքներու համար դիմել՝

Barsam Agopian. 22, Rue d'Aix, Marseille

ՓԱՐԻԶԻ համար դիմել նաեւ Յառաջին։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԱՄՍԱԳԻՐ, 32րդ տարի թիւ 345, (1954 Նոյեմբեր), ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ։ Տարեկան բաժնեգին վեց տոլար։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ «Մանուկներու Օր»ը Դեկտեմբեր 29ին, Չորեքշաբթի։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը 15էն 24, քաղաքապետարանի սրահը (մէթրօ Մէրի տ'Իսի)։

Պատուակալ նախագահութեամբ՝

EDOUARD DEPREUXի

Նախկին նախարար եւ Սէնի երեսփոխան

Նախագահութեամբ՝
ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԻ

Կը խօսին ընկերներ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Իսի – Անիէռի Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ Պ. Գայիշեանի, երգ՝ Օր. Օր. Քէօսէեան, Տէր Թումայեան, Դաշնակեան։

Արտասանութիւն Օր. Շահինեան, Սարգիսեան, Օննիկ Քէլէշեան, պար՝ փոքրիկն Ջամալեան, կենդանի պատկեր՝ Յովհ. Թումանեանի «Երկրումը» եւ Ռ. Զարդարեանի՝ «Բագինէն, Փառաքանանքը» (Տիկին Ա. Տէր Մինասեան)։ Նուագ՝ Սէյրան, Կէսէլի եւ Բենօ, նուագախումբ՝ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ։

Մուտք՝ 200 ֆրանք։

ԱՎԻՆԵՈՆ.— Ընկերահամակրական ընթրիք, Դեկտեմբեր չորսին։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Պանեօ Բաշանի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, Կիրակի 5 Դեկտ. ժամը 16էն 23։

Salle de l'Ancienne Mairie de Sceaux
Rue Houdan, Métro Sceaux

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, Նոր Սերունդի Անիէռի խումբի կողմէ պիտի ներկայացուի, պաւէստ մը, «ԹՈՐՈՍ ԾԱՌԱՅ», նաեւ հայկական երգեր եւ արտասանութիւններ։

Եւրոպական պարեր։
ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻ ԿՈՂՄԷ

Հաղորդակց. միջոց.— Տանփէր Ռոշրոյէն առնել տիրէքսիօն Ռոպէնսոն եւ իջնել մեթրօ Սօ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ, ընտանեկան խնջոյք – պարահանդէս մը սարքած է Դեկտ. 19ի կիրակին։ Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

ՈՂԲԱՑԵԱԼ Մարտիրոս Սարեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Միհրդատ Ալիքսանեան 500ական ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի ու «Կէս–Կէս» երգիծաթերթի բարգաւաճման համար։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿ. ԴԱՏԻ ՄԱՍԻՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի կողմէ, այս երեքշաբթի ժամը 2ին, Քաֆէ տը լա Մէրի, Փլաս Սէն Սիւլփիս։

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Նիւթը՝ Հայկ. Դատի պատմութիւն

Այս նիւթը մանրամասնօրէն պիտի ներկայացուի, շարք մը դասախօսութեանց ընթացքին։

Յատկապէս կը հրաւիրուին Հ. Յ. Դ. «Ռաֆֆի» խումբի եւ Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան անդամները։

Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ այն բոլոր երիտասարդները որոնք կը հետաքրքրուին Հայոց պատմութեամբ։

PIERRE SEGHERS

Բանաստեղծներու փարիզեան յայտնի հրատարակիչը, մօտերս պիտի հրատարակէ Մանուկ Պէրպէրեանի բանաստեղծութիւններու ֆրանսերէն հատորը

«MON CHEMIN ENSOLEILLÉ»

Արձանագրութիւնները բաց են ստանալու համար թուագրեալ եւ ընտիր տպագրութեամբ հատոր մը, սահմանափակ օրինակներով։ Գին 350 ֆր.։

Դիմել Յառաջի կամ գրատուն Մ. Պարսամեանի։

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ

Ծախու է փավիյեօն մը 13 սենեակ, Շաւիլի կայարանին մօտ (Մօնփառնասէն եւ Էնվալիտէն)։

Դիմել.— Պալեան Պաղտասար,

8, Clos de la Petite Provence, Chaville

ԾԱԽՈՒ Է

Փարիզէն 10 վայրկեան հեռու արուարձանի մը մէջ տուն մը բոլոր յարմարութիւններով, բաղնիք, կեդր. ջերմութիւն, պատշգամ, չորս սենեակներով, տակը խանութ մը եւ նկուղ (քավ), փոքր պարտէզով մը, անմիջապէս տրամադրելի։

Դիմել Պ. Ա. Սրապեանի 3 ռիւ Լիէօթնան Ռաուլ Պաթանի, Մէօտօն (Սէն է Ուազ)։

Հաղորդակց. Միջոց.— Մէրի տ'Իսիէն օթօպիւս 190 եւ 160, իջնել Օփիթալ Փէրսի։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 4ին Քաֆէ Ռէժան։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Նոյ. 25ին տեղի ունեցաւ պասքէթի Քուփ տը Ֆրանսի ալմի ֆինալի մրցումը։ Մուրատեան վարժարանի աշակերտները շահեցան 39–37ով. իրենց ախոյեանը Ֆրանքլէն, որ Իւժէլի լաւագոյն խումբը նկատուած էր մինչեւ այսօր եւ վեց տարիէ ի վեր բաժակը շահած՝ այս անգամ պարտուեցաւ մեր մարզիկներէն։ Փոքրիկներու խումբը, նոյն վարժարանին դէմ, հաւասար կէտեր ունեցաւ 4–4, իսկ միջինները կորսնցուցին 15 – 26ով։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Ազգ. Տան Հայկազեան վարժարանի հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ողբացեալ այրի տիկին Մարիցա Ճէնազեանի մահուան առթիւ հետեւեալ գումարները.— Օր. Էլմոն Ճիվէլէկեան հազար ֆրանք, Տիկ. Արամ Պէօյիւքեան, Տիկին Ա. Շահլամեան, Պ. Սահակ Նալպանտեան եւ Վ. Էլմաճեան 500ական ֆրանք։

Մարտիրոս Սարեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Ս. Նալպանտեան հազար ֆրանք։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱՏԻԿԱՆԷՆ

Այս կիրակի, ժամը 10ին Վատիկանի ռատիօկայանը պիտի հեռարձակէ հայածէս քառաձայն պատարագ մը հետեւեալ կարճ ալիքներով, 31·41, 25·55, 19·84։

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Իսի լէ Մուլինոյի մէջ

Այս կիրակի երեկոյեան ժամը 5ին հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Սէն Պրինոյի մատրան մէջ։ (148 ռիւ տը լ'Էկլիզ)։

Ս. Խաչի ժողովրդապետութիւն

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ

Մեծ ցերեկոյթ – պարահանդէս

Կիրակի, 5 Դեկտեմբեր, ժամը 15էն 24, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 2 ռիւ տ'Էթիէն տ'Օրվ, (կայարանին քով)։

Կը նախագահէ՝

Mr. EMILE TRICON
(Maire de Bois-Colombes)

Ժամը ճիշդ 3ին կը սկսի հայկական բաժինը Թատրոնի սրահին մէջ։

Կը մասնակցին Արտաշէս Գմբէթեան, Գր. Վահան, Խանենիկի, Գէորգ, Անդրանիկ, Տիկին Սօնա – Փարէզ, Օր. Հայկանուշ Պէրպէրեան, Ալէքս Պէրպէրեան եւ ուրիշներ, իրենց բազմաթիւ նորութիւններով։ Ունկնդրութիւն հայկական նոր տիսքերու։

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մուտքի սրահին մէջ հայաստանեան եւ արտասահմանեան հայերէն գիրքերու, տիսքերու եւ արուեստի մեծ ցուցահանդէս, վաճառք բացառաբար շատ աժան գիներով։

Եւրոպական պարեր Վարդիվանեանի մեծ նուագախումբով։

Մինչեւ կէս գիշեր մէջ ընդ մէջ բազմաթիւ անակնկալներ։

Ճոխ եւ աժան պիւֆէ։

Մուտք՝ 200 ֆրանք։

★

Մաս մը եւս ստացած ենք ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ չքեղ հատորէն։

Ստանալու համար դիմել վարչութեան՝

Պ. ՌՕԼԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆԻ։

9, Ave Calmels, Bois-Colombes (Seine)
Tél. CHA. 00-55

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՆՈՅԵՄԲԵՐ * MARDI 30 NOVEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7534 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2945

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿ.

Ինչպէս ամէն տեղ, մեր գաղութին մէջ ալ երկու յոբելեաններ պիտի տօնուին, — Համազգային Մշակութային Ընկերութեան եւ Նշան Փալանճեան Ճեմարանի 25ամեակները։

Ճեմարանը առաջին հիմնական ձեռնարկն է Ընկերութեան, որ կազմուեցաւ 1928 Մայիս 28ին, Գահիրէի մէջ, նախաձեռնութեամբ ափ մը նուիրեալներու։

Ինը կամաւորները երբ գործի կը ձեռնարկէին, առաջին դրամագլուխն ալ անձնապէս տրամադրելով, աչքի առջեւ ունէին ընդարձակ ծրագիր մը.

— «Դպրոցներ բանալ, հայեցի շունչով սերունդ պատրաստել, պակսող մտաւորականութեան տեղը նոր մտաւորականութիւն հասցնել, զարկ տալ ժողովուրդի մտաւոր զարգացման, վառ պահել անոր մէջ ազգային ոգին, զարգացնել հայ գիրն ու գրականութիւնը, մտցնել հայ տուներէն ներս հայ գիրքը, հաղորդակից դարձնել ժողովրդական լայն զանգուածները հայկ. մշակոյթին հրապարակային դասախօսութիւններով, թատրոնով եւ արուեստի այլ մարզերով»։

Այսպէս, իւրաքանչիւր առաջադրութիւն կը կազմէ առանձին ճակատ մը, իրեն յատուկ ծրագրով եւ աշխատանքով։ Եւ կը պահանջէ բարոյական եւ նիւթական յանձնառութիւններ։

Միայն դպրոցներու բացումը պիտի կրնար արդարացնել Համազգային Ընկերութեան գոյութիւնը, նկատի առնելով պահանջին ստիպողականութիւնը։

Այսօր շարք մը դպրոցներու համապատասխան գործ մը կը ներկայացնէ Ճեմարանին հաստատումը, սպասելով ուրիշ կրթարաններու բացման։

Մանաւանդ որ, Ճեմարանին գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլար սերունդ պատրաստել, պակսող մտաւորականութեան տեղը լեցնելու համար։

Երկրորդ նպատակը, — զարգացնել հայ գիրն ու գրականութիւնը, կ'ընդգրկէ հրատարակչական գործը։

Իրազեկ մը մօտ 200 կը հաշուէ Համազգային ընկերութեան հրատարակութիւնները, որոնք «տուներէն ներս մտնելու» սահմանուած են, իրենց ներքին արժէքով եւ մատչելի գիներով։

Այս հրատարակութեանց մէջ կարեւոր տեղ մը կը բռնէ մանկական – պատանեկան գիրքերու շարքը։

Թատերական ասպարէզին մէջ ալ Ընկերութիւնը կատարած է գործօն աշխատանք, շրջուն թատերախումբերով որոնք փայլուն յաջողութիւններ շահեցան Լիբանանէն մինչեւ Եգիպտոս։

Ընկերութեան սարքած դասախօսութիւնները մանաւանդ Միջին Արեւելքի մէջ՝ ամբողջ Մատենադարան մը կրնան կազմել, իրենց բազմակողմանի նիւթերով եւ լայն պատրաստութեամբ։

Ո՛ւր որ «Համազգային»ի մասնաճիւղ մը կը գործէ, օրուան կեանքին մաս կը կազմեն լսարանը, վիճաբանական ասուլիսները, թատրոնը։

Այս ամբողջ գործունէութիւնը կը ձգտի ոչ միայն զարկ տալ ժողովուրդի մտաւոր զարգացման, այլ եւ մշտապէս վառ պահել ազգային ոգին եւ մշակոյթի սէրը։

Այդ առաջադրութեան ուրիշ մէկ երեսը կը ներկայացնէր այն առաքելութիւնը որ ստանձնեց անցեալ դարուն, դէպի Միջին Արեւելք, մասնակցութեամբ երկու ֆրանսացի եւ երկու հայ մտաւորականներու։

Տակաւին թարմ են այդ առաքելութեան տպաւորութիւնները, Նեղոսի եւ Լիբանանի ափերէն մինչեւ Իրան եւ Իրաք։

Անսպասներն անգամ չունին առին շնորհիւ այս նախաձեռնութեան, որ կը պահանջէր բացառիկ զոհողութիւններ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Արեւմտեան պետութեանց մերժումին հետեւանքով, Խ. Միութիւնը իր առաջարկած խորհրդաժողովը բացաւ երէկ, 29 Նոյեմբեր, Մոսկուայի մէջ, արբանեակ պետութեանց հետ։ Կը մասնակցին եօթը կարմիր պետութիւններ, միացեալ ճակատ կազմելով Արեւմուտքի դէմ։ Կիրակի օր, Պ. Մալենկով ժողովին գումարումը աւետած էր Մոսկուայի Եուկոսլաւ դեսպանատան մէջ սարքուած ընդունելութեան մը առթիւ, ուր ներկայ էին նաեւ Մոլոթով, Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը՝ Խրուշչեւ, պաշտպանութեան նախարարը՝ մարաջախտ Պուլկանին։ Այս առթիւ բաժակներ պարպուեցան մարաջախտ Թիթոյի արեւշատութեան համար, շնորհաւորելով Եուկոսլաւիոյ Հանրապետութեան հաստատման տարեդարձը։

Ինչպէս կը յիշուի, Խ. Միութիւնը հրաւիրած էր 25 պետութիւններ, քննելու համար Եւրոպայի հաւաքական ապահովութեան խնդիրը։ Արեւմտեան պետութիւնները մերժեցին հրաւէրը, սպասելով Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման։ Ամէնքն ալ այն համոզումն ունին թէ խորհրդաժողովը ուղղուած է այդ վաւերացման դէմ։

Կիրակի օր Մոսկուա հասած էին Չեխոսլովաքիոյ, Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ, Ռումանիոյ, Լեհաստանի, արեւելեան Գերմանիոյ եւ Ալպանիոյ պատուիրակութիւնները։ Կարմիր Չինաստանի դեսպանն ալ պիտի մասնակցի իբրեւ դիտող։ Ժողովին պաշտօնական անունն է «Եւրոպական երկիրներու խորհրդաժողով ապահովութեան եւ հաւաքական պաշտպանութեան համար»։

Իւրաքանչիւր պատուիրակութիւն Մոսկուա հասած ատեն կարճ ուղերձներ արտասանուեցան պետերուն կողմէ, յաջողութիւն մաղթելով խորհրդաժողովին համար։

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», ամբողջ էջ մը նուիրած էր երէկ, հաւաքական ապահովութեան դատին։ Յօդուածներ ունէին Ֆրանսայի, Պելժիոյ, Լեհաստանի, Պուլկարիոյ եւ ուրիշ երկիրներու համայնավար ներկայացուցիչները։ Պաշտօնաթերթը կը բացատրէ թէ խորհրդաժողովը «վճռական հանգրուան մը կը կազմէ խաղաղութեան համար»։ Աս առթիւ նորէն գիտել կուտայ թէ «Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը բացարձակապէս նոր կացութիւն մը պիտի ստեղծէ որու մասին պէտք է մտածեն անոնք որ «ամէն բանէ առաջ վաւերացում, յետոյ բանակցութիւն» կը պահանջեն։

ԽՈՐՀՐԴ. ԴԵՍՊԱՆԸ ԵՒ ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ

Տեղական թերթերը նոր կը ծանուցանեն Փարիզի խորհրդային դեսպանին այցելութիւնը զօր. տը Կոլի, իրողութիւն մը որ տեղի ունեցած է օրեր առաջ։ Դեսպանը, Վինոկրատով, որ շատ կարեւոր դիւանագէտ մը կը համարուի, երկար տեսակցութիւն մը ունեցած է, բայց մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին։ Զօրավարը միշտ այն տեսակէտն ունի թէ պէտք է բանակցութիւններ կատարել Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, Գերմանիոյ վերազինման ձեռնարկելէ առաջ։ Եթէ անկարելի ըլլայ համաձայնութեան մը յանգիլ, այն ատեն միայն կ'ընդունի Գերմանիոյ վերազինումը։

Զօրավարը ճառ մը պիտի խօսի շաբաթ օր, պարզելով իր տեսակէտները, քանի դեռ Ազգ. Ժողովը չէ վաւերացուցած Փարիզի համաձայնութիւնները։

Խորհրդային դեսպանը ուրիշ Փրանսացի քաղաքագէտներու հետ ալ տեսակցած է, բացատրելով Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման անպատեհութիւնները։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՆՈՐԱՓԵՏՈՒՐ ԱՔԼՈՐՆԵՐ

« Տխմար մը միշտ ուրիշ տխմար մը կը գտնէ որ կը հիանայ իր վրայ», կ'ըսէ ժողովրդական առածը։

Այսպէս ալ Պուքրէշի փանչունին, «Նոր կյանք»։

Կարդացէք եւ տարածեցէք.

— « Նոր Կյանքի բացած հարցարանը, Սովետական Հայաստանի պետական լեզուն ընդհանրացնելու կապակցութեամբ, զօրաւոր արձագանք գտաւ սփիւռքահայութեան մէջ։

Բազմաթիւ հայ թերթերու կարգին ...»

Եւ կուտայ երկու անուն, մէկը՝ Նիւ Եորքի գարշահոտ քուրջը, միւսը՝ Պէյրութի հնչակեան «Արարատ»ը։

Երկուքն ալ իրար կ'արժեն իրենց խելքով, խիղճով, լրագրական գիտելիքներով եւ... հայերէնով։

Ուրի՞շ։ Ո՞ւր են միւս «բազմաթիւ» -ները։

Այս առթիւ ջղագար կանչեր Յառաջի դէմ, որ շարք մը յօդուածներով անխնայ ծաղկած էր իրենց տգիտութիւնը, դասալքութիւնը եւ խուժանավարութիւնը։

Ուրկէ՞ բուսան այս վաւերական եւ վարձկան տոնքիշոթները, որոնք ոչ միայն կատաղութեան փրփուրներ կը տեղան, այլ եւ բշուառօրէն կը փառանցեն։ Նստած, քալած թէ խօսած ատեն։

Իրենց կարդացածը հասկնալու կարողութի՞ւնն ալ կորսնցուցին, օրն ի բուն «սովետ» հոլովելով եւ ահուդողի մատնելով հասարակութիւնը։

Կ'ըմբռնե՞ն թէ ո՛ւր պիտի յանգի «պետական լեզու» կոչուած բարբարոսութիւնը, իբրեւ հետեւանք բռնութեան, տգիտութեան եւ «պրոգրեսի» բթամտութեան։

Եթէ օր մը դուռները բացուին, նախ Հայաստանի ժողովուրդը հին ձեր գլխուն պիտի թափէ այդ աղետ, աղքատ եւ թխածոյ բառակոյտը, որ կը սպառնայ աննանաչելի դարձնել նոյն իսկ արեւելահայ աշխարհաբարը։

Մինչեւ նոյն ատեն պիտի թքնէ ձեր երեսը, տեսնելով որ փոխանակ ընդվզելու կատարուած բռնութեանց եւ խաթարումներուն դէմ, կը փորձէք ազատ արտասահմանի մէջ ալ տարածել նոյն խառնիճաղանճը։

Որքան ալ դաւանանք փոխած ըլլան, կը կարծեմ թէ Պուքրէշի մէջ տակաւին կան ողջամիտ ուսումնականներ, կարգի հրաւիրելու համար այս նոնոան կաչաղակները։

Ի՞նչ կը բանին երբեմնի վաստակաւոր ուսուցիչները։

Համաձա՞յն են սարքուած դաւին, թէ կը վախնան քանի մը շոշորթներու շուքէն։

ՎԱՀԷ

ՎԱՐԺԱՊԵՏԻՆ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

ՕՐՈՒԱՆ ՀՈԳԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Պ. Մենտէս Ֆրանս իր շաբաթական ասուլիսին մէջ տեղեկութիւններ հաղորդեց ամերիկեան ճամբորդութեան մասին։ Այս առթիւ նորէն կոչ մը ուղղեց Խ. Միութեան, յանուն գործակցութեան եւ ապահովութեան։ Բացատրեց թէ շատ գոհ է կատարած ուղեւորութենէն։ «Ամէն բանէ առաջ կ'ուզէի ըսել թէ յարաբերութեանց մեղմացման, տեւական խաղաղութեան բաղձանք մը կը տիրէ Ատլանտեանի երկու ափերուն վրայ։ Ամէնքն ալ հաւասարապէս կը սոսկան պատերազմէն եւ կ'ըմբռնեն պատերազմի մը ահարկու հետեւանքները՝ հիւլէական եւ ջրածին ռումբերու շրջանին մէջ»։

Յետոյ ըսաւ թէ ընդհանուր համաձայնութիւն գոյացած է պաղ պատերազմը վերջացնելու համար։ Այդ համաձայնութեամբ, իւրաքանչիւր կողմ ազատ է գործելու իր նախընտրած եղանակով։ Այս առաջադրութեամբ էր որ առաջարկեց Զօրսերու խորհրդաժողով մը գումարել յառաջիկայ Մայիսին։ «Անհրաժեշտ է լուրջ պատրաստութիւններ կատարել այդ խորհրդաժողովին համար, փոխանակ հրապարակային ծանուցագիրներու որոնք յաջողութեան յոյս չեն ներշնչեր։ Ժողովին պատրաստուելու լաւագոյն եղանակներէն մէկն է նախապէս համաձայնութիւն մը գոյացնել Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, Աւստրիոյ ջղագրգիռ եւ վտանգաւոր դաշնագրի մասին։ Պէտք է զուգրնթաց կատարուին Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը եւ Զօրսերու խորհրդաժողովին պատրաստութիւնը»։

Վարչապետը խօսեցաւ նաեւ Հիւս. Ափրիկէի, մասնաւորապէս Թունուզի եւ Ալժերիոյ խլրտումներու մասին։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ փորձեց դեղագործ մը, Պ. Լաքոստ, Մարսէյլի մէջ, իմանալով որ 2 կիներ մեռած են Թուլոնի հիւանդանոցին մէջ, իր պատրաստած շիճուկին ներարկումէն ետք։ Երակները բացած էր ածելիով մը։ Դեղը արգիլուեցաւ։

ՎԱԼԱՆՍԻ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Վալանսի մեր թղթակիցը կը գրէ թէ կիրակի օր մեծ հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ օծման Ա. տարեդարձը, ի ներկայութեան Ֆրանսայի պաշտօնատարներու։ Խոր տպաւորութիւն գործեցին արարողութիւնները, մասնակցութեամբ «Արաքս» երգչախումբին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՏԽՐՈՒՆԻ — ՇԱՐԼ ԼԻԷՆԱՌ

Վերջին պահուն խորունկ ցաւով կ'իմանանք թէ Նոյեմբեր 26ին Վալանսի մէջ մեռած է մեր բարեկամը, «Տոֆինէ Լիպէրէ» թերթին խմբագիրը, Շարլ Լիէնառ։ Առաջնակարգ հրապարակագիր եւ գրագէտ, հանգուցեալը միշտ անկեղծ բարեկամի մը ձայնը կը հնչեցնէր որեւէ հայկական անցուդարձի առթիւ, եւ գործքով ալ կ'ապացուցանէր իր համակրանքը։

Դեռ կը խօսինք իր մասին։ Մեր խորին ցաւակցութիւնները Լը Տոֆինէ Լիպէրէի խմբագրութեան, Տիկին Լիէնառի եւ ընտանեկան պարագաներուն։

Վալանսի Հայերը ինչպէս եւ Ազգ. Միութիւնը, համակուած խոր վշտով, իրենց ցաւակցութիւնը յայտնած են տիկին Լիէնառի այս դառն կորուստին առթիւ։

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ Կաստոն Տոմինիշի, Տինյըի Եղեռնադատ Ատեանին կողմէ, իբրեւ միակ հեղինակը անգլիացի Տէր եւ Տիկին Տրըմընտի եւ անոնց տասնամեայ աղջկան սպանութեան։ Ընդհ. դատախազը իր ճառին մէջ կը շեշտէր. — «Մի՛ մեղքնաք այս մարդուն որ չմեղքցաւ տասը տարեկան աղջկան մը»։ Պաշտպան փաստաբանները ի զուր փորձեցին արդարացնել ամբաստանեալը։ Կաստոն Տոմինիշի վճիռը լսեց առանց յայտնապէս յուզուելու։ Չէր յուզուած նաեւ իր որդին, Քլովիս, որ մինչեւ վերջը կը պնդէր թէ հայրն է ոճրագործը, հակառակ եղբօրը՝ Կիւսթավի ուրացման։ Պաշտպան փաստաբանները աւելի շատ կը կասկածէին երկու զաւակներէն եւ որոշեցին վերաքննութիւն պահանջել։ Երդուեալները իրենց վճիռը արձակեցին աւելի քան երկու ժամ խորհրդակցելէ ետք։

ՊԱՊԸ նորէն հիւանդացաւ։ Սնունդ կը ստանայ արուեստական միջոցներով։

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՈՒՍՈՒՑԻՉ ԵՂԱՅ

●

1916ի աշունը, Կովկասի հայ կամաւորական գունդերը ցրուած էին արդէն, ռուս կառավարութեան կարգադրութեամբ, եւ կամաւորները, այլեւս իբրեւ պարզ քաղաքացիներ, ով ինչ գործ ուզէր կ'ընէր։ Արհեստաւորները դերձակ, կօշկակար, ատաղձագործ, սափրիչ եւայլն, բոլորը՝ արդէն գործի էին Կովկասի զանազան քաղաքներուն մէջ։ Այդ միջոցին Երեւան եմ, Թիֆլիս երթալու պատրաստութեան մէջ։ Գիշեր մը, կուսակցական ժողովէ մը վերջ, Արամ Շալճեանը զիս մէկ կողմ տանելով ըսաւ թէ Կովկասի Հայոց Բարեգործականը հայ գաղթական մանուկներուն համար դպրոցներ պիտի բանայ բոլոր գիւղերուն ու քաղաքներուն մէջ, և մեծ թիւով ուսուցիչներու պէտք ունի։Այդքան թիւով ուսուցիչ իհարկէ չի ճարուիր, բայց չենք կրնար թողուլ որ այդ պատճառով դպրոցները չբացուին, ուսուցիչ պէտք է ստեղծենք, քեզ ալ նկատի ունինք եւ կը խնդրեմ որ անպատճառ ընդունիս ։

Անակնկալ է առաջարկը։ Կը շփոթիմ, բայց ինքնին լեզուիս վրայ կուգայ պատասխանը թէ՝ — Եղբայր, ես ե՞րբ եմ ուսուցչութիւն ըրեր որ հիմակ ալ ընեմ, (կը մօտենան ուրիշ ընկերներ ալ) պատասխանատու գործ մը ստանձնելէ առաջ պէտք է նախ ես իմ վրաս վստահ ըլլամ։

— Ի՞նչ կեղծ համեստութիւններու ժամանակ է, եղբայր, գոռաց Խօսրով Խանճեան, իր խոշոր ձայնով, աշխատութենէ կախում ունի ամէն բան, եթէ ուզես քիչ մը աշխատիլ, ոչ թէ ուսուցիչ, տեսուչ անգամ կրնաս ըլլալ։ Երբ որ երթաս գիւղերը եւ տեսնես թէ իբրեւ ուսուցիչ ինչ տեսակ մարդիկ ստիպուած են պահել, պիտի զղջաս այս տարակուսութեանդ համար։ Վաղը եկուր տանիմ քեզ արձանագրուելու համար, հոն քեզի պիտի տան մանկավարժական գիրքերու ցանկ մը, այդ գիրքերը կարդալով կատարեալ ուսուցիչ պիտի ըլլաս։

Այս կարգի քարոզներ դեռ ուրիշներէ ալ։ Ճիշդն ըսելու համար, ուսուցիչ ըլլալու միտքը շատ ալ հակառակ չէր ոչ խառնուածքիս, ոչ ալ գաղափարիս, եւ եթէ Թիֆլիս երթալու խնդիր չունենայի գլխուս մէջ, աւելի դիւրութեամբ կրնայի համաձայնիլ։ Բայց առանց, շատ ալ կամքիս ձգելու, այդ իրիկունն իսկ խօսք առին ինծմէ, եւ յաջորդ օրը գացինք արձանագրուելու։ Մեր կամաւոր տղոցմէ ալ քանի մը հոգի կային, արձանագրուելու եկած, որոնց մէջ նաեւ Վահան Զերազը։

Փոքրիկ շեղում մը։ Գիտէի որ Վահանը իր հօրեղբօրմէն՝ Մինաս Զերազէն յանձնարարական մը ունէր, ի հարկին գործածելու համար։ Յիշեցուցի իրեն թէ հիմա ժամանակը չէ, այդ յանձնարարականով, իր արժանիքներուն աւելի համապատասխան գործ մը գտնելու, փոխանակ գիւղական վարժապետութեան։ «Յանձնարարականը երբ ալ ըլլայ ձեռքս է, ըսաւ, կը նախընտրեմ իմ միջոցներովս հասնիլ ուր որ պիտի հասնիմ»։ Եւ իրաւ ալ ժամանակի ընթացքին հասաւ, մինչեւ Ալեքսանդրապոլի ամերիկեան որբանոցներու հազարաւոր որբերուն մարզական ղեկավարի դիրքին, սկաուտապետ։

Արձանագրող պաշտօնեան Ծերուն Թորգոմեանն էր։ Ո՞ւր ղրկենք քեզ որ վերջը գանգատ չյայտնես, ըսաւ, որովհետեւ գիւղերու պայմանները շատ ալ հաճելի չեն քաղաքացի մարդոց։

— Ղրկէ այնպիսի յետին տեղ մը, որ ուրիշներ կը մերժեն երթալ, եւ բնաւ պիտի չգանգատիմ, ըսի։

= Լաւ, այն ատեն կ'երթաս Նոր Բայազիտ, Պ. Վահան Ափրիկեանին, այդ շրջանին մէջ տեղ շատ կայ, հոն որոշեցէք։

Եւ տուաւ հասցէն ու ճամբու ծախքը։ Գիրքերուն ցանկը ուզեցի։ 7–8 գիրքերու անուն գրեց, բոլորն ալ հեղինակութիւն Կովկասահայ յայտնի մանկավարժներուն Գուրգէն Էդիլեան, Տէր – Միրաքեան, Ռուշմաճեան, Խզմալեան, Զիլինկիրեան, եւայլն։ Գիրքերը կը գնեմ եւ պատրաստ եմ մեկնելու։Պետական թղթատարի կառքերով պիտի մեկնինք, եւ յաջորդ օրուան համար տոմս կը գնեմ։ Երբ տուն երթալով գիրքերը աչքէ կ'անցընեմ, կը համոզուիմ որ Խանճեանը իրաւունք ունի։ Մէկը միւսէն արժէքաւոր, հմտօրէն պատրաստուած եւ որ գլխաւորն է պարզօրէն հասկնալի։ Կը տեսնեմ որ Էդիլեանի եւ Տէր Միրաքեանի գիրքերուն մէջէն մասեր տարիներ առաջ կարդացած էի արդէն Էջմիածնի «Արարատ»ին մէջ, թելադրութեամբ նախկին ճեմարանականի մը որ յետոյ Պոլսոյ ուսուցչանոցի հայ ուսանողներէն էր, եւ արձակուրդի ամիսները մեր քաղաքը կ'անցընէր, մեր ընթերցարանն ալ իր ամէնէն շատ յաճախած վայրն էր։ Ամէնէն շատ կը կարդար «Արարատ»ի մանկավարժական վերոյիշեալ յօդուածները։

Գիրքերուս ընթերցումը որքան յառաջ կը տանիմ, այնքան աւելի կը համոզուիմ թէ կանոնաւոր դասընթացք մը ատկէ աւելի պիտի չըլլար, ու լուրջ հետեւող մը, իսկապէս կատարեալ ուսուցիչ կրնար ըլլալ։ Եւ սկսայ լրջօրէն հետեւիլ։ Ի դէպ, յետագայ փնտռտուքներս Պոլսոյ գրավաճառներուն մօտ, թրքահայ հեղինակներէ ալ մանկավարժական գիրքեր ձեռք ձգելու համար, գրեթէ արդիւնք չեն տուած։ Գտած էի միայն փոքրիկ գործ մը, Միհրան Յովհաննէսեանէն, կարծեմ։ Այնքան անտեսուած էր մեր մէջ, դժբախտաբար այս շատ կարեւոր գիտութիւնը։ Եւ այն ատեն միայն անդրադարձած եմ, թէ թրքահայերս որքան տուժած ենք այդ պատճառով։ Ուրիշ առիթով մը կ'արժէր այս մասին խօսիլ հանգամանօրէն ։

Գալով մեր պատմութեան, յաջորդ իրիկունը հասանք Նոր Բայազիտ, եւ ներկայացայ Ափրիկեանին, իր վաճառատան մէջ։ Յանձնեցի նամակը, կարդաց ու գոհունակ նայուածքով մը — ճիշդ ատենին հասար, ըսաւ, քեզի պէս մէկու մը պէտք ունէի քաղաքիս որբանոցներէն մէկուն համար, (որոնք իր հոգողութեան եւ պատասխանատուութեան տակ էին)։ Քեզի պէս մէկու մը իմաստը հասցուցի, ըսաւ, թէ այս շրջանի ուսուցիչները գաղթականներուն մէջէն կը յարմարցնենք, իրենց վարք ու բարքով, տարազով եւ ամէն բանով ճիշդ իրենց պէսներ, դուրսէն եկող առաջինը դուն ես։ Քեզի պէս մէկը կրնայ այլեւս ձեռքս չհասնիլ ։

Բայց ես եկեր էի յետին գիւղ մը երթալու համար եւ որքան ալ պնդեց՝ չհամաձայնեցայ քաղաքը մնալու։ Երկար մտածելէ ետք, յարմար գտաւ որ Ներքին Ախտա երթամ, ուր գոնէ քանի մը խանութ Թղթատար – հեռագրատուն, եւ Բարեգործականի դրասենեակ մը կայ, որով շուրջդ խօսելու մարդ կը գտնես, ըսաւ, իսկ հայկական փոքրիկ գիւղեր, ուզածիդ չափ, քով քովի։ — Շատ ալ դիւրին մի կարծեր, ըսաւ, քու ըսածիդ պէս գիւղ մը ապրիլ, ուր ոչ սրճարան կայ, ոչ սափրիչ, ոչ նպարավաճառ եւ ոչ իսկ անցորդ մը ։

Համաձայնեցայ եւ յաջորդ օրն իսկ մեկնեցայ Ներքին Ախտա։ Այս գիւղերուն մէջ գաղթականներու դպրոցի յատուկ շէնք չկայ, ոչ ալ մարմին մը որ դպրոցով զբաղի ։ Տեղացիներու դպրոցն է եւ մինչեւ կէսօր իրենց դասերը վերջացնելով,կէսօրէն վերջը մեզի կը տրամադրեն։

Տեղացիները իրենց դպրոցներուն համար հոգաբարձու մարմիններ ունին, իսկ գաղթականներու դպրոցին տէրն ու տիրականը ուսուցիչն է, ենթակայ շրջանային տեսուչի մը, որ պարբերաբար շրջանի բոլոր դպրոցները պիտի այցելէ, Բարեգործականէն տրամադրուած գրենական պիտոյքը եւ ուսուցչին թոշակը տանելու համար։

Երբ տեղ հասայ, առժամեայ ուսուցիչ մը, մօտիկ գիւղի գաղթականներէն, սկսեր էր արդէն դասերը, միշտ սպասելով որ զինքը փոխարինող մը, այսօր – վաղը պիտի գայ եւ ինքն ալ իր ապրած գիւղին մէջ ուսուցչութիւն պիտի ընէ։ Ես ,ուրեմն, ներկայացայ ուղղակի իրեն, քանի որ ուրիշ իրաւասու մարմին մը եւայլն չկար , եւ ուղղակի պաշտօնի փոխանցում կատարեցինք։ Նոյն օրն իսկ զիս աշակերտներուն ներկայացուց, իմ ներկայութեամբ այդ օրուան դասերը ըրաւ եւ յաջորդ օրը արդէն ես սկսայ ։

Բնակարանս դպրոցին մէջ սենեակ մըն է։ Ինծմէ առաջ հոս գտնուող դրսեցիներն էին զանազան պաշտօններով հինգ անձեր, տեղացիներուն երկու ուսուցիչները՝ Երեւանցի Պ. Գէվօնդ Յովհաննէսեան եւ իր տիկինը Աշխէն, Բարեգործականի դրասենեակի վարիչ՝ Պ. Վահան Սարպէյ, եւ Վանեցի Միսաք Կապուտիկեան, գաղթականներու համար բացուած Նպարեղէնի խանութին վարիչ՝ Պ. Մեխակ, Ղարաբաղցի։ Այդ առաջին իրիկունը իսկ հաւաքուեցան բոլորը սենեակս, իրենց համար տօնական երեկոյ մըն էր, քանի որ իրենց հասարակութիւնը կ'աւելնար ։

Խօսակցութեան ընթացքին հարցուցի թէ դպրոցի մասին որո՞ւ հաշիւ պիտի տանք, կամ որմէ՞ հաշիւ առնենք։ Ըսին որ պէտք է սպասեմ շրջանային տեսուչին այցելութեան որ Վանեցի Պ. Նշան Յակոբեանն է, ճեմարանաւարտ։

ԱՐՏԱՇԷՍ ՊԻՊԷՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՈՒՀԱՍ ՄԸ

●

Մարախներու արշաւը ազգային պատուհասի մը համեմատութիւններն ստացած է Մարոքի մէջ։ Քազապլանքայի տնտեսական խորհուրդը խնդրեց մարզպանէն որպէսզի օժանդակութիւն մը ըլլայ այն երկրագործներուն որոնք չարաչար են տուժեն ։

Յիսուն օդանաւ, թնդանօթներ, բոցարձակներ, գումարտակ մը զօրք պայքար կը մղեն Մարոքի հարաւային շրջանին մէջ։ Մարախները անցնելով Աթլասի ամենաբարձր կէտէն, չորս հազար մեթր, կը հասնին բաց դաշտը ։

Չորս հազար հեկտարի հրաշալի ցորենի արտ մը, բանջարանոց մը եւ մրգաստան մը եւ հազարաւոր պտղատու ծառեր եթէ բոլորովին պիտի չփճանան, գոնէ արդիւնաբեր պիտի չըլլան հինգ տասը տարի ։ Մէկ խօսքով վնասը կը հասնի մէկ միլիառ ֆրանքի ։

Մարոքի մէջ մարախներու վերջին արշաւը տեղի ունեցաւ 1947ին։ Անկէ ի վեր երկիրը խաղաղ շրջան մը բոլորելով, դեղերու, թոյներու իրենց մթերքը ծախեցին իտալական ընկերութեան մը ։

Հոկտեմբերի սկիզբը արդէն գիտէին թէ մարախները պիտի արշաւեն երկիրը, սակայն նախընտրեցին սպասել, եւ յանկարծ լուրը ռումբի մը պէս պայթեցաւ ։

Հոկտեմբեր 28ին միջատները հասան Շթուքա, 29ին Քզիմա եւ Հարուարան եւ շրջանները եւ վերջապէս Նոյեմբեր 24ին Աթլասը անցան։

2400 մեթր բարձրութեան վրայ մարախներու ամպեր կը խուժէին 250 քիլոմեթր երկայնութեամբ եւ քսան խորութեամբ Կարմիր ծովու եւ Հնդկաց Ովկիանոսի ափերէն մինչեւ Սահարա։ Քանի մը տարմ կորսուեցան Ատլանտեանի մէջ, ուրիշներ հասան Քանարեան կղզիները, եւ մեծ մասը կորսուեցաւ Սուսի միջանցքին մէջ ։

Մարախները կը յարձակէին մինչեւ իսկ ամենափոքր տարածութեանց վրայ, ամէն բան լափելով մէկ ակնթարթի մէջ ։

Առաջին անգամ էր որ անոնք յարձակեցան մարդոց եւ կենդանիներու վրայ։

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ ԳԻՒՂԷՆ

ՋՐԱՂԱՑԻ ՔԱՐԸ

Ա.

Գետի ձախ ուսին վրայ կը նայէր այն լեռը՝ որուն ծոցերուն ու գօգերուն մէջ կը գտնուէին քարահանքերը։ Գիւղացին՝ ամէն անգամ որ տապանաքարի, երկանաքարի, հորի եւ թոնիրի կափարիչ քարի, քարէ սանդի, ժամու սեղան քարի, քարէ սանդուխի, մկրտութեան աւազանի, աղբիւրի գուռի, քարէ տաշտի եւ ջաղացքարի պէտք կ'ունենար՝ կը բարձրանար լեռը, իր հետը կը տանէր տաշելու, կտրելու, յղկելու, ծակելու գործիքները, ինչպէս նաեւ ուտելիքն ու ջուրը, երբեմն ալ պառկելիք անկողինն ու բարձը, կը մնար հոն ամիսներով, անդուլ կ'աշխատէր, ժայռի մը կուրծքէն կը փրցնէր իր ուզածը։ Երբ լմնար՝ գիւղացիները կը հաւաքուէին քարահանքը, իրարու կ'օգնէին, ուժ ուժի միացուցած՝ քարը հազար ու մէկ նեղութիւններով վար կ'իջեցնէին գետափը, անկէ ալ սայլի մը վրայ նետած՝ գիւղը կը փոխադրէին ։

Լերան այն կողմը, որ կը նայէր գետի ձախ ուսին՝ քարէ հանքեր էին։

Բ.

Անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր՝ գիւղացին այդ լերան արգանդէն կը հայթայթէր իր քարը, իր քարաշէն տարկանները։ Մեր գիւղը մեծ էր ու շէն, ժողովուրդը՝ յամառ աշխատող, կրնար լիճեր ցամքեցնել ,եւ լեռները վերածել աւազի ու փոշիի ։

Ու մեր գիւղը հին էր, ունէր կամարակապ պատմական կամուրջ մը՝ հայերէն արձանագրութիւններով, համակ քարաշէն, մեծածախս իջեւան մը, կամ մաքսատուն մը, անառիկ բերդ մը ու ընդարձակ գերեզմանատուն մը՝ անհամար շիրիմներով ու տապանաքարերով, որոնց ծեփին ու քարին վրայ՝ Նայիրեան թագաւորութեան հրաշագործ արուեստը կը նշմարուէր, եւ հայ ժողովուրդի մեծագործ հանճարին երկունքը՝ իր փառքը կը հոսեցնէր տաշուած քարերու կողերէն..։

Հին էր գիւղը, եւ հին, անոր քարահանքը։ Միացած իր կերտումի բաղձանքին հետ, փորեր ու պեղեր, ծակծկեր ու քայքայեր է լերան կուրծքը. կը վախնաս այդ տեղերը պատիլ, որովհետեւ պիտի տեսնես արուեստական փապար մը՝ ուր չղջիկներ կը բանակին , ներքնուղի մը՝ ուրկէ օձեր եւ մողէզներ կ'երթեւեկեն, թուփերը ծլած ու խառնուած՝ կը գոցեն անոր մուտքը, կը սեւցնեն անոր ներսը, հորեր՝ խորունկ ու բերնաբաց, որոնց կը վախնաս նայիլ, գլուխդ կը դառնայ ու կը զարհուրիս, անցքեր՝ նեղ ու ծռիկ–մռիկ, որոնց շուրթներուն վրայ ծլեր են փշալից թուփեր, ու ծակեր, խոռոչներ՝ որոնցմէ մահ կը բուրէ ....։

Մարդը՝ դարերու ընթացքին, կռուեր է այս լերան հետ, ինչպէս որ մուկը կը կրծէ կերակուր ու հաց պարունակող արկղին կողերը, ան ալ կերած կրծած է լերան կուրծքը, լափած է անոր թոքն ու լեարդը, սիրտն ու փորոտիքը...։ Այս լերան վրայ, այս քարահանքին մէջ կ'աշխատի ջաղացպան Վահանը, իր ջրաղացի քարը մաշեր, թեթեւցեր է, չի կրնար բարակ աղալ, եկած է նոր մը կտրելու եւ գիւղը տանելու համար ։

Գ.

Թը՛ք, թի՛ք, թը՛ք թի՛ք։

Լերան վրայ, առանձնութեան եւ լռութեան մէջ՝ կ'աշխատի վարպետ Վահանը։

Թըք, թիք, թըք, թըք, թըք։

Առտուն կ'արթննայ, ձեռք կ'առնէ մուրճը, կը զարնէ քարին, փշուրներ կը փրցնէ, փոշի կը ցանէ իր շուրջը, փոշիին հետ, կը ցրցնէ կայծ ու տքոց, կ'աճապարէ ,որ աշունը չեկած, ջաղացքարը փրցնէ, զատէ ժայռին կուրծքէն, ու զայն փոխադրէ իր ջրաղացը ։

Դուլ ու դադար չունի Վահանը, կէսօրին հացն ու ուտելիքը, կուժով ջուր կը փոխադրէ կարուելիք ջաղացքարին վրայ, իր հացը կ'ուտէ, ջուրը կը խմէ, ծխախոտ մըն ալ փաթթած կը փակցնէ իր շուրթին, մէկ երկու անգամ, կարօտով ու բաղձալի ջերմով՝ ծուխը փորը կը քաշէ, ծուխը կը փռէ թոքերուն մէջ..., կը յագենայ, հաճոյք կ'առնէ ապա կը փնչէ դուրս կը հանէ իր քթին զոյգ ծակերէն, կարծես թէ վարպետին ներսը թոնիր մը կայ ուր՝ փթիր ու ցախ կը վառեն, եւ մուխը քթին ծակերէն դուրս կը խուժէ փալան փալան ։

Իրիկունը, երբ մութը կ'իջնէ , քարը կը թաղուի խաւարին մէջ՝ կանգ կ'առնէ աշխատանքը, վարպետը իր ձեռքն ու երեսը կը լուայ, իր ընթրիքը կ'ուտէ, մէկ երկու սիկառ կը ծխէ, ապա կը հանգչեցնէ իր յոգնատանջ մարմինը, տարածուելով հաստ աշտարակի մը նմանող հողէ բարձունքին վրայ փռուած անկողնին մէջ. կը քնանայ... ականջներուն մէջ մուրճի ձայն, եւ յիշողութեան մէջ երգը աշխատանքին ։

Երբեմն – երբեմն տունը կը վերադառնայ, մանաւանդ կիրակի օրերը, չէ՞ որ քարի ու փոշիի հետ գործ ունի, մարմնին վրայ հող ու փոշի կը նստի, կը խառնուի քրտինքին, մարմինն ու հագուստները կ'աղտոտին, լոգնալ ու մաքրուիլ եւ հագուստները փոխել պէտք է։

Թը՛ք, թը՛ք, թը՛ք, թը՛ք, թիք ։

Քարակոփը ոգի ի բռին կ'աշխատի ։

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

Մարախները կը խածնէին մանուկներու շրթունքները եւ ականջները։ Ուղտերը եւ ոչխարներն ալ վիրաւորեցին։ Այս միջատներուն ագահութիւնը այն աստիճանի հասած էր որ կը շարունակէին ուտել տակաւին, երբ բոցարձակները կիսովին այրած էին զիրենք, ինչպէս կը գրէ տեղական թերթ մը։

Սուսի մէջ վերջին տեղատարափները թոյլ չտուին որ մարախները անցնին լեռներէն եւ տարածուին դաշտերուն մէջ։ Ասոր հետեւանքով գիւղացիները ձգեցին հեռացան, մտահոգ՝ իրենց ուտելիքի մասին։ Կարելի պիտի ըլլայ բնաջնջել այն մարախները որ բանտարկուած մնացին Սուսի մէջ։

Բացի օդանաւերու միջոցաւ հոսած դեղերէն, գիւղացիներն ալ իրենց կարգին կրակի կուտան եւ հրացաններ կը պարպեն։ Միջատները սպաննելու վերջին մեթոտ մըն է նաեւ թնդանօթի գործածութիւնը։ Իժուքաքի մէջ, ուր իրական ամպեր կը տարածուին, կը գտնուի մարախներու բանակին՝ յառաջապահը, որ կը փորձէ Ատլաս անցնիլ։ Թնդանօթները ցրուելով ամպերը տեղատարափ անձրեւներ թափեցին եւ գետին գամեցին մարախները։

Մարախներու պատուհասը ծանօթ է շատ հինէն ի վեր, Եգիպտոսի եօթը պատուհասներէն մէկը կը նկատուին, «ուխտաւոր մարախները»։ Անոնք կը թափառին ի խնդիր սնունդի։ Կարգ մը պարագաներու տակ կը փոխուի մարախներու ձեւը եւ ֆիզիքական կազմը։

Մարախը մենակեաց է եւ կ՚ապրի ընդարձակ գետնի մը վրայ ուր սնունդի պայմանները դէշ են։ Պարբերաբար երբ Նեղոս գետը կը յորդի, մարախները կը խմբուին փոքր կղզեակներու մէջ։ Արաբիոյ մէջ ուր անձրեւները հազուադէպ են, մարախները կը հաւաքուին խոնաւ տեղեր։ Տակաւին անյայտ պատճառներով մարախները փոխակերպութեան կ՚ենթարկուին, մենակեցութենէ դառնալով խմբակեաց։ Նորածինները խմբովին կ՚ապրին։ Անոնք թեւեր չունին։ Եւ կը յառաջանան ուղիղ միշտ միեւնոյն ուղղութեամբ։ Անոնք դադար կ՚առնեն իրիկուան դէմ երբ իրենց ուզած սնունդ կը գտնեն տեղ մը, որ նախընտրաբար սէգգադի է։ Երբ այս երիտասարդներու թեւերը կազմուին խումբ առ խումբ կը թռչին զանազան ուղղութեամբ։ Յարդ ճիշդ յայտնի չէ թէ ինչ բան է որ կ՚որոշէ անոնց առնելիք ուղղութիւնը։ Ցանկարծ կարծես թէ որոշ ազդանշանի մը վրայ, բոլորը ճամբայ կ՚ելլեն։ Բազմամիլիոն թեւերու շաչիւն մը որոտի պէս կը յայտնէ մարախներու մօտենալը, ժամական 25 քիլոմեթր թռչելով։

Իրկունը մարախներու ամպը կը հայի եւ բոլորը մէկը կը յարձակին ծառերուն վրայ քանի մը վայրկեանէն ուտելով տերեւները, պտուղները, մինչեւ անգամ կեղեւները։ Հաշիւ եղած է որ մարախներու գունդ մը ինչպէս ներկայիս Մարոքինը, 125 հազար հոգիի սնունդ կը պահանջէ։ Կշռելով մօտ 1250 թոն, այս գունդը օրական կը սպառէ իր ծանրութեամբը բուսեղէն։

Առտուն երբ արեւը սկսի բարձրանալ մարախներու ամպը կը շարժի։ Երբ տաքերը կը վերջանան, էգերը կ՚ածեն իրենց հաւկիթները, յետոյ բոլորը կը ցրուին եւ կը մեռնին խմբովին։ Անոնց դիակները պատճառ կը դառնան վարակումներու։

Մարոքցիները կը հաւաքեն մարախները պարկերու մէջ եւ կը ղրկեն քաղաքները ծախելու, սպառման համար։

1918–19 մարախներու առաջին արշաւը Մարոքի մէջ մեծ վնաս չպատճառեց։ Երկրորդը 1929–30 աւելի վնասակար եղաւ հունձքին, երրորդը 1935ին արդէն կազմակերպուած էր անոնց դէմ պայքարելու միջոցները։ Արսենիքի բաղադրութեամբ միջատասպանը պատճառ դարձաւ արտօրեաններու, նապաստակներու եւ կաքաւներու մահուան, որով հրաժարեցան այս ձեւէն եւ փորձեցին ուրիշ դեղեր։

Ափրիկեցիները կ՚ուտեն մարախները եփելով աղի ջուրին մէջ։ Թեւերը հանելէ ետք, կը խորովեն, երբեմն ոտքերը եւ գլուխներն ալ կը հանեն։ Դեղին հաւկիթի համ մը ունի, որու վրայ քիչ մը ծաթրին, անանուխ ցանուած է։

Հարիւր կրամ մարախը կը պարունակէ 16 կրամ ճարպ, 54 կրամ 600 ալպիւմին, տասը կրամ 900 հանքային աղ, մնացեալը ջուր է։

«ԱԼԻՔ»Ի ՀԻՆԳՀԱԶԱՐԵԱԿԸ

★

ԽՄԲ.— Թեհրանի մեր պաշտօնակիցը, Ալիք, իր 5000 թուեակը լրացուց Հոկտ. 15ին։ Այս առթիւ մեր խնդակցութիւնը յայտնելով, կ՚արտատպենք հետեւեալ խմբագրականը որ կը պարզէ թերթին աստիճանական զարգացումը եւ ծաւալումը, ի գին բազում զոհողութեանց.—

Քառասներեք տարիների պատմութիւն է կապուած մեր թերթի հրատարակութեան ձեռնարկը։ Մի պատմութիւն, որ յատկորոշւում է հայ մամուլին վիճակուած քաղաքական եւ նիւթական զրկանքներով եւ բազմաթիւ խոչընդոտների դէմ մաքառելու ամենօրեայ պայքարով։

Իր հիմնադրութեան առաջին շրջանում տնտեսական ու քաղաքական դժուարութիւնների, իսկ հետագային՝ Իրանում տեղի ունեցած փոթորկալի իրադարձութեանց պատճառով «Ալիք»ի հրատարակութեան գործը բախուել է մէկից աւելի արգելքների, սակայն շնորհիւ մեր գաղափարակից ընկերների եւ համակիրների բոլորանուէր աջակցութեան, կարողացել է ոչ միայն տոկալ այդ դժուարութեանց, այլեւ ամրապնդելով իր գոյութեան հիմքերը, առաջնակարգ տեղ գրաւել իրանահայ մամուլի մէջ։

1931 Մարտ 22ին հրապարակ գալով իբրեւ շաբաթաթերթ, 1935ին դարձել է երկօրեայ, 1941ին՝ օրաթերթ, եւ առաջին թուից մինչեւ այսօր լոյս է տեսել օրինակելի կանոնաւորութեամբ, արժանանալով ընթերցող հասարակութեան անվերապահ գնահատանքին ու քաջալերութեան։

Շուրջ 18 տարի Ալիքը զուրկ է եղել տպարանական սեփական յարմարութիւններից, եւ ընդամէնը վեց տարի առաջ, 1948ին, ի գին մեծ զոհողութեանց հիմնել է իր գրաշարանոցը եւ չորս տարի առաջ ձեռք բերել տպարանական անհրաժեշտ սարքաւորումը՝ սեփական մամուլ եւ այլ յարմարութիւններ։

Անշուշտ, այս յաջողութիւնները չենք կարող վերագրել՝ միայն խմբագրութեան ու վարչութեան յարատեւ զոհողութեանց, որովհետեւ, ինչպէս մեր գաղափարակից բոլոր թերթերի, այդպէս եւ «Ալիք»ի գոյատեւման ու բարգաւաճման գլխաւոր աղբիւրը կազմում են մեր ժողովրդի գաղափարական անսպառ գանձերը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան լայն ժողովրդականութիւնն ու հմայքը։

Խորին գոհունակութեամբ պիտի արձանագրենք նաեւ մեր աշխատակիցների եւ բաժանորդների անգնահատելի աջակցութիւնը, որ հանդիսացել է «Ալիք»ի բարգաւաճման ամենակարեւոր եւ հիմնական ազդակը։

Աջակից լինել հայ թերթի հրատարակութեան գործին, նշանակում է մասնակից լինել հայապահպանման ընդհանուր պայքարին, որ մղւում է Սփիւռքի բոլոր շրջաններում, կասեցնելու համար ձուլման ահաւոր վտանգը։

«Ալիք»ը լինելով այդ պայքարի դրօշակիրներից մէկը, անցնող տարիների ընթացքին հանդիսացել է իրանահայութեան բաղձանքների հարազատ արտայայտիչը, նեցուկ է եղել ազգային մարմիններին, կրթական ու մշակութային հաստատութեանց, պաշտպանել է մեր հանրային շահերը եւ հնարաւոր միջոցներն ընձեռել մեր համայնքը շահագրգռող խնդիրների նպաստաւոր լուծման համար։

Քաջալերուած մինչ այժմ ձեռք բերուած յաջողութիւններով, պիտի ձգտենք նոյն կանոնաւորութեամբ եւ պարտաճանաչութեամբ շարունակել մեր աշխատանքը, ըստ առաջնոյն խորացնել ազգային գաղափարները, վառ պահել Հայրենիքի ու Հայկ. Մշակոյթի սէրը ժողովրդական զանգուածների մէջ, զօրավիգ լինել հանրային ու կրթական հաստատութիւնների պահպանման գործին եւ բոլոր նրանց, ովքեր կոչուած են մեր ժողովրդին ծառայելու նուիրական պարտականութեան։

Մենք խորապէս համոզուած ենք, թէ «Ալիք»ը, իբրեւ հայապահպանման կարեւոր մի ազդակ, պիտի աւելի զօրանայ ու բարգաւաճի, շարունակելու համար իր սահմանուած հանրանուէր գործունէութիւնը, միշտ մնալով պատնէշի վրայ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՌՈՄԱՆ.— 14 Նոյ. : Այս տարի եւս Դաշնակցութեան Օրը տօնուեցաւ Ռոմանի մէջ, ի ներկայութեան ընտիր բազմութեան մը։

Օրուան նախագահը, ընկեր Յ. Կօշկարեան հանդէսին բացումը կատարեց պարզելով Դաշնակցութեան դերը ազատագրական պայքարին մէջ։ Յետոյ տեղի ունեցան արտասանութիւններ եւ երգեր։

Օրուան բանախօսը, Պ. Կ. Տէրմոյեան մեծ խանդավառութիւն պատճառեց իր ժողովրդական բանախօսութեամբ, նկարագրելով Դաշնակցութեան կատարած զոհողութիւնները 1890էն սկսեալ։ Ամէնքն ալ կ՚ընդունին թէ այսօր նոյնքան ծանր պարտականութիւն մը կ՚իյնայ Դաշնակցութեան վրայ, օտարութեան մէջ, Հայը հայ մնալուն դժուար պայքարին մէջ։ Յեղափոխական գործը միայն զէնքով չի սահմանափակուիր։ Հարկ է նաեւ զարկ տալ ազգային մշակոյթին։ Սուրէն

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ծանօթ նկարիչ Ժանսէմի (Ժ. Սէմէրճեան) գործերուն ցուցահանդէսը տեղի ունեցաւ վերջերս, Մոնմարթրի բարձունքին վրայ, ի ներկայութեան արուեստասէր հասարակութեան մը։

Ժանսէմ երկար աշխատանքէ մը ետք մեզի տուաւ իր «Սպանիոյ դէմքեր» շարքը, որ իր թէքնիքին վերջին ձեւը կը ներկայացնէ.— Լոյսերու վառ կեդրոնացումը գծագրական ջղուտ պատկերներու վրայ։

Այդ պաստառներուն մէջ թշուառութեան ու ցաւի տիրապետութիւնը կը հասնի վերին աստիճաններու։ Թերեւս ցեղային ներքին զգացումի մը դրսեւորումը կը ծորի իր վրձինէն, բերելով այդ զգացումը համամարդկային չափերու։

Գծագրութեան այդ արտայայտչական ուժը միանալով ողբերգական գոյներու իւրայատուկ այդ ոճին, դիտողը կը համակէն ներզօր կախարդականութեամբ մը։

Երկար ու տառապագին աշխատանքով միայն կարելի է հասնիլ մեր դարուն իսկական արտայայտութեան, որ իր մէջ արդէն դարձած է տիրական։

Ժանսէմ արդիական ու միջազգային առումով արուեստագէտ մըն է։

ՄԵՀԵԿԱՆ

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Օր. Ժողէ Վէմեան որ Էքս Ան Փռովանսի Երաժշտանոցին ձայնի Ա. մրցանակ ստացած էր, փայլուն յաջողութեամբ անցուցած է Փարիզի Ազգային Երաժշտանոցին մուտքի քննութիւնը։

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (13)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Նրան սոսկալի կերպով չարչարում են։ Ասում են թէ՝ «քո տղան է եղել այն ճարպիկ խաղը խաղացողը. ահագին թիւով Քիւրտեր ջարդեր ու պարտութեան է մատներ»։

Քահանան պնդում էր, որ իր տղան անոնց հետ չէ եղել, եւ ամենեւին չի ճանչնար կռուողները։ Եւ չի գիտեր թէ՝ Հայե՞րն են Քիւրտեր կոտորել, թէ՞ երկու քիւրտ ցեղեր, իրարու թշնամի, Հայի ոչխարի համար իրար են կոտորել։ Քահանան պնդում էր թէ՝ այդ վերջինը աւելի ճիշդ էր, քանի որ սպաննուածների մէջ ոեւէ Հայ չկար։

Կռիւը 8էն 9 ժամ տեւած էր եւ ոչ մի Հայ չէր սպաննուած։

Քահանայի յայտարարութեան չեն հաւատում եւ վկայութեան են կանչում գիւղի իշխաններին եւ հարցնում քահանայի տղու մասին։ Հայ վկաները, բոլորը միասին, հաստատում են քահանայի ըսածները եւ աւելացնում են, որ քահանայի որդին տարիից աւելի է թողել գնացել է Ռուսաստան եւ գուցէ մօտերս վերադառնայ։

Անտանելի տանջանքների են ենթարկում քահանային, արգելարանի մէջ դրնում, մինչեւ որ խեղճ քահանան ուշաթափ է լինում։ Յետոյ որպէս անշունչ մի դիակ նետում են գնդանը։

Նոյն տանջանքներին են ենթարկում նաեւ իշխաններին, որոնք ծանրածանր կաշառներ տալով հազիւ են ազատւում ստոյգ մահից։ Ազատւում է նաեւ քահանան նոյն կաշառքի միջոցներով եւ վերադառնում տուն։ Բայց հազիւ մի քանի ամիս անցած՝ նա վախճանւում է կրած տանջանքների հետեւանքով։ Կտակ էր ըրած իր տղաներին.—

«Շարունակել գործը։ Արհամարհել տանջանքն ու չարչարանքը, մահն ու բռնութիւնը, բանտն ու գնդանը։ Յեղափոխութիւնը պէտք չէ կանգ առնէ։ Ընդհակառակն, հակառակ հալածանաց պէտք է տարածուի։ Շարունակել Սուրբ Գործը։ Այդ ատեն է որ իմ գերեզմանում հանգիստ կը լինեմ։ Կանգ չառնէք ոչ մի արգելքի առջեւ։ Անշեղ քալէք Յեղափոխութեան հրաշէկ ճանապարհով, խորացուցէք զայն, այն ատեն է որ իմ հոգին կը փառաւորուի»։

Թուխի կռուի հետեւանքով եղած ձերբակալութիւններէն յետոյ, Սերոբ քաշւում է Նեմրութ, մնում է հոն երկար ժամանակ, մինչեւ որ իր անուղղակի ջանքերով ազատւում են գիւղերի բոլոր իշխանները։

Այդ ժամանակ Տելեմաքը ծպտուած մըտած էր Բաղէշ եւ բաւական ժամանակ մնացած էր Յովսէփի մօտ։ Նա տեղեկութիւններ էր հաւաքել հայ կարգ մը դաւաճանների մասին, որոնք օրը օրին լուր էին հասցնում վալիին։ Տակաւին բանտարկեալ իշխանները չէին ազատուած, երբ Սերոբ այդ դաւաճաններէն երկուսին տեղն ու տեղը սպաննել էր։ Եւ այդ դէպքը մեծ ազդեցութիւն գործած էր թէ կառավարական պաշտօնեաների, թէ դաւաճանների եւ թէ ժողովրդի վրայ։

Տելեմաքը, քաղաք եղած ժամանակը, իմանում է նաեւ, որ այդ լրտեսներին ուղղութիւն տուողն է Սէր Գոմխէրը։ Եւ եթէ հայ յեղափոխականները կրնան զայն մէջտեղէն վերցնել, թէ իրենք, թէ ժողովուրդը պիտի կարենան ազատ շունչ քաշել։

Այդ լուրը հաղորդողը եղած էր Իբրահիմ անունով թուրք երիտասարդ մը, որ մի պաշտօնեայի զաւակն էր։

Սերոբ, այդ տեղեկութիւնները ստանալէ յետոյ, կ՚որոշէ ժամանակի մը համար անցնիլ Խուլթիկի կողմերը, մնալ այնտեղի լեռներուն մէջ եւ իր պաշարը ստանալ Խուլթիկէն։

Նեմրութ լեռնէն իջնում է, անցնում է Ռավայի դաշտով, եւ յառաջանում դէպի Խախրեւ գիւղը, հետեւեալ օրը հասնելու համար իր որոշած վայրը։

Գիւղէն դեռ ներս չմտած, Սերոբ եւ իր ընկերները կը տեսնեն մի քանի ոստիկաններ։ Առանց ձայնի եւ աղմուկի՝ կը բռնեն անոնցմէ երեքը։ Մէկը լինում է մեր Սէր Գոմխէրը, որ այդ օրը գործով եկել էր Խախրեւ։ Կը տանին ձորին մէջ եւ երեքն ալ կը սպաննեն։ Կը վերցնեն ոստիկաններու զէնքերը եւ Սէր Գոմխէրի ատրճանակը ու դիակները կը թաղեն մացառներու տակ։

Այդ դէպքէն յետոյ, Սերոբ խոհեմութիւն չի համարեր Խախրեւ մտնել։ Նեմրութ վերադառնալն էլ կարելի չէր ցերեկով։ Կը մնան ընդարձակ դաշտին մէջ։ Կ՚որոշեն երթալ Բաքշէն գիւղը, մնալ հոն մի օր եւ գիշերով վերադառնալ Նեմրութ։

Սերոբ, գիւղին մօտեցած, ուղարկում է Ջուլումաթին գիւղի խումբի պետին մօտ, որուն անունն էր Խլա։

Հայդուկը կատարում է խմբապետի հրամանը, մտնում է գիւղ։ Գիւղի շները կաղկանձելով ու ոռնալով շրջապատում են զինքը։

Ջուլումաթը այդ գիւղի հաւատարիմ պահապաններից էր։ Ասում է շներին.— «Անպիտաններ, երէկ ձեր եղբայրները պաշարեցին զիս այսպէս, եւ անոնց մի քանին ղրկեցի Մուհամմէտի քով։ Այսօր էլ ձեզ կ՚ուղարկեմ անոնց մօտ»։

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՊՈԼՍՈՅ ՄԵԾ ՇՈՒԿԱՆ ՎԱՌԵՑԱՒ

400 ՄԻԼԻՈՆ ՈՍԿԻ ՎՆԱՍ

Պոլսոյ Մեծ Շուկան (Գոց Շուկայ) 4/5–ով մոխիր դարձաւ ուրբաթէն շաբաթ լուսնալու գիշերը: Վառեցան նաեւ շատ մը բնակարաններ: Աղէտը այնքան մեծ համեմատութիւններ առացած էր որ, Հանրապետութեան նախագահը անձամբ այցելեց եւ հաւաստեց թէ «պիտի վերաշինեն»: Զորրորդ անգամն է որ կը վառի այս պատմական շուկան, ուր կը գտնուին նաեւ բազմաթիւ հայ խանութպաններ եւ արհեստաւորներ, մասնաւորապէս ոսկերիչներ:

Ճէլալ Պայար ունկնդրութեան ընդունելով 1500 խանութպաններու պատուիրակութիւնը, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը կարելին պիտի կատարէ, անմիջական օգնութիւն հասցնելու համար:

Պոլսոյ թերթերը աւելի քան 400 միլիոն ոսկի կը հաշուեն ընդհանուր վնասը (140 միլիոն տոլար): Շատ մը առեւտրականներ եւ արհեստաւորներ աղերսագիր մը մատուցին կառավարութեան, խնդրելով որ արտօնութիւն տրուի առժամեայ վրաններ հաստատելու յարակից հինգ մզկիթներու բակերուն մէջ, որպէսզի կարենան աշխատիլ:

Ոստիկանութեան տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ շուկային 65 նրբուղիներէն 34ը այրած են: Երեք հազար խանութներէն հազիւ կէսը փրկուած է: Հրդեհին պատճառը չէ պարզուած:

Ամէն տեսակ առարկաներ կը ծախուէին մեծ շուկային մէջ, որ ջուրի ճամբայ դարձած էր մասնաւորապէս օտար շրջիկներու համար: Տեսակ մը լաբիւրինթոս էր շուկան, դմբէթներով, նեղ փողոցներով եւ նրբուղիներով: Ամէնէն թանկագին քարերուն եւ գեղարուեստական առարկաներուն հետ դիզուած էին արեւելեան արտադրութիւններ: Ապրանքներ մը կ'առաջարկէին տասը հազար սթերլինի: Արեւելեան գորգեր, թանկագին յախճապակիներ, կրօնական պատկերներ եւ ուրիշ այլազան ապրանքներ կը շլացնէին օտար այցելուները:

Մեծ Շուկան անգամ մը վառած է ԺԷ դարուն: Ուժգին երկրաշարժ մըն ալ քանդեց զայն 1894ին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ համար նշանակուած 21 տեղացի պատուիրակները եւ նոյնքան Ֆրանսացի սպաներ այսօր պիտի փորձեն յարաբերութիւն հաստատել ըմբոստներուն հետ, որպէսզի զէնքերը վար դնեն: Տասը շրջաններ հաստատուած են այս գինեթափութեան համար: Զինուորական գործողութիւնները պիտի դադրին, բանակցութեանց ընթացքին:

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետին՝ Չըրչիլի դէմ բուռն յօդուած մը հրատարակեց Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», դաւաճանութիւն կոչելով անոր վերջին յայտարարութիւնը: Ինչպէս կը յիշուի, Չըրչիլ անցեալ շաբթու կը խոստովանէր թէ պատերազմի վերջին օրերուն հրամայած էր անգլիացի հրամանատարին՝ հաւաքել անձնատուր եղած Գերմաններուն զէնքերը, ի հարկին վերադարձնելու համար զանոնք՝ ընդդէմ Խ. Միութեան:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ պաշտօնանկ նախագահը, զօր. Նեկիպ, արտօնութիւն ստացաւ օտար այցելուներ ընդունելու: Առաջին տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ Սուտանի Հանրօգուտ շինութեանց նախարարին հետ, տեւելով երկու ժամ: Կ'ըսուի թէ Սուտանի կառավարութիւնը խնդրած է որ զօր. Նեկիպ Սուտան փոխադրուի, քաշուելով քաղաքական գործունէութենէ: Ձերբակալութիւնները կը շարունակուին Իսլամ Եղբայրութեան անդամներուն դէմ:

ՓՈԹՈՐԻԿՆԵՐԸ ահագին աւերներ կը գործեն Անգլիոյ մէջ, ծովու թէ ցամաքի վրայ: Տասը հոգի մեռան: Նաւարկութիւնը դժուարացած է Մանշի եւ Ատլանտեանի մէջ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՎԻՆԵՈՆ.— Ընկերահամակրական խնջոյք, Դեկտեմբեր չորսին:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Պանեօ Քաշանի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, Կիրակի 5 Դեկտ. ժամը 16էն 23:

Salle de l'Ancienne Mairie de Sceaux
Rue Houdan, Métro Sceaux

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, Նոր Սերունդի Անիէռի խումբի կողմէ պիտի ներկայացուի, պաւէշտ մը, «ԹՈՐՈՍ ԾԱՌԱՑ», նաեւ հայկական երգեր եւ արտասանութիւններ:

Եւրոպական պարեր:

ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻ ԿՈՂՄԷ

Հաղորդակց. միջոց.— Տանֆէր Ռոշրոյէն առնել տիրէքսիօն Ռոպէնսոն եւ իջնել մեթրօ Սօ:

ԱՆԻՐԱՒ ԴԱՏԻ ՄԸ ՎԱԽՃԱՆԸ

ՆԻՍ, 25 Նոյ.— Նիսի Հայ. Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը ուրախութեամբ կը ծանուցանէ թէ դատարանը անպարտ արձակեց Պ. Լեւոն Արսլանեանը, որուն դէմ անցեալ ապրիլին դատ բացած էր Պ. Սափօ իր արբանեակներուն հետ, գողութիւն վերագրելով 25 տարուան պարկեշտ գանձապետին:

Կը յուսանք թէ այս վճիռը դաս մը պիտի ըլլայ անկեալ վարչութեան համար, վերահաստատելով գաղութին խաղաղութիւնը:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ Նախկին Աշակերտներու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին:

4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Ժամը 21.30էն մինչեւ առաւօտ:

LE CLUB Rue Grignan

Մասնակցութեամբ՝ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ (Փարիզէն):

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿ. ԴԱՏԻ ՄԱՍԻՆ

ԱՅՍՕՐ, ԳՇ. ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի կողմէ, այս երեքշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ տը լա Մէրի, Փլաս Սէնմիշէլ:

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Նիւթը՝ Հայկ. Դատի պատմութիւն

Այս նիւթը մանրամասնօրէն պիտի ներկայացուի, շարք մը դասախօսութեանց ընթացքին:

Յատկապէս կը հրաւիրուին Հ. Յ. Դ. «Ռաֆֆի» խումբի եւ Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան անդամները:

Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ այն բոլոր երիտասարդները որոնք կը հետաքրքրուին Հայոց պատմութեամբ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

« LA PASSION DE LA CILICIE »
PAUL DU VEOU
Edition Geuthner - Paris

Երկրորդ տպագրութիւն

Նոր յառաջաբանով, վերամշակուած

ՆՈՐ ՆԿԱՆԵՐՈՎ, ԵՒ ՆՈՐ ՔԱՐՏԷՍՆԵՐՈՎ

ԱՄԷՆ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՊԱՐՏԱՒՈՐ Է ՈՒՆԵՆԱԼ ԱՅՍ ԳԻՐՔԸ

Աճապարեցէք գնել: Տպուած է սակաւաթիւ օրինակներով: 450 էջ, բազմաթիւ պատմական փաստաթուղթեր:

Գին 980 ֆրանք:

Կեդրոնատեղի՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱԴԱՄԵԱՆ, 55 ռիւ Շաթօտէօն, Փարիզ (9)

Կը գտնուի նաեւ «Յառաջ»ի մօտ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ «Մանուկներու Օր»ը Դեկտեմբեր 29ին, Զորեքշաբթի:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը՝ այս չորեքշաբթի երեկոյ Քատէ սրճարանի վերնայարկը:

Կը խօսի՝ ՍՏ. ՔՈՉԱՐԵԱՆ

Նիւթ.— Միք. Նալբանդեանի կեանքը եւ գործը, (ծննդեան 125 ամեակին առթիւ):

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաշէն Տիկնանց Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Վիէնէն Տիկին Եղիսաբէթ Այանեան, փոխան ծաղկեպսակի այրի տիկին Ազաւնի Ոսկերիչեանի մահուան առթիւ հազար ֆրանք: Սէն Մորիսէն Պ. Երուանդ Ծառուկեան հազար ֆրանք: Տիկին Լ. Մոմճեանի ձեռամբ ստացուած են.— Տիկին Ազատուհի Թօփալեանէ կնունքի առթիւ երկու հազար ֆր., Պ. Կարապետ Խրիմեան իր Թոռնիկին՝ Անահիտ ծննդեան առթիւ հազար ֆր., Ռօանէն Պ. Մինասեան հազար ֆրանք:

Կերպասավաճառ Պ. Փօլէն երեք հազար ֆր.: Ալֆորվիլէն տէր եւ տիկին Գրիգոր եւ Հայկուհի Մէրճանեան, վաղամեռիկ Օր. Հռիփսիմէ Այտընեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Երիցուհի Սիրանոյշ Տէր Պարսամեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան եւ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընկերներուն որոնք իրենց յարգանքը յայտնած էին վաղամեռիկ Շաւարշ Տէր Պարսամեանի մահուան Գ. տարելիցին առթիւ, այցելելով իր գերեզմանատունը:

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Լոյս տեսաւ 1955ի «Գոյամարտ» Օրացոյցը (Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի շրջանի), Ազգային, պատմական, գիտական եւ այլազան ճոխ բովանդակութեամբ: Շաբաթական թերթիկներով եւ պատկերազարդ: Էջ՝ 54: Ներկայանալի արտաքինով եւ մաքուր տպագրութեամբ: Ապսպրանքներու համար դիմել՝

Barsam Agopian. 22, Rue d'Aix, Marseille

ՓԱՐԻԶԻ համար դիմել նաեւ Յառաջին:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա Հ Ա Յ

Մեծ ցերեկոյթ – պարահանդէսը

Կիրակի, 5 Դեկտեմբեր, ժամը 15էն 24, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 2 ռիւ տ'էթիէն տ'Օրվ, (կայարանին քով):

Կը նախագահէ՝

Mr. EMILE TRICON
(Maire de Bois-Colombes)

Ժամը ճիշդ 3ին կը սկսի հայկական բաժինը Թատրոնի սրահին մէջ:

Կը մասնակցին Արտաշէս Գմբէթեան, Գր. Վահան, Խանէնիկի, Գէորգ, Անդրանիկ, Տիկին Սօնա – Փարէզ, Օր. Հայկանուշ Պէրպէրեան, Ալէքս Պէրպէրեան եւ ուրիշներ, իրենց բազմաթիւ նորութիւններով: Ունկնդրութիւն հայկական նոր տեսքերու:

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մուտքի սրահին մէջ հայաստանեան եւ արտասահմանեան հայերէն գիրքերու, տիսքերու եւ արուեստի մեծ ցուցահանդէս, վաճառք բացառաբար շատ աժան գիներով:

Եւրոպական պարեր Վարդիվանեանի մեծ նուագախումբով:

Մինչեւ կէս գիշեր մէջ ընդ մէջ բազմաթիւ անակնկալներ:

Ճոխ եւ աժան պիւֆէ:

Մուտք՝ 200 ֆրանք:

★

Մաս մը եւս ստացած ենք ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ շքեղ հատորէն:

Ստանալու համար դիմել վարչութեան՝

Պ. ՌՕԼԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆԻ:

9, Ave Calmels, Bois-Colombes (Seine)
Tél. CHA. 00-55